MDK

ALBRECHT ALTDORFER

Művészetének hatásáról a magyar oltárképeken.

Soltész Zoltánné: A magyarországi könyvdiszités a XVI. században.

Akadémiai Kiadó Budapest 1961.p.17.

iskolák ügyében

nyomában

t érintett intézmények vezetői . délben értesülhettek a történtek- ről, a közoktatási bizottság MSZP-s elnöke és az MSZP-s alpolgármester pedig kora délután, sajtótájékoztatón adott hírt az ülés eredményéről.

A következő hetekben a pedagógusok és a szülők iskolai fórumokat szerveztek az intézményekben, minek nyomán február 25-ére újabb bizottsági ülést hívtak össze. Ezen újabb koncepciót fogadott el a többség, miszerint a szocialista képviselő körzetébe tartozó iskola megmaradna, s az előző terv szerint fennmaradó intézmények működése szűnne meg. A hírek hatására az ügyben érintett Egyetem utcai iskolában lakossági fórumot szerveztek, amelyen – noha valamennyi városi képviselő meghívást kapott – csupán Révész Mária MDF-es alpolgármester jelent meg, aki az előző tanévben megtagadta az SZDSZ által kezdeményezett iskolabezárások végrehajtását. (Ennek volt köszönhető, hogy az SZDSZ és az MSZP a bizottságokat átrendezve egy harmadik, az iskolabezárások ellen nem tiltakozó alpolgármestert nevezett ki.)

A közoktatási bizottság február 26-án nyilvános ülést tartott, melyen az érintett intézmények képviselői öt perc időkeretben mondhatták el véleményüket – sikertelenül: a bizottság 3:2 arányban szavazta meg a tervezetet.

Az első tüntetéseket február 27-én szervezték Pécsett.

K. Gy.

Görög hangzók

A Budapesti Tavasz Fesztivál keretében március 16-án este fél nyolckor a Pesti Vigadóban ad koncertet a görög Színek Zenekar *Miltosz Logiadisz* vezényletével. A rendezvényen három darabot mutatnak be.

Jannisz Krisztou mezzoszopránra és zenekarra írt Első Szimfóniája három, egymásba épülő részre tagolódik. Az első szakasz az emelkedő fázis, a zene tombolása végül fegyelmezett fagottszólamban oldódik fel. Majd egy női hang Eliot „Szemek, melyeket könnyekben láttam utoljára" című versét zsolozsmázza. A mű záróüteme felé közeledve újból felharsan a nyitó motívum, aláfestése szelíd énekhang: „Ez az én bánatom."

Thanosz Mikrontzikosz Lassú mozgás című, húros hangszerekre írt, 1990-ben keletkezett kompozíciója a zeneszerző egyik legnépszerűbb műve. Egyforma sikerrel játszották nagy szimfonikus zenekarok és kamarazenekarok.

Manosz Hatzidakisz Gioconda mosolya című zenekari műve – alcíme Tíz dal zenekarral lehetne – eredetileg énekhangra íródott, *Jacqueline Daneau* énekesnő számára, zenekari előadásáról 1964-ben New Yorkban készült hangfelvétel. A posztmodern irányzatokat megelőzve építkező *Hadzidakisz* álomszerű atmoszférát teremt tíz „zenekari dalával" a reményvesztettség és az emlékek jegyében: egy asszony magányosan bolyong a nagyvárosban, s minden egyes dal egy-egy monológ, melyekből végül összeáll személyes története. Ez a történet egyszerre mai és régi.

G. F. P.

A NAP HÍREI

Czakó Gábor szoborkiállítása

Emlékművek címen a csillaghegyi Banán Klub Pincegaléria ad otthont Czakó Gábor szoborkiállításának. A kiállítást Alexa Károly irodalomtörténész, az Új Magyarország főszerkesztője nyitja meg március 14-én 16 órakor.

Trio Midnight a Műcsarnokban

Koncerttel ünnepli március 15-ét a Trio Midnight. Az Oláh Kálmán (zongora), Egri János (bőgő) és Balázs Elemér (dob) alkotta együttes hangversenye 19 órakor kezdődik a Műcsarnok Törley termében.

B. Altai Ilona életmű-kiállítása

Életműkiállítás nyílt a napokban B. Altai Ilona festőművész alkotásaiból a Pataky Galériában (X. ker., Szent László tér 7.). A tárlat március 27-ig várja a látogatókat.

Budafoki fúvószenekari találkozó -

Idén hatodik alkalommal tartanak fúvószenekari találkozót 16-án 16 órától a Budafok-Tétény Művelődési Házban (XXII. ker., Nagytétényi u. 35.); ez alkalommal a Budafoki Fúvósegylet, a Mol Rt. Tótkomlósi Ifjúsági Fúvószenekar, a Soproni Ifjúsági Fúvószenekar, valamint a Burgenlandi Bezirksorchester közreműködésével.

Város, polgárok, kultúra

Cseri László újságíró és Varsányi Erika szociológus lesznek a házigazdái a Város, polgárok, kultúra című beszélgetéssorozat Város mint épített környezet és mint polgárok közössége című összejövetelének ma este 18 órától a Művészetek Háza Breuer Marcell termében (Pécs, Széchenyi tér 7–8.).

Amerika szlovák szemmel

„...Amerika, Amerika, Amerika...", avagy Amerika egy szlovák zenész szemével címmel nyílik kiállítás Richard Müller fotóiból ma este 6 órakor a Szlovák Intézetben (VIII. ker., Rákóczi út 15.).

Tragédia-bemutató és Madách-konferencia

Péntek este a Várszínházban ismét színre kerül *Madách Imre* drámai költeménye, *Az ember tragédiája*. Rendezője *Iglódi István*. Ádámot *Széles Tamás*, Évát *Söptei Andrea m.v.*, Lucifert *Garas Dezső m.v.* játssza.

A felújításhoz kapcsolódóan a Nemzeti Színház, a Nemzetközi Madách Társaság, az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, valamint a Petőfi Irodalmi Múzeum *Madách-konferenciát* rendez a Várszínház Refektóriumában 14-én délután 13 órától. A tanácskozáson – melyet *dr. Praznovszky Mihály*, a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója vezet, zárszavát pedig *Hubay Miklós* író, a Nemzetközi Madách Társaság elnöke mondja – *Székely György* Paulay Ede Tragédia-rendezéséről, *Kajzinger Rita* Erkel Ferencnek a Tragédia ősbemutatójára írt kísérőzenéjéről, *F. Dózsa Katalin* a Tragédia díszletezéseiről, *Tóth Éva* Éva és Ádám szerepéről és kapcsolatukról, *Mészáros Emőke* a Tragédia egy párizsi bábszínpadi előadásáról, *Metz Katalin* (lapunk munkatársa) Harag György Tragédia-rendezéséről, *Striker Sándor* Stílus és gondolat címmel a Tragédia szövegváltoztatásairól, *Tarján Tamás* a drámaszöveg kettős természetéről tart előadást.

Ugyanaznap délután 17 órakor a Várszínház Galériájában *Supka Magdolna* művészettörténész nyitja meg *Az ember tragédiája a grafikában* című kiállítást.

(t. i.)

Napirend előtti felszólalások c

Kormánydöntések – e

Ma sokféle zűrzavar van az országban, s a kormány olyan helyzetbe lavírozta magát, melynek még mindenféle elektromos kisülése lehet – mondta a parlamentben, hétfői, napirend előtti felszólalásában dr. Boross Péter, az MDF képviselője, aki egyebek közt az energiaszektor sok vitát kavaró privatizációjával kapcsolatos álláspontját ismertette, s mint az előző kormány miniszterelnöke, szembesítette a korábbi koncepciót a jelenlegi kormányéval. Az energiaprivatizációt bírálta Varga Mihály, a Fidesz-Magyar Polgári Párt frakcióvezető-helyettese, utalva az Állami Számvevőszék jelentésére, amely szerint magánkézbe adás helyett valójában állami tulajdont adtunk el – államoknak, önkormányzatoknak. A két, közérdeklődésre méltán számot tartó napirend előtti felszólalásnak az energiaprivatizációra vonatkozó részét az alábbiakban teljes terjedelmében közreadjuk.

Dr. Boross Péter: – Vitatható az, ami az energiaszektor terén történik, erre nagy nyomatékkal szeretném felhívni a kormány figyelmét. Mint ismeretes, már 93-ban napirenden volt ez a kérdés. Az energiapolitikai koncepcióban – amit a parlament elfogadott – 30 százalék értékesítési arány szerepelt, természetesen a menedzsmentjogok eladása nélkül. Mégis nagyon nagy gondok voltak vele. Ezek a gondok kapcsolódtak az erőművekre ráfűzött bányák, a bányászok munkaerő- és foglalkoztatási gondjaival, kapcsolódtak a távhő, távfűtés tisztázatlan helyzetével, a költségszámítások bizonytalanságával, amit nem tartottunk megfelelőnek. Főleg, hogy a takarékossági csomag nem készült el – miután tudjuk, hogy körülbelül egymillió tonna megtakarítás 20-30 milliárd forint kiadáscsökkentést jelent az országnak –, ez különösen fontosnak tűnt.

Természetesen a gondolataink közt az is szerepelt, hogy az esetleges privatizációból – amit józan megfontolás és alapos elemzés után lehet csak megtenni – jusson vissza pénz az energiaágazatba, hogy a takarékossági és egyéb műveletek – a korszerűsítés – terén is eredmények legyenek, hiszen már az ország tele volt azzal, hogy hány száz milliárd kellene a kompenzációra.

Ezzel szemben mi történt? 1995 végén a parlament, a képviselők, sőt – tudomásom szerint – kormánytagok meglepetésére egyszer csak értékesítésre került a magyar energiaszolgáltató vál-

● *Kedden újabb rekordot állított fel a Wall Street irányadó mutatója. A Dow Jones ipari átlag (DJIA) 5,77 ponttal, azaz 0,07 százalékkal emelkedett és 7085,16 ponton zárt. A New York-i értéktőzsdén kissé élénkült a forgalom, és 491,3 millió részvény cserélt gazdát.*

● A közeljövőben indítja az Ipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Minisztérium az energiatakarékossági hitelprogramot, amelyről tavaly novemberben döntött a kormány. A gazdaságfejlesztési célelőirányzatból elkülönített 800 millió forintos hitelkeret a helyi önkormányzatok tulajdonában lévő közintézmények energiamegtakarító beruházásainak támogatását szolgálja.

Az Iposz a t

Az Ipartestületek Országos Szövetsége (Iposz) félmegoldásnak tartja ahogyan az idén hatályba lépett társadalombiztosítási jogszabályokat a kormány felülvizsgálta. A kormány az Iposz tavaly szeptemberi tiltakozása óta csak az időt húzza, ezért amennyiben március 31-ig nem csökkenti a kis- és középvállalkozások terheit, az Iposz a Kiskereskedők Országos Szövetségével (Kisosz) készen áll az érdekérvényesítés legvégső eszközeinek alkalmazására is. Mindezt *Szűcs György*, az Iposz elnöke jelentette ki a Magyar Sajtó Napja alkalmából tegnap tartott sajtótájékoztatón.

A legnépszerűbbek között a S

Trabantot, Wartburgo

Ebben a hónapban minden, forgalmi engedéllyel rendelkező Trabant és Wartburg fejében 150 ezer forinttal olcsóbban juthatnak a vásárlók új Suzukihoz a Top Autó Kft.-nél. Mint *Rafay János* ügyvezető igazgató lapunk érdeklődésére elmondta, az első héten már negyven régi kétütemű kocsit cseréltek a korszerű modellre.

Általában elmondható, hogy a Suzukik értékesítése nem torpant meg januárban és februárban sem, noha az előrejelzések – elsősorban a jogszabály-változások miatt – ennek ellenkezőjét jósolták. Így a jövőben is várható, hogy a Suzukik megőrzik előkelő helyüket a hazai népszerűségi listán. Jelenleg ötvenötezer, az esztergomi gyárból kikerült autó közlekedik a honi utakon. Tavaly 13 800 talált gazdára ebből a márkából, amellyel a piaci pozíciót tekintve a második helyen áll a Suzuki. Ezen belül a Swift messze az első, ebből a típusból vásároltak a legtöbbet. A statisztika javításához a Top Autó Kft. is hozzájárul. Az 1996-os 1041 darabos értékesítésével a

FOTÓ: NAGY BÉLA

Százötvenezerért beszámítják a forgalmi engedéllyel rendelkező Trabantokat, Wartburgokat

B. Altai Ilona életmű-kiállítása

Jubileumi születésnapjára a Művésznő alkotásaiból válogatott anyagot mutatott be a Pataky Művelődési Központ. Ez az ünnepi tárlat tanulságos műélvezettel ajándékozta meg a képzőművészet barátait, olyan képek tanulmányozásának a lehetőségével, ami számos változatban érzékeltette festészetének esztétikai ismérveit. Példával szolgált atekintetben, hogy a színek világa jó közérzetet kínál az embernek, a harmóniák, káprázatok közvetlen lélektani hatást képesek kiváltani, s tájékoztatnak a hangulatváltás izgalmas, kellemes menetéről.

A művészet iránt érdeklődők eddig is számontartották Altai Ilona munkásságát, ám ennek az évfordulós kiállításnak összegező jellege sokmindenről beszámolt olajképeinek, akvarelljeinek elbűvölő változatosságával kapcsolatosan. Erre korábban ilyen sokrétű áttételben, műfaji és tartalmi vonatkozásban nem volt alkalom. A képzőművész pályájának bizonyos szakaszában, fejlődésének, kibontakozásának az eredményei láttán egyszer-másszor mindenképpen szükség van az életmű retrospektív mérlegelésére, hogy eredményei, sajátságai megmutatkozzanak. B. Altai Ilona esetében ez a találkozás meggyőzte a közönséget a művek vonzó értékeiről, arról, hogy vérbeli festőművész alkotta meg valahányát, színekre érzékeny kifejezés birtokában számolt be vizuális élményeiről, árnyalt megérzéseiről, sokirányú elképzeléseiről.

Azért jutott minderre ereje, készsége, mert alaposan megtanulta a szakmát, az Iparművészeti Iskola grafikus tanáraitól, majd a kor egyik legkiválóbb művészpedagógusától, Gallé Tibortól, akinek a szabadiskolája sokirányúan segítette a pályakezdő növendékeket. Joggal tartották Gallé Tibort a képzőművészeti szakképzés terén Hollósy Simon jó utódjának. Talán mondani se kell, hogy 1985-ben elhunyt férjének, Brusch Péternek a piktúrája is okulásul szolgált, úgy azonban, hogy önállóságát meg tudta tartani mellette. Ezt a festőművészi autonómiát is ki kell emelni, mert Brusch Péter munkásságáról köztudott, hogy milyen szuggesztív befolyást gyakorolt pályatársaira, intellektuális környezetére. B. Altai Ilona járja a maga útját, bizonyos mértékig – persze – befogadva férje kezdeményezéseit, de mindig is megtartva a személyiségének megfelelő formanyelvet.

Alapvetően természetelvű ez a formanyelv, színeinek anyagszerűségében csakúgy, mint motívumainak képzeletkeltő jelentésében. Bizonyos, hogy található benne expresszív lendület és szerkezetes tömörség, de mindannyiszor optikai kötetlenség is. Helyenként mintha nehézkesen mozogna Altai Ilona ecsetje, máshol viszont árnyalt lebegést idéz. Képeiben töretlen festőiség uralkodik, ami a színek érzékletes alkalmazását jelenti, a zenei hanglejtéshez hasonlatos átmenete a keményebb és lágyabb festékfoltok között. Amellett, hogy képalakító tevékenysége a természetből, a valóságból merít, tulajdonképpen minden indíték, emlék átlényegül öntörvényű festészetté, aminek létrejöttét érzelmek, gondolatok, félelmek, emóciók határozzák meg. Nem utolsó sorban a szakszerűség kötelmei, az, ahogyan az idea testté lőn, vagyis amiként látvány, elmélet, ihlet, intuíció alakot ölt az igényes mesterségbeli tudás birtokában.

Egy életmű-kiállítás akkor teljes, ha stúdiumok épp olyan joggal szerepelnek benne, mint főművek. Altai Ilona felsorakoztatott egy tucat szénrajzot is, kendős nénit, álló aktot, fekvő nőt, férfi-fejet, stb., mindannyi az ábrázolás biztonságának dokumentuma, a pontos részletezés és a szerves összbenyomás egyensúlyának a mintalapja. A tárlat rendezőinek nem kell mentegetniük magukat, amiért efféle "melléktermék" is a falra került, mert a műbarát szívesen múlatja magát a képzőművészet létfeltételeinek vizsgálatával. Nyilvánvaló, hogy ezek a stúdiumok valójában önálló művek, hiszen a nagy múzeumokban is a grafikai gyűjtemények mappáinak áttanulmányozása egészíti ki a reprezentatív festményekre vonatkozó tudnivalókat.

B. Altai Ilona piktúrája is a rajzokkal együtt válik igazán méltányolhatóvá, festés közben a kép részleteinek megjelenítése neki nem okoz gondot. A kiművelt rajztudás megkönnyíti a színekkel történő ábrázolást, lévén a festőművész elsődleges problémája éppen hogy a kolorisztikus érvelés, közlendőinek festői hitelesítése, elgondolásainak, ábrándjainak átírása festménnyé a spektrum ábécéjével. Ezért akár tájképet vagy zsánert, akár portrét vagy csendéletet van kedve festeni, a megfelelő színeffektek kikeverése dolgában nem ütközik nehézségekbe, legyen az tanyasi udvar, farsangolók felvonulása, kislány almával, három grácia, hervadó írisz, képeinek önálló fénytani összhatást biztosít. Az egyes festmény tárgyában következetesen megteremti a stílusos formákat; amikor tornyokból, régi házsorokból állít össze kompozíciót, akkor többnyire geometrizált, színváltó kubuszokkal hangsúlyozza a kép szerkezetét. A felhőbe hanyatló hegyek, a vicziáni bokrok szinte impresszionista víziót hajaznak. Altai Ilona még a konkrét ábrákat is atmoszférikus párákba oldja fel, az épületek tagozatai, a kerítések, dombhátak nála nem merevednek vonaljátékká, pedig néha a köd stilizáltan gomolyog Kisszékely határában.

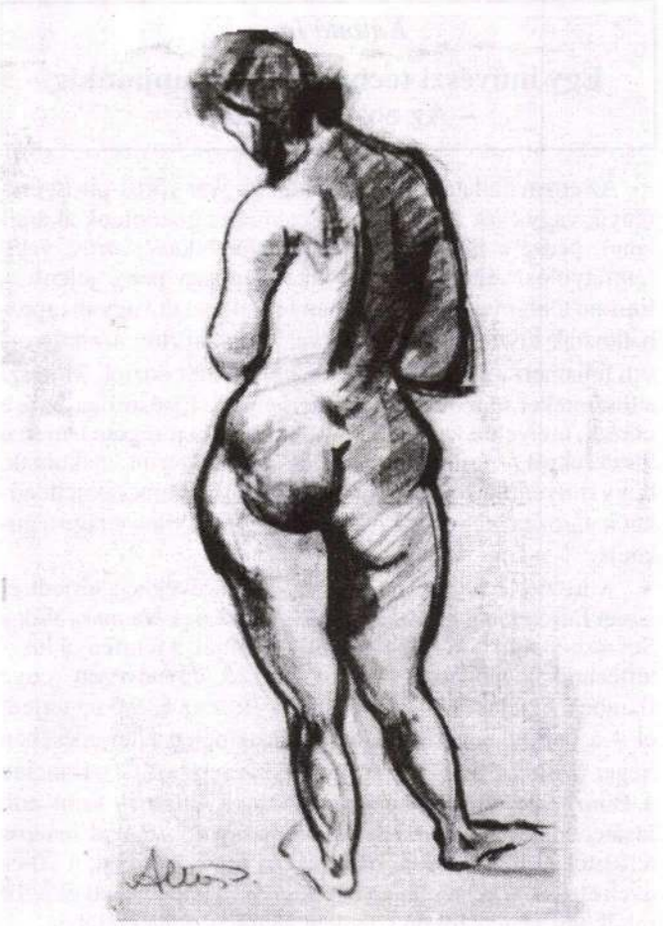

B. Altai Ilona: Akt

Művészete nem egysíkú, mégse mondható ekletikusnak, mert az életműből bemutatott majd' kilencven kép összességében szellemileg egységesnek mutatkozik, a Művésznő egyéni szemléletét tükrözi. Ecsetkezelése olyan, mint az egyenletes kézírás, a festékből színt varázsol, nagyon is szubjektív meglátással és technikailag markánsan. Általában kevert technikát alkalmaz, az akvarellhez olykor fedőfestékes gouarche-t, máskor vizes temperát. Kedveli az érzékien traktált komplementereket, de a megfelelő színeket átlósan kapcsolva is, a cinóberhez az umbrát, az ultramarinhoz az okkert, s még sokféle meglepetést a szórt fények szeszélyes tüneményei közül. Az újszászi paripákat a koreográfia részarányos mozdulatokra készteti, az életképek figuráit ellenben – a kedves beszélgetőket – mentesíti a térbehelyezés szabályai alól. A látképek gyakorta nem fogadnak el semmiféle műfaji eligazítást, sokszor a látvány maga a döntő. Nem fordul elő, hogy Mariazell Mogyoródra, Brazília Pannóniára emlékeztetne. B. Altai Ilona nyitott szemmel járja a világot, tiszteli a valóságot, szereti a természetet, nem követ el erőszakot a vizuális igazság megcsonkítására, mindössze művészetté nemesíti a tényeket. A festői szépség szolgálatában hódol az életnek, a natúra és a kultúra kimeríthetetlen kincstárának.

Pogány Ö. Gábor

B. Altai Ilona

Katona Imre

Egy művészi technika útja napjainkig – Az eozin diadala –

Az eozin hallatára a pécsi Zsolnay-gyár vörös-piros, ércfényű, vagy csak fémreflexes kerámiáira gondolunk akaratlanul, pedig a lüszter akár fémfényű, bikavérvörös, vagy fémfátyolos változatú, nem kizárólagosan pécsi jelenség. Európa több nyugati országában foglalkoztak vagy megpróbálkoztak lüszterek előállításával. A gyakorlott szem gyorsan felismeri a Pécsett vagy máshol készült eozint. Mi teszi a lüsztereket sajátossá és felismerhetővé? Elsősorban azok a mázak, melyekre kerülnek. Tudjuk, hisz már régóta ismert a lüszterekről – tulajdonságaik mindig aszerint alakulnak, hogy milyen mázon alkalmazzák őket. Ez nemcsak jellegüket határozza meg, hanem keménységüket, illetve lágyságukat is.

A lüsztertechnika az 1870-es–80-as években terjedt el ismét Európában, főleg francia közvetítéssel. Vannak, akik a Sevresben működő Bünzlnek tulajdonítják a fémfényű lüsztertechnikák mellett a vörösre színező, úgynevezett rouge flambé megjelenését is, míg mások – s ez az álláspont terjedt el – a berlini Segerhez kötik. Valószínűleg elterjedésében Seger mellett Bünzl-nek is komoly szerepe volt s a franciák a Bünzl-féle eljárást népszerűsítették. A fémes színt adó lüszterek is Franciaországban, a Spanyolországgal határos területeken tűntek fel a múlt század 60-as éveiben, a 70-es évek elején. A két technika együttesen itt jelentkezett először rendkívül magas fokon Clement Massier művészetében.

A lüszterek megjelenését Magyarországon sokáig Wartha Vincének tulajdonították. Úgy gondolták, Wartha Vince egy olyan lüszterezett tál vegyelemzésével jutott a találmány birtokába, melyet maiestro Giorgio Andreoli lüszterezett az olaszországi Gubbióban a 16. század közepén. A tálat a párizsi Spitzer-aukción vásárolta meg az Iparművészeti Múzeum 1893-ban. Wartha a sajátos titok nyitjáról még ez év közepén tájékoztatta a minden új iránt fogékony és szenvedélyesen érdeklődő Zsolnayt, s ezzel a találmány elindult világhódító útjára. A szakirodalomból kiderült, hogy Zsolnay Vilmos már 1890-ben – évekkel Wartha állítólagos vegyelemzése előtt – állított ki piros színű lüszteres edényeket, valamint, hogy Petrik Lajos – mint egyik korabeli közleményből tudjuk – már 1888-ban nyilvánosan ismertette a kínai rézvörös előállítását. Ezek az adatok szükségszerűen módosították a lüszterek megjelenéséről vallott ismereteket. Tisztázódott, hogy Zsolnayt előbb Petrik Lajos, majd Wartha Vince segítette a technika virtuóz elsajátításában, vagyis a kínai rézvörös a Seger kísérleteivel foglalkozó Petrik révén, a fémes színű változatok pedig a Deck és Massier nyomán járó Wartha útján kerültek Zsolnayhoz. Ezekből még mindig úgy tűnt, hogy a két változat nem egyszerre került Zsolnayhoz, hanem külön-külön; a piros valamivel előbb, az ércszínű pedig néhány évvel később.

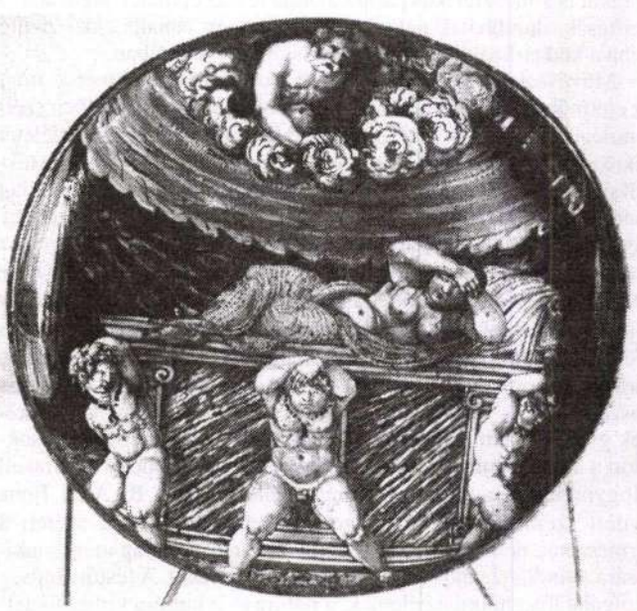

Giorgio Andreoli: Tál mitológiai figurákkal (1529)

Ez az állapot tévesnek bizonyult, mert Zsolnayt már 1890 előtt foglalkoztatta a fémfényű lüszterek előállítása, melyre számtalan tárgyi bizonyítékot találhatunk kerámiákon. Többeknek feltűnt, hogy Zsolnay ún. elefántcsont-imitációi között több olyan darab van, amelyeken ércfényű lüszteres felületek találhatók. E felismerés vezetett arra a gondolatra, hogy Zsolnay nem a már ismert és többszörös publikált módon került a lüsztertechnika birtokába, hanem azzal homlokegyenest ellenkező úton. Ekkor került a kezünkbe Nikelkszky Géza könyve a Zsolnay-kerámiáról. Nikelszky a Zsolnay-gyár tervezője, Zsolnay Vilmos személyes ismerője volt. Könyvében sok olyan adatra bukkanhatunk, melyet más Zsolnay-könyvekben hiába kerestünk. Nikelszky Géza volt a Zsolnay gyármúzeum gondnoka, tárgyainak leltárba vevője. Könyvében említi, hogy egyszer, régi tárgyakat tanulmányozva egy olyan korai darabra bukkant, mely lüszterezett volt. Ilyen tárgy nyilván több is lehetett a közel 6.000 darabos gyűjteményben, de olyan, melynek korát évszám bizonyította, csak egy volt, egy tál, fonákján a Julcsa névvel, 1875-ös évszámmal és XI törve 5-el. Arra gondoltunk, hogy a XI. a novembert jelzi, az 5-ös pedig a napok számát. A tál Zsolnay ajándéka volt Juliska nevű, ekkor 19 éves lányának. Nikelszky még azt is említi, hogy a tál öblébe és peremére körben arany-színű, hímzésszerű mintát festettek lüszterrel. Nikelszkyt a váratlan lelet annyira fellelkesítette, hogy amilyen gyorsan csak tehette, összehívta a gyár technológusait és bizonyságot vett a tál kétségtelenül lüszteres voltáról. A gyár államosítását követő időszakban a gyármúzeum anyaga a Janus Pannonius Múzeumba került, ahol ugyan a leltározása megtörtént, de az mnindmáig nem derült ki, mely tárgyak pusztultak el az óriási gyűjteményből. Tálunk előkerüle vagy végleg elpusztult, senki sem tudhatta bizonyosan. Annál nagyobb volt a meglepetésünk, amikor a pécsi Janus Pannonius Múzeum Zsolnay-gyűjteményében a tál váratlanul felbukkant. Nikelszky híradása minden mondatában igaznak bizonyult. A tál fonákján valóban ott van az ismert Julcsa 1875 XI/V felirat. Nikelszkynél a XI/V-ös helyett XI/5 olvasható, ez azonban valószínűleg nem az ő, hanem könyve átírójának a hibája.

Érdemes közelebbről megvizsgálni Zsolnaynak e rendkívül korai lüszterét. Nikelszky sem említi, hogy az 1875-ös tál hímzésminta-szerű motívumai vörös színű alapon foglalnak helyet, valamint arról sem olvashatunk nála, hogy a tál fonákján benyomva a 220-as formaszám található. Ilyen formaszámú tálat sokat találhatunk gyűjteményeinkben. Találunk köztük máz feletti és máz alatti színezésűeket is, mint ahogy vannak köztük népies díszűek ugyanúgy, mint úrihímzést vagy habán kerámiát imitálók.

B. ALTAI ILONA

– **B. Altai Ilona** olajpasztell és aquarell képei is láthatók május 9-ig a Dísz tér 4-5 sz. alatti kiállítóteremben.

Művészet és barátai, 1983/2.

Evangélikus templomok Magyarországon. Szerk. Dercsényi Balázs. Bp. : Hegyi & Társa, 1992

megirva

Altdörfer

Kismartoni babsuto (babsuto forma metrjo)

a XIX. elejen ~~utöfait~~

Negativ vesztü utöfait

sajat terület kisitette

l – Ezek hozul tobb a Sop-

roni Muzeumban van.

Soproni Izemle

1940. 106. l

Csipkés Kálman. Régi bab-

sütö emlékemk.

Csatkai Endre

Sopronvármegye

1939. máj. 21

számára március 22.-én,23.-án és
ettel lelkigyakorlatot tartunk a
a, most Prohászka Ottokárról neve-
gyakorlatot alulirott plébános

dogasszony ünnepén, március 25.-én
szentbeszéd lesz a városmajori
a szentbeszédet dr. Lepold Antal
a. Mise előtt és alatt elvégezhető
ldozás. Az első öt padsor egyház-
ntartva.
áti összejövetel követi a Zöldfa

Altdorfer

1965 MÁJ 13

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

Útnak indítják a budapesti Szépművészeti Múzeum néhány műkincsét a Linz melletti St. Florianba, ahol május végén Dunai iskola címmel nagyszabású nemzetközi képzőművészeti kiállítás nyílik, összesen 38 festményt, szobrot, rajzot és metszetet küldtünk ki, köztük vannak Altdorfer és Cranach művei és magyar festők néhány táblaképe.

ALTDORFER

5 Holdra vezető útja mintegy 3 napig, körülbelül 70 óráig, szemben az eddigi szovjet holdrakéták mintegy 34—37

A magyarországi rönesszansz-emlékérmek stiláris kapcsolatai

Irta: *dr. Huszár Lajos*

Magyarországon az első emlékérmek — az elszigetelten álló, Mátyás és korabeli humanisták emlékezetét őrző, olasz mesterek által készített néhány érem leszámításával — a 16. század első évtizedéből származnak. Előre kell azt is bocsátanunk, hogy mindannyija verési technikával van előállítva.

Magyarországon a 16. században csak Körmöcbányán készült emlékérmekkel, Erdélyben pedig — az idegen mesterek műveit leszámítva — csak néhány, minden valószínűség szerint autochton éremmel találkozunk.

A legelső magyar emlékérmek II. Lajos koronázásával és uralkodásával állanak kapcsolatban, amelyekhez bizonyos értelemben, díszesebb kiállításuknál fogva, bátran hozzávehetjük a korábban, II. Ulászló idejében készült első tallérokat is; ezekről bizonyosan amúgy sincs eldöntve, hogy tényleges pénzek vagy csak emlékpénzek voltak-e? Ezek az érmek stílusban mind a halli pénzverő egykorú, hasonló termékeivel állanak szoros kapcsolatban. A halli pénzverőben épp ez első időben Gian Marco Cavalli befolyása érvényesült s ily módon Körmöcön is az Ausztrián átszűrt olasz hatás mutatható ki. A halli verde stílushatásának nagy sugárkörébe tehát Körmöcbányát is be kell vonnunk. Időbelileg ez 1500—1526 közé esik körülbelül és a legjellemzőbb analógia II. Lajos király és I. Miksa osztrák főherceg felfogásban egyező lovas dísztallérja.

A 16. század harmincas éveitől a század végéig tartó hatás révén egy másik kultúrkörrel fonódik mind szorosabbra a kapcsolat, tudniillik a joachimsthali eredetű biblikus érmek stílusával. Ezek a nemcsak kultúrhistóriailag, hanem gyakran művészileg is jelentős darabok egész sajátságos csoportját teszik az emlékérmeknek. Ugy az elő-, mint a hátlapot epikus jellegű bibliai események ábrázolásai töltik ki. Míg az előbbi érmek mesterei ismeretlenek, illetve bizonytalanok, e biblikus érmek készítői Fueszl Kristóf, Richter Lukács és Elsholtz Joachim személyében Körmöcbányáról is ismeretesek. Rövidesen Körmöcbánya és Joachimsthal lett e sajátságos érmek készítésének főfészke, amely két bányavárosnak e téren egymásra gyakorolt hatása kölcsönösnek is mondható; azonban e vallásos tárgyú érmek nagy csoportjában más irányú összefüggések is megállapíthatók. Igy Richter Lukács impozáns karácsonyi érmének előlapja egy augsburgi, előlapján a keresztet átölelő Krisztust ábrázoló érem hátlapjának csaknem egyszerű másolata; a harmincas években Fueszl kezétől készült biblikus érmek egy csoportja pedig a karinthiai pénzverőben talált utánzásra; Fueszl egyik-másik műve, így az I. Ferdinánd 1541-i lovas emléktallérja még a korábbi halli hatás utolsó visszhangja, restituciós érmeiben pedig (Mátyás és II. Lajosra vonatkozók) egyenesen a régi mintákat másolja.

A század hatvanas éveitől kezdődőleg Richter Lukács működésében a biblikus érmek mellett a királyi, de különösen a személyi érmek jutnak túlsúlyra, ahol mindkét csoporton más és más irányú hatások befolyása érzik ki.

Míg a személyi érmek stílusában inkább a korábban már Bécsben dolgozó Joachim Deschler és bizonyos fokig Ludwig Neufahrer műveinek hatása mutatható ki, addig a királyi érmek (II. Miksa és II. Rudolfra vonatkozók) a prágai udvarban kialakuló új áramlat befolyása alatt állanak, amelynek vezető egyénisége és irányt-szabó mestere Antonio Abondio volt.

A személyi érmek típusa (előlap=portré, hátlap=címer) egyenesen vezethető

griff man gerne zu Hilfsmitteln. Um nur bei der öfter erwähnten Galerie in Esztergom zu bleiben, können wir auch hier zwei Beispiele für Entlehnungen anführen. Der Tod Mariä (No. 203, österreichisch) aus dem Jahre 1498 ist eine Kopie nach Schongauer (L. 16.) und die unter dem Namen Schäufeleins ausgestellte Beschneidung Christi (No. 225a) ist ein Ausschnitt aus dem entsprechenden Blatt des Dürerschen Marienlebens (B. 86).

In der Galerie zu Esztergom, im Saale der Skulpturen sind zwei besonders fein gearbeitete, aus Holz geschnitzte Reliefs ausgestellt, Werke von ungarischen Paulanern des 18. Jahrhunderts. Sie stellen die Beschneidung Christi und die hlg. drei Könige dar. Wie es anzunehmen war, sind ihre Kompositionen keine Originalarbeiten, was ja auch schon ihr altertümlicher Stil verrät. Beide sind Kompositionen des Niederländers Hendrick Goltzius. 1593—94 verfertigte Goltzius seine sogenannten »Meisterstiche«, eine Serie von sechs grossen Blättern in der Manier verschiedener Künstler. Die Beschneidung (Abb. 8) z. B. in der Manier Dürers (B. 18) und die Epiphanie in der Art des Lucas van Leyden (B. 19). Diese täuschend ähnlichen Stiche, virtuose Proben seines Anpassungsvermögens, waren äusserst populär, besonders aber die zwei genannten Blätter. Kein Wunder also, dass sich der ungarische Klosterbruder ihrer bediente, als er seine Reliefs mit Ambition und grosser Geschicklichkeit schnitzte.

Sonderbarerweise gehen die Blätter des 15. und beginnenden 16. Jahrhunderts, so verbreitet sie in ihrer Zeit waren, bald aus der Mode, die Blätter der Manieristen aber — in ihrer Zeit bei Weitem nicht so populär — leben im 17. und 18. Jahrhundert immer wieder auf. *Dr. Edith Hoffmann*

Nyári kiállítások

A Szépművészeti Múzeum három érdekes új kiállítással kedveskedik az érdeklődőknek. Bemutatja az utolsó öt esztendő új kép- és szoborszerzeményeit és külön az ujonnan szerzett rajzokat és grafikai műveket, azokat, amelyek a múzeum valamelyik osztályán még nem nyertek végleges elhelyezést. Nem szerepelnek azonban a szerzeményi kiállításon a híres háromalakos attikai síremlék és az élő magyar művészek alkotásainak túlnyomó része ; ez utóbbiak az Andrássy-úti új Magyar Képtárban vannak kiállítva. Szerény magyar viszonyainkhoz mérten meglepő értékekkel gyarapította Petrovics Elek főigazgató a múzeum anyagát, de éppen olyan köszönet illeti meg a nagylelkű adományozókat is.

A grafikai ujszerzemények kiállítását Hoffmann Edith dr. rendezte. A kiállítás legfőbb érdekessége, hogy több olyan mestert mutat be, akiket eddig nem ismertünk. *Pollencig* József egészen új felfedezés, *Kosina* Sándor is annak számít. Ferenczy, Gyárfás, Ligeti, Mednyánszky, Munkácsy és Szinyei-Merse vázlatkönyvei és a dr. Meller Simon ajándékozta francia grafikák nagy nyereségei a Szépművészeti Múzeumnak.

A harmadik kiállítást : »Magyar Művészképmások«, a Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesülete rendezte. Válogatott sorozatát mutatja be a magyar művészek önarcképeinek. Nem annyira a teljesség, mint a művészi szempont érvényesült az anyag összeállításában, amelynek jelentékeny része Ernst Lajos gazdag gyüjteményéből került ki.

Az Iparművészeti Múzeum-ban »Erdély régi művészeti emlékeinek kiállítását« ugyancsak a Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesülete rendezte. Ezüst ötvöstárgyak, arany ékszerek, erdélyi szőnyegek és úrihímzések, könyvtáblák, bútorok, érmek és fegyverek, minden együtt szerepel jó elrendezésben : múzeumaink anyagának legjava, épúgy, mint a magángyüjteményeink díszei. Nagy gonddal, fáradtsággal és szeretettel végezte a Rendezőség munkáját, ennek köszönhető, hogy a kiállítók között a párisi Cluny-Múzeum is szerepel négy nálunk eddig ismeretlen erdélyi ötvösmunkával.

Kivánjuk, hogy a budapesti publikum és az ideérkező idegenek megérdemelt érdeklődéssel, nagyszámban keressék fel a kiállításokat.

(No. 32a, b, c, d) : Christus am Ölberg, die Geisselung, die Kreuztragung und Christus am Kreuz (Abb. 7).

Der andere Nürnberger Meister, dessen Holzschnittfolge wir in Ungarn begegnen, ist Sebald Beham. Kopien nach seinen Stichen enthält der Altar zu Radeln (Rádos) in Siebenbürgen, der wegen seiner guten Skulpturen, auf die wir hier nicht eingehen wollen, in der Literatur öfters behandelt wurde. Viktor Roth hat schon darauf hingewiesen, dass die inneren Flügel Kopien nach Dürer und Schongauer enthalten, unbeachtet blieb aber bisher, dass drei Tafeln der äusseren Flügel, u. zw. Christus am Ölberg, Ecce homo (Ab. 9—10) und die Kreuztragung nach Sebald Behams 1521—22 verfertigten und 1522 in Nürnberg herausgegebenen Holzschnittfolge kopiert sind (Pauli 818—825). Der Altar konnte vor 1522 nicht entstehen, da Behams Ecce homo 1522 datiert ist. Reissenberger behauptet, dass zwischen den beiden Skulpturen des Altarschreins die Jahreszahl 1525 zu lesen gewesen sei, was die angeführten Angaben sehr wahrscheinlich erscheinen lassen.

Über die Kopie eines Blattes des Nürnbergers Wolf Traut, auf dem Altar von Héthárs (Oberungarn) habe ich vor kurzem geschrieben. Es erübrigt sich hier darauf nochmals einzugehen.

Dürer, Veit Stoss, Schäufelein, S. Beham und W. Traut wären also die Nürnberger Künstler, deren Werke man in Ungarn kannte und kopierte. Eine ansehnliche Zahl, die sich bei weiteren Untersuchungen vielleicht noch erhöhen lässt.

Der zweite Faktor, der bei den Untersuchungen über die Malerei in Ungarn stark in Betracht gezogen werden muss, ist die Donauschule. Entlehnungen aus Holzschnitten Albrecht Altdorfers lassen sich vorderhand auf zwei oberungarischen Altären feststellen. So auf dem Atlar von Leibitz im Ungarischen Nationalmuseum in Budapest. Bei geschlossenen Flügeln werden vier Gemälde der Passion sichtbar : die Geisselung, die Dornenkrönung, die Kreuztragung und Christus am Kreuz. Die drei ersteren sind derselben, um 1515 entstandenen Passionsfolge Albrecht Altdorfers entnommen (B. 23, 24 und 27), aus der der Altar von Héthárs seine Kreuzabnahme und die Figur des Kaiphas schöpfte ; jedoch sind es viel freiere Nachahmungen, als jene auf dem Altar in Héthárs. Am meisten hält sich der Meister bei der Kreuztragung an das Original (Abb. 11—12), wo bei Beibehaltung der ganzen Szenerie und der beiden Soldaten, eigentlich nur der Oberkörper Christi verändert ist, allerdings nur weil die Stellung so leichter wurde. Diesem Umstand sind auch die übrigen Vereinfachungen zuzuschreiben. Der Altar ist 1521 datiert, zu seiner Datierung tragen also unsere Feststellungen nichts Neues bei.

Wie befruchtend die Donauschule auch im Übrigen auf die Malerei in Ungarn einwirkte, beweist der hervorragende Meister MS, dessen Bilderfolge sich in Esztergom, Budapest etc. befindet, zur Genüge.

Der dritte Faktor ist die Kunst Lucas Cranachs. Wie bekannt, stand Oberungarn in dieser Zeit in regen Verbindung mit Sachsen. Aus Cranachs 1509 erschienenen Holzschnittpassion sind — wie wir seit Henszlmann wissen — acht Szenen auf den äusseren Flügeln des Hochaltars der St. Jacobskirche zu Leutschau treu kopiert. Das Verhältnis seiner Kunst zu einer Reihe von Altären, die mit zu dem Besten gehören, was in dieser Zeit die Kunst in Ungarn hervorbrachte, ist eine wichtige Frage für sich, die wir hier nicht erörten können.

Es wäre ein Irrtum zu glauben, dass Stiche verschiedener Künstler nur für die Kunst in Ungarn eine so wichtige Rolle spielen. In allen Werkstätten

Abb. 11. Altdorfer. Kreuztragung

Abb. 12. Budapest. Ungarisches Nationalmuseum

Altären besitzen, die sämtlich mit Zuhilfenahme dieser Folge entstanden sind. Der eine ist siebenbürgischen Ursprungs und seine Flügel befinden sich heute im Bruckenthalschen Museum in Nagyszeben (Hermannstadt). Dargestellt sind die Gefangennahme, Christus vor Kaiphas, Ecce homo, Kreuztragung, Christus in der Vorhölle, die Auferstehung, Christus erscheint Maria Magdalena, der ungläubige Thomas. Ohne Ausnahme sind alle acht Szenen der Schäufeleinschen Folge entnommen (Abb. 3—4) und von der Hand eines sehr mittelmässigen Gehilfen ausgeführt. Die Zahl der Personen ist verringert, komplizierte Stellungen womöglich weggelassen, alles äusserst vereinfacht, aber doch unverkennbar.

Die zwei anderen Altäre stammen aus Oberungarn. Zwei Flügel des einen befinden sich im Museum der Bildenden Künste in Budapest. Sie stellen vier Szenen dar : Christus am Ölberg (Abb. 5—6), die Dornenkrönung, die Geisselung und Christus am Kreuz. Mit Ausnahme der vierten Szene — zu welcher man keine besondere Vorlage benötigte — sind die Darstellungen der Schäufeleinschen Folge entnommen. Arbeiten eines Künstlers von geringen Ansprüchen, der genau wie der Siebenbürgische, darauf bedacht war, zu vereinfachen wo es möglich war, ohne an der fertig übernommenen Komposition im Grossen und Ganzen zu rütteln. Dieselben Merkmale weisen die Bruchstücke des dritten Altars auf, vier grosse Tafeln, die sich im Museum in Esztergom befinden

Skulpturen, die man öfters dem Meister Paul aus Leutschau zugewiesen hat, in der Literatur häufig besprochen wurde. Die Rückseiten des Altars wurden bisher einzig von Henszlmann erwähnt und auch von ihm irrig. Sie stellen acht Szenen aus der Geschichte Mariä dar und zwar: Visitation, Geburt, Flucht nach Aegypten, Beschneidung, der zwölfjährige Jesus im Tempel, Christi Abschied von seiner Mutter, der Tod Mariä und ihre Himmelfahrt. Sämtlich Dürers Marienleben entnommen.

Ausser getreuen Nachbildungen findet sich auch eine Menge Gemälde, die einen stark Dürerischen Charakter zeigen, jedoch mit Werken Dürers nicht in direkten Zusammenhang gebracht werden können, und man frug sich oft, ob diese Gemälde darauf hinweisen, dass sich in Ungarn sozusagen eine Nachfolgerschaft Dürers gebildet habe? Leider handelt es sich aber auch in solchen Fällen meistens nur um Kopien nach Holzschnitten, nur dass die Originale nicht von Dürer, sondern seinen Nürnberger Nachfolgern stammen.

Im Jahre 1507 erschien in Nürnberg Ulrich Pinders »Speculum passionis domini nostri Ihesu Christi«, zu welchem Hans Schäufelein 34, Hans Baldung Grien 3 und Wolf Traut einen Holzschnitt lieferten. Dieses Werk scheint in Ungarn stark verbreitet gewesen zu sein, da wir heute noch Bruchstücke von drei verschiedenen

Abb. 9. S. Beham. Ecce homo

Abb. 10. Hauptaltar. Radeln. Ev. Kirche

entnahm, hat schon Myskovszky erwiesen, doch bei dem *Vir dolorum*-Altar in Lőcse (Leutschau) hat Henszlmann nur einen allgemeinen Einfluss Schongauers angenommen, obwohl man neben dem unleugbaren allgemeinen Einfluss auch direkte Entlehnungen nachweisen kann. So vor allem für zwei Heilige der inneren Flügel, Sebastian und Christoph (nach L. 65. und 56.). Für die Geburt und die Hlg. drei Könige der äusseren Flügel wurden die entsprechenden Stiche von Schongauer (L. 5. und 6.) frei, doch unverkennbar verwendet.

Einen starken Einfluss von deutschen, namentlich Schongauerschen Stichen verrät auch die schöne Passionsfolge von Csegöld (Komitat Szatmár) im Museum in Esztergom (Gran).

Will man die Malerei zu Beginn des 16. Jahrhunderts in Ungarn verstehen, muss man vor allem drei wichtige Faktoren ins Auge fassen. Sie geben nicht restlos Antwort auf alle Fragen, da die künstlerischen Verhältnisse in Ungarn äusserst kompliziert sind, — doch sie erklären viel.

Der erste Faktor ist Nürnberg. Zu Beginn des 16. Jahrhunderts stand Ungarn in engen politischen Verbindungen zu dieser Stadt. Politische Beziehungen bedeuten aber kulturelle Beziehungen, wenigstens in den meisten der Fälle und in jener Zeit. Die meisten, von kopierten Stichen gebotenen Fäden laufen also in einen Knoten zusammen : Nürnberg. Es ist Dürer, und immer wieder Dürer, dessen Werke man in allen Gegenden des Landes ausbeutet. Um nicht schon Gesagtes zu wiederholen und doch ein Beispiel anzuführen, wollen wir nur den Verkündigungsaltar von Kisszeben im Kunstgewerbemuseum in Budapest erwähnen, der wegen sein r

Abb. 7. Schäufelein. Christus am Kreuz

Abb. 8. Goltzius. Beschneidung Christi

Abb. 5. Schäufelein. Christus am Ölberg

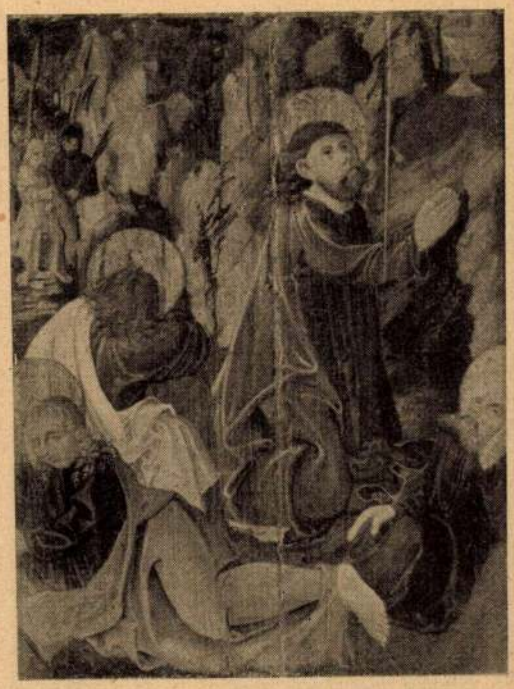

Abb. 6. Budapest. Museum der Bildenden Künste

nach diesem Meister zu finden. Die äusseren Flügel des Altars stellen acht Einzelfiguren dar: den hlg. Sebastian, die hlg. Barbara, die Madonna, die heiligen Christoph, Eligius (den Divald unverständlicherweise Dionysius nennt), Georg, Michael und Johannes d. T. Von diesen acht Figuren sind vier nach Stichen des Meisters E S verfertigt, für die übrigen konnte ich keine direkten Vorlagen finden, sie sind im allgemeinen im Stile des Meisters gehalten. Direkte Kopien sind: die hlg. Barbara (Lehrs 163; Geisberg T. 121. Bl. 167), der hlg. Eligius (L. 141; G. T. 98. Bl. 159), Johannes d. T. (L. 148; G. T. 98. Bl. 159) und der hlg. Michael (L. III. S. 330. u. 76). Obzwar letzteres Blatt geringe Veränderungen erfuhr, — statt dem Kreuzesstab hält Michael die Wage in der Hand — ist die Entlehnung offensichtlich (Abb. 2). Da der Originalstich des Meisters verschollen und nur aus Kopien bekannt ist, bietet das Gemälde in Bakabánya ein interessantes Dokument auch für die Kunst des Meisters E S. Eine spezielle Wichtigkeit verleiht ihm aber der Umstand, dass die bisher bekannt gewordenen drei Kupferstichkopien — jene des Meisters des Dutuitschen Ölbergs (Abb. 1) und zwei anonyme Kupferstiche — die Komposition sämtlich im Spiegelbild geben und sie nur eine Teigdruckkopie in Maihingen und das Gemälde in Bakabánya im Originalsinne erhalten haben.

Vorderhand ist der Altar von Bakabánya der einzige bekannte Altar mit Gemälden nach dem Meister ES. Hingegen sind die Schongauerschen Entlehnungen — wie bekannt — ziemlich häufig. Dass der Geburtsaltar der Kirche in Bártfa (Bartfeld) von 12 Darstellungen 10 Szenen der Passion Schongauers

Abb. 3. Schäufelein. Die Auferstehung

Abb. 4. Hermannstadt. Bruckenthalsches Museum

Dieses Verhältnis mehrerer Altäre zur zeitgenössischen Graphik wurde im Zusammenhang mit einzelnen Denkmälern schon öfters behandelt: Henszlmann, Myskovszky, Divald, Lehrs, Roth und Unterfertigte haben bereits eine Reihe wichtiger Entlehnungen klargelegt. Ich komme trotzdem nochmals auf die Frage zurück, weil es mir neuerdings gelungen ist, die Originale weiterer Altartafeln festzustellen, welche von Künstlern stammen, deren Namen im Zusammenhange mit der Tafelmalerei Ungarns bisher noch nicht genannt wurden.

Im 15. Jahrhundert ist die Gegend, mit der man wegen des Imports von Stichen in Verbindung stand, nicht so fest umgrenzt, als im 16. Jahrhundert. Es kommen hauptsächlich der Oberrhein, der Mittelrhein und die Niederlande in Betracht, also ein ziemlich weites Gebiet. Für die Entwickelung der Tafelmalerei scheinen zwei führende Persönlichkeiten des deutschen Kupferstiches von grosser Bedeutung gewesen zu sein: der oberrheinische Meister *E S* und Martin *Schongauer*. In den Miniaturen von Ungarn sind Stiche des Meisters E S so oft verwendet worden, dass auch eine häufige Verwendung für Altäre für sicher angenommen werden konnte, noch bevor sich auch ein einziger Beweis dafür erbringen liess. Nun ist es mir aber gelungen, in dem Marien-Altar der kath. Kirche zu Bakabánya (Komitat Hont) ein Werk mit Entlehnungen

A MŰGYÜJTŐ
MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI HAVI FOLYÓIRAT · SZERKESZTI: SZILÁRD · VILMOS

Der Kenner
Monatsschrift für Kunst & Kunsthandel · Redigiert von Wilhelm · Szilárd.

A MAGYAR GYÜJTŐK ÉS MŰVÉSZETKEDVELŐK EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS LAPJA
OFFIZIELLES ORGAN DER VEREINIGUNG UNGARISCHER SAMMLER UND KUNSTFREUNDE

SZERKESZTŐSÉG / REDAKTION / BUDAPEST, IV. MÁRIA VALÉRIA-UTCA 7. TEL.: 813-60.
ELŐFIZETÉSI DIJ EGY ÉVRE 10 PENGŐ / BEZUGSPREIS AUSLAND, JÄHRLICH 10 MARK

1931 Jahrgang V. évfolyam 6—7

Herczeg Ferenc

igen életrevaló s a magyarországi idegenforgalom szempontjából rendkívül jelentős tervet vetett fel a napokban: hogy a főváros évente Szentistvánkor rendezzen Liszt Ferenc-hetet, amely zenei világeseménnyé nőheti ki magát és bizonyára nagyban hozzájárulna Budapest látogatottságának emeléséhez.

A tervnek már önmagában is nagy hordereje van. Különösebb értéket kell azonban abban a tekintetben is tulajdonítanunk ennek a szerencsés kezdeményezésnek, hogy végre hangos szóval mutat rá idegenforgalmi propagandánk egyik sarkalatos mulasztására: hogy t. i. nem kapcsolja belé eléggé intenziven a maga munkájába a művészi és muzeális, valamint a tudományos életet. Hiszen kongresszusok terén, hálistennek, most már nagy forgalmunk lenne; de nem kellene-e ezekkel egyidejűleg s velük szervesen egybeolvasztva megfelelő részletkiállításokról, múzeumaink megfelelő szerepeltetéséről és egyes magángyüjteményeknek ilyen alkalmakra való megnyitásáról gondolkodnunk?

Ha például nemzetközi parlamentáriusok látogatnak el hozzánk, nem illenék-e ilyen alkalomra — jó előre alaposan előkészítve — alkotmánytörténeti kiállítást rendeznünk, amelynek keretében, hogy csak egy-két példát mondjunk, külön mutatnók be a meglévő királyi koronáinkat, bulláinkat, történeti fontosságú okleveleinket, királyainkra vonatkozó emlékeinket, országgyüléseink történetét illusztráló maradványokat, Kossuth-ereklyéinket, stb.

Vagy ha nagyobbszámú olasz intellektüell jön hozzánk, nem kellene a római uralom magyarországi emlékeiből speciális kiállítást rendeznünk?

Ha természettudósok, orvosok kerülnek errébb, nem lehetne-e külön szakkiállításokat ezekre az alkalmakra a különböző múzeumok anyagából összehozni?

Higyjék meg: ezt a kis többletmunkát bőven fedezné az a sok megtermékenyítő gondolat és új eredmény, amely egy-egy ilyen különkiállítás alkalmával szinte magától adódik és új lehetőségeket, új irányokat revellál még a legszakképzettebb tudósok számára is. Ha már megcsinálták a gyüjteményegyetemet, a tudományos intézeteknek ezt az adminisztrativ összefogását, akkor az ne csupán szolgálati ügyek bürokratikus kezelésében élje ki magát, hanem elsősorban ilyen teremtő gondolatok keresztülvitelében s az esetleg felmerülő adminisztrativ aggályoskodások okszerű lebontásában.

Über Altäre aus Ungarn im 15. und 16. Jahrhundert

Bei dem grossen Interesse, das sich neuestens erfreulicherweise der Tafelmalerei aus Ungarn zuwendet, scheint es sehr zeitgemäss, auf den Zusammenhang einiger Altäre mit graphischen Blättern der altdeutschen Kunst hinzuweisen. Erstens, weil es uns um ein positives Wissen bereichert, ohne das man sich nur allzu leicht in unhaltbare Kombinationen verliert. Man lässt sich bald zur Überschätzung irgend einer Persönlichkeit hinreissen, wenn man neben der unbedeutenden Mache die gute Invention — schliesslich doch das ernsteste Kriterium, das den wirklichen Künstler vom geschickten Handwerker unterscheidet — anpreist, obwohl eben die Invention fremdes Gut ist. Vor allem anderen muss also konstatiert werden, was Entlehnung und was Originalerfindung in den Arbeiten ist, um sich dann von dem Rest ein endgültiges Urteil bilden zu können.

Das Verfahren der Ausscheidung fremder Entlehnungen hat ausserdem auch das Gute für sich, dass die fremden Stiche uns mit voller Bestimmtheit auf jene Gegenden Deutschlands hinweisen, zu denen Ungarn in künstlerischen Beziehungen stand und deren Einfluss wir auch in den Originalarbeiten zu suchen haben.

Abb. 1. Meister des Dutnitschen Ölbergs. Der hlg. Michael. (Im verkehrten Sinne)

Abb. 2. Bakabánya. Kath. Kirche. Marienaltar

ALTENBACH ANNA

1926.tanitóképző intézeti rajztanárnői oklevelet kapott.

Képzőm.főisk.évk. 1925-27.16.oldal.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZAVA
Budapest
1969 AUG. 3

1021

Altenberger Gusztáv

Címer a divat

A címer meghatározott színekből és alakokból alkotott ábra, kép — pajzs alakú keretben. Közösségek ismertető, megkülönböztető jelvénye. A középkor szelleme, embere hozta létre. Ma is élünk vele: szóban és formában. A francia címiere szóból származik. Sisakdíszt jelent. A XI. és XII. században, a keresztes hadjáratok korában terjedt el. A lovagi tornák szokása és a nemesség testületekbe való tömörülése fokozta divatját.

Szép Fülöpöt követte Károly Róbert

Címere lehetett egyes személyeknek, családoknak, testületeknek, városoknak, községeknek és országoknak. Királyok, fejedelmek adományozták. Egyes országokban adásvétel tárgya volt. Megjelenési formáját a kancelláriák szabták meg. Megszerzéséről, adományozásáról, használatáról, a címerjog döntött. Az első címereket Franciaországban *IV. Szép Fülöp* adományozta. Magyarországon először *Károly Róbert* 1326-ban sisakdíszre szóló címert adott az *Enyerei Herczegh*-család állítólagos ősének *Imre fia Miklós*-nak.

Kassa volt az első magyar város, mely 1369-ben *Nagy Lajostól* címert kapott. Vörössel és fehérrel hétszer osztott pajzs; a kék pajzsfőben három arany liliom. Tulajdonképpen azonos Magyarország Anjou-kori címerével. A magyar városcímerek első megjelenési formái a pecsétek voltak. Többnyire a város védőszentjének képét, vagy a város jellegzetes látképét vésették rá. A hazai heraldika (címertan) kutatói szerint: *meglehetősen naturalisztikus formában, leegyszerűsítve, fényképszerű kivitelben.* Máig fennmaradt többek között *Buda* XIV. századból és *Brassó* 1444-ből származó címerpajzsának lenyomata. Az utóbbi érdekessége, hogy Brassó takácsai, kereskedői, Hunyadi János engedélyével, a *nagyobb kelendőség kedvéért* a város jelképével láthatták el posztójukat.

Kifejező jelkép

Az eltelt évszázadok alatt többször is megváltozott Európa társadalmi és gazdasági berendezkedése. A feudalizmust felváltó kapitalizmus cégérré degradálta a címereket. Azonban néhány gazdaságilag és politikailag elmaradott országban — hazánkban is — a fejlődést akadályozó uralkodó osztályok továbbra is hatalmuk jelképévé tették. Így érthető, hogy 1950-ben az első tanácstörvény megszüntette a fővárosi címer használatát. Majd az ország egész közigazgatásában egységes, a munkás-paraszt hatalmat szemléletesen kifejező jelkép került a sokféle régi helyére.

Budapest 1964. július 13-án új címert kért és kapott. Képe nem más, mint az *Altenberger Gusztáv* tervezte, 1873. március 23-án, öttagú bizottság által elfogadott s a forradalmi változásokat szimbolizáló vörös csillaggal díszített címer. Ezt követte *Miskolc, Pécs, Kecskemét, Szolnok, Gyöngyös, Orosháza, Nagykőrös* és még ki tudja, hány város...

Hány városnak van címere?

Senki sem tudja, hány városnak van új címere! Képüket, rajzukat sehol sem lehet végigpillantani. Sem levéltárban, sem múzeumban, de még a tanácsok központi szervénél sem. Rendelet kötelezi ugyan a városokat arra, hogy esetleges címerigényeiket a Képzőművészeti Alap lektorátusánál bejelentsék, annak címertanban jártas grafikusművészének ajánlatát elfogadják és az elkészült művet a lektorátus szakmai zsürije elé bocsássák. De mindezt csak kevesen, elvétve tartják be. Azért látni annyi hasonló, az iparosodást jellegtelenül, sematikusan, füstölgő gyárkéménnyel ábrázolt címert.

Ha némi módosítással is, de ma is időszerű az első magyar címeradomány záradéka: *„Senkinek sem szabad az ország nemesei közül az adományozotthoz hasonló sisakdíszt viselni."*

Hargitai Pál

egy másik mezőgazdasági üzemnek, amely helybeli elárusító bázissal rendelkezik, vihetik vissza. A több száz kilométeren át kilo zöldabool Az ok: hirtel lement a bal ezt találták e oldásnak.

A közönség gyanakszik

Felkerestem a *cibakházi* Vörös Csillag Tsz képviselőjét, aki elmondta, hogy kilónként 3 forintra terhelték őket a 21,10 mázsa zöldbabbal. Viszont a piac annyira telítődött ezzel az áruval, hogy a Zöldért-felvásárlónak nem kellett. A tsz engedélyezte számukra, hogy *„leírják a tételt"*, mert sokba lenne a visszaszállítás.

— *Miért nem adták át a babot a honvédségnek, napköziknek, üzemi konyháknak, olcsón?* — kérdeztem.

— Nem kellett senkinek — volt a válasz.

— Miért nem tették ki a pultra és árulták forintért, vagy még inkább ötven fillérért kilóját?

— *Kérem, a közönség olyan, ha nagyon olcsón adjuk, már nem is kell, akkor már gyanakszik, hogy rosszat kap.*

Sántít kicsit ez az érvelés, de sajnos sántított itt más is. Megyünk tovább a piacon, s akkor nap az oly nehezen olcsóbbodó zöldpaprikából 37 nagy ládával számoltunk meg félrehúzva. A *boldogi* tsz tulajdona, állapították meg a felügyelők. Két napja ott áll a napforint volt, n ért kellene m nem adják, i is kevesebb v con és neheze le az ára.

Menjünk csak tovább. A *füzesgyarmati* Vörös Csillag Tsz árudája mögött 50 rekesz elrothadt sárgabarack bűzlik. A felügyelőség már napokkal előbb kötelezte a képviselőjüket, hogy vigyék el onnan.

— Miért juttatták erre a sorsra a gyümölcsöt?

— Nem lehet itt eladni, kérem — válaszol a Kovács nevű megbízott —, csak megdögleni lehet ezen a piacon, kérem. Annyi itt az áru. (?!) Majd megy cefrébe — közli végül is a gyümölcs sorsát.

— *Miért nem adták olcsóbban, hiszen a maga feleségének is jobb lenne, ha kevés pénzből vásárolhatna.*

— Az én feleségemnek, kérem, az lenne a jó, ha sokat keresnék — válaszolta rendkívül dühösen.

Ezek után nagyon nehéz lett volna meggyőzni, hogy az árak ilyen, vagy olyan mahinációval történő magasan tartása nem egyszerűen kár, hanem

mert legtöbb esetben a bizományos kárára terhelik az ilyen eseteket, úgy szól a szerződés. *Kora tavasszal például nagy mennyiségű burgonya és vöröshagyma ment kárba ki kellett dobni, pedig válogatással, esetleg olcsóbban még sokat lehetett volna belőle értékesíteni.* Vizsgálta az ügyet a népi ellenőrzés is, de meg kellett szüntetni az eljárást, mert a szerződés úgy szól, hogy a bizományos az eladási árból 18,5 százalékot kap. *Abba pedig igen sok belefér..., még a kár is.*

Elgondolkoztató tapasztalatok ezek. *Ha ilyen irányba kívánják egyesek kihasználni a mechanizmus nyújtotta vállalati önállóságot, akkor súlyos hibába esnek, de nemcsak ők, hanem azok is, akik hagyják.* A TÁSZI illetékese, *Kővári Gyula* szerint is tarthatatlan, hogy egyes tsz-ek előre elhatározott árhoz tartják magukat és nem alkalmazkodnak a kereslet, kínálat követelményeihez.

Szerintünk ha a jelenlegi bizományosi rendszerbe ilyen sok belefér, az illetékesek alakítsanak ki másikat. Ez a módszer sok helyen lényegesen magasabb árrést mutat, mint amit a tisztességes haszon megenged. Így most a vásárló is károsodik, s a termelő is. Az általánosan ható intézkedéseken túl azonban ezekben a konkrét esetekben sem késő a felelősségrevonás.

Lendvai Vera

A NÉPSZAVA TELEFONSZÁMA

224—819*

megírva

Altenbuchner Henrik

templomfestő

l.

Szekeres Jakobey

10. l – 111. l.

Együtt dolgozott

Greiner Károllyal

a cédulák ide

áttéve

Verlag Ernst Wasmuth, Berlin

FRANKLIN-TÁRSULAT
KÖNYVKERESKEDÉSE
BUDAPEST IV. EGYETEM-UCCA 4. 92

„Volkskunst in Europa“

Ganzleinen gebunden.

Name .....

Ort .....

Straße .....

Altenbuchner Heinrich
Festo Bp.

Ráth György 1895.

145. l.

1895 ben az
Iparm Társ
adja

191 lapszám.

Tartozik

Méltóságos Szentiv

Kelet

923		
máj.	4	értékpapír
	5	"
	12	"
	23	"
	25	"
júni	6	"
	"	limit
	"	értékpapír
	7	aj. díj
	12	50 drb Escompte bank rv. @ 104
	13.	limit
"	"	"

Altenbuchner Henrik
festő Bpest

l.
Művészi Ipar
III. 94. l.
1888
Iparm. Tár
Lapja

pontozók tulzásaiból józanodhatott ki ez a modor; amaz olyan volt, mintha apró szines galacsinokkal lett volna telehintve a vászon, ez pedig, mintha az eső megverte volna a

jellemző lobogó lelkesedéssel s a művészet iránt való veleszületett szeretetével, a szép és jó iránt való ritka egészséges érzéssel siet — különösen most — elébe a művészek purifikáló és termékenyítő törekvéseinek! Szóval, minden tényező meglátszik lenni a művészi élet föllendülésére, mért nem lett tehát a magyar főváros azzá, ami minden művészi centrum becsvágya — *műpiaccá?* . . .

Mert igenis minden művészi centrumnak ez a legfőbb becsvágya s kell is, hogy az legyen. Azért, hogy a *műpiac* szónak kissé kereskedelmi íze van, azzal jelentősége korántsem lesz kisebb, mert hiszen *a műpiac fejlődése nemcsak üzleti, hanem ideális következményekkel is jár.* Mert végre is nemcsak valószinü, de természetes és érthető is, hogy művészeti gócpont csak ott keletkezhetik, ahol kifejlett műpiac van, minthogy a művészek nagy tömegben csak ott telepedhetnek meg, hol legalább a valószinüsége meg van annak, hogy műveiket értékesíthetik. Igy volt ez akkor is, mikor a nagy pápák műszeretete és ebből folyó művészi szükségletei a flórenci művészeket Rómába csábította, így volt ez a legújabb korban Münchenben is, mikor I. Lajos a Wittelsbachokat jellemző műszeretettel az egész német művészetet maga köré gyüjtötte,

Altenbuchner Henrik
festi

l. Művészi Ipar

1891. 9. l.

Iparm. Tars
fagyai

Korona		Korona
—	280. ANGOL FESTŐ: Fiatal nő, ezüst keretben	700
-250	281. ANGOL FESTŐ: Fiatal leány	600
	282. KRAUSZ, 1822: Öregasszony	400
100	275—282. miniatürök.	
100	296. EICHLER: Az erdőben, olaj-festmény	200
30	297—298. MADURA, Jean: Tájkép a Garda-tó mellől, az egyik a Montenezzo-kastélyt, a másik a S. Antonius klastromot ábrázolja, darabja	1000
—	299—300. KLIMÓ István: Csendélet, darabja	200
	301. MÁTRAI: ENYELGÉS, gipsz	150
1000	302. RÉSZLET egy XIV. századi misekönyvből, pergamenre festett szines miniatürrel	
200		
100	303. JAPÁNKÉP, vászonra nyomva, három darab együtt	30
200	304. ÓRA, William Pless londoni órás készitménye, XVII. század	
50		
150		

MDK

Altenbuchner Henrik

Jakobey Károly Altenbuchnerrel és Greinerrel Jakobey és Társa cimen templomfestő céget alapitott. Velük diszitett és restaurált egy sor templomot.

Szekeres Margit: Jakobey Károly. 1826-1891. Bp. 1938, 1o. 111 l.

ó Sz. Mária és Sz.János ev. / feje
ia Magdolna. Külön-külön talapzaton
kötve. Szenvedélyes csoport.
l.

kirándulás. MMLÉE, LXXIV – 1940, 150.1, 14.

MDK

Altenbuckner Henrik és Szirmai Antal

templomfestők festették az olaszfalvi /Veszprém m./ falképait 1900-ban.

Dornyay:Bakony. 215.1.

M.D.K.

ALTENBURG Joan memoriorum magister

Szent Mária (Pozsony m.)

1952.

Művért. Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. 139.1

Ø Altenburger

budapesti építőcég

végezte a pozsonyi

dóm Alamizsnás sz.

János kápolnájának

restaurálását

XIX. sz. vége felé

Ortvay Tivadar dr

Pozsony város utcái

és terei. Pozsony 1905.

481. l.

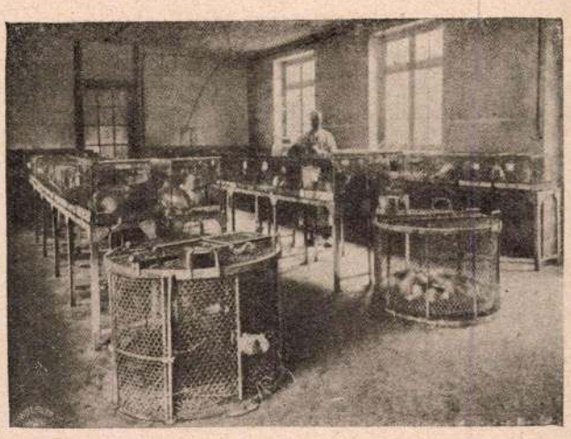

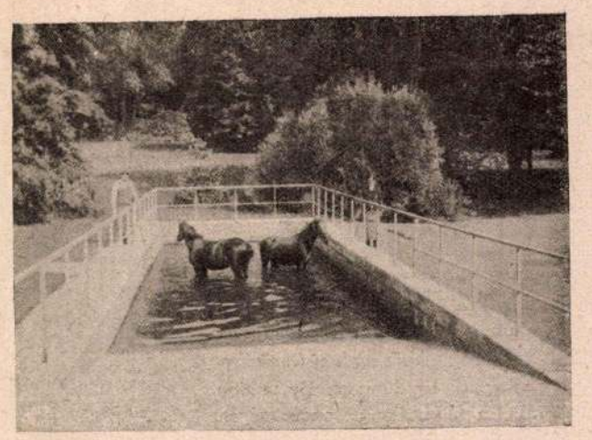

A párisi Pasteur-intézet jubilumához. A megfigyelés alatt álló állatok kórterme. A szérum-készítéshez fölhasznált lovak fürdetése

A Pasteur-intézet jubileuma

Fönnállásának huszonöt éves jubileumát ünnepelte e napokban a párisi Pasteur-intézet, melynek csöndes falai között dolgozott egykor az emberiség egyik legnagyobb jóltevője: Pasteur és ahol a mester elköltözése óta hozzá méltó tanítványai, Roux, Metschnikoff, Laveran, Calmette, Marmorek búvárkodnak serényen, hogy a pusztító betegségek okait kifürkésszék és gyógyításuk módjait föltalálják.

Jótevője volt ez a nagy tudós az emberiségnek nemcsak azért, mert százezreket váltott meg iszonyú testi szenvedésektől, hanem azért is, mert milliónak vette ki kezéből a koldusbotot.

Amilyen fontos volt a veszettség ellen való védőoltás föltalálása a közegészség, olyan nevezetesek voltak Pasteur többi fölfedezései a közgazdaság szempontjából is. A selyemhernyókat pusztító betegségek okait kikutatta és az ellenük való védekezés módjait megállapította, s ezzel ezer meg ezer embernek nyitotta meg újra keresetének kiapadófélben levő forrását. Huxley, a nagy angol tudós mondotta, hogy Pasteurnek ez a fölfedezése egymaga hamarosan visszahozza majd a franciáknak azt az öt milliárd hadisarcot, amit a németeknek kifizettek. A lépfene, a sertésorbánc, a tyúkkolera, mind olyan betegségek voltak, melyeknek nagy elterjedettsége és gyógyíthatatlansága mérhetetlen károkat okozott a gazdálkodóknak. Pasteur állapította meg ezen állatbetegségek mibenlétét és egyúttal föltalálta azoknak gyógyítási módjait.

Míg ezek a fölfedezések csak szűkebb körben, tudós társai és a gazdálkodó közönség körében szerzett neki hírnevet, Pasteur neve egy csapásra világhírű lett, mikor legnagyobb találmányáról: a veszettség ellen való védőoltásról számolt be 1885-ben a francia tudományos akadémiának.

Pasteur 1880-ban kezdte behatóan tanulmányozni a veszettséget. Azelőtt ennek a rettegett betegségnek okáról nagyon keveset tudtak az orvosok, nem sokkal többet, mint azok a laikusok, akik azt hitték, hogy a veszettség a nagy meleg behatása következtében lép föl az állatoknál és különösen a kutyáknál.

Pasteur hosszas kisérletezés után kimutatta, hogy ennek a betegségnek az előidézésében semmi része sincsen a kánikulának, hanem ezt a bajt is, mint a többi fertőző vagy ragadós betegségeket, azok az apró élőlények okozzák, melyeket egy közös névvel mikrobáknak nevezznek a tudósok.

A baj fertőző volta mellett szól az a körülmény is, hogy van olyan ország, Norvégia, sőt világrész is, Ausztrália, ahol a veszettséget nem ismerik, amit csak úgy lehet magyarázni, hogy ezekre a vidékekre még nem hurcoltak el veszett állatokat.

A veszettség tehát nem keletkezik magától az állatban vagy az emberben, hanem egyik állatról átragad a másikra és az állatról az emberre olyan módon, hogy a veszett állat nyála, mely a mérges anyag hordozója, a megmart állat, illetve ember vérébe jut. A testbe került fertőző anyag a vér vagy az idegek útján halad tovább, míg eljut az agyhoz. Több hét is eltelik, míg a méreg ezt az útat befutja, a veszettség tünetei azért csak hetekkel a marás után szoktak jelentkezni.

Amikor a veszettség tünetei már föllépték, akkor már menthetetlen az ember. A Pasteur-féle oltások ugyanis a már kitört veszettséget meggyógyítani nem képesek, csak meg tudják akadályozni a betegség kifejlődését, ezt is csak akkor, ha rövid idővel a marás után látnak hozzá az oltásokhoz.

Pasteur veszettség-ellenes oltása ugyanazon az elven alapszik, mint Jenner himlőoltása. A szervezetet úgy védhetjük meg a fertőző anyagok káros hatásától, hogy ezeknek a fertőző anyagoknak mesterségesen gyöngített oldatait visszük be a testbe. A befecskendezett gyöngített méreg paralizálja az erősebb méreg pusztító hatását.

A gyöngített veszettségi mérget, azaz a veszettség elleni védő-oltóanyagot Pasteur az eredeti erősebb fertőző anyagból állította elő. A házinyulak, a tudományos kutatások ezen néma mártirjai, sok ezer számra esnek mindennap áldozatul, hogy gyönge testük vérével az emberek ezreit mentsék meg ettől a borzasztó betegségtől. A szükséges oltóanyag előállítása céljából mindennap több nyúlon mesterségesen idéznek elő veszettséget. A helybeli Pasteur-intézet pincehelyiségei csak úgy hemzsegnek a kis, jámbor és fürge állatoktól, melyek nemcsak egészséget,

A párisi Pasteur-intézet 25 éves jubileumához. Pasteur, az intézet alapítója

Mecsnikoff, a világhírű bakteriológus és a Pasteur-intézet igazgatója

hanem kenyeret is adnak sok embernek. Vannak ugyanis többen, akik nyúltenyésztéssel foglalkoznak, ami nem is olyan megvetendő kereseti forrás, hiszen a napi szükséglet meglehetős nagy és a tudományos intézetek jól megfizetik a nyulakat.

Minden nap két nyulat oltanak be olyképpen, hogy a nyúl agyvelejét fedő hártya alá, miután a koponyáján léket ütöttek, egy kis fecskendővel befecskendenek az ugyanazon napon veszettségben elhullott nyúlnak borszeszben szétdörzsölt agyvelejéből egy keveset. Ily módon állatról állatra átviszik a veszettséget, mely 6—7 nap múlva vet véget a nyúl életének. Az elhullott állat gerincvelejéből készül az oltóanyag. Pasteur eljárása szerint ezt a nyúlvelőt szárították, ilyen módon gyöngitették a mérgező hatását. Két hétig szárított velő már teljesen elvesztette mérgező hatását. Ezzel a leggyöngébb anyaggal oltotta legelőször a veszett állattól megmart embereket. A második napon már a tizenhárom napos, tehát már kissé erősebb anyaggal történt az oltás. Igy minden nap frissebb és frissebb, azaz erősebb és erősebb anyagot fecskendezett a bőr alá, míg az oltás tizennegyedik, azaz utolsó napján, már az ugyanazon napon elpusztult nyúl velejéből készült oltóanyagot használta, mely, ha első napon került volna az ember szervezetébe, rövidesen elpusztította volna. A lassú hozzászoktatás által azonban ez a legerősebb méreg sem tudott már kárt tenni a szervezetben, sőt ezek az oltások elejét vették annak is, hogy a megmart ember szervezetébe a veszett állat nyálával került méreg kifejtse pusztító hatását.

Budapest volt Páris után az első város, ahol Pasteur-intézetet állítottak föl és éveken át Ausztriából, Oroszországból, Romániából, Szerbiából, Bulgáriából is ide hozták a veszett állatoktól megmart embereket oltás céljából.

Hőgyes Endre, a pár évvel ezelőtt elhalt egyetemi tanár és a budapesti Pasteur-intézet megalapítója, lényegesen meg is javította Pasteur oltási eljárását és sok külföldi Pasteur-intézetben az ő módszere szerint történnek az oltások.

Mai napság alig van már kulturállam, amelynek nagyobb városaiban ne lenne Pasteur-intézet, melyek úgy, mint a párisi anya-intézet, örök időkön át fogják hirdetni az emberiség egyik legnagyobb jótevőjének dicsőségét.

Uj párisi színházi főkötők

Az egyesített főváros címere. A székesfőváros közönsége e hó 18-án ünnepelte Pest, Buda és Óbuda városok egyesítésének negyvenéves fordulóját. Ennek az egyesítésnek, mely Budapest elnevezés alatt az ország új fővárosát szülte, egyetlen illusztrációs szimboluma az az új címer, melyet 1873-ban az egyesítés előkészítésére kiküldött 34-es bizottság Pest, Buda és Óbuda által közösen tartott közgyűlésen állapított meg, *Altenburger* Gusztáv címertudós közreműködésével.

A címer következő:

Vörös, függőlegesen álló magyar paizs (vért), ezüstös hullámzó folyam (a Duna) által osztatik két részre. A folyam fölött az *egytornyú* vár, mely Pestet jelzi s a folyam alatt, Budát jelképezvén, a kettős vár. Ezek, valamint a födelek, kapuszárnyak és védsáncok arany színüek: csak a kapuboltozat hátsó része kék színű.

A paizst a magyar szent korona födi. Vérttartóval a jobboldalon ágaskodik egy aranyos, vörösen fegyverzett (vörös karmu és nyelvű) oroszlán, mely a régi budai városi címerből, Zápolya idejéből származik. Baloldalt pedig egy aranyos, vörösen fegyverzett griff, mely már előbb a pestvárosi címernél hasonló minőségben használtatott.

Ugyanakkor, midőn a kiküldött bizottság az új Budapest címerét megállapította, a zászló-kérdésben is intézkedett. Budapest zászlójául az eddigi pestvárosi zászlót alkalmazta, melynek színei: vörös, arany (sárga) és kék.

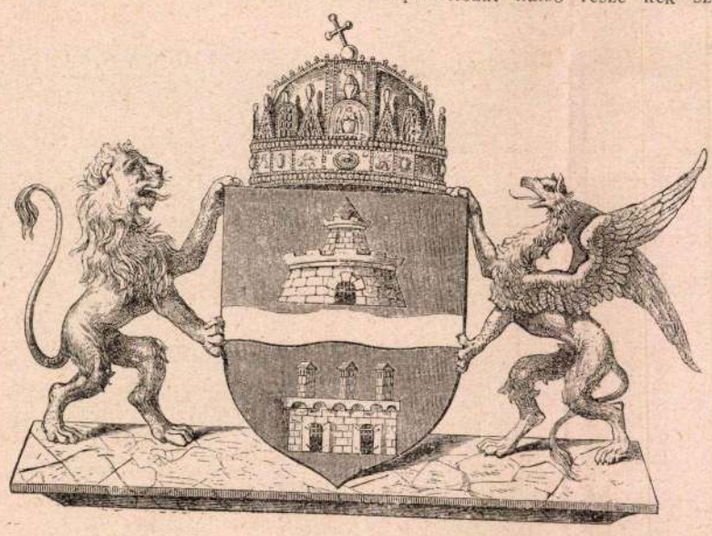

Az egyesített Budapest első címere

Kner Izidor agyafurt alakjai. Az igazi humor ragyogja be Kner Izidor könyvét, aki ugyan nem home du lettre, de a humor nem is föltétlenül írói érték. Kner Izidor, aki nem hivatásos író (hanem ehelyett annyi izléses és művészi kiállítású könyv kiadója), nem írói babérokra vágyott, amikor kedves és ötletes tréfáit kötetbe gyűjtötte, és beéri azzal, ha szellemes élcein nevetni fognak. A viccek karakteréhez hozzátartozik, hogy a jó vicc sohasem öregedik meg és Kner Izidor csattanós gondolatröppentyűi frissek, üdék és kedvesek, bár igen sokra mindnyájan emlékezhetünk, akik kedvtelen, sivár életünk frissítőit élclapokban keressük. Ezek a viccek talán kivétel nélkül mind előkelő élclapjainkban jelentek meg és közülök nem egy lassankint olyan népszerű lett, hogy most, amikor könyvben olvassuk őket, szinte elcsodálkozunk: hogyan, hát ezt is Kner írta? Mert a jó vicc karakteréhez az is hozzátartozik, hogy nemcsak nem keressük a vicc apját, hanem ha jelentkezik is, nem akarjuk elismerni. A jó viccnek nincs apja, nincs multja, de a jövője — örök. Mindig nevetni fognak rajta azok, akik szeretik a szellemnek ezt a kedves, csúfolódó, ingerkedő játékát, amely pár szavas ötlet-rakétákban pattantja ki egész szatirák mérgét. Ilyen viccek ezek is, amelyek Kner Izidor könyvében kinálgatják a kacagás ritka perceit és Kner Izidor, a kiadó, meg lehet elégedve az írójával, viszont Kner Izidor, az író, a kiadójával. A publikum pedig, amely a könyvet meg-

Uj Idők 1913-14. XX. 917.

3. Valakinek külső megjelenésben tökéletes *hasonmása.*

Áltermés (lat. *fructus spurii*, növ.), az a képlet, amelynek képzésében főleg a virágtengely (Agrimonia), vagy a virágzati tengely (füge), vagy a kocsány felső része is részt vesz (Anacardium). GREGUSS P.

Alternál (lat.), a. m. hivatali tevékenységet mással felváltva végez.— *Alternál*, a *növénytanban*: alternáló levélállás, a. m. váltakozva gyűrűsen álló levelek kétszerannyi orthostichonnal, mint ahány levél egy-egy csomón van. — Az *orvostudományban* alternáló pszichózis a. m. egészséges és beteges állapot rendszeres váltakozása az elmekór bizonyos eseteiben.

Alternanthera *Forsk.*, az *Amaranthaceae*-családba tartozó növénygénusz (lat. *alterno* a. m. váltakozni, gör. *anthera* a. m. portok, vagyis a virágban a portokos porzók a portoknélküliekkel váltakoznak). Kb. 80 faját ismerjük. Amerikában és Ausztráliában élnek. Némelyikét melegházakban tenyésztik, így pl. az *Althernanthera sessilist* főleg szőnyegnövénynek alkalmazzák. Dugványozással szaporítják. GREGUSS P.

Alternaria solani, a *Fungi imperfecti* közé tartozó mikroszkópikus gomba. Konidiuma többsejtű. A burgonyaféléket támadja meg. GREGUSS P.

Alternatív (lat.), a. m. vagylagos. Mint jogi fogalom a következő összefüggésekben fordul elő: 1. *Alternativ kötelem* az olyan, amelyben két vagy több szolgáltatást úgy ígérnek, hogy azok közül csak egy vagy több (de mindig kevesebb, mint amennyi vagylagosan ígérve van) teljesítendő. Az elkötelezett szolgáltatások között a választás joga kétség esetében az adóst illeti (Mjogi Tkv. Tjav. 1103. §.). Az adóst illető választási jog a hitelezőre száll át, ha az adós a végrehajtható ítélettel kitűzött teljesítési határidő elteltéig választási jogával nem élt. (Mjogi Tkv. Tjav. 1105. §. 1. bek. V. ö.: Végrehajtási Törvény 219. §.) A hitelezőt illeti a választási jog — és pedig kétség esetében a keresetindításig (Pp. 147. §.) — ha ezt magának fentartotta. Megszűnik a választás joga, ha a szolgáltatás tárgya véletlen folytán megsemmisül.

2. *Alternatív hagyomány*, ha a hagyomány tárgya vagylagosan van meghatározva. A választási jogra vonatkozó fenti szabályok némi kiegészítéssel itt is állanak.

3. *Alternatív marasztalás*, az ítéletben előfordulhat, ha a kereset már eredetileg így szólt, vagy a kereseti kérelem korlátai között (Pp. 394. §.) egyébként is, ha ezt a megállapított tényállás szükségessé teszi. Ez nem teszi a kereseti kérelmet határozatlanná (Pp. 129. §. 3. p.), így pl. ha az a szerződés teljesítésére vagy nemteljesítés esetén kártérítésre, ha teljesítésre vagy a szerződéstől való elállásra irányul, avagy ha a felperes tehermentes tulajdonjog bekebelezésére alkalmas okirat kiadását vagy a vételár visszafizetését követeli. Ha az alperest az ítéletben bizonyos ingónak vagy határozott fajú ingók bizonyos mennyiségének átadására vagy azok pénzértékének megfizetésére kötelezték, a választási jog felől a Végrehajtási Törv. 219. §-a rendelkezik.

Kifejezetten megemlékezik az alternatív kereseti kérelemről a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930: XXXIV. t.-c. 3. §-a, amely a Pp. 5. §-át van hivatva kiegészíteni. MESZLÉNY A.

4. *Alternatív vádképviselet* esete forog fenn: *a)* ha a vádló tudja, hogy miféle bűncselekményt követtek el, de nem tudja, hogy két vagy több személy közül ki; *b)* tudja, hogy egy bizonyos bűncselekményt két vagy több határozottan megjelölni nem tudott személy egyike követte el. Ilyenkor a vádat vagylagosan emeli, a bíróságra bízván a vagylagosságnak megszüntetését. DOMBOVÁRY G.

5. *Alternatív megállapítás*, a büntetőperben ha a tett elkövetése kétségtelen, de egyes részletei nem deríthetők föl pontosan. Ha a bizonytalanság olyan részletekre vonatkozik, amelyek egyaránt alkalmasak a törvényes tényálladéki elem megállapítására, vagy ha maga a törvényes tényálladék vagylagos: az alternatív megállapítás nem kifogásolható. BALÁS P. E.

Alternatíva (lat.), a. m. két dolog vagy eset közül az egyik, a másik kizárásával (vagy-vagy). A *logikában:* alternatív ítéletek azok, amelyeket egymással értelmük változása nélkül föl lehet cserélni. — A *tőzsdén:* alternatív ügyletek azok, amelyek szállítással, vagy az árkülönbözet kiegyenlítésével teljesíthetők. — A *hadászatban:* alternatív tüzelés, a. m. tüzérségi előkészítés, amikor az ütegek a tűzvonalban felváltva működnek. — A *pénzügytanban:* alternatív valuta a kettős valutának az az esete, mikor a fizetéseket leginkább csak az egyik valutában teljesítik.

Alternátor (lat.), olyan gép, amely váltakozást hoz létre. A gyakorlatban a váltakozó áramot fejlesztő gépeket szokták így nevezni, bár ez az elnevezés nem általános. Elterjedtebb a *generátor* elnevezés. Az alternátorok főrészei: a *sztátor* vagy állórész, mely tekercseléssel ellátott lemezelt vaskoszorúból áll és a *rotor* vagy forgórész, melyet egyenárammal gerjesztett mágnespólusok alkotnak. Az alternátorokat gőzgéppel, gázmotorral, de leginkább gőzturbinával vagy viziturbinával hajtják. Közös villamoshálózatra dolgozó alternátorok áramfejlesztőtele-

Al tempo (ol.), zenei műszó, a. m. ütemre, ütem szerint.

Altena, kerületi székhely Arnsberg porosz kerületben, a Lenne folyó völgyében, (1919) 15.527 lak. Számos közhivatala és iskolája van; 70-nél több gyára. 1122-ben épült vára jókarban van. Múzeumában őrzik a Mark grófság régiségeit. P. ORMÓS J.

Altenberg, 1. falu Poroszország Mülheim kerületében. 1133 és 1803 közt cisztercita apátsága volt, toronynélküli temploma a legtisztább gót stílusban épült. A XIX. században restaurálták.

2. *Altenberg,* magaslati üdülőhely Szászországban, az Érchegység keleti részén, (1919) 1776 lak. Az Érchegység ónbányászatának központja. Közelében van *Geisingberg,* Németország leggazdagabb ónbányájával. P. ORMÓS J.

Altenberg *Peter,* német író, családi nevén *Engländer Richard,* szül. 1859-ben, megh. 1919-ben Bécsben. A XIX. század végén a bécsi bohémélet legjellegzetesebb alakja volt. Vázlatszerű rövid hangulatképeivel, melyekben kitünően tudott egy érzelmi állapotot lerögzíteni, nagy népszerűségre tett szert. Művei 8 kötetben jelentek meg. SCHÖPFLIN A.

Altenburg, község Ausztriában. Lásd: *Deutsch-Altenburg.*

Altenburg, város Thüringia szabadállamban, a Pleisse folyó mellett, (1922) 41.315 lak. Régi, szép vára porfir sziklán áll és uralkodik az egész városon. A városháza a XVI. században épült német renaissance-stílusban. Templomai közül az 1411-ből való csúcsíves vártemplom a legszebb. Van múzeuma, könyvtára, számos közép- és szakiskolája, élénk kereskedelme. Már a XII. században birodalmi város volt, 1826—1918 közt Szász-Altenburg hercegség székhelye. P. ORMÓS J.

Altenburger *Gusztáv,* címertervező és címertani író, szül. 1841 ápr. 6-án Pesten, megh. 1895-ben Budapesten. Ő tervezte a magyar államcímert is. Önálló munkái: *A magyar szent korona és koronázási jelvények* (1867); *A magyar szent korona alá hajdan tartozott és jelenleg tartozó részeknek, megyék és nagyobb városoknak címerei* (1867). Tagányi Károllyal és Rumbold Bernáttal együtt szerkesztette *Magyarország címertárát* (I—VII. füzet. 1885.). DARÓCZY Z.

Altenburger *Gyula,* biztosítási és matematikai statisztikus, politikai, filozófiai és társadalomtudományi író, szül. 1866-ban; a Magyar Biztosítástudományi Társulat ügyv. elnöke; a Közgazdasági Egyetem fölkért előadója; a *Társadalmi Egyesületek Szövetségének* társelnöke.

Altenessen, azelőtt önálló község, 1915 óta Essen külvárosa, (1919) 40.644 lak. Vasúti csomópont. Kőszénbányái, vegyészeti, vas- és gépgyárai vannak.

Altenkirchen, járási székhely Poroszországban, Koblenz kerületben, a Wied partján, (1919) 2825 lak., vasérctelepekkel. Vasúti csomópont. 1796-ban a franciák és osztrákok két fontos ütközetet vívtak határában. P. ORMÓS J.

Altenstein *Karl, Freiherr von Stein,* porosz miniszter, szül. 1770-ben, megh. 1840-ben. Hardenberg hívta a minisztériumba 1799-ben; 1807-ben emlékiratot adott be Hardenbergnek Poroszország újjászervezéséről, ebben nagy súlyt helyezett a közoktatás fejlesztésére. 1808-ban Stein helyett pénzügyminiszter lett; 1810-ben elbocsátották. Támogatta a berlini egyetem alapítási tervét. 1813-ban Szilézia kormányzója lett. Humboldt Wilhelmmel együtt igyekezett a franciák által elhurcolt műkincsek visszaszerzésére. 1817—38. vallás- és közoktatásügyi miniszter s a vallási unió előmozdítója volt. Nevéhez fűződik az 1819-iki közoktatásügyi törvény. TÖRÖK P.

Altenzaun, község Poroszország Magdeburg kerületében, az Elbe közelében. Itt tartóztatta föl 1806-ban *York* porosz ezredes *Soult* francia marsall seregét, hogy ezzel a szász herceg seregének az Elbén való átkelését lehetővé tegye.

Altenzelle, vagy *Altenzella,* 1162-ben alapított ciszterci apátság Szászországban. Iskolája a XIV. században nagyhírű volt. 1544-ben a kolostor feloszlott, gazdag könyvtára a lipcsei egyetem birtokába került. A meisseni fejedelmek temetkező-kápolnáját III. Ágost szász király restaurálttatta. P. ORMÓS J.

Alteráció (lat.), a. m. változás, rosszabbodás, izgalom, bosszúság; *alterál,* a. m. izgat, boszszant.

Alteráció (a zenében), módosítás, hangoknak és hangzatoknak egy adott hangnemből való kiemelése, módosító jellel való fölemeléssel v. leszállítással. A menzurális zenében alteráció keletkezik, midőn a Tempus perfectumban a két nagyobbik érték még egy értékkel és egy ponttal bővül. SIKLÓS A.

Alterantia (lat.), régies orvosi kifejezés; ama szerek gyüjtő elnevezése, amelyek a vér minőségét megváltoztatják.

Altera pars (lat.), a. m. a másik rész, az ellenpárt, lásd: *Audiatur et altera pars.*

Alter ego (lat.), a. m. a második én. 1. Zeno görög stoikus filozófiájából származó, a legbensőbb, lelki barátot jelentő fogalom. 2. A *diplomáciában* az uralkodó teljes hatalmú megbízottja, személyének helyettese és képviselője.

Gutenberg Lex III. K

Altenburger Gustáv

Hattyuffy Dezső:

A hazai vármegyék és városok címerei.
Kolozsvár 1881. 84. l.

MOB Kozár 1375.

magyar

Altenburger Gusztáv

heraldikus

+ Bpest 1895

l.

Gulyás Magyar írók

I. k. 463, 464. h.

jutott,hogy megrajzolják az ot
tait,mig azok,akiket kiváltság
rek első vonalába, megszólalta
az Alpokban,Görögországban,Afr
kon és a hegyvidékek magas orm
gyos hidegben és rekkenő hőség
harában lezajlott eseményeket.

Az egyes müvészek mü
rekedtünk,hogy ~~az~~ azok egyéni
tassuk be, hanem elsősorban a
~~csupán xxxxxx~~
művészek egyéni tulajdonságait
nyeikről. A kiállitás alapgond
~~meg~~ kötött feladatokat a művés
sában sem ~~szerepelt~~ érvényesült. Ellenkező
minél szabadabban tárgyassák fe
dabban szólaltassák meg azokat
az egyes ~~xx~~ hadiesemények vált
data nem lehetett más e tekint

Altenburger Gusztáv

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: Dr. Góth Manó, a kolozsvári egyetem derék tanára, ki számos orvostudományi értekezést irt magyar és német nyelven s mint gyakorló orvos is széles körökben volt ismert és kedvelt, 47 éves korában, Kolozsvárt. — Altenburger Gusztáv, fővárosi tisztviselő és heraldikai iró, 54 éves korában, Budapesten. 1873-ban őt bizta meg a miniszterelnökség a magyar állam czimerének tervezésével és az általa tervezett czimert 1874-ben el is fogadta. Több heraldikai művet irt: «A magyar szent korona és koronázási jelvények» (1867) és «Magyarország czimertára» (1880) ismeretes művei. Czimergyüjteménye a legnagyobb az országban: tizezernél több állami, tartományi, megyei, városi és egyéb czimert tartalmaz. — Kovács Dániel, Komárommegyének a

Vas. rgy. 1895. 574. l

PÉNZINTÉZETI KÖZPONT

KÖZSZOLGÁLATI ALKALMAZOTTAK ÉS NYUGDIJASOK KÖLCSÖNOSZTÁLYA

BUDAPEST, VI., DALSZINHÁZ UTCA 1. SZ.

K 58578 sz.

Tekintetes
Nagyságos
Méltóságos

Dr Szentiványi Gyula úrnak
úrnőnek

miz. titk.

Bpest, VI.

Budafoki út 10/c

Aldenburger Gusztáv

László okv.

Szinnyei

I. K. 132. l.

Teljes tisztelettel:

MAGYAR MŰVÉSZET

Kiadóhivatala.

Altenburger Gusztáv

czimerrajzoló.
(Wappenzeichner)

szül. 1841. † 1896.

Fővárosi hivatalnok volt, sok vármegyei czimert terveztt. Művei: A magyar szent korona és a koronázási jelvények, 1867 és Magyarország czimertára. 1880.

Ennyi tudom, hogy ő csak czimer tervező volt, de a rajzokat más készítette. Ezért hagytam ki az I. sz. kötetből

Irod Krück I. 171.

Okbetl. lásd

Szinnyei Magyar írók.

Érkezett 1904. május 13.

313/1904. Ft. (Budapest, 1904. május 12.)

A Magyar Könyvszemle Szerkesztősége megküldi az 1904. évfolyam 1. füzetének 50. példányát (Szétosztva, 1904. V. 17.)

Altenburger, Gustav, Wappenzeichner, geb. 1841, gest. 1896 als Beamter der Hauptstadt. A., der zahlreiche Komitatswappen entworfen hat, hinterliess die Werke: *A magyar szent korona és a koronázási jelvények* (Die ungar. heil. Krone und die Krönungsinsignien, 1867), *Magyarország cimertára* (Ungarns Wappenhalle, 1880).

Krücke I. 17. l.

ALTENBURGER, J. G. epitém

Somogyi, Pl. tpl. 1778

HKk. 51. 8.

arra, hogy megragadják a
Véleményem szerint az
az INTERCONCEPT Glosszá-
ogy stabil s egyben dinami-
biztositsanak a társadalom-
negszülető tezauruszok szá-
e ezzel szemben már létre-
adottá válnék.
illetve az INTERMIN kere-
ógiai szótárak tapasztala-
setleg ezek ki- és továbbn az egyes részterületeken
ok szerkesztésére is sor
zetközi összekapcsolásával

MDK

Altenfelder Rudolf

korongos , művezető

a Zsolnay-gyárban művészeti munkáiban

közreműködött 1926-29.

68.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.

Pécs. 1959.

Altenfelder Rudolf. MDK

1926-29 korongos müvezető

Görgner utóda Rudolf Altenfelder, s egy Skutan nevü müszaki tisztviselő-üzemvezető és Richard Deimer az edénydiszitő osztály vezetője volt /1931-ben./

54.o.

Szül. Langerwiesen 1886

77.o. 46. jegyz.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

MDK

Altenhoffer János kőmüves inas, kőmüves legény résztvett Buda ujjáépitésében 1686.után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Müvért 1957. VI.évf.4.szám.298.l.

Altenkopf József

Eszterház melletti tájrészeit kiemeli a "Műtárlat" c. kritika, a most megnyilt kiállitáson szereplő képek közül.

Családi Lapok, Pest. 1855. II. félév. 1.sz. 38-4o. lap.

Altenkopf József, festő, XIX.sz.

Divatcsarnok, 1853. juni 5. 19. 374-379.

Solt: A pesti állandó képtárlat.

Festészet, XIX.sz.önálló táblakép

Altenkopf József tájképe

Divatcsarnok, 1853.juni 5.19.374-379.
Solt: A pesti állandó képtárlat.

megrova

Altenkopf József

l.

Ormós Zsigmond

Utarási emlékek. II k.

Pest, 1860. 69. l.

Carlo Carrà: *Attesa.*

Altenkopf Józef

becsifesto

l.

Mel Est kept

LXVIII, LXIX. l.

177. l.

184. l.

185. l.

186. l.

Altenkopf Joseph

A pottendorfi kastely is park.
Fenti festmenye
Repr

Mel Est Kipt

XLVIII. C. mellett

T.

Europa
Film, Könyv Terjesztő Vállalat

Budapest
Rottenbiller u. 12 II

Altenkopf Josef

---

tertio

l.

A Mübarát

1921. 149

150 l.

Hoffmann Edit:

Rembrandt vezkarcai-
A Mübarát. 1921.
149, 150. l

Pecsétnyomó, lucsi plébániahivatalé

IX. 85.

Altenkopf József

bünügyére vonatkozó iratok
Miskolcta a M. Müv. Adattár-
ban. 3060/1930. sz. a. lelt.

Altenkopf József

Kijegyezve
1948. máj. 12

Müemlékek Országos Bizottsága
tek.Titkárságának
B u d a p e s t.IX.

Högyes Endre utca 10.

Altenkopf József, Bécsben

1853. máj. kiáll. Műegylet. Tájkép a bajor havasokból, olaj. 600 ft.

1853. nov.–dec. kiáll.: A magas Zöll Berchtesgaden mellett, esti tájkép, olaj., 400 ft.

1854. febr.–márc. kiáll.: Tájék a Lajtánál, olaj., 80 ft. — Részlet az Eibtónál, olaj., 80 ft. — Részlet a ramsaui Klinkersee-ből, olaj., 60 ft.

1855. máj.–jun. kiáll.: Esterháza melletti tájrész, olaj., 140 ft.

1855. szept.–okt. kiáll.: Szerzetes a kolostor kertben, olaj., 100 ft.

1855. szept.–okt. kiáll.: Mosel melletti tájrész, olaj., 150 ft.

1856. febr.–márc. kiáll.: Juhok a legelőn, olaj., 100 ft.

Lipiki większe. V.62.

Altenkopf Josef

Kunst Wien 1840

neben.

Pelzl András	általán
Petzrik Mária	általán
Rudas Klára	ruhater
Sándor Erna	ruhater
Sándor Erzsébet	általán
Schober Anna	általán
Tárkányi Éva	általán
Ungár Erzsébet	ruhater
Végh Béla	általán

II. évfolyam.

Barta Ilona	ruhater
Bejó Margit	ruhater
Dobi Ilona	ruhater
Gyurocsik Jászay Olga	textil
Hanula József	díszítő
Kárpáti Ilona	ruhater
Kelemen Edith	ruhater
Nagy Zsófia	ruhater
Oberhuber Piroska	ruhater
Panovich Franciska	textil
Somlyó Márta	textil
Szedmik Edith	ruhater
Uitz László	díszítő

Aldenkopf

l. 0

Lykanemzromantika

52. l.

Magyar Nemzet

Átvételi-jegy.

T. Vécsei

80 fla

942 III 631

Átvette: Vécsei

Altenkopf

l.

LykaMagymúI800-50

15,359.1

6 János	☺ Holdtölte 16 ó. 1 p.	Izraelita: Ijar 14.
Csütörtök 7 B. Gizella	5 ó Barzagy	Protestáns: Napoleon Görög: Sz. † megj. Izraelita: Ijar 15.
Péntek 8 Mihály főa.	Budapesti Nemzetközi Vásár	Protestáns: Gizella Görög: János Izraelita: Ijar 16.
Szombat 9 Naz. Gergely	Nap kelte 4 ó. 32 p. — Nyugta 19 ó. 22 p. Budapesti Nemzetközi Vásár 19. hét 1936 **MÁJUS** 31 nap	Protestáns: Gergely Görög: Izaiás Izraelita: Emor

738. **Vajtartó,**

keménycserép, levélen fekvő dinnye, fedelének g
gut, in Form einer Melone. Kassa, Anfang X

739. **Váza,**

keménycserép, kék domború akantuszleveles d
Városlöd, XIX. sz. m. f. — VASE, Steingut, r
Felder in Kartuschenumrahmung. Városlöd, zv

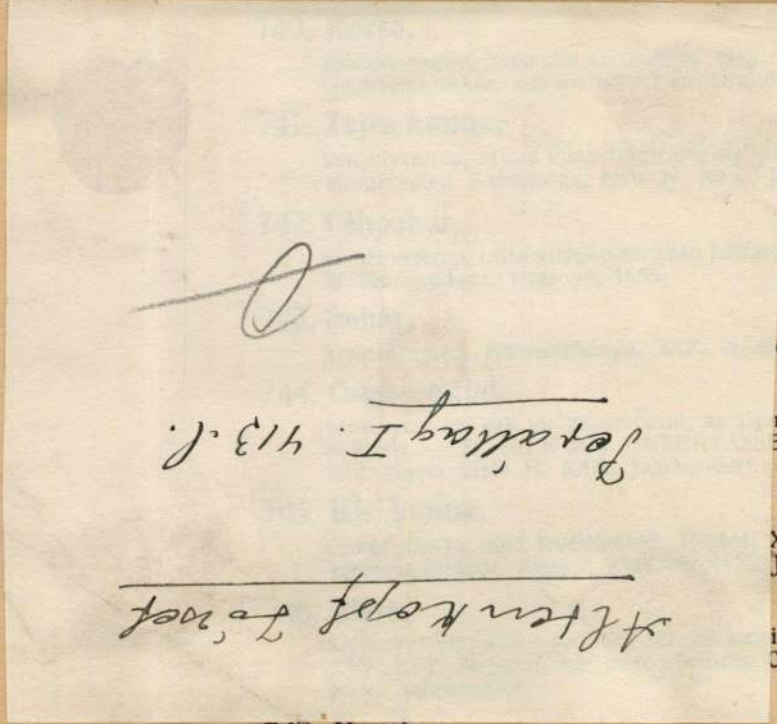

747. **Korso.**

ánsz.

ce.

X. sz. v. — VASE, Majolika, mit buntem ungarischen

X. sz. v. — KRUG, Majolika, als Dekor Hühnerhof

. — KRUG, Majolika, mit bunten Blumenranken.

sz. v. — FÜNF TELLER, Ton glasiert, mit buntem
undert.

- VIER TELLER, Ton glasiert, mit buntem volks-

f. — VIER TELLER, Steingut, mit durchbrochenem

ndákkal. Hollóháza, XIX. sz. vége. — VASE, Majolika,
Ende XIX. Jahrhundert.

ilizált virágdíszítés. — KRUG, Zsolnay-Fayence, mit

Altenkopf József, festő; szül. 1818 jan. 26-án Bécsben. A mult század közepe táján mint tájképfestőnek elég jó neve volt az osztrák fővárosban. Ugyanez időtájt az Esterházy képtár igazgatójává nevezték ki. Mint az Esterházy család festője többször megfordult Magyarországon és több magyar tájképet készített, melyek közül nehányat a pesti műegyletben is kiállított. Az 1850-es évek közepén kiderült, hogy A. a vezetésére bízott képtárból nehány darabot eltulajdonított és eladott. Sikkasztásért vád alá került s büntetését elszenvedte. Szabadulása után más nevet vett fel. Az Esterházy család pottendorfi kastélyát ábrázoló képe a budapesti Szépművészeti Múzeum tulajdona.

Kiáll.-lajstromok. — *Ormós Zsigmond:* A herczeg Esterházy képtár műtörténelmi leírása. Pest, 1865. 27—28, 152. l. — *Wurzbach:* Biographisches Lexikon. Wien, 1856. I. 16. l.

ben 1821 aug. 16-án. A. Jakab ha s Rudolf-
nak, a híres osztrák festőnek testvére. A mult
század 40-es éveiben gyakran megfordult ha-
zánkban s egy ideig úgylátszik Pozsonyban
lakott. A magyar mágnások közül különösen
Esterházy Kázmér gróf foglalkoztatta, ki-
nek megrendeléséből 1846-ban negyven aqua-
rellel Tarvis és környékéről egy albumot ké-
szített. 1851-ben a bécsi Kunstverein kiállí-
tásán a pozsonyi főtemplom belsejét (Innere
...icht der Domkirche in Pressburg) ábrá-
...ltotta ki, mely 1852-ben a pesti

...szonbérösz-

...ett lakbér, üzlet

...ven állatokat é... vágott le

...ovábbelárusit...

...ó, vagy fuva... ért) tartott

...napig 6 drb...

...y lóerős au... n ?

tonna.

Altenkopf József, bécsi festő

Muz. és Kvt. Ert. IX. 177.

Altenkopf Joseph

* 1818 —

Stáb I. 20.

III. 103.

IV. 148.

ri városi tényezők bevonásával hely-
tekezletet egybehivni.

ságod legmélyebb tiszteletem őszinte

nuár 9.

Kerevich Tibor
elnök

Altenkopf József, Bécsben

1855/56-ban Eszterháza melletti tájrég c. képet 140 frtét megvette a Múzeum.

PMÉvk. 1855-re. 20. l.

Függő, erősítő, népviseleti darabokról

III. 108.

komáromi nyomdaipar és sajtó multját, melyre vonatkozólag nincs olyan, habár nem is szigorúan történelmi adat, amely Baranyay József dr.-t ne érdekelné. Mindent összegyüjt, mindent közölni akar, az adatok rendezése azonban felülmulja erejét, minek következtében a munka több helyen kusza, zavaros. A stílus pongyolasága szintén ártalmára van ennek a sok jóakarattal és igyekezettel megírt könyvnek, melynek legértékesebb része a különnyomatban is megjelent VII-ik fejezete: A komáromi sajtó történeti repertóriuma. Ezért a közel ezer czímet magában foglaló dolgozatért, melyet mintegy 450 kötet komáromi sajtótermékből állított össze a szerző, megérdemli elismerésünket.

Szentiványi Gyula.

Heltai Gáspár: Háló. Kolozsvár, 1570. Kiadta *Trócsányi Zoltán.* Budapest, 1915. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia. (Régi Magyar Könyvtár. Szerkeszti *Heinrich Gusztáv.* 36. sz.) 8-r. 192 lap. Ára 5 K.

A régi, XVI. XVII. századi magyar nyomtatványok közül igen sok, bár némelyik munka több száz példányban jelent meg, csupán csak egyetlen példányban maradt ránk. De sok van olyan is, amelyiknek minden példánya megsemmisült s ma már csak a czímét ismerjük (a Rákóczy-könyvtár katalogus-töredéke 5 olyan magyar könyv czímét őrizte meg, amelyből ma már egyetlen példány sem ismeretes); sőt bizonyosan nem egy volt olyan is, amelyről semmiféle emlék nem beszél, mert még csak a czíme sem ismeretes.

A Heltai Gáspár Hálója azok közé a régi magyar irodalmi művek közé tartozik, amelyek csak egyetlen példányban maradtak korunkra. Ennek az egy példánynak is igen viszontagságos a története. Burján kolozsvári antiquárius egy Mike Sándor nevű ifjútól egy aranyért vásárolta meg. Tőle kerülhetett Jankowich Miklósnak, az éles szemű gyüjtőnek világhírű könyvtárába, amely vétel útján 1832-ben a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdona lett. Onnan azonban 1886—1888 között több más ritkasággal együtt eltünt s csak 1913-ban került vissza jogos tulajdonosa birtokába.[1] Heltai Hálója ismét napfényre jutva, a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában, Trócsányi Zoltán gondos bevezetésével ellátva, legott közkincscsé lett.

Ez a könyv Heltainak nem eredeti munkája, hanem Gonsalvius Reginaldus Montanus «Sanctae Inquisitionis Hispanicae Artes Aliquot detectae ... Heidelbergae, 1567.» cz. latin művének a magyar viszonyokhoz alkalmazott kivonatos, szabad átdolgozása, mérges reflexiókkal és szemléletes leirásokkal érdekesítve (5. l.). Az előljáróbeszéd és a végező-beszéd Heltai saját műve. (1—62. 356—365. l.) A latin eredetinek szabad átdolgozása, néhol kivonata, a 80—355. lapokon található.

A latin munka lefordításával, illetőleg a hazai viszonyoknak megfelelő átdolgozásával Heltait János Zsigmond bizta meg, költséget is adván neki a nyomtatásra. A könyv czímlapján sem szerzőjének neve, sem kiadásának helye nincs feltüntetve. Belső (tartalmi) és külső (betüi, nyomdai kiállítása) bizonyítékok azonban kétségtelenné teszik, hogy szerzője Heltai Gáspár s hogy Kolozsváron az ő nyomdájában jelent meg.

Heltainak ezt a könyvét irodalmunkban sokan nem Háló, hanem Hispániai Vadászság czímen emlegették és pedig Szabó Károly és Trócsányi szerint azért, mert bizonyosan czímlaptalan példány volt kezeik között s a Hispániai Vadászság czímet az eredetiben az egyes lapok szövege felett álló *«Az Hispaniai Vadassag»* feliratból vették. Voltak, akik azt hitték, hogy a Hisp. Vad. cz. mű nem egy és ugyanaz a Hálóval s egészen 1870-ig elveszettnek tartották, amikor is Eötvös Lajos azonosságukat a múzeumi egyetlen példány alapján megállapította. (Révész-féle Figyelmező, 1870: 256.) Hispaniai Vadászság czímen szerepel e mű a Rákóczy-könyvtár XVII. századi Catalogus-töredékében is.[1] Hogy e munkát többen (Weszprémi, Benkő, a Rákóczy-könyvtár katalogusának készítője) nem Háló, hanem Hisp. Vadászság czímen említették, annak, szerintünk, nem csupán csak az lehetett az oka, hogy az illetőknek czímlaptalan példány volt a kezeik között, (mert hiszen sem Weszprémi, sem Benkő nem említi e körülményt), hanem talán az is, hogy a köztudatba, a könyv nevezetes és érdekfeszítő tartalma (a hispániai inquisitio története)

[1] Az akkoriban eltünt könyvtári anyagot felsorolja az orsz. Széchényi-Könyvtár hivatalos kiadványának, a M. Könyvszemlének 1892/3. évi folyama; a visszakerülésről a könyvtár 1913. évi jelentése számol be. U. o. 1914. évf.

[1] Catalogus Librorum Illust. Sigismundi Rakoczi inventatorum. (Kézirat a sárospataki főiskola könyvtárában. 1113/1. sz. A 39. lapon, 26. sz. alatt.)

és Mauks Ernő dr., szépirodalmi művekkel Bárd Miklós, Somló Sándor, Berczik Árpád, Fülöp Árpád, Antal Miklós, Vidor Márton, Magyar Bálint, Bodor Károly dr., Krüzselyi Erzsike, Zombory Dezső dr., Szamolányi Gyula, György Oszkár, Gáti József dr. és Isaák Imre.

A harmadik évkönyv is élénk bizonyítéka annak a szép kulturmunkának, melyet az ungvári irodalmi társaság immár tíz éve a nemes ügy iránt való szeretettel és hazafias lelkesedéssel végez.

Alapi Gyula dr.: Bűbájosok és boszorkányok Komárom vármegyében. Komárom, 1914. A Jókai-könyvnyomda r. t. nyomása. 8-r. IV, 61 l. Ára 1 K 20 f.

A komáromvármegyei levéltárban hat boszorkányper aktája maradt fenn, ezeknek irodalmi feldolgozása ez a könyv. A perek 1714—1742 között folytak s háromban hozott ítéletet a vármegye törvényszéke. E három ítélet halálra szól, a többi per befejezetlen. A komárommegyei boszorkányperek, melyeket Alapi Gyula dr. könyvében A mocsai boszorkányok, A 115 éves madari boszorkány, Oláh Mihályné Baranyai Kata, a kamocsai boszorkány, Barsi Pálné Jászberényi Judit, a bagotai boszorkány, Görbe Ilona bűbájossága, Fábián Erzsébet bűbájos személy és Tanuvallomások Jámbor Kata boszorkányságáról czímek alatt tárgyal, nagyjából hasonlóak a XVIII. század elejéről elég nagy számmal fennmaradt boszorkányperekhez. A vádlottak többnyire javasasszonyok és bábák; a vád: rontás, vagy az ördöggel való szövetség. A bűnvádi eljárás megállapított és ismert forma szerint folyt, a kérdések nagy része valamennyi bűnperben ismétlődik. A beismerő vallomást az áldozatokból kínzó szerszámaival rendesen a hóhér csikarja ki. Az ítélet fejvételre, máglyán való megégetésre vagy a kettőből kombinált büntetésre kárhoztatta a vádlottat. A sablonos boszorkányperek közül Alapi munkájában Görbe Ilona ógyallai korcsmárosné pere válik ki, amely érdekes és pikáns ügy igen jellemző úgy a «bűbájosság» vádjára, mint a XVIII. századbeli vármegyei bíráskodásra. Bár az újabban előkerülő boszorkányperek sok újat már nem mondhatnak, elszórtan mégis akad bennük néhány eddig ismeretlen etnográfiai vagy művelődéstörténeti adat, ami indokolttá teszi publikálásukat, különösen, ha az olyan alakban történik, mint Alapi Gy. művében. Alapi igen gondosan s emellett valósággal tárczastílusban irta meg a komárommegyei boszorkánypereket, úgy, hogy munkája a nagyközönség részére is élvezetes olvasmány. A könyvet a komáromi Jókai-nyomda csinosan állította ki.

Baranyay József dr.: A komáromi nyomdászat és a komáromi sajtó története. Budapest, ifj. Nagel Ottó kiadása. Komárom, 1914. A Jókai-könyvnyomda, könyv- és papirkereskedés r. t. nyomása. (Különlenyomat a Komáromi Ujság 1913—1914. évfolyamából.) Kis 8-r. 192 l. 8 hasonmással. Ára 2 korona.

A komáromi nyomdászat történetének első pozitiv adatai a XVIII. század elejéről valók, amikor Töltési István, a külföldet járt híres magyar vándor könyvnyomtató Komáromban letelepedik és megindítja a Komáromi Kalendáriumot. A Töltési-nyomda azonban rövid életű volt s az 1720-as években megszünt. A XVIII. századból még három komáromi nyomdász neve ismeretes és pedig Schmid Miklós Jánosé, aki 1740 körül Sopronból került Komáromba, Weber Simon Péteré, aki 1789 táján telepedett le a városban és Weinmüller Bálinté, aki 1795-ben vette át a Weber-féle nyomdát. A XIX. század első felében Komáromban is fellendült a nyomdaipar s a Komáromi Kalendárium, mely az 1840-es években, különösen Czuczor Gergely paprikás versei és más czikkei miatt nagyon kedvelt népolvasmány lett, évente állítólag 120.000 példányban is elkelt. Baranyay József nagy részletességgel számol be a komáromi nyomdászatnak a múlt század folyamán való fejlődéséről s művében sok érdekes adatot halmoz össze. Weinmüller Francziska olimpusi berke, a Siegler-nyomda szerepe az 1849-iki várostrom alatt, a 200 éves kalendáriumra és a komáromi sajtóra vonatkozó fejezetek külön-külön is érdeklődésre és figyelemre tarthatnak számot. A város nevezetesebb sajtótermékei közül említésre méltók a XVIII. század végéről Mindszenti munkái és Péczeli József tudományos folyóirata, a «Mindenes Gyüjtemény»; Gödör József «Laura» czímű «oktatva mulattató» ujságja (1824); az első komáromi napilap, az 1849. január 9-én megindult «Komáromi Értesítő»; Beöthy László «Puncs» czímű humorisztikus évkönyvei az 1850-es években stb.

Hat fejezetben tárgyalja ez a könyv a

e beosztásból is láthatjuk, szerző tulajdonképen Sopron renaissance- és baroképületein keresztül elemzi a renaissance-, barok- és rokokóstilusokat. Arra való tekintettel, hogy művét a szerző, aki benczéstanár Sopronban, elsősorban tanítványainak szánta, nem lehet kifogásunk e rendszer ellen, sőt pedagogiai szempontból határozottan helyeslendő, hogy Sopron XVII—XVIII. századbeli épületein szinte kézzelfoghatólag magyarázza meg tanítványainak a renaissance-, barok- és rokokóstilusok lényegét és fejlődését. Minthogy azonban e vázlatos munkában is annyi tárgyszeretetet és mélyreható előtanulmányt tapasztalunk, nagyobb hálára kötelezett volna bennünket Mihályi Ernő abban az esetben, ha művében a súlyt inkább a soproni régi épületek leirására, mint a stilusok ismertetésére helyezi. Sajnálattal nélkülöztük a nevezetesebb épületek történetére vonatkozó részletes adatok, valamint a műben eléggé méltányolt soproni régi építészekre és szobrászokra vonatkozó adatok közlését is. Nagy hasznára vált volna e mű a szaktudománynak, ha Mihályi például a hires soproni kőfaragóiskolára vonatkozó adatok felkutatását megkisérlette volna. Reméljük azonban, hogy a szerző, aki annyi szeretettel foglalkozott Sopron építészetével, figyelmét a soproni épitészeti és szobrászati emlékek mestereire is ki fogja még terjeszteni s külön munkában fog beszámolni ez irányban végzendő kutatásairól.

Mihályi Ernő művéről egyébként csak dícsérő jelzőkkel emlékezhetünk meg. Számos, valóban figyelemre érdemes építészeti emlék leirása bőségesen illusztrálva az ő művecskéjén át vonul be a magyar művészettörténetbe. Ha egyéb érdeme nem volna, már ezért is elismeréssel kellene könyvéről megemlékeznünk. De különösen nagy erénye ennek a kis munkának, hogy igaz lelkesedéssel és szeretettel mutatja meg a megszokott és kevéssé feltünő alkotások iránt közönyös embereknek azt, ami egy régi magyar város építészeti emlékeiből megbecsülésre, fenntartásra méltó.

Mihályi Ernő könyvének egyik kimondott czélja, hogy azok a soproni háziurak, kik ilyen épületek birtokában vannak, a jövőben ne nyuljanak barbár kézzel a restaurálás vagy átalakítás munkájához, ne tataroztassák értelmetlenül a finom rokokó- és barokpárkányokat, ne meszeltessék be a stilusos faragású kőkapukat és kőornamenteket, ne dobják el a törött szobrokat. S hogy e czél felé nem reménytelenül törekszik, sejteti az a feljegyzésreméltó körülmény, hogy a műben tárgyalt házak tulajdonosai közül kilencz nemcsak fényképeket készíttetett a házáról, de a kliséket is megcsináltatta Mihályi könyve számára. Ahol még ilyen áldozatkész háztulajdonosok vannak, ott alapos a remény arra is, hogy a Mihályi Ernők hazafias törekvése nem vész kárba.

A Gyöngyösy Irodalmi Társaság Évkönyve. III. kötet. 1912—1915. Nyomtatott Székely és Illés könyvnyomdájában. (Hol?) 1915. 8.-r. 210 l. 2 képpel.

A Gyöngyösy Irodalmi Társaság, melynek elismerésre méltó feladatai közé tartozik, hogy Ungvármegye történeti adatait felkutassa és összegyüjtse, az ungi irók és művészek életére és működésére vonatkozó anyagot megmentse s hogy az irodalom és művészet iránt egy szépen fejlődő magyar város közönségének érdeklődését állandóan ébrentartsa, 1906-ban alakult Ungváron. A Társulat háromévenként évkönyvben számol be működéséről. Most jelent meg a harmadik évkönyv, amely változatos tartalmánál fogva méltán tarthat számot figyelemre.

A könyv első és második fejezetében Deák Gyula titkár a Társulat legutóbbi három évi tevékenységét ismerteti s ebből látjuk, hogy a kör az elmult évben a háború miatt nem fejthetett ki ugyan intenziv munkásságot, de 1912—1914-ben annál sikeresebben dolgozott czéljai érdekében. Három év alatt az ungvári irodalmi kör 2 ünnepies és 10 felolvasó-ülést tartott, melyeken az ungmegyei irók és működvelők hosszú sora szerepelt. A város közönsége mindig nagy érdeklődéssel kisérte a helyi irók munkásságát és szép számban látogatta a Társaság nyilvános üléseit. A Társaság tagjainak száma egyébként jelenleg 45, kik közül 33 Ungváron lakik. A mostani tisztikar 1913. november 8-ától működik, amikor is elnökké újra Románecz Mihályt, titkárrá pedig Deák Gyulát választották.

Az évkönyv harmadik és legterjedelmesebb része a Társaság ülésein felolvasott prózai és verses műveket tartalmazza. Történeti, irodalomtörténeti és esztétikai czikkekkel szerepelnek a könyvben Gyöngyösy László dr., Románecz Mihály, Császár Elemér dr., Mazuch Ede, Berzeviczy István, Pap János, Gálocsy Zoltán, Deák Gyula, Minay Lajos

gyüjtő nevének felemlítésével közli az izeltlábúakra vonatkozó hazai babonákat. Pazsiczky dr. a babonák nagyrészét az irodalomból állította össze, de maga is sok új adatot közöl. A következő czikk ismét német nyelvű. *Bschaidner János* «Ein interessanter Fund aus der Gletscherzeit» czím alatt ismertet egy, a trencsénmegyei Kelebény határában 1894-ben talált, jégkorszakbeli gleccsermalomban koptatott, 2·80 m. kerületű, ovál alakú kőtuskót. Latin és német nyelvű czikkben ir le ezután *Brancsik Károly dr.* több új coleopterát s az érdekesebb fajokat Pazsiczky Sándor csinos rajzaiban is bemutatja.

«A vágsziklási ásatások» czímű czikkében *Otrok Mihály* számol be 1913—14-ben végzett ásatásairól, melyek eredményekép megállapítja, hogy a Vág völgye természetes közlekedési útja és tartózkodási helye volt «már a paleolith-korbeli ősembernek is». A leletek között a paleolith- és neolith-korból való s néhány népvándorlás-korbeli bronz- és vastárgy mellett legérdekesebb egy római csontstilus s egy antik bronzkarperecz töredéke, ami a rómaiak itteni tartózkodását teszi valószinűvé, holott ezt eddig sok részről kétségbe vonták. Ezután *Pazsiczky Jenő dr.* közöl adatokat Trencsén vármegye reczésszárnyú rovarainak faunájához, majd *Brancsik Károly dr.* saját rajzaival illusztrálva ir le néhány trencsénvármegyei (köztük két darab középkori) községi pecsétet. Brancsik dr. a Trencsénvármegyei Természettudományi Egylet 1908—1910-iki évkönyvében a Trencsén vármegyében eddig talált legyek jegyzékét összeállította. Az azóta előkerült fajokat *Fekete Győző* «Toldalék Trencsén vármegye diptera faunájához» czím alatt közli az Értesítőben.

A füzet egyik legterjedelmesebb, képekkel is bőven ellátott közleménye *Pázmány Lajos* vármegyei főlevéltárosnak a Trencsén vármegye levéltárában őrzött czímeres nemeslevelekről szóló czikke. A trencsénmegyei levéltárban összesen 54 db ilyen armális van s ezeket, a fősúlyt az adományozás körülményeire és a czímeres levelekben foglalt czímerleirásokra helyezve, betűrendben közli. Minthogy ez armálisok közül mindössze csak öt van beiktatva a királyi könyvekbe, a többi 49 db czímeres nemeslevél közlésével Pázmány Lajos valóban hézagpótló munkát végzett. Mária királyné, II. Lajos özvegye a garamszentbenedeki apátság ügyében írt levelének ismertetését közlik ezután a szerkesztők s a levelet facsimilében is bemutatják. Az Értesítő egyik legérdekesebb közleménye *Iványi Béla dr.* tollából származik. Iványi főleg a városi levéltár adatai alapján közöl nagyértékű vázlatot Trencsén város multjából.

Végül hivatalos közlemények egészítik ki a füzetet, amely, mint e vázlatos felsorolásból is kitünik, változatos és tartalmas s amelyhez őszintén gratulálunk a Trencsénvármegyei Múzeum-Egyletnek. Egyedüli kifogásunk az Értesítő ellen csupán az, hogy a füzetben a magyar nyelvüekkel váltakozva német, franczia és latin nyelven írt önálló czikkek is vannak. Egy-egy dolgozatnak az említett nyelveken való közlése nem nyujt tájékozást az illető nyelven a füzet egész tartalmáról s így a külföld szempontjából különösebb értékkel nem bír, a hazai kutatókra nézve pedig egyenesen terhes az olyan művel való foglalkozás, amely három idegen nyelv kifogástalan ismeretét is feltételezi. A magyar folyóiratok közleményei legyenek lehetőleg magyar nyelvűek, ha pedig a külföldet is tájékoztatni akarják a szerkesztők, a magyar nyelvű czikkek mellett legfeljebb rövid német és franczia kivonatok közölhetők. Ez a megjegyzésünk azonban csak formai kérdésre vonatkozván, természetesen semmit sem von le az egyesület első kiadványának belső értékéből. Az Értesítő nyomdai kiállítása is szép s becsületére válik a trencséni nyomdaiparnak.

Mihályi Ernő: Sopron renaissance- és barokstilusban épült házai. Sopron, 1915. A szerző kiadása. Nyomatott Röttig Gusztáv és fia könyvnyomdájában. 8-r. 74 l. 41 képpel.

Elsősorban tanítványainak, másodsorban Sopron város közönségének szánta ezt az értékes könyvecskét a szerző, akinek az volt a czélja, hogy a városon keresztül való rövid séta közben hívja fel a figyelmet Sopron épitészeti emlékeire. E rövid sétán természetesen csak a város arczát vizsgálhatja, az épületek homlokzatát tanulmányozza és pedig pusztán esztétikai szempontból.

A könyv rövidre fogott bevezetése után Mihályi a renaissancekorról és stilusról általában, majd a soproni renaissance stilusú világi épületekről ír s azután rátér a renaissancediszítés esztétikai mérlegelésére. Ugyanilyen rendszer szerint tárgyalja a barok és rokokó stilusú soproni épületeket s végül megemlékezik a város barok diszítésű siremlékeiről. Amint

képtárra vonatkozik s így általános művészettörténeti érdekű. A 196 oldalra terjedő okirattárból 158 oldalon vannak felsorolva az ő gyüjtői tevékenységének irásos dokumentumai. Az okmányok tanulmányozása — noha Meller nagy gonddal dolgozta fel azokat — azért jár mégis haszonnal, mert egyrészt a képtár történetét egészítik ki számtalan apró adalékkal, másrészt az egyes képekre és grafikai művekre vonatkozólag tartalmaznak megbecsülhetetlen közléseket.

A magyar művészettörténet szempontjából nagy kár, hogy a XVII. századból s a XVIII. század elejéről a herczegek műpártolására vonatkozó okmányok nagyrészt hiányzanak a herczegi levéltárakból. 1740-től kezdődőleg azonban annál bővebben ontják e levéltárak az eddig ismeretlen magyar műtörténeti adatokat is. Mivel ezeket Meller csaknem kivétel nélkül feldolgozta könyvének első részében, nem bocsátkozunk azok részletezésébe. A történeti részben czélszerű lett volna azonban kiterjeszkedni a magyar származású Spiro Ede festő szereplésére is, és pedig azért, mert az némi világosságot derít Miklós herczegnek a magyar történeti festészet istápolására irányuló szándékaira.

A képtár 1820-ban felvett leltára s ennek folytatásaként 1845-ig vezetett leltári naplók egészítik ki az okiratgyüjteményt, a kötet végén pedig terjedelmes és pontos névmutató van. A munkát illusztráló képanyag megválasztása szerencsés, a fénynyomatok élesek, tiszták és szépek. Mindent összefoglalva megállapíthatjuk, hogy gazdagnak egyáltalán nem mondható művészettörténeti irodalmunkra nézve Meller Simon könyve határozottan nagy nyereség.

A Trencsénvármegyei Múzeum-Egyesület Értesítője. Szerkesztik: *Brancsik Károly dr.* kir. tanácsos, múzeumi igazgató és *Otrok Mihály* egyesületi titkár. Trencsén, 1914. Gansel Lipót könyvnyomdája. 8-r. 172 l. VIII tábla.

A Trencsénvármegyei Múzeum-Egyesület első kiadványa ez a könyv, mely a Magyar Történelmi Társulat mult évi trencsénepliczi vándorgyűlése elé volt szánva, de a háború miatt megkésett s ez év elején került ki a sajtó alól. A világháborúról szóló bevezetés, az egylettel kiadványaikat illetőleg csereviszonyban álló intézetek, majd az egyesület tisztikara, választmánya és tagjainak névsora után *Pázmány Lajos* az egyesület történetét ismerteti. Szerző adatai szerint Trencsén vármegye közgyűlése már 1873-ban foglalkozott egy tudományos egyesület és ezzel kapcsolatos vármegyei múzeum létesítésének eszméjével, de eredménytelenül. 1883-ban és 1893-ban újabb határozatokat hozott a közgyűlés a vármegyei múzeumra vonatkozólag s hogy az még sem jutott a megvalósulás stádiumába, a leküzdhetetlen anyagi nehézségekkel magyarázható. A múzeum ügye 1907-ben került újra napirendre, amikor márczius 15-én az e czélra összehivott értekezleten a megye akkori főispánja, Smialovszky Valér dr. indítványára a megye közönségének erkölcsi és anyagi támogatásával a vármegye múzeumát fenntartó egyesület alkotását határozták el. Az ugyanakkor megválasztott végrehajtóbizottság előmunkálatai alapján a múzeum-egyesület végleges megalakulása 1911. október 24-én történt. Ekkor fogadták el az alapszabályokat s választották meg az egyesület tisztikarát és választmányát. A múzeum-egyesület elnöke Szalavszky Gyula v. b. t. t. főispán lett, akinek kezdeményezésére még ez évben magába olvasztotta az egyesület a Trencsénben 40 év óta fennálló Trencsénvármegyei Természettudományi Társulatot s annak becses gyüjteménytárait és felszereléseit gondozásába vette. 1911-től kezdve intenziv működést fejt ki az egyesület, melynek ma már 3 örök alapító, 42 alapító, 314 rendes és 140 pártoló tagja van, készpénz-vagyona pedig kb. 7000 korona. A tagok 1600 koronával járulnak évenként az egyesület szükségleteihez.

A következő közleményben «Abrégé du bulletin de la Société hongroise des amis de l'archéologie du département Trencsén» czím alatt *Otrok Mihály*, az egyesület titkára franczia nyelven rövid vázlatát adja a vármegye területén előfordult praehistorikus telepeknek s az ott található leletek jellemzésének. *Brancsik Károly dr.* német nyelvű tanulmánya követi e közleményt, mely «Ueber die Ergebnisse unserer Grabungen wie auch über prähistorische Zufallsfunde im Comitate» czím alatt a szerző ügyesen rajzolt tábláival illusztráltan foglalkozik az eddigi trencsénmegyei ásatások eredményeivel s a megye területén talált őskori leletekkel. *Pazsiczky Jenő dr.* «Az izeltlábúakra vonatkozó magyarországi babonák» czímű érdekes czikke az egyes rovarcsoportok, illetve fajok szerint elkülönítve s mindenütt a gyüjtés helyének s a

gatója is s az ő elmulása és az anyagi viszonyok rosszabbodása voltak az okai, hogy a gyüjtemények tovább nem fejlődhettek. Fischer utódjául Rothmüller Antalt nevezte ki a herczeg. Rothmüllernek, aki 1805 óta szolgált Fischer mellett, igazgatói tevékenysége már csak a szükségesnek mutatkozó rendezésekre és lajtromozásra szoritkozott. A mariahilfi palotát 1825-ben központi fűtéssel látták el, miáltal a képtár téli látogatása is lehetővé vált. Említésre méltó gyarapodás ezután még 1827-ben volt, mikor a herczeg Nicolò Manzuranitól 14 festményt vásárolt. 1832-ben nyugalmazták Rothmüller igazgatót s a gyüjtemények felügyeletét Gaál György könyvtáros vette át. Mikor Esterházy Miklós herczeg 1833 november hó 25-én Comoban meghalt, fiára, Pálra 1156 festményből álló képtárt, mintegy 3500 rajzból és 50.000 metszetből álló grafikai gyüjteményt hagyott. És ez az impozáns anyag, egy elenyésző kis töredék kivételével, mind az ő szerzeménye volt.

Esterházy Pál herczeg (1786—1866) 33 év alatt csak 13 régi festménynyel gyarapította a képtárt, melyet néhány értékes modern képpel is kiegészített. 1836-ban, midőn a palotának a «Múzeum»-ot magába foglaló részét a török nagykövet vette bérbe, az itt elhelyezett 52 képet Gaál beosztotta a képtárba s az egészet átrendezte. Ugyanez évben Zala vármegye azzal a kérelemmel fordult a herczeghez, hogy képtárát helyezze Pestre s a család tulajdonjogának fenntartásával egyesíttesse a Nemzeti Múzeummal. A herczeg ekkor még nem hajlott e kérésre, három évtizeddel utóbb azonban ő volt az, aki a képtárt Bécsből Pestre helyezte át.

Gaál György ötven esztendei szolgálat után 1854-ben vonult nyugalomba s 1855 január 1-én Altenkopf József bécsi festőt nevezte ki a herczeg gyüjteményei őrének. Altenkopf, aki könnyelmű és eladósodott ember volt, másfélévi működése alatt 40 festményt és sok drága metszetet tulajdonított el a reá bizott gyüjteményekből. A hűtlen alkalmazottat letartóztatták s majdnem egy évi vizsgálati fogság után 1857 május 14-én három évi súlyos börtönre itélték; az ellopott műtárgyak azonban nem kerültek meg. Altenkopf utódja Kratzmann Gusztáv lett, aki 1858 április hó 1-én foglalta el állását.

Az 1860-as évek elején újra megnyilvánult az az óhajtás, hogy az Esterházy-képtárt Bécsből a magyar fővárosba hozzák. Az akkor épülő akadémiai palotában Dessewffy Emil gróf helyet rezervált a híres gyüjteménynek s erről értesítette Esterházy Pál herczeget. A herczeg elfogadta az Akadémia ajánlatát s 1865-ben Pestre küldte gyüjteményeit, melyeket még ez évben elhelyeztek az akadémiai palota II. és III. emeleti 14 termében s deczember 12-én nyitottak meg a közönségnek.

1866-ban Pál herczeg elhunyt. A majorátust fia, Miklós herczeg (1817—1894) örökölte, aki alatt aktuálissá vált a herczegi birtok anyagi ügyeinek rendezése. Ez alkalomból vetődött fel a képtár eladásának gondolata is. A herczegi javak zárgondnoka a képtárt a magyar kormánynak ajánlotta fel megvételre, mely az országgyűlés felhatalmazása alapján 1870 deczember 8-án kötötte meg az adásvételi szerződést. A kormány a 637 darabból álló képtárt 1,100.000 frtért, a 3535 rajzból, 51.301 metszetből és 305 kötet könyvből álló grafikai gyüjteményt pedig 200.000 frtért vásárolta meg. A vásár az 1871 : XI. törvényczikkben nyert szentesítést. Az Esterházy-képtár ekkor hivatalosan megszünt, hogy nyomban mint «Országos Képtár» támadjon fel újra.

Eddig az időpontig írta meg a híres gyüjtemény történetét Meller Simon, aki kiváló szorgalommal és lelkiismeretességgel tanulmányozta azt a nyolczadfélszáz okiratot, mely az Esterházyak művészetpártolására s főleg a képtárra vonatkozólag a herczegi család levéltáraiban fennmaradt. A forrásokban való alapos elmélyedésének eredménye a könyv első fele, amely az új és a már ismert adatok alapján pompás rajzát adja az Esterházyak művészeti törekvéseinek s a képtár egész fejlődésének. A képtár történetének megírása volt a czél, de ezzel kapcsolatban teljesen kidolgozott és művészi képet kaptunk arról a milieuről is, melyben ennek a képtárnak a gondolata megfogamzott és lassan-lassan megvalósult.

A könyv második részében találjuk az Esterházy-levéltárak képtári s általában művészeti vonatkozású okiratainak kivonatait. A műtörténészre nézve valóságos kincsesbánya a könyvnek ez a része, melyben 750 okiratnak, érdekessége szerint bővebb, vagy rövidebb kivonatát adja Meller. Az okiratkivonatok legnagyobb része természetesen az Esterházy Miklós herczeg (1765—1833) által alapított

1812 elejére készült el. Az utóbbi évben jelent meg a képtár első nyomtatott katalógusa, melyet Fischer mintaszerűen készített és amely teljes képet nyujt a gyüjtemény akkori állapotáról. A herczegi képtár festményeinek száma ekkor körülbelül ezer volt, Fischer kritikája azonban e tekintélyes anyagból mindössze 528 darabot talált méltónak arra, hogy közszemlére kitétessék. E szigorúan megbirált és kiválogatott festmények közül 74 tartozott a német iskolába s ezzel a képtárnak ez az osztálya úgyszólván teljes volt. A franczia osztály, mely 53 darabból állott és Claude Lorrain remek tájképe körül csoportosult, szintén készen volt s később alig gyarapodott. Az olasz iskola 138 darabot számlált, a leggazdagabb osztály azonban 263 darabjával már ekkor is a németalföldi volt.

1814-ben ismét költözködött a képtár. Esterházy Miklós herczeg ugyanis 1814 elején megvásárolván Kaunitz herczeg egykori mariahilfi nyári palotáját, úgy rendelkezett, hogy gyüjteményeit oda szállítsák. A képtárnak Laxenburgból való átszállítása és rendezése közel egy évig tartott. Az akkor már híres gyüjtemény 1815-ben nyilt meg a nagyközönség előtt, mely a herczeg engedélye következtében hetenként kétszer tekinthette azt meg. A mariahilfi palotában — két évtizedes vándorlás után — végre állandó hajlékot kapott a képtár, amelyben e fejedelmi helyiségekben egy félszázadig gyönyörködhetett Bécs közönsége.

A képtárral együtt került a mariahilfi palotába a metszettár is, melynek alapját Miklós herczeg nagyatyja, Esterházy (Fényes) Miklós vetette meg. Jelentékenyebbé e gyüjtemény akkor vált, mikor Esterházy Miklós (1765—1833) 1796-ban 13.500 frtért megvette Pálffy József és Miklós grófok metszetkollekczióját. Miklós herczeg metszeteit eredetileg a magyar testőrség bécsi palotájában helyezte el s Ratakovszky Ferencz bécsi érseki gazdasági tanácsost bizta meg gondozásukkal. A metszetgyüjtemény hatalmas arányú fejlődése 1803 őszén Fischer József működésével kezdődik. Párisból való hazatérte után a herczeg 45.000 frtért megvette a prágai Kollowrath-féle rajz- és metszetgyüjteményt, Fischer pedig csakhamar kidolgozta az egész grafikai osztály rendezési tervét, melyet Miklós herczeg jóváhagyván, 1804-ben hajtottak végre. A gyüjtemények mellett rövidesen valóságos metszőiskola iskeletkezett, melyben fiatal művészek Fischer felügyelete alatt metszették rézbe a herczegi képtár kiválóbb festményeit. Esterházy Miklós évről-évre jelentékeny összegeket áldozott metszetekre s nemcsak bécsi, hanem nürnbergi és mannheimi műkereskedőktől is számtalan grafikai lapot vásárolt. A metszetekért való kiadások összege 1804-ben 9436 frtra, 1805-ben 8179 frtra rúgott s a következő években még fokozódott. 1810 nyarán a herczeg Párisban megvette Antonio Cesare Poggi rajzgyüjteményét, melyben egyebek közt Lionardo da Vinci két vázlata, Raffael női akt rajza és Rembrandt két jeles tanulmánya is volt. A grafikai kollekczió utoljára 1812-ben gyarapodott jelentékenyen, mikor a herczeg a Birkenstock-féle aukczión számos rajzot és metszetet szerzett meg e gyüjteménye számára.

Bár a képtári anyagot folyton selejtezték, az mégis annyira gyarapodott, hogy a mariahilfi palota első emelete hamar szűknek bizonyult. Ekkor építtette a herczeg a palota jobbszárnya mellett a kertben az u. n. «Múzeum»-ot, mely nagy, felsővilágitású földszinti terem falára 1819-ben az összes iskolákból vegyesen 52 válogatott képet akasztottak. A múzeum középterére került a herczegi gyüjtemények új osztálya, a szobrok sorozata. A szobrok közül kiváltak Napoleon, valamint Mária Lujza mellszobrai Canovatól, továbbá Thorwaldsen több műve. Mikor a képtár utóbb Pestre került, a szobrok néhány darab kivételével mind bécsi magántulajdonba jutottak.

A képtár spanyol osztályának alapját 1819-ben rakta le a herczeg, felhatalmazván fiát, Pál herczeget, hogy az Edmund Burke-féle londoni gyüjtemény 22 darab spanyol képét 32.943 frankért megvásárolja. E képek között Murillonak három, Alonso Canonak pedig két hires festménye volt. A spanyol kollekczió ezután részben a Kaunitz-féle gyüjteménybe tartozott nevezetesebb spanyol képekkel (Goya, Ribera stb.), 1821-ben pedig az időközben elhalt Burke gróf hagyatékában volt 20, ez iskolába tartozó művel gyarapodott. 1822-ben vette Miklós herczeg Murillonak A kis Jézus kenyeret osztogat czimű remekművét s ez volt az Esterházy-képtár utolsó híresebb szerzeménye. Ezután a nagyarányú képvásárlások megszüntek; a gyüjtemény fejlődésének tetőpontjára ért. 1822-ben halt meg Fischer József, a képtár jeles igaz-

IRODALOM.

Meller Simon: Az Esterházy-képtár története. Budapest, 1915. Az Orsz. Magyar Szépművészeti Múzeum kiadása. Hornyánszky Viktor cs. és kir. udv. könyvnyomdája. 8-r. LXXII, 272 l. 17 fénynyomatú melléklettel és 5 szövegképpel. Ára 12 korona.

A világháború legvéresebb esztendejében — az «inter arma silent Musae» közmondásnak mintegy újabb czáfolatául — igen becses művészettörténeti munkával gyarapította kiadványainak sorát a Szépművészeti Múzeum. Az idők folyamán e legelső művészeti múzeumunkba olvadt, de már a XIX. század elejétől nagy hírnévre jutott Esterházy-képtár története ez a mű, mely legjelesebb műtörténetíróink egyikének, Meller Simon dr.-nak tollából származik. Műtörténeti irodalmunk az Esterházy-gyüjtemények fejlődésének kimerítő, minden sorában okmányokkal bőségesen támogatott, kitünő ismertetését kapta meg az ő könyvében.

Az Esterházy-képtár első kezdeményezője — Meller szerint — Pál nádor (1635—1713), az első Esterházy herczeg volt. Azonban az ő gyüjteménye, melynek sok darabját ma is a fraknói várban őrzik, művészi becscsel egyáltalán nem bíró arczképekből s számos más történeti vagy családi érdekű képből állott. Szenvedélylyel gyüjtötte a képeket Esterházy (Fényes) Miklós (1714—1790) is, kinek a XVIII. század vége felé Eszterházán már képtárterme és összesen 348 darabból álló gyüjteménye volt. E képtár túlnyomó részét azonban értéktelen dekorativ festmények tették.

A nagyhírű Esterházy-képtár igazi megalapítója az előbbinek unokája, Esterházy Miklós herczeg (1765—1833) volt, aki elődei gyüjtéséből csak kevés festményt használhatott s 1804-ben az Eszterházán felhalmozott képekből mindössze 23 darabot talált méltónak arra, hogy gyüjteményébe beosztassa. Miklós herczeg kiváló érzékkel és szerencsés kézzel fogott a gyüjtéshez s arra törekedett, hogy képtárában minden irány és minden jelesebb mester lehetőleg képviselve legyen. Már 1794-ben Olaszországba utazott, honnan több mint 50 festménynyel és 82 1/2 font metszettel tért haza. Meller úgy véli, hogy a herczeg ekkor vette Crivelli herczegtől Correggio híres Madonnáját is. 1802-ben Miklós herczeg Párisban járt és 1803 elején itt ismerkedett meg Fischer József bécsi festővel és rézmetszővel, akit 1804-ben kép- és metszettárának felügyelőjévé, 1811-ben pedig igazgatójává nevezett ki.

A kép- és metszetanyag 1802-ben már olyan tekintélyes volt, hogy Maurer herczegi udvari festő javaslatára Esterházy Miklós elhatározta, miszerint a képtárt az ez évben megvásárolt pottendorfi kastélyban fogja elhelyezni. Fischer 1804 őszén terjesztette a herczeg elé a kastély másodemeleti helyiségeinek képtár czéljaira való átalakításáról készített tervét, a közbejött franczia invázió miatt azonban csak 1806-ban rendelhette el Esterházy a képtár felállítását. Napoleon seregei 1809 tavaszán ismét Bécs felé közeledvén, a herczeg a képeket becsomagoltatta, május 8-án 40 ládában hajóra rakatta s útnak indította Pest felé. A képek a magyar fővárosba érkezvén, hónapokig vesztegeltek a Dunán, míg az október 14-én megkötött bécsi béke lehetővé tette a ládák visszaszállítását. A képeket előbb a bécsi magyar testőrségi palotába vitték s 1810 február közepén innen szállították Pottendorfba. Itt súlyos baleset érte a becses szállítmányt, mert a parkon keresztül haladó Fischa-folyó váratlanul kiáradt s elöntötte a ládákat. A megrongálódott mesterművek helyreállítása augusztus végéig tartott, amikor megkezdődött a képtár felállítása is.

Még be sem fejezték a festmények akasztását, mikor a herczeg elrendelte, hogy a gyüjteményeket a herczegi család laxenburgi kastélyába szállítsák. Az átköltözés 1811 május 2-án fejeződött be, a rendezés pedig

Szentiványi Gyula
Könyvismertetési

Muz. és Kst. Esteszto
1915. 3-4. 4.

MD K

Altenstein Iván János, ép.hallgató

a Wellisch Alfréd alapitványi pályázat I.díját kapta.

Kiosztották a mérnök egylet kitüntetéseit.
Pesti Napló. 1939.ápr. 2o. 12.1.

M. D. K.

ALTENPACHER (ATTENBACH), Hans Jakob
szobrász, varasdi polgár.

1675. Zágráb, jezsuitákkal köt szerződést
zágráb, jezsuitákkal szerződése
két apostal oltárára

Agghány: Barokk szobrászat... Bp. 1959.
I. 165. l.

Altenstein Iván
János
1. MMÉEÉvk
1940.92.l

napjáig kell beadni. A feltételek ugyanott megtudhatók és a tervek is megtekinthetők.

Besztercebánya. (Vizvezeték, jelzővezeték és klozettek jókarbantartása.) Zólyomvármegye székházában levő vízvezeték, villamosjelző-vezeték és klozettek jókarbantartásának biztositása céljából az alispáni hivatalban Besztercebányán december 17-én d. e. 10 órakor versenytárgyalás fog tartatni. Az alkuegyezmény és ajánlati minta az alispáni közigazgatási irodában megszerezhető. Bánatpénz 5%.

Amerikai és saját rendsze

tervezését, valamint azok é

SORG ANTAL KŐMŰ ÉPITÉ

A Kőbányai sörgyá

Budapest. (Kőmüvesmunka.) A székesfővárosi VIII. ker. előljáróság a kezelése alatt álló községi épületekben szükséges kőmüvesjavitási és átalakitási munkáknak 1909. január 1-től 1911. december 31-éig terjedő 3 évi időtartamra való vállalatba adására árlejtést hirdet. A kellő bélyeggel ellátott ajánlatokat, melyekhez a ker. pénztárnál letett 500 kor. bánatpénzről szóló nyugtát kell csatolni, a ker. előljáró vagy helyettese kezéhez (VIII. ker. Baross-utca 65. sz. I. em. 17. sz.) december 21-én déli 12 óráig kell beadni. A vállalati feltételek és egységárjegyzék 1—1 példányát 1 kor. lefizetése mellett a ker. mérnöknél (VIII ker. Baross-utca 65. II. em. 55.) lehet megszerezni.

Versec. (Patakszabályozás.) Versec város tanácsa árlejtést hirdet a Meszics patak szabályozásánál végzendő alábbi munkákra és pedig: az Alexi hid mellett létesitendő partfal épitésére 4982 k. 25 f., a Zlatnagreda-utcai hid mellett létesitendő partfal épitésére 5999 k., a Fonó-utcai hid mellett létesitendő partfal épitésére 8503 k. 44 f., a Sterya-utcai hid mellett létesitendő partfal épitésére 11026 k. 05 f., a Szántó-utcánál létesitendő hid épitésére 8000 k., a Molnár-utcai átjárónál létesitendő dobogó

KDK

Altenstein Iván János, ép.hallgatót
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

tüntették ki.

A mérnökegylet közgyülésén a Felvidék visszatérését ünnepelték. - Uj Magyarsz. 1939. ápr.2o.

mDK

Altenstein Iván János, ép.hallg.

a müegy. hallgatók részére kiirt Wellisch Alfréd alapitványi pályázat elsö diját kapta.

Felállitja a negyedik müdzeki osztályt a föváros. Nemz. Ujs. 1939.ápr. 2o. 1o.l.

Alter Antal
pesti asztalos MDK

A szécsényi r.k. templom Szt Ferenc mellékoltára Alter Antal asztalos és Hébenstreit József faragó munkája.

375.o.

Genthon:Nógrád. 1954.

M. D. K.

ALTER Antal, ifj. asztalos

1796-ban pesti polgár

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.
T. 165. l.

M. D. K.

ALTER Antal asztalos

1775-ben pesti polgár

1770-1772. Belénges, r. k. templom, főoltár részletei Hebenstreit József szobrász-szal együtt.

Agghány: Barokk szobrászat... Bp. 1959.
I. 165. l.

M.D.K.

Alter Antal, pesti asztalos

1760-ban Taller József pesti szobrásszal együtt végzi a hevesi templom tabernaculumának készítését.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 307 old.

MDK

Alter Antal

antalo

Hebensheit József pesti nobán társa.
A belényesi templom főoltárát Zésú-
til. 1772-ben Alter Antal állította
fel Belényesen.

Bíró József: A belényesi róm. kath.
templom Bp 1935

147 io

M. D. K.

ALTER Antal asztalosmester

Z. S. Vogel 196.

M. D. K.

ALTER Antal asztalos mester

Hebenstreit szobrász munkatársa

1772-ben szobrokat szállít belé-

vezésre

Esterházy 95. l.

megírva

Alter Antal id. és ifj.

pesti asztalos

1810.

l.

Tanulmányok Bp. II

155. l.

157. l.

A. 1810.–11. a pesti német szinhár földszinti és második emeleti öttres asztalos munkáit végezte

Keleényi B. Ottó: Gazdasági-történeti adatok a pesti német szinhár építéséhez 1808–1812. Tanulmányok II. kt. Bp. 1933.

n a Magyar Földmívelésügyi Miniszter Címnek
egyében .....
..... tulajdonát képező
Bizottsága nyilvántartásában mint fenntartandó
szerencsém felhívni Címet az alábbiakra :
/1946. F. M. sz. rendelete (megjelent a Magyar
nak (2) bekezdése értelmében : „A juttatásban
egyéb vagyontárgyak műemlékszerű fenntartásáról
az 1929 : XI. törvénycikben foglalt rendelkezések

a műemlékvédelmi törvény, melynek utasítása

Alter Antal

pesti asztalos

l

Schoenjózsefvárosi

6. l.

1797-99. reist vett
a Bpest-József-városi
pléb. templom építőmu-
kájában

Schoen Arnold dr. A buda-
vert-józsefvárosi ~~rk~~ r. kat. plé-
bánia-templom Bp. 1938.
6. l.

Jövenyi régiségek VII. 161

Alter Antal

asztalos

1775-töl vándorló -

polgár Pesten

I.K.

Schmall 142.l.

Alter Antal Áj ?

asztalos

1796 töl vándorló

polgár Pesten -

u.o. 142.l

I.K.

leget mutat bankunk

ek, valamint a csatolt letét-

vő elismerő levél aláírásával és

ni.

üzleti szabályainkat, melyek a

etés tekintetében mértékadók és

teljes tisztelettel

HAZAI BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Alter Antal

pesti asztalos

Schoenn Arnold:
A budapest-terézvárosi r. kat. plébánia-templom.
Bp. 1938. 5 l.

l.

Schoenterézvárosi

5 l.

1819, ~~vezett~~ vezette a terézvárosi templom nőrzékének asztalos munkáit

Dunaiszky Lőrinctől faragott

Mabillon VIII. 244.

ALTER FERENC, asztalosmester

Pesti asztalosmester 1828-ban. Jótsefvárosi lakós. Helyrajzi szám 732.-Segédek száma 2.-Összeirási száma 1466. 44.old.

BATARI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban 39.old.

AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUM ÉVKÖNYVEI, XIII. 1971. Képmüv. Propaganda Iroda, Bp. 1971

ALTER JAKAB, asztalosmestr

Pesti asztalosmester 1828-ban. Belvárosi lakós. Helyrajzi szám 671.-Segédek száma 4.-Összeírási száma 1640/1620?/. 44.old.

BATARI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban 59.old.

AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUM ÉVKÖNYVEI, XIII. 1971.
Népmüv. Propaganda Iroda, Bp. 1971

M. D. R.

ALTER Jakab asztalos
pesti mester

Nác, Székesegyház, kanonoki stallumok (1829.)

Dercsényi-Granasztói: Nác, Bp. 1960. 146. l.

. M. D. V.

ALTER Jakab asztalosmester

L. S. Vogel 199.

Alter József

pesti asztalos

l. Voit Pál: Egy régi pesti patika.

Tanulmányok Bp.

Bp 1939.

Vmultjából. VII. 53. l.

66. l.

F s hajlandó volt azt 27.530 frtert elvállalni

1830. Guth Vince pesti asztalosmesterrel közösösen pa lyázott a pesti Vigadónak Pollack Mihálytól tervezett művészi asztalosmunkálatra F a szépítési Bizottság azonban Rosznagel Martos ajánlatát fogadta el.

és biedermeier motívumaiból ter-
díszek, a gazdag figurális motívu-
téglalapalakú, ujjnyi vastagon meg-
vont keret kö[illegible] ő részének közepén a drágakövek-
kel díszített korona, szélén kétoldalt tarka virágokkal tele vázák. A függőleges irányú vonalak mentén, tehát kétoldalt, helyezkednek el az emblémákat, a tudományokat, művészeteket, a magasabb emberi életformákat jelképező tárgyakat tartó angyalok és nőalakok. Lenn, szemben a koronával, szalaggal körülfont sajtót rajzolt a művész és nem felejtette ki kompozíciójából az üvegszekrénykébe zárt, feltekercselt kiváltságlevelet sem. Az első lapnak az ornamentikája tudatos művészi munka: a keresztdíszítés a felső középpontból, a koronából indul ki és innen fejlődik tovább a virágos és figurális sarokdíszítésekben, melyek sohasem terhelik túl a rajzot, mert az alakok csak részben láthatók, mintegy előbukannak a levelek és az emblémák mögül. A szerves életből kölcsönzött díszítőelemek elevenségét erősen kiemeli a nyitott

[22] A Fővárosi Könyvtár Budapest Gyüjteményében.

megirva

Alter József

asztalos
végezte a József fiárva-
ház kápolnájában a
szent sír asztalos munkáját
1847-ben.

Schmall fiárvaház

243. l.

Schmall Lajos: A
budapesti József-
fiárvaház története.
Bp. 1893

egyéniség javára irná ezt a szent-
a megvizsgáljuk az architekturákat,
sai István épitési vezetése idejében
akkor feleletet tudunk adni, hogy az
szsége mellett, az ő szellemében, az
iv elvei szerint épült-e vagy sem. Azt
y sok olyan része van a dóm ezen kor-
inek, amelyet a szentségházon is meg-
ilönösen a déli, mondjuk a csonkatorony-
atokkal, szobraival, diszitésével áll
ésben ez az épitési mód. A szentségház
tosan Kassai Istvántól való, erről
ita. 1465-ben Kassai István 35 forin-
l a várostól ennek a szentségháznak a
e. 1464-ben pedig Kassa városa kölcsönt

ALTER József asztalos

az épület kivitelezésén dolgozik, 1833 után

BIBÓ István: Az egykori Károlyi palota építésének története. = Ép.-Építészettudomány, XVI. 1-2.1984 24o.p.

ALTER JÓZSEF, asztalosmester

1828-ban a Belvárosban 5 segéddel dolgozozz a mester. még öten dolgoztak Pest-Budában 5 segéddel. 40.old.

BATÁRI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban
39.old.

Az Iparmüv.Múz.Hopp Ferenc Múz.Évkönyve. XIII. 1970. Bp. 1971.

ALTER JÓZSEF, asztalosmester

Pesti asztalosmester 1828-ban. Belvárosi lakos. Helyrajzi szám 530.-Segédek száma 5.-Összeirási szám 1234. 44.old.

BATÁRI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban 39.old.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÉVKÖNYVEI, XIII. 1971. Népmüv.Propaganda Iroda ,Bp.1971

megvisa

Alter Mária
festő

Nemzeti Szalon

A l t e r M á r i a.

1908. Tavaszi és V. graf.kiállitás.

Kilátás az ablakomból, rézk.

Nemzeti Szalon

Alter Mária

1907. évi kiáll. Pozsonyi Képzőmű vészeti Egyesület.
Tanulmányok, 20 k.
Fenyőházi részlet, rézkarc, 50 k.
Részlet a nagyszombati székes-egyházból, rézkarc 50 k.
Férfi arckép, tollrajz 25 k.
Malomi vízesés, rézkarc. 50 k.
Férfi arckép, rézkarc. 20 k.

1908. évi kiáll. u. o.
Kilátás ablakomból, rézkarc, 80 k
Kápolna Nagyszombat tájéká-ról, rézkarc, 50 k.

1910. évi kiáll. u. o. szerepelt.

Alter M á r i a, festőnő. A budapesti Nemzeti Szalon 1908. évi ötödik grafikai kiállításán Kilátás ablakomból cz. rézkarczával szerepelt.

Kiáll. tárgymutató.

Alterion Ferenc

l.

Thieme-Becker

I. 350. l.

(Lyka)

NAGYMAROS, FŐ-TÉR 3.

M.D.K.

ALTERION Ferenc festő

1784-ben házasodik Pesten

Garas XVIII. 27. 206. l.

M.D.K.

ALTERION Ferenc festő"

szül. 1758 -

Garas: XVIII. sz. 206 o. 147.

MICHAEL ALTH, textilfestőmester

A szepesolaszlak 1804-től alkottak külön céhet. Mesterkönyvüket 1804-1826 között vezették igen díszes, kaligrafikus, néha szines kivitelben is. - "Stam-Buch"-nak nevezték. - 38 bejegyzés van benne. - Ezek egyike:
26.- Michael Alth, Incorporirter 1817.
123.old. 38.jegyz

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz.Évkönyve, I. Győr, 1974.

Altheim Gusztáv, hegedűkészítő. Gimnáziumi tanulmányait abbahagyva, Budapesten a hegedűkészítést tanulta. 1895–96. az iparrajziskolában Lechner Gyula előkészítő rajzosztályát, 1896–97. u. o. Telegdy László szabadkézi rajztanfolyamát látogatta. Valószínűleg segédként dolgozott valamelyik fővárosi hangszerkészítőnél.

A székesfővárosi közrégi iparrajziskola tudósítványa az 1895–96. és 1896–97. tanév végén. Bp. 1896 és 1897.

által érvényesitett utiszámlája
pengő 70 fillért a 127.689 sz. k
Budapest, 1934. julius hó 31-én.
Lajos s.k. miniszteri tanácsos.

megvan

Altheim Gustáv

hegedűkészítő

4 el. 2 gimn.

10 hónap, jó eredm.

Előkészítő rajzoktály.

Tanár Lechner Lyula

Ipar rajziskola 1896

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Altheim Gustáv

hegedűkészítő

2 gimn. 1 iparr.

9 hónap. jó erednu.

a szabadkézi rajztanfolyamon

Tanár Telegdy László

Iparrajziskola 1896.

Prosevar

ALTHIS, kőmüves

Bat hyany II Ferenc-marusich Mátyás újvári várnagynak Szalonak,1622.x.10.-"Kerlek ad ertesemre ely az a Kwmies az ki az Palotan mielt,az Althis mint uagyon az a körmendj kümies az ki el szököt az feleseget el uitte Uiuarrul..." 450.old.

KATONA IMRE: Személynevek a Batthyany-levéltár snabaptista emlékeiből.I.rész.Az snabaptisták Vas megyében a XVII.században 445.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 3.szám, Szombathely

magyar

Altlechner Károly

vészlok

l.

Ráth György 1896

218. l.

Varjú Elemér: A

könyvkötészet.

Ráth György – György

Kálmán: A e [illegible]

vérzés 1896-ban

Bp. 1897

219. l.

A Gottermayer könyvkötő cég a
[illegible]

a./ az évi jelentés, a mérl
lentése tárgyában való
dása:
b./ a szakosztály költségve
tése alapján való megál
c./ az elnök, az alelnök, a
bizottság megválasztása
d./ az ügyrend módositása
e./ az alapszabályszerüen b
f./ tiszteletbeli tagok vá
A választások vagy közf
zás utján ejtendők meg.

VII. Az elnökség.

15 §. A szakosztály elnöksége az
elnököt az alelnököt a közg

16 §. Az elnök: a./ képviseli a s
és közhatóság
b./ elnököl a szal
gatóság ülése
c./ Ellenőrzi a s
tóság határoz
telt és jogáb
csolni. Erről
tést tenni.

A szakosztályt vagyon jogilag
az elnök, vagy az alelnök é
aláirása szükséges.

Az elnök sürgős
nyozhat az igazgatóságnak v
Az elnököt akadályoztatása

VIII. B / Az igazgatóság.

Az igazgatóság int
amelyek a szakosztályi közg

Altlechner Károly

vésnök.

Ráth György 1895

129. l

(A M. Iparm. Tarsulat mukodése)

1895. 500 fokyi

pamat nélküli kol-

csönt kapott, amivel

könyvfedéllemez

a gyartást megkezdte.

. Úri u. 40.
yelm. I. Mátyás király út 17.
oly, IV. Mária Valéria u. 3.

úti út 58.
Vas u. 15/a
lik Lenke, kegyelm. VIII. Baross u. 28.

királynő út 32.
rig. mélt. XIV. Izsó u. 5.

I. Andrássy út 36.

nélt. VI. Lendvay u. 27.
mélt. IV. Eskü tér 1.

VI. Eötvös u. 7.
II. Sövény u. 3.
Benczúr u. 41.
Corvin tér 4.
. II. Corvin tér 4.

nélt. XI. Kelenhegyi út 12.

Altlechner Károly

vésnök

l.

Művészi Ipar

1894. 205. l.

(A M. Iparmuvesseti Tarsulat ügyei.)

1894-a könyvtáblák díszítésénél – akkor divatos fein lemezek oparlását meghonosítani tanda, ezer gomt kölcsönést folyamodott az Iparmuvesseti Tarsulathoz.

F a stukséges gépek beszerzésére

»PLUMA«
PAPLANGYÁR
A BELVÁROSI VÁSZONÁRU R. T.
PAPLAN-, MATRAC- ÉS ÁGYNEMŰGYÁRA
Főüzlet és iroda:
BUDAPEST, KAMMERMAYER KÁROLY U. 10
(Evangelikus templom épületében)
GYÁRTELEP: VIII., NÉPSZINHÁZ UCCA 21

TELEFON: 823-83.

Folyószámla a Magyar Általános Hitelbank Károly körúti fiókjánál.
Postatakarékpénztári csekkszámla 29.766

agys.

Dr.

Bizonyára elkerülte b. figyelmét

P. 175.72

esedékes számlatartozása, miért is tisztelet
összeget a csatolt bef. lap felhasználásával
További szolgálatainkat mindenko

.....

.....

.....

.....

.....

.....

„CODEX"-NYOMDA.

Altlechner Károly

vésnök Bp.

l.

Ezredéves kiáll

XII. csop. 45. l.

Az ezredéves kiállítás
a 2 Iparmu Társulat
kiállítása Ezeteben
Könyvfedéllemezeit
kiállította

Az. ezredéves ort
kiáll. ált. Katalogusa.
XII. csop. ort. Bp. 1896. 45 l

1, Valamely 80 cm hossz
a részekből szerkeszthető négy
cm² legyen. Mekkorok a két

2, Két szám közül az e
számok úgy aránylanak eg
szám √

3, Oldjuk meg a következ
(próbával): $\frac{x}{3} + \frac{7}{4} - 1 = \frac{x}{4} + \frac{7}{3}$

$\frac{x}{4} - \frac{7}{5} + 1 = \frac{x}{5} - \frac{7}{4}$

Kidolg

$x \quad , 80 - x$

$(x)^2 - (80 - x)^2 = 1600$

$(x)^2 - (80 - x)^2 = 1600$

$x^2 - 640 + 160x - x^2 = 1600$

$160x = 1600$

$x = \frac{2240}{160}$

$x = \frac{224}{16}$

$15x + 600 = 10x$

$15x - 10x = 600$

$x = \frac{600}{5}$

$x = 120$

Altlechner Károly

Altlechner Károly vésnök, dombormúnyomda és ruggyanta-bélyegzőüzem, IV. Régiposta-u. 11.
386-369

Bystavb. 1940. sept.

" 1942. jan

Altlechner Károly

VÉSŐ-INTÉZET ÉS
DOMBORMŰ-NYOMDA

BUDAPEST, IV., GALAMB-UTCA 1.

Magyar Iparművészet
1903. 4. f.
hirdetés

Pallas Nagy Lexikona VIII. 158.

Altlechner Károly

vésnök Bpest.

munkaadó

Értimisk 1900/1901.

39. l.

Sepolcro di Giovanni Battista Castaldo. — La lapide fregiata, sulla parte superiore, dello stemma del guerriero porta la seguente iscrizione:

IO. BAPT. CASTALDO
PROSTRATAE DACIAE
RESTITVTORI OPT.
LIVIA NEPOTIS F.
DMLXXV

D'Ayala, l. c., p. 122; L. A. Maggiorotti e F. Banfi, La fortezza di Temesvár e di Lippa in Transilvania (Roma 1933), p. 44.

Sepolcro di Giovanni Alfonso Castaldo, guerriero in Ungheria. — La lapide collocatavi nel 1589 a cura di Marcantonio Castaldo reca l'iscrizione secondo cui Giovanni Alfonso « in Tralsivania a Io. Baptista Castaldo Cassani marchione Caesaris duce et capitaneo generali avunculo subacta praeclaris strenue gestis corona sceptro illius regni imperatori Ferdinando relatis Maximiliani filii imperatoris a poculis adlectus, tribus peditum millibus Sicheto in Pannoniis praesidio fuit ».

D'Ayala, l. c., p. 121.

Norcia

Chiesa della SS. Annunziata.

Dipinto con S. Elisabetta d'Ungheria. — Pala del primo altare a destra, presso l'ingresso, eseguita ad olio su tavola, rappresenta la Madonna col Bambino, ai lati S. Francesco e S. Elisabetta, in basso genuflessi S. Bonaventura, S. Antonio, S. Lodovico e S. Luigi re.

Bella opera particolarmente per vaghezza di colorito, apponibile ad uno scolaro del Perugino.

Guardabassi, Indice-guida, p. 147.

Otranto

Fontana della Minerva.

Fontana intitolata agli Ungheresi che parteciparono alla liberazione della città nel 1481. — La città di Otranto caduta nelle mani del sultano Maometto II sul finire della primavera del 1480, venne liberata il 10 settembre 1481, per opera di Alfonso duca di Calabria, con la partecipazione di 800 Ungheresi inviati colà da Mattia Corvino. L'avvenimento è così ricordato dal Laggetto, cronista del '500: « Il dì di S. Giacomo a 25 luglio arrivorno in Campo 800 Ungari, mandati dal buon Re Mattias, in aiuto di Ferdinando, 500 a pie e 300 a cavallo, gente valorosa e molto buona, e da che vennero s'accamporno in luogo chiamato la Minerva, lon-

tano dalla Città circa 200 passi, dove era un bel fonte d'acqua che ancor v'è, e da quel giorni li Turchi non si possettero più servire di quella parte, tal che quella fontana per molto tenne il nome *la fontana dell'Ungari* per questa causa, non ostante che il suo proprio nome sempre fu d'essere chiamata la fontana della Minerva, come oggi ancora è, essendo estinto il nome dell'Ungari ».

Leopoldo Ovári, Otranto felszabaditásának 400-ik évfordulója (Il quarto centenario della liberazione di Otranto), in « Századok », v. XV (1881), pp. 493-8; Berzeviczy, ed. italiana, p. 108; Luigi Muscari, Historia della guerra di Otranto fatta per Giovanni Michele Laggetto (Maglie 1942), p. 59.

Albert de Berzeviczy, Béatrice d'Aragon Reine de Hongrie, v. I (Paris 1911), p. 169, parla di un monumento da erigere in ricordo dell'avvenimento: « Tout dernièrement il s'est produit, sur l'initiative du clarzé, un monument en vue de commémorer ce fait d'armes par érection d'un monument à Otrante. François-Joseph, roi de Hongrie, s'est lui-même inscrit sur la liste des donateurs ».

Padova

Chiesa di S. Antonio.

Affreschi con Luigi il Grande, re d'Ungheria. — Nella Cappella di S. Felice si vedono dipinti in tre riquadri altrettanti episodi della vita di Ramiro re delle Asturie, nella cui figura si vuole che fosse rappresentato Luigi d'Ungheria. Nel primo riquadro si vede il Re coricato nel letto, al quale S. Giacomo da Compostella apparisce in sogno suggerendogli di muovere guerra agli infedeli. Nel secondo riquadro si vede il Re assiso sul trono, in mezzo ai grandi del suo paese, ai quali espone il sogno. Nel terzo riguadro si svolge l'assedio di Simancas intrapreso da Ramiro alla cui supplica appare S. Giacomo per smantellare le mura della città. Il fatto che nel secondo e nel terzo riquadro il Re indossa una sopravveste ricamata di gigli, emblema degli Angioini, concorre a convalidare l'identificazione di Luigi Angioino col re Ramiro i cui lineamenti corrispondono in tutto a quelli che si osservano nei ritratti del Re d'Ungheria, e l'età che dimostra sarebbe precisamente quella che lo stesso Re aveva verso il 1379 quando gli affreschi furono eseguiti.

L'opera è dovuta al veronese Altichiero.

Giuseppe Gerola, L'effigie di Luigi il Grande d'Ungheria in un affresco a Padova, in « Turismo d'Italia », v. (Roma 1929), fasc. VI, p. 17; idem, Le fonti italiane per la iconografia dei Reali di Polonia, ne « La Bibliofilia », v. XXXVI (Firenze 1934), p. 442; Dercsényi, in « Corvina », N. S., v. III, p. 468.

Sepolcro di Guglielmo pievano di Magyaróvár. — Lastra tombale che reca una figura di sacerdote con la seguente iscrizione:

ANNO DNI M.CCC.LIX QVINTO DIE MENSIS AVGVSTI OB DNVS WILELMVS DE ALTEMBVRG. Q. PLEBAN. IN CYFER HIC SEPVLTVS.

Banfi - Ricordi

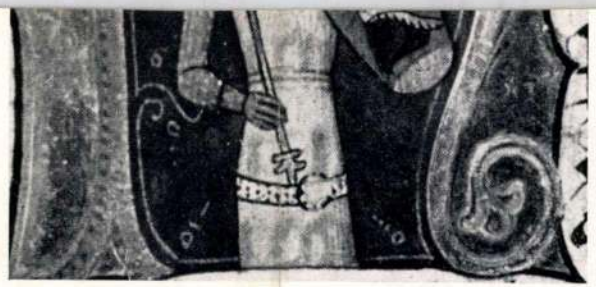

3. INICIÁLÉ AZ OXFORDI ARISTOTELES KÓDEXBŐL. OXFORD, BODEYAN LIBRARY.

3. Initiale aus dem Kodex des Oxforder Aristoteles. Oxford, Bodeylan Library. — 3. Initiale del codice d'Aristotile di Oxford. Oxford, Bodleyan Library.

4. NAGY LAJOS LENGYEL NAGYPECSÉTJE.

4. Das polnische Grossiegel Ludwigs d. Gr. — 4. Il grande sigillo polacco di Lodovico il Grande.

5. AZ ESZTERGOMI KÁPTALAN NAGYPECSÉTJE.

5. Das Grossiegel des Esztergomer Kapitels. — 5. Il grande sigillo del capitolo di Strigonio.

ALTICHIERO: RAMIRO KIRÁLY LEGENDÁJA. PADOVA, SZENT ANTAL BAZILIKA. S. FELICE KÁPOLNA.

Altichiero: Die Legende des Königs Ramiro. Padua, St. Antonius-Basilika. S. Felice-Kapelle. — Altichiero: La leggenda del re Ramiro. Padova. Basilica di Sant'Antonio. Capp. San Felice.

kíséretében egy idősebb nő nyujt neki. Ugyanezen az oldalon Erzsébet királynét gyermekei körében ábrázolta a művész, jobbról két koronás fia: Endre és Lajos. Balról három gyermekét hercegi kalapban. Végül Nagy Lajost is ábrázolja a címlap A inicialeja, melyben Alexandriai Szent Katalin — Nagy Lajos leányának védszentje — előtt térdel a király és a királynő. A királynő személyére nézve eltérnek a vélemények. Jakubovich Emil és utána Hoffmann Edith Nagy Lajos anyját, Hermann Julius Hermann[10], valamint Berkovits Ilona a király feleségét látja benne[11]. Ez utóbbi vélemény már csak azért is valószínűbb, mert ha a krónika Nagy Lajos leányának eljegyzésére készült és a kezdő inicialéba a leányka védszentjét ábrázolták, indokolt, hogy a hozzáimádkozókban a leány szüleit és nem pedig atyját, illetve nagyanyját keressük. Ugyanaz az eltérés, ami a kutatók között az ikonografiai magyarázat kapcsán felmerült, mutatkozik a krónika, pontosabban az első lap datálásában is.

Jakubovich Emil, majd utána első véleményét megváltoztatva, Hoffmann Edith is a kódex készülési idejét Katalin eljegyzése és halála közé, tehát 1374—1376 közé datálják, éppen a címlap A inicialéja alapján. Kétségtelen, hogy az előkelő helyre beillesztett Alexandriai Szent Katalint ábrázoló inicialénak a kódex keletkezésével kapcsolatban döntő jelentősége van. Berkovits Ilona azonban abból a körülményből kiindulva, hogy a címlapon hiányzik a lengyel királyi címer, arra következtet, hogy a krónika, vagy lagalább

Ikonografiai szempontból egészen a legutóbbi időkig kihasználatlan volt Altichiero freskója, mely a Paduai Szent Antal Bazilika S. Felice kápolnájának oldalfalát díszíti.[13] Másutt kimutattuk, főként heraldikai érvek alapján, hogy Ramiro spanyol király legendás történetében Nagy Lajost festette meg a veronai művész. Kimutattuk azt is, hogy a freskó készülésének idején rendkívül szoros politikai és kultúrális kapcsolatok állottak fenn Padua és Buda között, hogy Nagy Lajos török hadjáratairól egész legendás történetek keltek szárnyra. Bár Nagy Lajos tudomásunk szerint nem járt Padovába és így Altichieronak sem állhatott módjában közvetlen be-

[13] Dercsényi D.: Riccordi di Luigi il Grande a Padova. Corvina 1940. 468—480.

nyomások alapján dolgozni, de akár az intenzív diplomáciai kapcsolatok, akár a feltételezhető miniaturák vagy pedig a Paduában élő magyar tanulók révén könnyen megfesthette a király valóságnak többé-kevésbbé megfelelő képét. Bár Altichiero alakjait nem egyszer rendkívül egyénítő erővel, markáns vonásokkal festette meg, Nagy Lajos képében mégsem gondolhatunk portréra, különösen a szó mai értelmében, hanem a király idealizált képére, ahogy az e korban a köztudatban élt.

A freskóciklus három képből áll. Az egyiken Ramiro király álmát meséli el a művész, amint Compostellai Szent Jakab megjelenik a királynak és a hitetlenek elleni harcra buzdítja. A második képen tanácsosainak körében díszes trónon látjuk, kezében liliomos kormánypálca, baljában országalma, fején zárt liliomos korona. Dús haja kibuggyan a korona alól, középen elválasztott két hegyben végződő szakáll kereteli jóságos arcát. Kissé előre álló duzzadt alsó ajka megfelel Küküllei leírásának. Arcáról szigorú jóság, szemeiből határozottság, kezeiből energia árad. A harmadik képen, ahol imájára megjelenik Szent Jakab és dárdájával lerombolja Simancas városát, térdelve, profilból látjuk a királyt.

A freskó készülésének idejéről elég pontos korhatározó adatok beszélnek. A kápolnát Bonifacio Lupi Soragna marchese kezdte építeni 1372-ben, a kifestésért járó tiszteletdíj egy részét Altichiero 1379-ben nyugtatja, tehát a freskók a hetvenes évek utolsó éveiben készültek.

Nagymélt.
Méltóságos
Nagyságos

Szentiványi Lajos festőművész urnak,

B u d a p e s t .

Lágymányosi u. 16. I/2 em

Altichiero

olasz festő

lásd

Dercsényi: Nagy Lajos

kora. 21. l. képjel-

annak egy önálló törzse. Ez magyarázza meg, hogy nem olvadt bele a török uralkodónépbe és hogy megőrizhette nyelvét, az új nyelvből új szókincset s fogalmi kincset vévén magához. Ez az új kincs inkább csak kiegészítette a meglévőt, az állattenyésztés általánosabbá tételével, a mezőgazdasági ismeretekkel s a jogrendszer és az erkölcsi gyakorlat sok új fogalmával.

Ezzel a most már sokoldalú kultúrával sodródik a magyar nép nyugat felé s túléli az etelközi válságot is. Etelközben, a »folyamok közén« rendszerint felmorzsolódnak a népvándorlásnak ebben az időben, a IX. században ide kényszerült tömegei. A magyarság megállította ezt a válságot. Kialakult a törzsrendszere, megtalálta hivatott vezetőjét is: azt a családot, amely most már csaknem fél ezredéven át vezetni fogja, s most már nem ő alkotja más birodalmi szerkezet részét, hanem hozzá fordul segítségért nem egy más, sorsát javítani kívánó törzs. Saját vezérrel, önálló névvel, mint kész és szokatlanul erősre kovácsolt nemzet talál rá a neki való letelepülési helyre: a Kárpátok medencéjére, ahol a törzsrendszer teljes fenntartásával oszthatja fel a földet.

Ez az új föld sok tekintetben eszményi megoldás volt. Elsősorban is mint a földrajzi és gazdasági egység eszményképe, amit egészséges politikai rendszerben csak egyetlen nép tarthatott

Altichiero és Avanzo
1372–82.
Hankiss 46. l

NAGY LAJOS
KÜLFÖLDI
ÁBRÁZOLÁSOKBAN

Lajos
Dezeseny: Nagy
Lajos és Kora

Compostellai nem Jakab

Mint Ramiro király.
Szent Jakab legendájának
egy jelenetében.
Freskó
a padovai Szent Antal-bazilika
»Cappella S. Felice«-jében.
Altichiero és Avanzo,
1372—1382

Altichiero

olan festō

lásd

Deresenyi, Desiderio

Ricordi di Luigi
il Grande a Padova.
Bp. 1940

Deresényivel
beszélni, be
vegyem-e?

Sáros vármegye X. 54.

Altichiero

pittore

l. Budrio

38. l.

EGYETEMI NYOMDA

31 nap **MÁRCIUS** 1

19 Vasárnap		Laet *Józse*
20 Hétfő		B. Cs *Hube*
21 Kedd		Bene *Bene*
22 Szerda		G. K *Oktá*
23 Csütörtök		Vikto *Frum*
24 Péntek	Újhold 12 ó. 36 p.	Gábo *Gábo*
25 Szombat	Nap kelte 5 ó. 54 p. — Nap nyugta 18 ó. 20 p.	Gyü *Irén*

44.071. — K. M. E. Ny.

negrova

Altissimo, Cristofano (di Papi) dell', firenzei festo † 1605, sept. 21. Firenzeben.

Thieme-Becker

C. 352, 353. f.

elintézésében mely t

2 drb. nyugtáx mel

a nehem járó:

K 525

Kedjék.

Magam

ajánlva vagyok

2 drb. nyugta

ajánlott

Aldrovino, Cristoforo dell'

Mátyás király arcképe

Lásd

Származott

1932.226.1.

Altissimo, Cristofano dell'

lásd

Balogh Mátyás arcképei

~~451. l.~~

~~452. l.~~

~~491. l.~~

~~494. l.~~

(Itt: Cristofano Papi detto dell' Altissimo-nak írva.)

~~544. l.~~

~~546. l.~~

1446. VARRÓÁLLVÁNY, diófa, födeles
meier.

1447. KEREK ASZTALKA, aranyozott
vergoldetes Holz, mit Delfinfüsse.

1448. NAGY KAROSSZÉK, faragott di
Armstuhl, Nussholz geschnitzt. Ba

1449. NAGY KAROSSZÉK, faragott di
Nussholz, geschnitzt, mit Löwenhe

1450. KAROSSZÉK, diófa, kékalapu bá
mit Samttapezierung. Barockstil.

1451. NAGY KAROSSZÉK, zöld damas
polsterung.

1452. KAROSSZÉK, faragott és részben
Armstuhl, geschnitzt, teilweise ver

1453. IRÓASZTAL, gazdag Boulle-modo
Boulle-Intarsia. Louis Philippe.

1454. KÉTAJTÓS RUHASZEKRÉNY,
Zweitüriger Kleiderschrank, Nussl

1455. FIÓKOS SZEKRÉNY

CKKEL, diófagyökér, vesealaku lappal. XVIII. sz. —
l. XVIII. Jh.

tott lábbal, felhajtható lappal. Olasz, XVIII. sz. — Spiel-
h.

ihez. — Spieltisch, ähnlich dem Vorigen.

ófa, alsó részében fiók. Magyar, XVIII. sz. v. — Niedrige
aden. Ungarisch, E. XVIII. Jh.

. XVII. sz. — Vier Stühle, Nussholz, mit schmalem Sitz.

ros bársony üléssel. Barokkstilus. — Vier Stühle, Nussholz,

ozással. Barokkstilus. — Sechs Stühle, Nussholz, mit roter

rt támlával. Olasz, XVII. sz. — Zwei Stühle, Nussholz,
XVII. Jh.

ó faragással. Olasz, XVIII. sz. — Zwei Konsoltische, Nuss-
sch, XVIII. Jh.

éssel. Louis XVI. — Armstuhl, Nussholz, mit rotem Samt-

Altissimo, Christoforo dell'

Laid

Perevich Endrékönyv.

244. l.

Genthon István: Vadálmoskás Altissimo művei.

Az olaszországi magyar emlékek leltárához.

Endrékönyv Perevich Tibor

Különösen hatvandi

forduljon Bp 1942

a hátsóvei szöveg arabesk
Vasvármegyében II. Lajos magyar
Károly lépsel 418-ig és
arabesk, lapszélamen

XXXVII. kötet, 1903. évfolyam, III—IV. tábla

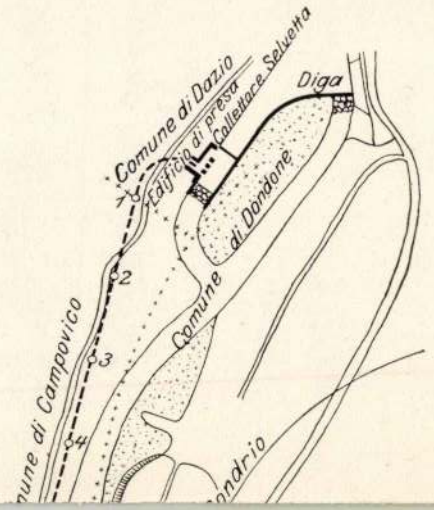

Altissimo, Cristofano dell'

lásd

Banfi-Ricordi

171, 172. l.

lásd még

Cristoforo alatt

is !!

England nur solange als „neutral" betrachtet und anerkannt, solange es die englischen Interessen pflegte und vertrat. Orientierte sich das Land nach Deutschland, so verlor es die britische „Achtung" vor seiner Neutralität. „Um diesen unhaltbaren Anspruch aufrecht zu erhalten, wird England in jedem Winkel des Erdballs zu Intrigen und Übergriffen getrieben, ständig bemüht, befreundete Völker gegeneinander zu hetzen, Allianzen und Ententen zu bilden und Freundschaften aufzulösen, immer mit dem alten Endziel: divide et impera." Casement ging dabei nicht von den irischen Belangen aus, die er niemals überschätzte. Er sah das Gesamtwohl Europas und erkannte als einzige Ursache für die zahllosen Kriege auf dem Kontinent das europafeindliche Verhalten Englands. „Die Politik des Burenkrieges wird in erweitertem Maßstab von England gegen Europa angewendet. Gerade wie England die Buren durch Sammellager, nicht durch Waffen, durch Geld, nicht durch Männer überwand, so trachtet es heute danach, eine stahlgepanzerte Schranke um das eine Volk Europas zu errichten, dem im offenen Felde zu begegnen es sich fürchtet, und ganz Mitteleuropa in ein ungeheures Konzentrationslager zu verwandeln. Durch Anwendung des längsten Geldsacks hat es diese Schranke bereits der Vollendung nahe gebracht."

Aus dieser Perspektive wird Casements Abrechnung mit dem Balance-of-Power-Begriff verständlich und begründet. Er sieht eine deutsch-englische Auseinandersetzung größten Umfanges für die kommenden Jahrzehnte voraus — eine Anstrengung nicht nur militärischer Art, sondern ein „wahrhaftiges Ringen um jene größere Freiheit, um jenes Weltbürgertum, das England für sich allein zu erweitern und anzuhäufen, allen anderen aber zu versagen sich befleißigt, eine geistige Selbstbehauptung Deutschlands für die Sicherheit Europas". In dem Essay „Das Gleichgewicht der Macht", der im September 1912 geschrieben wurde, vergleicht er dieses Ringen mit dem Kampf zwischen Rom und

Cristoforo dell'Altissimo

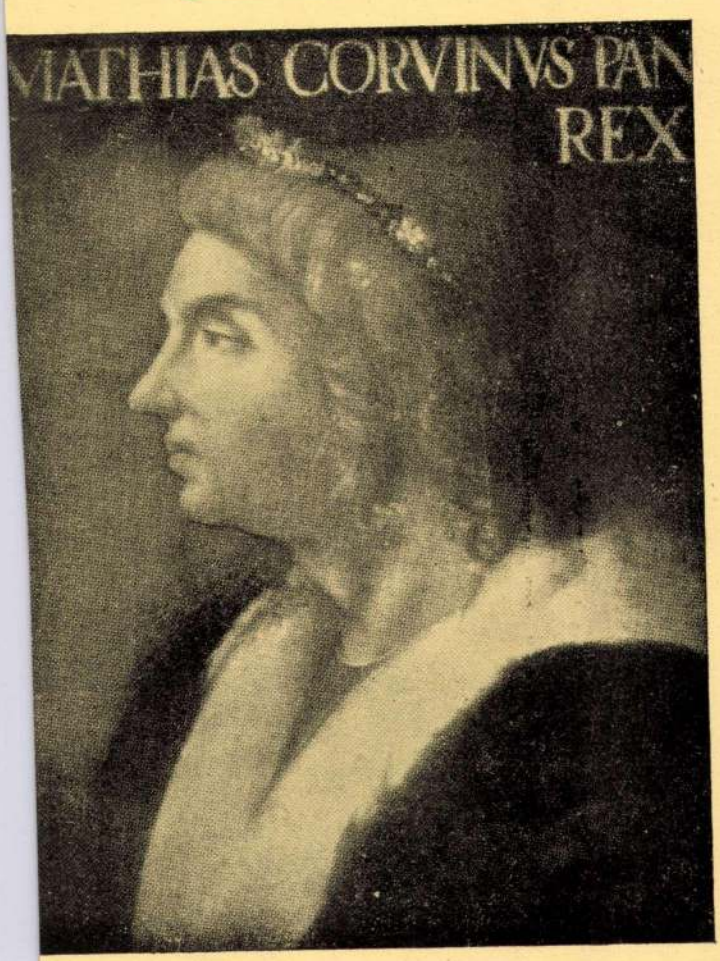

13. - Cristoforo dell'Altissimo: Mattia Corvino, re d'Ungheria. (Firenze, Galleria degli Uffizi).

Banfi - Ricordi
X. Labla

Altman . . kőműves M.D.K.

1501-ben Pozsonyban dolgozott

Hoffmann Edith: Pozsony a középkorban, elfelejtett művészek, elpusztult emlékek. Bp. é.n. 26. old.

Altman

Nagy Zoltán: Művészet és forradalom. Kiállítás a Múzeumokban.

10. A Palota tér ünnepi dekorációjának terve,
farost lemez, 52×72.5 cm, 1918. [repr.]

10 Altman: A Palota tér ünnepi dekorációjának terve, olaj, farost lemez, 52 × 72,5 cm, 1918

Művészet, 1988. évf., 45-old.

megrova

Altman Kőnives

1501

l.

Hoffmann Pozsony

26. l.

Hoffmann Südost

ORSZÁGOS MAGYAR
RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
TÁRSULAT
BUDAPEST, 80.

Budapest, postabélyeg kelte.

Igen tisztelt Tagtársunk!

Van szerencsénk tisztelettel felkérni, hogy a lent kimutatott tagdíjhátralékot, valamint a folyó évre esedékes tagilletményt a mellékelt befizetési lapon mielőbb beküldeni kegyeskedjék.

Legyen szabad szíves figyelmét ez alkalommal felhívnunk választmányunk határozatára, mely szerint Társulatunk rendes évi tagilletményét, az Archaeologiai Értesítőt, csakis azok

Altmann Bertalan †

HALÁLOZÁS

Fájdalommal tudatjuk, hogy
ALTMANN BERTALAN
grafikusművész
életének 80. évében,
december 19-én elhunyt.
Csendben eltemettük.
Gyászoló családja.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönöm mindazoknak, akik drága Ilánk,

SCHÛTZ ILA

halála miatti fájdalmunkban osztoztak, köszönöm a sok szeretetet, az együttérzést, a részvétet, köszönöm azoknak, akik a felszínes, hatásvadász mendemondák helyett a csodálatra méltó, ezerarcú Színésznőre emlékeztek. Mohácsi Emmi.

TISZTELT HIRDETŐINK!

Halálhír feladásakor minden esetben kér-
ük a halotti bizonyítvány bemutatását.

TÁRSKERESŐ

☎ **40 éves,** jóképű, mélyérzésű, jó humorú informatikus keres nagyon csinos, kedvességre, figyelmességre vágyó, intelligens asszonyt, 30–50 évesig. „Zoltán elvarázsol" jeligére a kiadóba. (A269926)

☎ **Garantált** társtalálás! Dávid Nóra: 315-2497. (A269914)

☎ **Társtaláló!** Hernádi Szilvia: 332-8344. (A269915)

RENDEZVÉNY

☎ **Osztálytalálkozó!** Keressük az 1953-ban végzett 2. számú Vegyipari Technikum (mai Petrik SzKI, Bp., Thököly út 48–54.) akkori 4/B osztályos diákjait: Ács László, Adonyi Gyula, Becker Tamás, Bertalan György, Bikics Zoltán, Csányi Vilmos, Dallos Ferenc, Halász István, Heller István, Koch Imre, Lakatos Béla, Litauszky Lajos, Márton György, Nagy Horváth István, Nagy János, Nagyiványi György, Noszti István, Orbán Iván, Pfisztner Nándor, Pinczési Ferenc, Schubert Ferenc, Simon István, Stark Péter, Szelmayer Ferenc, Tóth Gyula, Tóth László, Trezli Lipót, Zubor Miklós. Jelentkezés: telefon/fax: 06 (1) 359-8231 (üzr.), e-mail: ivb53@freemail.hu (A270154)

INGATLAN

ZUGLÓBAN 62 nm-es, kétszobás, gardróbszobás, összkomfortos, téglaépítésű társasházi öröklakás eladó. 222-3891.

☎ **Balatonfüreden** üdülőövezeti 3 lakásos ház, nagyméretű étteremmel, Csopakon és Gárdonyban közvetlen vízparti vállalati üdülők eladók. 06 (30) 946-5734

ÜDÜLÉSI JOG

☎ **Január** 8–21-ig Bükk Apartmanhotelben, az A épületben üdülési jog átadó. 06 (99) 367-713. (A270110)

UTAZÁSI, ÜDÜLÉSI AJÁNLATOK

MEDINA

JANUÁRI AKCIÓK

TUNÉZIA
HOTEL***
1 hét 49 900 Ft **2 hét 59 900 Ft**
3 hét 69 900 Ft

EGYIPTOM
HOTEL****
11 nap 79 900 Ft

MEDINA TOURS,
1061 Bp., Andrássy út 3.
1078 Bp., István u. 27.
www.medina.hu

Eng. szám: R 0932/1994/1999
Tel.: 266-0832, 266-0833.
Tel.: 342-0340, 352-9886.
RTL teletext 449. old.

Szilveszterezzen a Balatonon, Keszthelyen
7 szobás családi házban, biliárd- + pingpongszobával, 3 éjszaka

LOTTÓ

A SZERENCSEJÁTÉK RT. TÁJÉKOZTATÓJA: a 51. heti ÖTÖS, HATOS LOTTÓ, JOKER, LUXOR számsorsolás nyerőszámai, nyereményösszegei, valamint a TOTÓ, GÓLTOTÓ fogadás eredményei, nyereményösszegei és TIPPMIX, KENÓ játékban az egy nyerősztályban 100 000 forint feletti nyertes sorsjegyek, szelvények átvételi igazolás sorszámainak számjegyzéke. A közölt nyereményösszegek a személyi jövedelemadó levonása után kifizetésre kerülő, nettó nyereményösszegek.

ÖTÖS LOTTÓ

Nyerőszámok: 33, 42, 50, 69, 85

5 találatos	0 db	nyereménye:	0 Ft
4 találatos	145 db	nyereménye:	894 799 Ft
3 találatos	12 308 db	nyereménye:	9 785 Ft
2 találatos	313 289 db	nyereménye:	747 Ft

4 TALÁLATOS SORSJEGYEK

Sorsjegyek átvételi igazolás sorszámai:

01 12514 12010511 32931	01 12514 12382691 08973	01 12493 12727511 33991
01 12514 12010512 91434	01 12512 12390514 12615	01 12516 12727781 08879
01 12515 12012871 07888	01 12514 12397581 86192	01 12516 12728661 72239
01 12493 12013531 13321	01 12513 12397601 34848	01 12512 12730551 43506
01 12516 12013821 40654	01 12516 12407561 57137	01 12512 12730671 75504
01 12513 12020552 71630	01 12495 12444511 96771	01 12515 12730682 22952
01 12513 12022521 86183	01 12516 12446542 10200	01 12511 12737751 45016
01 12513 12027531 79999	01 12516 12446611 12368	01 12515 12737862 99702
01 12515 12060551 27125	01 12502 12452571 65218	01 12515 12737981 56216
01 12516 12067521 66656	01 12514 12452671 88025	01 12515 12740681 56952
01 12514 12070511 82680	01 12512 12482551 33803	01 12516 12740701 62813
01 12515 12070551 48999	01 12515 12482551 35397	01 12505 12747761 63819
01 12512 12070572 92966	01 12513 12486521 85273	01 12514 12747841 99946
01 12514 12070591 18784	01 12512 12487691 17252	01 12481 12750511 78364
01 12512 12077731 54394	01 12516 12497521 42033	01 12514 12750521 81081
01 12516 12100551 11268	01 12513 12497541 39164	01 12513 12750533 34221
01 12515 12100642 26769	01 12511 12530594 62178	01 12471 12750562 68357
01 12515 12102551 13695	01 12516 12536531 24273	01 12475 12757521 25324
01 12512 12107561 19996	01 12516 12537651 06596	01 12506 12757601 84076
[illegible]	01 12514 12542511 54149	01 12516 12760512 96695
	[illegible] 60607	

KEDDI RÁDIÓMŰSOR

KOSSUTH RÁDIÓ

5.00 Reggeli Krónika
9.04 Napközben
10.00 Délelőtti Krónika
11.20 Tetten ért szavak
11.35 Karácsonyi könyvvásár 2002
12.02 Déli Krónika
12.40 Ki nyer ma?
13.05 Vendég a háznál
14.04 Társalgó
15.04 Bibliai növények, állatok és étkek
16.04 Magyarországról jövök...
17.04 Szentesti művészlemezek magyar előadókkal
18.10 Isten madárkái
18.46 Karácsonyi dallamok a Boston Camerata előadásában
19.04 Székelykevei betlehemes
20.04 Aranyemberek. Dr. Erdős Mátyás vasmisés protonotárius
20.35 Karácsonyi könyvvásár 2002
22.04 Angelus. 1. A születés angyala
22.28 Karácsonyi muzsika
23.04 Karácsonyi napló
24.00 Karácsonyi éjféli szentmise közvetítése Győrből

PETŐFI RÁDIÓ

4.32 Hajnali dallamok
6.03 Kívánságreggel
8.45 Sportreggel
9.00 Délelőtt
Kb. 12.00 Jó ebédhez szól a nóta
13.15 Verkli
14.00 Bejgli
15.08 Klasszikusok könnyedén
16.02 Pierre karácsonyai...
17.05 Téli csendélet
18.02 Kölyökrádió
18.30 Csokoládé
19.04 Beszélgetés Polc Alaine-nel
20.00 Családi kör
21.04 Karácsony hava 2000
22.00 Terézanyu-klub
23.00 Dzsesszshow
24.00–3.54 Éjfél után...

BARTÓK RÁDIÓ

6.03 Muzsikáló reggel
8.06 Pódium
9.36 Barokk szonáták
10.05 „A megértés – szeretet". A Rádiószínház dokumentumműhelye
10.58 Thomas Stewart operafelvételeiből
11.20 Haydn: Esz-dúr divertimento T. No. 13
11.40 Népdalaink foglalatban
12.06 Hangverseny délidőben
13.34 Régi fúvósmuzsika
14.05 Harangszó
15.03 Népszerű dallamok
15.30 Akkor és most
16.05 A tegnap hangversenyeiből
16.45 Új lemezeinkből
17.30 Jelenetek meseoperákból
18.05 Teleobjektív
18.20 Világhírű karmesterek felvételeiből
19.20 Karácsonyi elégia
20.05 A Cant' Art Énekegyüttes és Ruppert István (zongora) felvételeiből
20.51 Zenélő mesék – mesélő zenék
22.05 Zenei emlékcsillámok
22.35 Karácsonyi énekek a Philadelphiai Rézfúvósegyüttes előadásában
22.55 Hangverseny-különlegességek
23.37 2. Váci Nemzetközi Gregoriánfesztivál

KEDDI TELEVÍZIÓMŰSOR

12.50 Fehér elefánt. 2/2.
14.30 Engedjétek hozzám...
15.00 Bragelonne vikomt
16.30 Tízéves a Duna TV
18.00 Híradó
18.25 Mese
18.50 A Duna Televízió gyermekrajz-pályázatának díjnyertes animációs filmje
19.00 Quo vadis?
21.50 A jászol bölcsője
22.30 Babett lakomája

RTL KLUB

6.00 Hupikék törpikék (ism.)
6.30 Kölyökklub
9.40 Csak egy szavadba kerül!
9.45 Asterix Amerikában
11.15 Csak egy szavadba kerül!
11.20 Receptklub
11.30 Kutyaszív 1.
13.15 Túlvilági papa
14.45 Egy ifjú jenki Artúr király udvarában
16.25 ...és megint dühbe jövünk
18.30 Híradó
18.55 Fókusz
19.25 Legyen ön is milliomos!

HBO

6.30 Három férfi és egy kis hölgy
8.15 Parfüm
10.05 Hiúságok máglyája
12.10 Tigris és sárkány
14.10 Kis mocsok
15.40 Babe 2.: Kismalac a nagyvárosban
17.15 Ősz New Yorkban
19.00 102 kiskutya
20.40 Ujjgyakorlat
21.00 A Grinch
22.45 Amerikai vérbosszú
0.10 Betty nővér
2.00 Főnökök főnöke
3.30 Anthrax
5.00 Kritikus helyzet

SPEKTRUM

8.00 A kelták
9.00 A pszichológia ösvényein
9.35 A Föld felfedezése
10.05 Lakásban jó, de legjobb otthon
10.35 Folt hátán folt
11.05 Nemes küldetés
11.40 Olasz nemzeti parkokban
1215 Láss világot!
Per-ászok

MAGYAR ATV

6.30 Más-nap
9.00 Napi 120 perc
11.00 Összefüggések
11.30 Délidő
13.00, 14.20, 16.35 Hírpercek
13.05, 15.30 Közvetlen ajánlat
13.20 Közhang
14.25 Csak TERmészetesen!
15.45 Napi 120 perc
16.40 Naplemente
18.50 Kulturális kalauz
19.00, 0.15 Híradó, Összefüggések
20.00 Ütköző
21.00 Emberközelben
22.00 Híradó
22.30 Ami a könyvespolcról hiányzik
23.00 Autósvilág
23.30 Lovaskörkép
23.50 Színházi látcső
1.15 Ütköző
2.15 Kulturális kalauz

FILMMÚZEUM

9.00 Szilveszter, 1970
13.00 A fekete város
14.00 Sportmúzeum
14.30 Szerelem első vérig
Slágermúzeum
21.00 Versenyfutás az idővel
21.30 Mesék az élő holtakról
22.00 A fák matuzsáleme
23.00 Az özönvíz
24.00 Versenyfutás az idővel
0.30 Mesék az élő holtakról
1.00 A fák matuzsáleme

EUROSPORT

8.30 Atlétika
10.30 Jégkorong
11.30 Sportvilág
12.30 Labdarúgás
15.30 Síugró-vk
17.00 Tánc
18.00 Labdarúgás
23.00 K1-vb
24.00 Szumó
1.00 Sportvilág

SPORT 1

8.45 Labdarúgás, angol bajnokság, 19. forduló, Liverpool–Everton (ism.)
11.00 Televíziós vásárlás
11.15 Salakmotor, GP-futam, Sydney (ism.)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Dolgozók Lapja (Komárom)

H. Altman

1021

H. Altman 1920-ban készült grafikája Leninről

„A biztonság kedvéért elhatároztuk, hogy maszkírozni fogjuk. Amennyire lehetséges volt, kicseréltük a ruhadarabjait, arcát bekötöttük egy meglehetősen piszkos kendővel, mintha a foga fájna, s öreg sapkát tettünk a fejére. Minden eshetőségre számolva zsebre vágtam két belépési engedélyt a Szmolnijba. Primitív hamisítványok voltak — a neveket kiradírozták, s helyükre a Petrográdi Szovjet két nemlétező tagjának a nevét írták. A tinta elfolyt, úgyhogy a hamisítás szembetűnő volt. Mivel azonban jobb nem akadt, elhatároztuk, hogy ezekkel az igazolványokkal igyekszünk bejutni a Szmolnijba.

Már este 10 óra volt, amikor elhagytuk a házat. Körülbelül 10 perc múlva utólért bennünket a park felé menő villamos, épp a megállóban. Csaknem üres volt. A pótkocsi hátsó peronjára szálltunk, s biztonságban megérkeztünk a Bitkin utca sarkára, ahol a villamos elkanyarodott a park felé. Gyalog mentünk tovább. A Litvejnaja-hídon meglehetősen sok vörösgárdista álldogált. Elmentünk az őrség előtt; senki sem állított meg bennünket. Amikor a híd közepére értünk, észrevettük, hogy a másik oldalon Kerenszkij-katonák állnak.

Rövidesen egy csapat munkás gyűlt össze a katonák körül, és élénken vitatkozni kezdtek. Vlagyimir Iljics látta, hogy a munkásokat nem engedik át a hídon, mégis elhatározta, hogy megpróbálunk átjutni. Odaléptünk a veszekedőkhöz. A katonák igazolványt követeltek, de az emberek többségének, akárcsak nekünk, nem volt. A katonák azt mondták, igazolványt kellett volna kérni a parancsnokságon; a munkások felháborodottan szidták a katonákat, amikor két lovas tiszti iskolással találkoztunk. Amikor odaértek hozzánk, ránk parancsoltak: Állj! Igazolványt! — Odasúgtam Vlagyimir Iljicsnek: — Menjen csak tovább, ezekkel elbánok magam is. — A zsebemben két pisztoly volt. Meglehetősen gorombán veszekedni kezdtem velük, kijelentettem, senkivel sem közöltük, hogy igazolványt adnak ki, úgyhogy ezért nem szerezhettünk kellő időben. Vlagyimir Iljics ekkor óvatosan elindult. A tiszti iskolások megfenyegettek a korbácsukkal, s követelték, hogy köveskoztam. Végül is valószínűleg úgy gondolták, nem törődnek az ilyen csirkefogókkal. Valóban jellegzetes vagányoknak látszottunk. Továbblovagoltak.

Utólértem Vlagyimir Iljicset, aki közben már előrement, s együtt folytattuk az utunkat.

Odaértünk a Szmolnijhoz. Kiderült, hogy a Petrográdi Szovjet tagjainak fehér igazolványát pirosra cserélték ki. Ez kellemetlen akadály volt, s szerencsétlenségünkre egyetlen ismerőst sem láttunk a tömegben. A várakozók dühöngtek, hogy nem engedik be őket a Szmolnijba. Én is hangosan kiabálni kezdtem, káromkodtam, lobogtattam az igazolványainkat, s azt kiabáltam, hogyan lehetséges, hogy engem, a Petrográdi Szovjet teljhatalmú tagját, nem engednek be. Odakiabáltam az elől állóknak, ne törődjenek az ellenőrzéssel, menjenek csak be, a Szmolnijban majd elintéződik minden. Egyszóval nagy kavarodást okoztam, ahogy a zsebtolvajok szokták. Az eredmény az volt, hogy az őröket a szó szoros értelmében felresöpörték. Bejutottunk a

jelentetett meg, 150 millió példányban. A klasszikusok 254 műve, 362 kiadásban, hatmillió példányban jutott el a magyar olvasókhoz. A Kommunista Kiáltvány eddig negyvenhat kiadásban jelent meg. Marx, Engels, és Lenin kötetei mellett kiadásra kerültek a marxizmus olyan művelőinek válogatott kötetei, mint Mehring, Bebel, Lafargue, Plehanov, Luxemburg és Gramschi. A marxizmus—leninizmust korunk viszonyaira, a békés egymás mellett élés és a két világrendszer közötti éles ideológiai küzdelem feltételei között alkalmazó kommunista- és munkáspártok vezetőinek műveit természetesen ugyancsak a Kossuth Kiadó gondozza. Kiterjesztési munkáját sok ezer aktivistára bízza. A Kossuth kiadványok túlnyomó részét a pártszervezetek, az e feladatra választott társadalmi munkások juttatják el az olvasóhoz. Ebből a szempontból semmi nem változott. A párt kiadója ugyanúgy a mozgalom része, mint volt harminc évvel ezelőtt, az indulás szegedi hónapjaiban, majd a Tisza Kálmán téren.

Dersi Tamás

Moszkva, November 7.

(APN fotó — KS)

palota

Másnap reggel Andrej megtömte hátizsákját a keresztekkel és kitüntetésekkel s a bizottság utasításával Petrográdba indult. A csomagnak tekintélyes súlya volt, több mint egy pud. Andrej a vasúti kocsiban a zsákot a feje alá helyezve aludt. Cudar kényelmetlen volt, azok az átkozott keresztek a vásznon keresztül a tarkóját böködték, de tűrnie kellett, ilyen értékes terhet kockázatos lett volna a csomagtartó polcra rakni. A bizottság kiadta Andrejnek, az összegyűjtött értékeket adja át a petrográdi pártbizottságnak.

A villamos tompán dübörgött végig a Troickij-hídon. A pillérek között lassan és méltóságteljesen hömpölygött a kékes színű Néva. Megálló. Andrej leugrott a kocsiról, hátára kapta zsákját s a Kseszinszkaja palota felé vette útját. Nem kellett kérdezősködnie, úgy ismerte Petrográdot, mint a tenyerét. Alig tett azonban néhány lépést s megpillantotta a régről ismerős, csempével borított, a sétány zöldje mögé rejtőző alacsony villát, értetlenül és izgatottan megtorpant. A sétányhoz vezető keresztutcát s magát a sétányt is hatalmas, tompán morajló s ide-oda hullámzó embertömeg töltötte be.

Andrej meghökkent. Hozzászokott, hogy ez a mellékutca mindig kihalt. Még gyermekkorából így emlékezett erre. A villával szemben állandóan egy termetes rendőr posztolt, zubbonya tele kitüntetésekkel s őrizte az uralkodó öreg szeretőjének nyugalmát. Tilos volt errefelé hajtani a bérkocsisoknak, s a járókelők sem állhattak meg a villa előtt. Andrej körülpillantott. Mi történt? Miért van itt ez a tömeg? Talán szerencsétlenség történt?.. Rajtuk ütöttek a junkerek vagy más effajta csőcselék?

Ha így van, akkor nem léphet a házba. Elfogják, vagy a legjobb esetben is csak elverik, de ami a legrosszabb, a kereszteket is elveszik. Ezt semmiképp nem engedheti. Andrej az úttest közepén állt, nem tudta mitévő legyen. Piros karszalagos férfi lépett hozzá, karján a betűk — PNM — petrográdi népi rendőrség. A vállán lógó ütött-kopott puska sehogyan sem illett hozzá. Andrejre pillantott, majd megkérdezte:

— Keres valakit az elvtárs?

Andrej egy szempillantás alatt végigmérte a karszalagos férfit. Nem, nem titkosrendőr. Miután meggyőződött erről, bátran megkérdezte

Aman Johann, bécsi építész,
Nemes Márta: A pesti Német Színház helyreállításának tervpályázata 1847-ben
Csomor Tibor: Folyóiratnemle.
Nemes Márta — 1.) Folytatás

NEMES MÁRTA: **A pesti Német Színház helyreállításának tervpályázata 1847-ben** *(Műemlékvédelem, 1988. 1. sz. 28-40. l.).* Pest belvárosának klasszicista épületei sorában az egyik legjelentősebb a mai Vörösmarty tér nyugati oldalát lezáró Német Színház volt. Évtizedekig tartó pénzügyi és tervezési huzavona után végül 1806-ban Johann Aman bécsi építész kapott megbízást színház és vigadó együttes tervezésére, a mai Vörösmarty és Vigadó tér közötti telektömbön. A színház 1808-1812 között épült fel, az egész épülettömb pedig a Vigadóval 1832-re készült el teljesen. A színházi rész 1847. február 2-ának hajnalán majdnem teljesen leégett. A Szépítő Bizottmány határozata alapján már igen hamar, február 21-én az újjáépítés érdekében nemzetközi pályázat feltételeit tették közzé. Ezt sok neves külföldi építészhez is eljuttatták, ugyanakkor nagy tekintélyű bírálóbizottságot hoztak létre.

Budapest folyóirat,
1988., 8., 47-old.

Altmann Anton Wien
† 1850

der Ungar 1844. jul. 20.
Wegweiser d. Anzeigeblatt
(Lz.: Perther Kunstausstellung 1844.)

Kalmár

Altmann
festo"

Wien

Der Ungar 1843. júl. 18.
(Sz.: Pesther Salon 1843.)

Kalmár

Aldmann, Anton

č. 0

Lykanemzromantika

52. č.

gyar Nemzet

Átvételi-jegy.

Goldstein

70 pld

42 III 6 39

e: Goldstein Sigmund

Altmann

L.

LykaMagymű1300-50

16.l

21 G. Alajos		Alajos **Görög:** Julián **Izraelita:** Thamusz 1.
Hétfő **22** Ákos	1/25 Kónai Ákos.	**Protestáns:** Paulina **Görög:** Özséb **Izraelita:** Thamusz 2.
Kedd **23** Ediltrud		**Protestáns:** Zoltán **Görög:** Agrippina **Izraelita:** Thamusz 3.
Szerda **24**		**Protestáns:** Iván **Görög:** Iván szül.

Altmann Anton

1808 - 1871.

Lzab I. 21.

TV, 148,

ó Szent István szobor felállitását,
zetileg, történetileg, müvészileg
i követelmények szerint is egységes
és központja maga a Szent István-ba-
különböző korokból származó kőtöre-
lra létesitendő muzeumban /lapida-
n, de szemléletileg és turisztikai-
a lelőhely közelében nyerjenek elhe-
ket rendszeres, időrendi fölállitás-
a régészeti és esztétikai szempont
, épitészeti fölvételek, képzeleti
Szent István egykori bazilikáját.
kerülnének ide, mig a rómaikori kö-
gát gyarapitanák, viszont ugy a
; a Nemzeti Muzeum székesfehérvári
dezésével /letét, örök letét, csere,
dő kőmuzeum anyagával. A római tö-

l i n t U r n a k
ásügyi m.kir. Miniszter

B u d a p e s t

MDK

Altmann Bertalan

4. M. plakát kiáll. 1961. Május.

Upside Portrait

MDK

Altmann Bertalan

Plakát kiállitás 1948. N.Szal. képek

Altmann Gyula, iparművész – fazobrász

MDK

1963. aug. 10-én hirtelen elhúnyt.

— : Halálozás

11.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1963. aug. 14.

Althann M. Károly

Festészet, táblakép
Tájkép zivatar után, Altmann

Honderü, 1844. II. 115.

Mükiállitás

Ludovicius Altmann

ötvös

M.D.K.

A lőcsei ötvös művész enhortartója az Iparművészeti Museum tulajdonába hesültek.

A gyűjtemények gyarapodása museumainkban. Művészet, 1960. augusztus ..

megirva / Altmann Mihály

Kismartoni otvös

1796. emlitve

Czas-Frey – Wolkan

Öst. Kunst XXIV. k.

XXX. l.

Bp.IX.Hőgyes Endre-u.10.
Telefon: 186-556.

528/1949.szám.

Hivatkozással folyó hó 10.-én kelt
Gombáspataki kőhid a szobrokkal egy
nyilvántartva.

A hid nemcsak müemlék, hanem kiváló
49-iki szabadságharc alatt itt zajl
sérüléseinek egy része az ágyugolyó

A hid az utóbbi években már annyira
közlekedés életveszélyessé vált s ö
delkezésre bocsátott összeg legnagy
ták, s tekintettel arra, hogy a hid
lesitéséről is gondoskodni kellett.
ez a szép történeti emlék ma eredet
közlekedési igényeket.

Budapest, 1949. augusztus 23.

Altman N. I., orosz-szovjet képzőművész

Mezei Ottó: Művészet és Forradalom, orosz-szovjet művészet 1910–1932. Kiállítás a Műcsarnokban

N. I. Altman: A Palota tér ünnepi dekorációjának terve, 1918

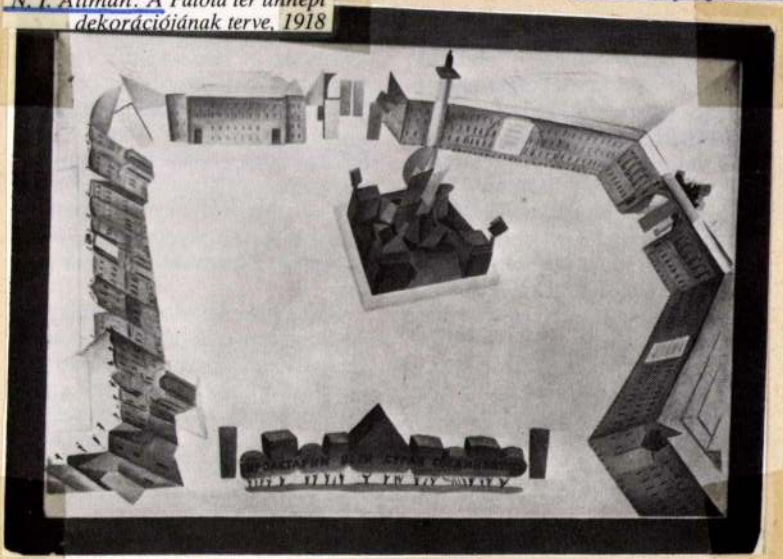

Magyar Építőművészet, 1988, 4-5, 60-old.

mDK

Altmayer János
nyomdász

magyar származású Lipcsében fer-
tozkodó nyomdász kiállitást ren-
dezett magyar nyomtatványokból

A. Gy. Nyomtatványanik kiállitása
Lipcse városában

Grafikai Szemle 1909 évf 7 z 155 l.

ALTMAN,

3181.
Etkind, Mark
Nathan Altman / Mark Etkind ; [orosz kéziratból ford. Hima Gabriella]. – [Bp.] : Corvina, 1985. – 31 p., [54] t. : ill., részben szines ; 24 cm
ISBN 963 13 1773 0 kötött : 80,- Ft
Altman, Nathan Isaevič
75(47)Altman, N. I.

741(439)Martyn F.

Mendöl Zsuzsa
Pécs, Zsolnay Múzeum → 149.

3215.
Mengyán András (1945-)
Művek (vál.)
Mengyán András kiállítása : 1984. október - december : Csók István Képtár, Székesfehérvár / [... rend. K. Kovalovszky Márta, Mengyán András]. – Székesfehérvár : István kir. Múz., 1985. – [70] p. : ill., részben színes ; 29 cm. – (István király Múzeum közleményei, ISSN 0586–3759 ; 159.)
Kiállítási katalógus
ISBN 963 7131 49 3 füzött : ár nélkül
73/76(439)Mengyán A.:061.4(439)„1984"

3216.
Mészáros András (1922-)
Néztem, láttam / Mészáros András ; [az utószót Árkus József írta]. – [Bp.] : Reflektor, 1985. – 59 p. : főként ill. ; 13x23 cm
Karikatúrák

Altmayer Oszkár

Aranyszőlő

Bp. IV. Aranykéz u. 6

Nemfeök 1941

193. l.

Altmayer Oszkár
aranyműves

Ngs.

Szentizmai Géza és [illegible].

H.

Verpeleti ú 16 ? 24

†

Özv. **Altmayer Lőrincné** szül. **Wessely** Anna édesanyja, **Dr. Vida Károlyné** szül. **Altmayer Hédy** leánya, **Altmayer István** testvére úgy a maguk, valamint az összes rokonok nevében is fájdalomtól megtört szívvel jelentik, hogy a forrón szeretett fiú, édesapa, testvér és rokon

Altmayer Oszkár

aranyműves

folyó hó 3-án életének 49-ik évében, hosszú szenvedés után, a szentkenet szentségével megerősítve az Úrban csendesen elhunyt.

Drága halottunkat folyó hó 6-án délután 3 órakor fogjuk a **Kerepesi temető halottasházában** a róm. kat. anyaszentegyház szertartása szerint beszenteltetni és ugyanazon temetőben örök nyugalomra helyeztetni.

Az engesztelő szentmiseáldozatot folyó hó 8-án reggel 8 órakor fogjuk a Szent Rókus plébániatemplomban a Mindenhatónak bemutattatni.

Budapest, 1942 április hó 3-án.

Emlékét el nem múló szeretettel és kegyelettel őrizzük!

Lakás: VIII., Rákóczi-út 51.

Községi temetkezési intézet központi irodája: IV., Kígyó-u. 5. Tel. 188-555. Buschmann F. utódai, IV., Molnár-u. 37.

ALTMIN ERNŐ, chartarius

1773-ban a diósgyőri koronauradalom papirmalmot kivánt létesiteni. A kamara módositást kivánt és ezt Obenrider József ácsmester végezte el. Altmin Ernő kedvező szakvéleményt csatolt. munkájához. 36.old.

KOMÁROMY JÓZSEF: Az első diósgyőri papirmalom terve 1773-ból 35.old.

A MISKOLCI HERMAN OTTÓ MUZEUM KÖZLEMÉNYEI, 1955.dec. Miskolc

Altmin Ernő „chartarius" M.D.K.

Az 1773-ban szerzett első diósgyőri papirmalom terén a kamara által kívánt módosításokat Altmin Ernő „chartarius" ellenőrzi és kedvező nak-vélemény t csatol.

A Miskolci Hermann Ottó Múzeum Közleményei
1953 december 36.(

Altnöder Endre
mérnök

A nagyváradi Köröspart kiépitése. A városi mérnöki hivatal felvette programmjába a Szent-János-utca rendezését és ezzel kapcsolatosan a Körös-parton egy uj korzó és uj rakpart létesitését. Ezt a tervét a mérnöki hivatal, a Körös-kőgát szükséges felépitésével kapcsolatosan óhajtja keresztül vezetni, még pedig az érdekelt háztulajdonosok csekély hozzájárulásával. A felméréseket már mult héten eszközölte Altnöder Endre városi mérnök s rövid időn belül hozzáfognak a részletes tervek és rajzok elkészitéséhez.

Vattal Kozol Közlöny
1907. jan. 30.

Vanás tárcza változó

illetm. 186. 1213. t. a.

1900 IV/25 én kifiz. 26 K. 80 f.

[signature]

1900 V/17 kifiz. 48 kor. 80 fill.

[signature]

[signature]

Altner Médi, festöm.

MDK

az V.-ik teremben látjuk művét, gyümölcs-képét.

Műcsarnok. -kiállítás.
Művészet. 1918. 5.1.

Altomonte ?

Budafok . Istávn téri r.k. templom
főoltárképe: Szt . Lipét

Kérdőjeles.

Zekeri és G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.

190.1.

M. D. K.

Altomonte festő

festette a balassagyarmati r. k. templom Jézus nive oltárán levő Szt. Pált ábrázoló képet.

Balassagyarmat városképi és műemléki vizsgálata. Bp. 1953. 11.

Altomonte

bécsi festő terve alapján készült
a soproni Mária-oszlop 1744-ben.

Szakál Ernő: Az Országos Müemléki Felügyelőség kőszobrászati helyreállitásai /1963-1966/. Magyar Müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 kép, 249-252. l.

251-l.

ALTOMONTE, grafikus

1948-ban Scholz János csellómüvész a Soproni Múz-nak ajándékozta XVIII-XIX.sz.-i barokk és biedermeier rajz és metszetgyüjteményét. Köztük Altmmote müveket is. 158.old.

DAVIDNÉ ASKENCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MDK

Altomonte,
aXVIII.sz. második fele

A képtár igyekszik a régi művészek alkotásaihoz is hozzájutni, kik Sopron város szülöttei.

A helyi művészet megbecsülése.
Muz. és Kvt.Ert. III. 1909. 2-3.yz. 144-145.l.

megírva

Altomonte András

festő

1744. szemelyesen mu-
tatja be a Mária
oszlop tervét Sopronban

Bán: Sopron nyomi
egyházt tort.
Sopron 1939. 376. l. 381. l.

Altomonte András

Horváth

l.

Bán Sopron

376, 381. l.

II Li

II József uralkodása meg
Erőszakoskodásait felvállalt a n

Altomonte Andrea

Csatkai Endre: dr.: A soproni szobrászat.

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 529, ~~530~~, 531, 535. l.

kejchtet.

~~Altomonte Andrea~~

~~Magyar Művészet~~

~~1928, 529, 530, 531~~

~~535~~

LEDO BÉLA
EGYHÁZI MŰÖTVÖS
BUDAPEST
IV. SZERVITA-TÉR 8. SZ.

Országos Műemlékek Bizottsága
Művészeti Lexikon
Tekintetes Szerkesztőségének

Budapest
Szépművészeti Muzeum

Altomonte András

tervezte a soproni
Mária-oszlopot F melyet
1744–45. ben a terv alap-
ján Schlätterer Jakab
bécsi szobrász készített
Eisenkölbl Lőrinc és
Hauk Tóbias soproni
kőfaragók segítségével

Endrédy 25, 26. f.
25–30. kip.
F (Várkerület)

Altomonte, Andrea

Cisd

Hekler Ung

112. C.

Tolmetrijk,

Een kruisje is een verdubbeling

Een kruisje is een verdubbeling dit is kind

meetkundige kunt is een soort tolmetrijk

algebra een ook

meetkunde

Tolmetrijk=bijdehandjes ook kinderen

Altomonte András

1745-ben emeltetett a szeplőtlenül fogantatott bold. Szűznek szobra a soproni főpiacon. A hozza való tervet fenti rajzolta, amelyet a soproni kath. konvent 14 darab csaszári aranyat, a szobrászoknak (akik nincsenek megnevezve) pedig 450 tornist fizetett már 1744-ben.

Pódafai Póda Endre:

A soproni kath. „Parochia" és a soproni kath. hitközség története. Sopron 1892. 74. l. képpel.

Ismeretlen festő.

569. Batthyány Ádám.

Egész alak, jobbra kissé fordulva, á
fogja, a melynek csatja ékköves, ba
gombos buzogányt tart. Piros béléső
lakkal; haja, szemöldöke, szeme, ba
galléru mentéje, atillája, a melyne
rágja piros, oldalán kard lóg, maga
vidék ~~várral és~~ balról csatarendbe á
egyéb fehér.

Vászon, méretei 233: 140.
Lanfranconi Enea gyüjteme
Átvétetett az 1895: V. 30
No. 592).

1907 :II.11

904:v.3.

Altomonte, Andreas

csaszári udvari mérnök
kabinet rajzoló, rézkarcoló
Nul. 1699. † 1780. jun. 13.
Bésben.
Épitész és ~~szinkázu~~ udvari rajzoló
és Feld Ingenieur

Thieme-Becker

I 355. l

tárol szóló jelentés és statisztik

Méltóságodnak

országos biztosságának

megküldeni.

Fogadja Méltóságod

Budapest 1912 december h

Altomonte, Andreas

Altomonte *Andreas*, osztrák építész és festő, *1699. †1780. Martin A. fia. Főbb alkotásai a bécsi Péter-templom díszes bejárója, a wilheringi főoltár. Sopronban a Mária-oszlopot tervezte, u. o. tőle való Szt. János képe a Szt. Mihály-templomban.

Uj Zolk Lex.
II. 320 l.

GUTENBERG NAGY LEXIKON MUNKATÁRSAI

Az egyes tudományszakok szerkesztői

darvai és huszti **ÁGOSTON GÉZA dr.**
m. kir. kormányfőtanácsos, a szfőv. Árvaszék elnöke

BALASSA JÓZSEF dr.
a Magyar Nyelvőr szerkesztője

doberdói **BÁNLAKY JÓZSEF**
nyug. altábornagy, a Magyar Katonai Irók Körének elnöke

BÁRDOS ARTUR dr.
író, rendező, a Magyar Színház igazgatója

csolnokossi **CHOLNOKY JENŐ dr.**
a bpesti Pázmány Péter tud.-egyetemen az egyetemes földrajz ny. r. tanára, a M. Tud. Akad. lev. tagja

királydaróczi **DARÓCZY ZOLTÁN**
a Magy. Heraldikai és Genealógiai Társulat igazgatóválasztmányi tagja, több nemesi testület és hivatal nemesi tanácsadója, több tudományos tár-

jalsovai **JALSOVICZKY GÉZA**
Z. e. v. gépészmérnök, kir. tanácsos, nyug. Felsőipariskolai igazgató, a Szabad Liceum M. oszt. által fenntartott Szabadegyet. műszaki tanfolyamok társelnöke, az Orsz. Gazdasági Egyesület tagja, a Mérnöki Kamara tagja, a M. Általános Gépgyár alapítója és v. műszaki igazgatója, a Ganz-féle gépgyár v. műhelyfőnökhelyettese, a M. Államvasutak Gépgyárának volt szerkesztőmérnöke

LUKINICH IMRE dr.
a bpesti Pázmány Péter tud.-egyetemen a keleteurópa történelem ny. r. tanára, a M. Tud. Akad. tagja

NAGY JÓZSEF dr.
az Erzsébet tud.-egyetemen a filozófia ny. r. tanára, Pécs, v. rektor és dékán, a M. Filozófiai Társ. alelnöke

SÁNDORFI KAMILL dr.
egyet. magántanár, a m. kir. igazságügymin. törvény-

Altomonte András
nobrás.
soproni Boldogasszony-
nobor
1745

l.

Thirfelsödunánkul
115. l.

Zelotti, Batt., manifesto

IV. 241

Altomonte, Andrea

BOLDOGASSZONY-SZOBOR, készítette Andrea Altomonte 1745-ben. (Várhelység)

RHK 6, 79.l.

RMV 6, 115.l.

Csatkai Endre: A soproni szobrászat. MM, IV–1928, 535.l.

Ráhóczi-u

Két mór ház

536

Altomonte Andrea

Mária oslop 1745.
Sopron városház

Trul

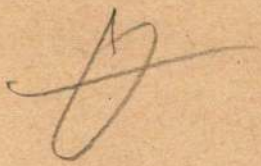

~~Fejérpataky László dr. VIII. 12.~~

A MÁRIA-OSZLOP A VÁRKERÜLETEN. 1745.
Altomonte András tervei szerint

súlya mind nagyobb lesz. Az ornamentika leveti súlyos mozgását: egymásból eredő csüngő harangvirágsor, vagy egymásba írt kockák, máskor sakktáblaminta váltakozik. A levélcsomót a kagyló váltja fel és görbület jön az egyenes lezárások helyére. A katholikus síremlékek feltünően kis számmal fennmaradt anyagából két nagyon szép példát ragadhatunk ki az 1770-es év körül az eredeti helyen (Szt. Mihály templom kertje) s szépek a múzeumiak is. A barokk utolsó fázisában megjelenik az urna.

Az órát persze nem szabad a nagy európai áramlatokhoz mérni, még az 1790-es években úr a barokk, bár fogyatkozott erővel. A Múzeum legkésőibb barokk sírköve az 1792-es évszámot viseli. A fölap reliefje immár ismét visszahúzódott, keretelő pilaszterei simák. A fősíkra ferdén ugrik elő két konzol, melynek levéldísze is simán tapad a formához, ezeken női alakok, még kontraposztban. A felső lezárást két urna és egy hatalmas előrehajló voluta alatt kifaragott relief: a feszület adják.

E sírkövek anyaga többnyire környékbeli homokkő.

Katholikus részről a nagyobb emlékek hiányát megokolja az is, hogy a mágnásvilág rezidenciáján szokott temetkezni. Itt csak a *Széchenyiek* tettek a XIX. század végéig kivételt, de jelentősebb síremléke csak Antal grófnak van († 1767.) a bencés templomban márványból, erős virágfonat (copf) a fődíszítő ornamentum, mely mellett szinte eltörpül a mellszobor, a hadijelvények és a sirató nő.

Ám ha a temető művészetében nem alkottak is mágnásaink, annál értékesebb szobrászati emlékanyagot hagytak ránk más téren. Hozzá kell mindjárt tennünk, hogy e művek éppen nagyobbszerűségük folytán bizonyára nem a helyi művészet érdemkönyvébe írhatók be.

Különös pártfogással fordult az arisztokrácia a jezsuiták temploma felé (ma a dóm), hiszen gyermekeik az ő iskolájukba jártak. A főoltárt *Esterházy* Pál nádor állíttatta fel. 1694-ben szentelték fel, de a díszítés a rend

feloszlatásáig tart. Ám a szűkszavú házikrónika megemlíti a legtöbb szoborról, hogy Bécsben készült. A templom homlokzatán levő szobrok keletkezése is bizonyára a nádori udvar felé mutat.

Az Esterházy-család nevével kapcsolatos *a város s az egész Dunántúl legnagyobbszerű barokk-szobra: a Szentháromság.* Zárt téren áll, hajdanában felső részével túl a házak tetején, belehasítva az ég kékjébe; nyugodt környezetében mozgalmassága még szembetűnőbb.

Talapzata három felfelé karcsúsodó, sarkain lecsapott hatalmas négyszögből áll. A második emelet falába feliratokat vésték, a felső peremén négy életnagyságú szent áll és legelől térdelve a két donátor: *Löwenburg* János gróf és neje *Thököly* Katalin. A harmadik emeletről indul ki a tulajdonképpeni oszlop: három ágra szakadó felhőtömegből emelkedik fel, gyöngéden csavarodik, meneteit dús füzér közt játszadozó angyalkák töltik ki, a levéldíszes, csigás oszlopfőn maga a Szentháromság, az Atya és Fiú egymás mellett, a Galamb fölöttük óriási fénysugárban. A felhőcsomó s az oszlop között az átmenetet Immaculatának a lebegő alakja közvetíti. A harmadik emelet négy felső sarkán női szentek, az alsóknak fele nagyságában.

A szobor, mint legtöbb testvére, fogadalmi alkotás a pestis elhárítására. Mintaképe a bécsi Graben hírneves alkotása, mely 1687-1692-ig készült el. Ez nemes márvány, amaz csak egyszerű homokkő. És mégis alig marad a soproni mögötte az elődjének; fölépítése biztosabb, higgadtabb, a tekintet biztosan siklik a donátorokról az Immaculatán át a legszentebb csoportig s útja a szobor legszebb részén, az oszlopon fut végig. A súlyos felhőkből észrevétlenül csavarodik elő az egészen más jellegű oszlop.

A donátorok, ketten lévén, sokkal inkább megadják helyük jelentőségét, mint a bécsi nagy tömegen elvesző kis császárfigura. A gróf csipkés udvari ruhát visel, térdelésében van valami grandseigneuri, *Thököly* Katalin magyar díszruhát visel; közvetlen melegséggel veti fel tekintetét az égre s kitárja két karját.

A szent szobrok egy része, a hátul álló *Szt. Antal* és *Nepomuk János*, valamint az *Immaculata* sablonosak; sőt ha az elől álló szent királyt és Rókust összevetjük a másik két szenttel, nem igen véljük egy kéz munkáját bennük fölfedezni. Rókus egészen elüt a szokott figurától, ha sebes combját nem látnók, nem ismernők meg. Bő redős ruhája és behúzott nyaka, a dóm homlokzatán levő Jézus-szoborra emlékeztet. Vajjon az, aki a két első alaknak annyira konvenciómentes életet adott, ne tudott volna Szt. Antal s főleg János kifaragásában egy hajszálnyit is eltérni?

Ám adatunk e szobrok kicseréléséről vagy kiegészítéséről nincsen. Általában szegényes a mű külső története s a kérdések egész sora késztet további kutatásra.

Nem városi alapítás lévén, a város levéltárában alig van reávonatkozó adat. 1695. ápr. 11-én *Kollonich* érsek bemutatja *Esterházy* Ferencné *Thököly* Katalin megbízásából a szobor tervét a városi tanácsnak, mely semmi kifogást sem emel a kivitel ellen, csupán a lutheránusok jogainak biztosítására kíván megnyugtató kijelentést és kiköti, hogy a kocsiforgalmat nem szabad a szobornak akadályoznia.[1]

A donátor, a nádor ángya, férje és nővére révén még a szobor elkészülte előtt férjhez ment *Löwenburg* grófhoz, ám a kapcsolat nem szünt meg a hercegi családdal s mikor a grófné 1701. februárjában meghalt, a kismartoni családi sírboltba temették (egyszerű sírtáblája ma az ottani múzeumban van), férje pedig a herceg kedvelt bucsújáróhelyén, a fertői *Boldogasszony* templomában emelt vörös márványoltárt neje emlékére.

1701. novemberében szentelték fel az elkészült szobrot. Vajjon mikor nevezhetjük néven szerzőjét vagy szerzőit? A nyomok a hercegi udvarba vezetnek, tán a *fraknói levéltár* bontja fel a több évszázados titok pecsétjét. Korai még a következtetés, de nem lehetetlen, hogy *Altomonte* Márton neve kerül kombinációba, aki 1694-ben több oltárképet festett a dóm számára a nádor megbízásából. Ő rajzolta a badeni Szentháromság szobor tervét is, mely némiképp rokon a miénkkel. Sopronnal összefonódott e művészcsalád neve: *Bartolommeot* és *Andreat* is foglalkoztatták.

Résztvettek-e a mű kivitelében soproniak is? Ha polgári elemről van szó, körömszakadtáig küzdenek a kőfaragók és szob-

[1] Városi tanácsjegyzőkönyv. 1695., 65. old.

A MÁRIA-OSZLOP EGYIK RELIEFJE: A PÁSZTOROK IMÁDÁSA.
Altomonte András tervei szerint. 1745

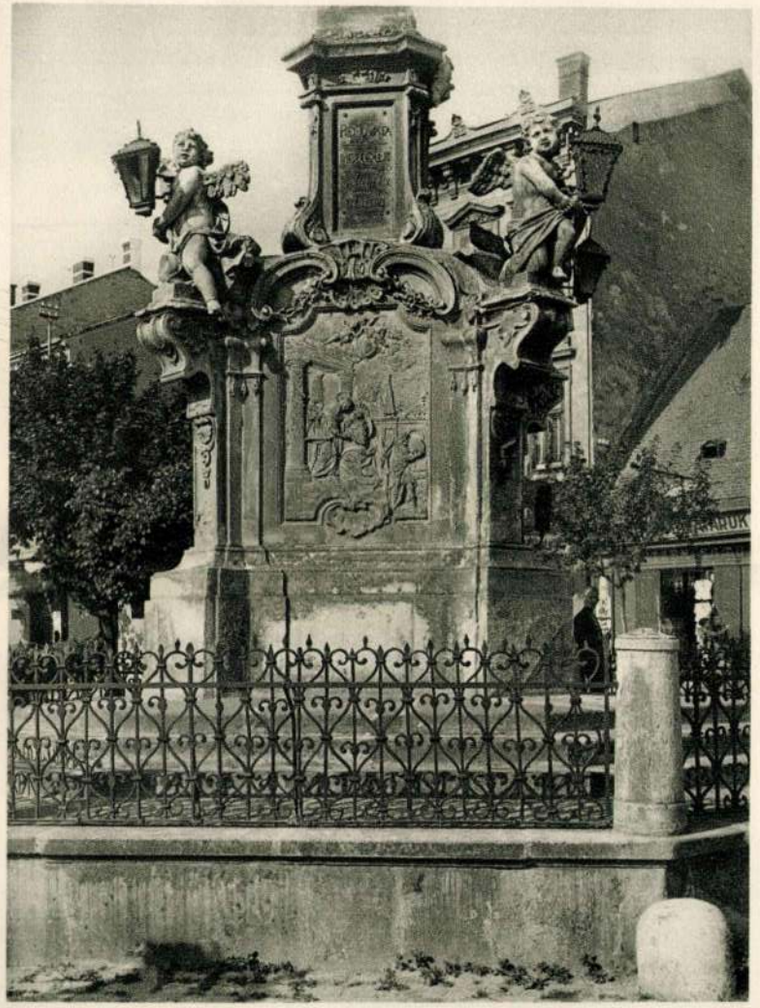

A MÁRIA-OSZLOP EGYIK RELIEFJE: MÁRIA ÉS ERZSÉBET TALÁLKOZÁSA. 1745. Altomonte András tervei szerint

MÁRIAKÚT A BENCÉS-SZÉKHÁZ UDVARÁN. XVIII. sz.

ház udvarán Szt. József szobra gyönyörű rocaill-keretben 1750. körül. A legnépszerűbb szentje e századnak Nepomuk János, akinek a tiszteletére két álló szobrot emelnek és számos házon is viszontlátjuk a legapróbb részletekig hasonlatos figuráját.

A század közepén azután már a polgárság állott össze, hogy párdarabot állítsanak a Szentháromság szobornak. 1744. februárjában tárgyalja a tanács a katholikusok kérését és mivel neki semmibe sem kerül, szívesen veszi az ajánlatot, hogy a piacon Mária szobrot állítsanak fel. *Altomonte* Andreat bízták meg a tervvel, mit a következő évre el is készítettek a szobrászok.[1]

A tervező kezét eléggé megkötötte a kikristályosodott sablon, mely a müncheni Immaculata szoborból indul ki s melynek ausztriai meg magyarországi kisugárzó pontja a bécsi Am Hof szobra. *Altomonte* is elfogadta a sémát. Magas talapzatról indul ki a karcsú oszlop, melyet az Immaculata kecsesen meghajolt alakja tetéz. A talapzat négy sarkán lámpást hordozó angyalkák. Ám ami a szobor igazi értékét megadja, az finom kagylós, virágdíszes ornamentikája és négy reliefje.

Egészen festői látásúak. A hátter nemcsak hogy kinyílik, hanem szinte foghatóan, lépésről-lépésre építi meg befelé a színteret. A cselekmény Mária életének négy szakasza: neveltetése, találkozása Erzsébettel, Jézus születése és Jézus a templomban oktat. Kár, hogy ezek a szép reliefek, melyek a bécsi Karlskirche tornyainak reliefjeit juttatják eszünkbe, erősen szenvedtek az idő vasfogától.

A XVIII. század egyházi szobrászatának még egy nagyobb emléke van: a bencés zárda Mária kútja. A piac kecses idomú szobrával szemben ez sokkal nehézkesebb; keskeny talapzatát, melynek formáját *Pozzo* tervezetei közt találhatni meg,[2] szinte agyonnyomja a medence, melynek peremét hatalmas füzér öleli át több ívelésben. Rövid talapzaton áll maga a Madonna; fejét felfelé fordítja, az Immaculaták heves lebegéséből nincs rajta úgyszólván semmi. A bencés zárda II. József idejéig a ferencieké volt, akik 1743-ban építették két emeletesre; ennek a

[1] Póda: I. m. 74. old.

[2] Az 1749-es német kiadás II. kötetének 24. figura: „ein fussgestell".

A katholikus lakosság mind nagyobb szeretettel kezdi házait kis kőszentekkel díszesíteni. A legszebb e nemben a Schaffer-

[1] Kismartoni tanácsjegyzőkönyv. 1774.

[2] Városi tanácsjegyzőkönyv. 1697. 206. old.

nagy átalakításnak eredménye a gyönyörű portálé is, Krisztuskínzószereivel játszadozó angyalkák a figurális motívum, nehéz fonatok adják az ornamentikát. Eddigi datálását, a 90-es éveket már azért sem fogadhatjuk el, mert a klastrom már 1787-ban gazdátlaná lett. A kútszoborral együtt bátran helyezhető a 70-es évekre.

II. Józsefnek zárdákat, templomokat megszüntető rendelete nagyobb kárt nem okozott Sopronban. A franciskánus templomot 1802-ben elég épen vették át a bencések, ám a köztudat annyira elvesztette érzékét a kegyelet iránt, hogy 1797-ben elkótyavetyélik Szt. Erzsébet kis templomát, melynek ma már nyomát sem találni.[1] A rendelet egyébként némi gazdagodást is hoz: az 1784-ben felszentelt ev. templomba a kahlenbergi kamalduli zárda egyházából hozzák a hatalmas, érett barokk főoltárt és szószéket.

A világi figurális szobrászatot sokkal gyengébben képviseli emlékanyagunk. A városnak XVIII. századbeli latin leírása Szilénkútról beszél, mit 1719-ben kőből állítottak fel a piacon s ami 5 láb magas volt.[2] De máshol még nem akadtunk említésére. 1800. körül pedig a már akkor majd félszázados nyilvános parkról olvashatni, hogy mithologiai szobrok voltak benne, miket a neoklaszszikus ízlésű író kicsavart idomúnak mond, nyilván barokk-stílusúak voltak.[3]

Ám megvannak az 1712—1713-ban restaurált városháza erkélyén állt emberfölötti kőszobrok: az igazság és a Janusfejű előrelátás. Kevés lendületű alkotások. (A Múzeum bejárójánál).

A magánházak belső díszében a stukkón kívül ritkán jut profán tárgyú feladathoz a szobrászat. Korabinszky 1786. évi lexikonja említi, hogy az Edlinger-házban *Guglielmi* stukkói nevezetes látnivaló. A hírneves bécsi mester nevéhez méltó stukkó azonban csak a *Zichy-Meskó*-palota lépcsőházában van: a finom korlát, rajta játszadozó puttókkal s négy fülkében emberfölötti allegorikus nőalakok: igazság, bőség stb.

Az egykori fegyvertár udvari falában egy jó reliefen festő, szobrász és mérnökeszköner műve (1893.), naturalista tendenciájú mellszobor, mely felállítása folytán nagy téren, megközelíthetetlenül, nem hat. *Széchenyi* szobrát *Izsó* gipszmintája után *Mátrai* Lajos mintázta (1897.), a *Deák* szobor

[1] A Pressburger Zeitungban jelent meg a kótyavetye hirdetése, mely szerint a templomot bármely célra fel lehet használni.

[2] Másolata Gamauff i. m. IX. kötetében.

[3] Bredeczky S.: Beyträge zur Topographie des Königreichs Ungarn. 1803. 78. o.

M. D. K.

ALTOMONTE, A.

Sopron. Mária-oszlop, 1745.

magyar építészet. Bp. 1954. 72. l.

M.D.K.

ALTOMONTE András festő
szinkási festő

Sapron, Mária - oszlop terve 1745
(fotó)

Csat. Sapron 37. l. 65. rép

Altomonte András, bécsi festő

tervezte a soproni piacteri Mária-oszlopot ~~1647~~ (1745).
Schletter Jakab bécsi szobrász faragta Zi.* Kivitelezik:
Eisenkölbl Lőrinc és Hauck Tóbiás

*(főalak, dombormüvek)

Csatkai Endre: A nyugatmagyarországi barokk-szobrászat problémái
MTA II. Társ.-Tört. Tud. Oszt. Közl. II. Köt. 1. sz. (1951) 96-97. l.

Altomonta András, festő

Győrben dolgozott. A Szent János templom egykori oltárképe a Szent Mihály templomban. 1740 körül. 68. old
Fekete repr.

Csatkai Endre: Adalékok a soproni Barokk művészethez. I. rész 64. old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968
Sopron

Altemonte András, festő

Sopronban díszletfestőként ismerték, ő tervezte a piacon álló Mária-szobrot. Neki tulajdonítják a Szent János kápolna volt hatalmas oltárképét Krisztus keresztelését. A rossz állapotban lévő kép a Szent Mihály templomban van most. 67.old

Csatkai Endre: Adalékok a soproni barokk művészethez. 1.rész 64.old

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968 Sopron

ALTOMONTE ANDRÁS/

téri oltárán festő, ő tervezte a soproni Mária-oszlopot (1745) (65. kép)

Csatkai Endre: Sopron. 2. kiad., Bp., 1956.
/ Magyar Müemlékek /

/37

M.D.K.

Altomonte András

A könyv "Müemlékek, müemlékjellegü épületek" c. fejezetében csupán annyit emlit meg:„Boldogasszony, Mária-szobor a Várkerületen. Altomonte Andrástól. /1745./" A fejezet cimének lábjegyzetében hivatkozik:„Forster-Gerecze: Magyarország müemlékei stb." müvére.
Az utcajegyzékben a "Várkerület" leirásánál a szobrot nem emliti.

Dr. Heimler Károly: Sopron topográfiája. Utca és házjegyzékkel. Sopron. 1936. 43. l. 48. l.

MDK

Altomonte Andrea, szobrász

tervezte meg 1744-ben a tanács megbizásából a katholikusok kérésének engedve, a Szentháromság szobor párdarabját, a Mária szobrot. /A piacon/ /Póda: I.m.74.old./ /A münchemi Immaculata szoborból indul ki a kikristályosodott sablon, Ilyen Bécsben Am Hof szobra is./
A szobor igazi értékét a finom kagylós, virágdiszes ornamentikája és négy reliefje adja meg.

CBatkai Endre dr.: A soproni szobrászat. Magyar Müvészet. 1928. 535-536.l.

Andrea Altomonte nobrán M.D.K.

Sopron, Sz. Mária szlop, Mária álló alakja 1745

Genth. Müeml. 1959 I. 307

Altomonte , Andrea MD

szobrász XVIII.sz.

Sopron. Immaculata. A. Altomonte és D. Schletterer. alkotása.

-.-

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/382.o.

Andrea Altomonte

Jeweste a soprani Mária-oulopot.
Jakod Schletterer 1745-ben hi-
nitette el.

Kampis Antal: A magyar müvészet a XIX. századig.
Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvtár/

154-l.

MDK

Altomonte Bartolomeo és Martino

oltárképet készitette a győri Karmelitaé és a soproni Szt.Mihály templomban.

A magyarországi művészet története I. 430.l.
Bpest,1961.II kiadás.

ALTOMONTE, Bartolomeo osztrák, Magyarországon dolgozó festő /1701-1783/. Az egri minorita templom kórusán függ Szent Ferencet a pusztában, valamint a Kálvária jelenetét ábrázoló lendületes magasszinvonalu festménye, amelyeket 1763-ban festett. /Riesenhuber 514/15, Garas p.206, Szmrecsányi p.94, Voit 1957./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Altomonte, Bartolomeo (1701-1803) M.D.K.

Magyarországon dolgozó osztrák festő. Az egri minorita templom kórusán függ Szt. Ferencet a pusztában, valamint a Kálvária jelenetét ábrázoló „Lendületes, magasszinvonalu" festménye, mezeket 1763-ban festett.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. AkadémiaiKiadó, 307. old.

Bartolomeo Altomonte festő M.D.K.

Sopron, szt. Mihály templom egyhori oltárképe: szt. Mihály legyőzi a törököket. 1739.

Genth. Müeml. 1959 I. 318

M.D.K.

ALTOMONTE Bartolommeo festő

* 1693 Varsó – † 1783 St. Florian

A. Martino von Hohenberg festő fia

Garos XVIII. 79 - 206. l.

M.D.K.

ALTOMONTE BARTOLOMMEO festő

* 1693 + 1783

1739–1740 Sopron Szt. Mihály t. Főoltárkép,
Patrona Hungariae

1763 Eger minorita t. Krisztus keresztén,
Szt Ferenc oltárképek

Garas: ~~18~~ XVIII. gg. ~~[illegible]~~. 13., 104, 166, 193,
206, 265. l.

Altomonte, Bartholomäus
1702-1783 MDK

festő

Martino és Bartolommeo Altomonte /Győr, Karmelita templom, Sopron szt Mihály templom stb/ honosítják meg a későbarokk szerkesztése elveket és müformákat.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 384.o.

Bartolomeo Altomonte

fest ményei a soproni Szent Mihály és az egri minorita templomba kerültek.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

53P

Altomonte Bartalan festő M.D.K.

A soproni ut. Mihály templom oltárképének festője (1739)

Csatkai Endre: Idegenek a régi Sopronról. Sopron 1938, 34, 39,

H D K.

ALTOMONTE Bertalan festő"

Sarron Srd. Mihály t. főoltárképe

Csat. Sarron 17. l. 42.

ALTOMONTE Bertalan festő

M.D.K.

A. barton festő fia

1739. Sopron. Szt. Mihály t. oltárkép. Mária mint Magyarország védőasszonya a törökök ellen küzdi Szent Orbánt fogó)

1952.

Művért. Csatkai Endre: Altomonte és Schaller István szerepe a soproni barokk festészetben

70-71.

Altomonte Bertalan, festő

Sopronban Szép Bernát hagyományából. atyja Márton helyett ő festette meg a soproni Szent Mihály templom főoltárképét. Mindketten nagy festők. 67.old

Csatkai Endre: Adalékok a soproni barokk művészethez. I. rész 64. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968
Sopron

MDK

Altomonte Bertalan

Récsey Viktor dr.: A pannonhalmi ebédlő-terem régi falfestményei és stukkói. Művészet 1903. 241-251.l.

Bartolomeo Altomonte

alkotta Egerben a minoriták templom két oltárképét.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

66

Bartolommeo Altomonte

alkotta az egri minorita templom kóru-
sának barokk festményét.

Voit Pál stb.: Hevesmegye műemlékei II. köt
Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

250.l

ALTOMONTE BERTALAN/

bécsi festő, műve látható a soproni Szent Orbán-templomban (108. kép)

Csatkai Endre: Sopron. 2. kiad., Bp., 1956.
/ Magyar Műemlékek /

/42

Altomonte B.

Krisztus a kereszthalon (repró)
Szt Ferenc látomása (repró)

Oltárképek a minorita templomban, 1763.

Horányi J.: Eger és a műgyűjtés; 1970. 1. sz. 24. l.

Altomonte Bertalan, festő

Mártonnak a fia. A soproni Szt. Mihály templom főoltárké
pért atyja Márton a konventtől kapott pénzt, de a kép
jelzése szerint Bertalan festette. 285. old

L. B./László Emőke/: Ujabb barokk festészeti irodalom
284. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XX. évf. 1966
Sopron

Bartolomeo Altomonte, festő

Márton fia. Heinzl Brigitta irt róla könyvet. A magyar - országi irodalmat nem ismeri, csak Egert emliti, a sopr oni jelzett képet nem ismeri. 286.old

L.É./László Emőke ?/: Ujabb barokk festészeti irodalom 284.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XX. évf. 1966. Sopron

MDK

Altabak János kanonok

építette [!?] a győri Szabadsajtó-köz sarkán álló erkélyes házat 1604-ben. (repr.) (170. l.: a ház a XVIII. sz.-ban épült. u.o. szerepel a fenti évszám is.)

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 170. l. 172. l. 177. l. 178 l.

Dr. Alszeghy Kálmán

"Séta" c. képe elhagyott uton magányos fiatal nőt ábrázol.
"Itatás" c. kép müvészi felvételek.

Repr.-ók.

"Vihar előtt" tájkép tehéncsordával

Repr.
"Az otthonmaradtak" elhagyott udvaron apró parasztgyerekek.
Repr.

ÉLET, Bp. 1914. juli.12. VI.évf. 28.sz. 886-887. lap. " " 19. " " 29." 906.
" nov. 8. " " 45." 1269.
"

Alszeghy Kálmán

"Pihenő" cimmel hatalmas sziklák között, egyik kisebb szikladarabra támaszkodó fiatal leányt ábrázol a kép.
Repr. a belső cimlapon.

"Libapásztor" c. képen apró parasztleányka őrzi a libákat .
Festményszerü müvészi felvételek.
Repr.

Élet, Bp. 1916.nov. 12. VIII. évf. 46. sz. 457. lap. " dec. 17. " " 51. " 583. lap.

Alszeghy Kálmán

"Utasok a hajnali sz ürkületben"
Az olasz harctérről: "Ampezzo völgye" c.
két müvészi felvétel.
Repr.

Élet, Bp. 1915. nov. 7. VII. évf.
45. sz. 1075, 1076. lap.

Alszeghy Kálmán

Müvészi felvételen három összekapaszkodó fiatal leányt ábrázol nyirfaerdő szélén vonuló uton. A kép cime: "Nyár".
Repr.

"Libák a folyóparton" c. tájképét bemutatja a lap.
Repr.

Élet, Bp. 1915. juli. 11. VII.évf. 28.sz. 607. lap. " szept. 26. VII. évf. 39. sz. 923. lap.

Alszeghy Kálmán

"Müvész felvétele" "Tavasz" cimmel közölt tájkép, fiatal fákkal, a hóból olvadozó viz tócsával.
Repr.

Pigmentfelvétel. Tájkép sással, vizzel, s sötét felhőkkel

Élet, Bp. 1915. május 9. VII.évf.19.sz.451. lap. " " " 16. " " 20. " 469. "

megnéz

Altomonte Bestalan

cród

a

Ban János: Sopron
ujkori egyháztörté-
nete. Sopron 1939. 376.
l. ~~lap~~? Ism.
Csatkai: Soproni
Szemle 1939. 346. l.

485
1903 [illegible]

Hivatal

4000 Kor. ról szával N
összeget alulírott
helyreállitására
Urtól mai napra
Budapest 1903

Altomonte Beslalan

wsd

Csatkai: Idegenek a regi Sopronról.

37 l.

ALTOMONTE, 1. *Bartholomäus*, osztrák festő, szül. Varsó 1702, megh. Linz 1783. A. 2. fia, kitől első művészi oktatását nyerte. Bolognában Franceschini, Rómában Lutti, majd Nápolyban Solimena tanítványa. 1722. hazatér és állandóan Linzben telepedik meg. 1770. a bécsi képzőm. akadémia tagja. Atyjánál jóval kevésbbé termékeny, bár értékben alig mögötte maradó festő, ki leginkább oltárképek terén érvényesítette tehetségét, így Bécsben (St. Josef in Margarethen), Linz (vár. pléb.-templom és Ursulinerinnen), Hellmansöd, Schlägel (kolostor), Kremsmünster, Admont, Herzogenburg, Raygern stb., hazánkban Győrött (karmeliták) és Sopronban (Szt. Mihály-templom régebbi főoltárképe). Mennyezetfreskóit Linzben (Erzsébet-apácák), St. Florian, St. Pölten (angol kisasszonyok kolostora) és Herzogenburgban találjuk.

R. L. I. 44.

1439.

ztus föltámadása. Olasz

ltámadása ~~Florenzi mester~~ XV. 3

tes kő-sírból kiemelkedő Krisztus kezeit keresztbe

alól látható. Fején kissé balra hajtja

haja vallaira omlik, mellén és kezein a sebhelyek

dő veszi körül és dicsfénében

..lebeg.

, fölül félkörös eredeti keretben, méretei 77.5:53.5 cm

Florenz

Altomonte Bertalan

1702 – 1783.

hatalmas oltárképe a soproni Szent Mihály templom főoltárán a XVIII. n. közepéni. Ez a Magyarok Magyarszonyát ábrázoló kép ma a konvent diszterméneik mennyezetén látható

Endrédy 29. l.

Altomonte Bertalan

l.

Kapovy jegyzet

329. l.

1619. Markó András:

Hegyi Tájkép.

A magas
esést (sel) ~~képezve~~ ~~[illegible]~~ (
kecske-nyáját hara
a felmálházott ló
gyermekkel enyeleg
~~[illegible]~~ a kosár szélére
piros kendővel kötö
~~[illegible]~~ gyűrt szok
szürkés harisny
ülő asszonynyal
Kalapja hegyes,
ja rövid. A szi
partján lapos
nyel. A égbolt
Markó 1877. b

Vászon, m
Vétetett ₣ 1898
~~[illegible]~~ 500 fr
~~[illegible]~~

elpárnolást
szer. alatt (361/98) Szerz. N.

⊥ és egy kobompos fehér
₣ melynek nyakában csön-
gő lóg,

₣ ~~[illegible]~~ Farkas Antal
szekesfehérvári tanártól

Altomonte Bertalan

oltárképe a soproni szent Mihály-templomban.

irod

Mihályi Ernő: A kőzépkor műemlékei Sopronban.

Értesítője, A pannonhalmi szent-Benedek-rend soproni főgimnáziumának — az 1913-14. isk. évről. Sopron 1914. 44, 45-l.

hanem historiai, gondolja meg, [illegible]
Nemzetünknek minden félszázadjaiból birnánk ily Gyüjteményt." Manschgó közepes rajzoló, stílusa a bécsi korai biedermeier arcképfestőkhöz, Fügerhez és a fiatal Liederhez kapcsolódik. Művészi értéke nem nagy. Jelentőségét ismét a közönség nevelésében látjuk, ami ez esetben talán fokozott mértékben áll fenn, mert nemcsak az ábrázoltak, hanem jórészt az előfizetők is épen a nemességből kerültek ki. S ha nem is nyujtottak különösebb esztétikai szempontokat a táblabíráknak, saját és családjuk, ismerőseik arcképének megfestetésére buzdították őket. Ehrenreich Iconesei mellett ez a legfontosabb kiadvány, amely kapcsolatot teremt a művészet és a vidéki nemesség között. ~~5;~~ + 8

A 40-es évek elején három, az előbbieknél tehetségesebb arckép-kőrajzoló telepedett meg Pesten. Johann Baptist Clarot, a 30-as években Bécs egyik legismertebb kőrajzolója, aki leginkább Ender, Kriehuber s testvére, Alexander Clarot rajzait vitte kőre, s a két előbbi modorában készítette eredeti kőrajzait is. 1846-ban telepedett Pestre (22) ~~Ganzi Ágost~~, aki arc- és genre-képeivel nagy sikereket aratott a Műegylet kiállításain. Kőrajzai nagyrészt arcképek, amelyek azonban mind 1852 után készülnek ~~(23).~~ (21). F Ganzi Ágost (22),

~~1852 után készülnek (22).~~ ~~Ganzi~~ továbbra is nagy szerepet vitt [illegible] kvalitású biedermeier stílusa

<Altomonte Bestalan>

Erod

Mihályi Ernő: F

< > Soproni

Napló. 1919.

jan. 10.

F Altomonte Bestalan

Altomonte Bertalan

festő

Márton fia

(1696? – 1779.)

lásd

Pannonhalmi Szemle

1927. 106, 107. l.

Mihályi Ernő dr. Dorfmeister és az olasz, osztrák, délnémet freskó festés.

Paris
Didier et Cie.
1876

Altomonte, Bartholo-
mäus.

Martinfia. An 1722–24.
festett st. floriani ko-
lostor (Alsóausztria) n.
n. Kaisersaaljában lévő
mennyezetfresko, mely-
nek tárgya: Ausztria és
Hungaria átnyújtják
diadalmi pálmájukat
Jupiternek.

irod

Pigosztrfestrájz. 176, 177. l.

Abbreviated Bibliography

Primary Sources

Alberti da. de 1322–34.
Vedere ed. Florence: Bo-
[illegible] Collezione[illegible] e.
e. Treatise on the
measurements, and-
real being: showing a
Florentine estimate of
Brodeau, Palmer[illegible]
[illegible].

Secondary

[illegible]. 1st c. 1st c.

Altomonte Bertalan

bécsi festő

1756-ban festette a soproni Szent Mihály templom zsoltárképet, mely a bold. Szüzet, mint Magyarország patronáját ábrázolja. A kép, melyért 200 forintot fizetter a művészner, a XIX század végen a soproni kath. Konvent díszterméner plafondját ékesítette

Pódafai Póda Endre:

A soproni kath. „Parohia" és a soproni kath. hitkőrség története. Sopron 1892. 75. l.

Lanfranconi.

ll. Jobbkezével a derekát szoritó övet
ljában pedig drágakövekkel diszitett
kucsmáját forgó disziti fehér tol-
jusza és szakálla sötétbarna. Prém-
k szük ujjai kézfejvédősek, szük nad-
sszárú csizmája sárga. A háttér hegyes
llitott lovassággal és jobbról várral. Az

5 cm. Németig
nyéből.
-án kelt 28402 sz. leirat alapján (140/95

569(57)

294

Altómonte Bertalan

vod

Soproni Egyházkörsegi

Esteszto

1948. okt.

Altomonte, Bartolomeo

l.

Szm Egermův.

94. l.

HAJLÉ

ÉPITŐMŰVÉSZE
TÖRTÉNETI ÉS
FOLYÓIRAT

Altomonte, Bartolomeo

Az egyi minorita (festő) templomban két nagy oltarkép látható, Krisztus a keresztfán és Szt Ferenc látomása Bartolomeo Altomonte-ból 1763 ból.

Szeger 39 l.

Sümegi mirzam IV. 264

Akadémiai Értesítő

lásd

Művészet 1903. 241. l.

(A cikk Troger Pál

csomagjában)

REICH MIKLÓS
VILLAMOSSÁGI CIKKEK RAKTÁRA
ÉS MŰSZAKI IRODÁJA
RÁDIÓ- ÉS GRAMOFON NAGYKERESKEDÉSE
LAGER ELECTROTECHNISCHER
ARTIKEL UND TECHNISCHES BUREAU
BUDAPEST, VI., VILMOS CSÁSZÁR-UT 45.
Nagymező-utca sarok
Telefon: 14-4-72 és 27-2-67

Nyomtatvány

Nagyp

Dr. Szentiványi Gyula úrnak

Budapest.

VI. Rudolf-rakpart 10.

Altomonte Bartolommeo

O ✓

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. ~~530~~, ~~540~~, ~~554~~, ~~651~~

~~Altomonte Bartolommeo~~

~~Magyar Művészet~~

~~1928. 530, 540, 554, 651~~

Kath. Romuald ap.
Prot. Tódor

CSÜTÖRT.

8

Kath. Máth. sz. Ján.
Prot. Aranka

PÉNTEK

9

Kath. Alex. Cir.
Prot. Abigail

SZOMBAT

10

Kath. Skolaszt. sz.
Prot. Elvira

6

Izr. 25. S. Mispatim

Altomonte B.

Krisztus a Eresztfán és Magdolna, 1763.
egyi minorita templom oltárképe.

Iml.

Szent Ferenc látomása 1763. oltárkép u.o.

O.

Altomonte Bestalan

vrád

Csatkai Endredr. – A soproni piktura történetének vázlata.
Magyar Művészet.
1928. 554. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

FÉNYKÉP, RAJZ

Altomonte Bartholomäus

festo, mil. Varsóban

~~1700~~ 1702. febr. 24.

+ 1779. sept. 12. Linzban

Martin fia Linzben

elt.

Thieme-Becker

I. 356. l.

Magy. kir. postatakarékpenztszám 12004. Csztrak postatak
Telefon: Budapest 12-92. Bécs 14.66

t.Cimet a Selmecbánya
késedelmikamatok teki

Tisztelette
Sándor müépitész ur á
beküldeni, melynek há
molási feltételek 4.
hogy a munka befejezt
közösen felmért terül

A 8. pontba
lett tanuskodnak, hog
fedések idegen megren
előtt esedékesek,mig
üzletfeleink irányába
befejezése után állap
eszközölt Eternit-pal

Altomonte, Bartholomeus

D

Altomonte *Bartholomäus*, osztrák festő, *1702. †1779. Bécsben, Linzben, Győrött (Karmeliták), Sopronban (Szt. Mihály-templom) festett oltárképeket és freskókat kései barokk-stílusban.

Uj Idők Lex.
II. K. 320. l.

GUTENBERG NAGYLEXIKON

Ezt
a kötetet
összes műmel-
lékleteivel együtt
a STEPHANEUM
nyomda részvény-tár-
saság nyomta. A bekötési
táblát VÉGH GUSZTÁV

Altomonte Bestalan

ferro

l.

Thirfelsödmantel

125 l.

Wlassics Gyula IV. 56, 57.

Altomonte Bestalan

Altomonte Márton

~~soproni~~
a Szent Mihály —
templom egyszori
oltárképe

lásd

Soproni Szemle
1939. 346. l.

P.

Európa

Jelns. könyv laptagsági és könyvtár. R.T.

Budapest

V. Visegrádi utca 36

Altomonte Bertalan

lásd okv

Mihályi Ernő

2 cikke a Soproni

Napló 1919.

januári szá-

maiban

Stark János Károly. festő.

18-19 sz. II. 283.

Altomonte Bertalan,festő

Sopronban a Szt,Mihály templomban,a Fertő külvárosban a főoltárképet Altomonte 1739-ben festette.Jelenleg a templom baloldalú hajójában függ.377.old. 14.jegy

László Ernő: Sopron leirása 1858-ból 376.old

Soproni Szemle.Hel-tört.Folyóirat.23.évf.1969.
Sopron

Altomo

Bartolomeo Altamonte

2 műve az egri volt minorita templom orgonakarzatán 1763. Reprodukció.

Voit Pál stb.: Hevesmegye műemlékei II.

Magyarország műemlékei topográfiája VIII.

Budapest 1972.

2528

Altomonte, Franz

Eisenschneider zu Wien von 1716 bis 1726, später Münzeisenschneider der Münzstätte Prag; Schüler des Genaro; geboren 1698, gestorben zu Prag 1765.

1726. febr. 28. wird A. zur Aushilfe nach Nagybainya entsendet und erhält 3 fl. täglich.

Er ér decembrében már Prágában van.

IV.

Katmünzen (1201. l.

Lelet, dályai VI. 138.

M.D.K.

Altomonte Jakab, bécsi szobrász

tervei szerint készült soproni Mária-oszlop 1745-ben.

Horváth László: Budapest - Győr - Sopron

Bp. /é.n./, Panoráma, /Magyarország írásban és képben 13.köt./

115. old.

MDK

M. Altomonte

A naimi ifju feltámasztása oltárkép

Pigler cikke. Magyar Müvészet 1928. 651-652 l.

4.

Martino Altomonte

Nápolyban született. 1720-ban a ~~[illegible]~~ heiligenkreuzi cintercita kolostorba rendult szerzetes s így került kapcsolatba a cintercitás támogatását élvező karmelitákkal.

Voit Pál: Martin Wittwer, a győri karmelita templom építésze. /Adatok a dunai barokk építőiskola magyarországi kapcsolataihoz./ Magyar műemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. 289,l., 369 kép, 187-225 l., német resumé /Akadémiai k./

203. l.

Martino Altomonte

főoltárképe 3 sénze vágva, sénkebésben maradt meg a bolastosban. 1958-ban restaurálták. A rekonstruálás és visszahelyezés során kérdésessé vált Altomonte szerzősége.

Voit Pál: Martin Wittwer, a győri karmelita templom építésze. /Adatok a dunai barokk építőiskola magyarországi kapcsolataihoz./ Magyar műemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. 289,1., 369 kép, 187-225 l., német resumé /Akadémiai k./

203 l.

1.

Martino Altomonte

készítette a győri karmelita ~~kolost~~ templom oltásképeit; a fülkébe helyezett négy mellékoltás képes: Nep. Szt. János halála (1726), Szt. János megdicsőülése, Avillai Szt. Teréz szívsebzése (1728), és Szt. József halála (1729).

Voit Pál: Martin Wittwer, a győri karmelita templom épitésze. /Adatok a dunai barokk épitőiskola magyarországi kapcsolataihoz./ Magyar müemlékvédelem 1963. 6. Bp. 1969. 289,1., 369 kép, 187-225 l., német nyelvű /Akadémiai k./

203. l.

Altomonte, Martino

nem „osztrákká lett olasz", hanem nápolyi születésű osztrák; nevét mogą perdituta olaszra Hohenbergről.

Mojzer Miklós recenziója: Voit Pál: A barokk Magyar-Országon. - Müvtört.Ért.1972.1.sz.90-92.1.

Altomonte, Martino építész

neve említve

Művészettörténeti Értesitő 1972

91. old.

Martino Altomonte

festette a győri karmelita rendház templomának fő és mellékoltár képeit. A főoltárét a XIX században kicseréltél Johann Kastner bécsi festő" művével.

Deresényi Dezső, Entz Géza stb.: Magyar műemlékvédelem 1963-66. Budapest 1969

2031

Martino Altomonte

Nápolyban született; 1720-ban a mester a heiligenkreuzi ciszterci ta kolostorba vonult vissza

Dercsényi Dezső, Entz Géza stb.: Magyar műemlékoédelem 1963-66. Budapest 1969

2038

Altomonte Márton, festő 1657-1746

A Szt. György templom főoltárképének festőjének tartották Sopronban, de ez a kép a festő halála utáni években készült. Ugyanígy Lorettóban sincs alkotása, de Kismartonban hiteles műve kallódott el II. József idején. 285. old

L.E./László Emőke ?/: Újabb barokk festészeti irodalom 284. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XX. évf. 1966. Sopron

Altomonte Márton,festő,1657-1745

A Liszt Ferenc Múz-ban egy kép a domonkos kolostorból tárgy a rózsfüzér átadása. Eddig neki tulajdonitották, de Aurenhammer Hans róla irt könyve szerint Troger Pál hatása mutatkozik a képen. 285.old

B.E./László Emőke/: Ujabb barokk festőművészeti irodalom. X 284.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat. .évf.1966
Sopron

Altomonte Márton,festő,1657-1745

Gyűrött sok müve.A soproni Szt.Mihály templomfőoltárképét is neki tulajdonitották,a konvent számadásai szerint neki fizetteke képért,de a kép jelzése szerint fiának Bertelannak a müve. 285.old

L.L./László Emőke/: Ujabb barokk festészeti irodalom. 284.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XX.évf.1966
Sopron

Altomonte Márton,festő,1657-1746

A soproni Stornó gyüjeményben van két jezsuita szent ábrázolás.Altomontenak tulajdonitották,de ezt nem fogadják el. 285.old

L.Z./László Emőke/: Ujabb barokk festőészeti irodalom 284.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XX.évf.1966 Sopron

Altomonte Márton, festő

Az ausztriai Lambach kolostorban van egy freskójá
t, vagy Heindl a festője. Ennek az utolsó vacsorának elrendezése hasonló az Egerben lévő Dorffmeisternek tulajdonitott képéhez. Az egri kép festője ismerhette a lambachi freskót, de nem Dorffmeister müve, 361.old

Kövecses Rezső: Dorffmeisternek tulajdonitott képek az egri képtárban 358.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XIX. évf. 1965 Sopron

Altomonte Márton, festő, /1657-1745/

Győrött és Kismartonban is dolgozott. A Sopronban neki tulajdonitott képek többnyire nem tőle valók. Fekvő gyermeket ábrázoló rajza, ceruza, kréta, a bécsi Albertina adta el. Igy került Szczoltz Mügyüjtőhöz és tőle a Liszt Ferenc Múz-ba. Valószinüleg a lilienfeldi egyik oltárképhez készült rajz. 274.old

Csatkai Endre: Barokk rajzok kiállitása a Liszt Ferenc Múzeumban 271.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XX. évf. 1966. Sopron

Martino Altomonte

Győr: a volt karmelita templom belseje Franz Richter berendezési tárgyaival, Martino Altomonte oltárképeivel. /repr./

Voit Pál: Martin Wittwer, a győri karmelita templom építésze. /Adatok a dunai barokk építőiskola magyarországi kapcsolataihoz/ Magyar müemlékvédelem 1963-1968. Bp. 1969. Akadémiai k., 289 l., 369 k., 187-225 l., német resumé.

Altomonte Márton, festő

Sopronban Szép Bernát hagyományából 17?4-ben a Szent Mihály templom főoltárképét festette volna, de ezt szintén nagynevü fia Bertealan festette meg. 67.old

Csatkai Endre: Adalékok a soproni barokk müvészethez. I. rész 64.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968 Sopron

Altomonte Márton, festő

Sopronba dolgozott. Mária koronázása c. képe Heiligen-kreutzben Fekete repr. 67. old

Csatkai Endre: Adalékok a soproni barokk művészethez. I. rész 64. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968 Sopron

Altomonte Márton, Festő

Sopronban dolgozott. 1745-ben halt meg. A felsőrákosi kastély kápolnájának egykori oltárképe. Fekete repr. 66. old

Csatkai Endre: Adalékok a soproni Barokk művészethez. I. rész 64. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XXII. évf. 1968 Sopron

Altomonte Márton,festő

A felsőrákosi kastélykápolna Mária koronázása c.képe az 5 heiligenkrantzi képének másolata,kissé álnyújtott formában,gyengébb szinekben.Storno Ferenc képének tartotta a szerző. 67-old

Gunatkai András: Adalékok a soproni barokk művészethez.I.rész 64.old

Soproni Szemle,Helytört.Folyóirat.XXII.évf.1968 Sopron

2.

Martino Altomonte

főoltárképét a győri karmelita templomban (Mária, Magyarország védszentnyja, lábainál St. István és Imre alakjával) a 19. században kicserélték Johann Kastner bécsi festő szeplőtlen fogamtatás c. képével

Voit Pál: Martin Wittwer, a győri karmelita templom építésze. /Adatok a dunai barokk építőiskola magyarországi kapcsolataihoz./ Magyar müemlékvédelem 1963-1966. Bp. 1969. 289,1., 369 kép, 187-225 l., német resumé /Akadémiai k./

203 l.

Festészet

Alkalmazott táblakép
Barátfalu, templom oltárképei, Martin Altomonte, 18.sz.

Győri Szemle, III., 1932. 210-212.
Stengl Marianne: Győr müemlékei.

Festészet

Alkalmazott táblakép
a győri Kármelita-templom főoltárképe
és négy mellékoltár képe, Martin
Altomonte 1726-1727.

Győri Szemle, III., 1932. 210-212.

Stengl Marianne: Győr müemlékei.

Altomonte Martin, festő

Győri Szemle, III., 1932: 21o.-212.

Stengl Marianna: Győr müemlékei.

Festészet, táblakép
Szt. Péter és Pál megdicsőülése a győri Bencésrendház ebédlőjében, Martin Altomonte, 18.sz.

Győri Szemle, III., 1932. 210-212.

Stengl Marianne: Győr müemlékei.

A soproni Szt. György-templom főoltára

Kedves Gyula Bátyám!

Igen örülök, hogy szolgálatodra lehetek, miért is sietek válaszolni szíves soraidra. A kérdéses Altomonte főoltár-képünk Sz. Györgyök ábrázolja. És pedig kettősen. Alsó részén Sz. György vértanusága, lefejezése; felső részén pedig megdicsőülése. Csatolom is másolatát a főoltár restaurálás, illetve bombázás előtti formájában.

Remélve, hogy jól vagy és egyszer majd csak ismét meg méltóztatol bennünket látogatni, mély tisztelettel vagyok

Sopron, 1950. febr. 26.-án Mészséges hived

[illegible]

magyar

Altamonte Márton

festő

A soproni szent György
templom főoltár képének
kárága:
Alsóreszen szent György
vértanúsága.
Felső részen - U. a.
megdicsőülése

F: Schrizelmer László, Sopron.

BUDAPEST
N 112 N
EO MÁR-2-7.

Dr. Kendiványi Gyula úrnak,

a MOVB főtitkára,

Budapest.

XI. Lágymányosi u. 16.

Altomonte Márton

4rod
2

Bán János: Sopron
újkori egyháztörténete.
Győregyházmegye
múltjából. IV. k. 2. r.
Sopron, 1939. 376. l.

Tom. Csatkai Endre dr
Soproni Hegyek
1939. 346. l.

T.

ZE
43 VII. 10.
M

Europa film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó r.t.

Budapest, V.

Visegrádi u. 36.

Aldomonte Márton

l.

Bán Sopron

376, 381. l.

377. l.

Altomonte Márton

1740. festette 300 forintért
a soproni st. Mihály-
templom főoltárhé-
vet

Bán. Sopron ujabbkori
egyházt. 376. l.

✓

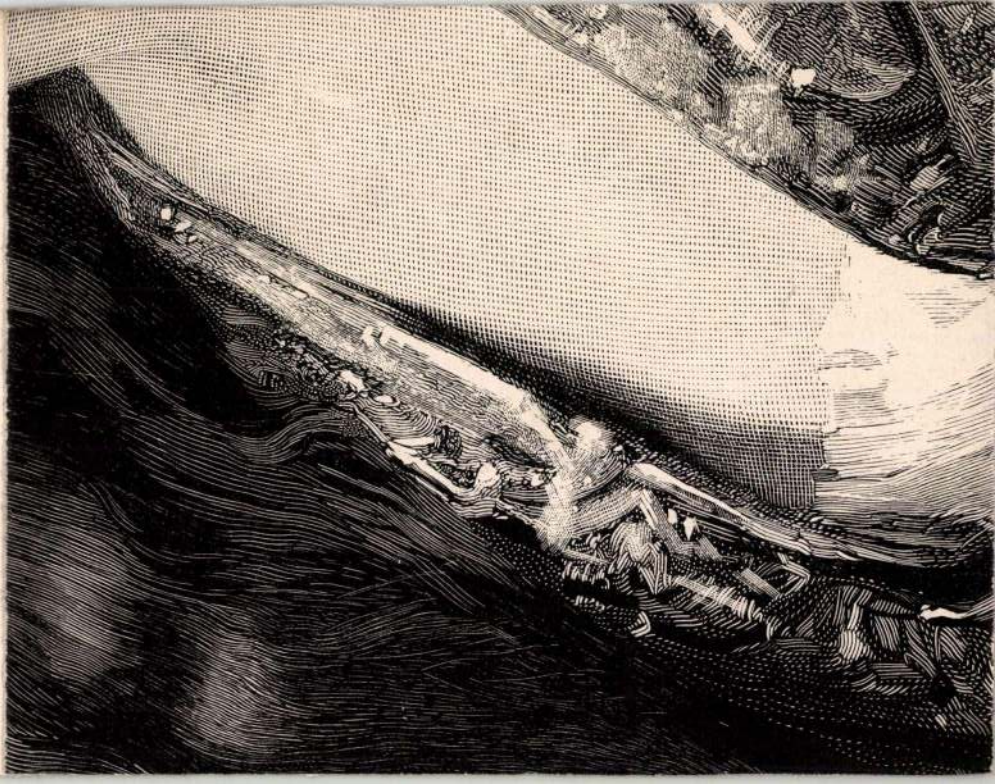

Altomonte (Hohenberg) Martino festö

Budinis

124. l.

MAGYAR NEMZETI BANK
Pénzforgalmi osztály

147620

BUDAPEST 49 IV. 15 19

Műemlékek orsz. bizottsága
előfizetményszámla,

Budapest
IX. Högyes Endre-u. 10.

Hivatalból
Díj átalányozva

Altomonte, Martino

1657 - 1745

festő

irod

Budinis

151 l.

solat hiteléül:

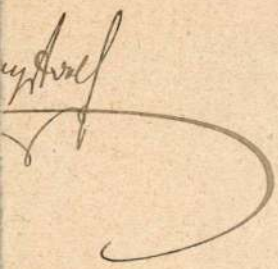

Altomonte, Martino

l. –

Szépmüvészet

1943. 150. l.

Csámpi Károly

A régi Győr.

Martin Witmer

Athanasius

zsonyi szobrász, Donner egyik tanítványa készítette
49-ben. Bruckhardt Gáspár, győrszigeti orgona-
tő 1757-ben készítette a könnyed alakítású or-
ját. A templom belsejének művészi összhangját a
ck faragású szép padsorok egészítik ki.

A csatlakozó rendház egyszerű boltozatának egyet-
dísze a gróf Széchenyi György győri püspök, majd
csai érsek címerével ékes kapuzat 1667-ből.
székház 1651—1667 közt részletekben épült fel.
gyszögű udvara a hangulatos kolostorudvarok
szerű példája. Az ebédlőterem szép stuccós
nnyezete 1654-ben gróf Eszterházy Erzsébet, gróf
derváry István özvegyének és Héderváry Iván scopi
püspök, kanonok bőkezűségéből készült. A meny-
ezet közepén az 1803-ban festett Patrona Hungariae
kja látható, az egyik ovális keretben Xav. Szent
renc, a másikban Loyolai Szent Ignác alakja van
görökítve. Az ebédlőhöz csatlakozó, boltozatos
alóhelyiség mennyezetén a Madonna, a nyár alle-
riája, Jézus Jákob kútjánál és az őrangyal domboru
ívű ábrázolását találjuk. A lépcsőház elütő jellegű
teljes stuccódísze 1697-ben készült Matusek András
nenek adományából. A stuccókereteket olajfestésű
oliai jelenetek élénkítik. Az egykori jezsuita gyógy-
ertár (az épület sarkán, ma vaskereskedés) boltozatos
nnyezetét is rokonjellegű stuccók díszítik.

A római anyatemplom mintájára épült, központos
endezésben, az Erzsébet-téren emelkedő Karmeli-
temploma. Ehhez csatlakozik a Rábaszer mentén
egyszerű homlokzatú rendház. A karmeliták be-

Altomonte Martino

a Győri karmelita templom főoltárképe

Csányi Károly:
Győr. műemlékei.
Magyar Építőművészet
1943. 287. l

✓

Altomonte Martin

Sopron 1943.II.3

Kedves Jó Gyula Bátyám !

Emberemlékezet óta nem hallottam Rólad,most van pár percem és a nevelt fiam Pestre menvén igéri,hogy hivatalddban leadja soraimat,hát neki ültem.Jól rosszul eltelt az 1942-es év is.Volt pár szép napja;igy a rádió soproni napja, azután egy verőfényes kirándulás Esztergomba és Lévára a tanitványaimmal,két igen kellemes és ami fő,olcsó hét Balatonfüreden a Tanári üdülőben,no meg az ősszel a Magyar Müvelődés Házának felavatása,többek között egy szindarabbal, amelynek társszerzője/de nem titkos/ én voltam.Viszont rengeteg rossz is szakadt rám,de nem szabad zugolódni,mert az emberek legtöbbjének nem voltak 1942-ben kellemes napjai.Most ugy vagyok,hogy fejem felett a munkaszolgálatos veszély mert mindenféle megnövekedett testi nyavalya ellenére is alkalmasnak találtak az utcsinálásra,az igaz,hogy nem a zsidó táborban,hanem Zalaegerszegen.Hogy lesz-e időm Cymbal képeit ott megnézni,azt a Jó Isten tudja és rendezi majd el,én bizony mindig vágyódtam oda e célból és hát igy vagy amugy,de az ember elér a végén mindent.Ennek a veszélyn ek hire arra sarkal,hogy gyüjtéseimet lehetőleg tető alá hozzam.Igy ma befejeztem egy nagyobb tanulmányt,Soproni barokk problémák cimen,tisztázom benne az Altomontek soproni szereplését,kiválasztom Dorfmeister müveiből a nem oda valót/és mennyi van!/,a Dorfmeister gyerekből hármat csinálok és végül Schaller István életrajzával és munkásságának képével szolgálok.Az ősszel befejeztem a Képrombolás II.József alatt Nyugatmagyarországon cimü tanulmányt.Azonkivül három megbizáson is dolgozom.1.A soproni husipar története.2.A soproni posztósipar története.3.A soproni zene története.Vedd hozzá,hogy reggel 1/2 9 kor kezdek tanitani és két órás ebédszünet után este 7-ig, néha még tovább is vesződöm ostoba gyerekekkel és hajdan ostoba férfiakkal,akik most akarják behozni az elmuasztottakat.De igy is jobb,akármennyire fáraszto, mint gránáttüzben várni a véget.Hogy azután p henés is legyen,dolgozom a magyarországi kis szentkép Corpusán.Erről már tartottam előadást a Kat.Nőszövetségben

és gyüjtésemet szépen előmozditották. Itt bátor vagyok kérdezni, kedves Gyula Bátyám, nincs-e Neked véletlenül efféléd; tehát bucsujáró emlék, szentkép stb. Lexikonodban Binder vezérszó alatt emlited Szendreynek több efféle képét. Csak abból, hogy a regedei képet láttam valahol és az a normális alaku kis szentkép, következtetek rá, hogy a többi is, ahol nem adod meg a méretet, efféle kis 8-ad, vagy nagy 16-od lehet. Persze bajos lesz már rá visszaemlékezned, de esetleg tudod, hová kerültek ezek a jószágok. Szentkuti Drescher Pál az egész gyüjteményét elküldte nekem feldolgozásra és ezzel nagy hasznomra volt. Neki több Binderje van, magamnak is egy. Tán véletlenül olvastad a Kis Grafikában legutóbb megjelent idevonatkozó cikkemet? Ezt a mozgalmat, mert biz mozgalom lett belőle, ugyanis gyüjtenek nekem a Corpus számára Szegedtől Kassáig és Soprontól Keszthelyig, azért viselem annyira szivemen, mert egyházamnak, amely a megtépettet oltalmába vett, szeretnék valami maradandót adni.

No de most már éppen eleget beszéltem magamról. Te hogy vagy? Fiaid közül van-e valamelyi k veszélyben? Unokáid?

Mi hir a MOB-ban? Hiszen már sokáig, gondolom, nem lesz a gondja a válladon és akkor tán befejezheted a lexikont, amelyet ma éppen ugy csodálok, mint 25 évvel ezelőtt. Egy lexikon, amelyen javitani nem kell és csak bőviteni lehet!

Keresztanyámék letették a gyászt és most ketten éldegélnek csendben. Azaz vasárnap, ugy mint régen, vendégük vagyok reggelire, mi is ebédnek beillik. Gyakran és mindig szeretettel emlegetünk.

Vajjon mi van a Mob-ban barátaimmal? Genthon, Nagy Zoli megvannak-e? Pálinkás merre jár?

Örülnék, kedves Gyula Bátyám, ha megtisztelnél bokros dolgaid mellett is néhány sorral és a kis szent kép ügyét szivedre kötve igaz hálával és szeretettel ölel

Csatkai Bandi.

A két fényképet lomból mentettem meg. Tán használhatja a MOB. Ha nem, vesd tűzbe!

Altomonte Márton

Dortmeister István

Csatkai Jolsvája

1947. dec. 15

Korábbi

MEGHIVÓ

Az Országos Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat

november—december havi felolvasó üléseire

a Pázmány Péter-Tudományegyetem Bölcsészeti Karának központi épületében
(VIII., Múzeum-körút 6—8. II em. VIII. sz. tanterem.)

1947. évi november hó 15-én, szombaton d. u. 5 órakor:

Dr. Csatkai Endre: A soproni barokk festés problémái.

Dr. Molnár József: A tipologia hasznositása a művészettörténet körében.

1947. évi december hó 13-án, szombaton d. u. 5 órakor:

Sashegyi Sándor: Pomáznak és környékének régészeti emlékei.

Dr. Révhelyi Elemér: A vértesszentkereszti Árpád-kori templom.

Minden előadás vetített képekkel.

Társulatunk Tagjait ez előadásokra tisztelettel meghivja és vendégeket szívesen lát

Budapest, 1947. október hó 31-én.

AZ ELNÖKSÉG.

Felkéjük T. Tagtársainkat, hogy amennyiben tagdijfizetési kötelezettségüknek eddig eleget nem tettek, tagdijaikat sürgősen fizessék be. Az Archaelogiai Értesitő uj ez évi kötete is sajtó alatt van, Tagjaink támogatása nélkül nem tudjuk feladatainkat sikeresen megoldani.

Altomonte, Mart.

A barátudvari (Moson vm) plébánia templom főoltárképe szent Mária Magdolna és a (baloldali) mellékoltárképe (Mária koronázása) fentitől.

Delria-Gunhart

338. l-

~~Al Dina VI. 205.~~

Altomonte

A. 2. *(Hohenberg), Martin* osztrák festő, szül. Nápoly 1659, megh. Heiligenkreuz 1747. A barokk kor egyik legügyesebb kezű és legtermékenyebb oltár- és mennyezetképfestője Ausztriában. Itáliában Baceiccio mellett tanult, majd 1684-től III. Sobieski János lengyel király udv. festője lesz, ahol német nevét átolaszosítja és a török korból vett történeti tárgyú képeket fest. 1703-tól Bécsben lakik és a Peter Strudel által alapított festőakadémia tagja lett. 1720-ban Linzbe költözik. Nagyszámú oltárképei Bécs (több mint 15 drb), Linz, St. Pölten Nussdorf, Zwettl, Kremsmünster, Salzburg, Prága templomaiban és hazánkban a soproni káptalani templomban (főoltárkép) vannak, két olajfestménye (Krisztus a keresztfán és Zsuzsánna és a két öreg) a bécsi művészettört. múzeumban, a fiatal Sobieskit ábrázoló képe Lembergben, a bécsi Károly-templom egyik oltárképének színvázlata (A naimi ifjú feltámasztása) a budapesti Szépművészeti Múzeumban. Freskófestményei, a bécsi Szt. István székesegyház sekrestyemennyezete, St. Pölten, Linz (pléb. templomkórus), a salzburgi Mirabellkastély lépcsőházának elpusztult és csak színvázlatban fennmaradt freskói, valamint a bécsi alsó Belvedere mennyezetfreskója (Savoyai Eugen dicsőítése) az osztrák mesterek közt még aránylag legközelebbi kapcsolatban mutatják az olasz mesterekkel. Érdekes és jellemző betekintést nyújt úgy az ő, mint fia, A. *Bartholomäus* művészetébe a melki kolostor könyvtárában levő vázlatkönyve. Néhány rajzát (12 drb) a bécsi Albertina őrzi.

Fleischer.

Eg. I. 24.

170

ölk.

rác 24.x.6.).

emelkedő Krisztus kezeit keresztbe
jét kissé balra hajatja és tövis
ik, mellén és kezein a sebhelyek
ül és dicsfényében nyolcz cherub

túl

deti keretben, méretei 77·5 : 53·5 cm.
1895: VII. 29-én 1000 liráni 920 Kán.
x. 24-én (279/95)
1895: x. 24
re l. az 59601/95 sz. biratos. (49/96

172/97

Altomonte, Martino

festo 1741

l.

Frey Burgl 1929

XVIII. l.

len, hogy a fölvétel
fog találkozni. A kö
zékek szerint 50 kor
postai küldését alá
Egyebekben vagyok

A Nagyten

Nagy Várad
Papnevelő intézet
1916 dec. 23.

A M
Biró

Altomonte, Martin

Gerevich Tibor

Magyarország umem-
lék topografiája.
I. k. Esztergom. I. r.
Bp. 1948. 112. l.
~~Topografia~~

1657 – 1747

Szent Sebestyén
vértanusága
olaff.

278. Altomonte, Martin, (asztrák festő, †1657–1747): Szent Sebestyén vértanúsága. Vászon, olaj; 153×93 cm.

Esztergomi képtár

Topográfiai

Altomonte Martin

oltárképe

l.

Heimler Károly dr

Soproni képeskönyv.
Népszerű kiadás
Bp. 1933. 40. l.

T. 5604.

a város látképét szemléljük a Dunán
Bécs felé haladó fellobogózott gőz-
:z vidéke és az Insel Szent Endre
thfaluval.

iak 11.5: 19.7 cm.
ama der Donau von Wien bis Pesth, Wien

)-95

a Szt. Háromsá
terve szerint 16
levő erkélyes é
mestere Kanizsa

A tér közep
A dunántúli szo
Ungnád (Unglei
utolsó királykor
tette le IV. Kár
szobortói balra,
gyar díszítő mot
termét az I. Fer
galériája díszíti.

A Szt. Hár
nemcsak a fővá
temploma. Mint
északi oldalhajóh
építés eredmény

A románstílú
kép összhatása,
egymásután kerü
a hatalmas, ma

Altomonte Máton
l. Kentháromság
nobor.
Heimler Károly dr
Sopron vasár uni-
emlékei. I. Belvá-
ros. Sopron, 1939.
166 l.

a hollós címerrel, fölötte a magyar koronával s az 1470-es évszámmal.

A kisméretü kápolna dísze Székely Bertalan freskója, mely a lorettói ház legendájával ismertet meg. Egy fülkében ott áll a Boldogasszonynak II. Ulászló király által 1515-ben faragtatott fehér márványszobra, — mely mint azt már az előző fejezetben is említettük, befalazva élte át a török uralom másfélszázados korszakát. Egyébként a szobor alatti márványtábla felírása az érdeklődővel közli a szobor történetét. Itt láthatjuk néhai Erzsébet királyné ajándékát is és pedig aranykeretbe foglalt menyasszonyi koszorúját, a XVI. század nagy német festőjének Cranach Lukácsnak Madonna képét s Mária és Erzsébet találkozását ábrázoló elefántcsont faragványt. A kápolna falainak képeit Székely Bertalan-, szárnyas oltárának miniatürjeit pedig Aggházi Gyula festette.

A templom déli fala mentén, még a Lorettói kápolnánál is kisebb előcsarnokot talál a szentegyház érdekességeit kereső ember. Ajtaja fölötti ívmezőben egy XV. századbeli gót faragású dombormű van elhelyezve, mely Szüz Mária halálát és mennybevitelét ábrázolja. A csarnokba lépő figyelmét elsősorban az ablakok üvegfestményei kötik le. Az egyik az 1301-ben Marburgban elhúnyt Árpádházi Szent Erzsébet ismert legendáját, a másik élettörténetét eleveníti föl a szemlélő lelkében. Az ablakok oldalfalait Lotz Károly freskói fedik, míg a csarnokajtó két oldalán Székely Bertalan színgazdag falfestményében, a bünbeesés és megváltás nagy jelenetében gyönyörködhetünk. E képek alatt látjuk törökverő Kinizsi Pálnak [illegible] Benigna második férjének, Myslenovich Hor-

Altomonte Martino

1657 - 1745

wod

Hekler M M Tost

191. l.

Velenoze. XVI. dzierżawa. Wesołowice

3027

20. J. Ender.

(Sz. Bécsben 1793. november 3-án. † ugyanott 1854. márczius 16-án.)

Életkép.

A szőlővel befutott ház előtt, melynek ablakában piros szegfű van egy virággal, idősebb ~~embe~~ ül a padon és két kezével a zöld korsót fogja, melyből az előtte álló menyecske inni engedi. ~~Mellettök kis leányka van, ki jobb kezével anyjának szoknyájába fogózik.~~ A ~~padra tett köpeny~~ alja a földre lóg ~~s rajta felfordított kalap fekszik.~~ ~~Öltözete~~ A jobbra fordult s lefelé néző fiatal asszonynak, ki haját kontyba tűzve s olykép viseli, hogy annak fonatai a fül alatt haladnak el kivágott derék, hátra kötött piros kendő, ing könyökig érő ujjakkal, kék és felette fehér kötény, piros szoknya s kivágott csokros czipő; a felfelé tekintő, borotvált képű férfié: rövid kabát báránybőrből, ing, zöld ujjas piros szegéssel, mellény, térdig érő sárgászöld nadrág, kék harisnya, ez utóbbi felett szürkés botos s czipő; a szőke kis leányé, ki ~~az inni akarót nézi~~ figyelemmel sárga kendő hátra kötöt, ing, kék kötény és kurta piros szoknya. Balrol kutat és vizzel telt vályút látunk. A háttért magas hegyek foglalják el. Jelé

J, kinek szoknyájába leányka ~~kapaszkodik~~ fogózik,

Öltözete:

304

Lnéz:

férfi

Felfordított kalapjat a padon levő köpenyre tette, a melynek

Altomonte

Martino

Lösd
z
Heklerung

112. l -

Budapest, VIII., Üllői-út 16/b.

Szentiványi Gyula

hirlapiró budapesti lakos alper

elleni

~~/Szövőház utca 22/a.~~

Átlós út 9 III/29

tőke és jár. erejé

296 K. 96 f.

1. példán

1910 Sp. III.1049 számho

volt IV. ker. jbg. szám.-

Altomonte Martino

l.

Hektlerung

116. l.

Budapest, 192 4. VIII. 29. –

Gyula úr

Budapest.

nstr. Fotakpt. 1924 sz –

Altonianka Martin

vod
cz

Hoffmann Edith

Tparmi verjeti ci
cerjeb rapok a Sieg-
mi venet Nuvem
Ibam

Az O. M. Siegm.
Nur. Erkonyvei
VII. k. (154, 156. l.
Bp. 1935)
159. l. Keppel.

sürgősebben terjessze fel.

Amennyiben a rendelkezésemben e
akadályba ütköznék, ugy ezt a k
jelentse.

A második /esetleg okmányoknál
utasitásban előirt módon kell f

Felhivom ezzel kapcsolatban Iga
állami, vagy örökhasználati jog
történő minden változást hozzám

Ezekben az ügyekben a jelentése
minisztérium elnöki D. ügyosztá
megküldeni.

Budapest, 1948. április 15.

A Müemlékek Országá

Altomonte Martin

O.M.

Az Szépm. Muz. Évkönyvei.

VII. 156, 159. l.

K. Bp. 1935

Hoffmann. Edith

cikkében

Sobieski III. János

lengyel király győzel

me a törökön.

Bécsben 1683.

Ősköri agyagcsésze VI. 182

Altomonte Martino

l.

Kapbarokk

Reg. Tass-Erh.
II. 287 l.
261 l.

Altomonte Martin

wód

Klaus, J.: Martin Altomonte, sein Leben und sein Werk in Oesterreich. Wien 1916.

Debreceni János
Szerős
L. Lendrey-Lenkovány
362. l.

. Elöl lemyirt hokú haja hullámos, ba-
rcza leberetvált. Lehajtott széles gallérja csip-
e felett jobb vállától bal csipője felé kendő
négy sorban:

n:
aunsperg,
.M.C. â rebg bel:
equit. Colonellg."

eretnek 7 : 5.5 Cm.
le Chronica. Zu finden in Nürnberg
händlern. 1663."

420

152/93 № 40.

Altomonte Martin

Sobieski János udvari festője volt.

wód

Kopera, Dr Feliks

A régi festőművészet Lengyelországban –

MAGYAR MUVESZET

1928. 164. l.

Altamonte, Martino

wód
z

Lepold Lippay Entergom
77. l

2170. Spányi Béla:

Mocsaras táj.

A kissé dombos vidék
ahol középütt egy gólya áll
ben itt-ott facsoportok tün
ség képezi. Az égbolt felhőz
röpködnek. Jelzése alól jobb

Fa, méretei 35.5: 53
Perlaky Kálmán hagyo

Alsomonte Martin

1.

Mel Est Kept

207. l.

Altomonte Márton

a soprom tent Győr,
templom főoltár –
Szépe fentität

Meller, – gyűjt.
MoB.

IX.Högyes Endre u.10.Tel.186-556

416/1947

Hivatkozással az eszte
küldött 72.414/1947.I.B.2.sz.irat
hogy a helyreállitás költségvetés
megbizottját f.hó 27.-én 10 órára
lyiségébe a tartandó értekezletre

Budapest,1947 november 17

MAGYAR MŰVÉSZETI EMLÉKEK LENGYELORSZÁGBAN.

IRTA: MIHALIK JÓZSEF.

A LEMBERGTŐL északra 34 kilométernyire fekvő *zolkiewi* vár[1] ingóságairól 1726-ban felvett leltárnak művészettörténeti érdekű részét a krakói tudományos akadémia kiadásában 1891-ben megjelent «*Sprawozdania komisyi do badania historyi sztuki w Polsce*» V. kötete tartalmazza.[2]

A leltár egész terjedelmében lengyel nyelven van írva; csak néhány sorból álló bevezető czíme latin s ez tudatja, hogy a vár ingóságainak leltározását tulajdonosának, Lengyelország és Nagy-Lithvánia herczegének, *Constantinnak* halála után özvegyének, *Mária Jozefa* herczegasszonynak rendeletéből egy bizonyos Franciskus Lada nevű lembergi kapitány végezte.

A leltározást 1726. szeptember hó 14-én fejezte be a megbizott, kinek az imént megjelölt helyen s időben kiadott leltár-töredékében több sokfajtájú műtárgy mellett rengeteg kép — limogesi zománcz, miniatür, pasztell, olaj- és vízfestmény, rajz és rézmetszet — van felsorolva. Ezek közül reánk nézve a magyar vonatkozásúak birnak különös érdekkel, mert a leltárban *Bercsényinek, feleségének, Forgáchnak* és *Báthorynak* s *nejének* a képmásaival is találkozunk.

A leltárnak e hat képre vonatkozó szövege magyar fordításban emígyen szól:

«*Négyszögű arczkép, Bercsényié, szegletein aranyozott fekete keretben, üveg nélkül.*
Ugyanilyen második (arczkép), *feleségeé, hasonló keretben üveg nélkül.*
Harmadik ilyen kép, hasonló keretben, öreg Forgasz úré, üveg nélkül.
Arczkép ugyanilyen (t. i. sima fekete) *keretben, Báthory királyé.*
Arczkép ugyanilyen keretben, ennek feleségeé, Annáé.
Ugyanaz, Báthory feleségeé, ugyanilyen keretben.»[3]

Kétséget nem szenvedhet, hogy a leltárban említett eme képek gróf *Bercsényi Miklósnak*, második nejének: gróf *Csáky Krisztinának*, gróf *Forgách Simonnak* és *Báthory István* lengyel királynak s *nejének* az arczképei.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem és társai a felkelés ügyének mindinkább rosszabbra való fordulásával a majtényi fegyverletevést és a szatmári békekötést megelőzőleg vonulnak ki Lengyelországba. *Forgách Simon* Eszterházy Antal, Bercsényi Miklós, Csáky Mihály, Petróczy István, Vay Ádám, Ráday Pál, Teleky Mihály, Hellenbach Godofréd-János,

[1] A régi magyar iratokban *Zulkvá*-nak, *Zsulkiew*-nek és *Zsolkiew*-nek írva.

[2] 42—48. l. A közleményt *Ludwik Finkel* teszi közzé. Czime: «*Inwentarz zamku zolkiewskiego z r* (oku) *1726*». (A zolkiewi vár leltára az 1726. évből.)

[3] A leltár eredeti szövege: «Portret w kwadrat *Bercyniego*, w ramach czarnych, brzegi pozlociste, bez szkla. — Takiz drugi *zony jego* i w takichze ramach, bez szkla. — Trzeci takiz i w takichze ramach pana *Forgasza starego*, bez szkla. — Portret w takichze ramach króla *Batorego*. Portret w takichze ramach *Anny, zony jego*. — Wedle tego *zona* króla *Batorego*, w takichze ramach».

Mur. és Kot. Ést
1911.

Radvánszky, Keczer, a Perényiek és más urak társaságában nejével és családjával az 1710. év végén, vagy az 1711-ik legelején megy Lengyelországba. Nagy kisérettel, öreg podgyászszal vonult ki: egy csomó régi szolgáját, paripáit, hintait, rakott társzekereit, családi irományait s tömérdek arany-ezüst, drágaköves, gyöngyös portékát vitt magával[1] s eleinten Beszkiben és Ivancsban, majd Duklán és Szamoklesben tartózkodott, 1712-ben azonban már *Zolkiewben* lakik, mert ez évi szept. 7-én innét Rákóczihoz írt levelében jelenti, hogy «*Zulkván jó dolga van, Constantin herczeggel együtt él, beteg felesége is ott telel ki.*[2]

1714-ben még Zolkiewben lakik *Forgách Simon*, mert június 13-án innét keltezi a magyarországi státusokhoz és rendekhez intézett kegyelemkérő levelét,[3] de 1716-ban, az Ausztria ellen kitört török háború alkalmával, már a porta által maga köré gyüjtött magyar bujdosók között van s a passzarovitzi békekötés után 1718-ban együtt tartózkodik a fejedelemmel Jenikőben s Rodostóban, ahonnét 1721-ben távozik el,[4] hogy visszatérjen Lengyelországba. 1722-ben Lembergből, 1724-ben pedig Zolkiewből ujítja meg levelezését Károlyi Sándorral, Pálffy Miklóssal és Jánossal s testvérbátyjának, Forgách Ádámnak fiaival.[5]

Rendkívül mozgalmas és színes eseményekben gazdag életét, a rendelkezésünkre álló, de nem egészen megbizható források szerint, 1729-ben fejezte be Wolhyniában, barátja *Wisniewiczki-Korybuth Szervácziusz Mihály* herczegnek, a lengyel korona marsalljának wisnioviczei kastélyában.[6]

A felsorolt adatok szerint *Forgách Simon* tehát két időszakban élvezte Sobieski János fiának, *Constantin* herczegnek a vendégszeretetét Zolkiewben: 1711-től körülbelül 1714-ig s aztán másodizben az 1722. év tájától valószinüleg Constantin herczegnek 1726-ban bekövetkezett haláláig.

Eme történeti előzményeket ismerve s tudva, hogy *Bercsényi* s felesége Törökországba történt emigrálásuk után többé nem léptek lengyel földre, bizonyos, hogy *Bercsényi, felesége és Forgách Simon arczképei a megnevezett bujdosóknak 1711—1714-ig Lengyelországban való tartózkodásuk idejében keletkeztek*, tehát ekkor kerültek *Constantin* herczeg birtokába is.

Constantin herczeg édesatyja, a hős Sobieski János király, szertelen kapzsisága mellett is nagy rokonszenvvel viseltetett a tudományok és művészetek iránt s kiséretében a XVII. század hatvanas évei közepétől föltünik a nápolyi születésű *Martino*

[1] *Thaly K.*: Ghymesi gróf Forgách Simon tábornok mint író. Irodalom- és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból, Bpest, 1885. 257. l.

[2] *Bártfai Szabó László:* A Hunt-Paznan nemzetségbeli Forgách-család története. Esztergom. 1910. 554. lap.

[3] *B. Szabó L.*: Id. mű, 555. l.

[4] Zágoni Mikes Kelemen törökországi levelei. Bpest, 1906. 46. lap, 41. levél.

[5] *Thaly K.*: Id. mű, 267. l.

[6] *Forgách S.* földi maradványainak felkutatására báró *Fejérváry Géza* miniszterelnök a magyar kormány megbizásából dr. *Török Aurél* tud. egyetemi nyilv. rendes tanár, anthropológust és a jelen sorok íróját mint archaeologust küldötte ki 1905-ben Wisnioviczére, hogy ott a kutatással már előbb megbizott dr. *Szczurat Bazil* bródyi tanár munkálatait a helyszinén felülbirálják s az esetleges eredményeket konstatálják. Kiderült, hogy *Szuczurat Bazil* dr, föltevése s erre alapított kutatása téves nyomokon járt s az az «eredmény», melyet a magyar kormánynál már előzetesen jelzett, értékkel nem bír, mert a wisnioviczei kastélyhoz tartozó templomrom alatt fekvő hármas kriptában és a templom előtt elterülő coemeteriumban nyugvó halottak sorában *Forgách S*, tetemei nem voltak feltalálhatók.

Altomonte (tulajdonképen *Hohenberg*) festőművész, aki a király kastélyaiban: *Zolkiewben*, Podhorceban és Lembergben számos képet festett.[1]

Feltehető, hogy Sobieski János két fia: *Jakab* és *Constantin* (harmadik fia: *Sándor*, mint csuklyás barát halt meg 1714-ben Rómában) örökölték atyjuk műszeretetét. A zolkiewi leltár gazdag művészettörténeti adatai legalább erről látszanak szólni, mert az inventáriumban felsorolt rengeteg kép arra mutat, hogy a külföldről behivott s benszülött festőművészek működése nem szakad meg a nagy király halálával. *Bercsényi*, felesége és *Forgách Simon* képeit igen «jó társaságban» őrizték a zolkiewi vár ingóságai között. Tanuja ennek az a körülmény, hogy a három képpel együtt magának Sobieski Jánosnak, Jakab angol pretendens feleségének: Sobieski Klementinának, Sobieski János nejének: La Grange d'Arquian Mária-Kazimirának, a bajor választónak, Alexandra herczegnőnek, Constantin herczeg nejének: Mária Jozefának, Stuart II. Jakab angol királynak és feleségének, Kazimira és Sarolta kir. herczegnőknek, Sobieski Jakabnak és feleségének, Radziwill herczeg nővérének és Sobieski Márknak a képeit találta együtt az 1726-ik évi leltár felvevője. Mindez amellett szól, hogy ezeknek a magasrangú személyeknek és a bujdosó magyar főuraknak az arczképeit Constantin herczeg udvaránál egyforma becsben és tiszteletben tartották.

Gróf Csáky Krisztina arczképe.

Báthory István lengyel király arczképe s feleségének *Annának* a képei a vár ama termében voltak kiakasztva, amelyikben a zöld posztóval bevont tekéző-asztal állott. A társaság, mely e képeket a leltár adatai szerint környezi, szintén előkelő, mert Sobieski Jánosnak,[2] IV. Ulászló «svéd és lengyel» királynak s III. Zsigmondnak arczképei veszik körül azokat, alattuk pedig egyfelől «Arabia desertae», másfelől a luxemburgi herczegség térképei függnek.

Forgách S. és társainak képei *pasztellképek*, *Báthory István* arczképe s *feleségének* két portraitja ellenben vászonalapon készült olajfestmények voltak.

Meg vannak-e ezek a képek?

Azt hisszük, meg vannak valahol, mert daczára, hogy a *Bercsényit*, *Csáky Krisztinát* és a *Forgách Simont* ábrázoló képek csak pasztellek voltak s így — még hozzá üveg nélkül — csakhamar enyészetnek indulhattak, ha különös figyelemmel nem gondozták azokat, mégsem pusztultak el, mert főrangú gyüjteményekhez tartozó műtárgyak, ha át is élnek viharos időket, nem igen szoktak egykönnyen s nyomtalanul eltünni.

Sobieski János közvetlen utódai s örökösei a XVIII. század első felében halnak

[1] *Sokolowski M.*: Festészet és szobrászat Galicziában. Osztrák Magy. Mon. írásban és képben. XVI. k. 741. l.

[2] A leltár e képet rossz másolatnak — «kopia podla» — mondja.

el, maga *Constantin*, a zolkiewi vár tulajdonosa, 1726-ban.[1] Hogy a zolkiewi képek Constantin herczeg felesége tulajdonából kinek a birtokába kerültek, arról csak a vár további története adhatna felvilágosítást.

Szaktársaink, akik a lengyel-magyar vonatkozás emlékeit kutatják, köztük elsősorban *Divéky Adorján* dr., aki a vallás- és közoktatásügyi kormány megbizásából immár második éve foglalkozik e tárggyal s máris oly szép s értékes eredményekhez jutott a helyszinen, foglalkozhatnék e feladattal is. Kutatását lelkesítheti az a tudat, hogy munkájával a magyar történelem legszebb korszakának tesz szolgálatot.

Örömünkre szolgál, hogy e kutatáshoz e helyütt néhány adattal szolgálhatunk. Nem valami kimerítő adalékok ezek, de mégis elegendők arra, hogy a kutatásban némi tájékoztatást adjanak.

Forgách Simonnak arczképét idáig nem ismerjük. Állítólag volna egy olajfestésű arczképe *Vilnán*, a *Tyeszkievicz* grófok kastélyában, amelyet a wisnioviczei kastélyból ennek és a birtoknak egykori tulajdonosa, Demidoff, egy Tyeszkiewicz grófnak eladott, de ezt a képet, vagy reprodukczióját, ismételt utánjárás daczára sem volt módunkban láthatni, így hát róla érdemben nem nyilatkozhatunk.

Meg kell tehát elégednünk azokkal az irott adatokkal, amelyek *Forgách S.* esetleg felfedezhető arczképének a felismeréséhez segítségül szolgálhatnak.

Forgách Simon mint császári generális bajuszt és szakállt nem viselt. Rákóczihoz történt átpártolása után azonban, a krasznahorkai fogságban, bajuszt és szakállt ereszt s feleségéhez, Esterházy Ágneshez 1707. január 25-én innét intézett levelében maga írja: Dobai a megmondhatója, hogy *milyen helyes kis zsidós szakálla nőtt; olyan, mint a körmöczi arany, csakhogy ezüstszálacskák is vannak benne.*[2]

Ebből az adalékból megállapítható tehát, hogy ha *Forgách Simonnak aranyszőke* volt a szakálla, ehhez hasonló lehetett a haja és a bajusza is, amelybe 1707-ben már ősz szálak vegyültek. S miután feltehető, hogy a szívvel-lélekkel kuruczczá vált tábornok e viseletet bujdosásában sem változtatta meg, a zolkiewi várban volt s az 1711—1714. évek között készült képen az ekkor 42—45 éves *Forgách Simon* szakállal és bajuszszal van ábrázolva. Jóllehet a krasznahorkai fogságától eddig az ideig eltelt 5—8 év alatt őszülése tetemesebb mértékben haladhatott előre, ez mégsem lehetett olyan fokú, hogy a képen a jellemző *aranysárga* szinnek legalább nyomaival ne találkoznánk. *Ez a külső jel az, amelynek segélyével Forgách Simon arczképe felismerhető és agnoszkálható volna.*[3]

Forgách Simon kivonulása után szűk viszonyok között élt Lengyelországban. A magával vitt családi kincseket lassanként mind eladogatta, vagy elzálogosította, hogy a napi ellátás költségeit fedezze, jóllehet — miként bujdosó társai — ő is nagyon szerényen élt családjával együtt. Az alatt az idő alatt, amig *Constantin* herczeg zolkiewi udvarába került, *Forgách S.* úgyszólván már minden arany-ezüst portékáját «megette» s *Rákóczi Ferencz* súlyos helyzetében 1712. márcz. 12-én Danczigból írt levelében mindössze már csak azzal tudja vigasztalni, merítsen ő is — miként Rákóczi — Krisztus kínszenvedéséből vigasztalást s hogy *Forgách* láthatja; «nagyobb veszélylyel járt volna a német

[1] A család utolsó sarja, *Miksa János*, kivándorolt Amerikába s ott hunyt 1875-ben Covingtonban.

[2] *B. Szabó L.*: Id. mű, 536. l.

[3] A képet *Altomonte Márton* nem festhette, mert nincs adatunk arra, hogy e művész pasztellben is dolgozott volna s mert Altomonte 1703-ban elhagyja Lengyelországot, Bécsbe költözik s ott 1707-ben a művészeti akadémia tagja lesz. (*Müller-Klunzinger*: Die Künstler aller Zeiten und Völker. Stuttgart, 1860. II. köt. 393—394. l.)

pilulák rágása, mint arany- és ezüstnemüinek evése».[1] *Bercsényi* sem tud neki egyéb biztatást nyújtani, mint hogy nemsokára saját magának is vevőt kell keresnie ezüstnemüire; *Eszterházy Antal* szintén eladogatja ezeket és gyémántjait, sokat el is lopnak tőle, *Csáky Mihályról* pedig azt írja *Bercsényi*, hogy «koldul szegény, már majd mindenét megette».[2] Hogyne koldult volna — ha ezt szószerint meg sem tette ugyan — mikor a lengyel urak a szíves vendéglátást olykép értelmezték, hogy a magyar emigráltak egyik-másikának, mint például *Eszterházy Antalnak*, pénzért kenyeret sem akartak adni, pedig — jósolja Eszterházy — valaha még a lengyel uraknak is kijuthat a bajból.[3]

A *Forgách Simon* által eladogatott és zálogba vetett kincsek hosszú lajstromait lehet a M. N. Múzeum levéltárában elhelyezett Forgách-levéltár iratai között feltalálni. *Bártfai Szabó László* ezek közül csupán a lószerszámok egy lajstromát s többféle más portékának az összefoglaló jegyzékét közli, hogy legalább részben demonstrálja, mennyi ősi Forgách-ékszer és drágaság úszott el a számüzetés évei alatt.

Forgách S. drága aranyos, pikkelyes, rubintos lószerszámait, tiszta ezüst magyar szabású és aranyos ezüst török kengyeleit, aranyos és selyemrojtokkal diszített bársony és könnyű posztón skófiummal tűzött, aranynyal s ezüsttel varrott czafragjait *Wisniewiczki* herczegnek adta el. Ez a vevő nem lehetett más, mint későbbi vendéglátó gazdája, *Wisniewiczki Mihály* lengyel királynak fia: *Wisniewiczki-Korybuth Szervácziusz Mihály*, mert e családból ebben az időben csupán ő s négy fia: Constantin, Jeremiás, Ignácz és József vannak életben, a gyermekek azonban ekkor még kiskorúak. A herczegnek eladott lószerszámok összes (nagyon is alacsonyan becsült) értéke 1948 forintra rúg.

Az elzálogosított portékák sorában előfordul: egy köves, aranyos zománczos kard; egy rubintos aranyos szerszám, kantár és szügyellő; egy széles aranyos szerszám; két szerszám aranyos pellettel és holddal, zöldfű szinű posztón; skófiummal tüzött czafrag zöldfű szinű posztón; egy pár török kengyel, aranyos táblás aljjal; egy pár aranyos török kengyel; egy pár tiszta ezüst magyar kengyel; egy 35 lat súlyú, füles síma aranyos pohár; egy 37 latot nyomó aranyos kanna és egy aranyos magas pohár 47 lat súlyban. Mindezekért összesen 119 tallért adtak *Forgáchnak*. A Duklára küldött s ott eladott portékák sorában volt: 9 aranyláncz és 12 db. másforma aranyláncz, melyek 12 forintjával keltek el; a fegyveres ládában volt: czafrag, pallos, tőr, kard, aranyos vörös zászló, zöld nyusztkalpag, 3 csomó kócsagtoll, buzogány, aranyforgó stb. amik együttvéve megértek 2795 forintot.[4]

Midőn *Forgách* Rodostóból visszatért Lengyelországba, sorsa valamivel jobbra fordult, mert *Rákóczi Ferencz* közbenjárására évi 8000 livres járadékot húzott a franczia királytól, 1729-ben bekövetkezett halála után azonban értékes ingósága semmi nem maradt.

Végkép elkallódtak-e a Forgách-féle műkincsek Lengyelországban?

Azt hisszük, a Duklán és Lembergben mozgó üzérek kezére bízott s ezek utján *eladott* portékák örök időkre elvesztek s így többé fel sem lesznek találhatók. Ellenben azok a nagyértékű lószerszámok, ötvösművek és fegyverek, amik zálogkép vagy végleges

[1] *B. Szabó L.*: Id. mű, 553. l.

[2] U. o. 550. l.

[3] Levele Forgách Simonhoz. *B. Szabó L.*: Id. mű, 552—553. l.

[4] *B. Szabó L.*: Id. mű, 550—551. l.

eladás utján a *Wisniewiczki Mihály* herczeg birtokában jutottak, fennmaradtak, mert a *Wisniewiczkiek* 1747-ben történt kihalása után a *Radziwil-, Mniszek-, Potocki-* és *Zamoyszki*-családokban öröklődtek ivadékról-ivadékra. Erős tehát a meggyőződésünk, hogy e kincsnek egyik-másik darabját a megnevezett lengyel főuri családok gyüjteményeiben, vagy az azokat beolvasztott országos és egyéb gyüjteményekben szorgos utánjárással még meg lehetne találni s hogy e felkutatásban nagy segítségül s ismertető jelül szolgálhatnának a kutatónak *az ötvösművek magyar hitelesítő bélyegei*, amelyeket ma már jelesebb hazai czéheinkre nézve pontosan ismerünk.

A lengyel-magyar érintkezés történetét kutató s a helyszinén dolgozó szaktársainknak a feladata volna tehát e kérdéssel is tüzetesen foglalkozni.

A zolkiewi vár ingóságaihoz tartozott másik képet, a *Bercsényi Miklóst* ábrázoló pasztellt, már könnyebben lehetne megállapítani, mert *Bercsényinek* két arczképét is ismerjük. Ilyenek Budapesten a Történelmi Képcsarnokban lévők, amelyek közül az első leomló barna hajjal és hosszú bajuszszal ábrázolja őt, aranyzsinóros vörös dolmányban, prémmel szegett vörös tetejű kalpagban s félig felemelt jobbjában kivont karddal. *Bercsényi M.* e képe 1703-ból való.[1]

Másik arczképe ugyanitt van s a XVIII. századból származik. Ezen *Bercsényi M.* szintén leomló barna hajfürtökkel s ugyanilyen színű hosszú bajuszszal van ábrázolva; fejét balra fordítja s szemközt néz. Aranynyal kivert vaspánczélt visel, mellén aranyos écharpe van átvetve.[2]

Második nejének, Keresszegi gróf *Csáky Krisztinának* az olajfestésű arczképét az 1903-ik évi kassai Rákóczi-ereklyekiállításon mutattuk be először a nyilvánosságnak, amikor azt Bécsből gróf *Csáky Napoleon* szives volt rendelkezésünkre bocsátani.

A nagy művészi készültséggel festett pompás arczkép, melynek reprodukcziójáť mellékelt ábránkon közöljük, derékon alul ábrázolja *Csáky Krisztinát.* Nyitott oszlopos csarnokban kissé jobbra fordúlt helyzetben áll egy kis asztal mellett s szemközt néz. Felemelt jobbjában rózsavirágot tart, baljával az asztalon nyugvó ölebet fogja A kép háttere tájképet tüntet fel halmokkal s fákkal.

Az olajfestmény mint ifjú nőt, szépségének ragyogó teljességében tünteti fel *Csáky Krisztinát.* Lehet, hogy már mint Erdődy Sándor és Draskovich özvegye van ábrázolva a festményen s talán éppen abban az időben, amikor őt későbbi harmadik férje, *Bercsényi Miklós,* Galgóczon Forgách Simonéknál megismeri s megszeretve, 1695-ben nőül is veszi, mert a képen látható kosztüm a XVII. század legvégén dívott nyugati izlésű kosztümnek felel meg, azzal a különbséggel, hogy képünkön a franczia porozott parókával nem találkozunk. Ellenben dúsan meg van a pazar csipkedísz, mely a ruhának háromszög alakban kivágott nyakrészét beszegi és az olyannyira jellemző módon kétszeresen visszatürt kézujjaknál a tölcsérszerűen kiszélesedő s himzéssel gazdagon ékesített szélek alúl kicsüng.[3]

A kosztüm eme jellemző részletei még jobban meggyőznek arról, hogy a kép nem igen készülhetett 1690-nél később, minélfogva az *Csáky Krisztinát* mint *Bercsényi* feleségét még nem ábrázolhatja. Ez a körülmény azonban nem szolgálhat akadályául

[1] A Tört. Képcsarnok műtárgyainak leiró lajstroma. Bpest, 1907. 70. l. IV. ter. 28.

[2] U. ott, 71. l. IV. ter. 31.

[3] Ez érdekes és nagybecsű arczkép szerencsétlen véget ért tulajdonosa ingóságainak Bécsben történt elárverezése alkalmával előttünk ismeretlen kezekbe jutott.

Altomonte Márton

Festette az alábbi templom fő oltárképét 1740 körül

Mohl Adolf:

A soproni sz. György-templom és plébánia rövid története.

Győr 1926. 13. l.

✓

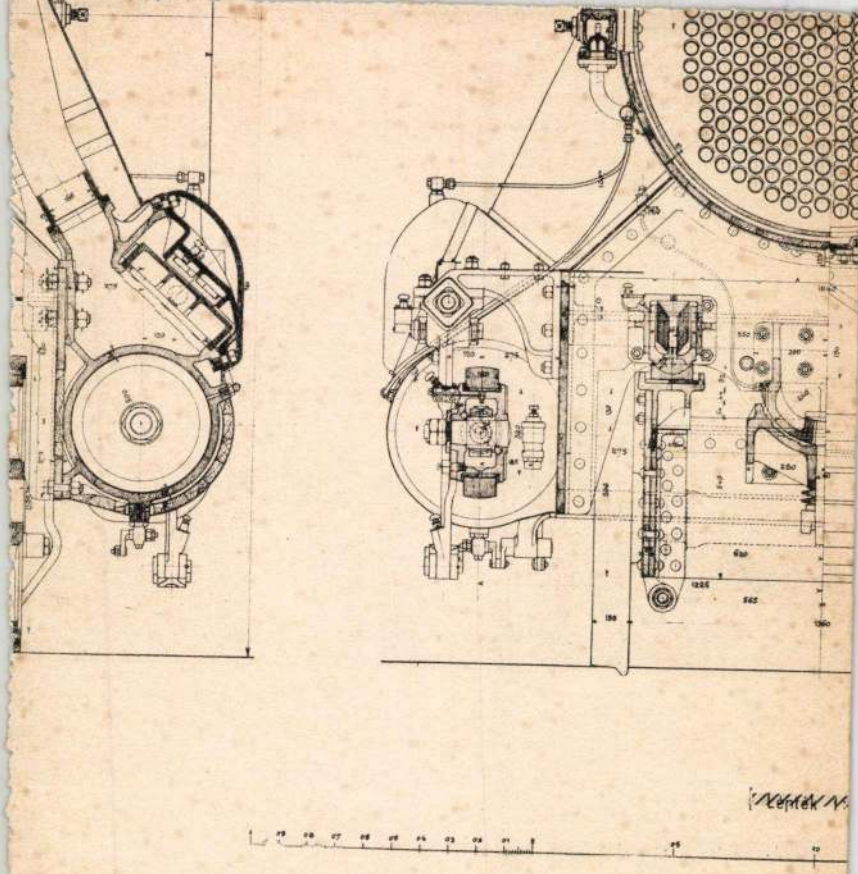

mvasútak gépgyárában készített öt tengelyű I. h. osztályú hegy

Altomonte, Martin

1657 - 1745

lásd

O.M. Szépm. Mur.
A graf. ort. 63. kiáll.
Nemet rajzok.
B(1932.) 15, 16. st.
169. t

Altomonte, Martino

Lásd

Pálinkás László:
Esztergom XVIII. századi
művészete emlékei.
Budapest, 1937.
27. l.

PARKBAN ÁLLÓ FAHÍD

A képcsarnok sárga selyem
a mennyezet felülvilágító keret

Régiségek terme, barnára
nyezetet fakonzolok támasztják
ják fel a legizletesebb úri-, öltö
berendezések.

A kiállítók közül vezérhel
társulat, mely szakavatott mű
felhasználásával egyszerű stílus
lakberendezéssel foglalkozó ipa
a „Vereinigte Werkstätten für
művészi munkaerők vannak,

Rendkivül bájos előbbinek
intarsiaival oly találón illeszke

Gabriel v. Seidl tanár ter
német formákat mutató fehé
gozószoba M. Ballin gyárából.
anyagból Mosler Julius gyára,
Hoffmann, Hallhuber, Pössenb

1. Az esztergomi vizivárosi templom
(1728-38.)

2. *Martino Altomonte köre*: Szent Ignác megdicsőülése

Főoltárkép a vizivárosi templomban

Altomonte Márton

Képe a Szépm.
Muzeumban

l.

Perállag III.

1338. l.

bronz, rekeszzománc díszítéssel. Kina. — ZWEI

486. **Tányér,**

porcellán, rajta mezőkben kobaltkék virágdiszítés
blauem Blumendekor in Feldern. Japan, XVIII–

487. **Legyező,**

áttört díszü elefántcsont küllőkkel. Japán. — FÄC

488. **Tiz mokkacsésze,**

porcellán, arany bambusznád disszel. Japán. — Z
malerei. Japan.

489. **Tiz késnyél,**

domboru és arannyal tausirozott díszítéssel. Jap
dekor. Japan.

490. **Gyertyatartó,**

öntött vörösréz, sűrű virágindadisszel. Előindia. –
Vorder-Indien.

491. **Lakkdoboz,**

kerek, fekete alapon, arany virág- és felhőminta
dekor in Gold auf schwarzem Fond. Japan.

492. **Két lakkdoboz,**

kockaalak, aranyvirágdísszel. Japán. — ZWEI

493. **Két tányér,**

porcellán, világoskék alap, színes virágos medail
Blumenmedaillon auf hellblauem Fond. Korea.

494. **Tizennégy tányér,**

porcellán, kobaltkék sárkányos medaillonokkal
mit Drachenmedaillons und Wolkendekor in K

Altomonte, Martin festő

l.

. Péter II

62. l.

Velés

Erzsébet Kórt 37.

3–4 óra

Altomonte (Hohenberg), Martin

irod

Szt. András vértanusága c.
Képe 1735-ből a Szépműv.
Muzeumban. Életrajz!

irod

Petrujszerz 1921-24 13. l.

T. 5478.

érrajzban van feltüntetve és a
. Felirata a térrajz fölött:

IA.

kal diszitett keret alján:
imo, & Eccellentissimo
RO GARZONI
storiografo pubblico.

.3 : 33.2 cm.

Altomonte Márton (1

festő.

1726–27-ben A. festette a győri kármelita templom oltárképeit, s ezzel megnyitja a Magyarországon működő nagy barokkfestők kerek három emberöltőig tartó nemzedékrendjét.

Életrajza:

Klaus, J.: Martin Altomonte, sein Leben und sein Werk in Oesterreich. Wien, 1916.

Nápolyban született valószínűleg 1659-ben s már 16 éves korában tanítványa lett Giovanni Battista Gaullinak, a különben Baciccionak nevezett római arczkép- és freskófestőnek. Lényegében már befejezett művészettel jön északra, hol először Sobieski III. János lengyel király számára dolgozik, ~~majd~~ kinek zolkiewi (Galicia) vártemploma

Schumacher, R.: Verzeichniss der Abgüsse und wichtigeren Photographien mit Germanendarstellungen, Katalog des Römisch-Germanischen Centralmuseums (Mainz)

III. 200.

számára készített képei között megfestette Esztergom ostromát is. 1703-ban működése területét végleg Bécsbe és annak környékére helyezi. Alsó- és Felsőausztria rengeteg templomában, kolostorok falmezőin és oltárképeken fejti ki tevékenységét. Élete alkonyán a heiligenkreuzi cisztercita kolostor lakója lett. 1745-ben halt meg. Működésének emlékei átcsapnak Magyarországra is o telán nem véletlen folytán épen minőségileg kiváló templomi képek kerültek ide. Tőle való a mosonmagyei (Mönchdorf) plébánia lévő főoltárkép, meg a bünbánó Magdolnát ábrázolja s melynek szinvázlatát a heiligenkreuzi kolostor őrzi. Ugyancsak a barátfalui templomban lévő Mária koronázásának szinpompás mellékoltárképe a mester következő szignaturáját viseli: Martino

Barátfalu templomában

Salis, Arnold von III. 200.

Altomonte Márton

Altomonte 1741; különösen gondos előkészületekről tanuskodnak a St. Florian- és Heiligenkreuz-kolostorban lévő tanulmányok. A soproni Szent Mihály-templom oltárképe, valószínűleg csak a mester fiának, a kisebb jelentőségű Bartolomeonak (1693-1783) munkája. legalább is 1756-ban ő festette ugyanezen templom főoltárképét, melyet utóbb a katolikus konvent disztermebe vittek át. A kismartoni apáczakolostor számára 1716-ban festett Szent Ágoston és Szent Monika képeknek nyomuk veszett.

A. Mártonnak a győri kármelita templomban lévő oltárképei a következők: A bejárat felőli két kép ovális, de a keretek egy-egy behelyezett téglalap négy sarkának megfelelően kissé megtörtek. A baloldali festmény Nepomuki Szent Jánost ábrázolja,

Serpenyőnyél, Kutyafejben végződő"

római III. 197

annit fegyveres katonák a hid
peremén át a folyóba taszit-
ták. Martinus Altomonte
Fec: Anno 1726, ez a szigna-
tura áll képünkön, melyhez
a tanulmányrajzot a bécsi
Artaria gyűjteményben talál-
tuk meg. | A másik oldal
első mellékoltárképe Keresztes
szent János megdicsőülése. En-
nek jelzése Martinus Altomonte
A 1727 (?), míg a másik két,
szentélyfelöli mellékoltárképen
jelzés nincs. Ezek egyike: Szent
Teréz szívsebzését ábrázoló kép
(a jobb oldalon), melynek tollrajz
~~ja~~ várlatát a St. Florian kolos-
tor őrzi. A másik kép (balol-
dalt) Szent József halála
utoljára hagyjuk Altomonte
egyhori főoltárfestményét, a
Szeplőtlen fogantatás képét,

Starhemberg gróf III. 209

melyet a templom restaurálisa-
kor egy vigasztalan tuczat-
munka kedvéért eltávolitottak
és darabokra vágtak, úgy hogy ma
csak a Madonnát, Szent Istvánt
és szent Imrét ábrázoló részle-
tek láthatók még belőle a
kolostor folyosóin.

A kis oromzatkép, Mózes leoldja
sarcit az égő csipkebokor előtt,
ma is eredeti helyén látható.
Egyidejüleg, 1726-ban, ugyancsak
ilyen oromzatfestményekkel koroná-
zott két mellékoltárképet készi-
tett Altomonte a linzi kármé-
lita templom számára s így
vemcsak a közös építőnek, Athanasius
fráternek személye, hanem
a belső diszítés leghiválóbb mes-
terének azonossága is önzekapcsol-
ja a szerzetnek Eme két messze-

Susa gróf III. 207.

Altomonte Márton 6

fekvő templomát.

Piggyör. 11–14. l.

Souches gróf III. 207.

Altomonte Márton

festette a győri karmelita templom fő- és négy mellék-oltárának képeit.

Piggyór. 4. l

Schlackenwaldi porcellán III. 219

Altomonte Márton

A bécsi Borromeo nevt Károly templomban lévő képe, a naimi ifjú feltámasztása 1731-ből. Ez a kép kis méretben a bpesti Szépművészeti Múzeum régi képtárában is előfordul.

Martin Altomonte: Krisztus és a naimi ifjú (a Károly templomban a jobboldali első mellékoltáron) Szépművv. Múz. 752. lel. sz. 95:50·5 cm

Piggjór 13. l.

A Zwettl kolostor ~~...~~ templomában lévő szt Lipót oltárképhez ~~...~~ (1736) készült rajztanulmány a Szépművészeti Múzeum grafikai gyűjteményében van Piggjór u. o.

S L monogrammi jelzés vézmetszeten

III. 206, 207 – 209.

Altomonte, Martin
1659–1745

wód
z

Pigosztrfestrajz. 175–178. l.

Rajzai a Szépmüvészeti Múzeumban.

✓

wód

Klaus, J. Martin Altomonte. Wien, 1916.

Altomonte, Martin
1659 - 1745

viz

Pigoutsfestvajr. 175 - 178.

Rajni a Gejmi-
vejrei Mirzemban.

viz

Flaus J. Martin Alto-
monte. Wien, 1916.

Altomonte Martin

Pigler Andor. ~~Z~~

XVIII. Századi osztrák festők rajzai a Szépművészeti Muzeumban

A C. M. Szépm. Muz. Evkönyvei

IV K. Bp. 1927

175–178l

A ~~szent~~ st. floriani tresköl kepével

BUDAPEST 1950 GA JAN GA 30.19. POSTA
OLCSÓN SZÓRAKOZHAT HA ELŐFIZET A RÁDIÓRA.
KÉSZPÉNZZEL BÉRMENTESÍTVE TAXE PERÇUE

Szentiványi Gyula dr.

Bp. XI.
Lágymányosi u. 16.

Altomonte Martin

cod

Pigler Andor: Az
osztrák barokkfes-
tők műveiher.

Az O. M. Régészeti
Társulat Évkönyvl.
II. cf. 1923-26.
Bp. 1927 268-270.

l.

Altomonte Martin

l. opr.

Reg. Társ. Évk

II. 268 ei kv

u.

Pigler cikke

✓

Altomonte Martin

Reg Tais Eth

II. XIII. tabla

Pigler cikke

7. HÉT

FEBRUÁR

28 NAP

VASÁRNAP

10

Kat. Skolaszt.
Prot. Elvira

HÉTFŐ

11

Kat. Lur. Mária
Prot. Bertold

KEDD

12

Kat. 7 szerv. al.
Prot. Lidia

SZERDA

Altomonte, Martin

1657-1745

a mosonmegyei Barát-
falu templomában 2 képe
1741-ből. Győri kar-
melita templom képei.

Pig Müvel

554. l.

Soproni kt. Györgyről
nevezett kaptalani
templom fővítárképe.

Altomonte Martino

Szent Imre herceg oltárfép a győri Karmelita rendházban fentitől.

Repr.
Révay József dr

Árpádok virága
Szent Imre herceg
Bp. 1929: 232. l.

meggyőződni
C. Stengl.

Altomonte

képei a győri karmelita templomban.

Stengl Marianne:
Győr műemlékei. Győr, 1932. 12–15. l.
Tom.

Prigler Andor:
Századok. 1933. 345. l.

516/1937.

Nagyméltóságu M i

Az 1937/38 évi állami

támogatása" cim 6. rovat

Altomonte Martin

A győri Karmelita templom
főoltárának két és a nagy mel-
lékoltár képeit festette.
A nápolyi születésű, s Lengyel-
ország után Ausztriában meg-
telepedett A. (1657–1745) az
első Magyarországon dolgozó
nagy barokkfestő, egyben a legter-
mékenyebb barokkfestők egyike.
Következik itt rövid életrajza
a Thieme-Becker után I.
356. l. és Klaus: M. Alto-
monte sein Leben und
sein Werk in Österreich. Wien
1916. nyomán.
Ezekből nem látszik, hogy
Altemonte Magyarországon
dolgozott volna, ezért nagytam
fordits.

ki annak idején lexikonokból Stengl szerint a győri képet a győri karmelita rendházban készülte[t]t. Valószínűleg Boldogasszony Szent Szűz Mária Karmelita Rendházában készült. Szent Anna oltárán Szent Anna, Szűz Mária és Szent Joachim alakja. Szent Anna oltárán Szent Anna, Szűz Mária és Szent Joachim alakja.

Altomonte Márton
1657 – 1745

Xav. Sz. Ferencet és Szt. Loyolai Ignácot ábrázoló két festménye az alábbi gyűjteményben és Apostol Eope u. a.

Storno Miksa

A Storno-család magángyűjteménye Sopron, 1942. 20. l.

Bugát Pál:

Mellig, hétnyolozad balr
rott bajusza fekete, szeme sö
vart fehér nyakkendője csom
hér, kabátja fekete s köpenye
hol könyveket és tintatartót
vont piros függönnyel. Alól
gyi "olvasható.

Olajfestés, vászonra, m
Aigner Lajos ajándéka

Altomonte Martin

A-nak tulajdonitja Stengl Marianne a győri bencés rendház ebédlőjének látható két, vászonra festett képet is. Az egyik Szent Péter és Szent Pál megdicsőüléset ábrázolja, a másik kép: Szűz Mária mennybevitele.

Stengyőr 15. I.

Altomonte, Martino

1657 – 1745

laid

Szépm. Muz.
régi képt. kat.
1937. 25. l.

II.

Külön keretekben kiállított metszetek.

Aldomonte, Martin

Magyar Művészet

1934. 51. l.

Tietze, Hans

(Bécs): Az új

bécsi cseh mú-

zeum.

IFJ. WEINWURM A. ÉS TÁRSA GRAFIKAI MŰINTÉZETE

BUDAPEST, VI. Ó-UTCA 6.

TELEFON: AUT 286-16

Altomonte, Martin

festő

l.

Vallólgyör

76, 77, 78 l.

Győr ismertetője

és tájékoztatója

Győr, 1930.

A kismartoni apácakolostor
számára 1716. festett szent Á-
goston és szent Monika ké-
penek ugyoma verzett.

...ma rozsavegének felmentését javas-
...téntéhez a Müemlékek Országos Bizott-
... határozottan ragaszkodom. Ilosvay

...másolat hiteléül:

Acen

...odaigazgató.

Altomonte (Hohenberg)

Martin ✓

festő stúl. 1657. máj. 8.

Nápolyban, † 1745. sept. 14.

Heiligenkreuzi apátságban

Alsóausztriában

Szobieszki János lengyel király udvari festője volt Varsóban. Nemet nevét ekkor változtatta olaszra.

1703-ban Beisbe jott 1720-ban Linzbe mint és mint laikus frater a heiligenkreuzi apátságba vonult vissza.

Szamos barokfalkepét és ottani gépet festett Az Esterházy fordítás

rendezve s azóta a templom szám
segélyre való számitással orgoná
szegény kis egyházamnak mielőbb
alázatos kérésemet, hogy a nagy k
melyre égető szükségünk van, keze
méltóztassék.

Fogadja Excellenciád ig
csülésem mellett szivélyes hazaf
amellyel szerencsés vagyok marad

Nagyméltóságodnak

Rozsnyó 1912 december hó 5.

Altomonte Márton festi

1697 – 1745

élet. l.

Ugorszamagi Lat. 1924.

~~Pozsonyi munkáskörvetitő intézet~~
~~munkásotthona népkdt. V. 302.~~

Altomonte

9 1

Altomonte

Magyar Művészet
1925. ~~282~~, 796

4561. Gaetano Cellini:
Mukodik Turnibau.

Az Alázatosság.

Kifejezője egy fiatal szem
szemekkel van ábrázolva és
lefésült haját leereptett kr
szésénél: „G. Cellini".

Márványszobor, mag. 3
16.7:21 cm.-- Lelt.sz.4561.--
Dénes hagyománya 1912 márczi
Nemz. Muzeum örökletéte /138
~~lis 23-án /2046-913/.~~-- Bejel
/245-914/.

Altomonte Martin

Csánky Dénes

A képzőművészeti Múzeum
nyomán rendezett
gyűjteményei.

MAGYAR MŰVÉSZET
1936. 297. l.

F

Csatkai Endre

A SOPRONI PIKTÚRA TÖRTÉNETÉNEK VÁZLATA

Magyar Művészet 1928. 7 sz.

A Soproni Képzőművészeti Kör fennállásának 30 éves jubileumát retrospektív képkiállítással kívánta a mult év végén december 11-én megnyilt tárlatában megünnepelni. Hosszas mérlegelés után úgy döntött, hogy az anyag egységes hatása kedvéért csupán a mult század elejéig nyúl vissza, amely időponttól fogva zökkenés nélkül megy a soproni piktúra a fejlődés útján előre.

A város gazdag építészeti és szobrászati multjához képest a festészeté elég szegényes. Az a körülmény, hogy Sopron még az Árpádok alatt lett szabad királyi várossá s e miatt a mágnásvilágot nem szívesen fogadta falai közé, továbbá, hogy csak parochiája volt, meg hogy a protestantizmus már első évtizedében szilárdan megvetette itt a lábát, leginkább ennél a művészeti ágnál érezteti a hatását.

Legrégibb emlékeink freskóromok a templomok külső és belső falán a XV. század második feléből, az első ismert festő, *Kolozs*, nevét ugyanennek a századnak derekáról szolgáltatja a város datálatlan számadáskönyve.[1]

Míg a XVI. század elején már megalakult a kőfaragók céhe, annak, hogy a festők is ilyenbe tömörültek volna, nincs nyoma, sőt e században egyetlen ismert neve külföldi. 1561-ben a bécsi *Hans* fest a várostorony órájára két számlapot és nyolc címerpajzsot. Ugyanakkor a Khauffmann-örökösök házára napórát pingált.[2]

Viharos korszak ez. A török veszély miatt erődítési célból több templomot lebontanak, Bocskay hajdui kifosztják az evangélikussá lett főtemplomot, de a tanács gondoskodik a katholikusnak maradt templomok díszéről s a Szentlélek-templomában (1628) a négy evangélistát festi egy ismeretlen művész freskóban. Bővebb tárgyi leírása maradt fenn a városháza képeinek, melyeket a század elején Lackner polgármester festetett. Ezt néhány évtized multán tűzvész, amazt az idő pusztította el.[1] A Szentlélek-templomban ma *Dorfmeister* freskói díszlenek.

1634-ben *Örtlinger* Albert a Szt. Jakab-kápolnát festi ki. Neve egyébként az ötvösök céhkönyvében korábbról is előfordul, a fiát adta aranyművesinasnak.

Ezekkel a nagyobbszabású munkákkal szemben a városi és konventi számadáskönyvek csupán kezdetleges feladatokról beszélnek. 1612-ben még a bécsújhelyi *Hans* festőt kell óralapok s címerek festésére meghívni. 1642-ben *Paggen* János egy várkapu famodelljét szinezi s mikor felépül a kapu maga, címert, aranydíszt s felírást fest rá. 1677-ben *Paggen* Wolfgang napórát s óralapot készít. 1681-ben *Hueber* Joachim (és Jakab néven is) szerepel a város számadási könyvében.

Érdekesebb *Uhde* Kristóf szereplése. Az evangélikus konvent számadáskönyvei 1689-től emlegetik, mint aki vagy tíz évig a liceum diákelőadásai számára a díszleteket festette.[2]

Sovány ezeknek a piktoroknak a fennmaradt termése is; a már mondottakból is kitűnik, hogy az idetévedt mesterek, helyesebben mesteremberek nem igen élesíthették tehetségüket nagy feladatok fenőkövén. Néhány arckép az egész eredmény. Sopron nagy humanista polgármestere is, kinek grafikus műveiről más alkalommal szólunk, inkább Prágában ült modellt a soproni múzeumban őrzött képének felírása szerint. De már halottaságyán mégis csak helyi piktor örökítette meg (1631), ugyanúgy Zichy

[1] Említi Szentiványi-Szendrei lexikonja. És Fehérpataky: Magyarországi városok régi számadáskönyvei. 149. l. „Item desselben tags (an suntag vor Udalrici) hab ich bezalt XVI. pint wein dem Chlaus Maler, dy man hat geschenckt herzog Albrechten per 12 facit 6 sol 12 den.

[2] A soproni városháza levéltárának anyagát évről-évre jeles kötetekben publikálja dr. Vitéz Házi Jenő főlevéltáros. A XVI—XVIII. századbeli számadáskönyvek még nincsenek rendezve s azoknak csak kultúrhistóriai kivonatait dolgoztam át, melyeket Gamauf soproni lelkész († 1841-ben) készített a modern ember sokrétű érdeklődésével. (Nemzeti Múzeum.) Gamauf: Denkwürdigkeiten der Stadt Oedenburg. Különösen fontosak a II., III., V., VII., VIII., XIII., XVIII. kötetek. Ugyanezekben találtuk az ev. konvent számadáskönyveinek bő kivonatát is.

[1] Lásd Payr Sándor: A soproni városháza. 1916.

[2] Uhdet 1752-ben a városi számadáskönyv így aposztrofálja: „gewesener Maler."

László plébánost is (1674). Az első kép az evangélikus konventé, a másik, fölötte gyenge, a Szt. Mihály-templom sekrestyéjében függ.

Sem feladatokban, sem eredményekben nem gazdagodott a XVIII. század első fele. A katholikus restauráció sok festőt foglalkoztat, köztük felbukkan *Altomonte* Márton s fia Bertalan is. A helyi piktoroktól azonban csak afféle gyönge arckép telik, mint az evangélikus konvent képei mutatják. A város megbízásai közt címerfestés, vagy pláne díszhordó kimázolása szerepel. Az elsőre 1698-ban *Fragner* Frigyes Tamást fogadják. Ez azonos lesz azzal a piktorral, akiről Széchenyi György írja jegyzetei közt Sopronban[1]: „Képíró Tamásnak adtam előre a horpácsi templomnak elkészítendő munkájáért fl. 20." (1718. V. 2.)

A század második felében több jó barokkfestő serénykedik Sopronban. Működésük azonban messze vidékekre sugárzik ki. *Dorfmeister* és fia Szigetvárig s a zalamegyei Nováig eljutnak, a Győrből ideszakadt *Schaller* István művei is távoli helyekre szóltak. A helyi piktúra folyamatossága akkor alakul ki, mikor *1779*-ben Mária Terézia tanügyi reformjai alapján az elemi mellé *rajziskolát szervez a város.*

Most már helyhez kötött, művelt emberek kezébe került a város művészetének irányítása s a finnyás polgárok is elkezdik magánúton taníttatni rajzra gyermekeiket. Az első városi rajztanár, *Steiner* Bálint már egészen más elbánásban részesül, mint Dorfmeister. Apró munkáit bőkezűen fizetik s mikor a városház tanácstermének plafondfreskóján mindketten dolgoznak, Steiner a dupláját kapja Dorfmeister díjának. Ez a freskó sincs már meg.

Steinert, ki Artner Teréz költőnőt is tanította festeni, *Mattuschek* Mózes ferenciskánus követte 1799-ben. Ez 1751-ben született Pesten s 22 évig tanított Sopronban, majd Pozsonyban élte a nyugalom éveit, mint gvardián. 1826-ban még élt, 1821-1837-ig *Molitor* József a rajztanár. Egy szentképét a soproni Storno-gyüjtemény őrzi, egy arcképe rézmetszetben is megjelent.

Most már elértük kronológiában azt a korszakot, ahol a retrospektív kiállítás megnyitotta sorozatát. A legrégibb soproni festő, akit láthattunk, *Stark* János Károly volt. A lexikonok elírás folytán oldenburgi születésűnek hiszik, ám itt született 1774. június 4-én; a családja régi patricius törzsök máig Sopronban. A művész ugyan leginkább Bécsben tevékenykedett, de szülővárosát is gyakran látogatta. Bredeczky Sámuel soproni tanító „Reisenbemerkungen über Ungern und Galizien" című könyvének I. kötetében (1809) Sopron látképét hozza Stark rajza után s a szövegben (281. o.) elismeréssel szól róla és egy másik helyi vonatkozású rajzáról. Egy harmadikat közöl Ponheimer metszetében ugyanennek a szerzőnek Beyträge zur Topographie Ungarns (1804) c. könyvéhez (III. kötet). Stark maga is készített rézmetszeteket a maga és barátainak képei után. A kiállításon két kis kerek metszete szerepelt, — az egyik mithológiai jelenet, a másik olasz csapszék. Molitor művei után készültek, igen finom, biztos technikájú művek. (12., 16. sz.)

Stark egy, sajnos Németországba került képével különösebb figyelmet érdemel. Nagyméretű történeti vászon, mely Nádasdyt s összeesküvő társait ábrázolja a börtönben. Ilyen téma, akkor mikor a Martinovics-pör vádlottjainak vére még alig száradt fel! Stark 1811. január 31-én halt meg Bécsben; tüdőüszög ölte meg.

A klasszicista tájfestést még *Maurer* Ignác képviselte. Tulajdonképpen aranyozó lett volna, de ezek a mesterek, néha sokkal kisebb joggal mint Maurer, belekontárkodnak a művészet dolgaiba. *Balkay* Pál panaszolja Kazinczynak a konkurrenciát 1819-ben, hogy Fájer egri prépost inkább aranyozókkal festet, hogy 100 forinttal olcsóbb legyen a kép.[1]

Maurer kis tájképe Claude *Lorrain* témaköréből merít. A sötét előtérben lépcsőzetesen emelkedő terraszon két antikruhás alak igyekszik a görög templomba, melynek mint a nagy mesternél, csak néhány oszlopa látszik, a középtérben obeliszk s facsoport, a háttérben víz s az éggel egybefolyó hegyek. Az egészen rózsás tónus. (23. sz.)

A tetszetős kép mesterétől egy templomi zászló volt tavaly látható a kismartoni művészettörténeti kiállításon. A rajta ábrázolt teljes alakú szent derekasan megcsinált munka.

[1] Szabó László: A Széchenyi-család története.

[1] Kazinczy levelezése XVI. kötet 397. old.

Altomonte

festette a gjöri karmeliták oltárképét

Rómer Flóris hagy. XIV. cs.

Vasárn. **26** Farsangv.		Protestáns: Sándor Görög: Vajhagyó v Izraelita: Sebath 30
Hétfő **27** Báthory		Protestáns: Ákos Görög: Prokóp Izraelita: Adar 1
Kedd **28** Román	FEBRUÁR	Protestáns: Elemér Görög: Vazul Izraelita: Adar 2
Szerda **1** Hamv. sz.		Protestáns: Albin Görög: Eudócia Izraelita: Adar 3
Csütört. **2** Szimplicius		Protestáns: Lujza Görög: Teodót Izraelita: Adar 4
Péntek **3** Kunigunda	☽ Első negyed 11 óra 23 pk.	Protestáns: Kornélia Görög: Kleon Izraelita: Adar 5
Szomb. **4** Kázmér	1933 **MÁRCIUS** 31 nap	Protestáns: Kázmér Görög: Gerazim Izraelita: Adar 6

9-ik hét. Nap kelte 6 ó. 48 pk. — Nyugta 17 ó. 40 pk.

Altomonte (Hohenberg), Martino, festö

III. 145; V. 3, 4.

Mur. és Kot. Erf.

Altomonte Martin

lásd magyar vonatkozás

Manyoki József II. 11.

16 l.

Muvészeti Lexikon

1904. IX. 15.

Kecskemét

Felnémet kéziratok (673/1904.)

Altomonte Márton

MAGYAR MŰVÉSZET
1928. 530, 540, 554, 583,
657 – 652

1932. 276

Altomonte Márton

Magyar Művészet
1928. 530, 540, 554,
583, 657 – 652

VASÁRNAP

4

Kath. Hatv. v.
Prot. Ráhel

HÉTFŐ

5

Kath. Ágota sz. vt.
Prot. Ágota

KEDD

6

Kath. Dor. sz. vt.
Prot. Dorottya

SZERDA

7

℄

Altomonte

Martino

1657 - 1745 -

5. Egy szent csodatétele,
oltárkép vázlat -
lavírozott tollrajz
29 X 18.

Ernst Muzeum aukcioi

41. sz.

100·— P-s címletek:

A kötvény			A kötvény			A kötvény		
sorozat száma	sorszáma	betüje A B	sorozat száma	sorszáma	betüje A B	sorozat száma	sorszáma	betüje A B
151	347	A —	182	115	A —	233	316	A B
151	834	A —	182	480	— B	234	274	A B
151	896	— B	182	546	— B	234	647	A —
152	31	A B	182	555	— B	234	776	A B
152	945	A B	191	134	— B	235	383	— B
153	179	A —	191	362	— B	235	489	A —
153	473	— B	191	903	A B	236	80	— B
153	700	— B	191	943	A B	236	337	A —
153	802	— B	192	102	— B	236	659	A B
154	124	— B	192	447	A —	237	938	A B
154	206	A B	193	25	A —	239	93	A B

Altomonte, Martin

Altomonte *(Hohenberg) Martin*, osztrák festő, *1657. †1745. Termékeny oltárkép- és freskófestő, egyesíti magában az olasz és osztrák barokk stílusát. Sobieski lengyel király udvari festője. Főkép Bécsben, Linzben működött. Sopronban (Dómttemplom) és Győrött is van oltárképe.

Uj Idők Lex.

II. k. 320 l.

× Altomonte (Hohenberg) Márton festő

1657 – 1745

Herzog

FRANZ SCHAIDER

WIEN, VII. BADEN BEI WIEN

NEUBAUGASSE 62. HELENENSTRASSE 14.

Altomonte Martin festő XVIII. sz.
Sopron

Történeti Szemle 1918. 131 lap (Éber László)

Arch. österr. Gesch. Quellen V. 709. (Schlager)

Altomonte Marti-

A Regenesi Tanulatban

róla jó ouzefog-
laló tanul-
mány Csat-
kaitól. Tőle
elkérni.

Elkértem, de
nem sitett ide-
adni.

A környék lakosságának óha

Bartók Béla-út 20.

TISZTIT

HUP

A név nem ismere

A Kulcsár és Hupper

Altomonte Márton

l.

Mysk Ernő

70. l –

.ve küldöm a muzeum csehszlovák idő-
két csomagját.Ezeket átböngészés után
:ni.
ság-napló átnézése ugyan fáradságos
ot és így érdemes lesz Magadat átrág-

nem alszik,hanem az I.emelet már tel-
pedig a lépcső feljárati,a torony és
majd jól kifagy és ha muszka bombák
majd itt,akkor tavasszal sor kerülhet
Crült régen láttunk Kassán,pedig most
zárul/.
önt :

Altomonte, Martino

1657 - 1745

festö

irod

3 Budinis. 151. l.

124. l

Altomonte Márton

festő

l.

Thirfelsödemántúl

123. l

Zólyom vármegye IV. 7-13.

Altamonte Márton

vrod
2

Győri Egyei

Thierfelsödmántul

59. l - 96. l -

2

Jegyzők

Felvétetett a Műe
albizottságának 19
az egyetem keresztel
a régi szent Tán
gyógy
Megjelentek: dr.
Gyula, dr. Lux Kálmán,
István előadó, dr. Szent

~~Elnök megnyitván az ü-~~
~~lét~~, felkéri dr. Lux Kálmánt
ez ügyben beadott írásbeli vé
lemenyének ismertetésére.
dr. Lux Kálmán felolvassa

Altomonte, Martin

Xaveri kent Ferenc
140 x 90.
Stornogyűtemény
Lapron

Iml.

Apostol, 130 x 103.
n. ott
Loyolai kent Ignác
140 x 90.
n. ott.

A HELIKON KIÁLLITÁSAI

IV. VÁCZI-UTCA 30. (HARIS-KÖZ 2.) FÉLEMELET

VII.

A HELIKON GYÜJTEMÉNYE

(RÉGI ÉS MODERN MESTEREK)

I. RÉSZ

BUDAPEST, 1922. DECEMBER HÓ.

1. *Altomonte, (Hohenberg) Martino* (1657—1745): Szt. András vértanusága . . . . Eladó
2. *Barbizoni festő:* Tájkép . . . . . „
3. *Basch Andor:* Tengerparton . . . . . „
4. „ „ Interieur . . . . . „
5. *Bommel, E. P. v.:* Vihar a tengeren . . „
6. *Bruck Lajos:* A festőnő . . . . . „
7. „ „ Németbogsáni tölgyek . . „
8. „ „ Mezei út . . . . . „
9. *Csáktornyai Zoltán:* Tájkép . . . . . „
10. *Danhauser, József:* Spontini arcképe . . „
11. *Edlinger, Joh. Georg v.* (1741—1819): Női portré . . . . . „
12. *Feiks Alfréd:* Tengerparton . . . . . „
13. „ „ Séta a parton . . . . . „
14. „ „ Tájkép . . . . . „
15. *Feiks Jenő:* Női arckép . . . . . „
16. *Flamand festő* a XVII. századból: Tájkép alakokkal . . . . . „
17. *Fues, Ch. Friedr.* (1772—1836): Tájkép alakokkal . . . . . „
18. *Green, Valentine* (1739—1813): The Tribute Money. Szines rézkarc . . . . . „
19. *Iványi-Grünwald Béla:* Lacikonyha . . „
20. *Jordaens(Langen), Jan* (1595—1644): Krisztus csodatétele . . . . . „
21. *Koszta József:* Női fej . . . . . „
22. *Leibl, Withelm* (1844—1900): Férfi fej . „
23. *Liebermann, Max:* Parkban . . . . . „
24. *Ligeti Antal* (1823—1890): Tó partján . „
25. *Magyar-Mannheimer Gusztáv:* Tájkép ökrös szekérrel . . . . . Eladó
26. *Mattyasovszky Zs. László:* Férfi alak . „
27. „ „ „ Csendélet . „
28. *Mednyánszky László br.* (1852—1919): Öreg zsidó . . . . . „
29. *Mednyánszky László br.:* Tájkép . . . „
30. *Olasz mester* 1600 körül: Madonna . . „
31. „ „ a 17. századból: Férfi arckép „
32. *Ravensteijn, Hubert von* (szül. 1640): Disznótor . . . . . „
33. *Rippl-Rónai József:* Zsuzsánna . . . . „
34. „ „ „ Öreg asszony . . . „
35. „ „ „ Vöröshaju leány . . „
36. *Rosa, Salvatore* (1615—1673): Tájkép alakokkal . . . . . „
37. *Székely Bertalan* (1835—1910): Bocskai „
38. *Tamm, Franz Werner* (1658—1724): Madár csendélet . . . . . „
39. *Vass Elemér:* Aratás . . . . . „
40. „ „ Tájkép . . . . . „
41. *Voltz, Friedr. Joh.* (1817—1886): Henrik elüzött király holtteste . . . . . „
42. *A. F. Werner:* Az állattömő . . . . . „
43. *Zichy Mihály* (1828—1906): Kártyavető cigányleány . . . . . „

Minden darab után 10% fényüzési adó fizetendő!

Kisfaludy-Nyomda, Régiposta-u. 5.

Aldomonte Márton

festő

(1657 - 1745

Lajd

Pannonhalmi Szemle

1927. 106, 107. l

1.-12. M., 2 repes tábla

Paris
Didier et Cie
1875

Altmühl, a Duna 165 km hosszú baloldali mellékfolyója Bajorországban. Rothenburg közelében a Frank terrasznak *Hohen Leite* nevű részéből ered, áttöri a Frank Jurát Treuchtlingen és Kelheim közt. Alsó része csatornázva van és hajózható. Innen indul ki a Ludwigskanal, amely a Dunát a Majnával köti össze. P. ORMÓS J.

Altmünster, község Gmunden közelében, a Traun tó nyugati partján, 450 lak. Számos nyaraló keresi föl. XV. sz.-ban épült temploma van. Hozzátartozik *Orth* falu és kastély. Ez utóbbiról vette nevét János Szalvátor, a tragikus körülmények között eltünt főherceg. P. ORMÓS J.

Altmünsterol, elszászi község, 1919 óta Franciaországé. 1914 aug. 2-án itt lépték át a francia csapatok a német határt, ezzel indult meg a háború a nyugati fronton.

Altnéder *Ferenc*, fémkohómérnök, nyug. főbányatanácsos, szül. 1877-ben Nagybányán. Több mint 20 évig állott az állami fémkohók műszaki szolgálatában. Másfél évig az Északamerikai Egyesült Államok fémműveit tanulmányozta. Leginkább a szegényfémércek és fémhulladékok feldolgozásának kérdéseivel foglalkozik. A világháború alatt főleg rezet és rézgálicot termelő művekben működött. Rövid ideig igazgatója volt a *Dobsinai közművek* bánya-, kohó- és rézgálicgyárának, majd vezetője a zalatnai kéntermelési kísérleti telepnek; a világháború után a balatonedericsi szénkéneggyár berendezésének műszaki irányítását végezte. Állandóan dolgozik a fémkohászat magyar szakirodalmában. E Lexikonnak is munkatársa. COTEL E.

Altocumulus, a gomolyfelhők egyik alakja. Lásd: *Felhőzet.*

Altogravür, *Schäfer* Aloys által 1909-ben Bécsben feltalált sokszorosító eljárás. Altogravür segítségével minden eredeti tárgyról (kép, szobor, épület stb.) lehet mélynyomásra alkalmas lemezeket v. hengereket készíteni. Eljárása az autotipiai klisék rendszeréhez hasonló. CZAKÓ T.

Altométer, a légijáróművek vezetőinek műszere, amellyel megállapíthatják, milyen magasságban repülnek. A műszer tulajdonképpen aneroid barométer, melyen azonban két koncentrikus számlap van. A szilárd számlapon a levegő nyomásának skálaértékei, a méterekben kifejezett magassági adatok pedig az előbbi körül forgatható számlapon vannak.

Altomonte *Bartholomäus*, osztrák festő, Altomonte Martin fia, szül. 1702-ben Varsóban, megh. 1783-ban Linzben. Mint egyházi festő, nagy tevékenységet fejtett ki főleg Alsóausztriában, melynek sok temploma őrzi oltárképeit és freskóit, de Bajorország számára is dolgozott és Magyarországon Győrött és Sopronban is maradtak fenn oltárképei.

Altomonte *(Hohenberg) Martin*, osztrák festő, szül. 1657 máj. 8-án Nápolyban, megh. 1745 szept. 14-én Heiligenkreuzben. III. Szobieszki János lengyel király udvari festője volt, 1703 óta Bécsben, 1720 óta Linzben élt és egyike a legkiválóbb, erősen olaszos mestereknek Ausztriában. Tőle való a soproni káptalani templom főoltárának képe is. A budapesti Szépművészeti Múzeum a naimi ifjú feltámasztását ábrázoló színvázlatát őrzi. ÉBER L.

Alton (ejtsd: *ăltn*), város az Északamerikai Egyesült Államok Illinois államában a Mississippi és Missouri egyesülésénél. Vasúti csomópont, (1920) 24.714 lakossal.

Altona, a porosz Schleswig-Holstein tartománynak második legnagyobb, de legfontosabb ipari, kereskedelmi és kikötővárosa, az Elbe jobboldalán, az 1927-ben hozzácsatolt helységekkel (Blankenese, Stellingen-Langenfelde, Eidelstedt, Gross-Flottbek, Klein-Flottbek, Lurup, Nienstedten, Osdorf, Sülddorf és Rissen) együtt (1928) 232.000 lak. Hamburggal teljesen összeépült. Főútvonalai az Elbével párhuzamosan futnak. Azóta, hogy a német vámterülethez csatolták (1888), Altona elsősorban iparos várossá alakult; vas-, dohány-, margarin-, papír-, malom-, szesz-, halkonzerv-, hajógyártás stb. Kikötőberendezései elsősorban a folyami hajózás és a tengeri halászat szolgálatában állanak. Kikötőjében átlag több mint 2000 tengerjáró hajó fordul meg évente, azonkívül több ezer halászhajó. Több önálló hajóstársvállalata van. Több középiskolán kívül van gépészeti főiskola, tengerészeti iskola, szövőipari iskola. Múzeumának a tengeri halászatra vonatkozó része különösen érdekes. Altona (Altwasser) a XVI. sz.-ban halászfalu volt. 1640-ben dán uralom alá került, 1664-ben városi jogokat kapott, 1713-ban a svédek fölégették. 1866-ban Poroszország birtokába jutott, szabadkikötőjét 1901-ben létesítették. KÉZ A.

Altoona (ejtsd: *eltùne*), város az Északamerikai Egyesült Államok Pennsylvania államában, (1920) 60.331 lakossal, a Pennsylvaniavasút nagy gépműhelyeivel.

Altorjay *Imre* altábornagy, szül. 1850 nov. 19-én Parádon, megh. 1916 márc. 10-én Budapesten. 1871-ben az egri jogakadémiát végezte, 1882-ig Heves vármegyében alszolgabíró volt. Mint szabadságolt állományú honvédfőhadnagyot, 1882-ben az akkor felállított csendőrség-

Gutenberg Lex III. K.

nél ténylegesítették, ahol mint alezredes és ezredes a szegedi, kolozsvári és budapesti csendőrkerületek parancsnoka, 1911 márc. 7-től 1912 szept. 28-ig pedig mint tábornok a Magyar Szent Korona Országaihoz tartozó csendőrség felügyelője volt. PINCZÉS Z.

Altorjay *Sándor*, jogi író, szül. 1887 jan. 9-én Egerben. Középiskoláit Egerben végezte, majd a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen jogot végzett. Még mint egyetemi hallgató írta: *A magyar bírósági szervezet fejlődése a XV. sz.-tól a hétszemélyes tábla kialakulásáig* című pályamunkáját. Tanulmányait a berlini, lipcsei és heidelbergi egyetemeken folytatta. Ezután államszolgálatba lépett, a honvédelmi minisztériumban; megírta: *Népfölkelők és egyévi önkéntesek könyve* szakmunkáját. Mint miniszteri fogalmazót hívták meg az egri érseki jogakadémiához a jogtörténet és egyházjog tanszékére. 1922-ben ügyvédi irodát nyitott Budapesten. Önálló munkái még: *A homestead exemption law, tekintettel hazánkra; Akaratszabadság és felelősség; Magyar szupremácia és demokratikus fejlődés; Pár szó a magyar katolikus egyházi vagyon tulajdonjogához; A szent Imre herceghez intézett intelmek jelentősége*, általános államjogi és jogtörténeti szempontból; *Közigazgatásunk alapvonalai ősalkotmányunkban; Álljunk meg egy szóra* (dogmatikai-egyházjogi munka). E Lexikonnak is munkatársa.

Altostratus, a réteges felhők egyik alakja, lásd: *Felhőzet.*

Áltört, az olyan közönséges tört, amelynek számlálója egyenlő vagy nagyobb, mint a nevezője. Áltörtnek azért nevezik, mert tulajdonképpen egy egész szám és egy valódi tört rejtőzik benne. Pl. $\frac{3}{2}=1+\frac{1}{2}$. HAMPEL L.

Altötting, város Bajorországban, az Inn völgyében, (1919) 5365 lak. Híres búcsújáróhely, a *német Loretto.* Hét kat. temploma és kápolnája, két zárdája van. A szent Péter és Pál kápolnájában van eltemetve Tilly, egy másik kápolnában őrzik a Wittelsbachok szívét. Bencés apátságát 876-ban Német Lajos fia, Karlmann alapította. 1803-ban feloszlott. Közelében van *Sankt Georgen*, alkáli földfémes forrásokkal. P. ORMÓS J.

Altranstädt, község Poroszország Szász tartományában, Merseburg és Lipcse közt, 1000 lak. Itt kötött békét 1706-ban XII. Károly svéd király II. Ágost szász választófejedelemmel. A béke értelmében Ágost megtartotta a királyi címet, de lemondott Lengyelország és Litvánia trónjáról. Mikor 1709-ben Károly Poltavánál döntő vereséget szenvedett, Ágost a békét érvénytelenek nyilvánította. P. ORMÓS J.

Áltrifla *(Scleroderma vulgare* Horn.), 9 cm-ig növő, gumóalakú gomba, nagyjából a pöfetegekhez hasonlít. Burka azonban parafaszerű, 2—3 mm vastag, szemölcsös-táblázott. Piszkos sárgásbarna, alul kissé világosabb. Gyökeresedő kis tönkje van. Húsa eleinte fehér, majd a közepén szürkülni kezdő, kékes is, utóbb egészen fekete lesz, elporlik. Szaga kellemetlen, íze csípős. Mérges. Erdőkben, szőlőkben, utakon terem a föld felett júliustól novemberig. SZEMERE L.

Áltriflák *(Scleroderma)*, a nemlemezes gombáknak egyik neme. A Gasteromyceták közé tartoznak, spóráik tehát a gumóalakú gomba belsejében fejlődnek ki. Alakjuknál fogva a pöfetegekhez és a szarvasgombákhoz hasonlítanak, azonban mindig jól fejlett tönkszerű gyökerük van. A föld felett teremnek s 3—10 cm átméretűek lehetnek. Az ugyancsak föld felett termő pöfetegektől keményebb felbőrük, hamar színesedő húsuk és csípős ízük által különböznek. SZEMERE L.

Altringen, a jelenleg Romániához tartozó Kisrékás régi temesvm.-i község mai neve.

Altringham (ejtsd: *áltringem)*, város Anglia Chester grófságában, Manchestertől 20 kmnyire, (1921) 20.450 lakossal. Közelében Stamford lord híres kastélya: *Dunham Massey Hall.* P. ORMÓS J.

Altruista bank, lásd: *Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége.*

Altruizmus, másokra tekintettel levő, önfeláldozó (az egyéni érdeket háttérbe szorító), a közjót előmozdító cselekvés, tevékenység. Ellentéte az *egoizmus.* Comte azt az észjárást és eljárást nevezi így, amelyet az idegen érdek határoz meg, nem pedig a saját, az önzés. Szerinte az altruizmus és egoizmus egyformán ősi ösztönei az embernek. Spencer úgy véli, hogy az altruizmus lassanként, fokozatosan fejlődött az egoizmusból. Mind az altruizmus, mind az egoizmus individuálisak. Az altruizmust néha tuismusnak is nevezik (a lat. tu a. m. te után). Vannak altruisztikus morális rendszerek, melyek azt követelik, hogy a mások boldogítása legyen a cselekvés egyetlen erkölcsi motivuma. Az altruizmus a természettudományban is szerepet játszik, ahol az élőlények organumainak egymásrautaltságát jelenti. KOSZÓ J.

Altschlaining, *Ószalónak* régi vasvármegyei, 1920 óta Ausztriához tartozó község mai neve.

Altstadt, csehül *Staré Mesto*, város Csehszlovákiában, a Morva mellett, 15.605 lakossal. Közelében van *Velehrad*, ahonnan szent Cyrill és Method térítőútjára indult és amelyet őseink a honfoglalás korában feldúltak. P. ORMÓS J.

Martino Altomonte

művei olajvázlat a Mönchhof-i templom belsejéről.

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1954

I. kötet

135 P

belül fűtse őket valami. Kiszórt a teraszra néhány marék búzát. Észrevették a verebek, csapatostól lepték el a teraszt és látható mohósággal lakmároztak a váratlan bőségből. A ház asszonya szeretett volna közéjük elegyedni, szeretett volna néhány nagyon fázós verebet a tenyerébe venni, megsimogatni, melengetni. Elindult óvatosan feléjük. Lassú lépésekkel közeledett hozzájuk, de természetesen így is észrevették és gyanút fogtak a kis madarak. Növekvő idegességgel figyelték a közeledését és még mohóbban kapkodták a szemeket. Amikor úgy ítélték, hogy az asszony immár veszélyesen közel jött hozzájuk, egyszerre mind felröppentek és a közeli fákra szálltak. Ezt látva azon tűnődött az asszony — nagyon különös volt ez az asszony —, hogy mi módon tudna ezeknek a megriadt, bizalmatlan kis verebeknek a bizalmába férkőzni. Szeretné meggyőzni őket arról, hogy ő nem ellenség. Nem akarja bántani őket, segíteni szeretne. Eszébe villant az a furcsa gondolat: akkor fogadnák maguk közé, ha ő is verébbé lenne. De hát ez lehetetlen, hiszen ő ember, nem tud verébbé lenni! Eddig a történet.

Mielőtt mi kitaláltuk, Isten már régen (az örökkévalóságban) „kitalálta" és karácsony napján valóra is váltotta ezt a „történetet". Az élők világának magasabb szintjén — nem ember és állat, hanem Isten és az ember viszonyában — valósult meg a szeretet isteni csodája: ember testébe öltözött az Isten azért, hogy egészen közel jöjjön hozzánk és hogy mi bizalommal fogadjuk a közeledését. Jézus születése előtt mindenki félt az Isten kö-

fogadalom: Nem úgy éltem a kellett volna. Újat akarok kezd élni. Ezt a lehetőséget kínálja Jézus, az új életet kezdő Lévi dott hívásával: Kövess engem szedőből tanítvány lett a hív Megváltozott az élete és boldo ványtársai között. Ez a mono parancs, hanem hívás. Nem Menj. Azt mondja, hogy: Jöjj nem küldött úgy senkit, hogy e magához, hogy megerősítse és hogy jótékonyan meglátszana molyan vennénk e hívást, és e na sokak életére ebben a haz

V. Mózes 3:12—22.

JANUÁR 2. H

„Az új bor új tömlőbe va hívásának meghallása tehát r alakítja át, hanem külső éle tozik. Vannak dolgok, amik életünkben a Krisztus követé elmaradnak. Helyette eddig csült értékek kezdenek beár lést nyerni. Megváltozott cse rik a mindennapi életet. Jézu is új bor, amelyiknek új töm dobná forrongó ereje és az élve: tönkremenne mind a Nem jelent ez az új életfo nem jelentheti a törvényeske új életkeretet, a szabadság amelyben végre kiteljesedik új tömlőt maga az evangéli maga körül, csak engedelmes

V. Mózes 3:23—29.

JANUÁR 3.

„A szombat lett az ember szombatért" (2:23—28). Tegr valóját erősíti meg mára Hogyan is gondolt volna a megkötöző börtönére az „ Ő igazán ismerte Isten sz napja elrendelésénél és az e mert ott

ALTAI ILONA
Reformátusok lapja

Altai Ilona metszete

Mart. Altomonte

festette a Mönchhofi plébániatemplom főoltár festményét.

Allgemeine Landestopographie oles

Burgenlandes, Eisenstadt, 1954.

I. kötet

2671

Martino Altomonte

festő képei a győri karmelita templomba kerültek (1726-27).

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

53.f

Martino Altomonte

festette a győri karmelita templom
négy mellékoltárának képeit. 36.p.
reprodukcióval.

Voit Pál: A barokk Magyarországon
Budapest, 1970.

961

Martino Altomonte

1741 kőpül festette a Mönchhof-i plébánia-templom oltár-képeit.

Dagobert Frey: Das Bürgerhaus, Wien, 1929. I-XXXI.

XVIII/1

M. Altomonte

festette a Mönchhofi plébániatemplom szentélyét.

Georg Dehio: Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler, Burgenland, Wien, 1935.

661/

M.D.K.

Martin Altomonte,

nápolyi születésű festő

1716 és 1740 között különböző magyar templomok részére oltárképeket festett, így többek között a győri karmelita templom számára is.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina 170. old.

MDK

M. Altomonte

Mária koronázása c. rajz, a barátudvari tpl egyik oltárképéhez készült

Pigler cikke. Magyar Művészet 1928. 651-652 l.

Altomonte

Győri Karmelita templom
oltárfestményei

Csányi Károly: A régi Győr. H. é. n.
10. l.

Altomonte Márton

MDK

A barokk festők közt kiválik.

Mirövi Myskovszky E.né: A magyar képző-
művészet története. Bp. 1906.
70.1.

MDK

Altomonte Martino és Bartolomeo festők

oltárképet készitettek a győri Karmalita és a sopron Szt.Mihály-templomban.

A magyarországi művészet története I. 430.l.
Budapest,1961.II kiadás.

Altomonte, Martino festő M.D.K.

Győr , karmelita templom oltárkép

más templomok oltárképei ie

1716-40 között

Kampis Antal: Képzőművészetek története 655.l.

A Kultura Világa 2p. 1963.

MDK

M. Altomonte festő

A győri karmelita tplom egyik oltárkép-
pének festője: Kürt Mária, Cabainál
ut István és Imre. A baloldali
mellékoltár is az ő munkája, neut
Terézneh neutelve, a jobboldalon
ut József mellékoltár

P. Antal: A győri karmelita rendhár 200
éves tört. Győr 1897. 87, 90, 91,

M.D.K.

ALTOMONTE, MARTINO von Hohenberg festő

* 1657 – 1745

1716 Kismarton apácakolostor, oltárkérek Szt Ágoston és Mózsika

1726-27 Győr karmelita t. főoltárkép és négy mellékoltárkép . foto

1741. Barátnavar, ciszterita t. mellék. oltárkép, Mária koronázása

Garas: XVIII. sz. 12-13, 159. 172. 206, 221, 265 l.
IX. X. t.

M.D.K.

ALTOMONTE Márton festő

1716 Kismarton ágostonrendi apácák
részére Szent Agoston és Mónika

1726/7. Győri karmelitáknak főoltárkép

1741 Barátudvar, 2. kép

1739. Sopron Szt Mihály te oltárkép (Klaus szerint)

Müvért. Csatkai Endre: Altomonte és Schaller István szerepe a soproni barokk festészetben.
1952

70. l.

M.D.K.

ALTOMONTE Márton festő

Szent György t. oltárkére (Csatkai szer. nem ő festette) 1761.

Fekvő gyermeket ábrázoló szénrajz

1952

Müvért. Csatkai Endre: Altomonte és Schaller István szerepe a soproni barokk festészetben. 70, 71, l.

M.Altomonte festő M.D.K.

a karmelita kolostor folyosóján a templom főoltár
képének részletei/Immaculata, szt.István és Imre/
Győr.

Genth.Müeml.1959 I.112

MDK

A

Martino Altomonte festő

dolgozott Magyarországon

A győri karmelita templom oltárképei

(Mária magyar nemtek között, bep. nemt János, San Juan de la Cruz apotheosisa és nemt Teréza)

Andreas Anegal: Barock in Ungarn. Bp.-Leipzig-Milano. é.n. 69, 71, 72.

Altomonte, Martino MDK
nápolyi születésü
festő

Győr. Karmelita-templom oltárképei.
1724-1726.

60.o.

Czigány Jenő: Führer durch Győr.Raab/. Sopron 1958.

Martino Altomonte

1716 és 1740 között több templom
számára festett oltárképeket /Győr,
karmelita templom/.

Kompis Antal: A magyar művészet a XIX. századig.
Bp. 1968. 167 l., képes. /Minerva zsebkönyvek/

135.-l.

Altomonte, Martin
1699-1747

MDK

festő

Martino és Bartolommeo Altomonte /Győr, Karmelita templom, Sopron szt Mihály templom stb/ honosítják meg a későbarokk szerkesztése elveket és müformákat.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 384.o.

Altomonte, Martin, festő

M.D.K

(1657-1745)

pompáratos dekorativ festménjeket, feldisszitménjeket hesitett sablonos típusok szerint.

Allgemeine Kunstgeschichte, Leipz.Veb.Seemann,I.Aufl.
1966.Bd.V. Die Kunst des 17. und 18.Jahrhunderts, 864.o
Magy.fejezet: A.N.Tichomirov, 516. old.

M. Altomonte festő /+1745/ MDK.

Győr, karmelita templom mellékoltárának képei

Genth.Müemlk1959 I.119

M.D.K.

Altomonte Márton.

Festőművész képei és freskói találhatók a XIII.-ik században épült sopróni szt.Mihály templomban.

Városk Lapja 1937. XXXII.évf. 3.szám. 62.0
Sopron idegenforgalma.

M. D. K.

Martino Altomonte

festő

Valószínűleg ő festette az esztergomi vízivárosi plébánia templom főoltárképét: Loyolai ut. Ignác megdicsőülése 1736 körül.

Genth. Mücml. 1959 I. 83

Altomonte Mártou festőművész,
Győrben dolgozott.

Archaeologiai Értesítő
XLIV., 1930., 262.
Pigler Andor könyvismertetése.

megnéz

ALTONI, Giovanni, firenzei, Giovanni de'Medicit elkisérte magyarországi utj
ára 1595-ben. Dolgozott a török elleni magyar erődítményeken. Visszatérve
hazájába Livorno városfalain müködött.
Irodalmi müve: A katona /Il soldato/,
Firenze /Fiorenza/ 1604., melyben az
erődítésekről is tárgyal.

Maggiorotti 429.

Maggiorotti, Leone Andrea: Architetti e architetture militari. Volume II. L'opera del genio italiano all'estero. Seria quarta. [Roma, 1934]

Altoni, Giovanni

l.

Hadtört. Közl
1939. 24. l.

Banfi Florio dr:
Gianfrancesco Aldobrandini magyarországi hadivállalatai.
Hadtört. Közl.
1939. 24, 28. l.

✓

Fenti részt vett 1595.
Eszterhem ostromában.

Altoni Giovanni

l.

Haddöt. Körl.

1939. 28. l.

Aldini, Giovanni

XVI. 4.

l.

Holdlagg Fesab

80, 81-l

Altoni, Giovanni

olasz katonai építőmester. Mátyás király halála utáni időben szülődött hazánkban

ród

X Magg Agria

1930 · 266. l

✓

Vámos h. n. VII. 165.

Altoni, Giovanni

katonai mérnök

Győr 1594

rést vett Győr

vedelmeben

l.

Hadtört. Közl

1933. 23. l.

Tartozik Követel Aktiva

~~EGYENLEG~~ M

Maggiorotti, L. A.: és

Banfi, F.: Győr

vára. Hadtört. Közl

1933.

193

Zárókimutatás

+ FORGALOM	
Tartozik	Követel
	100.000 —
2.069.586·34	194741·13
1.955.718·20	1.350.560·40
780.712·42	495.812·26
580·25	693·53
189.612·10	158.324·18
210.000 —	7640 —
86.600 —	312.442·20
5.000 —	
[illegible]	

M. D. K.

ALTORJAI Elemér építész

Biológiai csepegtetőlestek

MNOT 192/a-i/57

Barcy Tolsánnal

Mnot katalógusa 1958. 254. l.

Kőműves-, ács- és építőmesteri elő-

vizsgára szavatosság mellett biztos sikerrel készit elő

u. m. kör-, gáz- és csatornakemencék

ÁCI-KÖRUT 80. SZ.
léktartományai részére a hires **konstanci vasön-**
(Rieter & Koller) legujabb
T Ó - G É P E I T.
ó gépek és készülékek a legujabb kivitelben vannak
i tapasztalatok alapján.
készülékek cserepek gyártásához!
k és külön katalogusok!

Épület és portál asztalosmester
Budapest, VII., Király-utca 11. szám.

ándor és társa
, szerkezet és műlakatos-áruk ipartelepe.
a 128. és VI., Szerecsen-utca 50.
rajzok dijmentesen.

enc
z.

Ifj. Weisz Gyula
tükör- és táblaüveg nagy raktára
Budapest, V., Vadász-utca 29.
TELEFON 44—19. TELEFON 44—19.
*
Opalin falburkolat lapok alabastrom fehér és szines ∴ ∴ ∴

ALTORJAY Gábor
1990. 1. 6
91 9. 74
10. 22

Új Müvészet

Új Művészet

Altorjay Gábor

A Magyar Irószövetségben rendezett kiállításon részt vett se művész és Szentjóly Tamás is happeningjével.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde művészetről.
MÜVESZET, 1980. október - 20. lap.

Altorjay Gábor

1966 aranyvasarnápján volt
Altorjay Gábor és Erdélyi Miklós
hajspeningje.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről.
MÜVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde művészetről.

MŰVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

Altorjay Gábor

1966 júniusában Erdélyi Miklós pincéjében részt vett az első magyarországi happeningen.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde müvészetről
MÜVÉSZET, 1980. október ~~é~~ 20. lap.

ALTORJAY Gábor

HAJDU István: Szemérmetlen magyarázatpróba. =
Uj Müvészet, I. évf. 1.sz. 1990 6.p.

ALTORJAY Gabor

NEMZETKÖZI PERFORMANSZ-VIDEÓ FESZTIVÁL

ÚJKAPOLCS GALÉRIA — VIDEÓ MOZI

KAPOLCS, KOSSUTH U. 55.

JÚLIUS 7.- 8.- 9. JÚLIUS 14.- 15.- 16. JÚLIUS 21.- 22.- 23.

vetítések 14-18 óráig

három hétvégén Kapolcson, az Artpool Művészetkutató Központ szervezésében 36 óra performansz videón 20 ország mintegy 300 művészétől, a műfaj külföldi és hazai klasszikusaitól és legújabb képviselőitől.

A programban szerepelnek a szűkebb értelemben vett performanszok dokumentumain kívül az akcionizmus, a happening, body art, event, fluxus darabok, mozgás/tánc színházi, festészeti, szobrászati, költészeti, zenei, multimediális, intermediális darabok, video-performanszok, mail-art-hoz, szokásokhoz,öltözködéshez,viselkedéshez, magatartáshoz, vallásokhoz, hiedelmekhez, filozófiához, tudományhoz, politikához stb. kapcsolódó darabok tematikus összeállítások és fesztivál antológiák.
A most először bemutatásra kerülő videóanyag —tovább-bővült változatban— a Budapesti Őszi Fesztiválon, szeptember 25. és október 6. között, látható lesz az Artpoolban.

NINE DAYS IN PERFORMANCE WORLD

EXPEDITION

THE YEAR OF PERFORMANCE AT ARTPOOL • 1995

SCREENING OF PERFORMANCE VIDEOS OVER THREE WEEKENDS
WORKS BY 300 ARTISTS FROM 20 COUNTRIES

NEWKAPOLCS GALLERY — VIDEO SPACE

KOSSUTH U. 55., KAPOLCS, HUNGARY

JULY 7.- 8.- 9. JULY 14.- 15.- 16. JULY 21.- 22.- 23.

from 2 to 6 p.m.

Second screening with added contributions at the Budapest Autumn Festival, from 25. September to 6. October , 1995 at Artpool, Budapest.
A common catalogue for the two events is going to be published in September.

Artpool Művészetkutató Központ, Artpool Art Research Center
Budapest VI. Liszt Ferenc tér 10. I. em. 1.
tel.: (36-1) 268 01 14 • fax: (36-1) 121 08 33 • postacím/mailing address: H-1277 Budapest 23, Pf. 52

Az Artpool működését 1995-ben a Fővárosi Önkormányzat és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja.

RÉSZTVEVŐK / WORKS BY

Marina Abramovic, Vito Acconci, Olga Adorno, Robert Adrian X, Fernando Aguiar, Akenaton, Patrick Altman, Altorjay Gábor, Amalgam X., Eric Andersen, Laurie Anderson, Hartmut Andryczuk, Pierre-André Arcand, Arman, Fernand Arrabal, Gilles Arteau, Ay-O, George Azzaria, Dmitry Babenko, Bada Tibor, Patrick Baele, Baji Miklós Zoltán (BMZ), Baksa-Soos János, Anna Banana, Bruce Barber, Fernand Barbot, Marianne Bech, Rebecca Belmore, Alessandro Benfenati, Beöthy Balázs, Roland Bergere, Joseph Beuys, Julien Blaine, Jaap Blonk, Nenad Bogdanovic, Böröcz András, Jean-François Bory, Françoise Boudreault, George Brecht, Georgy Bretschneider, Stuart Brisley, Bruit TTV, Günther Brus, Paulo Bruscky, Bukta Imre, Chris Burden, John Cage, Monty Cantsin, Violeta Capovska, Jacques Cartier, Rilo Chmielorz, Henri Chopin, Hugo Chouinard, Marie Chouinard, David Cole, Philip Corner, Diane-Joceline Cote, Sheril Cunning, Merce Cunningham, Billy X. Curmano, Phil Dadson, Daniel Daligand, Jacqueline Dauriac, Jose Denoblet, Mona Desagne, D. Devos, Iskra Dimitrova, Paul Dion, Isabelle Dionne, Marcello Diotallevi, Doyon/Demers (Obscure) Dina Dubois, François Dufrene, Françoise Dugre, Jean Dupuy, Paul Dutton, Roger Ely, Erdély Miklós, Valie Export, Robert Faguy, Peter Farkas, Farkas Gábor, John Feckner, Bartolome Ferrando, Esther Ferrer, Luce Fierens, Robert Filliou, Karen Finlay, L. Flamel, N. Flick, Giovanni Fontana, Charles François, Nicola Frangione, Peter Frank, Jean-Yves Frechette, H. R. Fricker, Ken Friedman, Picasso Gaglione, Jean-Claude Gagnon, Galantai György, Claude-Paul Gauthier, Caroline Gauthier, Alain Gibertie, Allen Ginsberg, John Giorno, Michel Giroud, Gogolyak Sándor, Gruppe 15. November, Gruppe Pravda, Manon Guerin, N. Guirard, Wolfgang Hainke, Halas István, Volker Hamann, Al Hansen, Bernard Heidsieck, John Held Jr., Helyettes Szomjazok, Geoffrey Hendricks, Jon Hendricks, Juan Hidalgo, Dick Higgins, John Hopkins, Dr. Horvath, Joël Hubaut, Inconnu Group, Insertion, Seiei Jack (Joke Project), Ernst Jandl, Françoise Janicot, D. J. Jarvis, Karl Jirgens, Alexandro Jodorowsky, Suzanne Joly, Joan Jonas, Jean Jonassaint, Joe Jones, Juhasz R. József, Istvan Kantor, Allan Kaprow, Kardos Péter, Marie Kavazu, Kecskés Péter, Kipchogue Keino, Kelényi Béla, Kerekes László, Crackerjack Kid, Jürgen Klauke, Yves Klein, Miroslav Klivar, Milan Knizak, Alison Knowles, Julius Koller, Komoroczky Tamás, Konya Réka, Kovacs István, Shigeko Kubota, Tatsumi Kudo, La Monte Young, Arnaud Labelle-Rojoux, Sylvie Laliberté, Claude Lamarche, Diane Landry, Marie-France Lavoie, Jean-Jacques Lebel, Pierre Leclerc, Frances Leeming, Genevieve Letarte, Denis Levaillant, Harie Levesque, Mark Lewis, Arrigo Lora-Totino, fe Lugossy László, Michel Maclure, George Maciunas, Alastair MacLennan, Jackson MacLow, Ruggero Maggi, Valeria Magli, Marias Béla, Helmut Mark, Richard Martel, Steve McCaffery, Jonas Mekas, Albert Mertz, Mészaros Ottó, Metallic Avau, Eugenio Miccini, Luca Mici, Elisabete Mileu, Larry Miller, Enzo Minarelli, Kees Mol, Barbara Moore, Charlotte Moorman, Emilio Morandi, Lars Movin, Otto Mühl, Saburo Murakimi, Nagy Pál, Jorgen Nash, Le Peintre Nato, Bruce Nauman, Angeline Neveu, P. Neville, B. P. Nichol, Boris Nieslony, Rea Nikonova, Hermann Nitsch, Jürgen Olbrich, Bob Olivier, Yoko Ono, Tatsumi Orimoto, Rafael Ortiz, Clemente Padin, Nam June Paik, Gina Pane, Papp Tibor, Papp Tamás, Parzival, Ben Patterson, Mark Pauline, Knud Pedersen, Pereszlényi Roland, Rejean Perron, Piki Soul - Vava Vohl, Carlo Pittore, Grant Poier, Robin Poitras, Jacques van Poppel, Tran Quang Hai, Acindino Quesada, Radio Free Dada, Hortensia Ramirez, Robert Rauschenberg, Ravasz András, Pierre Restany, Révész László, Alain Martin Richard, Daniele Richard, Maxime Rioux, Ro.Ka.Wi, Joceline Robert, Clive Robertson, Anton Roca, Gian Paolo Roffi, Nigel Rolfe, Ronai Péter, Louis Roquin, Peter Rose, Ulrike Rosenbach, Marilyn R. Rosenberg, Jon Rubin, Gerhard Rühm, Tomas Ruler, Jean-Claude Saint-Hilaire, Takako Saito, Sarenco, Alfons Schilling, Arleen Schloss, Tomas Schmidt, Carolee Schneemann, Rudolf Schwarzkogler, Serge Segay, Miriam Sharon, Cindy Sherman, Shozo Shimamoto, Mieko Shiomi, Somogyi Gyula, Adriano Spatola, Daniel Spoerri, E. Stahl, Jonathan Stangroom, Guy Stckens, D. J. Steeve, André Stitt, Marcel Stüssi, Sugar János, Rod Summers, Paul Summers, CindySummers, Jaroslav Supek, Jan Swidzinski, Swierkiewicz Róbert, Szanto Éva, St. Auby Tamás, Szili István, Szirtes János, Szkarosi Endre, Szombathy Bálint, Anne Tardos, Tentatively a Convenience, Yasunao Tone, Roland Topor, Toronto Research Group, Valentin Torrens, Endre Tot, Toth Gábor, Bene Trevisan, Újlak Csoport, Ulay, Ütö Gusztáv, Roi Vaara, Cristian Vanderborght, Zaneta Vangeli, Eugenia Vargas, Ben Vautier, Vig Mihály, Wolf Vostell, Yoshi Wada, Brenda Wallance, Robert Watts, Peter Weibel, Laurence Weiner, Emmett Williams, J. Zimmerman, Roberto Zito

3 x 4

ALTORJAY GÁBOR, ERDÉLY MIKLÓS, St.AUBY TAMÁS KIÁLLÍTÁSA

E három név szerepel a "happening & fluxus" c. kiállítás (Kölner Kunstverein, 1970) katalógusában, mint "Az ebéd (In memoriam Batu kán)", az első magyarországi happening három szerzője. A rendezvényre 1966. június 25-én került sor, a budapesti Hegyalja út 20/b. pincéjében. Ílymódon a nemzetközi szakirodalomba kitörülhetetlenül bekerült három magyar művész neve, s — mivel a happeninget és a Fluxust nem könnyű elválasztani egymástól — a budapesti happening szerzői egyszersmind a nemzetközi Fluxus-mozgalom magyar reprezentánsaivá váltak. (Megjegyzendő, hogy Erdély Miklós az eseményben nem vett részt közvetlenül — csupán a helyszínt javasolta és néhány ötletet adott társainak —, szellemiségében viszont nem állt távol tőlük.) St.Auby egyaránt rendezett happeningeket és Flux-koncerteket, Altorjay a happening felé vonzódott, Erdély igyekezett *nem* adni műfaji megjelölést akcióinak, ettől függetlenül a Fluxus-mentalitás mindhármójuk ekkori munkásságában kimutatható.

A happeningnek és a Fluxusnak közös a gyökere: megszüntetni az élet és a művészet közti határokat. A happening is eseményeket szervez, a Fluxus "event"-jei úgyszintén, csupán az előző hajlik a monumentalitás és az érzékiség felé, míg az utóbbi intimebb, minimalista és inkább intellektuális. Mindkettő alkalmaz és alkot tárgyakat, de ezek a happening számára inkább kellékek, míg a Fluxus önálló művekként kezeli őket.

Az Artpoolban 4-4 objektet, illetve tágabb értelemben művet állítunk ki mindhárom szerzőtől, az 1965-70 közti időszakból. Mint Fluxus-művek, elvileg nincs copyright-juk — bárki kivitelezheti őket. Státuszuk azonban meglehetősen különböző. Az 1986-ban elhunyt Erdély Miklós munkáit — a "Türelemjáték halottaknak" kivételével — instrukciói szerint valósítottuk meg. "Újságtorta"-tervét 1967-ben Altorjay Gábor realizálta.

Más kérdéseket vetnek fel Altorjay Gábor munkái. "Sakkbefőtt"-je kelléke volt egy 1967-es budapesti akciónak, "Rövidzárlat-készülék"-e sokszorosított műtárgyként jelent meg a német Vice-Versand-kiadónál. Az arte poverához közelálló "Húsgomb" élettartama már csak anyaga miatt is véges. Csupán "Kényelmetlen" c. műve "hagyományos" objekt - egy cipő, talpában három rajzszöggel.

St.Auby Tamás munkái részben olyan objektek, melyekben a felhasznált anyagoknak is sajátos jelentésük és funkciójuk van (akár alkimista értelemben is), részben korabeli világtörténelmi eseményekre reagáltak, mint a "Cseh rádió" (1969) vagy a "Holdraszállás-objekt" (1969). Utóbbi egy Erdély Miklóssal közös akció része volt: míg St.Auby, IX. kerületi cselédszobáját tekintve kamerának és az ablakot objektívnek, exponált egy tekercs filmet a holdraszállás pillanatában, addig Erdély elásott egy köménymaggal töltött kávédarálót pasaréti kertjében.

A kiállításon szereplő egyetlen nagyméretű mű az objekt és az environment műfaji határesete. St.Auby "Háromszemélyes hordozható lövészárok"-jának első két változata elpusztult (Budapesten, illetve az 1971-es Párizsi Biennálé után), a mostani verzió — úgy is, mint a 60-as évek egyik legfontosabb emléke — remélhetőleg hosszú életű marad.

Budapest, 1993. május 3.

Beke László

3 X 4

ALTORJAY GÁBOR

SAKK-BEFŐTT (1967)

KÉNYELMETLEN (1968)

HÚSGOMB (1968)

RÖVIDZÁRLAT-KÉSZÜLÉK (1968)

ERDÉLY MIKLÓS

ÚJSÁGTORTA (1967)

TÜRELEMJÁTÉK HALOTTAKNAK (19??)

FIÚING-MEREVÍTŐ (1970)

TAVALYI HÓ (1970)

St.AUBY TAMÁS

ILLATOS MÁGNES (1965)

CSEH RÁDIÓ (1969)

HÁROMSZEMÉLYES HORDOZHATÓ LÖVÉSZÁROK (1969)

HOLDRASZÁLLÁS-OBJEKT (1969)

AZ EBÉD (IN MEMORIAM BATU KÁN) — 1966 — HAPPENING-DOKUMENTUMOK

ARTPOOL MŰVÉSZETKUTATÓ KÖZPONT BUDAPEST VI. LISZT FERENC TÉR 10. I. 1. TEL.: 268-01-14, FAX: 121-08-33 POSTACÍM: 1277 BUDAPEST 23, Pf. 52.
MEGNYITÓ: 1993. MÁJUS 21. 18—21 ÓRÁIG A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ: 1993. MÁJUS 21. — AUGUSZTUS 25. MINDEN SZERDÁN ÉS PÉNTEKEN 14—18 ÓRÁIG (JÚLIUSBAN ZÁRVA!)

Altorjai István, [ ]

L: Martyn Terem

14.

–: Kinek ajánlja?

Népszabadság, Bp. 1979. jan. 7.

Altorjai István, festő

L. Zágon Gyula

-: A Jelenkor krónikája 987.

Jelenkor, Pécs, 1978. okt. XXI/10.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1978 OKT - 5

NÉPÚJSÁG (TOLNA)

Altorjai István festő kiállítása

Kiállítás

1021

Altorjai István festőművész mutatkozott be Pécsett, a Képcsarnok termében

Altorjai István, festő

A Műcsarnokban rendezték meg a Festészet '77 c. kiállítást, melyen szerepel a művész műve.

Gellér István: Festészet '77.
Déldunántúli Napló, 1978. márc. 5.

Altorjai István, kstő

L: Korniss D.

Láncz S: Kéjzőmův krónika 536-540

Jelenkor, Pécs, 1980. jún. XXIII/6

ALTORJAI ISTVÁN

Altorjai István 1967-ben fejezte be tanulmányait, s a főiskolai éveket követően küzdött meg a mesterség teljes birtokbavételével. Először az ország más vidékén, majd szülővárosába, Pécsre visszatalálva, kereste meg az egyéniségéhez legjobban kötődő forma- és kompozíciós törvényeket. A pályán való indulás keserűséget okozó buktatóit, s a felszabadult örömet szerző sikereket egyaránt megismerve vált önálló alkotóvá. Leginkább környezetéhez kötődik. Észreveszi és szereti — talán különös meghatározó szerepet szánva — az ember mindennapjait övező, annak ritmusát jelző egyszerű használati tárgyakat. Következetes szigorúsággal épített csendéletein a használókról szólnak az eszközök, s az egyszerű forma ellenére is ünnepélyessé válva, az értelmesen tevékenykedő ember jelképeként jelennek meg, annak hirdetőivé emelkednek. Ez a művész ars poétikája is. Tehetségével, etikailag is elkötelezettséget vállaló magatartásával mai világunkról, a jelen valóságunkat nap mint nap újra teremtő ember munkájáról vall alakító szándékkal. Ez a kiállítás is — minden bizonnyal — egyértelműen igazolni fogja vállalását, s egyben megszabja azt az utat is amelyen a fiatal művész még inkább kibontakoztathatja tehetségét. Eddigi eredményei adnak ehhez biztosítékot, s felkészültsége már előre jelzi az elkövetkező sikereket.

BERECZKY LÓRÁND

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

ALTORJAI ISTVÁN

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA
1978. SZEPTEMBER 21-ÉN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

MEGNYITJA:
TÜSKÉS TIBOR
JÓZSEF ATTILA-DÍJAS ÍRÓ

MEGTEKINTHETŐ: 1978. IX. 21 — X. 5.
HÉTKÖZNAP 9.30—18, SZOMBATON 8—13 ÓRÁIG

KÉP CSAR NOK

PÉCS, KOSSUTH LAJOS UTCA 24.

Felelős kiadó: Köteles István 78.276 — Képcsarnok V. nyomda

Altórjai István

Martinászok, o. 70×100
Gyár, o. 96×48

V. Északmagyarországi területi képzőművészeti kiállítás, Salgótarján
1969.

Altorjai István

Költő, orej

XV. Szegedi Nyári Tárlat

Altorjay István

Kiállít Pécsett (Kossuth L. u. 24.)

Műgyűjtő 1972/4. sz. „kiállítási naptár"

Altajai István

neve említve

Művészettörténeti Értesítő 1971

311.old.

Altorjai István

Martinásnál o. 70×100
Gyár o. 96×48

V. Északmagyarországi területi
képzőművészeti kiállítás
Salgótarján 1969.

Altorjai István, [ ]

Lánd: Balás Ester

P. Szücs Julianna: A socializmus... 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. máj. 30.

Altorjai István festő

Az 1947-ben alakult csepeli képzőmű-
vészeti kör közösségéből indult el al-
kotó munkájára.

-N-: A képzőművészkör jubileumi kiállítása
Csepel, 1972. dec. 29.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1973 FEB 16

Altorjai István festő-művész (Pécs)
1021

DUNANT

Kiállítás a Képcsarnokban

Tájképek és csendéletek

Zsufolásig megtelt a Képcsarnok Kossuth Lajos utcai üzlete tegnap délután 5 órakor. Pályatársak, érdeklődők, fiatalok jöttek el szép számban az eseményre, ahol ünnepélyesen megnyitották Altorjai István pécsi festőművész kiállítását.

A művész pécsi születésű. 1967-ben végezte el a főiskolát Fónyi Géza Érdemes művész osztályában. Kmetty János, Domanovszky Endre, Barcsay Jenő voltak mesterei. Néhány évig Borsodban élt és működött: Ózdon és Salgótarjánban volt egy-egy önálló tárlata, ezenkívül részt vett számos országos kiállításon is. Három éve tért vissza szülővárosába. Most megnyitott anyaga a harmadik önálló kiállítása: olajfestmények, a Képcsarnok jellegének megfelelően jobbára csendéletek és tájképek.

A kiállítás március 3-ig látható.

Altorjai István tárlatának megnyitása

ÁLLAND

.30: Hírek, időjárás. 5.00, 6.00, 7.00: Reggel krónika 4.45, 6.45: Szót kérek! 5.20, rzeti időjárásjelentés 7.30: Új könyvek. 7.45: Tanácsadó-szolgálat. 8.00: Hírek. 50: Pontos időjelzés 10.00: Hírek, időjárásjelentés. 11.59: Pontos időjelzés. 12.00. dőjárásjelentés. 16.58: Hallgatóink figyelmébe! 16.59: Pontos időjelzés. 17.00: H időjelzés. 19.00: Esti krónika 21.59: Pontos időjelzés. 22.00: Hírek, időjárásje álat

6.00, 6.30, 7.00, 7.30: Hírek, időjárásjelentés. 6.17: Reklám. 6.20: Torna. 6.58. 3.00 Hírek, időjárás. 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés. 14.30: Körzeti időjárás Hírek, időjárásjelentés. 19.54: Jó estét, gyerekek! 19.59: Pontos időjelzés. 20.00: I ntés.

JUGOSZLÁV TELEVÍZIÓ

16.50: Magyar nyelvű adás. 17.45: Doktor Doolitlee — rajzfilmsorozat gyermekeknek. 18.30: Riport. 19.00: Rajzfilm. 19.15: Szórakoztató zene. 20.30: Kecskeszarv. — Bolgár játékfilm. 22.00: Kortársak.

Szo

KOSSUTH RÁDIÓ

8.20: Lányok, asszonyok. 8.40: Népi zene. 9.02: „Főhadnagy Fazekas úr." Julow Viktor dokumentumjátéka (ism.). 10.05: Irina Arhipova és Dan Jordachescu énekel. 10.30: Kapcsoljuk a 6-os stúdiót. A Miskolci Szimfonikus Zenekar hangversenye. Kb. 11.45: Csárdások. 12.20: Zenei anyanyelvünk. 8 rész. 12.30: Magyarán szólva. 12.45: Melódiakoktél. 14.00: 150 ceruza. Jegyzet. 14.10: A dzsessz kedvelőinek. 14.25: Új Zenei Újság. 15.05: Kis magyar néprajz. 15.10: Csak fiataloknak. 16.00: 168 óra . . . 17.30: Petőfi és a világirodalom. III. rész. 17.50: Mi a titka? Pablo Casals művészete. 19.25: Öt perc sport. 19.30: Emlékek útján. Zene, kabaré, riport 90 percben. IX. rész. 21.00: Dubrovniki fesztivál-emlékek. 22.20: A beat kedvelőinek (ism.). 23.05: Simone Boccanegra. Részletek Verdi operájából. 0.10: Melódiakoktél.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Operarészletek. 8.45: Válaszolunk hallgatóinknak. 9.03: Népdalest. 9.48: Fényes Szabolcs filmdalaiból. 10.00: Kapcsoljuk a székesfehérvári Vörösmarty Színházat: Made in Hungary. A Magyar Rádió tánczenei bemutató, hangversenye. 12.00: Dalok zongoraművek. 12.50: „Jelképek erdején át . . ." 13.03: Gazdaságról mindenkinek. 13.33: Kodály: Négy olasz madrigál. 14.00: Napraforgó. 14.48: Éneklő Ifjúság. 15.00: Orvosi tanácsok (ism.). 15.05: Bach: D-dúr szvit. 15.27: Falvakban, mezőkön. 15.57: műsorismertetés. 16.05: A hét műsorából. . . . (ism.). 17.31: Fúvószene. 18.15: Kalandozás. Gyurkovics Mária és Tamássy Zdenko beszélgetése sok muzsikával. 19.15: Kerekes János operettjeiből. 19.35: Láttuk, hallottuk — a kiállítótermekben. 19.50: Jó estét, gyerekek. 20.10: Öt perc sport. 20.15:

örtök

Muzsikáló könyvek . . . Látogatás a Zeneműkiadónál. 21.08: Rádiószínház. Turbinék végnapjai. — Rádiójáték. 22.27: Zenekari muzsika. 23.15: Kozák Gábor József népi zenekara játszik, Pataki Mária és Katona Lajos énekel.

URH RÁDIÓ

18.10: Angol társalgás középhaladóknak. 17. lecke. (ism.) 18.30: Maros Rudolf: Momentum 1956. 18.44: James McCracken énekel. 19.05: A Locomotiv GT, Kovács Kati és a Bergendy-együttes felvételeiből. 19.35: Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét. A Magyar Kamarazenekar hangversenye. Kb. 20.38: Versek. Kb. 20.55: A hangversenyközvetítés folytatása Kb. 21.35: A dzsessz kedvelőinek. 21.59: Bemutatjuk Yehudi Menuhin és Wilhelm Kempff új Beethoven-lemezeit. V. rész.

MAGYAR TELEVÍZIÓ

8.05: Történelem. (Ált. isk. 8. oszt.) 9.00: Környezetismeret. (Ált. isk. 4. oszt) 11.05: Kémia. (Ált. isk. 8. oszt.) 11.55: Filmesztétika. (Középisk. II. oszt.) 13.10: Történelem. (ism.) 14.00: Környezetismeret. (ism.) 15.50: Kémia. 17.40: Hírek. 17.45: Turistaúton a Szovjetunióban. Kijev—Leningrád. A Magyar Televízió és a Budapest Tourist útifilmje. 18.15: Tízen Túliak Társasága. 18.40: Kommunista Kiáltvány. Riportműsor. 18.50:

Altorjai Ilona

Pécsen a Képcsarnok bemutató
termében mutatja be munkáit
Altorjai Ilona.

-.- Kiállítási naptár.
MŰVÉSZET, 1973.január - 46.oldal

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1975 AUG 17

Altorjai István festő

1021

„A piac egy nagy csendélet"

Látogatóban Altorjai Istvánnál

Ritkán látom olyan szépnek a várost, mint innen, Altorjai István Szalay András úti műtermének tetőteraszáról. Néhány óra múlva nyílik meg kiállítása a Déryné utcai kiállítóteremben. A festő izgatott, lámpalázas, mint bárki megmérettetés előtt. Jól tudom, nem a munkájával kapcsolatos bizonytalanság gyötri, hiszen amit csinál, meggyőződésből csinálja. Hites meggyőződésében a Derkovits-bizottság is időről időre megerősíti. Legutóbbi budapesti kiállításának vendégkönyvét lapozgatva megértem, milyen érzés lehet találkozni a közönséggel. Pocskondiázó megjegyzésektől az egekig magasztaló jelzőkig minden előfordul itt.

– *Miért van ez? Minek tulajdonítható ez a sokféle vélemény? Ilyen volna a közízlés, ilyen heterogén? És ha igen, mivel lehetne fejleszteni?*

– A közízlés összefügg a vizuális nevelés kérdésével, ami még nem megoldott nálunk sem az általános, sem a középiskolában. Az előrelépéshez szerintem magas szinten képzett szakemberek kellenének. Sajnos a képzőművészeti főiskolán alig huszan végeznek évente. Közülük kevés kerül be az iskolákba. A vizuális ismeretterjesztés sem kellőképpen megoldott. Nem elég ma már az, hogy van múzeum, nem elegendőek az ismeretterjesztő előadások megfelelő alapok nélkül. Nem megfelelő a művészek és a tömegek, vagyis a közönség kapcsolata sem. Szocialista szerződésekre volna szükség a művészek és a nagyobb vállalatok, üzemek között.

Kis rózsaszínű cédulát vesz elő. Belépő a Mecseki Ércbányászati Vállalathoz. Innen a sok bányászkép. A művész lemegy a bányába, egész műszakokat tölt el ott. Megfigyeli a munkát, megcsodálja az ott dolgozó emberek küzdelmét a kemény anyaggal. Kedvenc helye a piac. Azt mondja, a piac egy nagy csendélet.

– *A közönség ízlése sokrétű. A művészek a végső nagy célt tekintve egyet akarnak, miért van az, hogy a megvalósítást tekintve mégis ennyire kevéssé tudnak egyetérteni alapvető dolgokban?*

– Bonyolult kérdés ez. Művészeti életünkben napjainkban számos eltérő törekvés van jelen. Napi divat szerint változó, nyugati utánérzést keltő „művészetet" művelő és eszmei-politikai elkötelezettségű művészetről, művészekről van szó. És anyagi-erkölcsi megbecsülésről is... Én személy szerint arra törekszem, hogy országos szinten otthon legyek a szakmában, nem szeretnék a későbbiek során sem pusztán „helyi nagyság" lenni. Ami engem illet, álláspontomat egy – a napokban megjelent – vallomásomban így fogalmaztam meg: A képzőművészetet közügynek tekintem és a korszerű, szocialista tartalmú, realista módszereknek fejlődő, új magyar képzőművészet útját érzem sajátomnak.

A Derkovits ösztöndíj zavartalan fejlődési periódust biztosított Altorjainak. Lehetővé tette számára, hogy a Szegedi Nyári Tárlattól mostani pécsi kiállításáig az összes jelentős országos és vidéki kiállításon részt vegyen. Megerősítette azokban a szakmai ismeretekben is, amelyek elsajátítására majdnem 20 évet fordított.

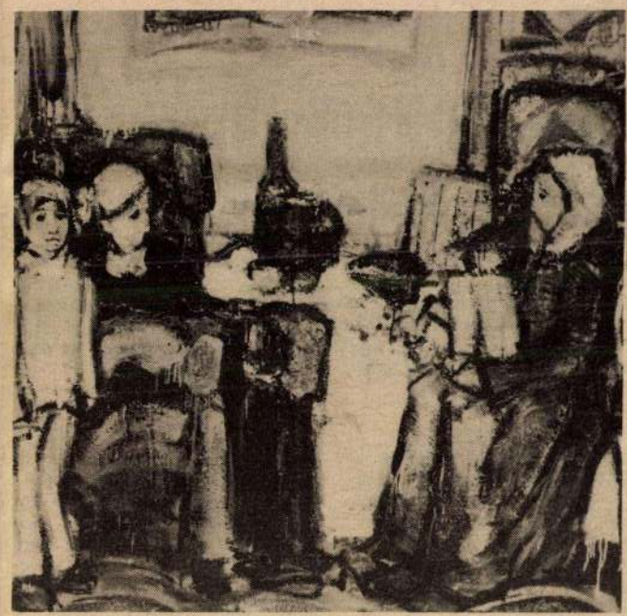

– A festészet elsősorban szín kérdése. Színben, formában, térben kell gondolkodni. Aki erről lemond, nem festő már, hanem dekorátor.

A lenti forgalom lassan ritkul. A szürkületi városképbe olvadva még a tervekről beszélgetünk. Kiállításokra készül és festeni akar. Csak festeni... Talán tanítani is fog... Nem döntötte még el. Esteledik. Elindulunk a Déryné utcába.

B. K.

24 ÓRA A NAGYVILÁGBAN

Amerikai képviselőket fogadott Ceausescu, Románia elnöke

Nicolae Ceausescu román elnök fogadta az amerikai kongresszusi képviselők Bukarestben tartózkodó delegációját. A Carl Albert, a képviselőház elnöke vezette delegáció a Szovjetunióból érkezett a román fővárosba. A tanácskozáson a két ország közötti gazdasági és kereskedelmi együttműködéssel összefüggő kérdésekről, valamint aktuális nemzetközi problémákról volt szó.

*

✦ PRÁGA. A Szakszervezeti Világszövetség felhívást intézett a szövetséghez tartozó valamennyi nemzeti szakszervezet dolgozóihoz, hogy aktívan járuljanak hozzá a szeptember negyedikén kezdődő kéthetes chilei szolidaritási kampány sikeréhez. Az SZVSZ meggyőződését fejezte ki, hogy a szakszervezetek továbbra is határozottan támogatják a chilei nép igazságos harcát.

✦ PÁRIZS. A francia közvéleményt meghökkentette az a dokumentumfilm, amelyet a náci megszállókkal kollaboráló

✦ *PRÁGA: A csehszlovák mezőgazdaság dolgozói teljesítették a gabonaeladási tervet. A termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok az idén már több mint 2 720 000 tonna gabonát szállítottak az állami hombárokba. Most országszerte folytatódik a kenyérgabona terven felüli eladása az államnak.*

A vizek tisztaságáért

KÖZTISZTASÁGI DOLGOZÓK SZTRÁJKJA NÁPOLYBAN. A sztrájkoló köztisztasági dolgozók által úttorlaszként használt szemétszállító gépkocsit a karabinierik távolítják el Nápoly egyik utcájáról. A köztisztasági vállalat alkalmazottjai az eddiginél magasabb fizetésért léptek sztrájkba.

*

✦ DJAKARTA: Indonézia függetlensége kikiáltásának 30. évfordulóján Szuharto elnök szombaton beszédet mondott a par-

✦ *LONDON: Az angol lapok szombaton hírt adtak Kisfaludi Stróbl Zsigmond haláláról. A londoni Times Kisfaludi Stróbl*

Banglades

Fegyveres összecsapások

Bangladesből, ahol pénteken hajnalban katonai államcsínyt hajtottak végre, meggyilkolták az ország elnökét, Mudzsibur Rahman sejket, s megdöntötték kormányát, szombaton reggel kevés új információ érkezett. A hírek zöme a katonai ellenőrzés alatt álló bangladesi rádió által közölt hírekre szorítkozik.

A Reuter angol hírügynökség Új-Delhiből keltezett összefoglalója szerint tartják magukat a meggyilkolt Rahman elnök hívei és az új rezsim támogatói közötti fegyveres összecsapásról pénteken elterjedt hírek. Ezek szerint a határmenti Tripura államban, Agartalában lezajlott összecsapásnak legkevesebb 200 halálos áldozata volt. Az összetűzésről szóló jelentéseket a PTI indiai hírügynökség is átvette, majd a kétszáz halottra vonatkozó jelentést pénteken éjjel visszavonta.

A Reuter új-delhi tudósítója az új bangladesi kormány összetételéből arra következtet, hogy a pénteki puccs fő célja Mudzsibur Rahman sejk s néhány közvetlen munkatársának eltávolítása volt. Az új kabinetben helyet foglaló tíz miniszter és hat államminiszter ugyanis kivétel nélkül tagja volt az előző kormánynak is. Nem tagja az új végrehajtó testületnek Manszur Ali volt miniszterelnök — akit meg nem erősített hírek szerint meggyilkoltak — és a külföldön tartózkodó Kamal Husszein külügyminiszter.

Közben változatlanul érvényes az államcsínyt követően elrendelt rendkívüli állapot és a szigorú kijárási tilalom. Az utóbbit pénteken 90 percre feloldották, hogy a többségében mohamedán lakosság istentiszteleten vehessen részt.

George McGovern:

Normális kapcsolatokat

Altorjai István

A Studió Galériában 1975. május 28.-án nyitják meg Altorjai István festőművész kiállítását.

A Ferencvárosi Pincetárlat helyiségében junius 5.-ig tekinthető meg Sz. Kárpáty Magda kiállítása, -közli a lap Kulturális eseményeket ismertető rovata.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 24.
XIX. évf. 21. sz. 8. lap.

Altorjai István

BÁN ANDRÁS

ARCTALAN PORTRÉ

– JEGYZETEK ALTORJAI ISTVÁN KIÁLLÍTÁSÁRÓL –

A budapesti Stúdió Galériába lépve a déjà vu érzése fogott el. Nemcsak azért, mert felsejlettek a Pécsett élő Altorjai István képeiről őrzött emlékeim – Altorjai 32 éves, számos kollektív kiállítása mellett ez immár az ötödik önálló tárlata –, hanem mert a Stúdió Galériában, a fiatal képzőművészek kiállítóhelyiségében minden második festészeti kiállítás hasonló benyomást gyakorol a belépőre. Van aki kedveli ezt a „konformistán expresszív" festésmódot – hogy valami nevet adjunk neki – és most is örömmel nézett körül. Van akit az első benyomás elriasztott. És van aki az egyén arcára is kíváncsi lett, ezen keresztül pedig az uniformis indokát kereste. Próbáljuk most ezt az utat járni.

A tucatnyi kép három év tükre, egy stílusára találó, beérő művész portréja: nagy, lendületes festésű, ívelő körvonalú foltok, néha kicsit elcsurgatott, vastag festékréteg, zsíros színek. Dunántúli tájak, a tájban asszonyalakok vagy bányászok álldogálnak. Ember és gép, vagy két férfi egymással szemben. A téma ennyi, de hisz a „téma" csak azért fontos, hogy stílusának hatókörét megvonja. Ecsetjét – s ebben semmi meglepő – még részben mesterei, példaképei vezetik. Horizontja a magyar festészet jelene. Konfár Gyula és Ridovics László faktúrái, Kmetty János szigora, Lóránt János csendje.

Útja nem volt könnyű, de semmi meglepőt sem tartogatott. A normális lét sodrába sehol nem került nagyobb zátony. Az eredménynek is egyfajta szabványhoz kell tehát alkalmazkodnia?

Szemeljünk ki két képet. Csendélet, 1973. Az előtérben, egy falrészlet előtt, a való világ rendetlensége, esetlegessége. Az összefogott formákból nehezen deríthető ki a tárgyak mibenléte. Nem is lényeges, hogy miféle üveg az ott a festőasztalon, vagy miféle doboz; a kép szempontjából csupán ez az esetlegesség számít. A tárgyhalom fölött a jellegzetes, íves formákkal keretelt tükör, benne azonos formák jelenítik meg a festőt – arctalanul – állványa előtt. Körülötte a rendezetlen felsorolás mostmár a tükör által megtörten, elmosódottan folytatódik: végeredményben a külső és belső világ hasonló rendszerére mutat.

Uránbánya, 1975. Két bányászalak szembesítése sorsukkal, a heggyel. A motívum két évvel korábbi képén, a Bányán is feltűnik: ott egynemű anyagból formálta meg a hegyeket és az embereket, így konfliktusuk tragikuma a narancsvörös egy árnyalatának képi szétterjedésében oldódott föl. E megoldás elégtelenségét érezve az újabb képen a figurákat magukra hagyja, a hegyet pedig köréjük, föléjük sorolja. Érzékeltetés helyett tehát elmagyarázza nekünk, hogyan nyomasztja ezeket az embereket a természet kiszámíthatatlan ereje. Íme Altorjai festészetének problémája. Az érzelem kifejezését egyrészt formáira és színeire bízná – hiszen ezért fest. De formái „egyformák", ön-

bánnal való jelenetben), vagy amikor gúnyolódhat. Gertrudis titkát azonban nem sikerült megfejtenie: nem világosodnak meg szándékai az öccsét úszító jelenetben, nem érzékeljük – Katona József szemében oly fontos – gőgjét kellő mértékben. Mindennek ellenére ő a legelevenebb Gertrudis, akit valaha láttam. Szomorúan kell megállapítanom, hogy a másik nehéz női szerep alakitója, a tehetséges Vörös Eszter végleg nem tudott megbirkózni Melinda talán még nehezebb figurájának színpadra állításával. Könnyebb dolga volt Farkas Zsuzsának Izidora szerepével, noha ez az alakítás is gyenge pontja szokott lenni a *Bánk bán* előadásának. Ezúttal azonban pontosan kidolgozott, világosan érzékelteti azt a lélektani folyamatot, amely az Ottó iránti szerelmén keresztül Melinda bűnének leleplezésére, Bánk úszitására, majd a gyilkosság után megbüntetésének szinte mániákus követelésére ösztönzi. Kitűnő gondolat az is, hogy idegen – nem meráni – voltának hangsúlyozásával bizonyos függetlenséget kap az udvarban, amit Ottó kedvéért áldoz föl. Ezen az előadáson Izidóra izgalmas, eredeti egyéniséggé nő föl. Petur, Tiborc, Biberach, Ottó és – főleg – II. Endre király szerepének meglepő gondolatokra vezető értelmezése mellett ez is új színnel, gondolattal gazdagította ezt a sok részletében igen érdekes előadást.

Felejtsük el! – ajánlgatják mostanában a labdarúgó-mérkőzések televíziós közvetítői. Nem hinném, hogy ezt kellene ajánlanom ezzel az évaddal kapcsolatban. Nem is annyira a sikerek és félsikerek miatt lenne érdemes illetékeseknek az évad tanulságait alaposan megvizsgálniok, hanem a kudarcok, az összkép szürkesége és főleg az új magyar drámák meghökkentően kis száma és lehangoló színvonala miatt. Reméljük, hogy ez a beszámoló a budapesti színházak hullámvölgyének mélypontjáról szól. Ahonnan fölemelkedés következik.

Altorjai István, Jestő 3

Bán András: Arctalan portré c. recenziójának (742 old.-tól) folytatását

Lásd: Martyn ferenc-nél (: szülége hajos Zengő vidékomban c. cikknél.

743. old.

744. old.

Bán A.: Arctalan ... 742-743.

Jelenkor, Pécs, 1975. augusztus XVIII. 8.

Altorjai István, festő

4

L. Martyn Ferenc
(744. old.)

Altorjai István: rajz

743. old.

Illenkor, Pécs, 1975. augusztus.

XVIII
8.

Altorjai István: grafikus

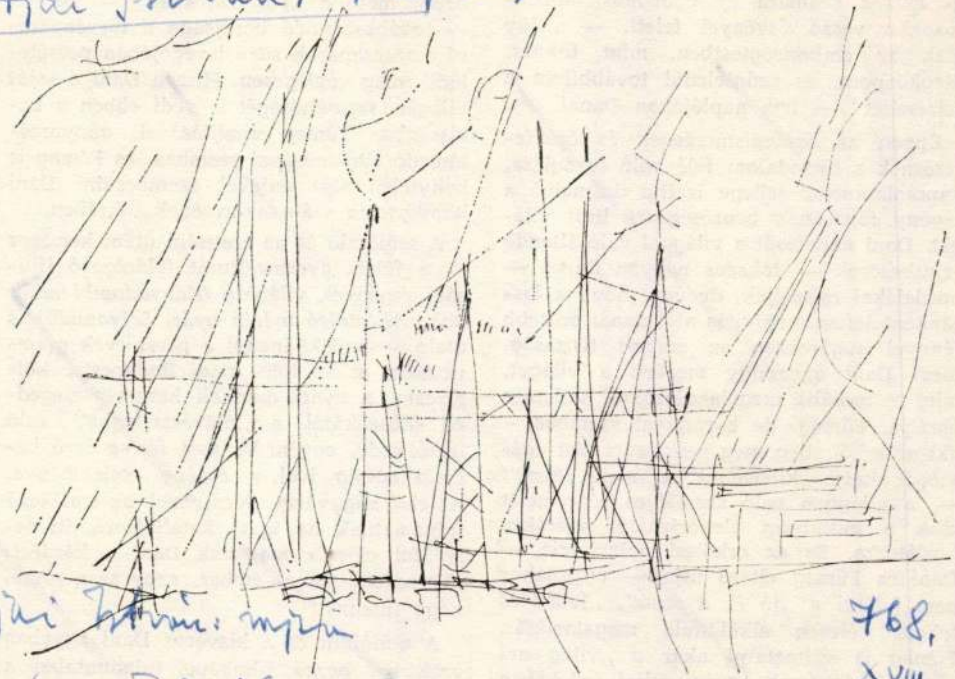

Altorjai István: rajza

Jelenkor, Pécs, 1975. augusztus

768.

XVIII
8.

nül kapcsolatot keres a külvilággal; önmaga a társadalomba ívelő híd sajátmaga és mások számára az egoizmus labirintusokba vesző ösvényei felett. — ,,Úgy élek az emberiségtestben, mint fókusz, idegközpont, és szüntelenül továbbítom a jelzéseket'' — írja naplójában Danai.

Éppen az önmegismerésnek és önkifejezésnek a társadalom felé való fordulása, kapcsolatkereső jellege izzítja drámaivá a regény főhősének bensőségesen lírai világát. Dani naivitását a világgal való állandó érintkezések — sokszor nagyon durva — hordalékai csiszolják, de úgy, hogy a lassanként lefoszló naivitás alól annál erősebb fénnyel sugározzon az emberi tisztaság. Mert Dani ugyanúgy megérti a világot, mint a morális megalakulásokra hajlamos barátja, Fűmag, de barátjával szemben – aki az erkölcsileg meg nem szűrt élet egészéből akarja ,,kihasítani'' a ,,maga részét'' —, a világban való személyes részvételét csak a morálisan elenőrizhető szférákra korlátozza. Ez az erkölcsi polarizáció — Dani és Fűmag eltérő útja — ugyanakor nem jelenti a ,,jó és a rossz', ,,fehér és fekete'' élesen elkülönülő magatartását. Fűmag is változtatni akar a ,,világ arcán'', és nemcsak egyéni céljai érdekében fogadta el a zöld utat jelentő kompromisszumokat. Fűmag magatartása is egyfajta

küzdelemben szeretet után sóvárgó embert. Kettőjük egy dunántúli kisvárosban kezdődő, majd a ,,nagyvárosban'' — Pécsett — továbbszövődő barátsága a törvényszerű összecsapások sűrű levegőjében pecsételődik meg véglegesen. Hiszen Dani a saját világát, személyiségét is védi ebben a barátságban Fűmag vitalitásával, gúnyorostámadó cinizmusával szemben, és Fűmag is kénytelen régi énjével szembesülni Dani könyörtelen számonkérésének tükrében.

A szülőfalu és az érettségi utáni kisváros — a főhős gyermekkorát feldolgozó ifjúsági regények világára *(Kányadombi indiánok, Az utolsó indián nyár, Sólyomidő)* is utaló — emlékképeitől a pécsi évek számvetésein át az 1956 utáni Budapestre költözésig, a nyári munkák keserves-megedző időszakától a ,,művészvilágba'' való tartózkodó, egyéni tartását féltve őrző beilleszkedésig ível a regény cselekménye. Az első nagyváros, Pécs ennek az emlékező folyamatnak az igazi katalizátora, itt teszi fel először magának Dani a kérdést: ,,Sorsa elől fut az ember, vagy az a sorsa, hogy fusson?''

A szülőfalu és a kisváros Dani agyában örökösen pergő filmképei minduntalan a beteljesületlenség szomorúságát és szépségét árasztó szerelmet, Kincső alakját

Alborjai István, Grafikus

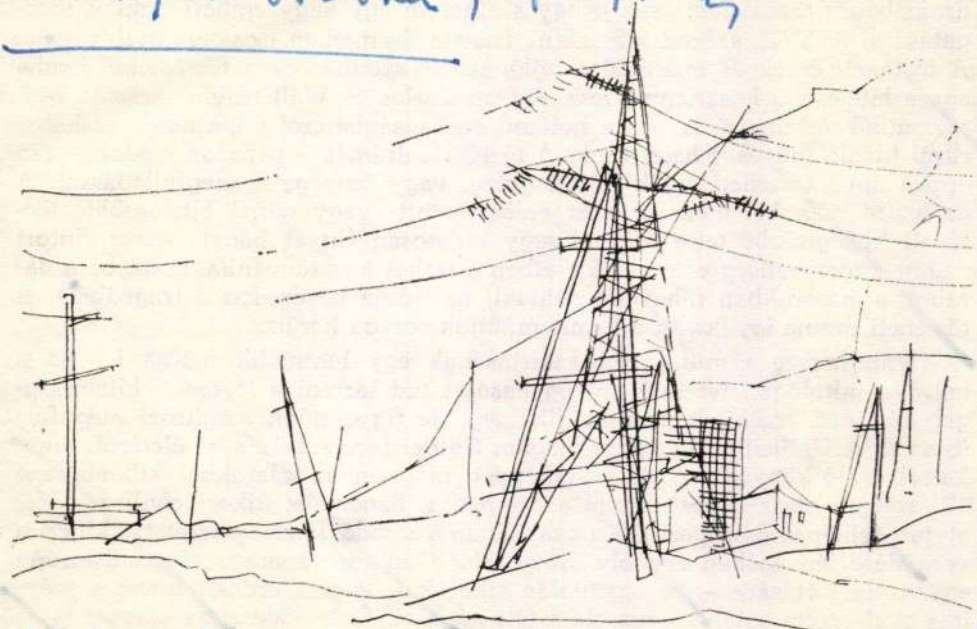

Jelenkor, Pécs, 1975. augusztus

XVIII/8. 732 ear

A mitosz azonban a mesében éppúgy tovább él, mint a történelemben: a királydrámák csak egyik arcukkal a vörös és fehérrózsa harca, a másikkal egy dramatizált Iliász, az emberi szenvedély nagy mitológiája. A történeti drámában a történelem csak ürügy s alkalom egy nagy emberi indulat mozgatására. A XVII. század klasszikus francia drámáiban ez egész nyilvánvaló. A történeti érzék és érdeklődés fejlődésével azonban ez a történelmi álruha egyre hitelesebb kosztümmé lesz. A Don Carlos és Wallenstein szerzője egyszersmind történetíró is, aki a holland szabadságharcról s harmincéves háborúról kiváló műveket hagy ránk. A történeti drámát – paradox módon – tán épp a növő történeti érzék fojtotta meg, vagy fenyegette megfulladással. A drámaíró csak két módszer közt választhatott: vagy minél hitelesebbé, történeti kielégítőbbé tette művét, vagy tudatosan fittyet hányt, szinte fintort vágott a történetiségre. Az első esetben a terhes kosztüm fullasztotta be a darabot, a másodikban (Shawnál például) az irónia keveredett a tragédiába. A történeti dráma így lassan a hamis műfajok sorába került.

Van persze a műfaj életbentartásának egy harmadik módja is: ha a belső, a mitológiai teremtő erő egyensúlyt tud tartani a történeti hitelességgel; történeti érzékünk nem ütődik meg, de figyelmünk a mítoszi mag felé nyomul. A Galileihez átrágtam magam Galilei levelezésén s az életéről, munkáiról szóló könyveken; de voltaképpen mégsem az adatokból kibontakozó 17. századi olasz tudóst vittem a színpadra, hanem az újkori civilizáció ősatyját, jelképes összegezőjét, a csapdában vergődő Igazságszeretet, akinek a vergődése lényegében épp oly örök, mint Oedipusé a maga csapdáiban. Az egyensúly tartására – ha egyáltalán sikerült – engem érdeklődésem s szépírói módszerem sajátos kapcsolata tett képessé. Érdeklődésem s sorsom is az életből egyre inkább a történelembe szorított, műveim foganása viszont épp

Altorjai István, festő

1

Altorjai István. Gendélet 1971

Műmellékelet: 1. – Altorjai István: Gendélet

Albanyi István: Uránbánya, 1975. Műmelléklet: 2

Altorjai István, festő 2

Altorjai István: Uránbánya, 1975

Mümelléklet: 2

Jelenkor, Pécs, 1975. augusztus

XVIII.
8.

Altorjai István.

—: Kiállítási naptár

Művészet, 1975. szept. Augusztus – 45 oldal

PÉCS

Déryné utcai bemutatóterem

Altorjai István festőművész kiállítása

Altorjai István 1943-ban Pécsett született. Középiskoláit a budapesti Képzőművészeti Gimnáziumban végezte, majd 1963-tól 1967-ig Ózd város Tanácsának ösztöndíjasaként a Képzőművészet Főiskola hallgatója volt, ahol festőszakon szerzett diplomát. Mestere Fónyi Géza volt. Tagja a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának és a Fiatal Művészek Stúdiójának. 1968-ban Stúdió-ösztöndíjban részesült. 1972-ben Derkovits-ösztöndíjat kapott. 1968-tól rendszeresen részt vesz országos és területi kiállításokon. 1974-ben tanulmányúton járt a Szovjetunióban. Pécsi bemutatkozása után 1975 őszén Moszkvában lesz kiállítása. Csendéletein, tájképein, tematikus kompozícióin a valóság felkeltette benyomásokról, érzésekről számol be anélkül, hogy benyomásai szubjektív vonásait egyoldalúan felfokozná, elvonatkoztatná az élményt kiváltó realitástól. Legszebb képein a teremtő ember munkájáról vall (Uránbányászok, Külszínen, Bányászlányok, Gép).

Molnár G. Judit

Augusztus 14–31.

ALTORJAI ISTVÁN

Tüskés Tibor: Műteremben
Pécs. Jelenkor. 1978.

Még alig indult el ez az interjú-sorozat a *Jelenkor*-ban, amikor az egyik pesti lap rövid ismertetést közölt róla. A következő nap megcsörrent asztalomon a telefon:

– Itt Altorjai István beszél. Olvasom, hogy műtermeket látogat... Hát miféle öreg festőkkel beszélget maga? Mikor gondol arra, hogy velünk, fiatalokkal is foglalkozzék? Baranya első és egyetlen Derkovits-ösztöndíjasa vagyok...

Altorjai István akkor harmincegy éves volt. Arthur Rimbaud, Petőfi Sándor és József Attila alkotó éveinek számát tekintve talán már nem is egészen fiatal. Bernard Shaw-hoz, Pablo Picassóhoz vagy Kisfaludi Strobl Zsigmondhoz képest viszont éppen csak a pályára lépő.

A telefonhívás után természetesen azonnal fölkerestem, megnéztem munkáit, „megtapogattuk egymás izmát", s most, két évvel később a műtermi beszélgetésre is sor került.

Pécsen, a Szalai András utcában, a színes pirogránittal burkolt, csíkos „pizsama-házak" egyikében lakik. Lift visz a tizedik emeletre, onnét még egy emeletet gyalog kell megmászni. A liftház, a kémények, a szellőzőnyílások, az ismeretlen rendeltetésű kábelek, fali dobozok, a titkot rejtő vasajtók világa ez. A falon ecsettel mázolt fekete felirat: „Tilos itt csövezni!!! A rendőrség elviszi."

Kérdőn nézek a festőre.

– Én írtam – mondja. – A feleségem meg a lányom biztonságáért. Egyedül lakunk ezen a szinten. Gyakran kell Pestre utaznom. Nem szeretem, ha itt alszik valaki...

– Előfordult már?

– Több alkalommal... Egy öregember. Szerelmespárok. Két buzi. Meg amiről nem tudok... Amióta kiírtam, elmaradtak.

A némi jóindulattal tizenegyedik emeletnek nevezhető legfelső szinten, egyetlen, eredetileg műterem céljára épített helyiségben lakik Altorjai harmadmagával. A meglevő térben kellett előszobát, konyhát (főzőfülkét), lakószobát, mellékhelyi-

mi a gobelin... Reggel bemondja a rádió, hogy a Parlament gobelin termében, és senki nem tudja, mi az... De hogy magamnak is kívánjak valamit: egy kiállítást egy kedves, jól megvilágított, tágas helyiségben. Akár falun, akár városban. Hogy minél többen megláthassák, mit csinálok. A kiállításnak ez a célja. Különben itt is fogadhatok embereket.

– Tíz éve él Kaposváron. Egy évtized a művészi pályán viszonylag nem nagy idő. Van már leszűrhető tapasztalata ennek a tíz évnek?

– Az, hogy ki milyen ember, az itt dől el. De hogy ki milyen művész, az nem...

ségeket kialakítania. A lakkozott hajópadlóval elválasztott parányi szoba a feleségé és a tizenkét éves nagylányé, a műterem megkisebbített, de még így is a lakószobánál nagyobb részében a festő dolgozik. Nyugatról katedrálüvegen megszűrt fény jut a műterembe.

Altorjai patinás, kopott farmert, rövidujjú kék pamutinget visel. Kimegy, aztán visszajön. Tálcán két csészét, kávét, cukrot egyensúlyoz. A magukra utalt férfiak biztonságával és mackós nyugalmával mozog. Elnézem kerek, telt arcát, húsos ujjait. Később újból kimegy, és ismét visszatér. Egy mappából rajzokat vesz elő, és a lapokat a műanyagborítású heverőre helyezi.

– Mutatok pár dolgot, ha nem haragszol – mondja. – Friss grafikák. Nekiálltam kicsit rajzolni. Most jöttem meg a batinai művészteleprő̈l, ott születtek a vázlatok, itthon aztán kidolgoztam őket, megcsináltam a képeket. Színes zsírkrétával készültek. A papír recés felületét, a faktúrát is felhasználtam. A *Dunántúli Napló* klubjában akarnak kiállítani nyolc-tíz darabot. De én ennek a dupláját megcsinálom. Válasszál egyet közülük . . .

Amíg a grafikát nézegetem, Altorjai újságot vesz elő.

– Benne vagyok a *Magyar Szó*-ban. Tévé-interjút is csináltak velem, meg az újvidéki rádióban is szerepeltem.

Eddig nyolc önálló kiállítása volt, Ózdon, Salgótarjánban, Pécsett – kétszer is –, Szigetváron, Budapesten, Mohácson, Komlón, továbbá rendszeresen részt vesz területi és országos csoportos kiállításokon.

Altorjai István 1943-ban született Pécsen.

– Nagyapámék házában laktunk a Hegyalja utca 98-ban. Aztán apám tíz éven keresztül épített egy házat a Bolgár Hadsereg útja 66. alatt. Bele is halt. Amikor elkészült a ház, súlyos beteg lett. Most anyám lakik a házban, meg a testvérem felesége és két gyereke. Öcsém kiváló beat-zenész, gitáron játszik. Van egy zenekara, az Interkoncert közvetítésével már másodszor jár Norvégiában és Dániában. Először két évre szerződött, most megint meghívták másfél évre.

– Mindketten a művészetből éltek. Mit hoztatok hazulról?

– Semmit. Nagyapám kékfestő volt. Talán innét az a kicsi tehetség, ami belém szorult. Távol állt tőlünk minden művészet. Nem volt otthon se hangszer, se kép. Egy kis szoba volt, meg még egy kisebb. Nagyon szegényes körülmények között nőttem fel. Egyetlen szentkép volt a falon, kommersz reprodukció, Jézus az Olajfák hegyén a bárányokkal. Az első kiállítás-élményem egy Rembrandt reprodukciógyűjtemény volt a mostani Fegyveres Erők Klubjában. Talán tízéves lehettem. Meg a templomok freskói, plasztikái. Azokra úgy rácsodálkoztam . . . Ahogy mondani szokták: nekem nem volt gyerekszobám. De ott volt a Tettye. Ha kinéztem az ab-

lakon, az egész nyolcezer katasztrális hold egyetlen műteremmé változott számomra. Sokat voltam a természetben, láttam, megfigyeltem változásait. Ez volt a meghatározó. Csak véletlenül került ceruza a kezembe. Ösztönösen kezdtem el rajzolni. Téglával a betonjárdára meg a tettyei sziklák falára . . . Nyolc éven keresztül az Ágoston téri általános iskolába jártam. A felső osztályokban már volt kötelező rajzoktatás. G. E. tanított. Múltkor találkoztam vele. Megállított. „Sose beszélsz rólam" – mondta. „Édesapám, miért beszéljek? Jobb festő vagyok nálad!" 51-ben találkoztam Martyn Ferenccel. Kelle Sanyi bácsi műtermében kezdtünk el dolgozni. Volt ott egy szakkör. Egy papírtekercset meg egy kockát kellett lerajzolni. Ez volt a fölvételi. Kitűnő iskola volt. Onnét került ki a két Fürtös, Ilona meg Gyurka, Pattantyús, a kerámikus, meg én. Nyolcadik általános iskolás koromban egy rajzom Tokióban szerepelt a gyermekrajz-kiállításon. Nagyanyámat rajzoltam meg, a sparhelt mellett, ahogy főz. Meg az osztálytársaimat rajzoltam le egy-egy kifliért.

– Mikor kerültél Pestre?

– 57-ben. Akkor még nem volt itt művészeti gimnázium. Nem tudtam, hogy másutt létezik. Már fölvettek a fémipari technikumba, amikor tanáraim rábeszéltek, hogy menjek művészeti gimnáziumba. Akkor kerültem Pestre. Basilides, a színész öccse tanított, meg Benedek Jenő. Harmadikos voltam, amikor kikerültem a csepeli munkásotthon szakkörébe. Azért mentem ki, mert ott ingyen kaptam anyagot, vásznat, festéket, fűtött műterem is volt, meg modell. Vidéki gyerek voltam, ott láttam, hogy azok az emberek nőzés meg a kocsma helyett mit csinálnak. Akkor én is elgondolkodtam: „Mi a jó Istennek vagyok én Budapesten?" Ott tudatosodott bennem, hogy amit addig ösztönösen csináltam, nagyon komolyan kell venni.

– Aztán fölvettek a főiskolára . . . Ott kik voltak a tanáraid?

– Ezt egyszer már megírtam . . . Pontosan szeretném idézni, kiket tartok mestereimnek. – Altorjai megkeresi tavalyi kiállításának katalógusát, onnét olvassa: – „Festői utamat mestereim, Kmetty, Barcsay, Fónyi, Domanovszky segítették." Fónyitól megtanultam a líraiságot, a csendet és a nyugalmat, Barcsaytól a konstruktív szerkesztést, Domanovszkytól az elementáris erővel való bánást. Kmetty mondta nekem egyszer a főiskolán: „Pista, maga csak dolgozzon, mert Rembrandt se az égből akasztotta le a képeit, hanem festette." Az első két évet az esti tagozaton végeztem, segédmunkás voltam a ruhaiparban, hogy tudjam az albérletet fizetni, meg festéket tudjak vásárolni, meg legyen kenyerem. Érettségi után önálló ember lettem, otthonról egy fillért se fogadtam el. A főiskolát nagyon komolyan vettem. A szakmai tárgyakból mindig jelesem volt. Szerettek a mestereim. Alapvetően melós típusú ember vagyok. Szeretek dolgozni . . . Tudom, hogy ez így elég darabosan hang-

zik. Csak dadogni tudok. De ha mindent el tudnék mondani szavakkal, akkor nem festő, hanem író lennék.

– A főiskola után Pécsre kerültél?

– Nem. Először Észak-Magyarországra, Ózdra. Két évig általános iskolában tanítottam. Akkor már nős voltam, a lányunk is megszületett. Ott kaptunk lakást. De idegen volt a város, a környezet, nem tudtam megszokni. 70-ben aztán fölmondtam és eljöttünk. Azt mondtam: tiszta lappal akarok kezdeni, mindent elölről, a szülővárosomban. Ha nagy szavak is ezek, így gondoltam. Anyósoméknál laktunk a Karolinában, egy komfort nélküli régi bányászházban. Műtermem nem volt. Anyáméknál a szuterénben festettem. Csak az emberek lábát meg a cipőjét láttam. Két évig a művészeti gimnáziumban tanítottam. Hogyan emlékszem vissza erre az időre? Nagyon szerettem a növendékeket. A kollégák? Ne beszéljünk erről. Én a növendékeket szerettem. Be kellett ismernem, a tanítás is teljes embert kíván, meg a festés is. Egyiket sem lehet félmegoldással csinálni. Akkor teljesen szabad foglalkozású lettem. Az Alapnak fizetem a tagdíjat, és minden eladott képem után leveszik az adót . . .

– 73-ban Derkovits-ösztöndíjat kaptál . . .

– Az idén járt le. Ez egy huszonkét éve létező dolog, amit Baranyában még nem kapott senki. Egy évben kilenc-tíz embernek adják. Három festőnek, három szobrásznak, három grafikusnak. Havi háromezer forinttal jár. Minden esztendőben meg kellett védeni egy bizottság előtt. Dicsérettel fejeztem be. Az anyag nagyobb részét átvette a Kulturális Minisztérium.

– Nem hiányzik most a pénz?

– Az ösztöndíj idején a Képcsarnoknak nem dolgoztam, most dolgozom. Tavaly nagyon jól kerestem, négy kiállításom volt, vásároltak szépen, a városi, a megyei tanács, a szigetvári tanács, a Művészeti Alap. Állami vásárlások voltak. Ezen kívül részt veszek pályázatokon, és kisebb megbízásokat kapok táblaképekre, intézmények részére.

– Magánvásárlások?

– Nagyon-nagyon ritka. De amit a Képcsarnok átvesz tőlem, azt mind eladják. Év végén van egy leltár, és akkor közlik, hogy nincs raktáron munkám. A Csontváry-teremben meg a Csók Galériában szoktam látni a képeimet. Nagyon nagy a konkurrencia. Megszűnt az előítélet, hogy „képcsarnoki festő". Csak jó melókat vesznek át, a többit kiszűrik. Tavaly felülvizsgálták a Képcsarnok Vállalat tevékenységét. Már nemcsak falra akasztható szobadíszek kellenek, hanem művek is. Én közvetlenül a központba küldöm a képeimet. Nem akarok „helyi nagyság" lenni. Csak olyan, aki számít az országos szakmában.

– Hátrányos vidéken élni?

– Hátrányos-e? Természetesen. Túlságosan messze vagyunk a szakma központjától kilométerekben is, egyébként is. Mind anyagilag, mind szakmailag Budapesthez vagyunk kötve. Bár a helyi tanácsoknak, a megyénél Bernics Ferencéknek, a városnál Csorba Tivadaréknak az utóbbi időben nagyobb az önállósága mind a tűrés, mind a tagadás tekintetében. S természetesen megnőtt a felelősségük is, hogy milyen, esztétikailag-politikailag-szakmailag megalapozott művészetet támogatnak.

– Közérzeted?

– Itt dolgozni kell. Ez iszonyúan kemény kenyér. Ha nem dolgozom, nyugodtan éhen halhatok, és senki sem veszi észre. Ha elmegyek tanítani, akár dolgozom, akár nem, a fizetést minden elsején megkapom. Itt dolgozni kell. Annyit keresek, mint egy jó szakember. A munka, a család szeretete és a közéleti tevékenység tölti ki az életemet. Amióta elmúltam harminchárom éves, nagyon komolyan veszem az életet minden vonatkozásában.

– Úgy érzed, megbecsülnek? Nem akarsz Pécsről elmenni?

– Szó sincs róla. Most kaptam lakást az épülő legmagasabb pécsi toronyházban, a huszonegyedik emeleten. Ez megmarad műteremnek. Tavasszal költözünk. Épp ideje.

– Autót nem veszel?

– Elvisz engem a vonat meg az autóbusz mindenhova.

A műteremből keskeny vasajtó nyílik a teraszra. A ház tetején, a környék legmagasabb pontján állunk, körülbelül olyan magasan, mint a pécsi dóm tornya. A város, amelyet én a Mecsek oldaláról mindig ellenfényben látok, innét a másik, a nap felé fordított arcát mutatja. Nyugattól keletig a hegynek támaszkodó város egész panorámája föltárul. A Jakabhegy sötét tömbje, a négyszáz ágyas klinika, a műszaki főiskola, a tévé-torony, a Mecsek gyűrődései, völgyei és kitüremkedései, a Kálváriadomb, a Havihegyen kuporgó kápolna mészfehér foltja. Őszi fényben fürdenek a házak. Lent a mélyben, az utcán apró emberek mozognak, hosszúra nyúlt árnyékukra lépnek. Belelátok a lebontásra ítélt, öreg házak gyomrába, s látom az emelkedő nyers, betonszínű falakat, az egyensúlyozó daruk lassú mozgását.

– Ez már magasság – mondja a festő. – Ha kijövök ide, épp rálátok a Havihegyre és a házra, amelyben nevelkedtem. Itt mindennap átélem a város változásait. Pécs már valóban nagyváros.

A terasz mellvédjéhez egy mozaikkép támaszkodik. Előtte faládán fehér mészkőből faragott, negyed életnagyságú nő kuporog.

– Ezek is az én munkáim – mondja Altorjai. – Főiskolás koromban sok murális munkát csináltam. Kirándulok a plasztikába is. A mészkő a Havihegyről szár-

mazik. Gyerekkoromban még kő volt, rajta ücsörögtem, azóta „eltoltam", mert plasztikát csináltam belőle.

Bent a műteremben folytatjuk a beszélgetést.

– Külföldön merre jártál?

– Többször Olaszországban, és ösztöndíjjal, egy hónapig a Szovjetunióban: Közép-Ázsia, Moszkva, Leningrád. Most két hétig Jugoszláviában, a batinai művésztelepen dolgoztam. Minden művésztelepet nagyon komolyan veszek. A batinai Zöld-szigeten fölöttébb közvetlen, baráti közösség verődött össze. Két nagy olajképet készítettem és rengeteg jegyzetet. Tudod, azok a Duna-parti fák megfogtak... November 29-én nyílik a kiállítás Pélmonostoron. Emellett fölkértek egy önálló kamarakiállítás megrendezésére is, amit örömmel elfogadtam. Elképzelésem szerint ez a jövő év tavaszán nyílik az eszéki galériában.

– Témaválasztásodat mi határozza meg? A környezet tárgyai vagy belső látomásaid?

– Alapvető marxi igazság: nincs olyan dolog az ember agyában, ami valamilyen formában ne lenne meg a reális életben. Az elkötelezett magatartású, reális, tematikus festészet híve vagyok, ami számomra annyit jelent, hogy a festészet tiszta eszközeivel szeretném megfogalmazni jelen valóságunkat az emberről és az embernek.

– Hogyan dolgozol? Mi a technikád?

– Teljesen függőleges állványon festek. Négyzetméter alatti méretben vászonra, négyzetméter felett farostlemezre, mégpedig a durva oldalára. A szállítási problémák miatt van ez. Legutóbb is a postán rádobáltak egy vasládát a képeimre. Négy vászon fölhasadt. Folyik az ügy... Megtanultam, legjobb személyesen fölvinni... Állandóan alakítom, formálom a képet, a kép törvényei szerint. Csak a téma adott: színben, formában állandóan változtatom. Vastagon, faktúrásan festek, majdnem vakolom a festéket. De mindig nemes anyaggal dolgozom. Nem kézből csinálom. A műteremasztal lábára kerekeket szereltem, ez a palettám. Olyan, mint a Mecsek domborzati térképe. Egyszerre egy egész tubust kinyomok. Arra vigyázok, hogy mindig legyen anyagom bőven. Ez elég költséges festési mód. A faktúrának a képeimen mindig tudatos szerepe van. A felületeket jelentőségüknek megfelelően alkalmazom.

– Milyen színeket kedvelsz?

– Minden színnek megvan a jelentősége. Egyrészt a kéket; emiatt elmélyült, befelé forduló alkatnak tartanak. Másrészt az erőteljes színeket, a vöröset és a tisztát, a fehéret... Sokat gondolkodva, a megoldás sokféle lehetősége között válogatva törekszem az önálló festői nyelvre.

– Mi a véleményed a kritikáról? Egy helyen azt írták, hogy képeidet a „konformista expresszív" festésmód jellemzi.

– A kritikával nem vagyok kibékülve. Az egyik helyen lehúzzák az embert, a másik helyen, például a *Népszavá*-ban mennybemenetelem volt. Nagy probléma ma a műkritika. Az ember mindent meghallgat és megszívlel. De a lényeg: dolgozni kell. Nem szégyellem, ha egy egyszerű embernek tetszik a munkám. Távol áll tőlem a nyugati, modernista szellem. Ugyanakkor nem szájbarágósan akarom elmondani a magamét, hanem a szakma nyelvén. Az erőteljes, expresszív festési mód vonz. A kemény és a puha, az erős és a lágy formák dinamikus váltakozását keresem, ami állandó feszültséget ad a képnek. Színben és formában mindig az ellentétekre építek. Tűz-víz, hideg-meleg, férfi-nő, mindig ebből születik valami . . . És mindent alaposan meg kell figyelni, mint jelenséget, mint tartalmat, és az én nyelvemre lefordítani, hogy vissza tudjam adni a szakmai elvárásoknak megfelelően . . . Több képen is dolgozom egyszerre. Nem hagyom magamat elfáradni. Ha úgy érzem, hogy elfáradtam, előveszem a másikat. Átlag napi tíz órát dolgozom. Ez nem mindig manuális tevékenység, de ez jár az agyamban. A képekkel alszom. Ezt a munkát nem lehet félretenni . . . A legnehezebb aláírni a képet. Mert akkor már önálló életet kell élnie . . .

A festőállványon egy szép, befejezett Altorjai-kép, anya-gyermek kompozíció. A falipolcon könyvek, lexikonok, művészeti munkák, televízió, köcsögök, egy 1878-as jelzésű zöld pálinkás butélia. A fiókos festőszekrényen ecsetek, spaknik, tubusok, asztalosszerszámok.

– Szeretem a tárgyakat, a tárgyi emlékeket – mondja a festő. – A falon a kecskebőrt a pécsi vásárban vettem. Azért szereztem meg, mert gyerekkoromban sokat legeltettem a szomszédék kecskéjét . . . Ez műhely, itt nem lehet rendet elvárni . . . Csorog le a fösték, meg minden nyavalya . . . A festőnek mesterembernek is kell lennie. A festékkészítéshez is kell érteni. Porfestékeim is vannak . . . Én a munkáimat nem rakom ki a falra. Befelé vannak fordítva. Csak az van elöl, amit éppen festek. Mindig egy képre koncentrálok. Én a kiállítások plakátját tettem ki a falra. Ezzel azt akarom kifejezni, hogy minden eddigi munkámért vállalom a felelősséget.

– Van, akire haragszol?

– Nincs. Nem érzek ilyet a jelen pillanatban. Legföljebb tartózkodók vagyunk. Nem minden ember tud egy nyelvet beszélni. De veszekedni nem akarok. Az ilyeneknek nem keresem a társaságát.

– És aki rád haragszik?

– Ezt tőle kellene megkérdezni . . . Haragosom nincs, de irigyem biztos akad.

Az ellentétek mögött a legtöbb esetben szakmai féltékenység van. Ezt mindenki tudja, csak le kell írni. Nem mindegy, hogy kitől veszik a képet, ki kapja a megbízást. Ez szükségszerűen bizonyos féltékenységet von maga után. Fiatal vagyok, taknyosnak neveznek a szakmában. Amikor Jugoszláviába megérkeztem, nagyot néztek. Azt hitték, hogy egy öregember jön. Nekem sikerült valamit megcsinálni. De nem lehetek elégedett. Csak mindig jobbat lehet akarni.

– Hiszel a barátságban?

– A barátság szent dolog. Nemcsak kollégák között lehet, az élet más területén is. De a kemping-barátságban nem hiszek.

– Nemzedéktársaid közül kiket becsülsz?

– Kő Palival meg Gyurcsek Ferenccel tíz évig együtt jártunk a művészeti gimnáziumban meg a főiskolán. De megelőztek, ők jobb művészek, ők már Munkácsy-díjasok. A festők közül Bráda Tibort, Szentgyörgyi Józsefet becsülöm. Ők Pesten élnek. A pécsiek közül Rétfalvi Sándort becsülöm, bár most nagyon visszavonult, csak a szakmának él. Vele is együtt végeztem a gimnáziumot és a főiskolát. Azt hiszem, ennyi elég lesz. Minek soroljak többet? Hogy dunnyogjanak? Mindenki csinálja bezárkózva a maga dolgát. Nem nagyon közeledünk egymáshoz. Ez persze nem jó.

– A pécsi grafikai műhellyel van kapcsolatod?

– Nincs időm. Nincs lehetőségem. Annyira lefoglalnak a táblaképek... Világéletemben egyedül dolgoztam.

– Miért fest az ember képeket?

– Szükségszerű. Amióta ember van, a szépre vágyódik. Én is a szépért élek. A környezet színekből és formákból tevődik össze. Már az ősember képet rajzolt a barlang falára. Ha a mai ember bemegy a boltba, szívesebben veszi a szebben csomagolt árut. A megjelenése fontos mindennek. Ezért van a divat is. Szép ruha, szép lakás, szép kocsi, ezt hajtogatja mindenki.

– Mi a festmény szerepe a mai ember életében? Egyre inkább csak kiállításokon találkozik vele, vagy a lakásban is van helye?

– Természetesen vesznek is képeket. Birtoklási vágy is van az emberben. „Ezért én megdolgoztam, megkerestem a rávalót, kívánom, hogy a kép az enyém legyen." Hogy a fotó meg a tévé leszoktatná az embereket a látásról? Nem hiszem. Magyarországon soha annyi képet nem vásároltak, mint az utóbbi évtizedekben. És soha akkora számban nem látogatták a kiállításokat, mint mostanában. Persze gond is van. Sajnos nem megoldott az általános iskolában a képzőművészeti nevelés. A látáskultúra elég alacsony színvonalon áll. Ezért gyakori a képzőművészet teljesen műveletlen megközelítése. Ezért van, hogy azt kérdezik a művésztől: „Mennyi

ideig festette ezt a képet?" Vagy: „Mennyit ér ez a kép?" Mintha az értéket kilóra és időtartamra lehetne mérni.

– Manapság önálló művészeti ággá kezd válni a számítógépes grafika, a „computer graphics". Kiállításokat rendeznek az efféle munkákból. Mi a véleményed a gépi művészetről, a számítógép segítségével készült szoborról és képről, a számítógép alkalmazásáról a művészet területén? Sokan mondják: ez a jövő művészete.

– Van már most is, aki azért használ körzőt meg vonalzót, mert nem tud rajzolni... – mondja sokat sejtetően Altorjai, s elnyel egy közismert nevet. – Nagy veszélye van ennek: az ember képalkotó tevékenysége átalakul dekorációvá, ornamentikává, szobadísszé, aminek már semmi köze a festészethez, valami egészen más. Megfigyelted? Ma már nem is számít valamirevaló reklámgrafikusnak, aki nem fotózik. A plakát: fotó, egyetlen rövid fölírással. Hiszem, hogy a klasszikus magatartáson alapuló képzőművészetnek mindig lesz helye az ember életében. Persze ez is alakul, változik, figyelembe veszi a legújabb törekvéseket.

– Mondj három kívánságot!

– Bort, búzát, békességet – vágja rá Ajtorjai. – De ez közhely. Három kívánságot? Várjál csak – töpreng. – Egészségben, szeretetben, sok és megbecsült munkában szeretnék tovább élni... Úgy érzem, kezdek kinőni a táblakép méretei közül. Szeretnék nagyobb felületeket megoldani. Remélem, erre a közeljövőben több lehetőségem lesz. Murális munkákra vagy pannóra gondolok. Mozaikra vagy festett fatáblára. A freskót nem szeretem. Színes intarziával vagy gobelin tervezéssel is szívesen foglalkoznék... A munka és a család, ez az élet értelme szerintem. A lányom a legnagyobb alkotásom. Most jár hatodik általánosba.

– Elégedett vagy?

– Sose lehet az ember megelégedett. Mihelyt ezt a művészen megérezni, megállt a fejlődésben, megszűnt tehetségesnek lenni. Önmagammal szemben vagyok a legszigorúbb. Munkáimban következetesen akarok előre lépni. Most már tudatosan csinálom, amit valaha ösztönösen elkezdtem.

– Kit tartasz művésznek?

– Kit tartok művésznek? Aki a szakmát, annak minden fortélyát megtanulta, van önálló tartalmi-gondolati közölnivalója, és azt megfelelő formába tudja önteni.

– Sok vagy kevés van ma belőlük Magyarországon?

– Jó művész? Sok van. És örvendetes, hogy az ő kezükben van a szakma irányítása.

– Nem azért jó művészek, mert ők irányítanak? – gonoszkodom.

– Jól hallottad: örvendetes, hogy a jó művészek vesznek részt az irányításban...

Látom Altorjai arcán, hogy elfáradt. Cigarettát vesz elő, gyűri, sodorgatja, aztán nehézkesen rágyújt. A gyufa megremeg a kezében. Hétfő délelőtt van, és már fáradt.

– Egy évben hány képet festesz?

– Sokat. Állandóan dolgozom.

– Ha most elmegyek, mit fogsz csinálni?

– Már a vakrámán van hat vászon. Két negyvenszer hatvanas, két ötvenszer hetvenes, két hatvanszor nyolcvanas. A vásznat már megalapozva lehet kapni. Ma föl kell rakni, és színben és formában el kell indítani ezeket a képeket. Legyen meg az alap, amit majd tovább tudok fejleszteni. Ezt ma meg kell csinálni. Nincs mese. Délután egy órát kell pihennem. Aztán elmegyek a feleségem elé. A tanárképző főiskolán dolgozik. Hazasétálunk. Nem bírom sokáig elviselni a bezártság érzését. Aztán tovább dolgozom . . .

Altorjai István mindössze harminchárom éves. Amikor beszállunk a liftbe, megint cigarettát vesz elő. Arcán egy ideg megrándul.

– Most érzem, hogy kifáradtam – mondja. – Amióta nem tanítok, elszoktam a beszédtől.

Még nincs dél, amikor elbúcsúzunk egymástól.

VILLÁNY, SIKLÓS, NAGYATÁD

A műút a Szársomlyó alatt fut. Aki fölpillant a kúpalakú hegyre, talán a Balaton felvidék vulkanikus eredetű hegyeire gondol. De a formai hasonlóság megtévesztő. A süvegcukorra emlékeztető Szársomlyónak semmi köze a Balaton északi partján álló hegyekhez. Itt sosem működtek vulkánok. Aki közelebb megy a hegy meredélyéhez, láthatja, hogy anyaga nem bazalt és vulkáni tufa, hanem mészkő. A természet és az idő játéka, hogy a hegy kúpalakúra kopott.

A környéken valaha kőfejtők működtek. Az Országház építéséhez innét szállították a legszebb szürke és kármin színű márványlapokat. Aztán abbamaradt a fejtés. Az elhagyott bányák, mint a testből kiharapott sebek sokáig elcsúfították a hegy oldalát.

Néhány éve furcsa alakú kövek jelentek meg az országút fölött, az egyik elhagyott kőbánya peremén. Aki az elíramló autóból kipillantott, nem értette eredetüket. Mintha óriások állították volna a kőtömböket a hegy párkányára.

Angliában, a london–bristoli országút mellett vannak ilyen titokzatos rendeltetésű, hatalmas kövek. Úgy hívják: Stonehenge. Függő Kő. A monolitsziklákból kirakott ősi építmény köveit az időszámítás előtti második évezredben szállították mai helyükre. Találgatják eredetüket. Csillagászati megfigyelésre szolgáltak? Fejedelmi sírok fölött álltak? Templomok maradványai?

A különös alakú kőoszlopok megmozgatják az arra járók képzeletét. A költőt versírásra indítják. Weöres Sándor látomásos költeménye, a *Stonehenge* – alcíme: „álom az ősvilágról" – egy messzetűnt kor hitvilágát támasztja életre. „Kőben nyögő szív erőlködik befalazottan" – írja Weöres az angliai kövekről.

A baranyai „Stonehenge"-et mai emberek faragták. Készítői nem ősvilági istenségeknek állítottak oszlopokat, hanem mai emberi érzéseknek és gondolatoknak kerestek formát. A különös alakú kövek nem csillagászati megfigyelésre szolgálnak, hanem a korszerű szépség felé mutatnak irányt.

Innét alulról, az országútról van valami szokatlan és titokzatos a kövekben. Magányos tömbök, furcsa bálványok, szokatlan síremlékek, óriások játékszerei . . .

Altorjai István
Anya
1974
Olaj, vászon
125×80 cm

MDK

Altorjai István

olajf:

Ózdi kohászati üzemek I.

Dolgozó emberek között képzőm. kiáll.
Ernst Muz. 1968. jan.

Altorjai István

Gyár c. műve (eml.)

szerepel az alábbi táslaton

Varga Imre: Az V. területi
táslat végén

Nográd 1969 V. 11

Altorjai István
festő-

17.5.

„Örnek"-je lehangoló

Vidos Zoltán, A Fiatal Képzőmüvészek
Müvészet, 1969 okt 19.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Napjaink

1970 JUL 1021

Altorjai István rajza

Dombok

NAPJA

IX. ÉVFOLYAM 7. SZÁM

IRODALMI ÉS KULT

A tartalomból:

Búcsú Fábry Zoltántól

■

Ambrózy Sándor

kitüntető elismerés

N.Szal. Tav.Szal.kiáll. 1934.

MDK

Ambrózy Sándor

kitüntető elism.

17.Tav.Szal. dijnyert. névsora. N.Szal. 1942. jun.

Alfonjai István

Ózdi-kohászati üzemek I.
olaj 100x70

Dolgozó emberek között
képzőművészeti kiállítás
Ernst Múzeum 1968.

Altorjai István

„Dembos táj", repr.

Napjaink, Miskolc
1971. június, X. évf. 6. n. 2 l.

Altorjai István

„Dombos táj" c. rajza a

3. oldalon

Napjaink 1971 junius

Altorjai István

„Dombok" c. rajza a 8. oldalon

Napjaink 1969 julius

Altorjai István

rajza „Tanulmány"

a 6. oldalon

Napjaink 1970 november

Altorjai István

Bemutatott műve:

„Bányászok", olaj, 70 x 100 cm.

Rozványi Márta: Studió 71

Budapest, 1971

Altorjai István

Zajta a 2. oldalon

„Doubek"

Napjaink 197o julius

Altorjai István

Ipari tanuló, plextall (repr.)

Dél-dunántúli Képzőművészet Kiállítása, 1970-71.

Altorjai István

Ipari tanuló, plextoll 80×123 cm

Dél-Dunántúli Képzőművészek
Kiállítása, 1970-71.

Altorjai István

Ipari tanuló, plextoll 80x123

Rél-dunántúli képzőművészet kiállítása
Szekszárd — Nagykanizsa — Zalaegerszeg

Altorjai István

Ipari tanuló, plextoll, repr.

Dél-dunántúli képzőművészek kiállítása

Szekszárd – Nagykanizsa – Zalaegerszeg

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NAPJAINK

1971 JUN

1021 Altorjai István

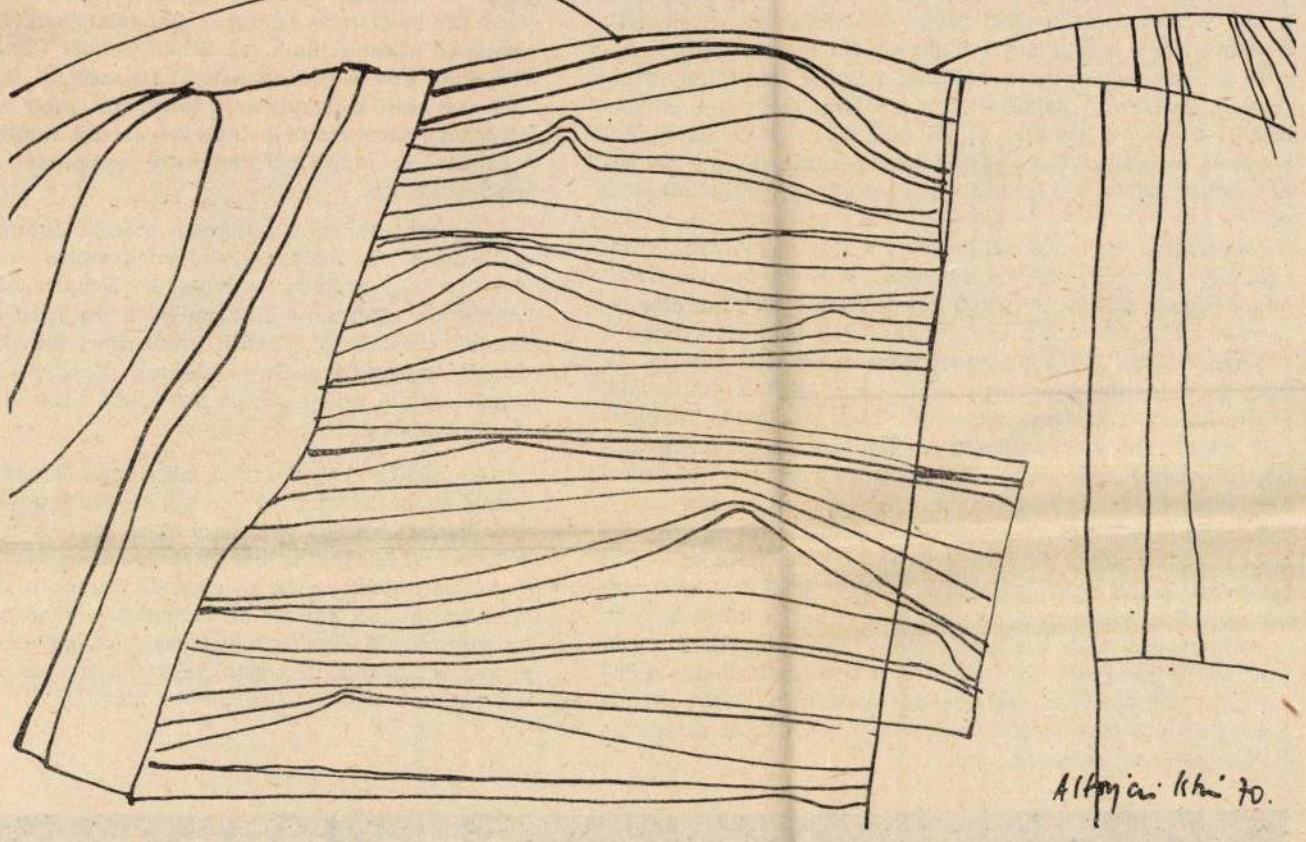

Dombos táj

Altorjai István rajza

A cím azt szeretné kifejezni, hogy már *itt is születnek könyvek*. Az eleven irodalmi folytonosság városaiban, Szegeden, Debrecenben, Pécsett régebbi korok fordították termőre a szellemi élet ama ágát, mely könyveket eredményez. A mi városunk az anyagi javak termelésében jeleskedett, Budapest után első a nemzeti jövedelem gyarapításában, hiszen a felszabadulás után csaknem százezer munkahelyet teremtett, kenyeret, megélhetést biztosítván megannyi embernek. A növekvés gondjai itt fokozottabban jelentkeztek, lekötve és foglalkoztatva a társadalmi élet irányítóit, a könyvnek tehát szinte kizárólagos fogyasztója, semmint alkotója volt.

Az irodalmi élet miskolci kezdetei a múlt homályába vesznek, bár ez a múlt alig két évtizedes. A *Kohó*, majd a *Szép-halom* (főleg az utóbbi) sikerei és kudarcai ma már alig ismertek, pedig e két lap tett elsőként kísérletet arra, hogy a gyorsan fejlődő város figyelmét ebbe az irányba terelje. Az úttörők munkálkodása nem volt, nem lehetett hiábavaló, meglazították a szellemi televényt, hogy az utánuk következők dolgát könnyebbé tegyék. A Napjaink körül verbuválódó tollforgatók még emlékeznek arra, milyen túláradó örömmel ünnepelték az első „könyves írót", Baráth Lajost.

A helyismerettel nem rendelkezők számára bizonnyal furcsán hangzik: „könyves író". Hogyan — kérdezhetnék — van olyan író is, aki nem rendelkezik könyvvel? Hát akkor mire föl író? Nos, valahol el kell kezdeni annak a környezetnek a kialakítását, mely a könyvteremtés felé orientál, s ebben azoknak is szerepük van, akik félúton megrekednek. A kísérletezés hajótöröttei szétvillózzák álmaik indulatát, a hitben és alkotói lehetőségben erősebbeknek adják át a stafétabotot, jussanak célba ők vele.

Fo
Há
kol
ez
ka
lír
be
ler
vá
szemben. A „helyi író" pejoratív hangulatát ma
lehet eloszlatni.

A mostani ünnepi könyvhéten először történik k
ra, hogy a miskolcinak—észak-magyarországinak
könyvtermést számba vegyük és bemutassuk.
könyvsátor több mint húsz művel mutatja be edd
zásaink eredményét. Baráth Lajos, Bari Károly, E
dor, F. Csillag Olga, Gulyás Mihály, Kabdebó Lór
László, Niklai Ádám még beszerezhető könyvei vá
nepi vásárlókat.

A „vidéki író" fogalma alighanem magyar
benne a másodrendűség hangulata feszeng. Kiv
dani könyvvé érlelt erőfeszítésekkel kell és lehet
kel, melyek Miskolcon, Észak-Magyarországon író
a sajátos országrésznek az életéről visznek hírt. E
ne, közel az idő, amikor az ünnepi könyvhetek m
jut miskolciak—észak-magyarországiak műveiből.
a megye fokozódó támogató készsége, a közönség
rokonszenve erre kötelezi alkotóinkat.

ÁRA KÉT FORI

Altorjai István festő

Az Ózdi Béke telepi Művelődési Házban

Kiámítosso-mylet

Szocialista művészetért 1969 okt.

Albonjai István

1. Kontinások	olaj	70 × 100
2. Gyász	olaj	96 × 48

V Észak-Magyarországi Területi Képző-
művészeti Kiállítás Salgótarján 1969

Alföldi Istrán

Barna csendélet olaj 40×60

IV. Balatoni Nyári Tárlat
1970 Keszthely

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NAPJAINK

Altorjai István

1021

1970 NOV

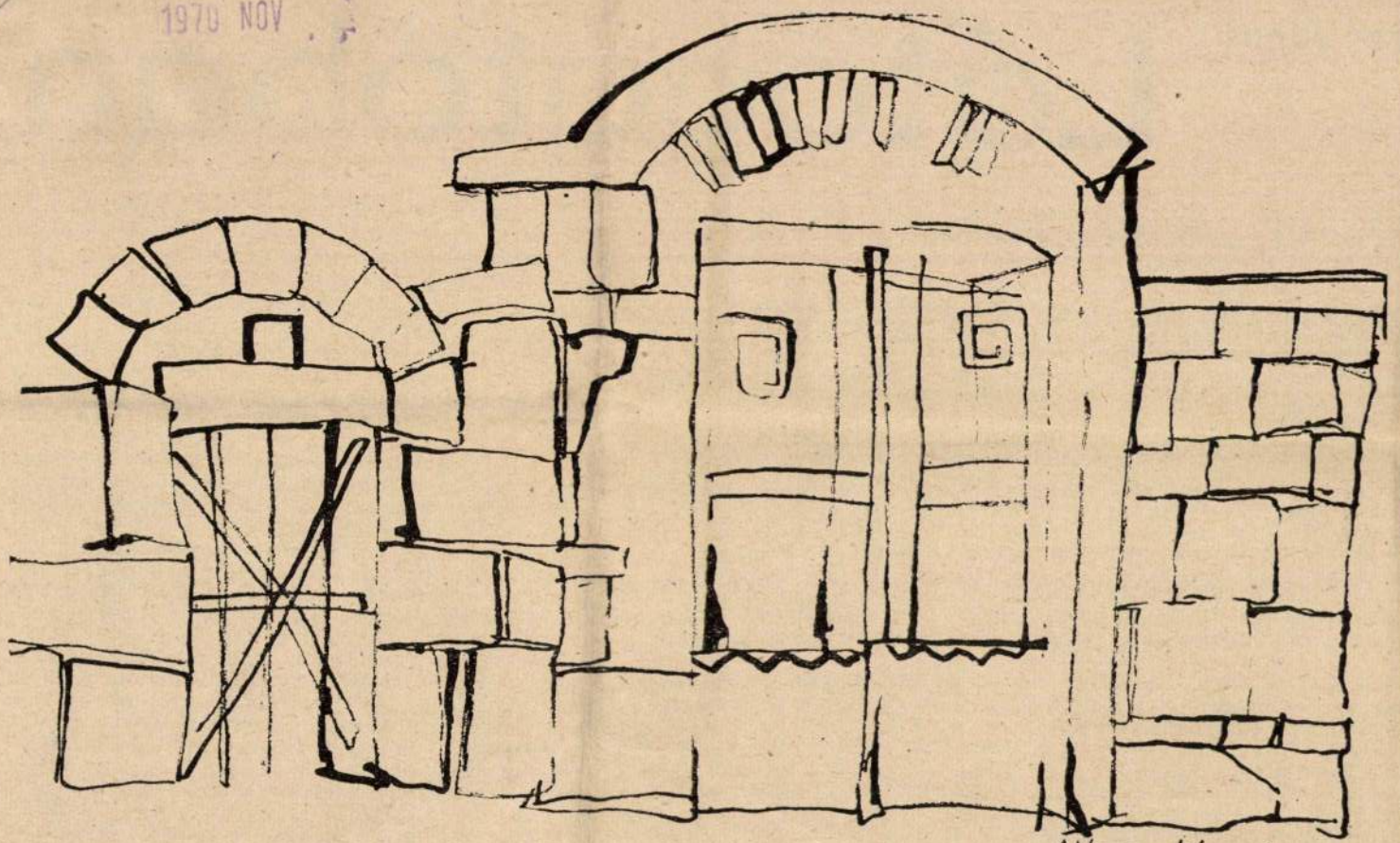

Tanulmány

Altorjai István rajza

ıvec János

Látogatóban

át itt születtél? — kérdezte a volánnál ülő férfi.
t — bólintott a mellette levő ülésen Koroknai.
ép vidék — szólalt meg a hátsó ülésen az asszony.
z — pillantott hátra Koroknai.
ın kanyarodott le a műútról a völgybe a személykocsi. Dél-
ılt, késő őszi délután. A völgy mint valami óriási fa lomb-
ja, szétrajzó ágai szeletekre darabolják a hegyet, hogy
adjanak az emberi hajlékoknak; a sárból, vályogból, fából,
l vert, rakott, faragott épített házaknak, mint madárfész-
a gallyakon.
lu, Kiselemér útjai a vizek folyását követik. A házak pedig
nek, guggolnak, térdepelnek az utak mentén, mint a pihenő
ok. A tenyérbe illő, vízcsiszolta, -formálta köveket össze-
itt az emberek, mint ínséges esztendőkben a gabona magvait,
ázuk köré rakják mintha virágot ültetnének. A virágok pe-
kövek között virítanak. Az emberek meg kövek és virágok
élnek.
e az egész falu ásított az álmosságtól.
át itt nincs valami nagy forgalom — szólalt meg újra a férfi
nnál. A szűk úton lassan, óvatosan megkerült egy szénás-
t.
knai nem válaszolt. Gyerekkori emlékei villóztak a fejében,
egyre beljebb haladtak a falu utcáján. Csak akkor kiáltott
lten, amikor útelágazáshoz értek:
obbra! — Aztán egészen csendesen, szinte szégyenkezve hoz-
: — Légy szíves...
érlek — mondta a férfi a volánnál. — Nekem teljesen mind-
az, Cicus? — és szemével megkereste a visszapillantó tükör-
hátsó ülésen cigarettázó feleségét.
z a költő emlékmúzeuma — mutatott elgondolkozva Korok-
magasan az út fölé épült, rendben tartott épületre. Öreg
tték körül a házat, előtte kőből rakott kerítés kanyarodott
l párhuzamosan. Kihalt volt a [illegible]

nézegette a félhomályban és végigsimította vele a két arcát is. Csak így érezte annak finomságát. Koroknai közben tett néhány lépést a szobában. Mintha keresett volna valamit.

Alig hallotta, amit az anyja mondott:

— Amikor tíz éve itthon voltál, akkor is kendőt hoztál...

Koroknainak úgy tűnt, hogy a ház, az ő szülőháza itt, a domb tövében az idő, a felette elvonuló viharok, háborúk, emberi nyomorúságok súlya alatt lassan belesüppedt a múltjába, a földbe, amelyből vétetett. Az eperfa a ház sarkán nemcsak árnyékolja az első és egyetlen szobát, hanem be is sötétíti, elveszi tőle az éltető napsugarakat. Az ablak alatt ott a régimódi ágy, s felette az emberkéz simította falon porosodnak a családi képek és a szentek színes ábrázatai. A másik fal lábánál homorít a heverő, amelyen gyerekkorában annyit hancúrozott. A heverő fejénél a szekrény őrködik, lábát pedig a csikótűzhely melege vigyázza. A két szék háttal áll az asztalnak, mintha haragban lennének. A komódon jelen van a múlt, a jelen és a jövő. Régi, cifra, aranyozott poharak, egy tegnap sütötte kenyér és üvegekben befőtt. Piros paradicsom, zöld uborka, paprika, kék szilva és vörös som. Sombefőtt. Az erdő ajándéka a szegény embereknek.

Az öregasszony az ajándékkendővel az egyik falnál terpeszkedő, kicifrázott, látásra is súlyos ládához ment. Koroknai tudta, hogy ez volt a menyasszonyi ládája, és élénken emlékezett arra is, hogy ehhez nekik gyerekkorukban soha nem volt szabad hozzányúlni, nem volt szabad felnyitni, de nem is lehetett, mert örökké zárva volt. Az öregasszony most ráült a láda sarkára és a láda tetején szétnyitotta a kendőt. Simogatta, mintha a kezével vasalná, s ujjai meg-megálltak egy-egy virágmintán, követték a virágok rajzát. Fekete ruhában ült, fekete kendő árnyékolta az arcát és szótalan volt, mintha a sok beszélgetés és a nagy öröm kimerítették volna.

Koroknai sokáig nézte az anyját, aztán csendesen megszólalt:

— Elváltam...

[illegible] megrebbent, de nem szólt

Altorjai István

Szerepel a Fiatal Művészet) Studiója
táblatán az Ernst Museumban

Perneczky Géza: Fiatalok?

Élet és Irodalom 1970 IV. 18

Altorjai István

Szieszta olaj 66×90 cm.

Studio '70. Ernst Múzeum Bp. 1970. Kiáll. kat.
Bev.: Bereczky Lóránd.

Altorjai István

Iparitanuló olaj 52 x 94 cm
Rózsás kezér " 80 x 55 " (repr.)

VI. Énekmegyarországi Területi Képzőművészeti Kiállítás. Salgótarján 1970. Kiáll. zat. Bev.: Kovács Gyula

Altorjai István

2 éve végzett a Főiskolán.
Órolon vendéz kiállítást.

Északmagyarország 1969 szept. 4.4.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 OKT 1 0

NÓGRÁD

Salgótarján

— **Ózdon megnyílt** Altorjay István, fiatal festőművész kiállítása. A művész több ízben szerepelt az Észak-magyarországi területi kiállításokon is. Altorjay István tárlatát 1970-ben Salgótarjánban is bemutatják.

Altorjay

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 NOV 18

NÓGRÁD
Salgótarján

1021

Kiállítás az iskolagalériában

Szombaton nyílt meg Altorjai István, ózdi festőművész kiállítása a salgótarjáni Bolyai János gimnázium iskolagaléríájában. A fiatal festőművész 35 művét láthatja a közönség. A kiállítás november 15-től 30-ig tart nyitva. Képünkön egy nagyméretű festmény: Martinászok

fordulóját. A három megye 1955-ben fogott össze és bevételük azóta megsokszorozódott. Kialakult a törzsgárda, jelenleg kétszáz dolgozójuk — a felvásárlók csak szerződéssel kapcsolódnak — közül 235

az átvevőhelye
vítik. A jele
mellé Pest és
tizenkét—tizen
hat új átvev
nek, ingatlan
területi megi

Altorjai István

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-774

ÉSZAKMAGYARORSZÁG
Miskolc

1969 SEP 4

Képzőművészet Ózdon

1021/

Két éve végezte a főiskolát Altorjai István fiatal képzőművész, most Ózd várossá nyilvánításának 20. évfordulója alkalmából rendezi élete első önálló kiállítását. A 35 darabból álló kollekciót már az új Béke telepi művelődési házban láthatja a közönség.

A művész munka közben.

vezethetők
ságok több
renciált üz
változatos
nyek, a re
technológia
pasztalatok,
kalmazott
szerkezetek
alakult hel
ben megnel
szakosított
nagyüzemi
mindenben
ságos állatt
alakítását. A mezőgazdasági építkezések területén a szűk kivitelezői kapacitások, az igényekhez rugalmasan alkalmazkodó tervek és tervváltozatok, valamint a korszerű építőanyagok és szerkezetek hiánya okozza a legtöbb gondot.

Az állattartó telepek vonatkozásában feladataink háromirányúak. (1.) A meglevő telepek komplettírozása, a hiányzó létesítmények (víz, villany, út) pótlásának meggyorsítása. (2.) A meglevő épületek és telepek korszerűsítése, valamennyi hiányzó berendezés pótlása, a szükséges átalakítások végrehajtása. (3.) A teljesen új, korszerű állattartó telepek kiépítése és kialakítása, és a jó, bevált módszerek elterjesztése.

A kezdeti lépéseket már megtettük megyénk mezőgazdaságában is. A rendelkezésünkre álló műszaki lehetőségek, a technikai eljárások tökéletesítését, a fejlett és hatékony termelési technológiák meghonosítását. Ilyen vonatkozásokban is rendkívül nagy feladatokat kell megoldanunk a jövőben. Ezek közül egyik legfontosabb az üzemszervezés és a munkaszervezés „műszaki fejlesztése", más szavakkal: a mezőgazdasági termelés koncentrációs folyamatának meggyorsítása. E feladat megoldása nemcsak lehetséges, hanem szükséges is, mert a további, az eddiginél gyorsabb ütemű fejlődés csakis ezen az úton valósulhat meg.

Hosszabb távra tervezni

Ma már reális célkitűzés a mezőgazdasági tevékenység minőségének javítása. Mert, ha azt akarjuk, hogy a mezőgazdaság maximálisan ki-

Altorjai István MDK

Zöldkendős nő, olf.

Műcsarnok 1960. Képző- és Diszitőművészeti kiáll.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1969 JÚL. 17.

Napjaink

1021

Altorjai István

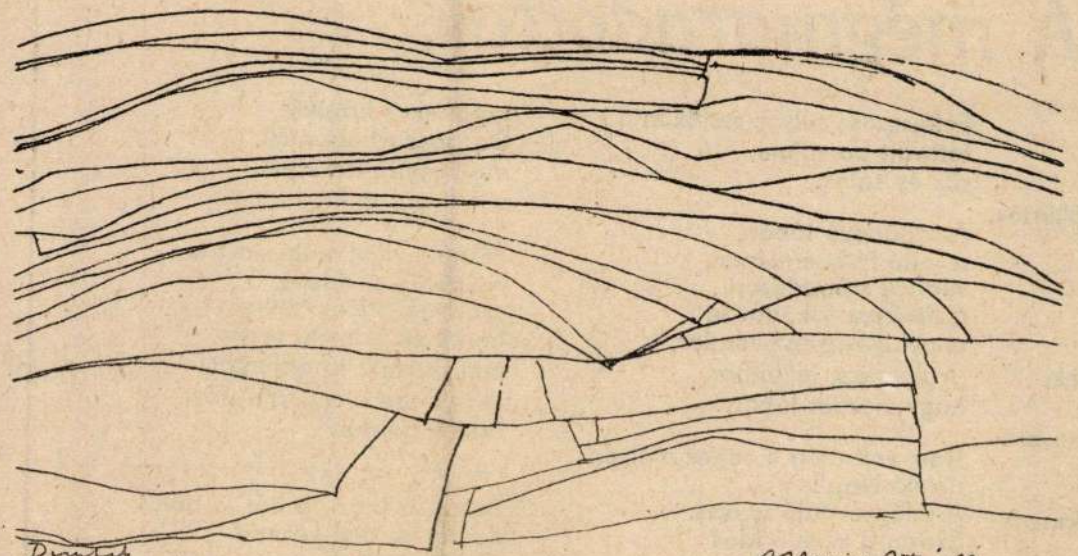

Dombok

Altorjai István rajza

AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI FESTŐ- ÉS GRAFIKUSMŰVÉSZEK RAJZKIÁLLÍTÁSÁNAK ANYAGÁBÓL
MISKOLCI GALÉRIA, 1969. JÚLIUS

A megmaradottak

bár.

autókürtök,
ár.
gig:

nények,
:?
ek hanyatt.

a dermedt

csok,

k:

Félcsupasz súlyos testükön
tetovált borzalom,
sár és salak.

A ragadozó lápon,
a fojtó félhomályban,
világok süllyedésén,
a földrész-fakadáson
ennyi csenevész vándor,
gyaloghad, jokulátor
hogy maradt lábon?

Nem volt elég a sejtek mélyén
tüzelő Nap?
A lélegzet-faló iszap?
Szíven a késelő idő?
A zuhogó, a gyilkoló
vak ököl, vaksi kő?

Torokhasító fényben
világcsavargó nóta,
az a muri, a szép ricsaj,
nyelvükön az a mustíz:
gigantikus harakiri.
De: józan háborítók,
érdemes tettre érett
a l k o t ó k ,

Férfiak, kiket még most is
világeleji tisztaság,
csontmélyi fény hevít:
nevelnék teremni végre,
mint kertész jó palántát,
mint mese a csodafácskát,
álmuk isteneit . . .

— — — — — — — —

Bezárt a lagzi, a bál, a bár.
Ez hát az élet közepe.
Mindünknek lyukas a zsebe.
Az ifjúság csak szívünkben
horgonyoz, mint egy zsúfolt,
éjbe világló arany-uszály.

Ami miénk: a víz, a vas,

MDK

Altorjai István

Házak, o.
Portré, "

4.Észak-magyarországi területi képzőm.kiáll.
Salgótarján 1968.

Kmetty János: Festő voltam és vagyok

képek:

1.
5.
6.
8.
9.
11.
12.
15.
16.
17.
19.
20.
21.
24.
25.

26.
27.
29.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
39.
41.
42.
46.
47.-48.-49.
50.-51.

38 db.

24 feleti
6 nincs

Altorjai István
festő-

„Szieszta" nevű ligse érdeklődést
kelt.

Vidos Zoltán: A "Studio 70" -
Művészet, 1970.november - 34.lap

Alfonja István

Bálványosok, olaj 70×100 cm

Studio '71.

Altorjai István

szerepelt az "Északmagyarországi művészek rajzai"c.kiállitáson a Miskolci Galériában

Napjaink 1969 szeptember 12.old.

Altorjai István
festő

Figyelmet ideinelmer képei

Kovács Béla: A VI.Északmagyarországi Területi....
MŰVÉSZET, 1970.augusztus - 45.lap

Altorjai István

A fiatal müvészt is azok közé sorolja Pernecz-
ky Géza: "Fiatalok?" c. kritikájában, akik Ko-
kas Ignác müvészi egyéniségének hatása alatt
állnak.
A Fiatal Müvészek Studiójának az Ernst Muzeum-
ban rendezett kiállitásán szerepel, s mint a
beszámoló megjegyzi a kiállitókról, hogy bár
"technikailag felkészült együttes ez", de mü-
veikkel külön nem foglalkozik.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. ápr. 18.
XIV. évf. 16. sz. 12. lap.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÓZDI VASAS

Altorjai István

1967 SZEP 16.

1021

ASAS

A kohászok festője

Altorjai István festőművészt nagy szeretettel fogadta városunk. Megérkezése után dicséretes gyorsasággal munkahelyet kapott a Béke-telep IX számú általános iskolában. A csendes fiatalember messziről jött hozzánk. A baranyai tájak varázslatát hagyta maga mögött. Onnan hozta feleségét is. Most, hogy megzavartuk alkotó munkájában, arra kerestünk választ, miért hagyta el a megszokottat, az idegen, az új környezetért?

— 1964-ben a Képzőművészeti Főiskola kötelező gyakorlatát Ózdon töltöttem. Kezdetben ismerkedtünk a várossal, majd végigvezettek a gyáron. Már az első pillanatban megéreztem a kohászok dinamikus munkájában a művészi ábrázolás kimeríthetetlen lehetőségeit. A fiú kollégiumban létesített művésztelepen a szerzett benyomásokat rögzítettem. Első ózdi tartózkodásom tárlattal zárult. A kohász témájú festményem megnyerte az érdeklődők tetszését. Mégis, akkor dobbant meg igazán a szívem, amikor értesítettek, hogy a városi tanács ösztöndíjasa lettem — mondja.

Vonaltanulmányait magyarázza: a balatoni hegyek fenséges vonulatai rajzolódnak elénk. Én elmerengek a látvány felett, ő a festőállványhoz lép. Szinte ízlelgeti a csendélet színeit, ecsetével felken néhány foltot az alakulófélben levő alkotásra.

— Néha ilyet is készítek, ezek a kompozíciók előtanulmányt jelentenek egy későbbi monumentális alkotáshoz. Jelesen végeztem ebben az évben a Képzőművészeti Főiskola festő tanszakán. Fónyi Géza volt a mesterem.

Diplomamunkája új tartalommal és formával ábrázolja a kohászt, akiből árad a munka derűje. De a munkásszeretetet nemcsak korábbi ózdi élményei táplálják, már a hazulról hozottak is gazdagítják. Az iparvidéktől, ahol élt, és édesapjától, aki munkásból lett vezető, a fiatalember sokat tanult a munkások életéről. Azt vallja, hogy mindenkinek van életélménye, de mindenki saját elképzelése szerint realizálja. Vannak, akiknek sikerül teljesíteni a rájuk váró feladatokat, de voltak, és lesznek is, akiknek be kell vallani — elsősorban önmaguknak —, hogy elbuktak az élet adta akadályokon.

Altorjai István művészi elképzeléseiről így vélekedik:

— Származásomnál fogva is a kétkezi munkát becsülő ember voltam, és az vagyok ma is. A nyári gyakorlat tovább mélyítette tudatomban: legfontosabb feladatom a munka, és a munkásember művészi ábrázolása. Tudom, nem szobadiszek készítését várják tőlem. Társadalmi igényt akarok kielégíteni. Azon fáradozom, hogy sikerüljön a pártos művészet szószólójaként festenem.

A fiatalember „ars poeticája" és az eddig elmondottak úgy rakódnak össze, mint a diplomamunkája mozaikkockái. Nehezen beszél magáról, inkább alkot a megszállottak fanatizmusával — tanítás előtt és után. Hajnalban már ég a villany kis szobájában, de este soha sem oltja le éjfél előtt. A gyár, a város, az iskola sokat vár tőle. Eddigi alkotásait bemutatkozó tárlatra készíti. A szoba falait képei borítják. Komoly, elmélyült munkával festette meg, hisz úgy érzi, „a nevet, az erkölcsi elismerést csak akkor adják, ha már bizonyított az ember".

Azokhoz fog szólni, akik alkotásainak ihletői voltak. Úgy érezzük, a modern piktúra új tehetséges jövevénye már belopta magát tanítványai szívébe is. Reméli, hogy művei értéküknek megfelelő fogadtatásra találnak városunkban, most már városában is.

Miskolczy Csaba

SÜLJETEK!

ASAS

Üzemek MSZMP bizottságának hetilapja

Ára 50 fillér 1967. szeptember 16.

D. ★ ÉVFORDULÓ tiszteletére

Értékelés előtt

kodó MEF KISZ-fiataloknál

drótkötél-alapanyagot kapni...” — írták.

Hamarosan zárul a kísérlet, s

az értékelés után pontos választ kapunk majd munkánk népgazdasági szinten elért eredményeiről, melynek célja a külföldről importált, drága alapanyagok behozatalának csökkentése.

— Milyen jellegű munkákat végeztek még?

— Vállalásainkat úgy állítottuk össze, (főosztályunk jellegi adottságai miatt), hogy tulnyomórészt szellemi munkákat terveztünk. Azonban ennek ellenére, sokat dolgoztunk a kultúrpark építésénél, üzemünkben és még a város területén is. Gyűjtöttünk 15 tonna szeparátorvasat, melynek értéke 24 000 forint. Részt vettünk az új típusú nyersvaselemző avantométer beindításában, üzemeltetésében... Sikerült ebben az évben minden alapszervezetünknél megszervezni a KISZ-szemináriumot. Erre eddig 69 fiatal jelentkezett, több mint létszámunk 60 százaléka.

A többiek állami vagy pártoktatásban részesülnek. Rendeztünk még több kirándulást, klubdélutánt, házi versenyeket, labdarúgó-villámtornát és még sok egyebet. Fel sorolni is nehéz lenne.

— Vannak-e lemaradásaik?

— Eddig még minden kitűzött feladatot megvalósítottunk. Sőt, már a jövő évre előre is dolgozunk.

Januárban kiállítást rendezünk, amelyen szemléltetjük üzemünk jó és selejtes termékeit.

Ennek előkészítését már elkezdtük... Mint ismeretes a múlt évben az értékelés során a MEF KISZ közös vezetőség nyerte el vállalati szinten a második helyezést.

— Milyen eredményre számítanak ebben az évben? — kérdezem befejezésül.

— Eddig ez volt a legnehezebb kérdés — válaszolja Mihalik László. — Tudjuk, hogy nagyon szoros lesz a verseny. Azért bízunk benne, hogy a tavalyi helyezésünket sikerül megtartani. Titkolt vágyunk pedig az első helyezés...

Tóth István

Szi

A durvahengerműben frappáns, ésszerű megoldást találtak az adminisztrác'ós

TÍZÉVES

A munkásosztály felszabadításának elmélete már az előző században bejárta a

zatának abban, hogy ezt az egyedüli forradalmi elméletet az elmúlt tíz év során

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÓZDI VASAS

1967 SZEP 16.

1021

Kohászok

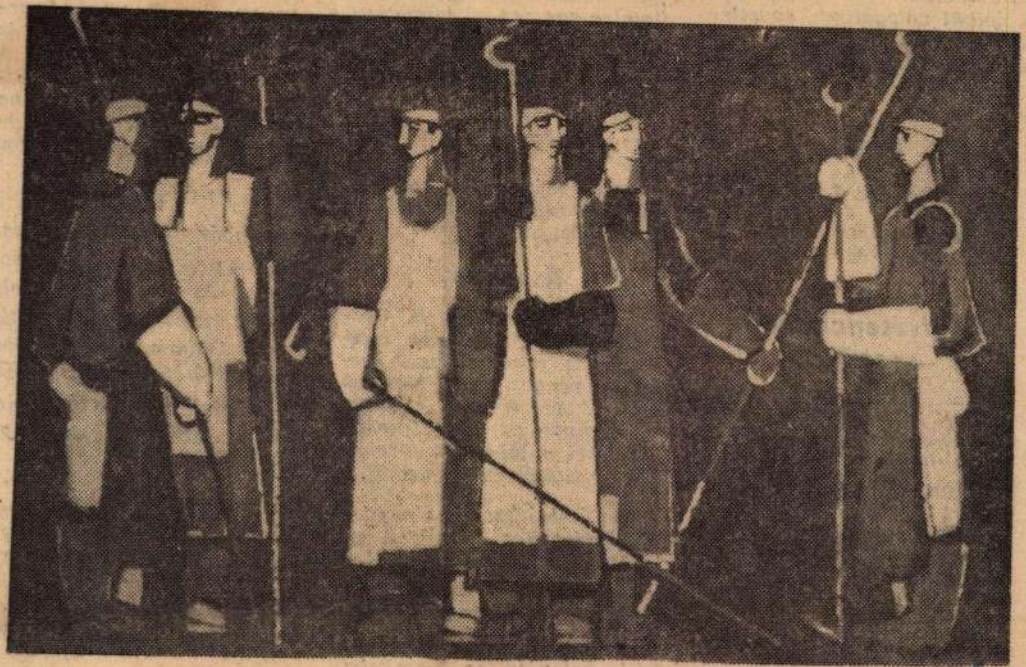

(Cikkünk a második oldalon.)

emből kitóduló bodros just ve-

tthont jelenti. Van, akinek ün-
tt este. Sokféle arcú egy presz-
ozó emberek.
cél nélkül válogattam, egyetlen
aim" — nem tipikus, de nem
rnak presszóba, miért találkoz-

— Ünnepelni.
— Mit?
— Azt, hogy a múlt héten leszoktam az alkoholról. — A részeg ember kábult, jópofa vigyorával bámul belém.

Egzisztencialista szakállú,

magas, fekete hajú fiatalember. Előtte az apró asztalkán irodalmi folyóiratok, néhány kibontott levél, de annál több félig, vagy egészen teleírt kézirat, betűi előredülőek, szálkásak, és nem hurkolja össze őket. Mielőtt ide ültem volna, úgy írt, hogy közben szét-szétnézett, figyelik-e?

— Mit ír?

Felcsillan a szeme, úgy mondja:

két asztal körül.

Fiatalok

Nő is van közöttük. Két fiatalember rendel mindanynyiuknak két „limcsit". A pincér savanyú arccal hozza ki: már megszokta. Állandó „vendégek".

— Hecc? — kérdem egyikütől.

— Á, már nem harapnak rá. Gyakran hékulázunk így. Inni másutt szoktunk.

Aszkéta

arcú, jó ötvenes férfi. Orrnyergében vízszintesen gyűrődött a ránc. Hideg, keskeny, penge éles mosolya van. A pincér azt mondja, mindennap itt van. Keresztbe teszi a lábát, és megissza feketéjét cukor nélkül.

sikerül — sóhajtja,
simít végig a pauszpapíron.

A miniszoknyás

lányt már az ajtóból visszairányítja a pincér. Felháborodik. A személyi igazolványát azért nem mutatja meg. Amikor érdeklődöm, kihúzza, hátrafeszíti magát:

— Mondja, talán nem nézek ki tizennyolc évesnek?

De, kinéz.

Az utolsó busz is elment. Későre jár. Ide, már csak fáradt dobszólót hoz a szél. A pislákoló lámpák hideg fényében szürke alak tűnik elő. Körüljárja az épületet, aztán megindul felém. Egy rendőr. Amikor mellém ér, fáradt mozdulattal, két ujjal sapkájához ér. Aztán összehúzza magát, és lassú, takarékos léptekkel, mint aki még hosszú út előtt áll, belevész az éjszakába.

Nemcsok György

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÓGRÁD
Salgótarján

NOV 23

1021

Altorjai István tárlata

Altorjai István Pécsett született 1943-ban, 1963-tól 67-ig Ózd város Tanácsának ösztöndíjasaként a Képzőművészeti Főiskola hallgatója volt, festőművész szakon szerzett diplomát. Mestere Fónyi Géza. A fiatal művész jelenleg Ózdon él, 1968-tól rendszeresen vesz részt az országos és területi kiállításokon, tagja a Magyar Képzőművészek Szövetsége Észak-magyarországi Területi Szervezetének, a Fiatal Művészek Stúdiójának, 1968-ban stúdió-ösztöndíjban is részesült.

Salgótarjánban, a Bólyai János gimnázium iskolagalériájában első egyéni bemutatkozása a napokban megnyílt kiállítás. Kovács Béla művészettörténész egyhelyütt ezt írja a fiatal művészről: „Újra és újra mérkőzik az eszmei, etikai mondanivaló jól artikulált kifejezéséért, a gondolatiság és ösztön helyes egyensúlyának megteremtéséért."

A salgótarjáni tárlaton látott alkotások — többi között — szintén e küzdelemről, tegyük hozzá, mind eredményesebb küzdelemről vallanak. Úgy véljük, Szorongás című képe egy vonatkozásban különösen figyelemreméltó. Abból a szempontból ugyanis, hogy e „szorongás" több más festményén is felfedezhető. A „szürke függöny" résnyire nyitott, mögötte a feketeség, amiből sok minden jöhet. A Napraforgók című alkotás ennél például derűsebb, de itt is felfedezhető egy ablakkivágás egy rés, ahonnan jöhet a rossz. Vagy nézzük például az Asszonyok-at, ugyancsak rendkívül „feketék". Érdekes módon a Kopasztető, a tájkép érzésben, látásban sokkal derűsebb, úgy tűnik, itt a szorongást félretétette a táj.

Természetesen, ezzel még csak a művész egyik — szerintünk jellemző — életérzéséről szóltunk. A kiállítás látványából más összetevők is kiolvashatók. Csendéletein. tájképein kívül hangsúlyozott helyet kap művészetében az üzemi téma, keresi annak emberét, szellemiségét. Keresi! Nyilvánvalóan tisztában van vele — erre több műve is bizonyíték —, hogy nem az olvasztás a lényeges, hanem az ember, aki csapol. Az Acélöntés-en az embert kissé távol érezzük.

Úgy látjuk egyébként, hogy Altorjai Istvánra a mind konstruktívabb képépítés. esetenként a plasztikus értékeket csillogtató dekorativitás a jellemző. Martinász című mozaikkartonja is példa erre. Láthatóan igyekszik a bőségesen zúduló élményekre higgadtan reagálni, azok igazságait észrevenni és kifejezni Ez valóban a nehezebb út. tiszteletreméltóbb művészi és emberi törekvés. Kovács Béla is ezt az utat üdvözli, s a salgótarjáni kiállításon mi is ennek örülünk a legjobban.

Mindenképpen nyereség. hogy a jó képességekkel bíró fiatal művész elhozta munkáit városunkba. *A kiállításért az iskolagalériát is feltétlenül dicséret illeti.* E bemutatkozó tárlaton mindenképpen tehetséges művészt ismertünk meg, akinek további munkásságától még sokat várunk.

T. E.

együttműködésünk mai állapotához. Az
lajra került, kapcsolataink immár köl
is adunk és segíthetünk. Az elmúlt két
ország 3500 műszaki dokumentációt kap
és viszonzásképpen 2500-at adott át. H
1600 szovjet szakember járt tanulmán
országban.

AZ UTÓBBI időben a magyar—szov
mányos együttműködés megélénkült, új
A műszaki dokumentációk ingyenes cs
ség nyílt például az új eljárások, megc
sárlására. Így az anyagi ösztönzés eszközeivel serkentik a
tapasztalatot, dokumentációt átadó vállalatot a nemzetközi
kapcsolatok fejlesztésére, az együttműködés hatékonyságá-
nak növelésére. S a két ország minisztériumainak, országos
hatóságainak együttműködését mindinkább kiegészítik a
vállalatok, intézetek közvetlen kapcsolatai. Jelenleg mint-
egy 300 magyar és szovjet vállalat cseréli ki közvetlenül
műszaki-tudományos tapasztalatait, s hangolja össze fej-
lesztő és kutatómunkáját.

(Folytatás a 2. oldalon)

Újabb sztrájk Olaszországban

Szombaton újabb 24 órás sztrájkot hirdetett az olasz nyomdász szakszervezet, így ezen a héten szerda után immár másodszor, szombaton sem jelentek meg a délutáni lapok Itáliában.

Elképzelhető, hogy a nyomdászsztrájk következtében a vasárnapi lapok sem jelennek meg.

Az olasz sztrájkhullám szombaton elérte a kórházakat is. Ezúttal az altatást végző orvosok kezdtek 24 órás sztrájkot, amelynek következtében el kellett halasztani a szombatra tervezett nem sürgős műtéteket.

Szombaton is voltak utcai felvonulások, tüntetések. Torinóban és a szicíliai Siracusában, diákok tartottak úgynevezett „erőszakellenes" menetet. (MTI)

a termelőszövetkezet
mintegy 4000 holdról takarították be a burgonyát

az elmúlt hetekben. A terméshozamok — 75—80 mázsás átlaggal számolnak a gazdaságok — kedvezőbbek mint az elmúlt esztendőben voltak.

A cukorrépa betakarításával ugyancsak végeztek a termelőszövetkezetek. Az idén, mintegy 3100 hold termését szállítják a cukorgyárakba. A cukorrépa átlagtermése lényegében megegyezik a tavalyival, egy-egy holdról, mintegy 195—200 mázsát takarítottak be. A szövetkezetek többségében végeztek a kukorica törésével is. Általános a tapasztalat, hogy a 9000 holdról a múlt évinél gazdagabb kukoricatermést takarítottak be a szövetkezetek. A terméshozam megyei

Altorjai István

Ózdi kohászati üzemek I.

olaj; 100 × 70

Dolgozó emberek között. képzőmüv. kiáll.

Ernst muzeum 1968. január

Altonjer Istvan

(forto)

X 1943

Altorjai István

Mohácson Zs. Kovács Dianna textil-
művész, Komlón Altorjai István festőművész,
Szigetváron Zágon Gyula fafaragóművész, Pécsett
Somogyi Soma László tárlata látható.

Magyar Hirlap 1975/254/9

Altorjai István
festő

A Stúdió Galériában májusban volt kiállítása a művésznek.

----: Kiállitási naptár.
Müvészet, 1975.junius - 49.oldal

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Jelenkor

1975 AUG

Albrecht István

1021

Altorjai István

Mohácson rendezte Altorjai István kiállítását.

-----:Kiállitási naptár.
Művész t.1975.október 45.oldal

Altorjai Istvánné

önálló kiállítása

Altorjai Istvánné festőművésznő
kiállítása Stúdió Galéria

1975. május.

Altorjai Mihály festő

Tárlata nyílt meg a
Stúdió Galériában.
(Máj. 28.)

– : A Jelenkor krónikája 672.

JELENKOR, Pécs, 1975. július XVIII/7.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 SEP 29

Dunántúli Napló

Altorjai István festőművész

1021

Szovjet képzőművészek között...

Szobrok, mindenütt

Altorjai István: Kirgiz fej.

— Amikor megérkeztem Ferihegyre, negyvenhét kilóval nehezebb voltam...

Ajándékok: csaknem húsz kiló olajfesték, csodálatos ecsetek tömkelege, spahtlik, finomak, mint egy patikaműszer, aztán a barátoknak szánt apróságok, gyümölcsrost-szivacs, réz kulcstartó, szamovár, kirgiz-sapka...

— Nagyon-nagyon kedvesek voltak mindenütt — meséli —, a harmincegy napból négyet az Ermitázsban töltöttem, aztán megkíséreltem megismerni Moszkvát, de ahhoz egy fél emberöltő kéne... Később megértettem, amikor Taktaguban, a víz-erőmű építésénél megálltam egy elektromos teherautó mellett, ami hatvannégy tonnát tudott megmozgatni és a kerékagya a fejem fölött volt, hogy ebben az országban minden hatalmas, a városok, a hegyek, folyók, az erő és az emberek önfegyelme.

Augusztus 16-án kelt útra *Altorjai István*, Pécsett élő Derkovits-díjas festőművész, hogy a Szovjet Képzőművészek Szövetsége meghívására egy hónapot töltsön a Szovjetunióban. Két kollégájával együtt először Moszkvába érkezett. Ott a szövetség képviselője fogadta őket.

Néhány soros feljegyzés, távirati stílusban: „Moszkva hatalmas. Vnukovói reptér tíz kilométer. Vártak taxival. Háromórás nagy vacsora. Séta, távirat. Vörös tér, metró, kitűnő szálloda."

— Jártunk Moszkvában a fiatal művészek stúdiójában. Hipermodern nagy házban dolgoznak, mindenkinek külön műterme van, az udvaron kőfaragó-műhely, csodálatos márványokkal, felszereléssel... Sok megbízást kapnak, mozaikra, szoborra, s grafikára, betonplasztikára. Új lakótelep nem készül a Szovjetunióban anélkül, hogy valamilyen képzőművészeti alkotás ne ékesítené a környezetet.

Huszadikán újból repülőgépre ültek, s hat és fél óra alatt Frunzéba repültek. Frunze hatalmas hegyek, a Tien-Shan lábánál épült főváros.

— Megérkezésünk másnapján kirándultunk a várostól mintegy nyolcvan kilométernyire levő mohamedán emlékműhöz, amelyet most állítanak helyre az UNESCO segítségével. Ez egy köralakú vár, lakótornyokkal, a hegyek között. Nagyon szép, csupa márványcsipke az egész. Igen érdekes, hogy az országút mentén, tíz kilométerenként piacok vannak. A piac bódéi kékek, nagyon szeretik a kék színt, házaik, a lépcsők, a kapuk, szobák, mind kékre vannak festve. A piacokon népviseletbe öltözött árusok kínálják a paradicsomot, dinnyét, uborkát, zöldségféléket, fűszerszámokat... Fűszereik számunkra ismeretlenek és nagyon sokfélék, legalább nyolcvan féle fűszert használnak. A piaci mértékegység pedig nem kiló, hanem egy edény.

Tizenkét napot töltött a kirgizek között, részt vett egy igazi lakodalmon is ahol kézzel ette a sült báránycombot, s ahová azért lett hivatalos, mert az örömapa részt vett Budapest felszabadításában, s azóta sem találkozott magyarokkal.

— Én viszont találkoztam Frunzéban Uitz Béla freskójával, s a Mészáros Dezső tervezte szökőkutakkal — mondja —, általuk nagyon szeretik a magyarokat.

A kirgiz és az örmény kollégáktól meleg barátságban váltak el, s szeptember 12-én már Leningrádban jártak. „ERMITÁZS!" — írta noteszébe — „Csodálatos anyag! Rembrandt, Tiziano..."

— Legalább harminc festő-barátot szereztem. Rengeteg vázlatot készítettem, jövőre Moszkvában egy kiállításon mutatom be a kint élményeimből született képeket... ezeket később Budapesten is kiállítják.

Kampis P.

felesége, Elisabeth Bogaart testamentumát, amelyet az ottani nemzeti levéltár körbélyegzője hitelesít. Az okiratban Jan Andries Jelleke és felesége a halál bizonyosságának és a halál órája bizonytalanságának tudatában végrendelkeznek. Minden vagyonukat kölcsönösen egymásra hagyják azzal a kötelezettséggel, hogy a túlélő házasfél köteles hitvestársát méltó körülmények között eltemettetni. A testamentumban Jelky mint a nyugati oldali polgárőrség hadnagya szerepelt.

A batáviai testamentum tehát az első külföldi okirat, amely bizonyítja, hogy Jelky valóban élt, tevékenykedett és jelentős tisztséget is viselt Holland-Indiában, továbbá hogy önéletrajza reális történéseken alapszik.

Hozzátehetjük: a budai végrendelet, amelyben a Jelleke név szerepel, sajnos néhány évtizeddel ezelőtt eltűnt a Fővárosi Leváltárból. Érdemes lenne felkutatni az értékes hazai okiratot is, mint a most előkerült kultúrhistóriai jelentőségű okmány hazai keltezésű párját.

Csorna Béla

dul, körülbelül 60—65 hallgatóval, fele lemorzsolódik év közben és a II. évfolyamon már csak egyetlen osztály fejezi be a szakmai ismereteket. Túljelentkezés ma is van, de közel sem olyan mértékben, mint évekkel ezelőtt.

Öreg, kopott általános iskola volt ez az épület, feltöredezett olajos padlós termeivel, vécészagú folyosóival. Később rénoválták, a tantermek világos színű parkettát kaptak, az előnyösen megváltozott környezet jó hatással van a tanulókra. Tulajdonképpen három tantárgy van: magyar helyesírás, gépírás, gyorsírás. A negyvenöt írógépből harminc folyamatosan üzemképes.

Nyulónk, bájos kislány, *K. Brigitta:*

— *Hogyan került ide?*

— Többféle elképzelésem volt. Jelentkeztem kereskedelmi tanulónak, sokan voltunk, nem vettek fel. Gondoltam azt is, hogy tornaszakos középiskolába megyek, az sem sikerült. Végül ezt választottam.

— *Megkedveltel?*

— Azt hiszem, igen. Az zavar, hogy nem szabad a gépre nézni, amikor másoljuk a betűket, de közben hangosan ki kell mondanunk a betűket, például így: „Jé-, vissza, G-, vissza-,

megadják az ezerhatszázat, vagy még többet. De hozzánk fordulnak elég sűrűn akkor is, — számítva ismeretségi körünkre —, ha gyakorlott gépírót keresnek. Mi igyekszünk meggyőzni őket, hogy legjobb, ha a végzős növendékeinket állítják be munkára, mert fiatalok, könnyebben megszokják a munkahelyi légkört, néhány héten belül nagyszerűen begyakorolják magukat akár a gépírásban, akár gyorsírásban.

— *A munkahelyeken a gyorsírás mintha háttérbe szorulna... Mi az oka?*

— Volt hallgatóink is erről panaszkodnak. Nem akarom megsérteni az irodai dolgozókat, vezetőket, de megmondom őszintén: diktálni tudni kell. Lehetőleg folyamatosan, kerek mondatokkal, jól átgondolva a mondanivalót. Ez nem mindenkinek sikerül.

●

Az I. évesek első dolgozatának témája: *„Miért választottam ezt a pályát?"* A válaszok jelzik a „tinédzserek" kedvesen naiv világát.

„... Sokféle írószerrel firkáltam, írkáltam, de írógéppel még nem... Nagyot ugrottam örömömben, amikor megtudtam, hogy felvettek..."

nélkül van ügyvitel

Egy ügyfél, férfi:

— Háromszor tem, hol az osztályv három gépírónő csa rám sem hederített.

Kimért úriember-fe kával, ernyővel:

— Kérem! Ez nem szerű kérdés. Az első gépírónő volt, fölkc vettem, utána a munkahelyén egy férfi kollégája karolta fel. El sem eresztette. Hát ezek ilyenek.

Most már rákérdezek:

— *És a második felesége?*

— Szintén gépírónő. Együtt dolgoztunk, egy szép napon rájöttem, milyen csinos és szerény. Elvált aztán a férjétől és hozzám jött. Parancsol még valamit, szerkesztő úr?

●

Harminchét esztendeje van a pályán, jelenlegi munkahelye életében a második. Az első, egy ügyvédi iroda volt, mindössze fél évig, azután, hogy elvégezte Pécsett a Pillich-féle gép- és gyorsíró iskolát.

— Pillich nénit nem lehet elfelejteni. Kitűnően és szigorúan vezette az iskolát. Ma is jó szívvel emlékszem rá.

— *Szakmának tartja a gépírást?*

— Nem. Hivatásnak tartom! Ezt is lehet magas szinten mi-

ket mondják: „Hívják be azt a kis gépírónőt! Kérem, adják k a gépírónőnek..." „Kérem, kér dezze meg a gépírónőt, mi var azzal a másolással?!" Nem igy van?

Eltűnődöm. Így van.

●

Magyarországon — ha jó emlékszem egy adatr — több mint százötver ezer gépírónő dolgozik. Délutá kettőtől ötig lépcsőzetesen fe jezik be a munkát.

Van még néhány perc hát ra... Átöltöznek, levetik a kék piros-lila-szürke köpenyeket.. a tükröt a gép betűsorához tá masztják... fésűvel igazítjá hajukat... egy cseppnyi rúzs szájra... ajkukat beszívják.. bájos grimaszt vágnak. Kész Vége a napnak.

Rab Ferenc

1975 AUG
1021

BÁN ANDRÁS

ARCTALAN PORTRÉ

– JEGYZETEK ALTORJAI ISTVÁN KIÁLLÍTÁSÁRÓL –

A budapesti Stúdió Galériába lépve a déjà vu érzése fogott el. Nemcsak azért, mert felsejlettek a Pécsett élő Altorjai István képeiről őrzött emlékeim – Altorjai 32 éves, számos kollektív kiállítása mellett ez immár az ötödik önálló tárlata –, hanem mert a Stúdió Galériában, a fiatal képzőművészek kiállítóhelyiségében minden második festészeti kiállítás hasonló benyomást gyakorol a belépőre. Van aki kedveli ezt a „konformistán expresszív" festésmódot – hogy valami nevet adjunk neki – és most is örömmel nézett körül. Van akit az első benyomás elriasztott. És van aki az egyén arcára is kíváncsi lett, ezen keresztül pedig az uniformis indokát kereste. Próbáljuk most ezt az utat járni.

A tucatnyi kép három év tükre, egy stílusára találó, beérő művész portréja: nagy, lendületes festésű, ívelő körvonalú foltok, néha kicsit elcsurgatott, vastag festékréteg, zsíros színek. Dunántúli tájak, a tájban asszonyalakok vagy bányászok álldogálnak. Ember és gép, vagy két férfi egymással szemben. A téma ennyi, de hisz a „téma" csak azért fontos, hogy stílusának hatókörét megvonja. Ecsetjét – s ebben semmi meglepő – még részben mesterei, példaképei vezetik. Horizontja a magyar festészet jelene. Konfár Gyula és Ridovics László faktúrái, Kmetty János szigora, Lóránt János csendje.

Útja nem volt könnyű, de semmi meglepőt sem tartogatott. A normális lét sodrába sehol nem került nagyobb zátony. Az eredménynek is egyfajta szabványhoz kell tehát alkalmazkodnia?

Szemeljünk ki két képet. Csendélet, 1973. Az előtérben, egy falrészlet előtt, a való világ rendetlensége, esetlegessége. Az összefogott formákból nehezen deríthető ki a tárgyak mibenléte. Nem is lényeges, hogy miféle üveg az ott a festőasztalon, vagy miféle doboz; a kép szempontjából csupán ez az esetlegesség számít. A tárgyhalom fölött a jellegzetes, íves formákkal keretelt tükör, benne azonos formák jelenítik meg a festőt – arctalanul – állványa előtt. Körülötte a rendezetlen felsorolás mostmár a tükör által megtörten, elmosódottan folytatódik: végeredményben a külső és belső világ hasonló rendszerére mutat.

Uránbánya, 1975. Két bányászalak szembesítése sorsukkal, a heggyel. A motívum két évvel korábbi képén, a Bányán is feltűnik: ott egynemű anyagból formálta meg a hegyeket és az embereket, így konfliktusuk tragikuma a narancsvörös egy árnyalatának képi szétterjedésében oldódott föl. E megoldás elégtelenségét érezve az újabb képen a figurákat magukra hagyja, a hegyet pedig köréjük, föléjük sorolja. Érzékeltetés helyett tehát elmagyarázza nekünk, hogyan nyomasztja ezeket az embereket a természet kiszámíthatatlan ereje. Íme Altorjai festészetének problémája. Az érzelem kifejezését egyrészt formáira és színeire bízná – hiszen ezért fest. De formái „egyformák", ön-

a „nagyúr" gondolkodását. Más kérdés, hogy érveinek megrázkódtató ereje nem kap kellő hangsúlyt Bánk szenvedélyének érlelődésében. Arra pedig, hogy az elemzés mélysége mikor nem szolgálja a dráma egészének kibontását, alighanem Biberach megformálása a leghatásosabb példa. Őze Lajos önmagában kitűnő alakítása a figura lélektani indokainak mély megértéséből épül fel. Egy keserű filozófust állít színpadra, aki nagy aljasságát, az álom- és hevítőpor átadását azért követi el, hogy kipróbálja Ottó jellemtelenségének, züllöttségének határait. Csak az oszlopok mögötti settenkedése jelzi előzőleg, hogy valami az ő jellemével sincs rendben, de aztán az a benyomásunk alakul ki, hogy Biberach a darab minden szereplőjével szemben óriási szellemi fölényben van, mert ismeri az élet minden rétegét, baját, gazságát és a sikerek forrását. Csak éppen fizikai erejét nem érzékeljük, s így eleve védetlennek látszik Ottó tőrével szemben, aminek végül áldozatául is esik. Remek viszont, ahogy a gyilkos szúrás után megpróbál úgy tenni, mintha az egész semmiség lenne, hiszen ő már annyi mindent átélt, neki meg se kottyanhat egy orvtámadás, egy kis vérzés, fájdalom. Talán maga Ottó is így gondolkodik, oly méla közönnyel követi el aljas tettét. Téri Sándor Ottója különben sem Katona József, hanem a hippik világából jön puha mozgásával, álmodozó tétovaságával – és könyörtelen nemtörődömségével. Vágyait a lehetőség növeszti nagyra, ő maga mindig mindent megkapva, elkényeztetve és ezért céltalanná, eszménytelenné válva lődörög a színen – és gyilkol. Ez a magatartás önmagában hiteles, de megint nem szolgálja kellően a dráma kifejlődésének egészét.

A *Bánk bán* előadások egyik sarkpontja mindig Gertrudis szerepének értelmezése. Minden jel szerint ezzel a hősével kínlódott a legtöbbet Katona is, itt volt a legbizonytalanabb. S ezen a mostani szerepelemzés nem tudott változtatni. Ronyecz Mária kitűnő, amikor a hatalmával élő királynét kell megmutatnia (például a Simon bánnal való jelenetben), vagy amikor gúnyolódhat. Gertrudis titkát azonban nem sikerült megfejtenie: nem világosodnak meg szándékai az öccsét úszító jelenetben, nem érzékeljük – Katona József szemében oly fontos – gőgjét kellő mértékben. Mindennek ellenére ő a legelevenebb Gertrudis, akit valaha láttam. Szomorúan kell megállapítanom, hogy a másik nehéz női szerep alakítója, a tehetséges Vörös Eszter végleg nem tudott megbirkózni Melinda talán még nehezebb figurájának színpadra állításával. Könnyebb dolga volt Farkas Zsuzsának Izidora szerepével, noha ez az alakítás is gyenge pontja szokott lenni a *Bánk bán* előadásának. Ezúttal azonban pontosan kidolgozott, világosan érzékelteti azt a lélektani folyamatot, amely az Ottó iránti szerelmén keresztül Melinda bűnének leleplezésére, Bánk úszítására, majd a gyilkosság után megbüntetésének szinte mániákus követelésére ösztönzi. Kitűnő gondolat az is, hogy idegen – nem meráni – voltának hangsúlyozásával bizonyos függetlenséget kap az udvarban, amit Ottó kedvéért áldoz föl. Ezen az előadáson Izidóra izgalmas, eredeti egyéniséggé nő föl. Petur, Tiborc, Biberach, Ottó és – főleg – II. Endre király szerepének meglepő gondolatokra vezető értelmezése mellett ez is új színnel, gondolattal gazdagította ezt a sok részletében igen érdekes előadást.

Felejtsük el! – ajánlgatják mostanában a labdarúgó-mérkőzések televíziós közvetítői. Nem hinném, hogy ezt kellene ajánlanom ezzel az évaddal kapcsolatban. Nem is annyira a sikerek és félsikerek miatt lenne érdemes illetékeseknek az évad tanulságait alaposan megvizsgálniok, hanem a kudarcok, az összkép szürkesége és főleg az új magyar drámák meghökkentően kis száma és lehangoló színvonala miatt. Reméljük, hogy ez a beszámoló a budapesti színházak hullámvölgyének mélypontjáról szól. Ahonnan fölemelkedés következik.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Jelenkor

Altorjai István

magukról szólnak, színei hangulattalanok, nincs jellemük. Így magyarázkodni kezd, a képi logikát külső elemekkel terheli meg.

Pedig lendületében erő lapul és optimizmus. Egyes képek, mintha akarata ellenére, dionüszoszi világunkban apollói szépségeket teremtenek. Egy vertikális és íves alak kapcsolata, kapcsolódása, s a közéjük zárt emberi melegség. Egy madonna-emberanya mandorlaformában felmagasztosul. Mégis visszavisszatér bennem az érzés: Altorjai formáihoz keres témát.

A művet – leegyszerűsítve – választott vonatkoztatási rendszerén belüli helye és maga a rendszer minősíti. E két szempont valamelyikének elejtése az értékelés megrendüléséhez vezet (és vezetett nemegyszer), mert megsérti a mű kontinuus vagy diszkontinuus voltát, illetve ezek dialektikáját. Nem elegendő tehát, hogy Altorjai Istvánt, mint mesterei eredményeit elsajátító, annak lényegét többé-kevésbé átgondoló, sajátjává fordító festőt jellemeztem. Altorjai problémája egyben egy generáció, a mostani harmincas festők komoly hányadának problémája is; Altorjai problémája művészeti, és ugyanakkor szociológiai – mert társadalmi szerepének, helyzetének tisztázatlanságával függ össze. Festészete, festészetük fesztávja a műteremtől a kiállítótermekig és nem a nézőkig tart.

Ha feltételezzük, hogy Altorjai és sok-sok társa nem egyszerűen megélhetési forrásnak tekinti a táblaképfestést – márpedig ennyi jóindulattal rendelkeznünk kell –, akkor mentalitásuk legjellemzőbb vonásaként az önigazolást fedezhetjük föl. Sarkallójuk a vízuális érzékenység, tehetség és a támpont-keresés a művészet beláthatatlan burjánzásában. De csatájukat a hagyományt és korszerűséget, festőiséget és témát csak látszólag kibékítő, felemás komponálási – és tegyük hozzá: gondolkodási – móddal vesztik eleve el. Az egyszeri kompromisszum pedig, tudjuk, újabbakra serkent, egyre nagyobb formátumban. Ez Altorjai István útjának veszélye. A tünékeny szépségek hamar elfoszlanak, a tartalmatlanság formába, a formátlanság tartalomba csaphat át.

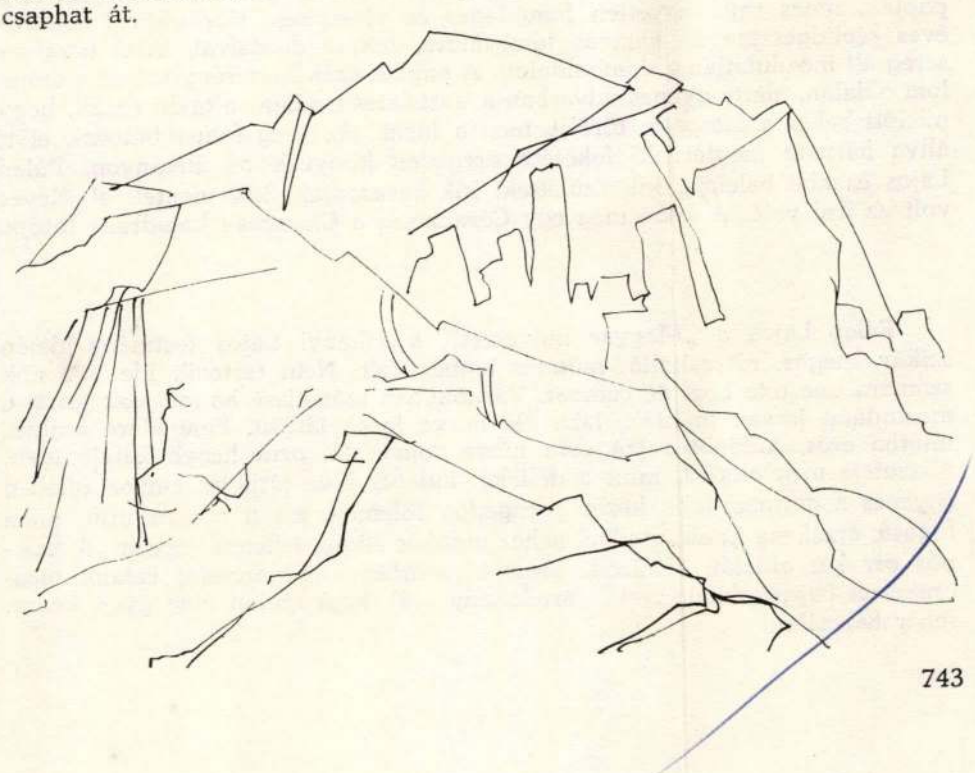

MARTYN FERENC

FÜLEP LAJOS ZENGŐVÁRKONYBAN

Rippl-Rónainak kevés könyve volt. Keveset olvasott. Tudtommal egyetlen alkalommal olvasott végig könyvet, a Rougeet noir-t. De a Nyugat minden száma ott volt műterme asztalán, meg a Nyugat íróinak könyvei, Adynak, Móricznak néhány soros ajánlásával.

A huszas évek elején lehetett, a kaposvári Róma-villa műhelyében egy nyáron kezembe adott két könyvet, Kandinszkij „Über das Geistige in der Kunst" és Fülep Lajos akkoriban megjelent „Magyar művészet" kötetét. Ekkor találkoztam először Fülep Lajos nevével.

*

A háború első hónapjaiban – számunkra a jövő egyetlen napra volt érvényes – Itálián keresztül hazajöttem Franciaországból. Pécsi hegyoldalon, szőlők között találtam egy üres házat. És viszontláttam Zengővárkonyban Fülep Lajost, aki ott református lelkész volt – a „nagytiszteletes", ahogy a falubeliek mondták.

Várkony a keleti Mecsek egyik völgyében szétszórtan épült kicsiny falu, református magyarokkal – ha voltak akkor ötszázan –, a falu „kültelke" meg Pécsvárad, ahogy tréfált Fülep.

A falusoron középtájt fehér fallal körülvett kicsiny erőd a templom és a paplak, nincs rajta egyetlen függőleges és vízszintes. Körös-körül sokszáz éves szelídgesztenyés hamvas lombsátora, fekete dárdáival, mint uszályos sereg áll mozdulatlan a domboldalon. A paplak szűkös-szerény rokon a templom oldalán, alatta gyepes udvarban a tiszteletes irodája; ajtaján az áll, hogy mielőtt belép a látogató, törölje meg a lábát. Az öreg falusi bútorok előtt állva hárman megférnek, feketére öregedett könyvek az állványon, Fülep Lajos ezekbe beleírja, kik születtek, kik házasodtak, kik mentek el. Kevés volt az írni való. A falon meg egy Cézanne és a Chartres-i katedrális fotója.

*

Fülep Lajos a „Magyar művészet", a Tihanyi Lajos festmény idején szikár, magas, rőtszakállú, mutatós ember volt. Nem tartozik ide – a nők számára une tête hors de combat. Várkonyban már kissé hajlott volt tartása, mozdulatai lassan indulók, lába elé nézve lassú járású. Feje előre hajlott, mintha erős, különös rajzú orra húzta volna alá, orra hegye fölfelé ívelt, visszafelé meg akként, mint a délieké. Fülepet ülve látja az ember, ültében egyenes a gerince, jobb kezét gyengéden fölemeli, ezt a hosszú ujjú, puha fogású, érzékeny kezet, mellyel nehéz munkát aligha lehetett végezni. A kampós orr két oldalán behúzódó szemek, szürkés kreol arcszín, valami megcsutakolt bajusz, lefelé ívelő, fáradékony száj, koponyáján meg gyér, kósza, fehér hajszálak.

Alkotója: Istvánn

Anya gyermekével olaj 122x69

XIV. Szegedi Nyári Tárlat
1973. jul. 22 - sept. 16.

Altorjai István, festő

A pécsi képcsarnokban volt
Táclata. Egy kép: Kep

—: A Jelenkor krónikája 383-384

JELENKOR, Pécs, 1973. április XVI/4.

Altorjai István

Gyár, repr.

V. Északmagyarországi területi képző-művészeti kiállítás, Salgótarjan 1969.

Altorjai István

Gyár, repr.

V. Észak-magyarországi területi képzőművészeti kiállítás Salgótarján 1969.

Aldorjai István

Moulen Rouge olaj
70 × 100 cm

XIII. Szegedi Nyári Tárlat
1972. jul. – sept.

Altorjai István

Tájhéplivel részt vett a tár-
laton.

Tasmádi Attila: Dunántúli művészek...
Nagyvaca, 1976. dec. 10-5. oldal.

Altorjai István Festő

Másodszor vendeztek meg a Somogyi Képtárban a Dunántúli Tárlatot. Szerepelnek a művész tájképei a kiállításon.

Tasnádi Attila: Dunántúli művészek kiállítása Kaposvárott.

Népszava, 1976. dec. 10.

Altorjai István, festő

Altorjai István + festő- 4

képet rajzolt a barlang falára. Ha a mai ember bemegy a boltba, szívesebben veszi a szebben csomagolt árut. A megjelenése fontos mindennek. Ezért van a divat is. Szép ruha, szép lakás, szép kocsi, ezt hajtogatja mindenki.

– Mi a festmény szerepe a mai ember életében? Egyre inkább csak kiállításokon találkozik vele, vagy a lakásban is van helye? 4

– Természetesen vesznek is képeket. Birtoklási vágy is van az emberben. „Ezért én megdolgoztam, megkerestem a rávalót, kívánom, hogy a kép az enyém legyen." Hogy a fotó meg a tévé leszoktatná az embereket a látásról? Nem hiszem. Magyarországon soha annyi képet nem vásároltak, mint az utóbbi évtizedekben. És soha akkora számban nem látogatták a kiállításokat, mint mostanában. Persze gond is van. Sajnos nem megoldott az általános iskolában a képzőművészeti nevelés. A látáskultúra elég alacsony színvonalon áll. Ezért gyakori a képzőművészet teljesen műveletlen megközelítése. Ezért van, hogy azt kérdezik a művésztől: „Mennyi ideig festette ezt a képet?" Vagy: „Mennyit ér ez a kép?" Mintha az értéket kilóra és időtartamra lehetne mérni.

– Manapság önálló művészeti ággá kezd válni a számítógépes grafika, a „computer graphics". Kiállításokat rendeznek az efféle munkákból. Mi a véleményed a gépi művészetről, a számítógép segítségével készült szobrokról és képről, a számítógép alkalmazásáról a művészet területén? Sokan mondják: ez a jövő művészete.

– Van már most is, aki azért használ körzőt meg vonalzót, mert nem tud rajzolni . . . – mondja sokat sejtetően Altorjai, s elnyel egy közismert nevet. – Nagy veszélye van ennek: az ember képalkotó tevékenysége átalakul dekorációvá, ornamentikává, szobadísszé, aminek már semmi köze a festészethez, valami egészen más. Megfigyelted? Ma már nem is számít valamire való reklámgrafikusnak, aki nem fotózik. A plakát: fotó, egyetlen rövid fölírással. Hiszem, hogy a klasszikus magatartáson alapuló képzőművészetnek mindig lesz helye az ember életében. Persze ez is alakul, változik, figyelembe veszi a legújabb törekvéseket.

– Mondj három kívánságot!

– Bort, búzát, békességet – vágja rá Altorjai. – De ez közhely. Három kívánságot? Várjál csak – töpreng. – Egészségben, szeretetben, sok és megbecsült munkában szeretnék tovább élni . . . Úgy érzem, kezdek kinőni a táblakép méretei közül. Szeretnék nagyobb felületeket megoldani. Remélem, erre a közeljövőben több lehetőségem lesz. Murális munkákra vagy pannóra gondolok, Mozaikra vagy festett fatáblára. A freskót nem szeretem. Színes intarziával vagy gobelin tervezéssel is szívesen foglalkoznék . . . A munka és a család, ez az élet értelme szerintem. A lányom a legnagyobb alkotásom. Most jár hatodik általánosba.

– Elégedett vagy?

– Sose lehet az ember megelégedett. Mihelyt ezt a művészen megérezni, megállt a fejlődésben, megszűnt tehetségesnek lenni. Önmagammal szemben vagyok a legszigorúbb. Munkáimban következetesen akarok előre lépni. Most már tudatosan csinálom, amit valaha ösztönösen elkezdtem.

– Kit tartasz művésznek?

– Kit tartok művésznek? Aki a szakmát, annak minden fortélyát megtanulta, van önálló tartalmi-gondolati közölnivalója, és azt megfelelő formába tudja önteni.

– Sok vagy kevés van ma belőlük Magyarországon?

– Most érzem, hogy kiáradtam – mondja. [illegible]
szoktam a beszédtől.

Még nincs dél, amikor elbúcsúzunk egymástól.

BODRI FERENC

MŰVÉSZETI KÖNYVSZEMLE

RENATE BERGERHOFF: TIZIANO

Amikor a hatvanas évek elején a hazai könyvesboltokban is megjelentek a berlini *Henschelverlag* akkor új és valójában hézagpótló, olcsó és népszerű albumai (Meisterwerke europäischen Malerei, Meisterzeichnungen der Renaissance, Manet, Cézanne, van Gogh, Courbet, Velasquez, Gauguin, Szőnyi stb.), bizony szívesen vásároltuk a füzeteket, a *Welt der Kunst* sorozat nem egy kispénzű művészetbarátnak nálunk is iskolája lett. Minden bizonnyal ez a másfél évtized előtti siker sarkallta a magyar kiadót, amikor a berlini társvállalat egyik albumát lefordíttatta és megjelentette magyarul. Evvel egy új albumsorozatot indított el *(A művészet világa)*.

Mit tudtunk mi akkor ezekkel a nagy alakú és mégis olcsó, papírkötéses, beragasztott reprodukciókkal kiadott füzetekkel szembeállítani? A Corvina apró, szöveggben, képben és reprodukciókban sokszor szegényes sorozatát (A művészet kiskönyvtára), amely azóta szellemben és minőségben egyaránt jócskán gazdagodott. A 300. füzete felé tart, bár egyenkénti gyarapodásáról aligha beszélhetünk. De gazdagodása szellemében és változatosságában nyilvánvaló, árnyaltabbak, értőbbek, érzékenyebbek és elevenebbek a kötetkék bevezető elemzései. Azóta kitűnő művészregé-

Altorjai István, festő

Bent a műteremben folytatjuk a beszélgetést.

– Külföldön merre jártál?

– Többször Olaszországban, és ösztöndíjjal, egy hónapig a Szovjetunióban: Közép-Ázsia, Moszkva, Leningrád. Most két hétig Jugoszláviában, a batinai művésztelepen dolgoztam. Minden művésztelepet nagyon komolyan veszek. A batinai Zöld-szigeten fölöttébb közvetlen, baráti közösség verődött össze. Két nagy olajképet készítettem és rengeteg jegyzetet. Tudod, azok a Duna-parti fák megfogtak... November 29-én nyílik a kiállítás Pélmonostoron. Emellett fölkértek egy önálló kamarakiállítás megrendezésére is, amit örömmel elfogadtam. Elképzelésem szerint ez a jövő év tavaszán nyílik az eszéki galériában.

– Témaválasztásodat mi határozza meg? A környezet tárgyai vagy belső látomásaid?

– Alapvető marxi igazság: nincs olyan dolog az ember agyában, ami valamilyen formában ne lenne meg a reális életben. Az elkötelezett magatartású, reális, tematikus festészet híve vagyok, ami számomra annyit jelent, hogy a festészet tiszta eszközeivel szeretném megfogalmazni jelen valóságunkat az emberről és az embernek.

– Hogyan dolgozol? Mi a technikád?

– Teljesen függőleges állványon festek. Négyzetméter alatti méretben vászonra, négyzetméter felett farostlemezre, mégpedig a durva oldalára. A szállítási problémák miatt van ez. Legutóbb is a postán rádobáltak egy vasládát a képeimre. Négy vászon fölhasadt. Folyik az ügy... Megtanultam, legjobb személyesen fölvinni... Állandóan alakítom, formálom a képet, a kép törvényei szerint. Csak a téma adott; színben, formában állandóan változtatom. Vastagon, faktúrásan festek, majdnem vakolom a festéket. De mindig nemes anyaggal dolgozom. Nem kézből csinálom. A műteremasztal lábára kerekeket szereltem, ez a palettám. Olyan, mint a Mecsek domborzati térképe. Egyszerre egy egész tubust kinyomok. Arra vigyázok, hogy mindig legyen anyagom bőven. Ez elég költséges festési mód. A faktúrának a képeimen mindig tudatos szerepe van. A felületeket jelentőségüknek megfelelően alkalmazom.

– Milyen színeket kedvelsz?

– Minden színnek megvan a jelentősége. Egyrészt a kéket; emiatt elmélyült, befelé forduló alkatnak tartanak. Másrészt az erőteljes színeket, a vöröset és a tisztát, a fehéret... Sokat gondolkodva, a megoldás sokféle lehetősége között válogatva törekszem az önálló festői nyelvre.

– Mi a véleményed a kritikáról? Egy helyen azt írták, hogy képeidet a „konformista expresszív" festésmód jellemzi.

– A kritikával nem vagyok kibékülve. Az egyik helyen lehúzzák az embert, a másik helyen, például a *Népszavá*-ban mennybemenetelem volt. Nagy probléma ma a műkritika. Az ember mindent meghallgat és megszívlel. De a lényeg: dolgozni kell. Nem szégyellem, ha egy egyszerű embernek tetszik a munkám. Távol áll tőlem a nyugati, modernista szellem. Ugyanakkor nem szájbarágósan akarom elmondani a magamét, hanem a szakma nyelvén. Az erőteljes, expresszív festési mód vonz. A kemény és a puha, az erős és a lágy formák dinamikus váltakozását keresem, ami állandó feszültséget ad a képnek. Színben és formában mindig az ellentétekre építek. Tűz-víz, hideg-meleg, férfi-nő, mindig ebből születik valami... És minden alaposan meg kell figyelni, mint jelenséget, mint tartalmat, és az én

akarok. Az ilyeneknek nem keresem a társaságát.

– És aki rád haragszik?

– Ezt tőle kellene megkérdezni . . . Haragosom nincs, de irigyem biztos. Az ellentétek mögött a legtöbb esetben szakmai féltékenység van. Ezt mindenki tudja, csak le kell írni. Nem mindegy, hogy kitől veszik a képet, ki kapja a megbízást. Ez szükségszerűen bizonyos féltékenységet von maga után. Fiatal vagyok, taknyosnak neveznek a szakmában. Amikor Jugoszláviába megérkeztem, nagyot néztek. Azt hitték, hogy egy öregember jön. Nekem sikerült valamit megcsinálni. De nem lehetek elégedett. Csak mindig jobbat lehet akarni.

– Hiszel a barátságban?

– A barátság szent dolog. Nemcsak kollégák között lehet, az élet más területén is. De a kemping-barátságban nem hiszek.

– Nemzedéktársaid közül kiket becsülsz?

– Kő Palival meg Gyurcsek Ferenccel tíz évig együtt jártunk a művészeti gimnáziumban meg a főiskolán. De megelőztek, ők jobb művészek, ők már Munkácsy-díjasok. A festők közül Bráda Tibort, Szentgyörgyi Józsefet becsülöm. Ők Pesten élnek. A pécsiek közül Rétfalvi Sándort becsülöm, bár most nagyon visszavonult, csak a szakmának él. Vele is együtt végeztem a gimnáziumot és a főiskolát. Azt hiszem, ennyi elég lesz. Minek soroljak többet? Hogy dunnyogjanak? Mindenki csinálja bezárkózva a maga dolgát. Nem nagyon közeledünk egymáshoz. Ez persze nem jó.

– A pécsi grafikai műhellyel van kapcsolatod?

– Nincs időm. Nincs lehetőségem. Annyira lefoglalnak a táblaképek . . . Világéletemben egyedül dolgoztam.

– Miért fest az ember képeket?

– Szükségszerű. Amióta ember van, a szépre vágyódik. Én is a szépért élek. A környezet színekből és formákból tevődik össze. Már az ősember

Altorjai István, kisb. 2.

ki, mert ott ingyen kaptam anyagot, vásznat, festéket, fűtött műterem is volt, meg modell. Vidéki gyerek voltam, ott láttam, hogy azok az emberek nőzés meg a kocsma helyett mit csinálnak. Akkor én is elgondolkodtam: „Mi a jó Istennek vagyok én Budapesten?" Ott tudatosodott bennem, hogy amit addig ösztönösen csináltam, nagyon komolyan kell venni.

– Aztán fölvettek a főiskolára... Ott kik voltak a tanáraid? 2

– Ezt egyszer már megírtam... Pontosan szeretném idézni, kiket tartok mestereimnek. – Altorjai megkeresi tavalyi kiállításának katalógusát, onnét olvassa: – „Festői utamat mestereim, Kmetty, Barcsay, Fónyi, Domanovszky segítették." Fónyitól megtanultam a líraiságot, a csendet és a nyugalmat, Barcsaytól a konstruktív szerkesztést, Domanovszkytól az elementáris erővel való bánást. Kmetty mondta nekem egyszer a főiskolán: „Pista, maga csak dolgozzon, mert Rembrandt se az égből akasztotta le a képeit, hanem festette." Az első két évet az esti tagozaton végeztem. Nappal dolgoztam, segédmunkás voltam a ruhaiparban, hogy tudjam az albérletet fizetni, meg festéket tudjak vásárolni, meg legyen kenyerem. Érettségi után önálló ember lettem, otthonról egy fillért se fogadtam el. A főiskolát nagyon komolyan vettem. A szakmai tárgyakból mindig jelesem volt. Szerettek a mestereim. Alapvetően melós típusú ember vagyok. Szeretek dolgozni... Tudom, hogy ez így elég darabosan hangzik. Csak dadogni tudok. De ha mindent el tudnék mondani szavakkal, akkor nem festő, hanem író lennék.

– A főiskola után Pécsre kerültél?

– Nem. Először Észak-Magyarországra, Ózdra. Két évig általános iskolában tanítottam. Akkor már nős voltam, a lányunk is megszületett. Ott kaptunk lakást. De idegen volt a város, a környezet, nem tudtam megszokni. 70-ben aztán fölmondtam és eljöttünk. Azt mondtam: tiszta lappal akarok kezdeni, mindent elölről, a szülővárosomban. Ha nagy szavak is ezek, így gondoltam. Anyósoméknál laktunk a Karolinában, egy komfort nélküli régi bányászházban. Műtermem nem volt. Anyáméknál a szuterénben festettem. Csak az emberek lábát meg a cipőjét láttam. Két évig a művészeti gimnáziumban tanítottam. Hogyan emlékszem vissza erre az időre? Nagyon szerettem a növendékeket. A kollégák? Ne beszéljünk erről. Én a növendékeket szerettem. Be kellett ismernem, a tanítás is teljes embert kíván, meg a festés is. Egyiket sem lehet félmegoldással csinálni. Akkor teljesen szabad foglalkozású lettem. Az Alapnak fizetem a tagdíjat, és minden eladott képem után leveszik az adót...

– 73-ban Derkovits-ösztöndíjat kaptál...

– Az idén járt le. Ez egy huszonkét éve létező dolog, amit Baranyában még nem kapott senki. Egy évben kilenc-tíz embernek adják. Három festőnek, három szobrásznak, három grafikusnak. Havi háromezer forinttal jár. Minden esztendőben meg kellett védeni egy bizottság előtt. Dicsérettel fejeztem be. Az anyag nagyobb részét átvette a Kulturális Minisztérium.

– Nem hiányzik most a pénz?

– Az ösztöndíj idején a Képcsarnoknak nem dolgoztam, most dolgozom. Tavaly nagyon jól kerestem, négy kiállításom volt, vásároltak szépen, a városi, a megyei tanács, a szigetvári tanács, a Művészeti Alap. Állami vásárlások voltak Ezen kívül részt veszek pályázatokon, és kisebb megbízásokat kapok táblaképekre, intézmények részére.

– Magánvásárlások?

kell. Annyit keresek, mint egy jó szakember. A munka, a [illegible] és a közéleti tevékenység tölti ki az életemet. Amióta elmúltam harminchárom éves, nagyon komolyan veszem az életet minden vonatkozásában.

– Úgy érzed, megbecsülnek? Nem akarsz Pécsről elmenni?

– Szó sincs róla. Most kaptam lakást az épülő legmagasabb pécsi toronyházban, a huszonegyedik emeleten. Ez megmarad műteremnek. Tavasszal költözünk. Épp ideje.

– Autót nem veszel?

– Elvisz engem a vonat meg az autóbusz mindenhova.

A műteremből keskeny vasajtó nyílik a teraszra. A ház tetején, a környék legmagasabb pontján állunk, körülbelül olyan magasan, mint a pécsi dóm tornya. A város, amelyet én a Mecsek oldaláról mindig ellenfényben látok, innét a másik, a nap felé fordított arcát mutatja. Nyugattól keletig a hegynek támaszkodó város egész panorámája föltárul. A Jakabhegy sötét tömbje, a négyszáz ágyas klinika, a műszaki főiskola, a tévé-torony, a Mecsek gyűrődései, völgyei és kitüremkedései, a Kálváriadomb, a Havihegyen kuporgó kápolna mészfehér foltja. Őszi fényben fürdenek a házak. Lent a mélyben, az utcán apró emberek mozognak, hosszúra nyúlt árnyékukra lépnek. Belelátni a lebontásra ítélt, öreg házak gyomrába, s látni az emelkedő nyers, betonszínű falakat, az egyensúlyozó daruk lassú mozgását.

– Ez már magasság – mondja a festő. – Ha kijövök ide, épp rálátok a Havihegyre és a házra, amelyben nevelkedtem. Itt mindennap átélem a város változásait. Pécs már valóban nagyváros.

A terasz mellvédjéhez egy mozaikkép támaszkodik. Előtte faládán fehér mészkőből faragott, negyed életnagyságú nő kuporog.

– Ezek is az én munkáim – mondja Altorjai. – Főiskolás koromban sok murális munkát csináltam. Kirándulok a plasztikába is. A mészkő a Havihegyről származik. Gyerekkoromban még kő volt, rajta ücsörögtem, azóta „eltoltam", mert plasztikát csináltam belőle.

Altorjai István, festő 1

TÜSKÉS TIBOR

1.

KÉPZŐMŰVÉSZEK MŰHELYÉBEN

BESZÉLGETÉS ALTORJAI ISTVÁNNAL

Még alig indult el ez az interjú-sorozat a *Jelenkor*-ban, amikor az egyik pesti lap rövid ismertetést közölt róla. A következő nap megcsörrent asztalomon a telefon:

– Itt Altorjai István beszél. Olvasom, hogy műtermeket látogat... Hát miféle öreg festőkkel beszélget maga? Mikor gondol arra, hogy velünk, fiatalokkal is foglalkozzék? Baranya első és egyetlen Derkovits-ösztöndíjasa vagyok...

Altorjai István akkor harmincegy éves volt. Arthur Rimbaud, Petőfi Sándor és József Attila alkotó éveinek számát tekintve talán már nem is egészen fiatal. Bernard Shaw-hoz, Pablo Picassóhoz vagy Kisfaludi Strobl Zsigmondhoz képest viszont éppen csak a pályára lépő.

A telefonhívás után természetesen azonnal fölkerestem, megnéztem munkáit, „megtapogattuk egymás izmát", s most, két évvel később a műtermi beszélgetésre is sor kerülhetett.

Pécsen, a Szalai András utcában, a színes pirogránittal burkolt, csíkos „pizsama-házak" egyikében lakik. Lift visz a tizedik emeletre, onnét még egy emeletet gyalog kell megmászni. A liftház, a kémények, a szellőzőnyílások, az ismeretlen rendeltetésű kábelek, fali dobozok, a titkot rejtő vasajtók világa ez. A falon ecsettel mázolt fekete felirat: „Tilos itt csövezni!!! A rendőrség elviszi."

Kérdőn nézek a festőre.

– Én írtam – mondja. – A feleségem meg a lányom biztonságáért. Egyedül lakunk ezen a szinten. Gyakran kell Pestre utaznom. Nem szeretem, ha itt alszik valaki...

– Előfordult már?

– Több alkalommal... Egy öregember. Szerelmespárok. Két buzi. Meg amiről nem tudok... Amióta kiírtam, elmaradtak.

A némi jóindulattal tizenegyedik emeletnek nevezhető legfelső szinten, egyetlen, eredetileg műterem céljára épített helyiségben lakik Altorjai harmadmagával. A meglevő térben kellett előszobát, konyhát (főzőfülkét), lakószobát, mellékhelyiségeket kialakítania. A lakkozott hajópadlóval elválasztott parányi szoba a feleségé és a tizenkét éves nagylányé, a műterem megkisebbített, de még így is a lakószobánál nagyobb részben a festő dolgozik. Nyugatról katedrálüvegen megszűrt fény jut a műterembe.

Altorjai patinás, kopott farmert, rövidujjú kék pamutinget visel. Kimegy, aztán visszajön. Tálcán két csészét, kávét, cukrot egyensúlyoz. A magukra utalt férfiak biztonságával és mackós nyugalmával mozog. Elnézem kerek, telt arcát, húsos ujjait. Később újból kimegy, és ismét visszatér. Egy mappából rajzokat vesz elő, és a lapokat a műanyagborítású heverőre helyezi.

– Mutatok pár dolgot, ha nem haragszol – mondja. – Friss grafikák.

nyes körülmények között nőttem fel. Egyetlen szentkép volt a falon, kommersz reprodukció, Jézus az Olajfák hegyén a bárányokkal. Az első kiállítás-élményem egy Rembrandt reprodukció-gyűjtemény volt a mostani Fegyveres Erők Klubjában. Talán tíz éves lehettem. Meg a templomok freskói, plasztikái. Azokra úgy rácsodálkoztam ... Ahogy mondani szokták: nekem nem volt gyerekszobám. De ott volt a Tettye. Ha kinéztem az ablakon, az egész nyolcezer katasztrális hold egyetlen műteremmé változott számomra. Sokat voltam a természetben, láttam, megfigyeltem változásait. Ez volt a meghatározó. Csak véletlenül került ceruza a kezembe. Ösztönösen kezdtem el rajzolni. Téglával a betonjárdára meg a tettyei sziklák falára ... Nyolc éven keresztül az Ágoston téri általános iskolába jártam. A felső osztályokban már volt kötelező rajzoktatás. G. E. tanított. Múltkor találkoztam vele. Megállított. „Sose beszélsz rólam" – mondta. „Édesapám, miért beszéljek? Jobb festő vagyok nálad!" 51-ben találkoztam Martyn Ferenccel. Kelle Sanyi bácsi műtermében kezdtünk el dolgozni. Volt ott egy szakkör. Egy papírtekercset meg egy kockát kellett lerajzolni. Ez volt a fölvételi. Kitűnő iskola volt. Onnét került ki a két Fürtös, Ilona meg Gyurka, Pattantyús, a kerámikus, meg én. Nyolcadik általános iskolás koromban egy rajzom Tokióban szerepelt a gyermekrajz-kiállításon. Nagyanyámat rajzoltam meg, a sparhelt mellett, ahogy főz. Meg az osztálytársaimat rajzoltam le egy-egy kifliért.

– Mikor kerültél Pestre?

– 57-ben. Akkor még nem volt itt művészeti gimnázium. Nem tudtam, hogy másutt létezik. Már fölvettek a fémipari technikumba, amikor tanáraim rábeszéltek, hogy menjek művészeti gimnáziumba. Akkor kerültem Pestre. Basilides, a színész öccse tanított, meg Benedek Jenő. Harmadikos voltam, amikor kikerültem a csepeli munkásotthon szakkörébe. Azért mentem

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-[illegible], 340-726

Altorjai István
festőművész

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
1976 JÚN 13

1021

Gazdag lehetőségek

Altorjai István: Család.

Altorjai István a batinai művésztelepről

Vén fák sugdosnak rebbenékeny levélzetükkel ősi titkokat a szélnek. S a Duna karjaiba kapott sziget körül a víz néha megborzong. A fák alatt hangulatos faházak — teljes komforttal. Friss olajfesték és terpentinillat lengi körül a feszülő vásznakat. Virtorláik festőket röpítenek különös céljaik felé. Itt, Jugoszláviában, az Eszéktől gépkocsival félórányira fekvő batinai, pontosabban baranyai művésztelepen dolgozott két hétig *Altorjai István* pécsi festőművész, aki a közelmúltban még Derkovits-ösztöndíjas volt.

Arra kértük a művészt, röviden számoljon be művésztelepi élményeiről, különös tekintettel arra, milyen további képzőművészeti kapcsolatok lehetőségét látja a két testvérváros: Pécs és Eszék között.

— Mindenekelőtt el kell mondanom, hogy bár a meghívás értelmében egy táblaképet kellett volna festenem, két kép született ott-tartózkodásom idején, s a telep vezetőségével úgy állapodtunk meg, hogy ezt még — a november 29-én megnyíló kiállításig — további három képpel kiegészítem. A kiállítást Eszéken rendezik meg, s ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy egy kamarakiállítás megrendezésére is fölkértek, amit örömmel elfogadtam. Ez az Eszéki Galériában nyílik meg, elképzelésem szerint jövő év tavaszán.

— Mint aki több hazai és külföldi művésztelepen dolgoztam már, nagy örömmel állapítottam meg már ottlétem első pillanataiban, hogy nincsenek nyelvi nehézségeim. Fölöttébb közvetlen, baráti légkör alakult ki a telep lakói között.

Ott-tartózkodásom során az Eszék és Pécs közötti képzőművészeti együttműködés számos lehetőségét észleltem, s ez azért is fontos, mert a két fél közművelődési törekvései feltételezik a kölcsönös bemutatkozást, kapcsolattartást.

— Szívesen elmenne máskor is?

— Boldogan. Annál is inkább mert igen komolyan veszem a nemzetközi művésztelepi kapcsolatokat, a művésztelepi részvételt — etikai, politikai és szakmai szempontból egyaránt. A magyar képzőművészetet meglehetősen jól ismerem, Jugoszlávia képzőművészete számomra ismeretlen volt, s most, hogy némi betekintést nyerhettem róla, meglepően kvalitásosnak tartom ezt a művészetet.

B. K.

Napraforgó-betakarítás a Takarmánytermesztő Kutató Intézet

Késéssel, de szervezett az őszi mezőgazdasági

Néhány hét jó idő most milliókat hozhat mezőgazdasági üzemeink számára, az eső viszont az esztendős munka értékének nagy hányadát elmoshatja. Mégsem szabad azonban naphosszat az égre kémlelni, még a kezünkben van az idei kukorica, cukorrépa, napraforgó, szőlő, s most dől el az is, hogy tudjuk megalapozni a jövő esztendei búzatermést. Baranyában 1,8 millió tonna árut kell megmozgatni az őszi mezőgazdasági munkák során, ez rendkívüli erőfeszítést követel a mezőgazdasági munkásoktól, a vasúttól, a közúti szállító vállalatoktól, az élelmiszeripari üzemektől. A betakarításon kívül október végéig be kellene fejezni a vetést, ugyanolyan nagyságú területen, mint az elmúlt esztendőben.

Baranya valamennyi járásában felkészültek a mezőgazdasági üzemek, a földeken gépek százai dolgoznak. A siklósi járásban mintegy 20 ezer hektár kukorica vár betakarításra, amelyhez 60 kukoricabetakarító kombájn áll rendelkezésre. Tizenhat cukorrépa betakarító gépsor a hét végéig a jónak igérkező termés 8 százalékát vette ki a földből. Szőlőből nagyon jó termés igérkezik: a járási átlagban hektáronként 100 mázsa várható, a kisharsányi termelőszövetkezetben 120—140 mázsa termést várnak. A járásban a szőlő 28 százalékát takarították be. Az őszi szántás megkezdődött: 26 ezer hektárt kell felszántani, amelyből 4 ezerrel végeztek.

A mohácsi járásban előbbre tartanak: a szántóterület 70 százaléka kész. A betakarítás egyre gyorsabb ütemben folyik: a 935 hektáros cukorrépa területből 150 hektáron végeztek, 520 hektárnyi szójából 130-ról 10—15 mázsás hektáronkénti átlagtermés jött. A napraforgó 20 százalékát leszedték, a 8400 hektáros kukorica területre éppen csak felvonultak a gépek: 300 kész. Hatvanhat kombájn áll rendelkezésre várhatóan 30 nap alatt végeznek.

A szigetvári járásban még csak a nagypeterdi termelőszövetkezet kezdte meg a kukorica betakarítását. Járási átlagban 50 mázsa körüli termés várható hektáronként. A cukorrépából 303 mázsára számítanak vetésterületük 18 százalékán végeztek a betakarítással.

A szántás — 8005 hektár — 60 százaléka elkészült az őszi 18,5 százalék a tavaszi vetés alá. Az őszi árpa 4,1 százalékát elvetették, a búza vetése pedig a hét közepén indult.

A sásdi járásban az őszieket alá 60, a tavasziakat alá 24 százalékban végeztek a szántással. A vetésterület 4,5 százaléka kába került a hét végéig magA kukorica betakarítása megkezdődött, 45 mázsás hektáronkénti átlagra számítanak a megyében. A sásdi járásban még nem tudták teljes egészében a kukorica gépi betakarí-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-745, 340-728
1976 DEC 12

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Altorjai István

1021

Altorjai István krétarajza. Fotó: Cseke Zoltán

jellegű
együt
édelm
azon
váro

tó

Lottó
szerint
találatos
találatos
ak volt,
nt 108 810
fogadó-
egyen-
találatos
769 da-
20 fo-

ési be-
Állatte-
ezet és
enyész-
pécsi
a Por-
ési há-

december 10-én reggel 3600 fogyasztó a keleti városrészben, Meszesen, ahol a 10 kilovoltos távvezeték egyik oszlopának szigetelője, feltehetően elöregedés miatt eltörött. A hiba kialakulásában közrejátszott a hirtelen jött eső is. Az áramszünet fél öttől fél hétig tartott. Mivel a meghibásodott oszlopot nehezen közelítik meg, mert mocsaras, vizenyős területen áll, a hiba elhárításával a déli órákban végeztek.

04—05—07

— **Kigyulladt a kémény.** Szombaton reggel Pécsett, a Bálics út 2. szám alatti kétszintes épületben tűz keletkezett. A kéményben beépített gerenda gyulladt meg és a tűz átterjedt a

a szakkozepiskol szakmunkás-képzésről

Megjelent a munka miniszter és az okt miniszter közös rende amely a szakközépis szakmunkásképzés változott céljaival ö függő kérdéseket sz lyozza.

A Minisztertanács e júniusában hozott ha zatán alapul az ér főhatóságokkal, orsz hatáskörű szerv egyetértve kiadott, s tervezetében is az lákkal és a tanács is széleskörűen megvit új szabályozás. A ta talati anyagokkal is dagodott közös ren számos vonatkozá újat hoz a képzés e

1021 Festőművész

TÜSKÉS TIBOR

KÉPZŐMŰVÉSZEK MŰHELYÉBEN

BESZÉLGETÉS ALTORJAI ISTVÁNNAL

Még alig indult el ez az interjú-sorozat a *Jelenkor*-ban, amikor az egyik pesti lap rövid ismertetést közölt róla. A következő nap megcsörrent asztalomon a telefon:

– Itt Altorjai István beszél. Olvasom, hogy műtermeket látogat... Hát miféle öreg festőkkel beszélget maga? Mikor gondol arra, hogy velünk, fiatalokkal is foglalkozzék? Baranya első és egyetlen Derkovits-ösztöndíjasa vagyok...

Altorjai István akkor harmincegy éves volt. Arthur Rimbaud, Petőfi Sándor és József Attila alkotó éveinek számát tekintve talán már nem is egészen fiatal. Bernard Shaw-hoz, Pablo Picassóhoz vagy Kisfaludi Strobl Zsigmondhoz képest viszont éppen csak a pályára lépő.

A telefonhívás után természetesen azonnal fölkerestem, megnéztem munkáit, „megtapogattuk egymás izmát", s most, két évvel később a műtermi beszélgetésre is sor kerülhetett.

Pécsen, a Szalai András utcában, a színes pirogránittal burkolt, csíkos „pizsama-házak" egyikében lakik. Lift visz a tizedik emeletre, onnét még egy emeletet gyalog kell megmászni. A liftház, a kémények, a szellőzőnyílások, az ismeretlen rendeltetésű kábelek, fali dobozok, a titkot rejtő vasajtók világa ez. A falon ecsettel mázolt fekete felirat: „Tilos itt csövezni!!! A rendőrség elviszi."

Kérdőn nézek a festőre.

– Én írtam – mondja. – A feleségem meg a lányom biztonságáért. Egyedül lakunk ezen a szinten. Gyakran kell Pestre utaznom. Nem szeretem, ha itt alszik valaki...

– Előfordult már?

– Több alkalommal... Egy öregember. Szerelmespárok. Két buzi. Meg amiről nem tudok... Amióta kiírtam, elmaradtak.

A némi jóindulattal tizenegyedik emeletnek nevezhető legfelső szinten, egyetlen, eredetileg műterem céljára épített helyiségben lakik Altorjai harmadmagával. A meglevő térben kellett előszobát, konyhát (főzőfülkét), lakószobát, mellékhelyiségeket kialakítania. A lakkozott hajópadlóval elválasztott parányi szoba a feleségé és a tizenkét éves nagylányé, a műterem megkisebbített, de még így is a lakószobánál nagyobb részben a festő dolgozik. Nyugatról katedrálüvegen megszűrt fény jut a műterembe.

Altorjai patinás, kopott farmert, rövidujjú kék pamutinget visel. Kimegy, aztán visszajön. Tálcán két csészét, kávét, cukrot egyensúlyoz. A magukra utalt férfiak biztonságával és mackós nyugalmával mozog. Elnézem kerek, telt arcát, húsos ujjait. Később újból kimegy, és ismét visszatér. Egy mappából rajzokat vesz elő, és a lapokat a műanyagborítású heverőre helyezi.

– Mutatok pár dolgot, ha nem haragszol – mondja. – Friss grafikák.

Nekiálltam kicsit rajzolni. Most jöttem meg a batinai művésztelepről, ott születtek a vázlatok, itthon aztán kidolgoztam őket, megcsináltam a képeket. Színes zsírkrétával készültek. A papír recés felületét, a faktúrát is felhasználtam. A *Dunántúli Napló* klubjában akarnak kiállítani nyolc-tíz darabot. De én ennek a dupláját megcsinálom. Válasszál egyet közülük...

Amíg a grafikát nézegetem, Altorjai újságot vesz elő.

– Benne vagyok a *Magyar Szó*-ban. Tévé-interjút is csináltak velem, meg az újvidéki rádióban is szerepeltem.

Eddig nyolc önálló kiállítása volt, Ózdon, Salgótarjánban, Pécsett – kétszer is –, Szigetváron, Budapesten, Mohácson, Komlón, továbbá rendszeresen részt vesz területi és országos csoportos kiállításokon.

Altorjai István 1943-ban született Pécsen.

– Nagyapámék házában laktunk a Hegyalja utca 98-ban. Aztán apám tíz éven keresztül épített egy házat a Bolgár Hadsereg útja 66. alatt. Bele is halt. Amikor elkészült a ház, súlyos beteg lett. Most anyám lakik a házban, meg a testvérem felesége és két gyereke. Öcsém kiváló beat-zenész, gitáron játszik. Van egy zenekara, az Interkoncert közvetítésével már másodszor jár Norvégiában és Dániában. Először két évre szerződött, most megint meghívták másfél évre.

– Mindketten a művészetből éltek. Mit hoztatok hazulról?

– Semmit. Nagyapám kékfestő volt. Talán innét az a kicsi tehetség, ami belém szorult. Távol állt tőlünk minden művészet. Nem volt otthon se hangszer, se kép. Egy kis szoba volt, meg még egy kisebb. Nagyon szegényes körülmények között nőttem fel. Egyetlen szentkép volt a falon, kommersz reprodukció, Jézus az Olajfák hegyén a bárányokkal. Az első kiállítás-élményem egy Rembrandt reprodukció-gyűjtemény volt a mostani Fegyveres Erők Klubjában. Talán tíz éves lehettem. Meg a templomok freskói, plasztikái. Azokra úgy rácsodálkoztam... Ahogy mondani szokták: nekem nem volt gyerekszobám. De ott volt a Tettye. Ha kinéztem az ablakon, az egész nyolcezer katasztrális hold egyetlen műteremmé változott számomra. Sokat voltam a természetben, láttam, megfigyeltem változásait. Ez volt a meghatározó. Csak véletlenül került ceruza a kezembe. Ösztönösen kezdtem el rajzolni. Téglával a betonjárdára meg a tettyei sziklák falára... Nyolc éven keresztül az Ágoston téri általános iskolába jártam. A felső osztályokban már volt kötelező rajzoktatás. G. E. tanított. Múltkor találkoztam vele. Megállított. „Sose beszélsz rólam" – mondta. „Édesapám, miért beszéljek? Jobb festő vagyok nálad!" 51-ben találkoztam Martyn Ferenccel. Kelle Sanyi bácsi műtermében kezdtünk el dolgozni. Volt ott egy szakkör. Egy papírtekercset meg egy kockát kellett lerajzolni. Ez volt a fölvételi. Kitűnő iskola volt. Onnét került ki a két Fürtös, Ilona meg Gyurka, Pattantyús, a kerámikus, meg én. Nyolcadik általános iskolás koromban egy rajzom Tokióban szerepelt a gyermekrajz-kiállításon. Nagyanyámat rajzoltam meg, a sparhelt mellett, ahogy főz. Meg az osztálytársaimat rajzoltam le egy-egy kifliért.

– Mikor kerültél Pestre?

– 57-ben. Akkor még nem volt itt művészeti gimnázium. Nem tudtam, hogy másutt létezik. Már fölvettek a fémipari technikumba, amikor tanáraim rábeszéltek, hogy menjek művészeti gimnáziumba. Akkor kerültem Pestre. Basilides, a színész öccse tanított, meg Benedek Jenő. Harmadikos voltam, amikor kikerültem a csepeli munkásotthon szakkörébe. Azért mentem

ki, mert ott ingyen kaptam anyagot, vásznat, festéket, fűtött műterem is volt, meg modell. Vidéki gyerek voltam, ott láttam, hogy azok az emberek nőzés meg a kocsma helyett mit csinálnak. Akkor én is elgondolkodtam: „Mi a jó Istennek vagyok én Budapesten?" Ott tudatosodott bennem, hogy amit addig ösztönösen csináltam, nagyon komolyan kell venni.

– Aztán fölvettek a főiskolára... Ott kik voltak a tanáraid?

– Ezt egyszer már megírtam... Pontosan szeretném idézni, kiket tartok mestereimnek. – Altorjai megkeresi tavalyi kiállításának katalógusát, onnét olvassa: – „Festői utamat mestereim, Kmetty, Barcsay, Fónyi, Domanovszky segítették." Fónyitól megtanultam a líraiságot, a csendet és a nyugalmat, Barcsaytól a konstruktív szerkesztést, Domanovszkytól az elementáris erővel való bánást. Kmetty mondta nekem egyszer a főiskolán: „Pista, maga csak dolgozzon, mert Rembrandt se az égből akasztotta le a képeit, hanem festette." Az első két évet az esti tagozaton végeztem. Nappal dolgoztam, segédmunkás voltam a ruhaiparban, hogy tudjam az albérletet fizetni, meg festéket tudjak vásárolni, meg legyen kenyerem. Érettségi után önálló ember lettem, otthonról egy fillért se fogadtam el. A főiskolát nagyon komolyan vettem. A szakmai tárgyakból mindig jelesem volt. Szerettek a mestereim. Alapvetően melós típusú ember vagyok. Szeretek dolgozni... Tudom, hogy ez így elég darabosan hangzik. Csak dadogni tudok. De ha mindent el tudnék mondani szavakkal, akkor nem festő, hanem író lennék.

– A főiskola után Pécsre kerültél?

– Nem. Először Észak-Magyarországra, Ózdra. Két évig általános iskolában tanítottam. Akkor már nős voltam, a lányunk is megszületett. Ott kaptunk lakást. De idegen volt a város, a környezet, nem tudtam megszokni. 70-ben aztán fölmondtam és eljöttünk. Azt mondtam: tiszta lappal akarok kezdeni, mindent elölről, a szülővárosomban. Ha nagy szavak is ezek, így gondoltam. Anyósoméknál laktunk a Karolinában, egy komfort nélküli régi bányászházban. Műtermem nem volt. Anyáméknál a szuterénben festettem. Csak az emberek lábát meg a cipőjét láttam. Két évig a művészeti gimnáziumban tanítottam. Hogyan emlékszem vissza erre az időre? Nagyon szerettem a növendékeket. A kollégák? Ne beszéljünk erről. Én a növendékeket szerettem. Be kellett ismernem, a tanítás is teljes embert kíván, meg a festés is. Egyiket sem lehet félmegoldással csinálni. Akkor teljesen szabad foglalkozású lettem. Az Alapnak fizetem a tagdíjat, és minden eladott képem után leveszik az adót...

– 73-ban Derkovits-ösztöndíjat kaptál...

– Az idén járt le. Ez egy huszonkét éve létező dolog, amit Baranyában még nem kapott senki. Egy évben kilenc-tíz embernek adják. Három festőnek, három szobrásznak, három grafikusnak. Havi háromezer forinttal jár. Minden esztendőben meg kellett védeni egy bizottság előtt. Dicsérettel fejeztem be. Az anyag nagyobb részét átvette a Kulturális Minisztérium.

– Nem hiányzik most a pénz?

– Az ösztöndíj idején a Képcsarnoknak nem dolgoztam, most dolgozom. Tavaly nagyon jól kerestem, négy kiállításom volt, vásároltak szépen, a városi, a megyei tanács, a szigetvári tanács, a Művészeti Alap. Állami vásárlások voltak Ezen kívül részt veszek pályázatokon, és kisebb megbízásokat kapok táblaképekre, intézmények részére.

– Magánvásárlások?

– Nagyon-nagyon ritka. De amit a Képcsarnok átvesz tőlem, azt mind eladják. Év végén van egy leltár, és akkor közlik, hogy nincs raktáron munkám. A Csontváry-teremben meg a Csók Galériában szoktam látni a képeimet. Nagyon nagy a konkurrencia. Megszűnt az előítélet, hogy „képcsarnoki festő". Csak jó melókat vesznek át, a többit kiszűrik. Tavaly felülvizsgálták a Képcsarnok Vállalat tevékenységét. Már nemcsak falra akasztható szobadíszek kellenek, hanem művek is. Én közvetlenül a központba küldöm a képeimet. Nem akarok „helyi nagyság" lenni. Csak olyan, aki számít az országos szakmában.

– Hátrányos vidéken élni?

– Hátrányos-e? Természetesen. Túlságosan messze vagyunk a szakma központjától kilométerekben is, egyébként is. Mind anyagilag, mind szakmailag Budapesthez vagyunk kötve. Bár a helyi tanácsoknak, a megyénél Bernics Ferencéknek, a városnál Csorba Tivadaréknak az utóbbi időben nagyobb az önállósága mind a tűrés, mind a tagadás tekintetében. S természetesen megnőtt a felelősségük is, hogy milyen, esztétikailag-politikailag-szakmailag megalapozott művészetet támogatnak.

– Közérzeted?

– Itt dolgozni kell. Ez iszonyúan kemény kenyér. Ha nem dolgozom, nyugodtan éhen halhatok, és senki sem veszi észre. Ha elmegyek tanítani, akár dolgozom, akár nem, a fizetést minden elsején megkapom. Itt dolgozni kell. Annyit keresek, mint egy jó szakember. A munka, a család szeretete és a közéleti tevékenység tölti ki az életemet. Amióta elmúltam harminchárom éves, nagyon komolyan veszem az életet minden vonatkozásában.

– Úgy érzed, megbecsülnek? Nem akarsz Pécsről elmenni?

– Szó sincs róla. Most kaptam lakást az épülő legmagasabb pécsi toronyházban, a huszonegyedik emeleten. Ez megmarad műteremnek. Tavasszal költözünk. Épp ideje.

– Autót nem veszel?

– Elvisz engem a vonat meg az autóbusz mindenhova.

A műteremből keskeny vasajtó nyílik a teraszra. A ház tetején, a környék legmagasabb pontján állunk, körülbelül olyan magasan, mint a pécsi dóm tornya. A város, amelyet én a Mecsek oldaláról mindig ellenfényben látok, innét a másik, a nap felé fordított arcát mutatja. Nyugattól keletig a hegynek támaszkodó város egész panorámája föltárul. A Jakabhegy sötét tömbje, a négyszáz ágyas klinika, a műszaki főiskola, a tévé-torony, a Mecsek gyűrődései, völgyei és kitüremkedései, a Kálváriadomb, a Havihegyen kuporgó kápolna mészfehér foltja. Őszi fényben fürdenek a házak. Lent a mélyben, az utcán apró emberek mozognak, hosszúra nyúlt árnyékukra lépnek. Belelátni a lebontásra ítélt, öreg házak gyomrába, s látni az emelkedő nyers, betonszínű falakat, az egyensúlyozó daruk lassú mozgását.

– Ez már magasság – mondja a festő. – Ha kijövök ide, épp rálátok a Havihegyre és a házra, amelyben nevelkedtem. Itt mindennap átélem a város változásait. Pécs már valóban nagyváros.

A terasz mellvédjéhez egy mozaikkép támaszkodik. Előtte faládán fehér mészkőből faragott, negyed életnagyságú nő kuporog.

– Ezek is az én munkáim – mondja Altorjai. – Főiskolás koromban sok murális munkát csináltam. Kirándulok a plasztikába is. A mészkő a Havihegyről származik. Gyerekkoromban még kő volt, rajta ücsörögtem, azóta „eltoltam", mert plasztikát csináltam belőle.

Bent a műteremben folytatjuk a beszélgetést.

– Külföldön merre jártál?

– Többször Olaszországban, és ösztöndíjjal, egy hónapig a Szovjetunióban: Közép-Ázsia, Moszkva, Leningrád. Most két hétig Jugoszláviában, a batinai művésztelepen dolgoztam. Minden művésztelepet nagyon komolyan veszek. A batinai Zöld-szigeten fölöttébb közvetlen, baráti közösség verődött össze. Két nagy olajképet készítettem és rengeteg jegyzetet. Tudod, azok a Duna-parti fák megfogtak... November 29-én nyílik a kiállítás Pélmonostoron. Emellett fölkértek egy önálló kamarakiállítás megrendezésére is, amit örömmel elfogadtam. Elképzelésem szerint ez a jövő év tavaszán nyílik az eszéki galériában.

– Témaválasztásodat mi határozza meg? A környezet tárgyai vagy belső látomásaid?

– Alapvető marxi igazság: nincs olyan dolog az ember agyában, ami valamilyen formában ne lenne meg a reális életben. Az elkötelezett magatartású, reális, tematikus festészet híve vagyok, ami számomra annyit jelent, hogy a festészet tiszta eszközeivel szeretném megfogalmazni jelen valóságunkat az emberről és az embernek.

– Hogyan dolgozol? Mi a technikád?

– Teljesen függőleges állványon festek. Négyzetméter alatti méretben vászonra, négyzetméter felett farostlemezre, mégpedig a durva oldalára. A szállítási problémák miatt van ez. Legutóbb is a postán rádobáltak egy vasládát a képeimre. Négy vászon fölhasadt. Folyik az ügy... Megtanultam, legjobb személyesen fölvinni... Állandóan alakítom, formálom a képet, a kép törvényei szerint. Csak a téma adott; színben, formában állandóan változtatom. Vastagon, faktúrásan festek, majdnem vakolom a festéket. De mindig nemes anyaggal dolgozom. Nem kézből csinálom. A műteremasztal lábára kerekeket szereltem, ez a palettám. Olyan, mint a Mecsek domborzati térképe. Egyszerre egy egész tubust kinyomok. Arra vigyázok, hogy mindig legyen anyagom bőven. Ez elég költséges festési mód. A faktúrának a képeimen mindig tudatos szerepe van. A felületeket jelentőségüknek megfelelően alkalmazom.

– Milyen színeket kedvelsz?

– Minden színnek megvan a jelentősége. Egyrészt a kéket; emiatt elmélyült, befelé forduló alkatnak tartanak. Másrészt az erőteljes színeket, a vöröset és a tisztát, a fehéret... Sokat gondolkodva, a megoldás sokféle lehetősége között válogatva törekszem az önálló festői nyelvre.

– Mi a véleményed a kritikáról? Egy helyen azt írták, hogy képeidet a „konformista expresszív" festésmód jellemzi.

– A kritikával nem vagyok kibékülve. Az egyik helyen lehúzzák az embert, a másik helyen, például a *Népszavá*-ban mennybemenetelem volt. Nagy probléma ma a műkritika. Az ember mindent meghallgat és megszívlel. De a lényeg: dolgozni kell. Nem szégyellem, ha egy egyszerű embernek tetszik a munkám. Távol áll tőlem a nyugati, modernista szellem. Ugyanakkor nem szájbarágósan akarom elmondani a magamét, hanem a szakma nyelvén. Az erőteljes, expresszív festési mód vonz. A kemény és a puha, az erős és a lágy formák dinamikus váltakozását keresem, ami állandó feszültséget ad a képnek. Színben és formában mindig az ellentétekre építek. Tűz-víz, hideg-meleg, férfi-nő, mindig ebből születik valami... És mindent alaposan meg kell figyelni, mint jelenséget, mint tartalmat, és az én

nyelvemre lefordítani, hogy vissza tudjam adni a szakmai elvárásoknak megfelelően... Több képen is dolgozom egyszerre. Nem hagyom magamat elfáradni. Ha úgy érzem, hogy elfáradtam, előveszem a másikat. Átlag napi tíz órát dolgozom. Ez nem mindig manuális tevékenység, de ez jár az agyamban. A képekkel alszom is. Ezt a munkát nem lehet félretenni... A legnehezebb aláírni a képet. Mert akkor már önálló életet kell élnie...

A festőállványon egy szép, befejezett Altorjai-kép, anya-gyermek kompozíció. A falipolcon könyvek, lexikonok, művészeti munkák, televízió, kócsögök, egy 1878-as jelzésű zöld pálinkás butélia. A fiókos festőszekrényen ecsetek, spaklik, tubusok, asztalos szerszámok.

– Szeretem a tárgyakat, a tárgyi emlékeket – mondja a festő. – A falon a kecskebőrt a pécsi vásárban vettem. Azért szereztem meg, mert gyerekkoromban sokat legeltettem a szomszédék kecskéjét... Ez műhely, itt nem lehet rendet elvárni... Csorog le a fösték, meg minden nyavalya... A festőnek mesterembernek is kell lennie. A festékkészítéshez is kell érteni. Porfestékeim is vannak... Én a munkáimat nem rakom ki a falra. Befelé vannak fordítva. Csak az van elöl, amit éppen festek. Mindig egy képre koncentrálok. Én a kiállítások plakátját tettem ki a falra. Ezzel azt akarom kifejezni, hogy minden eddigi munkámért vállalom a felelősséget.

– Van, akire haragszol?

– Nincs. Nem érzek ilyet a jelen pillanatban. Legföljebb tartózkodók vagyunk. Nem minden ember tud egy nyelvet beszélni. De veszekedni nem akarok. Az ilyeneknek nem keresem a társaságát.

– És aki rád haragszik?

– Ezt tőle kellene megkérdezni... Haragosom nincs, de irigyem biztos. Az ellentétek mögött a legtöbb esetben szakmai féltékenység van. Ezt mindenki tudja, csak le kell írni. Nem mindegy, hogy kitől veszik a képet, ki kapja a megbízást. Ez szükségszerűen bizonyos féltékenységet von maga után. Fiatal vagyok, taknyosnak neveznek a szakmában. Amikor Jugoszláviába megérkeztem, nagyot néztek. Azt hitték, hogy egy öregember jön. Nekem sikerült valamit megcsinálni. De nem lehetek elégedett. Csak mindig jobbat lehet akarni.

– Hiszel a barátságban?

– A barátság szent dolog. Nemcsak kollégák között lehet, az élet más területén is. De a kemping-barátságban nem hiszek.

– Nemzedéktársaid közül kiket becsülsz?

– Kő Palival meg Gyurcsek Ferenccel tíz évig együtt jártunk a művészeti gimnáziumban meg a főiskolán. De megelőztek, ők jobb művészek, ők már Munkácsy-díjasok. A festők közül Bráda Tibort, Szentgyörgyi Józsefet becsülöm. Ők Pesten élnek. A pécsiek közül Rétfalvi Sándort becsülöm, bár most nagyon visszavonult, csak a szakmának él. Vele is együtt végeztem a gimnáziumot és a főiskolát. Azt hiszem, ennyi elég lesz. Minek soroljak többet? Hogy dunnyogjanak? Mindenki csinálja bezárkózva a maga dolgát. Nem nagyon közeledünk egymáshoz. Ez persze nem jó.

– A pécsi grafikai műhellyel van kapcsolatod?

– Nincs időm. Nincs lehetőségem. Annyira lefoglalnak a táblaképek... Világéletemben egyedül dolgoztam.

– Miért fest az ember képeket?

– Szükségszerű. Amióta ember van, a szépre vágyódik. Én is a szépért élek. A környezet színekből és formákból tevődik össze. Már az ősember

képet rajzolt a barlang falára. Ha a mai ember bemegy a boltba, szívesebben veszi a szebben csomagolt árut. A megjelenése fontos mindennek. Ezért van a divat is. Szép ruha, szép lakás, szép kocsi, ezt hajtogatja mindenki.

– Mi a festmény szerepe a mai ember életében? Egyre inkább csak kiállításokon találkozik vele, vagy a lakásban is van helye?

– Természetesen vesznek is képeket. Birtoklási vágy is van az emberben. „Ezért én megdolgoztam, megkerestem a rávalót, kívánom, hogy a kép az enyém legyen." Hogy a fotó meg a tévé leszoktatná az embereket a látásról? Nem hiszem. Magyarországon soha annyi képet nem vásároltak, mint az utóbbi évtizedekben. És soha akkora számban nem látogatták a kiállításokat, mint mostanában. Persze gond is van. Sajnos nem megoldott az általános iskolában a képzőművészeti nevelés. A látáskultúra elég alacsony színvonalon áll. Ezért gyakori a képzőművészet teljesen műveletlen megközelítése. Ezért van, hogy azt kérdezik a művésztől: „Mennyi ideig festette ezt a képet?" Vagy: „Mennyit ér ez a kép?" Mintha az értéket kilóra és időtartamra lehetne mérni.

– Manapság önálló művészeti ággá kezd válni a számítógépes grafika, a „computer graphics". Kiállításokat rendeznek az efféle munkákból. Mi a véleményed a gépi művészetről, a számítógép segítségével készült szoborról és képről, a számítógép alkalmazásáról a művészet területén? Sokan mondják: ez a jövő művészete.

– Van már most is, aki azért használ körzőt meg vonalzót, mert nem tud rajzolni... – mondja sokat sejtetően Altorjai, s elnyel egy közismert nevet. – Nagy veszélye van ennek: az ember képalkotó tevékenysége átalakul dekorációvá, ornamentikává, szobadísszé, aminek már semmi köze a festészethez, valami egészen más. Megfigyelted? Ma már nem is számít valamire való reklámgrafikusnak, aki nem fotózik. A plakát: fotó, egyetlen rövid fölírással. Hiszem, hogy a klasszikus magatartáson alapuló képzőművészetnek mindig lesz helye az ember életében. Persze ez is alakul, változik, figyelembe veszi a legújabb törekvéseket.

– Mondj három kívánságot!

– Bort, búzát, békességet – vágja rá Altorjai. – De ez közhely. Három kívánságot? Várjál csak – töpreng. – Egészségben, szeretetben, sok és megbecsült munkában szeretnék tovább élni... Úgy érzem, kezdek kinőni a táblakép méretei közül. Szeretnék nagyobb felületeket megoldani. Remélem, erre a közeljövőben több lehetőségem lesz. Murális munkákra vagy pannóra gondolok, Mozaikra vagy festett fatáblára. A freskót nem szeretem. Színes intarziával vagy gobelin tervezéssel is szívesen foglalkoznék... A munka és a család, ez az élet értelme szerintem. A lányom a legnagyobb alkotásom. Most jár hatodik általánosba.

– Elégedett vagy?

– Sose lehet az ember megelégedett. Mihelyt ezt a művészen megérezni, megállt a fejlődésben, megszűnt tehetségesnek lenni. Önmagammal szemben vagyok a legszigorúbb. Munkáimban következetesen akarok előre lépni. Most már tudatosan csinálom, amit valaha ösztönösen elkezdtem.

– Kit tartasz művésznek?

– Kit tartok művésznek? Aki a szakmát, annak minden fortélyát megtanulta, van önálló tartalmi-gondolati közölnivalója, és azt megfelelő formába tudja önteni.

– Sok vagy kevés van ma belőlük Magyarországon?

– Jó művész? Sok van. És örvendetes, hc
ma irányítása.

– Nem azért jó művészek, mert ők irány

– Jól hallottad: örvendetes, hogy a jó n
nyításban . . .

Látom Altorjai arcán, hogy elfáradt. Cig
gatja, aztán nehézkesen rágyújt. A gyufa meg
előtt van, és már fáradt.

– Egy évben hány képet festesz?

– Sokat. Állandóan dolgozom.

– Ha most elmegyek, mit fogsz csinálni?

– Már a vakrámán van hat vászon. Két n
venszer hetvenes, két hatvanszor nyolcvanas. [illegible] megalapozva lehet kapni. Ma föl kell rakni, és színben és formában el kell indítani ezeket a képeket. Legyen meg egy alap, amit majd tovább tudok fejleszteni. Ezt ma meg kell csinálni. Nincs mese. Délután egy órát kell pihennem. Aztán elmegyek a feleségem elé. A tanárképző főiskolán dolgozik. Hazasétálunk. Nem bírom sokáig elviselni a bezártság érzését. Aztán tovább dolgozom . . .

Altorjai István mindössze harminchárom éves. Amikor beszállunk a liftbe, megint cigarettát vesz elő. Arcán egy ideg megrándul.

– Most érzem, hogy kifáradtam – mondja. – Amióta nem tanítok, elszoktam a beszédtől.

Még nincs dél, amikor elbúcsúzunk egymástól.

BODRI FERENC

MŰVÉSZETI KÖNYVSZEMLE

RENATE BERGERHOFF: TIZIANO

Amikor a hatvanas évek elején a hazai könyvesboltokban is megjelentek a berlini *Henschelverlag* akkor új és valójában hézagpótló, olcsó és népszerű albumai (Meisterwerke europäischen Malerei, Meisterzeichnungen der Renaissance, Manet, Cézanne, van Gogh, Courbet, Velasquez, Gauguin, Szőnyi stb.), bizony szívesen vásároltuk a füzeteket, a *Welt der Kunst* sorozat nem egy kispénzű művészetbarátnak nálunk is iskolája lett. Minden bizonnyal ez a másfél évtized előtti siker sarkallta a magyar kiadót, amikor a berlini társvállalat egyik albumát lefordíttatta és megjelentette magyarul. Evvel egy új albumsorozatot indított el *(A művészet világa)*.

Mit tudtunk mi akkor ezekkel a nagy alakú és mégis olcsó, papírkötéses, beragasztott reprodukciókkal kiadott füzetekkel szembeállítani? A Corvina apró, szövegben, képben és reprodukciókban sokszor szegényes sorozatát (A művészet kiskönyvtára), amely azóta szellemben és minőségben egyaránt jócskán gazdagodott. A 300. füzete felé tart, bár egyenkénti gyarapodásáról aligha beszélhetünk. De gazdagodása szellemében és változatosságában nyilvánvaló, árnyaltabbak, értőbbek, érzékenyebbek és elevenebbek a kötetkék bevezető elemzései. Azóta kitűnő művészregé-

Altorjai István, festő

2

A recensió folytatása — azaz Altorjai kiállításának további ismertetése

Martyn Ferenc: Fülep Lajos Zengővárkonyban c. írásának első oldalával van egy lapon.

↓ 744. old. ↓ 743. old.

Bán András: Arctalan portré 742-743.

Jelenkor, Rév, 1975. augusztus

X VII/8.

Önkifejezési
a fest

Altorjai István pécsi fe

A Baranyai Művésztelep külföldi vendége Altorjai István, Derkovits-díjas festőművész. Szabad, kemény ecsetvonású képei Budapesten, Moszkvában, Pécsett kerültek közönség elé. Művészetéről, önmagáról mondott néhány szót rövid beszélgetésünkkor a művésztelep megnyitója után.

— Festői célom a politikai és etikai elkötelezettségen túl az önálló festői nyelv kialakítása — az olyan nyelvé, ami csak az enyém.

— Figuratív, tárgyias, a festészet tiszta eszközeivel megfogalmazott képalkotói tevékenység ez, ra egyenlő a m szettel. Munkán hozzájárulni k politikánk érv

— A művés ugyanis közmű adat. Egy szob egy kiállítás Van egy elv, a pártkongresszus pontosabban m főbb irányelvek egy magatartás, ménak vallok, pártmunkás va én munkám amely sajátos eszközöm. Művé csak a kifeje

Altorjai István, festőművész

MAGYAR SZO
1976. IX. 14.

eszközöm

észe

tőművész m

járási bizottságának titkára köszöntött a vendégekkel — *Árpási Zoltánnal*, a Pest megyei párt-végrehajtóbizottság tagjával, a megyei KISZ-bizottság első titkárával, *Krasznai Lajossal*, a budai járási pártbizottság első titkárával, s a választókörzet községeinek vezetőivel — együtt.

A választógyűlés előadója,

győzőek is, hiszen minden ember lemérheti: ez a segítség, ez az összefogás eredményezte, hogy az elmaradott Magyarország rövid idő alatt az európai országok élvonalába lendült, s így vannak ezzel a többi szocialista országok is. *A KGST tehát távlatokat nyújtó szervezet, amelynek*

ami számom
dern művé-
mal akarok
zművelődési
nyesítéséhez.
eti munka
elődési fel-
r felállítása,
köz ügve.
helyet a XI.
kialakított,
ghatározta a
et. Kialakul
amit maga-
mert én is

hát
funkciót végzek. Mindig ez
volt a célom, hogy a szak-
ma sűrűjében legyek. Nem
szeretek középszerű lenni,
nem akarok helyi nagyság
lenni. De hogy a szakma fi-

Altorjai Istvánt Testvérek

Altorjai István festőművész

Megnyílt a Műcsarnokban a III. nemzetközi kisplasztikai biennálé, a képzőművészeti világhét nyitányaként. — Mohácson Ks. Kovács Dianna textilművész, Komlón Altorjai István festőművész távlata látható.

Magyar Hírlap, 1975. szept. 21.

Abtorjai István

Kelle Sándor, pécsi műtermében a háborút követően festészeti szabadiskola működött, Sádor Emil vezetésével. Itt volt tanítvány Drégely László, aki a tévénél díszlettervező, és a legfiatalabbak közül Abtorjai István, akkoriban itt jártak iskolába, itt érettségiztek.

Tüskés Tibor: Beszélgetés Kelle Sándorral.
Jelenkor, 1976. 4. 341. old.

Altorjai István festő

1

1943-ban Pécsett született. A Bp.-i Képző- és Iparművészeti gimnázium-ban érettségszett. A Képzőművészeti Főiskolát Fónyi Géza osztályán fejezte be 1967-ben. Rendszeresen részt vesz a budapesti és vidéki Kiállításokon. Derkovits ösztöndíjas.

„Ifjúság a szocializmusban" Kiállítás Katalógusa
MNG, Fiatal Képzőművész Studiója 1976.

2

Altorjai István

„Szónek"

o. farost 100x130 cm

— repro —

"Ifjuság a szocializmusban" kiállitás katalógusa

MNG, Fiatal Képzőművészek Studiója 1976. Bp.

Altorjai István Sestő

Pestmegyei Hírlap, 1975. jún. 4. Kiállítótermekben

ALTORJAI ISTVÁN festő
Pécs, 1943

A Képzőművészeti Főiskolán Fónyi Géza növendékeként szerzett diplomát 1964-ben. 1969-ben Ozdon és Salgótarjánban, 1973-ban Pécsett volt önálló kiállítása; állandó résztvevője a Studió tárlatainak. 1973-ban elnyerte a Derkovits-ösztöndíjat. - Egyszerűségre törekvő, realista igényű festészete főként a csendélet területén mutat fel jó eredményeket: bensőséges hangon szól a mindennapok tárgyairól, illetve idézi fel az azokat használó ember világát, szellemiségét.

Művés életrajzok 1975

Altorjai István, festő

L.: Ez. Kovács Diána

—: A Jelenkor krónikája 959-960

JELENKOR, Pécs, 1975. október XVIII/10.

Altorjai István festő

L.: Kelle Sándor

Tüskés T.: Képzőművének ..... 341-349.

JELENKOR, Pécs, 1976. április XIX/4.

Áltorjai István Festő

a Magyar Képzőművészek Szövetsége déldunántúli területi szervezete csoportjának a Pécsett élő művészek közül idén Áltorjai István Horváth Olivér és Gellér B. István jelentkeztek önálló ~~kiáll~~ kiállítással.

Bebesi Károly: Örömök és gondok a képzőművészetben.

Dunántúli Napló, 1975. dec. 31.

Altorjai István, festő

ALTORJAI ISTVÁN festőművész február 3-án Pécsett elhunyt. – 1943-ban született Pécsett, 1967-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán. Ózdon élt, majd Pécsett telepedett le. Tagja lett a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának, majd a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének. Önálló kiállításai voltak Ózdon, Salgótarjánban, Pécsett, Szigetváron és Eszéken. Folyóiratunknak is munkatársa; fájdalommal búcsúzunk tőle.

–: A Jelenkor krónikája

Boríték 3

Jelenkor, Pécs, 1982. apr.

XXII/4.

Altorjai István, festőművész

a Tolnai Galériában rendezett Baranya megyei tárlatról nagyon hiányzik Altorjai István és Kampis Margit műveinek szerepelése. - Életművük lezárult, pótolhatatlan űrt hagyva maguk mögött.

Romváry Ferenc: Baranya megyei tárlat.
Dunántúli Napló, 1982. júl. 31.

Altorjai István, fejtőművész

Magyar és szovjet Tépőművészet Ziállitára a Mussarmokban

Népművelés,
1979 2. 12.

ALTORJAI Sándor
A-17-37

Új Művészet 1991/3.

5

Bon jour Monsieur P., mondá Gyagya bácsi, és jól fejbehúzta kritikusát

Altorjai Sándor kiállítása Székesfehérváron

Pataki Gábor

Lehetne tiszteletlenség e cím, könnyed és könnyű viccelődés egy tragikus sors, nagyformátumú életmű előtt, egy kétkedő és heroikus, a szenvedést elementáris erővel feltáró művész festményei kapcsán, de tán mégsem idegen attól a furcsa, szégyenkező-szorongó, letaglózó és feszengő hangulattól, mely Altorjai képei között keríti hatalmába a nézőt. A keserű, fekete, verbális humor amúgyis végigkíséri – már csak a gyakran meghökkentő, szójátékokkal, csavarásokkal operáló, a megannyi „Építőmunkáshoz", „Hazatérő paraszthoz", nota bene „Kompozícióhoz" szokott egykorú művészeti közeget alighanem jócskán irritáló címadás és a képeken néha önálló motívummá, kompozíciós elemmé növő feliratok, címvariánsok révén is – festészetét. Utolsó főművén, a *Sugármeghajtású koporsó*. . .-n a drámai fortissimo közepette a képre kerül a kettészakított húszforintos, rajta a felirattal: „Húsz Ft-nak még mindig húsz a fele", hogy ne is beszéljünk most a magyar művészettörténet legpokolibb egyéni stílusirányzatáról, a szintén az említett kép öntépő feliratai között szereplő „Rák-osizmusról". E démoni röhejű izmus Altorjai különbejáratú Dadájának, a hideglelősen pimaszkodó „gyagyaizmusnak" folytatása, de egyúttal pandanja, átváltozása is. A gyagyaizmustól a Rák-osizmus felé vezető útból kirajzolódik a pályaív.

„Kétségkívül a szélsőséges gyengeség és kifinomultság adott eleve alkatomban. Mindamellett adottság: a szélsőséges ellentétek és hajlamok, összeegyeztethetetlenségek, amik nemcsak a teljes alkat kiépítéséhez alkalmasak, de a kor átmeneti jellegének tükrözésére is". Ez a 60-as évekből származó naplójegyzet művészi becsvágyat és művészi kétkedést takar. Becsvágyat, hogy összeegyeztethető – s mindenekelőtt megjeleníthető – a tűz és a víz, a csúf és a szép, s mindezek ördögi kavargása, hogy az akkor rajta kívül csak *Kondort* foglalkoztató, gyötrő alapkérdések megválaszolhatók, ha egy szarkasztikus, Kondortól eltérő módon és formavilággal is. És kétkedést, hogy a festő alkalmas-e a feladatra, s egyáltalán, létezik-e ez a feladat? Egyszerre érzett vonzalmat egy hagyományosabb, romantikus művész-szerepkör és ennek csúfondáros kifordítása iránt, „talaj nélküli bábnak" érezte volna magát a festészeti tradíció szüntelen kihívása nélkül, de gyagyaista geggé fordította az „Angyali üdvözletből" *Bon jour Monsieur Courbet*-vá, *Bon jour Monsieur Gauguin*-né inkarnálódott hagyományos ikonográfiát, „spermahipnózis" alá vetette szegény *Van Goghot*. S persze nem véletlenek a van gogh-i párhuzamok; dilemmáját, s a feladatban, a korszakban, a magyar, s tán európai viszonyokban is, alkatában kényszerűen benne rejtőző tragikumot *Pilinszky* rajzolta meg a legérzékenyebben: „Egy lehetőségeiben megrekedt Van Gogh volt. S ennyiben talán Van Goghnál is többet szenvedhetett".

Többek között ez is magyarázza megannyi barát s a magyar avantgárdban betöltött megannyi szerep közepette magányosságát, megkésettségnek és előre mutató jóslatnak egyaránt vélhető stílusát, aritmiás, hosszú hiátusokkal tarkított alkotói periódusait. Hatalmas elszánással, önelemző „lelki gyakorlatokkal" készült a hatvanas évek elején a magára mért feladatokra. Hatottak rá a klasszikus mesterek és festőbarátai, tökéletesen ki akarta ismerni az olajfestés és a pasztell technikai adottságait. Különböző színek hígított festéktócsákba való összeterelésére s az így nyert irizáló felület rögzítésére irányuló kísérletei során hirtelen nagyon közel került a szürnaturalizmus problémaköréhez. Az ekkor született művek motívumburjánzása, színes tevényt idéző jellege alapján Altorjai akár a *Csernus–Lakner–Szabó Ákos–Gyémánt*-vonulathoz sorolódhatna. Az sem tekinthető egyedinek, hogy mindeközben a pop-art felé fordult, kollázsokból s ezek levonataiból állítva össze kompozíciókat, sőt megalkotva a magyar pop méreteiben is egyik legnagyobb szabású művét (*Süllyedjek felfelé*), melyen az asszamblázs fő motívumának tekinthető, *Beke László* által a katalógusban finoman elemzett *Erdély Miklós*–„Szegény Zsidó"–„Bolygó Zsidó"–Jézus-allúziók egyrészt groteszk parancsok, feliratok, másrészt a korabeli nyugati képeslapokból összevágott konzumvilág szövetébe ágyazódnak; ahol az Isenheimi oltár Golgotájának beszakított reprodukcióját fénycsíkok szabdalják keresztül, s a keresztfa fölött hátulról megvilágított zsilettpenge lebeg, mintegy ezzel is nyomatékosítván azt a tragikus-heroikus többletet, mely a művet messze kiemeli a *Rauschenberg* nyomán világszerte elszaporodó kollázskavalkádból.

A különös az, hogy Altorjai még akkor is ragaszkodik megtalált kifejezési módjaihoz, a szürnaturalizmushoz és a pop-arthoz, mikor barátai és pályatársai már rég a koncept, a hipernaturalizmus és egyéb új tendenciák bűvkörébe kerülnek. 1971-es, életében első és utolsó egyéni kiállítása jelentős avantgárd esemény, de utána mintha távolabb kerülne az aktuális trendektől, mintha a szigligeti házába látogató festők és írók pótolnák számára a progresszív művészet általa egyre kevésbé igénybe vett „második nyilvánosságát". Közben finoman igazít alkotói eljárásain, kompozíciós módszerén. A régebbi, horror vacui hajtotta képeket egy lazább, félabsztrakt, csurgatásos, groteszk asszociációkra indító sorozat követte. A „Gyagya bácsi" ihlette festmények tekergő liánokra, kocsonyás állagú, biomorf szerkezetekre emlékeztető formáit, cuppantott, zölden-lilán irizáló, századfordulós könyvkötéseket idéző színeit

Altorjai Sándor: Bon jour Monsieur Altorjai, mondá Gyagya bácsi és jól fejbehúzta tanítványát, 1970–71, olaj, farostra kasírozott papír, 94x73 cm

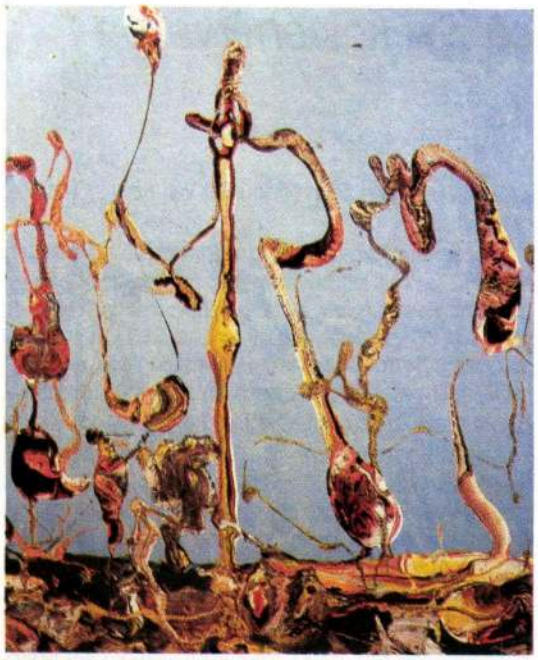

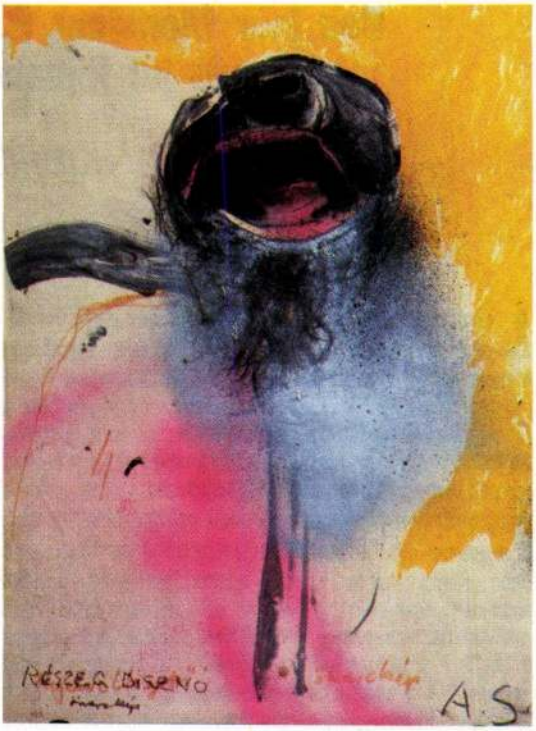

Altorjai Sándor: Részeg disznó önarckép, 1970, 1979-ben átdolgozva, olaj, emberi szőrzet, farostra kasírozott papír, 65x48 cm

Altorjai Sándor: Hypokinézis (Salome demontázs 22), 1979, 1968-as kép felhasználásával, falevelek, röntgenfelvétel, kollázs, farost, 108x150 cm

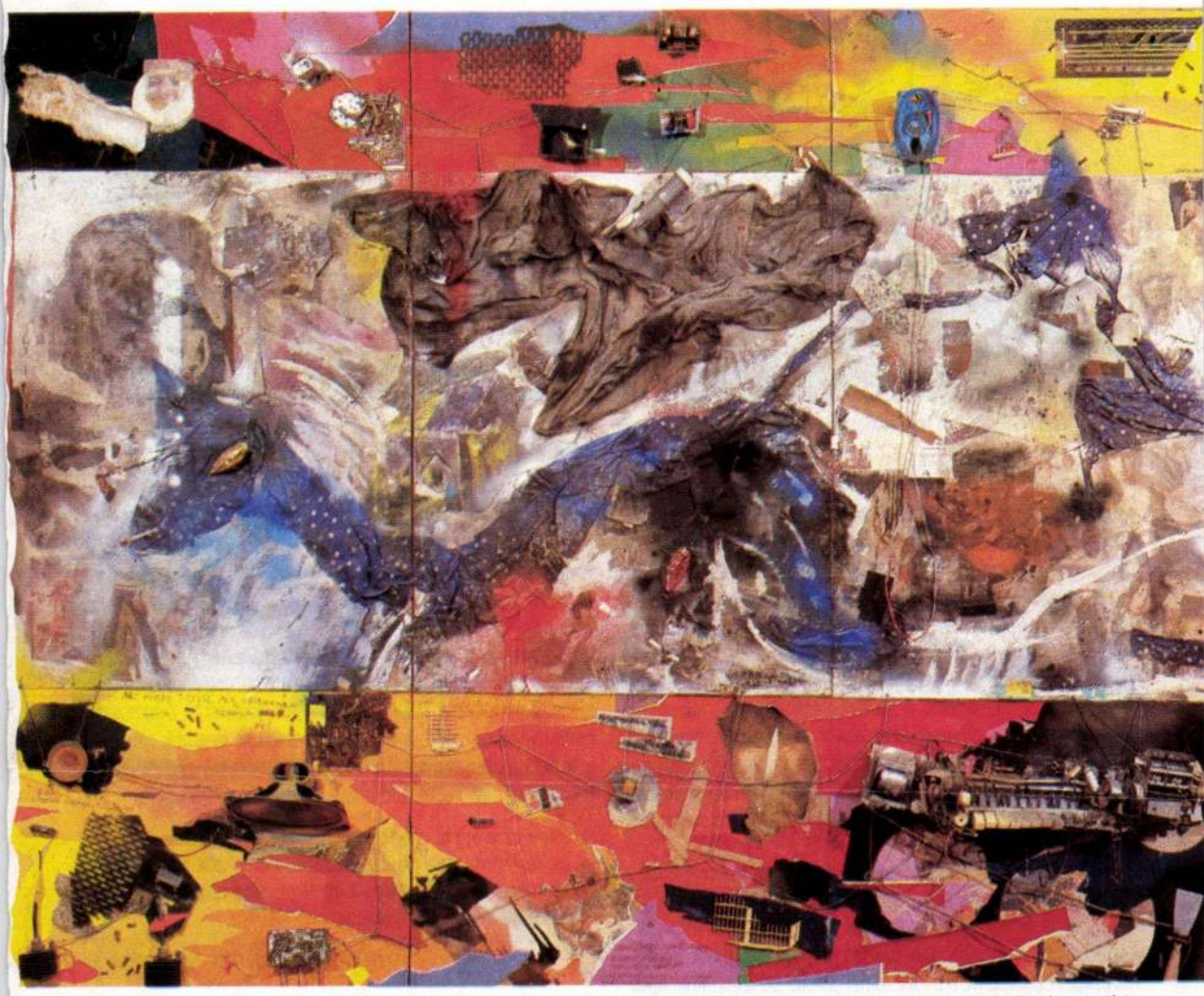

Altorjai Sándor: Sugármeghajtású koporsó, kék leopárddal, színes rongy képében (Karácsonyra családomnak, Munkácsy Mihály ihletése alapján), 1979, asszamblázs, festett kollázs, farost, 215x276 cm

rögzítő lakkréteg a művek felületét tökéletesen simává, egynemű-vé változtatja; nem érezni az anyag, a festék kiterjedését, kitüremkedését, a lakk-koporsóban vonagló motívumok borzongató szomorúsággal elegy, fekete humort árasztanak. A másik, pop-artos vonulatához tartozó képein pedig egy általa „aleatorikusnak" nevezett modellt fejleszt ki. Ahogy a csorgatásos festményeken, úgy a kollázsok és hígítóval készített, ezért halványabb levonataik elrendezésében is nagy szerepe van a véletlennek, a pillanatnyi intuíciónak, de miként a zenei módszerben is megjelent az „irányított aleatória" fogalma, akképpen Altorjai is tükrözések, alkalmi szimmetriatengelyek mentén vonultatja fel az élete eseményeivel, fordulataival, finom asszociációs hálóvá összeszőtt színes kivágatokat.

A művészetét mindvégig átszínező önéletrajzi elemek kíméletlen nyíltsággal tárulnak fel önarcképein. A vívódások, kétségek, az összeomlások és elborulások, az önmagával folytatott szüntelen tusakodások szétzilálták a pályája elején remélt és kitűzött „férfias tartást", helyén gnómszerű nyomorék mered elénk „az úthenger után – napalmbombával", mint azt az *Úthengeres önarckép* felirata közli. A *Részeg disznó önarcképen* pedig mindebből csak egy rémületesre tátott száj marad, egy vinnyogó fájdalomcsomó, a lét leganimálisabb szintjéről előtörő, minden poklok poklaival megvert, iszonyú kreatúra.

Tulajdonképpen innen már nem lehetne tovább. A vereség, az iszonyat, a fájdalom fokozhatatlannak látszik. 1973–78 között alig készülnek művek a „Gyagya bácsi"-képeket fekete-fehér alapon variáló „Totyográfok" és egy különös objekt, a berácsozott, örökmécsessel ellátott *Festmény vakoknak* kivételével. Betegsége előrehaladtával tán a teljes elhallgatásnak is

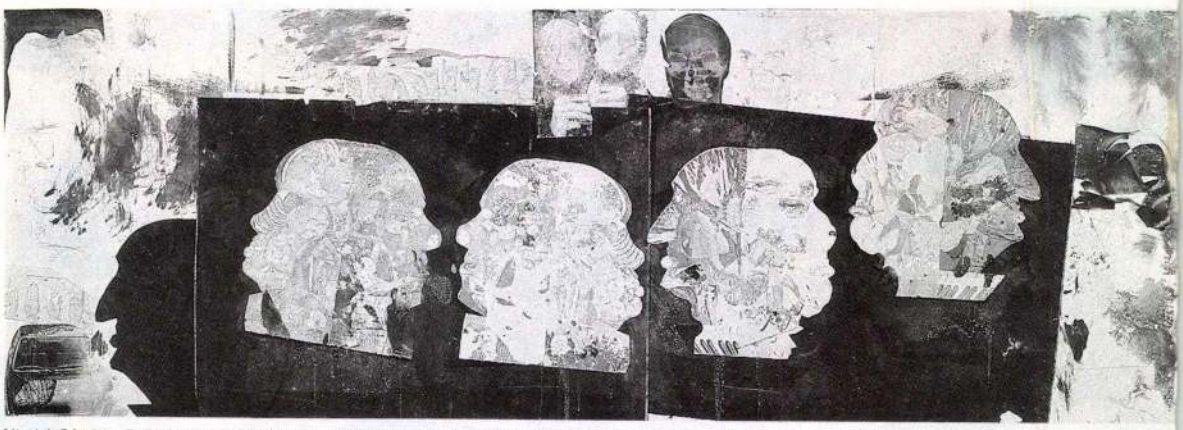

Altorjai Sándor: Poliskizoid aleatorikus demontázs 21, 1979, 1968–69-es kollázsok felhasználásával és az utóbbiak 1978–79-es levonatával, vegyes technika, farost, 100x275 cm (Fotók: Tahin Gyula)

meglenne a maga logikája. Ehelyett 1979-ben lázas munkába kezd, új, nagyszabású munkák születnek, s emellett Altorjai a szó szoros értelmében átértékeli egész addigi életművét.

Egyáltalán nem ritka dolog a XX. századi magyar művészetben, hogy a festők átdolgozzák saját régebbi kompozícióikat. Akár úgy, hogy replikák születnek az egykori motívumok alapján, mint *Kassák*, *Bortnyik*, vagy *Hincz* esetében, akár úgy, hogy átfestik, kiegészítik a valaha késznek vélt művet. Ez utóbbit Altorjai is megcselekszi ekkor, de emellett egy jóval radikálisabb vállalkozásba is kezd: szétszabdalja, összevagdossa régi képeit, hogy újabb műveibe építse őket; ahogy egykor színes fotókból kollázsokat, most kollázsképeiből és csurgatott felületeiből készít „kollázs-kollázsokat".

Egy ilyen, végletesnek is nevezhető gesztus mindenképpen magyarázatot igényel. Magyarázat rá a testi-lelki szenvedés, a betegség, a közelgő vég előérzete. De mindezen túl ott rejlik benne a céljait, a maga elé kitűzött heroikus feladatot illetően vereséget szenvedett, hitektől, reményektől, „az állhatatosságtól és az állhatatlanságtól, a keménységtől és a lágyságtól" (idézet Altorjai egyik naplójegyzetéből) megszabadult művész végső cselekedete. „Visszavonatik. Visszavonom" – mondja Adrian Leverkühn a Kilencedik Szimfóniára utalva. (Thomas Mann: Doktor Faustus) „Visszavonatik. Visszavonom" – mondja Altorjai Sándor a fanyarul blőd gyagyaizmusra, a sík síkmivoltára, egykori szándékaira utalva. E visszavonás nem teljes tagadást, érvénytelenítést jelent. Néha megelégszik azzal, hogy egy átlós vörös vonallal módosítsa a művet (*Don Quijote*), máskor tárgyakat, tárgytöredékeket applikál rájuk, vasszögeket ragaszt Van Gogh feje fölé (*Szegény Van Gogh. . .*), a képre csavarozott névtáblával egyértelműsíti, durvítja élesre a kegyetlen groteszk felé (*Két hülye. . .*). A jóvátehetetlen, fájdalmas keserűség felé torzít el egy amúgyis kesernyés világot az utolsó korszak nagy montázsaiban és asszamblázsain; a fokozhatatlan kín vergődik rajtuk, szétszóratva, mint a „Rák-osista" *Sugármeghajtású koporsó. . .-n* az összetört rádió baljósan csillogó és vicsorgó darabjai, végzetesen, mint a *Hypokinézisen* a koponya lila-zöld fénnyel felvillanó röntgenfelvétele. Torokszorító, „fejbehúzó" képek, ráadásul, mint ezt elemzői már megállapították, minél durvább, tragikusabb az egész, annál szebbek, gyengédebbek az egyes részletek. Altorjai, miközben összetöri, visszavonja régebbi munkáinak csillogó színtócsáit, megsemmisíti őket, mint *képet, töredék*-mivoltukban beágyazza őket a drámai alapszövetbe. Sőt, az utolsó nagy kompozíciók különös párdarabjaként születik egy kis pasztell, a *Dögtemető*. Finom fényben úszó, líraian szép színfoltok teremtik meg azt a mindenen túli fájdalmat, mely akkor is ott lebegne a képen, ha a felirat nem adná tudtunkra e hely rendeltetését.

„Szánjatok meg, megfoghatatlanságok. Nem én vagyok a hibás, amiért minden hibát elvállaltam. Kereskedelmi szempontok álmatag lehellete baktat a rémület csillaga ~~(alatt)~~.

Ez elég szép. Be is fejezem."

(Töredék Altorjai Sándor hagyatékából)

Bon jour Monsieur P, said Uncle Dotty, and knocked his critic on the head

Exhibition of Sándor Altorjai in Székesfehérvár.

This title could be considered disrespectful, a light and cheap joke with a tragic and great oeuvre in connection with the paintings of a doubting and heroic artist who revealed suffering with elementary force but maybe it is not unfamiliar to that strange, shamefacedly-anguished, embarrassed and shocking mood which captures the visitor among Altorjai's pictures. Black, bitter verbal humour accompanies his paintings anyway with their titles their often shocking twists and puns which must have irritated the past artistic milieu used to inscriptions like "Building worker", "Homecoming peasant" or "Composition",

continue on page 70.

A-17-36

A székesfehérvári István Király Múzeum
meghívja Önt

ALTORJAI SÁNDOR
festőművész

emlékkiállítására,

amelyet
JOVÁNOVICS GYÖRGY
szobrászművész
nyit meg

1990. október 27-én, szombaton
délelőtt fél 12 órakor
az István Király Múzeumban.

A kiállítás megtekinthető:
október 27—december 31-ig,
hétfő kivételével
naponta 10—18 óráig.

István Király Múzeum
8001 Székesfehérvár
Gagarin tér 3.

DÍJELŐLEGES

Dr. Kovács Éva
művészettörténész
Művészettörténeti Kutató Cs
Budapest I.,
Úri u. 82.
1250

Egy gazdálkodó halálára

Altorjai Sándor festőművész meghalt. Korábban patikus volt, és megszállott, ugyanúgy, mint az a hiressé vált Másik — barátai szerették volna is, ha ő játssza el a Csontváryfilm címszerepét. Foglalkozásai mellett testi adottságai is erre predesztinálták volna.

Festőként szőlősgazda lett Szigligeten, és időgazdálkodó. Úgy gazdálkodott még hátralevő idejével, mint amire a művészet történetében egyedül Marcel Duchamp volt képes. A kívülállók és a mellette állók számára egyaránt iszonytató kegyetlenséggel adta tudtul önmagának, hogy rövidesen meg fog halni, és néhány hónap alatt mindent befejezett, mindenről gondoskodott, beleértve posztumusznak szánt kiállítása anyagát és temetésének körülményeit is. Borzalmas testi szenvedései lehettek, de talán még jobban kínozta az a gondolat, hogy öntudatlanságra lesz kárhoztatva, és nem tudja majd munkáját véghezvinni.

Kegyetlensége — szelíd és alázatos kegyetlenség volt. Megpróbálták félreérteni egyik megdöbbentő munkáját, a vasráccsal és bunkóval biztosított, lelakatolt „Forró képet", pedig nem akart vele provokálni, legfeljebb önmagát figyelmeztetni. Ezt a címet adta neki:. „Bocsánatot kérek!" Bocsánatot akart kérni — pedig nem volt miért — leg-„gyagyaistább" műveivel is: egyre világosabb, hogy emlékezetes 1971-es kiállításán csak azért látta el meghökkentő kommentárokkal gyönyörűen írizáló, „márványos" festékfelületeit, mert félt mindenfajta stílustól; stílustalan akart maradni szerényen, vállalni az együgyűséget, mert Erasmusszal vallotta, hogy a balgaság teszi az embert, s ezért az emberségért szólt művészi bocsánatkérése mindannyiunk nevében.

Talán illett volna hozzá, ha egyik kedvenc, ám az ő szájából nem mindig vidáman csengő kiszólását véseti fejfájára: „Mi újság, Wagner úr?" Hasonlóan a nagy elődhöz, Marcel Duchamp sírfeliratához: „Egyébként mindig a többiek halnak meg". Ilyesmit azonban csak mi mondhatunk (holott joga egyedül neki lenne rá). Ő ebben a gesztusában sem akarta más művész példáját követni. Ezúttal nemcsak önmagához, hanem hozzánk is kegyetlen volt, sőt bennünket is kegyetlenné tett — amikor hagyta, hogy mi fogalmazzuk meg: „Altorjai Sándor élt 46 évet".

Beke László

Altorjai Sándor
A-17-35
Magyar Nemzet 1979. okt. 24.

Beszámolók a jogi bizottság szegedi ülésén

„Hazánkban még nem élnek kellőképpen azzal a lehetőséggel, hogy szükség esetén *akaratuk ellenére is* gyógyíthatják azokat, akiknél a mértéktelen és a rendszeres alkoholfogyasztás már betegséggé vált" — állapították meg kedden, Szegeden az országgyűlés jogi, igazgatási és igazságügyi bizottságának ülésén, a József Attila Tudományegyetem Dugonics téri központi épületében megtartott tanácskozáson. Az alkoholizmus elleni küzdelem fokozására hozott és 1975. január 1-én életbe lépett törvényerejű rendelet végrehajtásának tapasztalatait tárgyalták meg dr. *Gajdocsi* István elnökletével.

Az előterjesztéshez dr. *Markója* Imre igazságügy-miniszter szóbeli kiegészítést fűzött. Rámutatott: a mértéktelen italozás, az alkoholizmus — amellett, hogy az egyén munkaképességét, egészségét, sőt életét veszélyezteti —, a társadalmat és a népgazdaságot is károsítja.

Dr. *Antalffy* György (Csongrád megye) hangsúlyozta: a munkaterápiás intézetbe történő beutalás gyakorlata, az intézet gyógyító tevékenysége még a kifejlődés stádiumában van.

Dr. *Komócsin* Mihály (Csongrád megye) hozzászólásában javasolta: célszerű lenne az ügyintézés minden szakaszában különválasztani azoknak az ügyét, akik italozó életmódot folytatnak, illetve csak italozó bűnözők.

A vitában felszólalt még dr. *Pesta* László, az országgyűlés szociális és egészségügyi bizottságának elnöke, dr. *Juhász* Tibor (Bács megyei), *Mátay* Pál (Fejér megyei), *Szokola* Károlyné (Somogy megyei) képviselő, dr. *Czili* Gyula, a Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettese, dr. *Lévai* Tibor, a legfőbb ügyész helyettese, dr. *Hutás* Imre egészségügyi miniszterhelyettes, dr. *Kereszty* Béla Csongrád megyei főügyész.

Dr. Markója Imre miniszter összefoglalója után *a bizottság hét pontból álló javaslatot fogadott* el az alkoholizmus elleni küzdelem további kiszélesítésére. Ezek szerint többek között kezdeményezik az alkoholizmus elleni küzdelem társadalmi bázisának kiszélesítését, hangsúlyozzák a munkahelyi kollektívák szerepének fontosságát, s azt, hogy mindenekelőtt a munkahelyeken kell javítani a felvilágosító munkát. A javaslat szerint el kell érni, hogy az alkoholisták beutalását kezdeményező szervezetek az eddiginél jobban éljenek törvényadta lehetőségeikkel. Az alkoholizmus elleni küzdelem csak társadalmi összefogással lehet igazán eredményes. A bizottság javasolta: vizsgálják felül *az utógondozási rendszer* továbbfejlesztésének lehetőségét.

(5)

1021

Altorjay Sándor kiállítása A-17-33

1980. IV. 25. Kossuth 17,10 Áné

Láttuk, hallottuk...

- Posztumusz kiállitást látott Nagy Ildikó az Óbudai Galériában. Altorjay Sándor tárlatát.

- A '60-as évek közepén kezdte pályáját, akkor, amikor a magyar művészetben a legigéretesebb mozgalom, a Csernus-kör ugynevezett mágikus realizmusa volt. Altorjay is festett ilyen jellegü képeket, az egyik az Ugy izgulok cimü kép nagy feltünést is keltett, első igazi sikere ezzel volt. Abban az időben az az egyszerü tény, hogy valaki ehhez a körhöz csatlakozott, már elég volt ahhoz, hogy az érdeklődés és a viták középpontjába kerüljön. Valószinüleg ezért is hagyta abba Altorjay ezt a festészetet, a siker után több ilyen képet nem festett. Nem volt kielégitő számára, hogy egy többé-kevésbé készen kapott recepthez kapcsolódjék és talán az sem volt megfelelő, hogy ennek a festészetnek a tulajdonképpen jelenetszerü komponálásmódját átvegye. Ettől kezdve megpróbál valamilyen egyéni utat, egy olyan müvészetet, ami saját egyéniségéből, és sorsából épül fel, megkisérel megteremteni egy személyes mitológiát.
Ha belépünk a kiállitásra, elsőnek a szinhasználat ötlik a szemünkbe, a szinek vannak ránk a legnagyobb hatással. Nagyon kedvelt például egy élénk rózsaszint, ugynevezett parasztrózsaszint, ami az elmult 10 évben tört be a magyar festészetbe, addig szintén alig használták. Ezt az élénk, ütőerejü szint szivesen társitja egy hamvassárgával, ehhez a szinösszhanghoz az egyik képen egy szomorufüz zöldje társul és a kép egész hangulata ilyen lirai, átszellemült, éteri. A kép aljára hangsulyos, fekete betükkel felirta a cimet, Dögtemető. A néző meghökken és zavarban van. Pedig nem a témában van a kihivás. Altorjaynak ehhez volt szeme, ezt látta meg a világból, ezt élte meg. Egy groteszk fintorba rejti az érzelmeket, ami kezdetben még kedves, később egyre fájdalmasabb lesz, és igy oldja fel a drámát, sőt a tragédiát is.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET

1971 MÁR 10

A-17-31

Halandzsa-kiállítás

a Mednyánszky-teremben

A halandzsa természetesen nem esztétikai kategória. Hiába kutatnánk utána a Képzőművészeti Lexikonban, vagy a művészetelméleti tanulmányok lapjain. No, de arra igazán nem számíthatták a szerzők, hogy 1970. márciusában, a Képcsarnok Vállalat teljes támogatásával és — nyilván — egyetértésével, olyan tárlat nyílik meg a Mednyánszky-teremben, amelyre ily tökéletesen illene a halandzsa szó nyelvészeink által megfogalmazott meghatározása: „...*gyakran nagyhangú, értelmetlen, vagy érthetetlen, komolytalan beszéd, tartalmatlan, üres fecsegés.*"

Altorjai Sándor képei azonban valóban ilyenek. Tartalmatlanok, nagyhangúak, értelmetlenek, tehát érthetetlenek, komolytalanok, üresek és fecsegők. Azaz halandzsák: a szó legszorosabb értelmében vett „gyagyaizmusok". S nem címeik miatt, amiket pingálójuk rájuk aggatott, hanem önmagukban is — bár éppenséggel ezek a címek sincsenek messze a halandzsázástól. Hisz mi más az ilyen szöveg: „*Hogyan változtam ijedtemben zöld bokorrá, amikor közeledtek a fekete liliomok*", mint a legtisztább értelmetlenség és fecsegés? Hisz egy telipiszkolt farostlemez még nem kép, s ha valaki kellő ügyességgel csöpögtet egymásba íriszesen megdermedő zománcfestékeket, még korántsem festő; még akkor sem, ha szorgos munkával ezt szeretné is elhitetni a gyanútlanul „műve" elé tévedőkkel. Altorjai pedig ennél többre a kiállítás szerint nem képes. Ügyeskedései nem többek rossz viccnél, s csúnyán kompromittálhatnák piktúránkat, ha valaki olyan vak volna, hogy a festészet körébe sorolná őket.

Így azonban csupán a Képcsarnok Vállalat kompromittálja magát bemutatásukkal, mivel az, hogy helyt adtak „műveinek" egyik üzletükben, mégiscsak arra enged következtetni, hogy valaki festőnek nézte Altorjait. Sőt, nem is egy ember, hiszen az ilyen kiállításokat *zsüriztetni is kell*, legjobb tudomásunk szerint a kultúrpolitikánk végrehajtásáért felelős szerv, az Állami Képző- és Iparművészeti Lektorátus zsürije előtt. Most — kérdezzük joggal — mi történt? Senki sem zsürizte ezt a kiállítást, vagy pedig a Lektorátus illetékesei olyan figyelmetlenek voltak, sőt olyan hanyagok, hogy éppen a rájuk bízott feladattal tökéletes ellentétben egy halandzsázó ügyeskedő így átcsúszhatott ezen a máskor meglehetősen szigorúnak mutatkozó fórumon!? Hiszen ez a kiállítás így *állami támogatással* valósíthatja meg azt, ami ellen az MSZMP X. Kongresszusának határozata minden jóérzésű ember nevében felemelte a szavát, nyíltan szembeszegülve az efféle esztétikai és etikai érzékünket sértő humbugokkal. Hogyan lehetséges az, hogy egy ennyire nyilvánvalóan „*tiltandó*" káros sületlenség „*támogatást*" kap a bemutatkozáshoz és — hiszen a képek jó áron eladók — a terjeszkedéshez?

Ám most, a megnyitó után már csak a közönség ép ízlésében bízhatunk. Ők talán felismerik, milyen ez a bemutató, amelyet Altorjai maga is ilyenformán aposztrofál: „*Ez a kiállítás főleg a belátás és a szelidség terméke, szilvalekvárkeverés, leszerelt varázsló szolgálati emlékei, hideg szerencsében naftalinszagú civil-öröm, néha megkövülten, tényleg érthetetlen az egész állhatatosan derékig gázolva a gusztustalanságban, az anyag orrom előtt szellemet idéz. Fényes bizonyíték! Ha tűröm.*"

Igaza van, tényleg fényes bizonyíték. Most már csak az a kérdés: mi tűrjük-e?

Horváth György

Szeged után Hódmező
helyre, Szentesre, Csor
és a közeljövőben Mal
eljuttathatják a földg
zöldség- és gyümölcsellá
vítása érdekében kez
nyezték a több szektorú
kedelmi hálózat kiép
Elősegítette a megyei képvise-
lőcsoport a nagyszabású bel-
vízrendezési munkák megkez-
dését a megye déli részén; és
kezet 70 holdas kertészetét már
a helybeli Erzsébet-aknából
felszínre szállított bányavízzel
öntözik.

Tojás, baromfi, konzerv

Javult az ellátás az olcsó élelmiszerekből

Több olcsó élelmiszer került az elmúlt évben az üzletekbe és a minőség is javult, állapították meg a MÉM minisztéri értekezletén, így a kisfizetésűek és a nagycsaládosok az előző évinél nagyobb választékot találtak. Az esetenként jelentkező áruhiány abból adódott, hogy az élelmiszeripari feldolgozó kapacitás helyenként még nem felel meg a követelményeknek.

Az állami ipar a tervezett 4200 vagon helyett 4500 vagon olyan húskészítményt állított elő, amelyet kilogrammonként 40 forint alatti áron hoztak forgalomba. A tojás fogyasztói ára 30—40 fillérrel csökkent, az egy évvel ezelőttihez képest a vágott és darabolt baromfiból csaknem egész évben hiánytalan volt az ellátás és a kereskedelmi forgalom 16,4 százalékkal lett nagyobb. A konzervipar 25 új termékkel jelent meg a piacon, forgalma egy év alatt 16 százalékkal nőtt. Jogos még a panasz a kenyér minőségére, a péksütemények szűkös választékára, valamint a sütőélesztő, a lisztes áru és a kekszfélék hiányára.

A miniszteri értekezlet újból felhívta az élelmiszeripari üzemek és a termelők figyelmét, hogy fordítsanak megkülönböztetett gondot az olcsóbb termékek előállítására, a választék gazdagítására.

Felülvizsgálják a Pest megyei agglomeráció településeinek tervét

A kormány nemrég hagyta jóvá Budapest főváros és környéke általános rendezési tervét, amely magában foglalja a főváros közigazgatási területén kívül, az agglomerációnak tekintendő 44, Pest megyéhez tartozó települést is. A kormányhatározat felhívta a *Pest megyei Tanács Végrehajtó Bizottságát*, hogy három éven belül vizsgáltassa felül, illetve készíttesse el a 44 település általános, vagy összevont rendezési tervét. Előírta, hogy a jóváhagyás során figyelembe kell venni a fővárosi tanács végrehajtó bizottságának álláspontját.

Már ezt megelőzően megindult Pest megyében a rendezési tervek revíziója. Az agglomeráció 44 települése közül *13 rendelkezik átdolgozott, jóváhagyott tervvel;* 11 település tervének készítése, illetve átdolgozása folyamatban van. A további 16 település tervének átdolgozására és négy, tervvel még egyáltalán nem rendelkező település rendezési javaslatának elkészítésére még nem adtak megbízást.

A feladat most az, hogy *a térképkészítés ütemezésében átcsoportosítást kell végrehajtani* és a tervkészítéshez szükséges pénzügyi fedezetekről kell gondoskodni.

A - 17 - 30

A Műcsarnok tisztelettel meghívja Önt

ALTORJAI SÁNDOR

festőművész

ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSÁRA

2003. december 17-én,
szerdán, 18 órára.

A kiállítást megnyitja

SASVÁRI EDIT
művészettörténész.

A kiállítás február 8-ig,
hétfő kivételével minden nap 10-től 18 óráig
tekinthető meg (csütörtökön 12-20 óráig)

MŰCSARNOK
kunsthalle | budapest

Budapest, XIV. Dózsa György út 37.
www.mucsarnok.hu
info@mucsarnok.hu

ALTORJAI SÁNDOR

Támogatók:
NKA, Magyar Ludwig Alapítvány, Hungart, NKÖM

ALTORJAI SÁNDOR
ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁS

A-17-29

ALTORJAI SÁNDOR KIÁLLÍTÁSÁRÓL

Altorjai Sándor életművét a szakirodalom leginkább utolsó alkotásai felől közelíti meg – e kiállítás sem szakít gyökeresen ezzel a koncepcióval. A legelső teremben az 1979-ben, halála előtt készült munkáinak zöme látható. Ekkor a művész feleleventve korábbi korszakait, önmaga konstruálta újra és építette fel azt a keserűen ironikus műtárgy-sorozatot, mellyel szembeszegült a „bevégeztetett" egyre erőteljesebb sürgetésével. Altorjai nem misztifikálta állapotát: a hetvenes évek elején készült önarcképeinek kiegészítésekor nem a pátosz, hanem a mélyen megélt, gunyoros önreflexió vezérelte (*Úthengeres önarckép*, *Részeg disznó önarcképem*, *Szegény Van Gogh spermahipnózis alatt*…). Még lírai pasztellképe, a *Dögtemető* is morbid, horrorisztikus utalásokat rejt magában. Korábbi műveinek szétszabdalásával új kollázs-kollázsokat és (a dekollázs mintájára) a véletlen kockázatát vállaló aleatorikus demontázsokat készített (*Parkséta-engedély*…, *Elsötétített kerti ünnepély*…, *Ez a szegény ló az epicentrumban*, *Vidám Rákospalota*, *Fekete napfelkelte*, *Hypokinézis*…, *Poliskizoid aleatorikus demontázs 21.*). Mindezek ellenére művei szorosan kapcsolódnak a hetvenes évek elején készült hatalmas frottázsaihoz (*Aki másnak képet ás*…, *Aleatorikus montázs No. 7*, *No. 18.*) vagy éppen legelső monumentális művéhez, a második terembe átvezető, a korai technikai kísérletek le- és átfestett eredményeit összegző *Örök rangadóhoz*. Szintén 1979-ben alakította át az őt és feleségét ábrázoló kettős önarcképét, a *Két hülyét* – az eredeti egy változata és a csalódással végződő Lylian-szerelem képi lenyomatai már a középső teremben tekinthetők meg. A befejezettség mítoszának tagadása, a képek állandó átfestése a főiskolai évek alatt is jellemző volt Altorjaira, mint ahogy már egész hamar rákényszerült, hogy a tanulmányai alatt kifejleszett képességeit egy, „az eladhatóság alapján mérlegelt" szempont szerint újra és újra csatarendbe állítsa.

A második terem elválasztott, de átjárható „kamara-tárlat" intim terében főként a művész korai művei láthatók: csendéletek, életképek, tanulmányfejek, az 1960-as salgótarjáni művésztelepen készült diófapác munkák és az 1962-ben készült szürreális grafikák. Itt kaptak helyet az *Úgy izgulok* című – az első teremben kényszerűségből csak fotónagyításban szereplő – szürnaturalista műhöz készült tanulmányok is (*Papagájok*, *Kislány babával*, *Csendélet levelet hozó szarkával*), és az életmű csendélet-tájkép vonulatának „hetizsűris" folyamatosságát demonstráló alkotások egy része. A művész képcsarnoki festészetének nehézségeiről, ellentmondásosságáról valló levélrészleteket egészítik ki a második terem falán, a kabineten kívül elhelyezett művek. Altorjai a rá jellemző csurgatott, lehúzott, monotypiaszerűen átnyomott, majd rétegenként kifedett technikát átemelte pénzkeresés céljából készített műveinek képi világába, vagy éppen dühösen/vidáman/ironikusan felhasználta, átírva a tájképfestészet hagyományait. A képcsarnoki szignatúrával (Altorjai S.) ellátott művek együtt láthatók a művész által vállalt (A. S. monogrammal ellátott) vagy éppen jelölés nélküli képekkel – ezáltal az életmű általa „másodrangúnak" tekintett része kerülhet új megvilágításba. A kabinet falán Altorjai írásai mellett az 1971-ben megrendezett egyéni kiállításának sajtóvisszhangjából olvashatók részletek.

A harmadik teremben rekonstruált gyagyaista kiállításhoz az 1973–74 körül készült, a gyagyaista művek liános-kacsos vonulatát továbbfejlesztő *Totyográfokból* készült válogatás megtekintése nyomán érkezhetünk el. Itt az olyan ismert művek mellett, mint a *Szextett* (és variációi), a *Gyagya bácsi botrányt csinál* vagy a *Bon jour Monsieur Altorjai*… szinte az összes Gyagya bácsis kép látható. A narratív elemekkel itt-ott kiegészített, színpompás, finoman irizáló márványerezet-imitációkat, a líraian szép műveket nemcsak a váratlan/szürreális és meghökkentő címek értelmezik át, hanem az önarcképként vállalt, eltorzult arcú *Néger* vagy a borzongató/ijesztő *Önarckép pettykoszkóppal* című festmény is. A gyagyaista kiállítás egyes művei mellett szerepelnek a nagyközönség előtt eddig ismeretlen „munkafázisok", változatok is, mint például a *Moulin Rouge* vagy *a Luftballon-történetek* néhány darabja.

Altorjai Sándor életmű-kiállítását három monumentális műve zárja. Az egyik a *Festmény vakoknak* (*Meleg kép*) egy politikai olvasata miatt többször is betiltott/cenzúrázott, képkeretbe zárt, rácsok mögé szorított, melegen sugárzó objekt. Másik, botrányokkal kísért alkotására (*Süllyedjek felfelé /Integetős kép/*), amely nem mellesleg a magyarországi pop art fő műve is egyben, a művész legutolsó, rekedten szóló asszamblázsa, a *Sugármeghajtású koporsó… (Beszélő kép)* felel. E két egymás mellé állított, enigmatikus alkotásban minden interpretáció nélkül is tisztán megmutatkozik Altorjai peremhelyzetbe kényszerített, „rák-osizmustól" sújtott, mégis univerzális jelentőségű és egyedülálló életműve.

DÉKEI KRISZTINA

MŰCSARNOK
kunsthalle | budapest

ALTORJAI Sándor A-17-28

XLIX 145

Magyar Ludwig

Hasonló hasonlónak örül

Kolumbusz nyugat felé indult el Indiát keresni, és megtalálta Amerikát. Böttger aranyat akart készíteni kaolinból és feltalálta a porcelánt. A *Ludwig házaspár* gyűjtőtevékenységével és adományozási stratégiájával a hajdanvolt létező szocializmus művészetének emancipálására vállalkozott. És megteremtette — legalábbis nálunk — a létező polgári demokrácia mintamúzeumát.

Ilyenkor nem illik számon kérni Indiát, sopánkodni az arany miatt, és reklamálni az eredeti gyűjteményszervezési koncepciót. Ilyenkor tapintatlan dolog emlékezni. Ludwigék esetében például arra, hogy a pártállamok alkonyi időszakában éppen ők vállalkoztak a sztereotip hidegháború előítéletek oszlatására. Ahogy a négy évvel ezelőtti — óh, történelem előtti idők! — *Nemzeti Galériában* rendezett ideiglenes Ludwig-kiállítás hasonló címlapú katalógusában olvasható, az aacheni csokoládégyáros számára akkor nem létezett „az a kettéosztott világ, melynek lakói Nyugaton szabadságban, Keleten elnyomásban élnek, és melynek művészei Nyugaton autonóm művészetet, Keleten állami művészetet hoznak létre". Vett is, ajándékozott is annyi — és nem feltétlenül üldözött — szovjet és bolgár, jugoszláv és főképpen NDK-beli művet, hogy a „folyamatos információcsere" lassan belefáradó muzeológusok a szocializmus utódállamaiban azóta sem győznek pirulni a lojalitás és a békés koegzisztencia eme túlhaladott gesztusain. Hosszú sorokban vonulnak hát manapság a raktárakba, egyküben egy-egy annak idején sztárolt Willi Sitte- vagy egykor „reformer" Uwe Pfeifer-, egy-egy fontolva haladó Wolfgang Mattheuer- vagy félmodern Werner Tübke-kompozícióval. Azaz fölöslegessé vált adományokkal.

Ludwigéknak kicsiben tehát el kellett viselniük azt, amit például a nyugatnémet szociáldemokrácia elviselt nagyban. Nevezetesen annak belátását, hogy kár volt annyi empátiát tanúsítani a puha diktatúrák teljesítménye iránt, mert a fal ledőltével vele bomlott a másmilyenség külön karaktere, külön nimbusza is.

A korábban demonstrált „két egyenrangú világ" helyett idénre — a művészettörténeti tényeket hozzáigazítandó a Málta utáni történelmi helyzethez — csak egyetlen érvényes világ, egyetlen érvényes konvertálható értékrendszer maradt: az euro-amerikai. A képzőművészeti csúcstechnológia pop-artostul és hiperrealizmusostul, konceptestül és minimal artostul, új érzékenységestül és posztmodernestül.

És magyar művészetestül. *Dévényi István* lélegzetállító lakberendezési produkcióra vállalkozott. Kézhez kapta a Ludwig második, javított, korszerűsített gyűjteményét, valamint a Nemzeti Galéria friss szerzeményeinek készletét, és addig variálta az elemeket a *Legújabbkori Történeti Múzeum* első emeletén, a kölcsönkapott teremsorban, ameddig e közel kétszáz mű létre nem hozott egy fantasztikus, aktuális enteriőrt. Fantasztikusat, mert az egymástól távol készült művek elkezdtek vadul hasonlítani egymásra. És aktuálisat, mert elfeledve a tegnapi világ bipólusos szerkezetét, el tudta fogadtatni a „world way of art" monopolizált működési elvét.

Dévényi rendezői munkája tehát magával ragadóan tehetséges, helyenként pedig csípősen szellemes. Ahogy *Wolf Vostell* nyugtalanra szerkesztett közéleti műve mellé odakerült *Altorjai Sándor* magánmitológiára épített kompozíciója, ahogy *Claes Oldenburg* kegyetlenül frivol installációja mellett ott sugárzik *Pinczehelyi Sándor* irónikusan megértő jelkép-parafrázisa, ahogy *Nancy Graves* harsányan henye objektjére rárímel *Schéner Mihály* akkurátus humorral kidolgozott plasztikája, az jelentéstöbbletet teremt, és feloldozást ad. Mintha a megosztott világról szóló tegnapi történet csak lidércnyomás lett volna! Miért is sírdogáltak itt az értelmiségiek, hogy reménytelenül lemaradtunk? Mitől is féltünk annyira, hogy minket nem ért meg a művelt világ? Hogyan is konspirálta el itt a progresszív művészetet a szükkeblű hatalom? Semmi kétség: mindannyian el voltunk varázsolva, mindannyiunknak jól fejlett paranoiája és kezelésre váró elmékeztetnek az irigyelt etalonokra. Mi is tudjuk, ők is tudják, a dolgok persze nem ilyen egyszerűek. De a kiállítás a cinkosságunkra számíthat: szívesen visszakacsintunk. Ez a kölcsönös hunyorítás ugyanis arról szól, hogy legyünk mindannyian partnerek egy új modern múzeum gründolásához. Udvaroljunk együtt a külföldi szponzoroknak egy önálló múzeumépület megvásárlásáért, nyújluk le együtt a kultuszkormányzatot megcélozva a nemzet jogos üdvéért. Nekem ez a hízelgés tetszik, soha jobb ügyért nem igazítottunk a valóságon.

Ha tehát elfogadjuk — és miért ne fogadnánk el a rendszerváltás szezonális körülményei között —, hogy volt egyszer egy élenjáró abszolút képzőművészeti igazság, amelyhez a beavatottak mindig is felzárkóztak, akkor a többi már megy magától, akkor a gondolatmenetbe oly jó érzéssel csobbanhatunk bele, mint egy testet-lelket regeneráló langyos gyógyvízbe. Itt ápolhatjuk nemzeti önérzetünk reumatikus fájdalmait és elmeszesedő önbizalmunk sajgó csigolyáit.

Nemzedékem még élénken emlékszik ugyanis a magyar jelző értékfosztó szerepére. A banán finom déligyümölcs. A magyar banán, az egy rossz fondantos édesség.. Az ezüst nemesfém. A magyar ezüst az alumínium. A magyar ebben a szöveg-környezetben annyi, mint *pót*. Az új Ludwig koncepciójában tehát elvileg benne van a veszély, hogy a magyar *Rauschenberg* az nem fog annyira kesereg ni a civilizációs ártalmak miatt, mint az eredeti, mert nálunk még az ártalom sem az igazi. A magyar *Beuys* nem fog annyira gusztustalan anyagokat használni, mint a példakép, mert azért a pokolban is adunk magunkra. A magyar *Lüpertz* nem fog olyan undokul festeni, mint a német mester, mert nem érdemes undoknak lenni ott, ahol mindenki undok.

E félelmek villanófényében Dévényiék külön érdeme, hogy a másodlagosság nem válik az újrarendezett Ludwig és az új magyar múzeum befogadói élményévé. Sőt. Talán a hazai pálya teszi, de nekem például meggyőzőbb *Kocsis Imre* lumpenlégkörű *Külvárosa*, mint *Richard Estes* hasonló stílusban festett, ámde túldidaktikus ipari tája. Valahogy *Hajas Tibor* eleven életet és művészetet összegabalyító fotózott akciósorozata is karizmatikusabb itt, mint az egyébként világhírű *Arnulf Rainer* felületkínzásba feledkező kegyetlen szériája. És ki hitte volna, hogy a mi nagy szuverénünk, *Kondor Béla* sem sápad el a három kései *Picasso*-vászon mellett? Pedig azok is milyen jók!

Az istenek, úgy látszik, szeretik ezt a vállalkozást: a nagy külföldi nevek és a még majdnem stúdiókorú fiatalok együtt vannak, és együtt simulnak össze. Egyáltalán: az egész egy kicsit jobban néz ki, mint az ország, és ahogy mondani szokták, ez sem semmi. E trükkre analógiás alapon csak egyetlen magyarázatot találtam.

Technikus ismerősöm mesélte, hogy a mi liftszerelőinknek nincs párjuk a világon. A nagy amerikai felhőkarcolók meghibásodott szerkezeteit magyar szakemberek tudják újra üzembe helyezni. Állítólag azért, mert a túlfejlett ipari kultúrák alkatrészkínálata elkényezteti a külföldi szerelőt, nincs a vérében, hogy invencióval és protézissel, farbával és barkácsösztönnel járjon túl a különc hiba eszén. A high tech ilyenkor cserbenhagyja. A mi Ludwigunk külföldi anyaga ilyen enyhén meghibásodott finom szerkezet, hiszen a posztszocreál és reform-kommunista külhoni anyag szavatossága lejárt, az anyag elfáradt. A magyar szerelőnek azonban nincs párja, mi segítünk a hibán.

Haraszty István egy évtizede készült szupermobilja, az *Agyágyú* ezért akár szimbolikus emblémája is lehetne a magyarral koedukált Ludwignak. A világban szanaszét látható sok csivitelő és önszétverő művészi gépely ellentételezéseképpen ő megalkotott egy abszolút szerkentyűt. Házilagosan. Csúcstechnológia helyett csúcsértelemmel, viccelődés helyett szofisztikált sokértelmű iróniával. Ide jutottunk, pedig másfelé indultunk. Mint a genovai hajós.

P. Szűcs Julianna

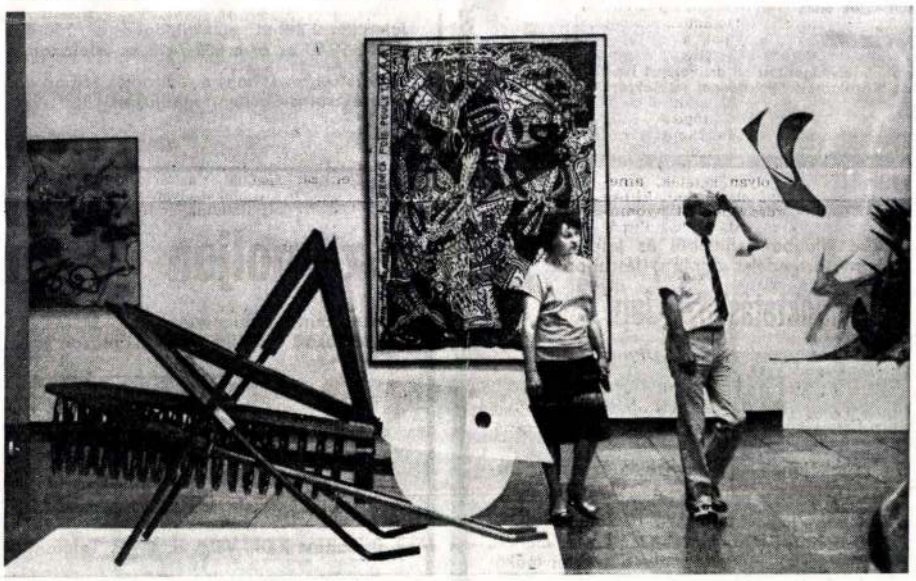

Az előtérben Schéner Mihály Szőcskéje. BOROS JENŐ FELVÉTELE

anyám úgyszintén. A harmadik héten fölcsillant a remény, és a fogság huszonkettedik napján kiszabadították apámat, de huszonnégy órán belül anyámmal együtt el kellett hagyniuk Romániát, és oda soha többé vissza nem mehettek. Apám és az anyja soha többé nem látták egymást. Amikor apám állapota harminckilencben válságosra fordult, írtunk, sürgönyöztünk, telefonáltunk Schmidt Veronikának, ha még életben akarja látni a fiát... Hiába vártuk. Később tudtuk meg, jött volna az első vonattal, de a hatóságok nem engedték Magyarországra.

Én ezzel a történettel soha nem kérkedtem. Anyám föl-fölemlítette, ha eszébe jutott a padláson porosodó, vesszőből font hatalmas utazókosár, amiben a személyes holmijukat mentették át Magyarországra. Gyerekkoromban fájt a szívem Temesvárért, Tusnádfürdőért, a nagymamáért, akivel csak németül lehetett volna beszélni, a magyar himnusz pedig nemcsak a nemzeté volt, hanem az apámé is. Bárhol, bármi-

legvadabb szakaszába lendült, az élelem bankjegyekkel már megfizethetetlen. Két ember várja, hogy mi lesz velük. Magyar Aase anyó és leendő Peer Gynt. Egy hajdan szebb napokat látott, művelt, érzékeny asszony és tizenhét éves, leventefoglalkozásokon és háborús szörnyűségeken nevelkedett fia, aki hatalmas terveket forgat a fejében, de ajánlólevele csupán a szegénység. Apa már nincs. Meghalt. Az anya takarítást vállal, abból élnek, és abból iskoláztatja a holnap Peer Gyntjét. Később ápolónő egy hadikórházban. Nem lehet hideg fejjel, rémület nélkül visszagondolni a negyvennégy szeptemberi szőnyegbombázásra. Teljes összeomlás. Semmi se maradt. Se lakás, se pénz, se párna, se könyv. Semmi. A háború nyomor átnyúlt negyvenhat telére is. Meleg étel került a ferencesek konyhájáról, bár csak a szégyen undorával lehetett kanalazni. A nyári konyhában, ahol átmenetileg meghúzták magukat, a víz minden áldott éjjel belefagyott a lavórba. A hideggel nem lehetett mit kezdeni, kellett talpra állni. A félelem és a csüggedés után: kíváncsiság és remény.

Tudok-e hitelesebb és tisztességesebb magyarázatot adni, mint ama ifjú ember, aki negyvenhétben a területi amatőr kultúrversenyen, egy igazi színház színpadán, a kifordított parasztsubában izzadva, lényét már átadta Tiborcnak, és gyűlöletel vegyes büszkeséggel vágta a Bánk bánt játszó barátja szemébe: *„Te szánsz, nagyúr? Ó, a magyar se gondol már oly sokat velünk, ha a zsebe tele van — hisz a természet a szegényt maga arra szánta, hogy szülessen, éljen, dolgozzon, éhezzen, sanyarogjon és — meghaljon. Úgy van, úgy! Esmérni kell az élhetetlenek sorsát, minekelőtte megtudhassuk szánni is."* Reszketett és szédült az izgalomtól. A nézőtér maga volt a tátongó mélység. A barát Bánk hangja a messzeségből jött s kétségesen: valóban ő beszél? „Ó, buzogj vér! Csak buzogj!..." Nem állítható, hogy Tiborcnak a haja szála se görbült. Igazából azonban csak egyszer érintette meg a félelem. Ötven-

a rémület és a pokol ideje. Nekem a reggelire jutó friss kenyér és a liter hideg tej maga a lakoma, gyakran egész napi adag, de a tejbolt álló pultja mellől nézve úgy tűnt: az élet nagyjából megfelel annak, aminek mondják. Kutatni kezdtem a szekrényben. Madzaggal átkötött két könyvfedél. A regényoldalak helyén levelek, családi fényképek, okmányok és egy kockás füzet. Idegenkedve forgattam, mintha semmi közöm se volna hozzá. A ceruzával írt sorok elhalványultak, alig olvashatók. Idegen formájú betűk, pedig valamikor az enyémek voltak. A papír megsárgult. Sem előtte, sem azóta naplót nem írtam. Bár műfajilag ez sem az. Afféle olvasónapló. Könyvtárakból, barátoktól, ismerősöktől kért, kölcsönkapott, összevásárolt művekről. József Attila és O'Neill, Ibsen, Gelléri Andor Endre és Brecht, Szabó Lőrinc és Illyés, Weöres és Zelk... Minden elolvasott könyvről néhány sor jegyzet. Ítéltem, szigorúan. Húszéves kor táján semmi se szent. Nincs dölyfösebb és kímélet-

Könyvmoly

Művészeti írások

Erdély Miklós neve mindmáig fogalom, elsősorban az úgynevezett avantgárd alkotók körében. Fájdalmasan korai halála, és a szocializmus őt és köreit még csak nem is tűrő cenzurális viszonyai azonban megakadályozták abban, hogy mind művészeti tevékenységét, mind az ezzel szorosan összefüggő esztétikai gondolkodását *publikusan is* kiteljesítse. Életműve így bizonyos fokig *titok* maradt, befogadása ezoterikussá vált és önmagába zárult, jóllehet — paradox módon — éppen az avantgárd az, amelynek pótolhatatlanul szükséges a közönség lehetőleg azonnali reagálása, visszajelzése. Így lépett aztán fokozatosan a mű helyébe a személyiség (ez akkor is igaz, ha megállapíthatjuk, hogy Erdély a művészet majdnem minden ágában jelentőset alkotott), legendát teremtett és szoborszerűen merevvé formálta önmagát.

Igen, Erdély hallatlan teremtőerejének és ötletgazdagságának legmonumentálisabb teremtménye megformált személyiség volt, így lett belőle „új Kassák", vagy egyszerűen csak „az Isten". E torz helyzet furcsaságait és zavarait még csak növelte, hogy bár tanítványainak száma végtelen, Erdély maradt az, aki volt; a magyar avantgárd legnagyobb „éceszgébere" mindig gárda nélkül menetelt, egyre inkább elszigetelődött, mérhetetlen tudásával és képzelőerejével megmaradt önmaga vitapartnerének.

Válogatott művészeti írásainak most megjelent első kötete talán hozzájárulhat műve egészségesebb befogadásához. Most láthatjuk egyre világosabban, hogy az évtizedek során mi minden veszett el benne, mindenekelőtt egy igen jelentős kritikus (Bob Wilsonról és Bálint Endréről írt bírálatai példamutatóak), egy nagyon fontos és továbbgondolkodásra sarkalló esztéta-filozófus (*Marly tézisek*), egy szenvedélyes pedagógus — hogy csak e három legnyilvánvalóbb esélyt említsem. A lehetőségek valóra váltásához azonban hiányoztak az igazi partnerek. Ezúttal a filológiáé, mivel *Peternák Miklós* szerkesztési, jegyzetelési elvei egyáltalán nem világosak és átgondoltak, a kötetből nagyon hiányzik egy legalább vázlatos életrajz, töredékes műjegyzék — mindezt akkor is le kell szögezni, ha jól ismerjük eme úttörő munka nehézségeit. Mindenesetre nagyon várjuk a folytatást. *(Képzőművészeti Kiadó, 222 l., 128 Ft.)*

Tömeg és hatalom

Most valami nagyon furcsának látszó javaslatot teszek: próbáljuk meg regényként olvasni *Elias Canetti* először 1960-ban németül megjelent gigantikus filozófiai-néprajzi-tömegpszichológiai látomását. Hisz magába az esszékötetbe is bele van rejtve egy regény: Daniel Paul Schreber múlt századi drezdai törvényszéki elnök paranoiás látomásfeljegyzéseinek részletes elemzése. Ha Canetti műve sok szempontból — tudományosan, bölcseletileg — erősen vitatható is, gondolatmenetének meglehetősen történelmietlen, kissé absztrakt és nagyvonalúan általánosító okfejtése miatt, művészi vízióként, egy több évezredes, a hatalom és a tömeg ijesztő kapcsolatrendszerének szuggesztív nyelvi képzelőerővel megrajzolt eposzakként megrázó, letehetetlenül izgalmas olvasmány. Bár soha nem aktualizál — szinte kínos, hogy több ezer éves történetek, legendák mennyire a bőrünkre égnek ma is — mi magunk, az olvasás során, állandóan megtesszük ezt; lakonikusan rémületes mondatainak és szóképzéseinek komor pompáját befogadva *(Bor Ambrus* kongeniális fordítása), feltesszük magunknak például ezt a kérdést: vajon nem *panaszfalka* voltunk mi is ama nevezetes június 16-án?! Hogy aztán, kiüvöltve fájdalmunkat, tettrekész *gyarapító falkává* tömörüljünk a mindennapokban... *(Európa, 497 l., 298 Ft.)*

Jegyzőkönyv

A Könyvmoly gyors, ezért most egy folyóirat-közleményre hívja fel a figyelmet. *Kertész Imre* fenti című „elbeszélése" a *2000*-ben jelent meg e hónapban. Nem félek leírni, hogy ez a prózaszöveg *remekmű*. A történet banális és — sajnos — megszokottnak nevezhető: a főhőstől, vagyis

A 17-26

A székesfehérvári István Király Múzeum
meghívja Önt

ALTORJAI SÁNDOR
festőművész

emlékkiállítására,

amelyet
JOVÁNOVICS GYÖRGY
szobrászművész
nyit meg

1990. október 27-én, szombaton
délelőtt fél 12 órakor
az István Király Múzeumban.

A kiállítás megtekinthető:
október 27—december 31-ig,
hétfő kivételével
naponta 10—18 óráig.

István Király Múzeum
8001 Székesfehérvár
Gagarin tér 3.

DÍJELŐLEGES

Bobrovszky Ida
művészettörténész
MTA Művészettört. Kutató Cs
Budapest I.,
Úri u. 62.
1014

Altorjai Sándor
A-11-34

MEGTEKINTHETŐ: 1971. III. 5-19.

HÉTFŐ, KEDD, SZERDA	9,30–18 ÓRÁIG
CSÜTÖRTÖK, PÉNTEK	10,30–19 ÓRÁIG
SZOMBAT	10–15 ÓRÁIG

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

ALTORJAI SÁNDOR

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA

1971. MÁRCIUS 5-ÉN

PÉNTEKEN DÉLUTÁN FÉL 6 ÓRÁRA

MEGNYITJA:

ERDÉLY MIKLÓS

MEDNYÁNSZKY TEREM

BUDAPEST, V., TANÁCS KÖRÚT 26.

ALTORJAI SÁNDOR

A-17-27

A székesfehérvári István Király Múzeum
meghívja Önt
arra a
baráti találkozóra,
melyet **Altorjai Sándor** emlékkiállításának utolsó n
1991. január 27-én, vasárnap du. 15-18 óráig tart
az István Király Múzeumban

ALTORJAI SÁNDOR A-17-25

2003 - A HÁRMAS ÉVE AZ ARTPOOLBAN

2003. december 28. - Kamilla-nap, vasárnap, **18 óra** - **Artpool P60** – HÁRMAS KLUB

EGY HARMADIK TÍPUSÚ **EMLÉK** – A KAPCSOLAT

Ha a szervek nem tűrik, hogy a másik
kamillával permetezze az evezőlapátokat
emlékül, akkor nincs emlék. **Jelenlét van.**

ALTORJAI SÁNDOR és ERDÉLY MIKLÓS

Emlékek, dokumentumok és az emlékezők beszélgetése arról, hogy milyenek

az egymásra hatni tudó emberek.

REJTETT PARAMÉTEREK

(az újrafelhasználás és a hozzájárulás)

Altorjai Sándor: Süllyedjek felfelé /Integetős kép/, 1967
(A kép fő motívuma, az "igazi" zakóból kinyúló, csillogó plasztikus kézzel integető **Erdély Miklós** portré, egy közösen forgatott filmből származik.)
Altorjai Sándor: Szextett, 1970-71
(A kép címe **Erdély Miklós** "Szextett" című hangjátékából származik.)
Erdély Miklós: Jegyzetlapok egy soha el nem készülő gyagyaista kiáltványból (**Altorjai Sándor** kiállításának megnyitására) 1971
Altorjai Sándor: Sugármeghajtású koporsó kék leopárddal színes rongy képében /Karácsonyra családomnak Munkácsy Mihály ihletése alapján/, 1979
(egy rejtett hangszóróból Altorjai Sándor hangja szavalja **Erdély Miklós** "Rejtett paraméterek" c. versét)
Erdély Miklós: Nem sikerült /**Altorjai Sándor** emlékvers/ 1984

Ha magamat átalakítottam,
átalakítottam a világot,
- a világ egy ponton átalakult.
(Altorjai Sándor)

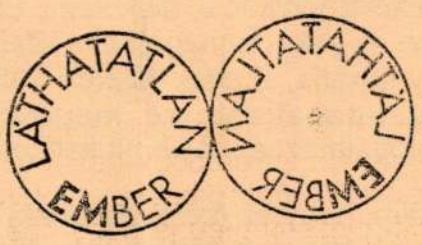

KINYÚLNI
A SEMMIBE
ÉS ÁTHÚZNI
MAGAD
(ERDÉLY MIKLÓS)

ALTORJAI SÁNDOR (1933-1979) ERDÉLY MIKLÓS (1928-1986)

már 16 órától nyitva lesz
Altorjai Sándor szellemi örököseinek világkiállítása

A HARMADIK TÍPUSÚ SZEMÉLYISÉG, MŰVÉSZET ÉS VILÁG
című nemzetközi projektet bemutató kiállítás-esemény
http://www.artpool.hu/harmas/oszi/default.html

Galántai György: Aleatorikus demontázs vagy kép-installáció?
(újrafelhasználás és hozzájárulás)*

Az "**Aleatorikus demontázs**" kifejezés többször előfordul **Altorjai Sándor** utolsó (1979) képcímeiben, e kifejezés értelmezéséhez szeretnék pár gondolattal hozzájárulni az alábbiakban. [...]
Az aleatorikus zenei lejegyzés az előadásmódot az előadóművész rögtönzéseire bízza. A montázzsal szemben, ami szerelést, felszerelést, összeszerelést jelent, a demontázs jelentése: szétszed, szétszerel, leszerel. Az "aleatorikus demontázs" cím szerint tehát a kép nem más, mint a szétszerelés lejegyzése rögtönzésre. Mivel a szétszerelés művelete nem a létrehozásra vonatkozik, azt kell gondolnom, hogy az aleatorikus demontázs olyan gondolkodásmódot (vagy világképet) jelent, amely az installáció (= felszerelés, berendezés) elvét használja. Miért? Mert az installáció az az egyetlen "műforma" (létezési mód, médium?) amelynél nincs meghatározott (rögzített) idő, és nincs befejezett mű, csak a művész élete fejeződik be. Különös, hogy **Altorjainál** a végeredmény mindig kép-formát ölt, nevezhetjük ezért képeit **kép-installáció**knak is. [...]

Ugyanezt mondhatjuk **Erdély Miklós** "szöveg-kép-installációjá"-ról az "**Önösszeszerelő költészet**"-ről (fotódokumentumok arról, hogy valami vele kapcsolatosat észrevett és úgy hagyta). A demontázs tudattalan művelet, az aleatorikus lejegyzés, az észrevétel tudatalatti, és csak az "úgyhagyás" (a kép) tudatos. Az "aleatorikus demontázs" világkép konstrukció, csomópont, rejtett paraméter, **Altorjai és Erdély** barátságának egyféle magyarázata. [...]
Altorjai Sándor élete utolsó (46.) évében majdnem minden korábbi munkáját új munkákká "szerelte" össze, ezekben az 1979-es "**kép-installáció**k"-ban szabadította meg magát az idő (a valószínű) minden kötöttségétől. Elegánsan rendezte meg kényszerű távozását, mint a legnagyobbak (pl. Ray Johnson). A befejezett élet nyitott remekművei csekély ismertségük és feldolgozatlanságuk ellenére is működőképesek maradtak. [...]

A saját művek megsemmisítése újrafelhasználás által, a régebbi munkák beépítése az újakba, a múltból nézve egy olyan magatartásból származik, amely csak a szellemi értéket tartja tiszteletben. [...]
Ebben a kontextusban az egyén (művész) nem "szerző" hanem permutáló. [...] 1976-ban, [...] a "**Bocsánatot kérek!**" című munkáját betiltották. A kép címét válaszként **Altorjai "Festmény vakoknak**./Bocsánatot kérek!/"-re változtatta. Ebből az esetből is kiderül, hogy az újítás, nem a képen történik, hanem a kontextusban. **Altorjainál** a kép nem független környezetétől, nem változatlan, hanem a kép egyfajta kommunikáció, diskurzus. Ebben a kontextusban a művészet csak eszköz, az etika, a magatartás kifejezése válik fontosabbá. Nem véletlen az sem, hogy barátja, **Erdély Miklós** 1981-ben az "**Optimista előadás**"-ban "A **poszt-neoavantgard magatartás** jellemzői" címmel kiáltványszerűen megfogalmazza, hogy mit kell tenni. [...]

ui.:"Azt mindig is tudtam, hogy az (ostobaságnak) elvetemült butaságnak és züllött agyalágyultságnak ebben a hajszájában sikert aratni csak megalázó lehet, amitől az ember csak becstelenebb és ostobább (...)"**A.S.**

*Balkon, 1998/10, 28-29 o.

Az Artpool fő támogatói: Budapest Főváros Önkormányzata és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Artpool Művészetkutató Központ (Budapest VI., Liszt Ferenc tér 10., I.1. - Nyilvános kutatónapok: szerda és péntek 14-18 óráig)
Postacím: 1277 Budapest 23., Pf. 52. – Tel.: 268 0114 – Fax: 321 0833 – email: artpool@artpool.hu – internet: www.artpool.hu

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Altorjai Sándor
A. 17-24

ESTI HÍRLAP

1971 MÁR - 4

● **HÁROM KIÁLLÍTÁS** nyílik március 5-én a Képcsarnok bemutatótermeiben. A Medgyessy teremben Altorjai Sándor Pécsett Kós Lajos, Debrecenben a Medgyessy teremben Móré Mihály festőművész tárlata nyílik meg.

ALTORJAI SÁNDOR

A-17-22

ARTPOOL MŰVÉSZETKUTATÓ KÖZPONT

installáció program az 1998. évi **Budapesti Őszi Fesztivál** részeként

Artpool P60, Budapest, VI. Paulay Ede u. 60.

Altorjai Sándor kiállítása

Aleatórikus demontázs vagy kép-installáció?

1998. október 19-én, 18 órakor

megnyitja: **St.Auby Tamás**

megtekinthető **1998. október 30-ig,** minden nap **délután 3-tól 6-ig** (23-,24-,25-én zárva)

Altorjai Sándor székesfehérvári utolsó emlékkiállításának(1990) katalógusában írja Beke László: "...Ez a kiállítás elsősorban arra jó, hogy ne hagyja feledésbe merülni az életművét, .." **A mostani töredék-kiállítás érdeme az emlékezetben tartáson túl, hogy új kontextusban mutatja meg a korábbi értékeket.** A kiállítás Altorjai Sándor (1933-1979) hagyatékát gondozó Első Magyar Látványtár Alapítvány jóvoltából Vörösváry Ákos rendezésében, Galántai György elképzeléseként **a barátság és az egyidejűség okán kapcsolódik Erdély Miklós műcsarnoki életmű-kiállításához valamint a Liszt Ferenc téri tábla-kiállításhoz.** A kiállított művek között található az ismétlődően betiltott "Festmény vakoknak"/Bocsánatot kérek!/ 1976., és a "Sugármeghajtású koporsó kék leopárddal színes rongy képében/Karácsonyra családomnak Munkácsy Mihály ihletése alapján/ 1979.", - a képben egy rejtett hangszóróból Altorjai Sándor hangja szavalja Erdély Miklós "Rejtett paraméterek" c. versét.

Az interneten **http://www.artpool.hu/Altorjai/** címen
Artpool Művészetkutató Központ
1277 Budapest 23, Pf. 52., tel.: 268 01 14, fax: 321 08 33, email: artpool@artpool.hu

A-17-21

ALTORJAI SÁNDOR
1933 – 1979

István Király Múzeum / King Stephen Museum
Székesfehérvár, 1990

Az István Király Múzeum közleményei
Bulletin du Musée Roi Saint Etienne.

D. Sorozat 200. szám – Série D No. 200.

HU ISSN 0586–3759
HU ISBN 963 7390 07 3

Szerkeszti – Rédacteur
KOVÁCS PÉTER

Tanulmány – Texte d'étude
BEKE LÁSZLÓ

Fordítás – Traduction
NASZLADY ÁGNES

Fotók – Photos
BÓKAY LÁSZLÓ
DEIM PÁL
DR. GYÖKÉR LÁSZLÓ
KÉRI ÁDÁM
LUGOSI LUGO LÁSZLÓ

A kiállítások jegyzékét, a bibliográfiát és az életrajzot összeállította – Le liste des expositions, le bibliographie et curriculum vitae sont réalisées par
LADÁNYI JÓZSEF

A kiállítást rendezte – L'exposition a été réalisée par
KOVALOVSZKY MÁRTA, LADÁNYI JÓZSEF

Székesfehérvár, István Király Múzeum
1990. október 27–december 31.

Székesfehérvár, Musée Roi Saint Etienne
Le 27 octobre le 31 décembre, 1990

Az Altorjai-hagyaték feldolgozása, a művek restaurálása és a katalógus a Soros Alapítvány támogatásával készült.
The elaboration of the Altorjai bequest, the restauration of the works and the catalogue has been kindly supported by the Soros Foundation.
Le traitement de l'heritage d'Altorjai, la restauration des oeuvres et le catalogue sont financés par la Fondation Soros.

A borítón: Műteremrészlet
On the cover: Part of Studio

Felelős kiadó: KOVÁCS PÉTER

Altorjai Sándor

KÉT ANEKDOTA ÉS ÉRTÉKELÉSI KÍSÉRLET

Altorjai Sándor székesfehérvári kiállításával, mi a túlélők újra csak elodáztuk az egyetlen, igazán Hozzá méltó feladatot, egy Róla szóló monográfia kiadását. Ennek a monográfiának rengeteg életrajzi részletet kellene tartalmaznia, hogy megelevenedjék előttünk legendába illő, színes és meghökkentő egyénisége – továbbá rengeteg színes reprodukciót, hogy végre egyértelművé váljék: nagyon nagy művész volt, akinek el kell nyernie végleges helyét a magyar festészet történetében. Altorjai a halála után sem tudott igazi karriert befutni – tragikus eseményekkel szaggatott életéről nem is beszélve. Ez a kiállítás elsősorban arra jó, hogy ne hagyja feledésbe merülni az életművét, de néhány vonatkozásban az újdonság erejével is kell, hogy hasson. Először is, két reprezentatív műve most kerülhet először méltó módon – szabadon és az egész életmű kontextusában – a közönség elé. Másodszor, az időközben lezajlott új festészeti hullám által is bizonyítva láthatjuk, hogy mennyire eredeti és korát megelőző volt az ő festészete.

Visszaemlékezés, anekdotafüzér helyett csupán az említett két mű viszontagságos utóéletét szeretném elmondani. (Most már végre szabad.) *Süllyedjek felfelé* című „integetős képét" az utolsó pillanatban kizsűrizték a Stúdió-kiállításról, de óriási méretei (310 × 340 cm) miatt nem lehetett a teremből eltávolítani. Ezért drapériát húztak eléje – és természetesen minden egyes látogató bekukkantott a rögtönzött függöny mögé. A kép nem járt jobban az Altorjai halála után rendezett 1980 áprilisi óbudai emlékkiállítás alkalmából sem. A drapériatörténet szinte szóról szóra megismétlődött. A kép, ismét csak hatalmas méretei miatt a Zichy-kastély egyik földszinti helyiségében nyert elhelyezést, mintegy bevezetésként az emeleti kiállításhoz. Közvetlenül a megnyitó előtt egy kerületi párt- és tanácsi bizottság kiszállt a helyszínre és a kiállítási intézmény igazgatójával közölte, hogy a kép nem állítható ki, annak kétértelmű zsidó-vonatkozásai miatt. A *Süllyedjek felfelé* fő motívuma ugyanis Erdély Miklós portréja, aki történetesen Altorjai egyik legjobb barátja, és csakugyan zsidó származású volt, a kép kontextusában pedig „szegény zsidó". Az igazgató közölte a kiállítás rendezőjével (velem), hogy a képet sürgősen el kell távolítani. Én azzal érveltem, hogy a képet amúgy is csak nagy

Sándor Altorjai

TWO ANECDOTES AND AN ATTEMPT TO EVALUATION

By the exhibition of Sándor Altorjai in Székesfehérvár we the survivals put off again the only duty which is really worthy of Him: His monography. This monography should contain a vast number of biographic datas to revive his astonishing legendary and coloured personality and a vast number of colour copies to make it finally unambiguous: he was a great artist and has to obtain his ultimate place in the Hungarian history of painting. Altorjai could not really make a career for himself after his death – not to mention his life interrupted by tragic events. This exhibition first of all serves to preserve his oeuvre from falling into oblivion and it also has to be original in some respect. In the first place it is the first opportunity that two representative pieces of his works can be exhibited becomingly – without restriction and in the context of his oeuvre. In the second place the new waves that passed in painting proved how original his painting was.

Instead of remembrance and anecdotes I would only like to tell the eventful later history of the above mentioned two works. (Now at least it is allowed to.) His picture titled *"Let me subside upside!"* was expelled by the jury from the Studio-exhibition in the last moment, but because of its enourmus sizes (310 × 340 cm) it was impossible to remove it from the Hall. Therefore a drapery was hanged in front of it – and of course every visitor peeped behind the improvised curtain. The picture was not luckier in the memorial exhibition in April 1980, Óbuda, organized after Altorjai's death. The drapery story was repeated almost word by word. The picture because of its large sizes was placed into one of the ground floor room of Zichy Castle – so to say as in introduction to the exhibition on the storey. Just before the vernissage a party – and council delegation visited the scene and the director of the institute was told that the picture should not be exhibited because of its ambiguous Jewish references. Namely the main figure of *"Let me subside upside!"* is the portrait of Miklós Erdély who was accidentally one of Altorjai's best friend and in fact Jewish by origin and however in the context of the picture was a "Poor Jew". The director told the organizer of the exhibition (me) that the picture should be removed immediately. I argued that the picture could be placed there by overcoming difficulties

nehézségek árán lehetett itt elhelyezni, és a feladat végrehajtására nem vállalkoztam. Az igazgató mi mást tehetett volna (feltehetőleg az állásával játszott), kerített egy drapériát és saját kezűleg beburkolta vele a hatalmas képet. A jelenet láttán eszembe villant, hogy Nagyhét lévén, a katolikus templomokban is most takarják le a „Szegény Zsidó" képmásait. Ezután megérkezett a megnyitó közönsége, és első dolguk volt a drapériát lecibálni a képről. Az igazgató ismét visszaerősítette. Majd még cifrább dolgok történtek: egy festőművész, Fazekas György úgy vélte, hogy a kutyáinak is meg kell mutatnia a kiállítást, egy másik művész viszont, a névrokon Altorjay Gábor rockkoncertet akart rögtönözni a kiállításon, elhunyt barátja tiszteletére. Mindegyik botrányos kezdeményezés arra késztette az igazgatót, hogy felmenvén a kiállítóterembe, rendet csináljon – mindegyik ilyen alkalommal, lent a földszinten a közönség újra leszedte a képről a drapériát.

A másik hányatott sorsú kép a *Festmény vakoknak*. Engem Erdély Miklós ismertetett össze Altorjai Sándorral, és így került sor arra, hogy rendezzek neki kiállítást a Fiatal Művészek Klubjában. Sándor ezt az egyetlenegy művet akarta kiállítani. A megnyitó 1976. október 8-ára volt kitűzve. E nap délutánján, épp miközben a megnyitó beszédet írtam, ért el a telefonhívás, hogy a kiállítást betiltották. Természetesen sem akkor, sem azóta nem derült ki, hogy ki döntött így, csak az, hogy miért. A hivatalos vélemény szerint a kép 1956. október 23-ának állított emléket, hiszen alig két hét választott el az évfordulótól. (Akkor tanultam meg, hogy október 23-a előtt és után egy hónappal a legokosabb semmit sem csinálni; ugyanez vonatkozott november 7-re, március 15-re, április 4-re és talán augusztus 20-ra is.) Szegény Sándor hiába bizonygatta, hogy a képkeretre applikált vasráccsal, lakatokkal és bunkósbot végére erősített elektromos örökmécsessel csak iszonyatos körülmények között elszenvedett elektrosokkja miatt akart „bocsánatot kérni" – nem hitt neki senki (illetve az anonimitásba burkolódzó cenzor).

A *Festmény vakoknak* kálváriája azonban ezzel még nem ért véget. A fent említett emlékkiállítás katalógusa már a nyomdában volt, amikor a fent említett igazgató (aki nyilván az állását féltette) úgy döntött, hogy a kép most sem állítható ki (nyilván azért nem, mert egyszer már be volt tiltva). Legalább a katalógusban benthagyom – gondoltam. Nem lehetett, a képanyagból eltűnt a reprodukció. Megkértem a nyomdászt, nyomtasson fekete felületet helyette, ez a cenzúra nemzetközi jelzése. A képre vonatkozó szövegoldal is a nyomdából. Az utolsó pillanatban pótoltam. A megnyitó napján, a kiállítóteremben szorgos kezek tépték ki minden egyes példányból. Barátaim később megmentették a kitépett lapokat, én

and I did not undertake the execution of this work. The director, what else he could have done (probably he was playing with his position) but got a drapery and wrapped the large picture by his own hands. Watching the scene it suddenly gleamed into my mind that it was on Holy Week and the pictures of the "Poor Jew" were covered in the catholic churches then. After that the public of the vernissage had arrived and the first thing was to pull the drapery down. The director fastened it back again. Than more odd things came next: a painter, György Fazekas thought that the exhibition should be shown to his dogs and an other one, Gábor Altorjay a namesake wanted to improvise a rock concert in the exhibition commemorating his dead friend. Both scandaluous initiatives urged the director to go up to the exhibition-room and set things right – and at every turn the public pulled down the drapery from the picture in the groundfloor.

The other picture which had a great many vicissitudes was the *"Painting for Blinds"*. I got aquainted with Sándor Altorjai through Miklós Erdély so it occured that I was about to organize an exhibition for him in the Young Artist's Club. Sándor wanted to exhibit only this work. The vernissage was settled for the 8th October. In the afternoon that very day I had just been writting my opening speech when a telephone-call reached me that the exhibition was banned. Naturally neither at that time nor since than has it cleared up who decided it so only that: why. According to the official statement the picture kept the memory of the 23rd October 1956 alive but only it was two weeks before the anniversary. (I learnt at that time that the cleverest thing is not to do anything for one month before and after the 23rd October; and the same thing concerned the 7th November, the 15th March, the 4th April and perhaps the 20th August, too.) Poor Sándor asserted in vain that with the iron bars, padlocks and the electric sanctuary lamp fixed onto the end of a rubber truncheon he only wanted to "pardon" because of his electro-shock he had suffered under dreadful circumstances – nobody (respectively the censor observed anonymity) believed him.

The calvary of the *"Painting for Blinds"* has not come to the end yet with these. The catalogue of the above mentioned exhibition had been already in the printing office when the above mentioned director (obviously being anxious about his job) decided that the picture could not be exhibited (obviously because it had been banned already at one time). I thought that I should left it in the catalogue. It was not possible, the reproduction disappeared from among the illustrations. I asked the typographer to print a black surface instead of it, this is the international sign of censorship. The next-page relating to the picture also disappeared from the printing office. I replaced it at the

pedig titokban rakosgattam őket vissza a megcsonkított példányokba.

Most a kiállításon végre mindkét mű látható. (Ha csak nem jön közbe ismét valami.)

* * *

Néhány gondolat Altorjai munkásságának értékeléséhez. A legkülönösebb, hogy ezt az értékelést önmaga az élete végén már elvégezte. Átadott nekem egy forgatókönyv-szerű vázlatsorozatot, mely az általa legfontosabb műveket tartalmazta – a székesfehérvári kiállítás szintén ehhez a „végrendelethez" igazodik – és megjegyezte, hogy az „Altorjai Sándor", „Altorjai S." és az „A. S." szignók ugyancsak hierarchikus értékrendet jeleznek. Kérdés azonban, hogy az utókor mennyire köteles igazodni hozzá, különösen, ha azt tapasztalja, hogy a Képzőművészeti Alapnak festett „kommersz" képek között igencsak kiválók is akadnak. A probléma hasonlatos a Mondrian, Schwitters és más radikális művészek által festett kereskedelmi célzatú kompozíciókéhoz.

Altorjai kiemelkedő egyéni teljesítményére jellemző, hogy szívvel-lélekkel részt vett ugyan a magyar avantgárd egyes megnyilvánulásaiban (nagy mértékben Erdély Miklós hatására), ugyanakkor valaminő romantikus attitűddel távol is tartotta magát tőle szigligeti magányában. Időről időre csatlakozott egyes mozgalmakhoz, de az így szerzett stílusjegyeket másokkal, gyakran „stílusidegen" alkotói elvekkel kombinálta. A 60-as évek közepén elsajátítja a „szürnaturalista" ábrázolásmódot *(Úgy izgulok)*, de ezzel csaknem egy időben létrehozza a „magyar pop art" egyik legnagyszerűbb alkotását, a *Süllyedjek felfelét*. Rátalál egy sajátos csurgatásos festőtechnikára és egy kollázs-elvre, a nyomtatott kép vászonra való „átdörzsölésére", de az előbbit meglehetősen merész, sőt „illetlen" módon figuratív kompozíciók festésére használja fel; később mind a csurgatott, mind a kollázsolt felületeket felvagdossa és új kollázsok készítésénél alkalmazza őket. Fantasztikus leleménye a spray szuverén kezelése (mely gátlástalanul fedi le az olykor már gondosan kidolgozott képfelületet) és még inkább pasztelltechnikája – velúrpapír alapon. Brutálisan groteszk ábrázolások és gesztusok bársonyosan gyengéd háttér előtt: itt nyilatkozik meg a leginkább Altorjai kettőssége, az önmarcangoló kíméletlenség és a lírai érzelmesség, a hallatlanul finom ízlés örökké feszültséggel teljes keveréke. Ezekből az alkotóelemekből áll össze az a festészet, mely az 1960–70-es években párját ritkítja (nemcsak Magyarországon), s mely – ha kedvezőbb kultúrpolitikai körülmények között a '80-as években előtérben marad – mércét állíthatott volna a magyar újfestészet elé.

Mindezt a festészetet kibontakozásától fogva átszőtte a „gyagyaizmus" bizarr magánmitológiá-

last moment. On the day of the vernissage busy hands tore them out from every issue. Later my friends saved the torn pages and I secretly put them back into the crippled issues. Now both works are to be seen in the exhibition. (If nothing happens in the meantime again.)

* * *

Some thoughts about the evaluation of Altorjai's work. The most curious thing is that he himself has finished this evaluation already at the end of his life. He handed me a scenario-like scetch-serie over containing his most important works – the exhibition in Székesfehérvár is guided by this "testament", too – and remarked that the signatures "Altorjai Sándor", Altorjai S." and "A. S." indicated hierarchal scale of values. The question is how much we have to be guided by this, especially if we experienced that among the "commerce" pictures he painted for the Art Found there are really excellent ones. The problem is similar to the compositions painted for commercial purposes by Mondrian, Schwitters and other radical artists.

It is characteristic to Altorjai's individual achievement that though he took part in some manifestation of the Hungarian avantegarde whole-heartedly (particularly by Miklós Erdély's influence)? meanwhile kept himself away from it with a certain romantic attitude in his loneliness in Szigliget. From time to time he joined to individual movements but the stylistical characteristic gained so was combined by him with other often "stylistically anticlimactic" creative principles. In the middle of the 60s he attained the "surnaturalist" representation *("I am so Upset!")* but in the meantime he created one of the most magnificent work of the "Hungarian pop-art" *"Let me subside upside!"*. He found a specific "trickling painting technique" and a collage-rule "rubbing" the picture painted onto the canvas, but he used the first one rather valiantly moreover "unbecomingly" for painting figurativ compositions; later he cuts both the trickled and the collaged facings into pieces and applies them in making new collages. His eccentric invention is the supreme handling of the spray (covering uninhibitedly the facings of the pictures which have been carefully worked out already) and moreover his pasteltechniques on velourpaper basis. Brutal grotesque representations and gestures in front of a velvetgentle background: Altorjai's ambivalence manifests itself here, the self-reproaching implacability and lyric sentimentalism, the mixture of the extremely delicate taste full with tension. From these elements is built up the painting which has no peer in the painting of the 1960–70s (not only in Hungary) and which – if in the 80s it remains under better cultural-political circumstances – could have been a measure for the new Hungarian painting.

ja. Altorjai mint „Gyagya bácsi" elsősorban verbális nyelvi leleményei segítségével egy széles mozdulattal bekapcsolta a dadát és a happeninget a tiszta festőiségbe s ennek egyúttal konceptuális dimenziót is adott. Ugyanakkor a „gyagyaizmus" nem maradt meg pusztán verbális síkon. Az ábrázolt önéletrajzi elemeken túl (az építés közben összeroskadó házára emlékező *Lecsúszott festmény*től a *Szőlősgazda, igazi jó bor*ig vagy a *Részeg disznó önarcképem*ig) a saját életében megvalósított spontán akciók is erről tanúskodnak. Altorjai volt a magyar Jarry (vagy néha Übü király), vagy mégis inkább Johannes Baader.

Távolról sem olcsó zsurnalizmus, ha még magasabb szintre emeljük a művészettörténeti analógiákat. Megtette ezt már maga Altorjai előttünk, tudatos művészeti utalásaival és még inkább életének tragikus mozzanataival. Maga hivatkozik egyik képén *Szegény Van Gogh*ra. Vagy nem ő volt az, aki gyógyszerészi diplomával a zsebében iratkozott be a Képzőművészeti Főiskolára, ugyanúgy, mint Csontváry? És vajon nem ő is ugyanúgy a Napba őrült bele, mint két óriási festőelődje?

Erdély Miklós zseniális meglátása volt, hogy Huszárik Zoltán Csontváry-filmjének címszerepét Altorjai Sándornak kellett volna eljátszania. Nem így történt. Altorjainak „csak" Erdély juttatott egy filmszerepet a maga „Verzió"-jában, a rituális gyilkossággal vádolt tiszaeszlári templomszolgáét. Altorjai zseniálisan felelt meg egy olyan szerepnek, amely őt egy rendkívüli élethelyzetbe ültette – mint ahogy ő maga is állandóan rendkívüli helyzetekbe vetítette magát, hogy paradox módon így juttassa érvényre szemérmesen érzékeny művészi egyéniségét.

Továbbra is adósak vagyunk neki egy monográfiával, melyre ezt a tragikus hőst méltó módon bemutatja.

Budapest, 1990. szeptember 10.

BEKE LÁSZLÓ

All these were blended from the beginning with the eccentric private mythology of "Gagaism". Altorjai as "Uncle Gaga" made a contact between the dada and happening and the clear picturesqueness by an embracing gesture making use of his verbal linguistic inventions in the first place and giving this a conceptual dimension as well. At the same time the "Gagaism" does not remain only verbal. Beyond the represented autobiographic elements (from the *"has gone down"* which remembers his house collapsing under construction to the *"Vine-grower, real good vine"* or *"My drunken sot self-portrait"*) the spontaneous actions of his own life testify this. Altorjai was the Hungarian Jarry (or sometimes King Ubu) or even more Johannes Baader.

It is far from cheap journalism if we raise the artistic analogies to a more higher level. It have been done by Altorjai himself before us with his deliberate artistic indications and even more by the tragic momenta of his life. He himself refers to *"Poor Van Gogh"* in one of his pictures. Or was it not he who immatriculated at the Art School with a pharmacist degree in his pocket like Csontváry? And did he not go mad from the same Sun as his two giant painter predecessors?

It was Miklós Erdély's genial notice that Sándor Altorjai should have played Csontváry's role in the film of Zoltán Huszárik. It did not happen so. "Only" Miklós Erdély gave a role in his "Version" to Altorjai: the role of the temple-servant who was charged with murder in Tiszaeszlár. Altorjai ingeniously played his role which settled him to an extraordinary situation of life – as he also projected himself permanently into extraordinary situations to assert his modest sensitive artistic character paradoxically so.

We still owe him a monograpy showing this tragic hero becomingly.

10th September 1990. Budapest

LÁSZLÓ BEKE

ÉLETRAJZ

1933. I. 26-án született Makláron. Édesanyja Németh Irén, édesapja Adler Sándor tanító
1942 Édesapja halála
1943 Egerbe kerül gimnáziumba
1948 januárjától 1949 júniusáig a kecskeméti gimnáziumban tanul
1951 Egerben érettségizik. Felveszik a budapesti Orvostudományi Egyetem Gyógyszerészeti Karára
1953 Februárban tbc-vel a Korányi Szanatóriumba kerül, ahol egy évet tölt. Itt kezd el festeni
1954 Három hónapot egyetemre jár, négy hónapot ismét kórházban tölt
1955 Beiratkozik a Dési Huber Körbe. Első mestere Tamás Ervin
1956 Ismét a Korányi Szanatóriumba kerül
1957 Gyógyszerész diplomát kap. Dolgozni kezd egy patikában, de úgy határoz, hogy a művészi pályát választja
1958 Felvételizik a budapesti Képzőművészeti Főiskolára. Felveszik a festő tanszakra. Tanárai: Fenyő A. Endre, Fónyi Géza, Hincz Gyula, Barcsay Jenő. Évfolyamtársai, barátai ebből az időszakból: Baranyay András, Birkás Ákos, Bak Imre, Konkoly Gyula, Deim Pál, Nádler István, Schmal Károly, Wagner János, Ventilla István. Főiskolai évei alatt mindvégig gyógyszerészként dolgozik
1959 Részt vesz a sümegi művésztelepen
1960 A salgótarjáni művésztelepen dolgozik. Júliusban és augusztusban tanulmányút Moszkvában és Leningrádban
1962 A hódmezővásárhelyi művésztelepen vesz részt. Októberben Prágába utazik
1963 Szigligeten nyaral. Megkapja diplomáját a Képzőművészeti Főiskolán, de a „művészképző" ötödévét nem
1964 Barátságot köt Szabó Ákossal. Részt vesz a kecskeméti művésztelepen
1965 Megismerkedik Erdély Miklóssal. Szigligeten él, ahol megvásárol egy parasztházat, melyet több éven át tartó munkával átalakít. Budapesten avantgárd filmet forgat Szabó Ákossal, Erdély Miklóssal, Szenes Zsuzsával, Konkoly Gyulával, Schnöller Geyzával
1969-ig különböző avantgárd események szereplője. Pl. 3ia testis. Kezdet. Altorjay Gábor és Szentjóby Tamás happeningje – Budapest, 1967; Rejtett paraméterek. Erdély Miklós filmbemutatója – Budapest, 1968; Toborzó. Akcióköltemény Erdély Miklóssal és Lendvai Györggyel – Budapest, 1969

BIOGRAPHY

26. 01. 1933. He was born in Maklár. His mother is Irén Németh, father Sándor Adler teacher.
1942. His father's death
1943. He went for secondary school to Eger
01. 1948–06. 1949. he studies at the secondary school of Kecskemét
1951. He graduated from high school in Eger and was admitted to the Pharmaceutical School of the Medical University Budapest.
02. 1953. He was taken to Korányi Sanatorium with T B. where he spent a year and began to paint there.
1954. He had been attending the university for three months then spent four months in hospital.
1955. He registered to Dési Huber Circle. His first master is Ervin Tamás.
1956. He was taken to Korányi Sanatorium again.
1957. He graduated as a dispensing chemist and began to work in a pharmacy but decided to choose the artistic career.
1958. He took an entrance examination to the Art School and was admitted to the painting section. His teachers were Endre A. Fenyő, Géza Fónyi, Gyula Hincz, Jenő Barcsay. From this period András Baranyai, Ákos Birkás, Imre Bak, Gyula Konkoly, Pál Deim, István Nádler, Károly Schmal, János Wágner, István Ventilla are his friends and class-mates. During his school-years he was working as a pharmacist.
1959. He took part in the Sümeg colony of painters.
1960. He works in the Salgótarján colony of painters. In July and August a longer study tour to Moscow and Leningrad.
1962. He took part in the artist's colony of Hódmezővásárhely. In October he travelled to Prague.
1963. He spent his summer holydays at Szigliget and took his degree at the Art School but did not get the fifth "artist college" year.
1964. He makes friends with Ákos Szabó and took part in the painter's colony of Kecskemét.
1965. He gets aquainted with Miklós Erdély and lives in Szigliget where he has bought a farmhouse transforming it by more than a year's work. He made an avantgarde film in Budapest with Ákos Szabó, Miklós Erdély, Zsuzsa Szenes, Gyula Konkoly and Geyza Schnöller.
Until 1969 he played a part in different avantgarde happenings E.g. 3ia testis. Beginning. The happening of Gábor Altorjay and Tamás Szentjóbi – Budapest, 1967. Hidden Parameters. Film première of Miklós Erdély – Bp. 1968. Recruiting. Action-poem with Miklós Erdély and György Lendvai – Bp. 1969.

1968 A budapesti Róbert Károly körúti kórház idegosztályára kerül
1969 Tanulmányút Párizsban májustól augusztusig. Egy szerencsésen átvészelt depressziós időszak után megnősül
1971 Életében az egyetlen önálló kiállítását rendezik meg a budapesti Mednyánszky Teremben
1976 Hosszabb kórházi kezelés
1978 Szeptembertől újabb kórházi kezelés
1979 Súlyos beteg, gégerákja van. Október 10-én véget vet életének

1968. He was taken to the Neurological department of Károly Róbert Hospital.
1969. Study-tour to Paris from May to August. Pulling through a period of depression luckily he gets married.
1971. The only independent exhibition of his life is organized in Mednyánszky Hall Budapest
1976. A longer hospital treatment
1978. From September a hospital treatment again
1979. Seriously ill: he has a laryngeal cancer. On 10th October he comitted suicide.

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK / ONE MAN EXHIBITIONS

1971 Budapest, Mednyánszky Terem
1976 Budapest, Fiatal Művészek Klubja – a kiállítást betiltották
1980 Budapest, a Fővárosi Tanács Óbudai Galériája

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK / GROUP EXHIBITIONS

1964 Székesfehérvár, Csók István Képtár – Téli tárlat
Budapest, Ernst Múzeum – Fiatal képőművészek V. kiállítása
1966 Budapest, Ernst Múzeum – Stúdió 66
1967 Budapest, Ernst Múzeum – Stúdió 67
1980 Budapest, a Fővárosi Tanács Óbudai Galériája – Tendenciák 1970–1980. I. Új művészet 1970-ben
1981 Budapest, a Fővárosi Tanács Óbuda Galériája – Tendenciák 1970–1980. 6. „Kemény és lágy" Posztkonceptuális tendenciák
1984 Budapest, Fészek Galéria – Meglökött csendéletek
1985 Budapest, Óbudai Galéria – 101 tárgy. Objektek 1955–1985
1987 Budapest, a Budapest Galéria Lajos utcai kiállítóháza – Mágikus művek
Szombathely, Szombathelyi Képtár – Mágikus művek
Székesfehérvár, Csók István Képtár – A huszadik század magyar művészete 12. Régi és új avantgárd (1967–1975)

IRODALOM / BIBLIOGRAPHY

Kardos G. Gy.: Csodálkozom. Élet és Irodalom, 1971. III. 6.
Harangozó Márta: Gyagya bácsi kalandja. Esti Hírlap, 1971. III. 9.
Horváth György: Halandzsa-kiállítás a Mednyánszky-teremben. Magyar Nemzet, 1971. III. 10.
A Képző- és Iparművészeti Lektorátus igazgatójának nyilatkozata. Magyar Nemzet, 1971. III. 11.
K. Zs.: Régi játékok. Élet és Irodalom, 1971. III. 20.
Szabó György: Lényeg és forma. Élet és Irodalom, 1971. III. 20.
Pilinszky János: Egy festőművész halálára. Élet és Irodalom, 1979. X. 20.
Beke László: Egy gazdálkodó halálára. Magyar Nemzet, 1979. X. 24.
Szabó György: Játék a Mikulással. Élet és Irodalom, 1980. IV. 26.
Vasadi Péter: Altorjai Sándor kiállítása – Óbuda Galéria. Új Ember, 1980. V. 18.
Baranyay András: Altorjai Sándor hét levele magyarázatokkal. Mozgó Világ, 1980. 9. sz. 16–33.
Artpool Letter, 7. sz. 1984. január. Szemelvények Altorjai Sándor hagyatékából
Ágh István: Szigliget-memoár. Magyar Nemzet, 1988. IV. 30.
Szógettó. Válogatás az új magyar avantgarde dokumentumaiból. Jelenlét, 1989. 1–2. (14–15.) sz. 31–42.

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK JEGYZÉKE

Pókháló 1960-as évek első fele
litográfia, papír, 440 × 590 mm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Lecsúszott festmény 1960-as évek közepe
olaj, kollázs, farost, 85 × 100 cm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Süllyedjek felfelé (E. M. portréja, Integetős kép) 1967
olaj, kollázs, vegyes technika, farost, 305 × 342 cm, j. n.
MNG MM. 82. 354.

„Gyerekek! ég a házam" 1967–68
zománc, farostra kasírozott papír. 71 × 101 cm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Kétrészes kép 1967–70
zománc, papír, 102 × 148 cm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Két hülye (Az öreglánynak kiesett a nagyothalló készüléke) 1968, 1978–79-ben átalakítva
olaj, farostra kasírozott papír, a kép felületére applikált régi aranyozott kerettel, 78 × 111 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Külföldi menyasszony 1968, 1970–71-ben átalakítva
olaj, farostra kasírozott papír, 86,5 × 61,5 cm, j. j. l.: A. Sándor
dr. Jakab Zoltán tulajdona

„Hogyan változtam ijedtemben zöld bokorrá, mikor közeledtek a fekete liliomok" 1968–69
zománc, farostra kasírozott papír, 60 × 70 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Sex-papír 1968–69
olaj, pasztell, kollázs, farost, 33 × 52 cm, j. n.
dr. Bánsághy Balázs tulajdona

Szegény Van Gogh spermahipnózis alatt, valami szöget ütött a fejébe 1968–70, 1979-ben kiegészítve
olaj, farost, 121 × 160 cm, j. a fölső képen j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Gyagya bácsi botrányt csinál 1969–70
olaj, zománc, farostra kasírozott papír, 73,5 × 102,5 cm, j.b.l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Nagy hegy 1970, 1979-ben átdolgozva
kollázs, 31 × 42,5 cm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Don Quijote 1970, 1979-ben átdolgozva
olaj farostra kasírozott papír, 80 × 55 cm, j. j. l.: A. S.
dr. Gardó Sándor tulajdona

Három vándor és faszamár 1970
olaj, farostra kasírozott papír, 49 × 49 cm, j. j. l.: A. S.
dr. Bánsághy Balázs tulajdona

Önarckép petykoszkóppal 1970
olaj, emberi szőrzet, farost, 70 × 46 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Részeg disznó önarcképem 1970, 1979-ben átdolgozva
olaj emberi szőrzet, farostra kasírozott papír, 65 × 48 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Szőlősgazda, igazi jó bor 1970, 1979-ben átalakítva
szőlőkarók, levelek, palack, a képre applikált kisebb olajfestmény, farost, 130 × 157 m, j. az applikált képen b. f.: S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Bon jour Monsieur Altorjai, mondá Gyagya bácsi és jól fejbe húzta tanítványát 1970–71
olaj, farostra kasírozott papír, 94 × 73 cm, j. j. l.: A. S.
Draskóczy Péter tulajdona

Gyagya bácsi nevet 1970–71
olaj, farostra kasírozott papír, 40 × 40 cm, j. j. l.: A. S.
dr. Buday Géza tulajdona

Gyagya bácsi szívbéli jóbarátját taxin hazaviszi 1970–71
olaj, farostra kasírozott papír, 42,5 × 50,5 cm, j. j. l.: AS.
dr. Kisfaludy Sándor tulajdona

Gyagya bácsi piros guru képében 1970–71
olaj, farostra kasírozott papír, 71 × 48 cm, j. j. l.: A. S.
dr. Horváth Tibor tulajdona

Jégvitorlások 1970–71
olaj, zománc, farostra kasírozott papír, 72 × 102 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Sext nektek (Sextett) 1970–71
olaj, farostra kasírozott papír, 80 × 110 cm, j. n.
dr. Mihály György tulajdona

A szűz jegye 1970–71
kollázs, 34 × 55 cm, j. j. l.: A. S.
dr. Mihály György tulajdona

Néger 1970–71
olaj, farostra kasírozott papír, 32 × 35 cm, j. j. f.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Vidám Rákospalota 1970–71, 1979-ben átdolgozva
olaj, kollázs, farost, 72 × 102,5 cm, j. j. l.: A. S.
Pócsy Ferenc tulajdona

Helikopter 1971
olaj, karton, 460 × 680 mm, j. j. f.: Altorjai
Draskóczy Péter tulajdona

Totyográf 1973–74
zománc, nyomtatás, papír, 73 × 102 cm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Totyográf 1973–74
zománc, nyomtatás, papír, 73 × 102 cm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Interkontinentális lépegető totyográf 1973–76
vegyes technika, farostra kasírozott papír, 72 × 103 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Lépegető totyográf No. 3. 1973–76
zománc, nyomtatás, papír, 73 × 102 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Aleatorikus montázs No. 7. 1975
kollázs, farost, 150 × 270 cm, j. j. l.: A. S.
MNG MM. 77.6.

Festmény vakoknak 1975–76
képkeret, vasrács, kőbalta, vegyes technika, 62 × 74 × 30 cm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Aleatorikus montázs „Az idomításról". A Nagy pszichiátria sorozatból No. 3. 1979
kollázs, farost, 97 × 146 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Cím nélkül („Kis hosszú", „Ez a szegény ló... az epicentrumban") 1979
olaj, pasztell, kollázs, farost, 74 × 200 cm, j. n.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Dögtemető 1979
pasztell, farostra kasírozott papír, 70 × 103 cm, j. j. l.: A. S.
dr. Horváth Tibor tulajdona

Hypokinézis (Salome demontázs 22.) 1979, 1968-as kép felhasználásával
falevelek, röntgenfelvétel, kollázs, farost, 108 × 150 cm, j. f. k.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

Sugármeghajtású koporsó, kék leopárddal, színes rongy képében. (Karácsonyra családomnak Munkácsy Mihály ihletése alapján.) 1979
asszamblázs, festett kollázs, farost, 215 × 276 cm
JPM 83.20

Poliskizoid aleatorikus demontázs 21. 1979, 1968–69-es kollázsok felhasználásával és az utóbbiak 1978–79-es levonatával
vegyes technika, farost, 100 × 275 cm, j. j. l.: A. S.
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR Alapítvány tulajdona

LIST OF THE EXHIBITED WORKS

Cobweb First half of the 1960s
litography, paper, 440 × 590 mm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

A painting has gone dawn Middle of the 1960s
oil, collage, fibre-board, 85 × 100 cm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Let me subside upside (Portrait of Miklós Erdély, Waving picture) 1967
oil, collage, mixed techniques, fibre-board, 305 × 342 cm, without sign
collection Hungarian National Gallery, Budapest

"Folks! my house is burning" 1967–68
enamel, paper mounted on fibre-board, 71 × 101 cm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Two-piece picture 1967–79
enamel, paper, 102 × 148 cm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Two imbeciles (The old bat's deaf aid has fallen out) 1968, reworking in 1978–79
oil, fibre-board with gilded frame applied to the frame of the picture, 78 × 111 cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Foreign fiancée 1968, reworking in 1970–71
oil, paper mounted on fibre-board, 86,5 × 61,5 cm, sign: right dawn A: Sándor
collection dr. Zoltán Jakab

"How I turned into a green shrub when the black lilies approached to me" 1968–69
enamel, paper mounted on fibre-board, 60 × 70cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Shex-paper 1968–69
collage, pastel, oil, fibre-board, 33 × 52 cm, without sign
collection of dr. Balázs Bánsághy

Poor Van Gogh under spermhypnosis, something puzzled him 1968, reworking in 1979
oil, fibre-board, 121 × 160 cm, sign: on the upper picture right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Uncle Gaga's making a scandal 1969–70
oil, enamel, paper mounted on fibre-board, 73,5 × 102,5 cm, sign: left dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Big mountain 1970, reworking in 1979
collage, 31 × 42,5 cm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Don Quixote 1970, reworking in 1979
oil, paper mounted on fibre-board, 80 × 55 cm, sign: right dawn A. S.
collection of dr. Sándor Gardó

Three wanderer and a dongy 1970
oil, paper mounted on fibre-board, 49 × 49 cm, sign: right dawn A. S.
collection of dr. Balázs Bánsághy

Self-portrait with pricktograph 1970
oil, human hair, fibre-board, 70 × 46 cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

My drunken sot self-portrait 1970, reworking in 1979
oil, human hair, paper mounted on fibre-board, 65 × 48 cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Vine grower, real good vine 1970, reworking in 1979
vine props, leaves, bottle, a less oil painting applied to the picture, fibre-board, 130 × 157 cm, sign: in the applied picture left above S. V.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Bon jour Monsieur Altorjai sayth Uncle Gaga and biffed his pupil on the head soundly 1970–71
oil, paper mounted fibre-board, 94 × 73 cm, sign: right dawn A. S.
collection of Péter Draskóczy

Uncle Gaga is laughing 1970–71
oil, paper mounted fibre-baord, 40 × 40 cm, sign: right dawn A. S.
collection of dr. Géza Buday

Uncle Gaga is taking home his cordial friend by taxi 1970–71
oil, paper mounted fibre-board, 42,5 × 50,5 cm, sign: right dawn A. S.
collection of dr. Sándor Kisfaludy

Uncle Gaga as a pink Guru 1970–71
oil, paper mounted on fibre-board, 71 × 48 cm, sign: right dawn A. S.
collection of dr. Tibor Horváth

Sail-sledges 1970–71
oil, enamel, paper mounted on fibre-board, 72 × 102 cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Sex for you (Sextet) 1970–71
oil, paper mounted on fibre-board, 80 × 110 cm, without sign
collection of dr. György Mihály

The sign of Virgo 1970–71
collage, 34 × 55 cm, sign: right dawn A. S.
collection of dr. György Mihály

Negro 1970–71
oil, paper mounted on fibre-board, 32 × 35 cm, sign: right above A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Happy Rákospalota 1970–71, reworking in 1979
oil, collage, fibre-board, 72 × 102,5 cm, sign: right dawn A. S.
collection of Ferenc Pócsy

Helicopter 1971
oil, card, 460 × 680 mm, sign: right above Altorjai
collection of Péter Draskóczy

Toddlegraph 1973–74
enamel, print, paper, 73 × 102 cm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Toddlegraph 1973–74
enamel, print, paper, 73 × 102 cm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Intercontinental walking toddlegraph 1973–76
mixed techniques, paper mounted on fibre-board, 72 × 103 cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Walking toddlegraph No. 3. 1973–76
enamel, print, paper, 73 × 102 cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Aleatoric montage No. 7. 1975
collage, fibre-board, 150 × 270 cm, sign: right dawn A. S.
collection Hungarian National Gallery, Budapest

Painting for blinds 1975–76
mixed techniques, 62 × 74 × 30 cm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Aleatoric montage "About training". From The Great psychiatric serie No. 3. 1979
collage, fibre-board, 97 × 146 cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Without title ("Little long", "This poor horse... in the epicentre") 1979
oil, pastel, collage, fibre-board, 74 × 200 cm, without sign
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Cattle-grave 1979
pastel, paper mounted on fibre-board, sign: right dawn A. S.
collection of dr. Tibor Horváth

Hypocinesis (Salome demontage 22.) 1979
leaves, radiograph, collage, fibre-board, 108 × 150 cm, sign: in the middle of the picture A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Jet-coffin with a blue leopard in coloured rag from. (For Christmas, to my family by Mihály Munkácsy's inspiration.) 1979
painted collage-assamblage on fibre-board, 215 × 276 cm, without sign
collection Janus Pannonius Museum, Pécs

Polyschizoid aleatoric demontage 21. 1979
mixed techniques, fibre-board, 100 × 275 cm, sign: right dawn A. S.
collection First Hungarian SIGHT-CABINET Foundation

Az alábbi művek tulajdonosait nem sikerült felkutatnunk
Our efforts to find owners of the following works were entirely unsuccessful.

Örök rangadó 1964–65

Aranyló táj 1968–69

Szupernovák az állatkerben, öcsi 1968–69

Nagy hegy 1969

Vedlés magnetikus módra 1970

Gyagya bácsi sétál 1970–71

Szedés: Fényszedő Központ Kft.
Nyomás: Tipocolor Kft.

Gondozta és tervezte a Pytheas Kiadói és Grafikai Szolgáltató Kft.

-U A-17-20

Új művészet 1970-ben

A kiállítás megnyitója

Altorfai Sándor, festőművész | „Szőlőszarda igazi jó bor" „szálókáró, levelek, palack, olaj"

2

Művészet, Budapest, 1990. okt. 13. old.

Garost, 130×157 cm, 1978–79. d. művész magyarlaka.

Altorjai Sándor A-17-19

A Szombathelyi Képtár bemutatja

„A magyar NEOAVANTGARDE első generációja 1965–1972" című kiállítást

Megnyitó: 1998 január 15-én 11 órakor, Dr. Beke László Főigazgató Műcsarnok

A kiállítás fővédnöke: Dr. Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter

Die Kunsthalle Szombathely zeigt die Ausstellung

„Die erste Generation der ungarischen NEOAVANTGARDE 1965–1972"

Eröffnung: am 15. Januar 1998, 11 Uhr, Dr. László Beke, Direktor der Kunsthalle Budapest

Die Ausstellung steht unter der Schirmherrschaft des Ministers für Bildung und Kultur, Dr. Bálint Magyar

A kiállítás hétfő kivételével kedden, csütörtöktől vasárnapig 10-17 óráig és szerdán 10-19 óráig látogatható

Szombathelyi Képtár, 9700 Szombathely, Rákóczi F.u.12
Tel: (94)313-074, 314-096
http: //www.c3.hu/~szkeptar
Email: szkeptar@c3.hu

„A magyar NEOAVANTGARDE első generációja 1965–1972"

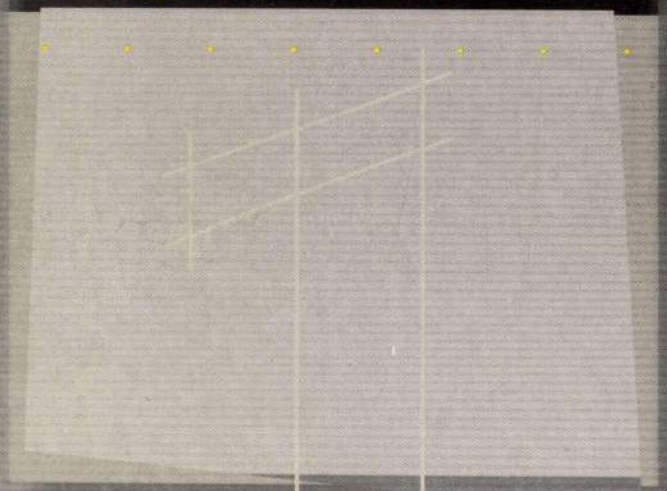

Altorjai Sándor, Altorjay Gábor, Attalai Gábor, Bak Imre, Baranyay András, Csáji Attila, Erdély Miklós, Frey Krisztián, Gáyor Tibor, Haraszty István, Kencze Tamás, Keserű Ilona, Konkoly Gyula, Lakner László, Major János, Maurer Dóra, Méhes László, Nádler István, Pauer Gyula, Pálfalusi Attila, Perneczky Géza, Szentjóby Tamás, Tót Endre, Türk Péter

MagyarRádió online

Altorjai Sándor igazi festő - teljes szöveg

2003. december 23., kedd 15:09

- Altorjai Sándornak inkább a legendája ismert, mint a művészete.

Dékei Krisztina művészettörténész - Valóban van egy nagyon erős legendája. Mind a művei, mind az életében egyetlen kiállítása nagyon sok botrányt okozott. Betiltották, bizonyos képeit letakarták, még a halála után megrendezett kiállításából is kivettek a katalógusból egy művet. Már a nyomdában kiszedték a reprodukciót. Altorjai Sándor az ugye patikusnak tanult és 58-ban vették fel a főiskolára és 63-ban végzett, és 60-as évek közepén Erdélyi Miklós társaságába tartozott. Hát egész pontosan egy nagyon jó barátja volt és részt vett különböző happeningeken és performanszokon. És ennek a barátságnak egy terméke például a süllyedjek felfelé, másként integetős kép. Ez egy hatalmas kollázs, aminek az az érdekessége, hogy a kép egyik oldalán egy igazi kabát van, egy zsidó szakáll, egy zsidó kalapos alak, amelyiknek van egy keze, ami integetni is tudott, tehát rángatni lehetett és akkor integetett és ezt a képet 1967-es stúdió kiállításon kizsűrizték. Soha nem derült ki igazából, hogy mi volt a baj a képpel. Ott akkor kizsűrizték, de mivel már bent volt a kiállításon ezért berakták a WC melletti terembe és elzárták, de a látogatók megnézték. Ez a magyarországi pop art fő műve, amit a szakma egyértelmű így tekint. Miután megvásárolta 82-ben a Magyar Nemzeti Galéria, a 90-es években elkezdték utaztatni a képet és akkor derült ki, hogy ez teljesen beleillik a nemzetközi sorba. Tehát nagy sikere van.

- Nem ez az egyetlen botrány ami az ő nevéhez fűződik.

- 1976-ban tervezett egy egyéni kiállítást Budapesten. Egyetlenegy művet mutatott volna be. Ez a festmény vakoknak bocsánatot kérek ezt a címet viselte. Októberben lett volna a bemutató és közvetlenül a megnyitó előtt betiltották a kiállítást, és hát ennek volt politikai olvasata. Ez egy objekt volt, be volt drótozva a keret és mögötte egy melegítőlap volt, egy eternit melegítőlap, ami be volt kapcsolva és a kép melegített. Most is úgy van kiállítva, hogyha becsukod a szemed és közel mész hozzá, akkor érzed, hogy meleg a kép és hát, ami még a művön volt, hogy lóg egy kőbalta, amin cirill betűk voltak és egy örökmécses világít a kőbalta végén. Tehát lehet, hogy ez is felkeltette az éber cenzorok érdeklődését, hogy hát ez így nem lehet. És az igazán nagy botrány az az 1971-es, életében első és egyben utolsó egyéni kiállításakor tört ki. A kiállítást pártutasításra lehúzták az újságokban, írják le, hogy ez milyen rossz és botrányos és akkora botrány volt, az újságban is megjelent, hogy ettől viszont hihetetlen népszerű lett a kiállítás és tömegek zarándokoltak el megnézni és nagyon sokan vettek is műveket.

- Hol volt ez a kiállítás?

- A Mednyánszky teremben volt Budapesten.

-Lehet azt tudni, hogy mi volt a pártközpont kifogása?

- A kiállítás címe az Gyagyaista kiállítás volt és Erdélyi Miklós a megnyitón előadta a gyagyaista kiáltvány című írását és ennek volt politikai olvasata is valóban. Ez okozta végül is a botrányt, mert maguk a művek azok nem kellett volna, hogy kiváltsák ezt a reakciót.

- Mi igazolja az ő művészetének a kvalitását, a minőségét? Tehát, hogy ő jó festő-e, vagy csak botrányos festő?

- Nem, nem. Ezért érdekes általában, mert botrányos, de egyébként egy jó festő is. Külön érdekessége például, hogy amikor 1979-ben megtudta, hogy halálos beteg és már évek óta nem dolgozott, akkor az egész addigi életművét fogta szétszabdalta, összevágta, más új műveket készített belőle. Ennyire tudatos átértelmezése saját életének, ez nagyon ritka. Altorjai Sándor jó festő, csak botrányok ragadtak a nevéhez. A jó festőséget egyrészt az a 71-es kiállításnak az anyaga is bizonyítja, aminek most a majdnem teljes rekonstrukciója látható a Műcsarnokban Altorjai Sándor életmű kiállításán. Bizonyítja ez a híres integetős kép, bizonyítja a legutolsó műve, amit már nem is ő fejezett be, hanem a barátai fejeztek be a pontos utasításai alapján.

- Mi ez a legutolsó mű?

- Ez a sugármeghajtású koporsó kék, leopárddal vágtató rongy képében, másként beszélő kép.

- Van gondolom egy hangszóró valahol a kép mögött.

- El van rejtve igen. Aminek az az érdekessége, hogy beszél. Egész pontosan Erdélyi Miklós Rejtett paraméterek című versét mondja rajta Altorjai Sándor. És ez már a halála előtt, mert ugye gégerákos volt és akkor mondja, és hát nem lehet egyszerűen kikerülni a hatása alól. Nem is a betegség miatt, hanem ahogy ő mondja, mert egyébként egy elég jó színész volt. Szigligeten élt az alkotóház közelében, 1970-től már folyamatosan és az alkotóház nagyon sok vendége folyamatosan megfordult nála. Így volt például a barátja Pilinszky János is. Különböző szerepeket játszott el az ott megforduló embereknek, tehát a művész, a szőlősgazda és aztán élvezték és ez arra vezethető vissza, hogy amikor részt vett a 60-as évek közepén ezekben a happeningekben, akkor ő mindig, tehát őrá építettek, ő szerepelt, verset mondott, szöveget mondott. Verseket írt a 60-as évek közepén,

MagyarRádió online

Altorjai Sándor igazi festő

2003. december 23., kedd 14:44

Altorjai úgy járt, mint annyi művész a Kádár kori Magyarországon. Volt is, meg nem is, hiszen engedték, hogy legyen, mert nem is. Most a Műcsarnokban nyílt életmű kiállítása. Ami persze csak amolyan szokásos megfogalmazása egy dolognak, hiszen az életműve egy részét ő maga megsemmisítette.

A 70-es évek elején még részt vett happeningeken, aztán ahogy a világ elkomorult, mint az oly gyakran szokásos a világban – olyannyira gyakran és olyannyira hosszasan, hogy inkább meg kellene fordítanunk a dolgot és azt mondani, hogy a világ néha, néha kikomorul önmagából –, szóval akkor visszavonult, szőlősgazda lett, és megélhetési képeket festett. Ennek dacára mindenki tudta, hogy Altorjai Sándor igazi festő. Mégpedig botránykeltő festő, akit ezért a hatalom mindig élvezettel –, mert igazságának látszólagos tudatával – tiltogathatott be. Altorjai úgy járt, mint annyi művész a Kádár kori Magyarországon. Volt is, meg nem is, hiszen engedték, hogy legyen, mert nem is, a többi utalást tessék kikeresni a Mátyás kori mesékből. Altorjai Sándornak most a Műcsarnokban nyílt életmű kiállítása. Ami persze csak amolyan szokásos megfogalmazása egy dolognak, hiszen az életműve egy részét ő maga megsemmisítette.

MR

szürreális verseket. Esti, baráti összejöveteleken szójátékokat játszottak, ami azt jelentette, hogy mindenki adott öt tetszőleges szót a mellette ülőnek és az kiegészítette öttel és abból kellett valami irodalmit létrehozni. És ezt ő rettenetesen élvezte és nagyon jó volt ebben. Maradtak fönn írások is és azok között is van sok vers, napló, jegyzetek Mindig is nagyon erős volt ez a verbális része neki. Ez is a legenda része, hogy a legnagyobb hidegben, csak heccből elment egy kiállítás megnyitóra fürdőgatyában.

- Szeretett provokálni?

- Az ilyen személyiség elég gyakran saját magának, saját életének rombolásával szokta elérni ezt a hatást. Ilyen szempontból hasonlít Kondor Bélához is, hogy a végletekig elvitte a dolgokat. Tehát ezt a fajta happeninges, szembenállós életformát lecserélte egy kényszerűségből vállalt magánnyal. A nemzedéktársai, barátai, művészek azért tudták, hogy ő van és, hogyha csinál valamit, akkor azok jó dolgok, de egyébként nem volt már benne. Tehát azért nem is lehet belesorolni egyik csoportba se. Tehát az akkor induló ipar nemzedékbe, vagy a szürrealista körben ő egyáltalán ne volt benne. Szőlősgazda lett, bort termelt. De mivel festőnek tekintette magát, sajátos pénzkeresési módszert talált ki, ami abban a korban egyébként nem volt szokatlan, hogy a Képzőművészeti Vállalat számára úgynevezett heti zsűris képeket készített, hetente volt beadás és akkor vásároltak képeket.

- Csendélet, tájkép.

- Csendéletet, tájképeket festett. Egyrészt rettenetes rondákat, másrészt meg nagyon jó műveket. Tehát amit ő kísérletezett, és amivel foglalkozott azt megpróbálta átültetni, lebutítani erre a szintre és ezért van az, hogy aztán nagyon sok jó mű is akad e között. Ez egy olyan nehéz feladat volt, hogy azt nem tudta máshogy elviselni, mint hogy inni kezdett.

- Amikor nem megélhetési festő volt, akkor milyen képek születtek?

- Kikísérletezte azt a technikát, amit aztán végig alkalmazott. Ez egy ilyen festékfolyatásos, átnyomó technika. 71-ben még ilyen kis alakokat is belepingált, amikor mondjuk a Gyagya bácsi ráijeszt a muftikra, vagy Gyagya bácsi sonkákat oktat repülésre, akkor az egyik foltból például egy kis madárkát formázott. Egyébként ez a gyagyaista dolog ez egy, hát egyrészt utalás a dadára, másrészt meg utalás arra, hogy 1969-ben elég rossz idegállapotba került és bevitték az ideggondozó intézetbe a barátai, hogy ott majd tudnak rajta segíteni és a segítség abból állt, hogy rögtön ott tartották, öt alkalommal elektrosokkolták és komoly energiába került mire ki tudták hozni két hónap múlva az intézetből. Mert hát ő hiába bizonygatta, hogy normális. Minden bolond azt mondja, hogy ő normális. És hát az életművének a másik része ugye a házát építette folyamatosan Szigligeten.

- Az is egy mű?

- Az is egy mű. Az a saját műve, azt 65-ben vásárolta meg. A ház, az háromszor dőlt össze három év alatt kezdetben, de úgy, hogy rádőltek a falak és folyamatosan dolgozott amíg a hát volt.

- A XX. században egyre fontosabb lett a művész életrajza. Az általa létrehozott művek mellett Ajtorjai Sándor esetében mennyire fontos része a drámai eseményekben bővelkedő életút annak, ami most látható a műcsarnokban?

- Mint háttértudás, az érdekes lehet.

Bihari Ágnes

Altorjai Sándor A-17-18

A-17-17

ALTORJAI Sándor (festő) Képes Hét 1988.47.sz. nov.19.

Levelek

GYALOG – MAGYARORSZÁGRÓL

Útközben

A legjobb az volt, amikor az a bódés, Nagykapornak elején azt kérdezte tőlem:

– Aztán honnan jön maga?

– Egerszegről.

– Oda való?

– Nem. Pesti volnék.

– Maga? Na ne vicceljen... Akkor mondja meg nekem, hol van a piarista gimnázium?

– A Mikszáth Kálmán téren.

– Ezt véletlenül tudta, de azt már nem tudja, mi van még ott?

– Attól függ, mi érdekli. Szemben a Mikszáth-szobor, jobbra, ha fáj a foga, ott az éjszakai ügyelet, ahol kihúzzák, ha meg a vallásos könyveket szereti, ott van a Szent István Társulat kiadója... Ja, és van ott még egy ócska vendéglő.

– Még hogy ócska... Nagyon jó kis vendéglő. A „Bakony". És mit csinál errefelé?

– Gyalogolok.

– Gyalogol? Mennyi idő alatt ért ide Egerszegről?

– Két és fél óra alatt.

– Akkor maga csak sétálgat. Én két óra alatt kiérek.

– De nem megy tovább. Nekem még el kell jutnom Hévízig.

– Hohó, hisz az még innen jó húsz kilométer. Aztán mit cselleng itt? Turista? Nem úgy néz ki. Ír? Na, akkor mondja meg, ha olyan nagyokos, miről nevezetes Misefa. Nem tudja? Miféle költő vagy író maga, ha még ezt sem tudja? Itt imádkoztak a törökök annak idején. Nahát, s az ilyenek írnak...

– Maga viszont, látom, ábrándozik. Szépen ki van tapétázva ez a bódé nőkkel. A begyeseket szereti?

– Csakis. Kizárólag, akinek melle van. Azon túl lehet szőke, barna, az már engem nem érdekel. Jöhet mind. De hát ilyenek erre nincsenek. Elég nagy baj... Még egy kólát? Nem? Maradjon még, olyan jól elbeszélgettünk.

– Valóban. Viszlát.

A vonyarcvashegyi állomáson a celli vonatra várnak. Én vagyok az egyetlen kivétel. Elfáradtam a talpfákon járásban. Rosszul vannak kiosztva, távolságuk rövidebb egy lépésnél. Normális úton kétszer annyit mehet az ember, meg sem kottyan. Itt meg hasogat a térd, a boka, minden.

A padokon csupa idős asszony. Élvezik a napot, a saját napjuk fényét, melegét. A peronról odalátszik egy kápolna, dombon van, talán épp a tó partján. Sose láttam eddig. Kérdem az egyik hölgyet, tán csak nem a Festeticsek építették? „Ó, nem. Erre már nem volt a grófnak birtoka, mindig kisemberek laktak." Körülnéz, aztán bizalmasan odahajol hozzám: „Én ott voltam ám, amikor a gróf meghalt! Képzelje..."

S ekkor megszólalt az állomás hangszórója. A celldömölki személy azonnal érkezik. Az öreg hölgy nem folytatta. Mosolyogva elköszön, majd a sínek mellől még egyszer visszaint. Beszáll, s már viszi is a vonat.

Aligha látom többet. Nem fogom megtudni, mi történhetett, amikor meghalt a gróf. Egyáltalán, melyik? Miért nem késett legalább két percet a vonat? Elvitt egy történetet. Kár.

Ha már Szent Mihály napján születtem, megnézem azt a kápolnát a Szentmihálydombon. Az állomásfőnök egyébként is gyanakodva méreget, ugyan miért nem utaztam el a személlyel. Elindultam Györök felé a síneken. Az állomás előtti váltónál átugrottam a vizesárkot, és a murvával felszórt úton irány a kápolnadomb.

Tizenöt perc az egész. Fenn, a kápolna előtt olyan dőlt a pad, hogy nem ér le róla a lábam. Legalább lóbázhatom.

Megérte fölmenni. Puha őszi fények úsznak át a tavon dél felől. Egry pasztelljének színei ezek. A túlpart épp csak egy szürke csík, a nap aranyhídja pedig olyan fakó, mint azok az ékszerek lehetnek, melyeket a háború idején ásott el a keszthelyi múzeumigazgató.

Úgy csillog a Balaton vize, mint egy durva dörzspapír. Cinke les rám a dombszéli mandulafáról, hintázik egyet az ágon, aztán huss, eltűnik a fenyők között. A tó felől csend, hátam mögött, az út felől szakadatlan zúgás, felharsanó autótülök.

A kápolnánál két kőkrisztus. Az egyik alatt Bán Örzsébet nyugszik sok-sok éve. Jézusának fejét és bal karját ellőhette egy arratévedt gránát. Alatta Mária sértetlen maradt.

Így volt, így van ez ma is. A krisztusok meghalnak, a Máriák sértetlenek.

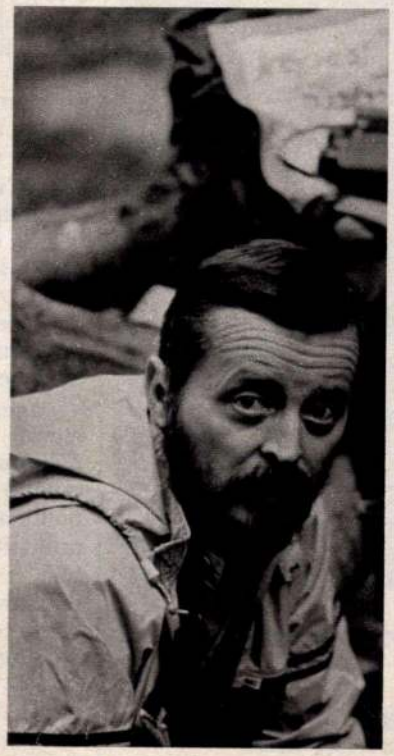

KEDVES ASSZONYOM!

Lehet, hogy már elfelejtette, én mindenesetre megjegyeztem, milyen volt az arca akkor. Arról beszéltem Magának, hogy Kondor Béla egyik képét ellopták Prágában a vendégkiállításról. „Micsoda veszteség!" – kiáltott fel majdnem sikoltva, s hónapokig érdeklődött, vajon megtalálták-e valahol? Nem találták meg. A vizsgálat lezárult, a prágaiak elküldték írásos sajnálkozásukat, a biztosító pedig kifizette azt az összeget, amiért nemhogy Kondort, de jelenkori vásznat sem lehet kapni, ha jobb az átlagnál.

Eltűnt egy remekmű, ami elég szomorú, még ha vigasztalja is az embert: biztosan megvan valahol. Megvan, mert aki ellopta, annak nagyon fontos lehetett, hogy attól fogva csak az övé legyen.

Szigligetre sötét este értem, s mert magam akartam megtalálni a házat, sok utcán és közön mentem végig fölöslegesen. Eközben gondoltam az elveszett képre, meg arra, hogy képek sokféle módon veszhetnek el.

Úgy is, hogy meg sem festik őket. Mert nem érdemes.

Altorjai Sándor házát kerestem, Asszonyom, akihez bujáki barátom vitt el annak idején. Emlékszem, hogy a gazdának remek bora volt, és elég rendesen benyakaltunk, mielőtt leültünk volna sakkozni. Két óra már elmúlt, mire a parti véget ért. Ő nyert... Hajnaltájt kerültem ágyba, s mikor felébredtem arra, hogy besüt a nap, az ablakkal szemközti falról Van Gogh nézett rám. Fáradt volt, gyötört – Sándor olyannak festette.

Tizenöt éve történt, s idén szeptemberben, a kiscelli kápolna kiállításán egyszerre csak rámköszönt az a kép. És egy másik is, melyről évekig legendákat meséltek. Kilenc esztendővel azután, hogy alkotója végzett magával, végre láthatja mindenki. De hány képe lehet, melyet senki nem láthat soha, mert nincs, nem is létezett, mert azt mondta: „Ugyan minek?"

Nem érti, Asszonyom? Akkor elölről kezdem.

Altorjai, vagy eredeti nevén Ádler Sándor 1933. január 26-án született. Apját, aki tanító volt, még gyermekkorában elveszíti. Hogy származása miatt nehogy baja essék, anyja az egri gimnáziumba dugja. „A papokhoz" – ahogy a festő mindig emlegette. Ott betegszik meg a tüdeje, s az kíséri még hosszú évekig. Ötvenegyben felveszik az orvosegyetem gyógyszerészeti karára.

Szegény volt. A gólyabálra csak kölcsönzakóban és -nadrágban tudott elmenni, de „gatyát egy nagy valagú pasastól kaptam, s amikor keringőztem, éreztem, hogyan lobog a fenekem. Azt hittem, mindenki engem néz".

Az efféle történeteket a festő kacagva mesélte utóbb. Kevesen tudtak úgy nevetni saját elesettségükön, mint ő.

Másodéves korában kerül először a Korányi-szanatóriumba. Tüdővérzés. Különös dolog történik vele: minden előzmény nélkül festeni kezd a téli parkban. Akvarellt. A víz megfagy, s mikor felolvad, furcsa változásokat vesz észre a papíron.

A fagyás, a hidegek és a jeges légkör nem maradnak el mellőle soha. Hogy milyen az olvadás,

ifjúság kell?

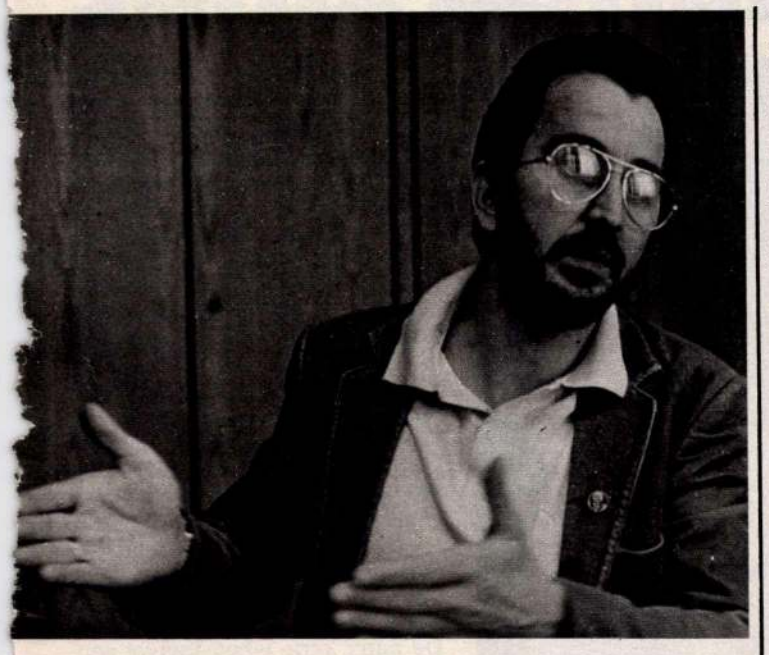

Fotó: MÓRICZ ISTVÁN

1957-ben szerveződött újjá a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség mint a párt – egyetlen – ifjúsági szervezete. Kezdetben élcsapatként működött, azután mindinkább tömegmozgalommá nőtte ki magát, s egyre kényelmesebbé és nehézkesebbé vált. Néhány éve jelentkeztek azok a válságtünetek, amelyek nyomán végre megújulást, belső reformot hirdetett meg a KISZ. November 18-án kezdődik országos értekezletük, amely gyökeres változásokat ígér. Beszélgetőpartnerünk Nagy Mihály, a KISZ KB reformirodájának vezetője (34 éves).

– Mit szól a párt ifjúsági szervezete ahhoz, hogy rajta kívül alakult egy másik ifjúsági szövetség is?

– Nem az a meghatározó, hogy a KISZ mit szól ehhez. Az igazi kérdés az, hogy a társadalom vagy a politikai rendszer más elemei hogyan vélekednek róluk. Ám érdemes szólni a kezdetekről. 1956 őszén számos ifjúsági szerveződés jött létre, sok az akkor újjáalakult pártok ifjúsági szervezeteként. Amikor 1957 februárjában az MSZMP vezető szervei a KISZ megalakítását latolgatták – s erről így szólnak az akkori dokumentumok –, még csak ezek egyikeként fogták fel a KISZ-t. Még nem vetődött el teljesen a konszolidáció koalíciós formája, a párt elvileg nem ellenezte több ifjúsági szervezet létét. Ám a gyors konszolidáció lehetővé tette, hogy az azonos vezetőkkel működő kormány 1957 novemberében rendeletileg az egész magyar ifjúság kizárólagos képviselőjének nyilvánítsa a KISZ-t. Az 1956-os válságot követően létrejött egy olyan neosztálinista szerkezet, amely négy alapvető elemet tartalmazott: az *„éppen így működő”* pártot; a pártnak alávetett államot; a párttól függő szakszervezeteket és a párt által közvetlenül irányított ifjúsági szervezetet. Amikor most a Fidesz megjelent a politika porondján, ez azt jelentette, hogy ennek a négyes egységnek fel kell bomlania. Tagadni a többpártrendszert és „eltűrni” a Fideszt annyit tesz, mint a problémát betenni egy időgépbe, amelyből 4-5 év múlva *többpártrendszerhez szocializálva* jön ki a „felnövő társadalom”.

– Ez a személyes véleménye? A Fidesz azt állítja, hogy puszta létével precedenst jelentett egy társadalmi szervezet monopóliumának megtörésére...

– Igen. Úgy gondolom, az elmúlt évtizedekben monopóliumra jutott szervezetek inkább igazgatási, semmint politikai viszonyok között működtek. Ezen viszonyokban a társadalom anyagi-szellemi és etnikai-nemzeti bővített újratermelése ellehetetlenült. A hatalomgyakorlás államszocialista modellje és módszerei jellegüket tekintve jobboldaliak, mert antidemokratikusak. A demokratikus szocializmustól nem lehet idegen a teljes körű közéleti-politikai részvétel és vetélkedés. Ezt mi sokan így látjuk a KISZben.

– Most mégis a KISZ-t bírálják a fiatalok és a felnőtt korosztályok egyaránt. Mintha a társadalom évtizedes mozdulatlansága az ifjúsági szövetség sajátja volna. Nem túl későn ébredtek fel?

– Hogy ki mikor ébredt és mikor *engedték* felkelni, az külön kérdés. A párt 1970-es ifjúságpolitikai határozata jó volt; a KISZ vezetőinek javaslata akkor pártakaratta tudott válni. Differenciáltabb, nyitott, demokratikus működést célzott meg, de 1973 után – éppen az egész befoglaló modell válsága miatt – elfogyott a társadalmi reprodukcióra fordítandó pénz. Az azóta tartó 15 éves restrikció e téren „eredményre” vezetett; zavarok vannak az ifjúság anyagi, kulturális, erkölcsi és politikai szocializációjában, a nemzet újratermelését és a politikai rendszer folytonosságát veszélyeztető válságok mutatkoznak. A párt 1984-es ifjúságpolitikai állásfoglalásában már nem sikerült a KISZ akkori vezetőinek például a diákszövetségre és a nyitott rétegszerveződésekre vonatkozó javaslatot elfogadtatniuk a párt vezető testületével. Az eredmény? Már nem 14, hanem 4 év után kellett újra dönteni, amikor végre a KISZ KB előterjesztése nyert megerősítést a párt KB november eleji ülésén.

– A Fidesz vezetői azt állítják, hogy a mostani politikai reformok puszta jelszavak, hiszen a törvénytervezetek egy része még ma is hátrányos megkülönböztetést tartalmaz velük szemben. Így látszik ez a KISZ székházából is?

– A KISZ székházából mi azt látjuk, hogy pusztán oppozícióra nem alapítható pozitív, a társadalmi összműködést magasabb szintre emelő program. Az tagadhatatlan, hogy az egyesülési és gyülekezési, valamint a választási jogggal kapcsolatos tervezeteket még a május előtti pártvezetés szabta meg – ezeket a viták nyomán már átírták, illetve át fogják írni. De úgy vélem, hogy a változtatásokat nem egyedül a Fidesz harcolta ki, hanem a társadalmi vita sokkal meghatározóbb erői, a HNF, a szakszervezetek, az egyesületek, az állampolgári csoportok, s talán a KISZ-t is ide sorolhatnám. Kétségtelen, hogy a Fidesz léte meggyorsította annak a politikának a megérlelődését, ami különben a Fidesz születésénél jóval korábban, a „Jövőnk a tét!” akcióval kezdődött. A felhívás első mondatával: *„Történelmi sorsfordulót élünk...”*, 1987 januárjában a KISZ jelentősen megelőzte a pártértekezletet. Hamis tehát az a beállítás, amely a párt ifjúsági szervezetét és a Fideszt megpróbálja egyenrangúvá tenni. Sem nagyságrendileg, sem politikai érettség dolgában nem lehet minket azonos rekeszbe sorolni. Sajnos, ezt a sajtó sem veszi tekintetbe, mert éppen a tiltások és a korlátozások azok, amelyek a Fideszt a leginkább éltetik. Jobb lenne, ha a Fidesz *önérték* lehetne, s így nem a vele szembeni fellépésből merítene erőt. Így bejárhatná azt az utat, amelyben felismerheti a valódi felelősségi viszonyokat, s tényleg utat találna a politikai realitások felé.

– Részt vett a kongresszuson?

– Nem.

– Nem hívták meg a KISZ-t?

– Tulajdonképpen meghívtak minket, de a KISZhez ezek a meghívók az adott esemény előtt csak két nappal érkeztek. Éppen ezért a meghívást puszta formai gesztusnak és igen nehezen méltányolható, inkább csak látszólagos udvariasságnak tekintettük. Ezért is döntött úgy az intézőbizottság, hogy nem veszünk részt a Fidesz első kongresszusán.

– Ön a reformiroda vezetője. Nem gondolja, hogy talán „hivatalból” jelen kellett volna lennie?

– Sajnálom, hogy legalábbb magánemberként nem mehettem el.

– Hogyan képzeli el szervezetük megújulását?

– A 80-as évek a KISZ sorozatos és el-elhanyatló megújulási törekvéseit hozták. Az ismételt nekirugaszkodás most sikerrel kecsegtet, bár biztosíték most sincs semmire. Úgy vélem, a megújulásnak vannak előfeltételei. Az első az elvi megalapozottság. Amikor egy új társadalmi modellt sürgetünk, a jogállamiságot szorgalmazzuk, a tulajdoni, az érdek-, a szervezeti és ideológiai-kulturális pluralizmus intézményesítését, a gazdasági törvényességet és demokráciát követeljük, a társadalmi szolidaritás intézményeinek megerősítését, a hatalmi ágak megosztását és egy új alkotmányozó folyamatot támogatunk – az elvi alap máris megvan. Erről bővebben szólnak az országos KISZ-értekezlet dokumentumai is. A második a teljes nyilvánosság, amely lehetővé teszi, hogy az előítéletek rácsát félretolva tartalmi megítélés tárgyai lehessünk. A harmadik a párt támogatása. Legalábbis a Központi Bizottságé mint testületé, hiszen a végek és a középapparátus ellenállását úgysem kerülhetjük ki. A negyedik a működő szervezet, az, hogy felismerjük: a nyilvánosan ellenőrizhető, a nyilvánosan működő szervezet megtartja, emeli és nem elidegeníti tagjait. Mi bezáródtunk saját szervezetünkbe, pedig a fiatalok között kellene szervezetten cselekedni. A végső előfeltétel az elhitető erejű idő, hogy legalább fél évig kitartsunk, ki tudjunk tartani a meghirdetett célok mellett, no és tovább is...

Az országos KISZ-értekezlet elfogad majd egy politikai platformot, amely tisztázza politikai alapértékeinket és viszonyunkat a párthoz, a többi szerveződéshez, a társadalom csoportjaihoz. Ennek alapján – a szabad politikai szerveződés viszonyai között – réteg, terület, ágazat vagy egyéb szervezeti és frakcióképzési elvek alapján alakulhatnak majd ki azok a szerveződések, amelyek küldötteket állítanak a párt ifjúsági szervezetének áprilisi kongresszusára. A megújulás kérdésére tehát csak jövőre kaphatunk valódi választ.

VANKÓ MAGDOLNA

akkor figyelhette meg először és utoljára.

Kijön a szanatóriumból, majd újból visszakerül. Ötvenhatban is ott van, amikor a külföldi csomagok egyikéből egy öltöny ruha jut neki. Rá illő. Ezt azért tartom fontosnak, Asszonyom, mert akik Altorjai Sándort későbbi évei során öltönyben vagy fehér vászonruhájában látták, ámulattal emlegetik máig: „Olyan elegáns tudott lenni, mint egy orosz herceg." Az orosz herceg a szeretetcsomagból kapott ruhában esküdött és abban is temették el. Egyetlen darab volt életében...

A festés nem maradt szanatóriumi passzió.

Az egyetemmel párhuzamosan látogatni kezdi a Dési Huber-kört. Tamás Ervin szerint, aki oktatta: „Másfél év alatt gyakorlatilag mindent megtanult." Addigra diplomáját is megkapta, de fél, hogy tüdőbajával nem fogják sokáig alkalmazni egyetlen gyógyszertárban sem. Megpróbálja azért, dolgozni kezd, de megpróbálja a képzőművészeti főiskolát is. Azonnal felveszik. 1963-ban kézhez veheti immár második diplomáját.

Harmincéves. Patikus és festő. Ilyen előzményekkel csak Csontváry vágott neki a pályának. Az is ugyanolyan szegény volt, olyan nagy tervekkel teli, s szenvedéllyel kereste a magának való tájat.

Altorjai Sándor kétdiplomás magyar értelmiségi, mellében egy javulgató tbc-vel, zsebében néhány kölcsönforinttal jegyet vált a Déli pályaudvaron – személyvonat másodosztályra – Szigligetig. Pár éve szép tájat látott arra. Hátha az lesz az...

Mikor megérkezik, marad még egy ebédre való pénze, azt gondosan el is költi, aztán az utcán megkérdezi az első szembejövőt, tud-e valahol egy szénapadlást éjszakai alvásra.

Pompás nyári nap volt. A hivatalos szónokok az új kenyér és a 46-os alkotmány között egyensúlyozgatták tekervényes mondataikat. A Balaton környéke tele volt zsivajjal, hurkaszaggal és gyors nyári szerelmekkel.

Könnyen lehet, hogy a magyar festészet dátumfelelősei egyszer még fontosnak ítélik ezt a napot. Hogy ne kelljen kutatniuk hiteles emlékezők után, ide írom. Jegyezze meg Maga is, Asszonyom. 1963. augusztus 20-a volt. Altorjai Sándor élete és halála e naptól kezdenek közelíteni egymáshoz. Egyelőre még mérsékelt iramban.

Vannak, akiknél a paradicsomba és a pokolba ugyanaz az út vezet. Kiválasztottság kérdése ez. Ha letérnek a számukra kijelölt útról, abba pusztulnak bele, ha nem, akkor meg abba. Egyre megy.

Ott tartottunk, hogy a szigligeti vendéglőnél egy vászonöltönyös idegen ráköszön valakire. Szénapadlásról érdeklődik, de gyorsan hozzáteszi, hogy pénze nincsen. Szerencséje lett volna, hogy épp Simon Endre lakatosmester sógorát szólította meg? Nem. Fogadjuk el, Asszonyom, hogy vannak sorsszerű pillanatok, de ezekhez méltónak és felkészültnek kell lenni.

A méltatlanoknak nincs sorsa, csak sodródása.

Altorjai Sándor a lakatos családjának vendége lett. „Karcsú volt, szuperintelligens és fantasztikusan jóképű" – a ház asszonya huszonöt évvel később is kigyúl, ha arról a napról kérdezi valaki. „Tetszett magának?" – kérdezem hát. „Tetszett, de nem úgy... Bár a Sándor egyszer azzal jött, hogy tudja-e anyácska, mert így hívott mindig, hogy anyácska, szóval, tudja-e, hogy mi össze vagyunk toldva? S nevetett, mert csuda jóízűen tudott nevetni."

Mennyien emlegetik a nevetését, jutott eszembe, körbenézve a falakon, ahol csak Altorjai-képek voltak. „Ezekkel fizetett a férjemnek, amiért az segített a házát építeni." A két legnagyobb a lányánál van. Átmegyünk, sokáig álldogálunk előttük a hónaljig kicsempézett szobában. „Túl nagyok, a lányoméknál útban van. Szeretném őket eladni. Maga szerint mennyit kérjek értük? Szerintem kétszázezret minimum megérnek... Mit gondol?"

A férjére gondoltam, aki bemutatkozott, aztán eltűnt. Nehezére esett volna beszélni a barátjáról? Miért? Könnyebb volt hóviharban falazni? Katlanban forralták a vizet, azzal keverték a maltert. Mire a kő a helyére került, a massza megfagyott.

Egy patikus-festőnek, persze, nem adják könnyen, hogy saját háza legyen. Még azon a télen ledőlt a hátsó támfal. A támfalakat újjá lehet építeni. De mi legyen, ha dőlni kezd olyasmi is, melynek nincs neve, s anyaga?

Az előbbihez feltétlenül mérnök kellett. A festő Erdély Miklóst hívta, akit aztán az utóbbiért is felelőssé tesznek sokan. Ő lett – sziszegik – Altorjai Sándor rossz szelleme. Mindenesetre szomorú, hogy a festő szigligeti paraszthaza az egyetlen, mely az ő tervei szerint épült fel Magyarországon.

Sötét este van, a tűzhelyen lecsó fortyog. Tán az utolsó, ami friss paradicsomból és paprikából készül az idén. Mégiscsak megtaláltam a házat. Ugyanabban a fotelban ülök, amelyikben tizenöt évvel ezelőtt. Kinga, a feleség, tűnődve néz cigarettájának füstje után, aztán rám. Lassan, megfontoltan ejt ki minden szót. A füst könnyed játéka és a nehezen kimondott szavak különös feszültséget teremtenek. Néha fél percig hallgatunk, ami nagy idő tud lenni, főleg ott, ahol alig öt méterre van az a gerenda, melyre Altorjai Sándor rácsomózta rövid életét.

Ilyen közegben nem lehet összevissza beszélni. Dr. Gyökér Kingának egyébként sem kenyere az ilyen beszéd. Ügyvéd. Igaz, most a saját múltját képviseli. Alperesként vajon? Bárhogyan is, nem lehet könnyű.

„Első botránya azzal a képpel volt, aminek azt a címet adta, hogy »Süllyedjek fölfelé«. Először az Ernst Múzeumban lett kiállítva. Ott is volt a kiállításon – lefüggönyözve. Nem engedték bemutatni, de elvinni sem tudták a méretei miatt. Lefüggönyözték hát. A nyolcvanas kiállításon már nem függönyöztek – zsákvásznaztak. A bizottság, melynek hangadója a kerületi pártbizottság egyik embere volt, úgy vélte: »Zsidóügyi kép került a falra.« Igenám, de nem tudták eldönteni, hogy cionista-e vagy antiszemita. Mellesleg Erdély Miklós kalapos arcmása van rajta, de nyilván ismeri... Kései elégtétel, de Sándor halála után a Magyar Nemzeti Galéria azonnal megvásárolta, és azóta többször is ki lett állítva."

Ágyas pálinka kerül az asztalra, aztán az elkészült lecsó. Megcsendesedünk rövid időre. Evés közben a festő halála utáni kiállításának katalógusát lapozgatom. Visszaemlékezések, versek, képek adatai. Aztán váratlanul egy fekete négyzet. „Ez micsoda?" – kérdem Kingát.

„Ez egy kép, amit még megemlíteni sem lehetett. Az a bizonyos »Bocsánatot kérek«... Hosszú története van. Talán tudja, hogy Sándor egyetlen önálló kiállításának, ami hetvenegyben volt a Mednyánszky-teremben, csak negatív visszhangja volt. Ez végképp elvette a kedvét attól, hogy valaha kiállítson. Úgy tűnt, feladta. Akkor kezdett el inni... Miklóséknak mégis sikerült rábeszélni arra, hogy a Fiatal Művészek Klubjában csináljon egy tárlatot. Akkoriban ott mindent lehetett. Arra készítette ezt a képet. Az egész terembe ezt az egyet. Kétségtelen, hogy megdöbbentő. Egy berácsozott aranykeret, rajta lakat leforrasztva, és az egészből kilóg egy vörösen izzó infralámpa... Nos, a rács, a rézlakat, amin ráadásul cirill betűk voltak, Sándor édesanyja ugyanis Ungváron vette, s tőle kunyerálta el, hozzá még az a szerencsétlen időpont: 1976. október közepe, mindez olyan félelmet keltett az FMK vezetőjében, hogy azonnal berohant a Fővárosi Tanácshoz. Onnan kivágtatott egy hivatalnok, s a vége az lett, hogy bezárták a termet, és kitettek egy táblát, miszerint: »A kiállítás technikai okok miatt elmarad.« Sándort, aki a megnyitó előtt elment a barátaival meginni valamit, ez a tábla fogadta. Máig sem tudom, hogyan sikerült a képet és őt kimenteni onnan... A lakatosmestert a kiállítás után behívták a rendőrségre, és kihallgatták."

Altorjai Sándor özvegye nem folytatja. Nézünk a fekete négyzetre. Egy korszak jelképe. Egy festő halálos ítélete. Bár ahhoz még kellett a gégerák is. Olvastam valahol, hogy bizonyos betegségeknek a rossz lelkiállapot szinte melegágya. Hát annak Altorjai Sándor nem volt híjával.

A falu sem fogadta be. Egy kocsis ostorával akart végigvágni rajta, de Simon Endrét, a barátját találta el. Kutyáját megvakította valaki. Mindenkinek előre köszönt, amit gúnyolódásnak vettek, mert többnyire nem köszöntek vissza neki.

Vajon meddig tudja elviselni az ember, Asszonyom, hogy sorra csukódnak be körülötte az ajtók? Garcia Márquez egyik írása jut eszembe. A kisváros főterén mindenki tudja, hogy meg fognak ölni valakit. Mindenki tudja, hogy közelednek a gyilkosok, és ott áll magában az áldozat. Mégis bezárkóznak mind. Percek kérdése, hogy meghallják a lövéseket...

Az utolsó időben alig volt hangja. Érmezei Zoltán segített neki, mikor festett, mert akkor már egyebet sem tett. Régi vásznait is átigazította. Amikor eljöttek a barátai, verseket mondott magnóra. Legtöbbször Erdély Miklós verseit, amihez a lemezjátszón zene szólt. Deim Pál így emlékezett vissza az egyik estére: „Távozásunk előtt lekapcsoltuk és elraktuk a lemezjátszót. Sándor, ahogy ezt észrevette, nyugodtnak látszó mozdulatokkal, apróra zúzta baltájával a lemezjátszót."

Már nem akart élni. Előbb az ereit vágta fel a kádban, utána motorral nekiment egy szemből közeledő autónak. De úgy látszik, még nem jött el az ideje. 1979. október 10-én délelőtt felmegy a műterembe, megiszik egy sörösüvegnyit a legerősebb permetléből, aztán átlendíti a gerendán a kötelet.

Pilinszky ezt írta róla búcsúztatójában: „Egy lehetőségeiben megrekedt Van Gogh volt, és ennyiben talán Van Goghnál is többet szenvedhetett."

Kinga hirtelen kiegyenesedik. „Tudja, hogy ma van Sándor halálának a napja?" Nem tudtam. Érzem, minden szőr kiegyenesedik a karomon. Soha olyan sötétnek nem láttam még éjszakát, mint akkor, amikor elbúcsúztam, s kiléptem Altorjai Sándor házának kapuján. Az ég legyen velünk!

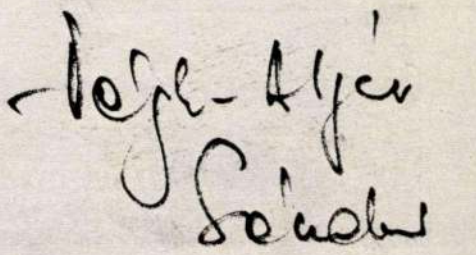

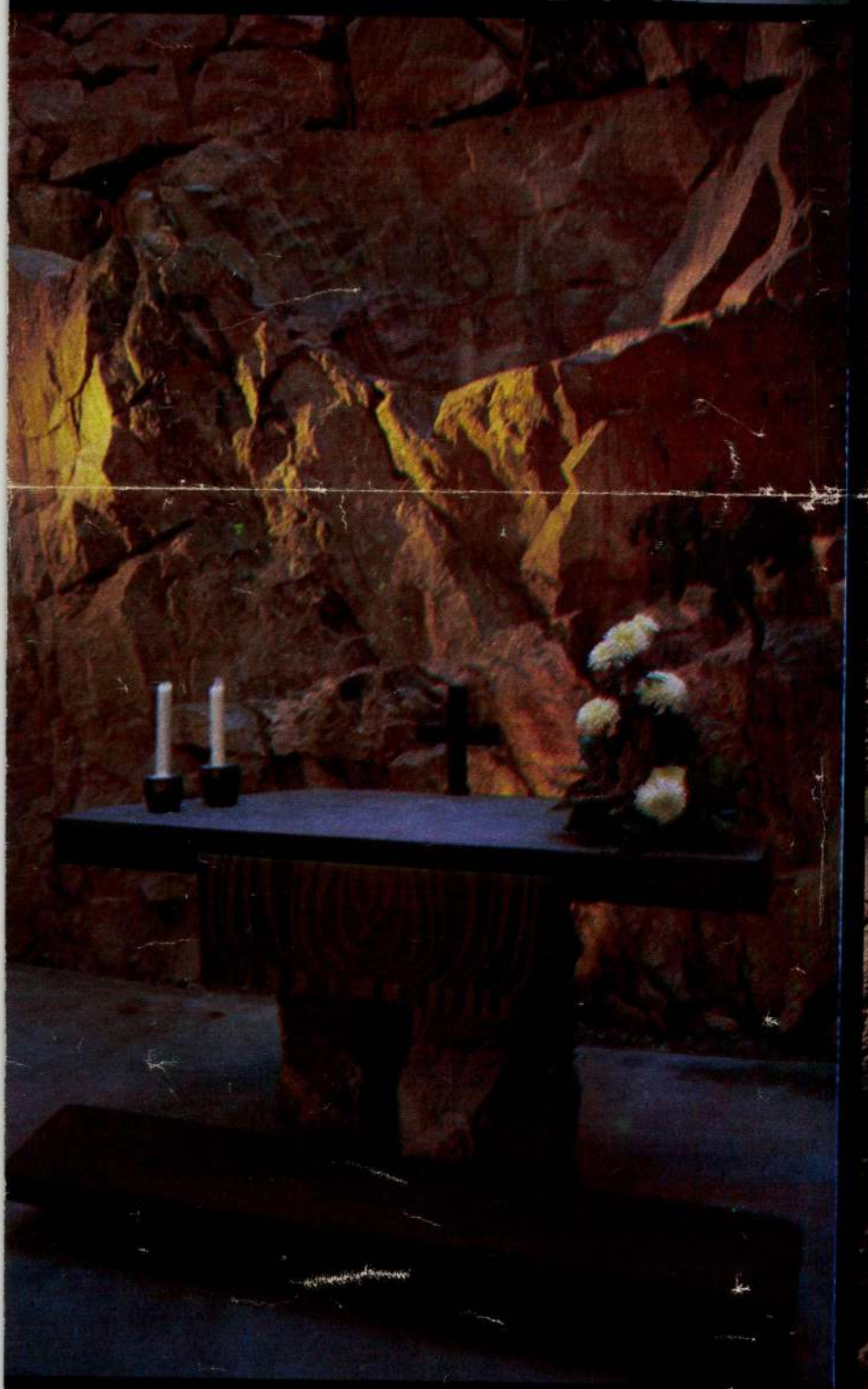

HELSINKI

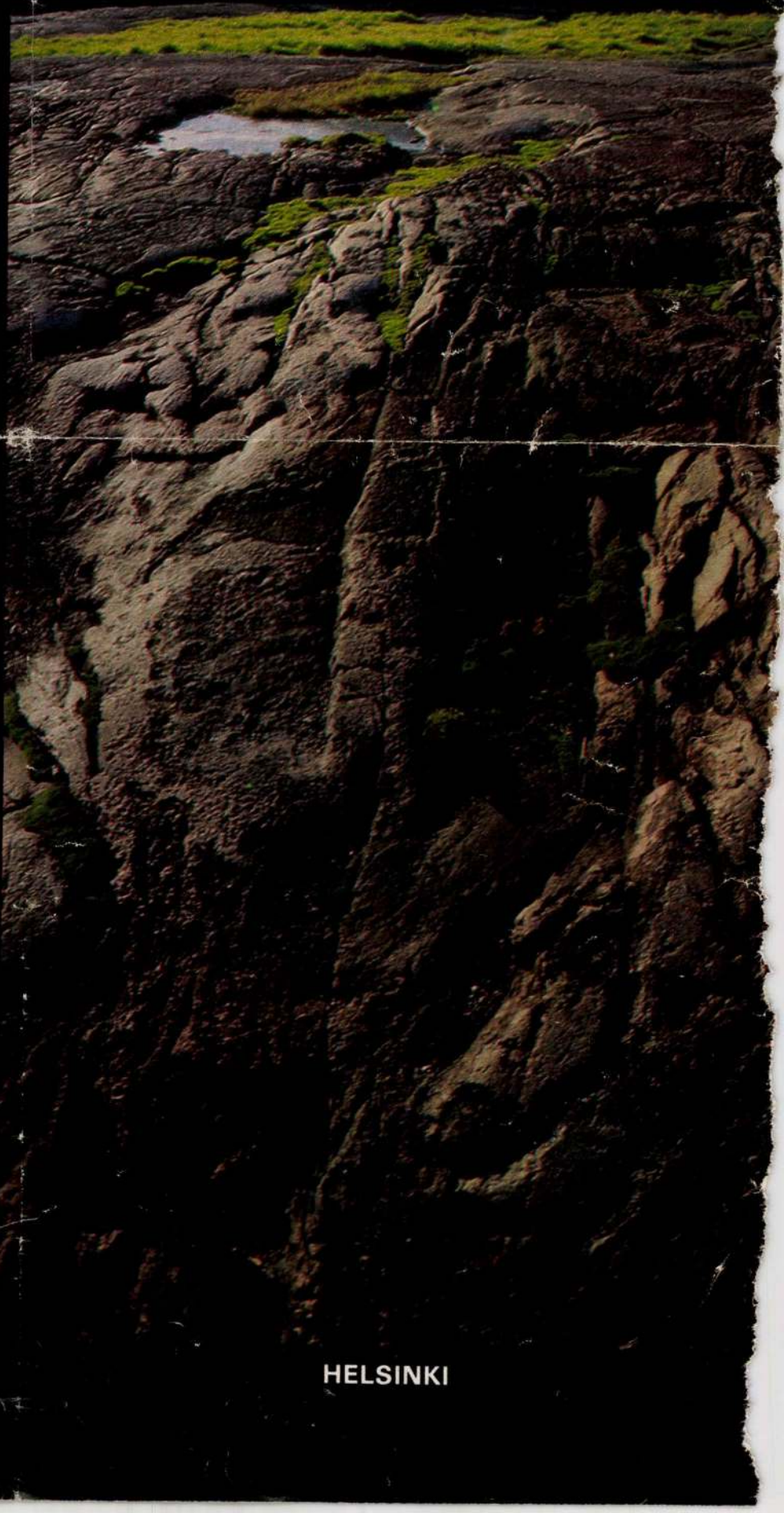

HELSINKI

TEXAS INSTRUMENTS
STALKER 9 GRANT AM-FM COMMODORE COMPUTER
SINCLAIR
PACIFIC

RADIO BUDAPEST

Wien 7, Andreasgasse 4 (Mariahilfer Str. 84) · Tel. 93 72 11

TELEVÍZIÓ- ÉS VIDEOKÉSZÜLÉKEK

LAKOSZTÁLY NÁSZ-AJÁNDÉKBA...

Az első felejthetetlen éjszakát
ifjú hitvesével
az Atrium Hyatt
Budapest Szállodában
töltheti egyik elegáns
lakosztályunkban,
ha esküvői rendezvénye színhelyéül
szállodánkat választja.
A részletekről felvilágosítást ad
az éttermi igazgatóság
a 178-814-es telefonszámon.
Cím: Budapest V., Roosevelt tér 2.

ATRIUM HYATT BUDAPEST

8264 SZIGLIGET

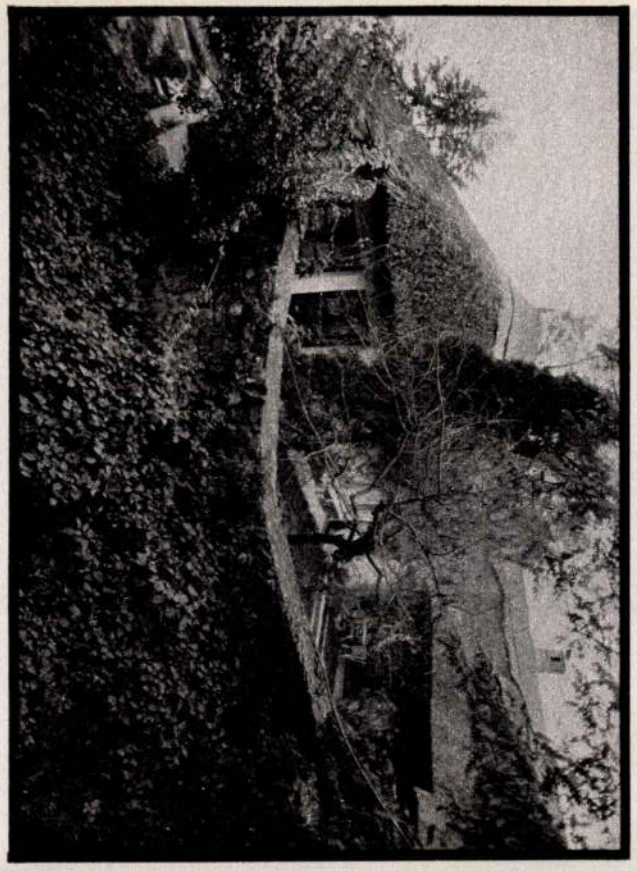

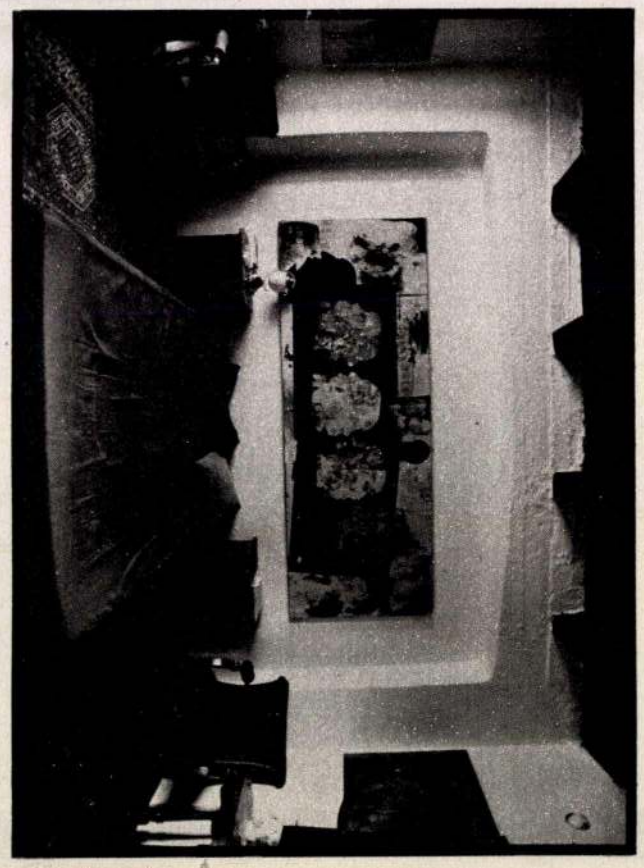

HORVÁTH PÉTER felvételei

SZEGŐ GYÖRGY:

Íratlan múlt

Ha a képzőművészet iránt érdeklődő magyar önkritikus magába mélyed, számba veszi, mit nem látott, mit nem ismer, mit nem ért — mentségeket is talál bőven. Tendenciák szerint alakult már jó hét évtizede a hazai múzeumi gyűjtés, ami volt, azt is bizonyos szűk szemszög és újabban még szűkebb büdzsé korlátozta. Nehéz lehetett a szakemberek helyzete is, amikor a maguk "párt"-atlan értékrendje szerint szerettek volna gyűjteményt gyarapítani. Átlag és szakember utazni alig tudott, három évente, vagy éppen soha. Közben a háború utáni romos Nyugat-Európa rég felzárkózott, ennek a képzőművészet megbecsülése — ez mindig polgári jelenség volt, maradt annak polgárpukkasztó szakaszában is — pontos mutatója lett. Az utolsó évtizedek Pompidou Center-je, Louvre-bővítése, Mönchengladbach, Köln, Frankfurt, Stuttgart és legutóbb Bonn új múzeumcsodái az európai építészet legmagasabb teljesítményei — bennük régi és új művek bizonyították az európai civilizáció folyamatosságát.

Nálunk ilyesmivel nyilvánosan a székesfehérvári István Király Múzeum foglalkozott. (Éppen most az 1981—89 között készült "Kelet-francia", azaz magyar anyag látható ott.) A Magyar Nemzeti Galéria csak 1991-ben kísérelte meg több mint kétszáz főmű bemutatásával feltárni, mi történt a hatvanas-hetvenes években, a honi műtermekben. Nem is dönthető el, mikor kezdődött a neo-avantgárd Magyarországon, 1957-es Tavaszi Tárlaton, vagy 1966-os happeningeknél, esetleg később? Valójában a dátum azt a jelölné, amikor a magyar korábbi, az egyetemes akította megszűnt. Nem az egészről, hanem — ahogyan azt egyéb hiányok közepette már megszoktuk — arról, amit nem láthat a látogató: "meg lehet-e írni a korszakot Kondor Béla mellőzésével?" Most, az új szerzemények kiállításán, igaz, mintegy búcsúzásként, az utolsó Kondor "Férfi, konstrukcióval" című melankolikus alapvetése. Nem arról van szó, miért nem írja már meg valaki még az ezredforduló előtt a modern magyar művészet történetét, hanem inkább arról, van-e egyáltalán jövő, vagy az idő — és az igazság — áramlási iránya végleg a múlt felé fordult?

A Nemzeti Galéria új szerzeményeinek tanúsága szerint múlt is van, sőt jövő is lehetséges. *Hans Siebenbürger* XV. századi táblaképei, *Mányoki Ádám*, *Dorfmeister István*, *Barabás Miklós*, *Brocky Károly*, *Telepy Károly* és *Székely Bertalan*, *Telcs Ede* vásznai és plasztikái mellett feltűnően sok az olyan nemrég vásárolt alkotás, amely alatt ez áll: "magyarországi festő", "ismeretlen...századi művész", "középkori festő". Meglátszik, voltak már olyan szabadrablással megvert háborús korok errefelé, amikor nemcsak a művek keltek lábra, de valahogy a krónikás íróeszközein sem volt áldás, az alkotóknak még a kiléte is homályba veszett. Itt van például egy Szent Peregrint ábrázoló, kissé Blake-t előlegező kép, szerzőjéről annyit tudni bizonyosan: "közép-európai festő a XVIII. század közepén".

Majdnem kép nélküli, írott mítoszként van csupán jelen az amúgy is irodalomcentrikus magyar kultúrában a klasszikus avantgárd — többek esetében emigrációba kényszerült — köre, akik közül most újonnan szerzett művel szerepel *Moholy-Nagy László*, *Máttis Teutsch János*, *Weininger Andor*, *Vajda Lajos* és *Jaschik Álmos*. Utóbbinak váteszi látomása, az 1931-es "Jézus megkísértése", most került a Nemzeti Galéria birtokába. Az ördögnek náci jelvényt idéző szárnyai vannak, s az Emberfia vörös drapéria előtt ijedten hallgatja a kor őrült szavát. Glóriája félreérthetetlenül fehérlik a zászló közepén. 1931-es keltezésű *Jándi Dávid*nak az a nemrég Miskolcon feltűnt képe is, amelyben megkísérli Nagybánya reformjait Csontváry örökségével összekötni. *Bálint Endre* tizenkét darabból álló, okkult padozatra — csillag alakú padlólapokra — festett sorozata és *Erdélyi István* nem kevésbé titokzatos mandalája vezet át a 60-as évekhez: *Altorjai Sándor* Gyagya bácsis, *Csernus Tibor* Lehel piacos, *Veszelszky Béla* kozmogonikus és *Frey Krisztián* sárgolyóbishoz kötődő/ragadó képeihez. *Perneczky Géza* "buborék-akció"-ja, *Sáros András Miklós* "íratlan múlt"-ja még mindig a melankólia attitüdjével közeledik az akkori jövőhöz, napjainkhoz. Végre megjelentek a gyűjteményben olyan kortársak művei, mint *Samu Géza*, *Gaál József*, *Szurcsik József*, *Szabados Árpád*, *Kőnig Frigyes*, *Gémes Péter*, *Kicsiny Balázs*, *Révész László*, *Galántai György*, *Roskó Gábor* vagy *Baksai József*. *Méhes László* "Langyos víz" című képe olyan korszakszimbólum volt láthatatlanul — reprodukció formájában is, mint az egykori Kalauznő. Kellene most valamennyi rálátás, s ha már senki nem támogatja a kor és műtörténeti feldolgozást, legalább állandó kiállításon lehessen látni a már nem is olyan "frissen festett" képeket, hogy a jelen ne váljon íratlan múlttá, ismeretlen XX. századi művészek diffuz relikviáivá. (Budavári Palota, "C" épület)

Ági és a lány

Asta Nielsen "fekete" vamp. Sötét, belülről pusztuló tünemény. Erősebb, mint a férfiak, de bűnös nő.

Greta Garbo: "fehér" vamp. Tiszta, mert élet- és világidegen. Naivitása hideg.

Marlene Dietrich: "átmeneti". Műfajok és nemek felett utazó nagyasszony. A modern szórakoztatóipar sztárjainak ősanyja. Karády Katalin: "magyar" vamp" , lehetett volna, ha akad mellette egy férfi. A pocakos Jávortól, dzsentrifiúktól, villanymérnököktől csak kalandokra tellett. Áldozat.

Goll Bea: hosszú lába, depresszív dekorativitása alkalmassá tette volna mindenre, de ma már Nemeskürty tanár úron kívül, nem emlékszik rá senki sem. A vampnak pedig a múltja a jövője.

Méhes Marietta: tipikus "fehér" vamp. Hidegen éget. Népköztársaság úti kiadás.

Bárdos Deák Ágnes: "fekete" vamp.

Koko: a három példa variánsa. (Nico indulhatott ilyennek, csak szelídben.) Alaptípusa a "fehér" vamp.

Urbán Mariann: A mutáns mutánsa, a Marietta típusé. Viszont ő a legszebb (lásd Rocktérítő).

Soma: Nem vamp. Édesanya. A fentiekből remélhetően kitűnik, hogy a magyar marginális zene legmaradandóbb vívmánya: megteremtette a magyar vampot.

Na, de ne szaladjunk ennyire előre. A viktoriánus kor csökött nőeszménye a magyar popzenében maradt legtovább divatban. Helyi mutánsok formájában. A tanítónéni okos lány — céda — vidéki lány típusminták erősebben befolyásolták könnyűzenei gusztusunkat, mint amazok bizonyos három T-k, amelyek közül persze legalább kettőhöz hozzá igazíthatók ezek is.

A pillanat azonban, amikor Marlene Dietrich úgy döntött, tevékenységének fő területeként a koncertpódiumot használja majd a filmvászon helyett, a világ minden pályáján eldöntötte jó előre a meccset. Dietrich nem elég, hogy a "feje búbjától lábujjáig" volt tele szerelemmel, mint a Kék angyalban Lola-Lola, ezt egyenlő intenzitással sugározta is mindenki felé-, az illető nemi érdeklődésének irányától függetlenül. Ezért volt jelentős tett, amikor a Nielsen-i Garbo-i, Harlow-i szerepek betetőzőjeként, ez előtt a szerepjátszás előtt nyitott új távlatokat. Elvis *Presley*, *Paul Anka*, *Mick Jagger*, *David Bowie*, *Freddie Mercury*, *Michael Jackson*, az *Army of Lovers* és társaik, egy logikai láncolat részeként válhattak mindenképpen hatásosabb előadókká a pályatársaknál. Előadóművészetük transzszexuális jellege miatt. A magyar alternatív zene vampjainál ez utóbbi változott indifferenciává — inkább transzszexualitásról beszélhetünk. (Ez nem példa nélkül álló deviancia. Hasonló módon keverte, már a *Stooges* idején is, *Iggy Pop* a "sztár" sérthetetlenségét, az önpusztítás és az idióta gesztusát, így üzen manapság *Annie Lennox* minden performance" a halálról, s ily módon bújtatja *Laurie Anderson* személyiségét szintetikus hangok mögé.) "Elszaladni késő, itt-maradni kár", énekelte Marietta a Trabanttal, "Oh, már megint ez a depresszió" búgta *Kecskés Kriszta*, és ez volt ebben a zenében a lényeg. A felülemelkedés sansza helyett a szubkulturális hierarchia posztjai és a szerep ugyan nem silányult puszta travesztációvá, mint nyugaton, de már nem is előadói fogás: az élet vállalásának ironikus vagy apatikus gesztusa. Utolsó előtti stáció. Lehetett valaki "fekete vagy "fehér" a, szín nem volt más, csak a stratégia része, célja pedig az életben maradás. Nemiségének megtagadása vagy annak ereje annyit ért, mint alkalomadtán egy bikacsök.

...ttalak, de ...ett engem figyelmeztet-
...m is figyeltem,
III. A Petriss Brúnó tánciskolájá-
ba jártunk valahová a belváros-
ba, és tanultunk keringőt, tan-
gót, bigint, foxtrottot, és ami ak-
kor nagyon modern volt: swin-
get. Jóska, a legjobb barátom,
ott ismerkedett meg egy lánnyal,
akivel egy darabig együtt is jár-
tak, és ez a lány a Te barátnőd,
osztálytársnőd volt.

— Te nem látod, hogy néz rád a Vera? — kérdezte egyszer mély szemrehányással. — Nem látod, hogy tetszel neki?

Micsoda?! Hát akkor jobban megnéztelek magamnak, és rögtön úgy találtam, hogy Te is tetszel nekem. Egész helyes lány vagy, sőt szép. Gyönyörű! Barna hajad van, barna szemed, szép ívű sűrű barna szemöldököd, és jól táncolsz. Én is jól táncoltam. Beszédhibás gyerek lévén úgy okoskodtam, hogy ha már szavakkal (nagy sóderrel) nem bírom elbűvölni a lányokat, legalább a táncban legyek kiváló. Ugy fogtam föl, mint valami sportot, valami talajtornát, ami zenére történik: nagyon komolyan vettem. A legközelebbi össztánc alkalmával állandóan visszakértelek a tánciskolában; a végén irtózatos zavarban fölsegítettem rád a kabátot, megkérdeztem, hazakísérhetlek-e, és máris halálos szerelmes voltam. Tizenhat éves korban így megy ez; nálam legalábbis így ment.

Váltott műszakban jártál iskolába, emlékszel, és én minden délutános héten ott vártalak a lenánygimnázium kapuja előtt a Váci utca és az Irányi utca sarkán — ott most valami általános iskola működik. Nagyon szigorú édesapád volt, ezt rögtön a kapcsolatunk elején közölted, így csak titokban találkozhattunk, és bújkálnunk kellett. Ez izgalmas

...ákat. Egyszer az iskolai ve-
cében csak hülyülésből bele-
szippantottam egyik osztálytár-
sam cigijébe. Délután, emlék-
szem, a Vörösmarthy téren csó-
kolóztunk akkor. Azt mondtam,
olyan jó, dohányillatú a szád.
Kész, vége. Azóta dohányos va-
gyok.

De az apád valahogy tudomást szerzett a kapcsolatunkról. Nem tudom, hogy. Azóta sem akarom megtudni. Mindegy, eljött délutánonként a gimnáziumhoz, elragadott tőlem és hazavitt. Másnap újra ott volt. Persze én is. Harmadnap megint. Negyednap is. Ötödnap odajött hozzám, és azt mondta, hogy ha még egyszer meglát itt settenkedni, föl-pofoz, s ez nem látszott tréfadolognak, jó nagydarab ember volt, alig negyven éves, a legszebb férfikorban. Egy komolyabb pofonjától fölbukfencezhetem volna. No de honnan tudta, hogy én vagyok én? Hogy én vagyok az a srác, aki Téged les? Nem mutattak be neki sohasem. Egyszer láttam az uszodában, tudod, amikor megbeszéltük, hogy az uszodában találkozunk, de nem szólhatunk egymáshoz, mert Te az apáddal leszel. Nem is szóltunk, csak néztük egymást epekedve, s egyszer megérintettelek, mintegy véletlenül a víz alatt, amint elúsztunk egymás mellett. Lúdbőrös lettem tőle. Nagyobb élmény volt, mint később, fölnőtt koromban némelyik szeretkezés, pedig csak a karunk súrolta egymást.

Akkor sem buktunk le, amikor egyszer, hogy a szüleid elmentek valahová, fölsurrantunk hozzátok. Megmutattad a lakásotokat. (Az enyémet láttad már, nem volt nagy ügy, az én szüleim nem voltak szigorúrak.) Érdekelt. Tudni akartam, hol élsz, milyen bútorok között járkálsz, hogy elképzelhesselek magamnak, amikor nem vagyunk egy-

Tudtam (vagyis úgy tudtam), szűz vagy. El akartalak venni. Nem szűzen, persze, nem voltam én se prűd, se vallásos, de a testi kapcsolatnak bennem még nem jött el az ideje. Nem éreztem sürgetőnek: szerelmes voltam. Nem szeretkezni akartam mindenáron. Téged akartalak. Egy életre.

De honnan tudta meg az apád, ki vagyok én? Máig sem jöttem rá...

Azzal az osztálytársnőddel hivattalak föl, nem egyszer, tízszer, nem tudom hányszor. Vagy nem voltál otthon, vagy nem hívtak oda a szüleid, alszol, tanulsz... — te vagy az, miért nem jössz föl? — kérdezték a barátnődet. Egyszer végre sikerült. Te vetted föl a telefont, és a barátnőd átadta a kagylót. Szörnyű izgatottan, suttogva kérdeztem, hogy hol és hogyan találkozhatnánk. Mindent megteszek érted, fölpofoztatom magam, ha kell, az apáddal is! Éneklős, kicsit nyafogó hangon felelted, hogy hagyjuk abba. Te nem bírod ezt az állandó harcot a szüleiddel.

Egyszerűen nem értettem.

Akkor meg voltam győződve, hogy a szerelem mindenható. A szerelem minden akadályt legyőz. Hogyne győzne hát le egy olyan jelentéktelen akadályt, mint hogy a szüleid tiltanak tőlem. És egyáltalán, miért tiltanak? Mivel érdemeltem én ezt ki? Magamban úgy magyaráztam, talán azért, mert egyidősek vagyunk...

Másfél évig őriztem magamban ezt a szerelmet, úgy, hogy felőled nem is hallottam. Nemcsak balkézről ám: hűséges voltam, akár egy szerzetes. Aztán találkoztunk — véletlenül. A Dunán, egy hajón.

Én Lupánál szálltam föl; egyik osztálytársamék nyaralójában voltam, Te valamilyen na-

...venkénti nyara volt.) Menjek
oda szerdán, ebédidőben, ki
fogsz lógni.

Dobogó szívvel vártam szerdán egy rózsadombi palota előtt. Ott működött a tolmácsiskola. Nem sokat beszéltünk: végigcsókolóztuk az ebédidőt, legalább egy órát a Rózsadomb fái alatt.

Nekem nem is volt szükségem beszédre. Szeretsz, szeretsz, hát Te is szeretsz! — ez viharzott bennem.

Aztán jött a VIT, a nyár; és én a VIT alatt az angolul beszélő csoportok körül őgyelegtem, és Téged lestelek a tömegben mindenütt; természetesen nem találtam Rád, de azt az egy órás csókolózást úgy őriztem a lelkemben a VIT élményzuhatagai alatt, mint a legboldogabb jövő zálogát.

Csak ősszel értelek el telefonon. Ez sem ment simán. Jóska barátom szerelmével (nem azzal a tánciskolaival, az futó kaland volt), Pannival hívattalak föl számtalanszor, míg egyszer sikerült. Megbeszéltünk délután háromra egy randevút.

Panni, aki nékem is szívbéli jóbarátom volt, anyás szeretettel készített föl a nagy eseményre. Először is, mondta, vegyek föl öltönyt. Nem volt öltönyöm, apám öltönyét kértem kölcsön, odaadta, megértő volt. Aztán Panni a lelkemre kötötte, hogy legyek frissen borotvált, vágjam le és sikáljam ki a körmömet, pucoljak cipőt, és vigyek virágot neked. Virágot?! Életemben nem vettem neked virágot! Nem baj, mondta Panni, *most* fogsz. És három szálat, úgy illik. És ne legyek zavarban, mert az a nyári csókolózás a Rózsadomb fái alatt önmagáért beszél, de ne kezdjem mindjárt azzal, hogy szeretlek. (A hajón sem kellett volna rögtön közölnöd, hogy te nem jársz senkivel — oktatott

...ben poroszkáltunk a körúton.
Kiderült, hogy ez az István a vő-
legényed, talán több is már an-
nál, és a vőlegényed volt nyáron
is, amikor a hajón találkoztunk,
és akkor is, amikor csókolóz-
tunk a Rózsadombon.

Nem értettem. Nem értettem a hajót, a Rózsadombot, nem értettem, miért találkoztál ma velem, csak azt értettem, hogy vége. Amit én közel két éven át dédelgettem a lelkemben, az nincs. Abból semmi sem igaz. Lassan, sietség nélkül léptem le az ütestre, és ugrottam föl az első villamosra. Nem búcsúztam el Tőled, de nem haragból, csak annyira fájt, hogy azt sem bírtam kinyögni: „hát akkor szevasz!"

Jóska is, Panni is, akik idősebbek voltak nálam, tapasztaltabbak is, érteni vélték. Jóska azt mondta tűnődve, megfontoltan, hogy talán le kellett volna Veled feküdnöm akkor, két évvel előtt. Panni gyakorlatiasabb volt. Az Ákos nem ötödéves — mondta — nem DISZ-titkár, nem párttag és nem áll előtte fényes karrier.

De akkor mire kellettem én? Hogy bírtál velem csókolózni, ha az István volt a vőlegényed?!

Áldott naivitás! Már nem voltam szerelmes, nem is haragudtam, fekete keserűség borított el. Akkor lettem fölnőtt.

Az ember akkor lesz fölnőtt, amikor tudomásul veszi az értethetlent.

És lehajtja a fejét.

Nem tudom, merre vagy, és megvagy-e még egyáltalán. Itthon élsz vagy külföldön (mindig jó nyelvérzéked volt)? Biztos unokáid vannak. Barna haja megőszült. Mit kezdenénk e...
mással, ha találkoznánk?

Még csak annyi... ha
mandarint eszel, jussak
róla.

ALTORJAI SÁNDOR festő A-17-14
Maklár, 1933

Gyógyszerészi tanulmányok után döntött a festői pálya mellett, amelyre Hincz Gyula és Fónyi Géza készítette fel a Képzőművészeti Főiskolán. Tanulmányuton a Szovjetunióban, Csehszlovákiában és Franciaországban járt. 1963 óta jelentkezik munkáival a Studió tárlatain és az országos rendezvényeken, egyéni kiállitása 1971-ben volt a Mednyánszky Teremben. - Avantgardista szemléletü, a müvészetet elsősorban magatartásnak felfogó festő, aki gyakran meghökkentő témák, alakzatok és szinek közvetitésével fejti ki az emberről és a világról alkotott nézeteit.

Művészéletrajzok 19

99 sír – 1 nevet

Gaál Gyula (SZDSZ) felszólalásából

Szívesen mondanám, hogy egyik szemem sír, a másik nevet, de sajnos nem tehetem, mert ehhez legalább száz szememnek kellene lennie, hogy az egyik nevethessen, miközben a 99 sír.

Az öröm mindenekelőtt abból táplálkozik, hogy noha november végén a kormány azt ígérte, hogy a költségvetési javaslatát be fogja terjeszteni december 1-jére, ennek ellenére beterjesztette december 1-jére, valóban.

Másik pozitívuma a költségvetésnek az, hogy végrehajtása során a kormányt szigorú előírások kötik, a kiadási fejezetek, címek és kiemelt előirányzatok között főszabályként csak a parlament jóváhagyásával lehet átcsoportosítani. Ez még akkor is méltányolandó törekvés, ha a törvény e szabály rögzítése mellett, után hosszan sorolja a kivételeket.

De a szabályozásban túlságosan általánossá válik a kivétel, és eleve több helyen be van építve a kormány mérlegelési lehetősége.

Elismerem persze, hogy szüksége is van a kormánynak ezekre a beépített módosítási, változási lehetőségekre, hisz tele van a költségvetés megindokolatlan és megalapozatlan tételekkel.

A kiadási oldal megalapozatlansága abból ered, hogy a kormány *nem gondolta újra az állami feladatvállalás körét és mértékét*, így nem is tesz javaslatot annak a költségvetési kiadási oldalt is érintő újrafogalmazására. Ez nemcsak azt jelenti, amit a költségvetési törvényjavaslat általános indoklása is tartalmaz, hogy az úgynevezett nagy elosztási rendszerekben – az oktatásban, az egészségügyben – még nem következtek be azok a változások, amelyek a működési alapelveket érintenék. Sokkal szélesebb körben hiányzik az egyes költségvetési címek, kiemelt előirányzatok feladatorientált újragondolása; tovább él az egyes rovatok előző évi bázisra épülő tervezése, egyes feladatok párhuzamos finanszírozása, az egyidejű pazarlás és szűkmarkúság.

Bújtatott területek

A költségvetési javaslatban nincs megfogalmazva új preferenciarendszer, s nem derül ki, hogy milyen kompromisszumok húzódnak meg az egyes döntések mögött. Úgy kell például a költségvetésről beszélnünk, mint ha pusztán kiadási és bevételi tételek vitája zajlana, és az e mögé bújtatott politikai döntésekről – ha ezek egyáltalán megszülettek – nincs is információnk.

Ilyen bújtatott terület a vállalati támogatáscsökkentés. A vállalati támogatáscsökkentésekre is úgy tett a kormány több tízmilliárd forintos javaslatot, hogy közben nem zajlottak le azok a politikai viták, amelyek tisztázhatták volna, hogy ezek a javaslatok hogyan érintik a különböző szakmai csoportokat, társadalmi csoportokat, milyen földrajzi-területi vonatkozásai vannak.

Nem tudjuk például, hogy változik-e a mezőgazdaság jövedelemhelyzete a támogatások elszámolásának változásával, abból adódóan tehát, hogy az eddigi szocialista államközi elszámolások helyett ezentúl dollárelszámolásban zajlik a kereskedelem.

Elbújtatott politikai döntés van a költségvetésben akkor is, amikor a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége közművelődési intézményeiről beszél. Elismerem, hogy nem nagy tétel ez – de úgy kellene nekünk dönteni szakszervezeti művelődési intézményekről, hogy tulajdonjogi vitákat nem folytattunk le, tulajdonjogi tisztázatlanságok vannak. Amikor döntünk, nem dönthetünk úgy, hogy *vagy* a művelődési intézményeket támogatjuk, *vagy* a szakszervezeteket, hanem a kettőnek valamilyen keverékéről van szó.

Utolsó példaként talán a legfontosabbat szeretném megemlíteni, a társadalombiztosítás elbújtatott problémáját, ami megjelenik ebben a költségvetésben. Tavaly az egészségügyi kormányzat olyan forráscserét hajtott végre, hogy az egészségügy finanszírozását áthelyezte a társadalombiztosításba, és ezzel párhuzamosan a családi pótlékot a költségvetésbe tette. Ezek akkor nagyjából azonos tételek voltak, és egy olyan, homályosan megfogalmazott koncepció volt mögöttük, hogy az egészségügyet biztosítási alapokra kell helyezni, ugyanakkor a családi pótlék egy olyan szociális rendszer, ami költségvetési feladat. Igen ám, csakhogy a vita lefolytatásának hiánya miatt, végiggondolatlansága miatt, kapkodón, egy évre lett ez a döntés meghozva. Most úgy kell az újabb költségvetési törvényt meghoznunk, hogy nem újítottuk fel ezt a vitát.

Természetesen ezeket a vitákat most sem fogjuk tudni lefolytatni. Azt azonban merem állítani, hogy módosító indítványainkat egy új preferenciarendszert követve fogalmaztuk meg, amelyben a legfontosabb tényező az, hogy a gazdaságban a *piaci elemeket erősítsük* – még a költségvetési intézmények terén is –, az, hogy a szociális rendszert megerősítsük az önkormányzatokon keresztül, és az, hogy az elszegényedést megakadályozzuk a közepes jövedelmű társadalmi rétegeknél.

Mire kell a pénz?

(Itt ismerteti az SZDSZ költségvetési megtakarításokat célzó módosító javaslatait – vázlatosan erről előző számunkban is írtunk.) A megtakarításokból szerezhető körülbelül 44 milliárd forintot alapvetően két célra szeretné a mi javaslatunk fölhasználni. Az egyik *az önkormányzatoknak juttatott pótlólagos pénzforrások*, amelyek az ott helyben jelentkező működési gondokon szeretnének segíteni egyrészről; másrészről a szociális ellátást szeretnék biztosabb alapokra helyezni; harmadrészt szeretnének hozzájárulni ahhoz, hogy az önkormányzatok valóban gazdálkodó önkormányzatokká válhassanak.

A megtakarítás tetemesebb részét arra szeretnénk fölhasználni, hogy *a személyi jövedelemadó-táblát elcsúsztathassuk*, annak érdekében, hogy ne legyen aránytalanul nagy teher a munkavállalókon, a bérből és fizetésből élőkön; annak érdekében, hogy ne alakuljon ki béroldalról egy hatalmas inflációs nyomás a következő évben ebben az országban. Ugyanis nyilvánvaló számunkra, hogyha az adótábla változatlanul marad, akkor ahhoz, hogy valaki szinten tarthassa az életszínvonalát, nem egyszerűen azt kell elérnie, hogy az inflációs ütemnek megfelelően növekedjen a bére, hanem ennél magasabb ütemű bérnövekedést kell kiharcolnia. És ahogy most néztük az utóbbi időben a munkáltatói és munkavállalói oldal véd- és dacszövetségét a kormánnyal szemben, *minden bizonnyal sikerülne is nekik!*

Azt gondoljuk tehát, hogy elébe kell menni ezeknek a törekvéseknek, ennek a nagy inflációs nyomásnak, bizonyos értelemben ki kell fogni a szelet a vitorlából, azért hogy jobban járjanak az emberek, a bérből és fizetésből élők, az adózók, és jobban járjon a gazdaság egésze is.

A Fekete Doboz
dzsessz-dzsembori
szilvesztert
rendez
a Szeta javára
neves fővárosi
zenészek
részvételével.
Vendég a Beszélő is!
Helyet az Országos
Közművelődési
Küzpont ad.
Bp. I., Corvin tér 8.

A-13-43
ALTORJAI SÁNDOR

december 21., 19 óra
Miskolci Nemzeti Színház
Gozzi–Heltai:
A SZARVASKIRÁLY
(álomcirkusz fiataloknak és felnőtteknek sok zenével, két részben)
Igen, ugyanarról a *Gozzi*ról van szó, aki a Turandot első változatát írta. És szegény Gozzi már megint csak dobbantó... ez a műve is átdolgozásban kerül a közönség elé. És inkább Heltai nevét, A néma levente írójáét jegyzik meg, mint az övét. Pedig a Szarvaskirályból nem is olyan régen, 1984-ben *Menzel* számára, aki a Katona József Színházban rendezte meg, *Lator László* kiváló fordítást készített. Gozzinak ez a meséje is, akár a többi kilenc, tulajdonképpen a commedia dell'arte hagyományaira épülő tragikomédia. A miskolci előadás érdekessége az, hogy a Heltai-féle bábjátékot „élő" színészek viszik színre *Szász János* rendezésében.

Pesti Színház (Bp. V., Váci u. 9.)
Örkény István:
RÓZSAKIÁLLÍTÁS
Reméljük, Örkény nagyszerű kisregénye az életről és halálról, még pontosabban a halálhoz való jogról színpadon is megállja a helyét, és éppolyan felkavaró és katartikus hatású lesz, mint olvasva. A reményre minden okunk megvan, ha a „stáblistát" nézzük: a művet maga a rendező, *Horvai István* alkalmazta színpadra *Székely Gábor* – ezúttal mint irodalmi konzultáns, de ugyancsak elsőrangú színházi szakember –, valamint a legavatottabb Örkény-dramaturg, *Radnóti Zsuzsa* közreműködésével, a díszletet pedig az a *David Borovszkij* tervezte, aki Ljubimov felejthetetlen Hamletjéhez az ugyancsak felejthetetlen díszletet.

Zichy-kastély (Bp. III., Fő tér 1.)
A TERSZÍNHÁZ szeretettel vár mindenkit karácsonyi játékára. Az előadás után „batyus" vendégség.

december 21., 22., 16 óra
A Munkaterápiás Intézet Duna-parti Osztálya
szeretettel várja az érdeklődőket
BETLEHEMES játékára
Rendezte *Szabó Péter*, játsszák az osztály betegei, gyógyult betegei és dolgozói.
Házigazda *Dr. Fejérvári Jenő* oszt. vez. főorvos.
(a Budakalász-Lenfonó HÉV-megállótól rendszeres buszjáratok indulnak a játék helyszínére.)

december 22., 19 óra
Thália Színház (Bp. VI., Nagymező u. 22–24.)
Mary Chase:
BARÁTOM, HARVEY
Nagyon rossz darab nem lehet, ha egyszer *Örkény István* fordította, s ha a Broadwayn öt éven át a színházi sikerlistát vezette, továbbá ha ez a bizonyos Harvey egy nyúl, aki ráadásul nem is játszik a darabban, csak Elwood bácsi képzeletének színpadán, amiért is szegényt, mármint a bácsit, szerető családja elmegyógyintézetbe utalja... Most, hogy közeleg a szeretet ünnepe, különösen elkél egy ilyen tragigroteszk. Jó orvosság érzelgősség ellen.

december 22., 10 óra
Marczibányi Téri Művelődési Központ (Bp. II., Marczibányi tér 5/a)
A kecskeméti MASKARÁS EGYÜTTES előadása
Pázmán lovag
(Felnőtteknek is ajánljuk!!!)

december 31., 19 óra
Játékszín (Bp. VI., Teréz krt. 48.)
Woody Allen:
LEBEGŐ FÉNYBUBORÉKOK
El nem tudom képzelni, milyenek lehetnek, az én fantáziám ugyanis, sajnos, ellentétben Woodyéval, nagyon szappanhoz ragadt. De most majd a Játékszín, a fordító, *Tábori László* meg a rendező, *Valló Péter*, no meg a bűvésztanár, *Ungár Anikó*, és persze a bűvész-színész vagy inkább színész-bűvész, *Görög László*, de legelsősorban az áldott képzeletű *Woody Allen* jóvoltából, megláthatom, milyenek is azok a fénybuborékok. Hacsak nem szemfényvesztés az egész...

Madách Kamara (Bp. VII., Madách tér 6.)
John Patrick:
TEAHÁZ AZ AUGUSZTUSI HOLDHOZ
Zsebkendőigényes darab. De most nem egy Pillangókisasszonyért, hanem egy Lótuszvirágért ejthetünk könnyeket. Azért szerencsére nem olyan tragikus a helyzet, s e darabnak nem olyan rossz a vége...

december 22., 23., 29., 11 óra
Legújabb Kori Történeti Múzeum (Budavári Palota, „A" épület)
ÜNNEPI MŰSOR
a „Sztá-lin! Rá-ko-si!" c. nagysikerű kiállításhoz kapcsolódó előadás Rákosi „apánk" 60., elképesztő parádéval megünnepelt születésnapját idézi meg korabeli dicsőítő versekkel, dalokkal, táncokkal.
Fellépnek a *Honvéd Együttes* énekesei, táncosai és zenészei, valamint *Kishonti Ildikó, Petrozsényi Eszter, Szabó Zsuzsa, Erdélyi György, Kis T. István* színművészek. *Bódiss Tamás* zongorázik. A műsort rendezte *Novák Ferenc*. A műsor annyira autentikus, mind tartalmilag, mind formailag vagyis mosolyilag, hanghordozásilag, hajviseletileg, öltözködésileg, a díszletekről – a kiállítás tárgyai – már nem is beszélve, hogy szinte beleborzongunk.

december 31-ig
István Király Múzeum, Székesfehérvár
ALTORJAI SÁNDOR-EMLÉKKIÁLLÍTÁS
Nyomatékosan megismétlem P. Szűcs Júlia figyelmeztetését (egyúttal cikkének címét). Ki ne maradjon. Mármint ez a kiállítás az életünkből. Több okból is: annak idején, amikor még A. S. élt és alkotott, a tiltott, illetve nemkívánatos művészek közé tartozván alig láthattuk alkotásait, jóllehet már akkor legendás híre volt; másodszor, mert a magyar avantgárdot még mindig csak inkább hallomásból és töredékesen ismerjük; harmadszor, mert utoljára '80-ban láthattunk Alforjai-műveket, ha ugyan nem kerülte el a figyelmünket; negyedszer, mert ez a székesfehérvári az eddigi legátfogóbb kiállítása ennek a jellegzetesen kelet-közép-európai renitens művésznek. Altorjai több volt mint festő: erről árulkodik a kiállítás. És még egyszer: Ki ne maradjon!

Roczkov Galéria (Bp. VI., Andrássy u. 1.)
MEDITERRÁN VÁLTOZATOK
Már volt szerencsénk hírt adni mind az újonnan nyílt Roczkov Galériáról, mind pedig *Milorád Kristic* jugoszláviai, de jelenleg budapesti illetőségű festőről. Az előző kiállítást is ő jegyezte ugyanis American Dream címmel. Ugyanaz a lírai-groteszk ábrázolásmód jellemzi ezt az új sorozatát, mint az előzőt, jóllehet, a témából következően itt egészen mások a motívumok.

FMK

Fiatal Művészek Klubja

(Bp. VI., Andrássy út 112.)
december 18–23-ig
KB. 30 ÉVES AZ FMK
(6 napos nonstop, szédületes, fantasztikus felkavaró gondolatébresztő fesztivál)
Házigazda: Kistamás László

KONCERTEK:

VÁGTÁZÓ HALOTTKÉMEK, TÖRÖK ÁDÁM, 180-AS CSOPORT, KISPÁL ÉS A BORZ, DÓZIS, F. F. MIKI, ROUGE, MINDEGY, PLACIDY, VÍRUS 63, CSALÁDI KRIPTA, KELETI FÉNY, THERÁPIA, BP. SERVICE, LOIS VIKTOR és a BALLAST, BELSŐ HANGOK, SOMA, BERNÁTHY SÁNDOR, SZKÁROSI ENDRE és a KONNEKTOR RT., Menyhárt Jenő és a Lofi, Mártha István

IRODALMI ESTEK:

GARACZI LACI, GREGUSS SÁNDOR, ALFÖLD est, HÁMORI ESZTER, URMAI GÁBOR, LEKLI MÁRTA, ORBÁN BALÁZS, GALKÓ BALÁZS és barátai: Balaskó Jenő, Bóna János, Felvidéki Judit, Földes László, Igó Éva, Jancsó Miklós, Katona János, Kovács Béla, Körtvélyessy Zsolt, Mártha István, Márton István, RS9 Stúdiószínház, Révész László, Sipos István, Szkárosi Endre, Legéndy Péter, Selmeczy György

PERFORMANCE-EK:

ZSOBORI LACI, MILETICS deg brajensz BALÁZS, 6DE KOLONNE (Hollandia), SZIRTES ANDRÁS, SZIRTES JÁNOS, EF ZÁMBÓ ISTVÁN

AKCIÓKIÁLLÍTÁSOK:

MAYERHÖFFER ADRIENNE, FUCHS TAMÁS, BARANYAI LEVENTE, TANAI CSABA, FÉNYI ADNRÁS, ORBÁN BALÁZS, MERÉTEI TAMÁS valamint Király Tamás.

Akciók a kertben és a klubban, szelíd- és vadgesztenye, iparművészeti vásár, peep show és minden egyéb, ami árt vagy hízlal.

A-17-11

Magyar Nemzet

1984. VII. 26.

Örökrangadó

Altorjai Sándor emléktárlata Szigligeten

ÉLETÉBEN egy önálló tárlata volt — az a híres Gyagya bácsi-kiállítás Budapesten, a Tanács körúton —, mely kis híján botrányba fulladt. Ez még abban az időszakban történt, a hetvenes évek elején, amikor minden modernizmust, absztrakt festészetet gyanakvás fogadott. Pedig a jó akadémikus képzettségű Altorjai Sándor nem volt sem elvetemült „modernista", de még csak meggyőződéses nonfiguratív festész sem.

Ma már, második emlékkiállítását szemlélve — a korábbi az Óbuda Galériában került megrendezésre, a mostani pedig a szigligeti Művelődési Házban —, felismerhetjük, hogy sok szempontból folytatója volt ő a jellegzetes, vérbő, festői magyar piktúrának, sőt, *tevékenységét akár összekötő kapocsnak is tekinthetjük a hatvanas évek posztimpresszionista, majd szürnaturalista festészete és a mai új expresszív festőiség között.*

Altorjai Sándor fiatal korától mindig betegségekkel hadakozott. Eredetileg gyógyszerészetet tanult, s aztán, hogy szakmáját nem gyakorolhatta, végezte el a Képzőművészeti Főiskolát. Rögtön utána elvonult, Szigligeten vett házat, ott dolgozott, festett szakadatlanul, zajos kiállítása után kissé el is feledve. Nem a szereplés, az alkotás volt a számára fontos, érezte nincs ideje, hogy „adminisztrálja" magát. Sajnos, valóban idő előtt halt meg, negyvenhat évesen, öt esztendeje.

A mostani, szigligeti emlékkiállítás személyesebb, szubjektívebb, mint a kései bemutatásra törekvő, elismerést követelő óbudai volt. Azokból a képekből láthatunk itt válogatást, amit a festő barátainak adott, mesteremberekneK osztogatott fizetség fejében, és amelyek a hagyatékban maradtak. E tárlat inkább a lakóhely tisztelgése, semmint reprezentatív áttekintés.

NÉHÁNY FONTOS, EMLÉKEZETES KÉPET azért láthatunk ezen az emlékkiállításon. Itt van mindjárt a kis terem főfalán a hatalmas *Örökrangadó* című festmény (1964—1965). Altorjai ebben az időben azon dolgozott, hogy a maga erejéből érvényesebb, a kort pontosabban kifejező képszerkesztési módot találjon, mint a megtanult festőiles természetelvűség. Montázs-eljárással próbálkozott, különféle képértékű valóságelemek egymás mellé illesztésével. Ezen a táblaképen egy labdarúgó-mérkőzés mozzanatai és az emberi életküzdelem stációi sorolódnak így egymás mellé, egymást erősítendő.

Élesen, kegyetlenül önmagát vizsgáló önarcképei közül is láthatunk egy-két fontosabbat most. Ilyen a rendkívüli expresszivitású *Néger önarckép* (1970—1971), a szentimentalitását iróniába csomagoló *Két hülye* (1968—1979) és a szinte durvaságig őszinte, kegyetlenül megfestett *Részeg disznó önarcképem* (1970—1979). Az ilyesfajta kettős dátumok egyénként azt a sietős munkát jelölik, amellyel közvetlenül a halála előtt egy sor képet végleges formába akart önteni, közelebb vezetve azokat a vágyott tökéletességhez.)

'A *Szigliget* című művet tekinthetjük talán a festőiségek időszaka közötti átvezetés legjellegzetesebb példájának (1970—1971). A lendületesen megfestett kép közelebbről szemlélve a márványmintázatot imitálja, távolabbról pedig a természeti élmény megjelenítése a szándéka. E kettősséggel idézőjelbe teszi a tehetetlenségig túlfinomult Gresham-festőiséget, miközben elismeri azt, hogy a táblakép alkalmas az elementáris vizuális szimbólumok érvényes megjelenítésére ma is. Egész életét erre tette Altorjai Sándor.

E SZENVEDÉLY tanúja a *Szegény Van Gogh spermahipnózis alatt, valami szöget ütött a fejébe* című festmény is (1968—1970—1979). Ezen a képen az önarcképihletési központi figura körüll festéktömeget és tárgyörvényt (a vászonra rögzített szögek) olyan, a gesztus kifejezőerejével rendelkező piktúrává fokozta, amely a képiség mostanában aktuálissá váló értelmezése felé mutat.

(Mán)

kintette a gazdaságot. selkre.

Korom Mihály Pest megyében

Korom Mihály, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára szerdán Pest megyébe látogatott. A megyei pártbizottság székházában *Krasznai* Lajos, a Pest megyei Pártbizottság első titkára és *Mondok* Pál, a megyei tanács elnöke fogadta és tájékoztatta a csaknem egymillió lakosú megye politikai, gazdasági és kulturális életéről.

A Központi Bizottság titkára ezután Érdet kereste fel, ahol *Méray* Tibor, a városi pártbizottság első titkára és *Mógor* Béla tanácselnök ismertette a legfontosabb várospolitikai feladatokat. Egyebek között elmondták, hogy a város küzd az agglomerációs települések gondjaival: a népesség az átlagosnál nagyobb arányban nő — a lakosság száma eléri a félszázezret — s ezt figyelembe kell venni a lakásépítés üteménél, az egészségügyi, az iskolai hálózat fejlesztésénél, a kereskedelmi ellátás teendőinél. Most épül Érden a városközpont — új boltokkal, szolgáltatóházzal gyarapodik a település —, építőanyagokat árusító Fészek Áruház nyílt, nemrégiben elkészült a mentőállomás.

Korom Mihály a tájékoztató után megtekintette a TEX-ELEKTRO Ipari Szövetkezet üzemét — ahol *Varró* Károly elnök számolt be a szövetkezet munkájáról —, majd a Sasad Termelőszövetkezet törökbálinti tejfeldolgozó üzemébe látogatott.

A Politikai Bizottság tagjának programja a Sasad Termelőszövetkezet építőtáborában fejeződött be, ahol *Varga-Sabján* László, a KISZ Központi Bizottságának titkára tájékoztatta az építőtáborozási mozgalomról.

Sarlós István fogadta a kuvaiti hadügyminisztert

Sarlós István, a Minisztertanács elnökhelyettese szerdán a Parlamentben fogadta a hazánkban tartózkodó Szalem *esz-Szabah* sejket, Kuvait állam hadügyminiszterét.

A találkozón részt vett *Czinege* Lajos hadseregtábornok, honvédelmi miniszter, jelen volt Talat Y. *Al-Ghossein*, Kuvait budapesti nagykövete.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1986 FEB 29
DAILY NEWS

1021 Sándor Altorjai
A-17-10

A cockeyed view of art and life

István Farkas

An unusual show at the Fészek Gallery

In an age so marked by lack of conventionality that the unconventional is virtually taken for granted, anything so described must be out of the ordinary and far-out indeed. The epithet may be applied with reason to the art show now on at the Fészek Club Gallery in Kertész utca (District 7), a gallery that over the past three years has distinguished itself by its policy of providing exhibition space for new attempts in artistic expression.

"Still Life out of Joint", as the present exhibition is styled (with a subtitle "An Exhibition without Genres") is unconventional in more ways than one. First, it has been arranged by a middle-aged art collector, who conceived it, as one art historian has put it, as a "creative attempt at self-expression" presenting the "relationship between art and life as he perceives it". Secondly, it is unusual on account of its form or "genre": it may be regarded as a peculiar assemblage of objects, an unusual arrangement of miscellaneous art works, or, according to a historian Lóránd Hegyi, a "still life... an imaginary glass cabinet... or, even, a metaphor for a way of life".

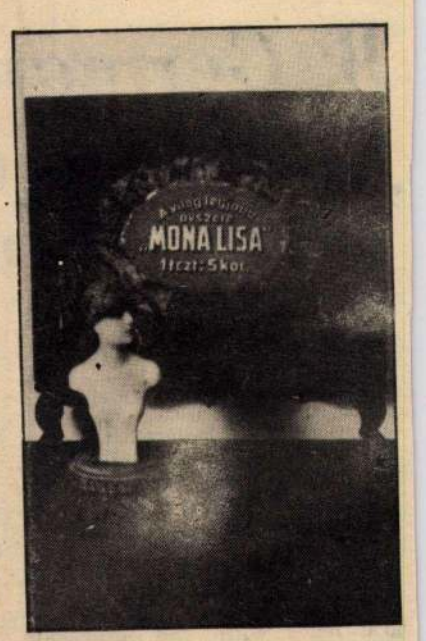

Red-and-blue enamel advertisement from the turn of the century

'Two Idiots' a painting by Sándor Altorjai

13 porcelain replicas of Our Lady of Lourdes

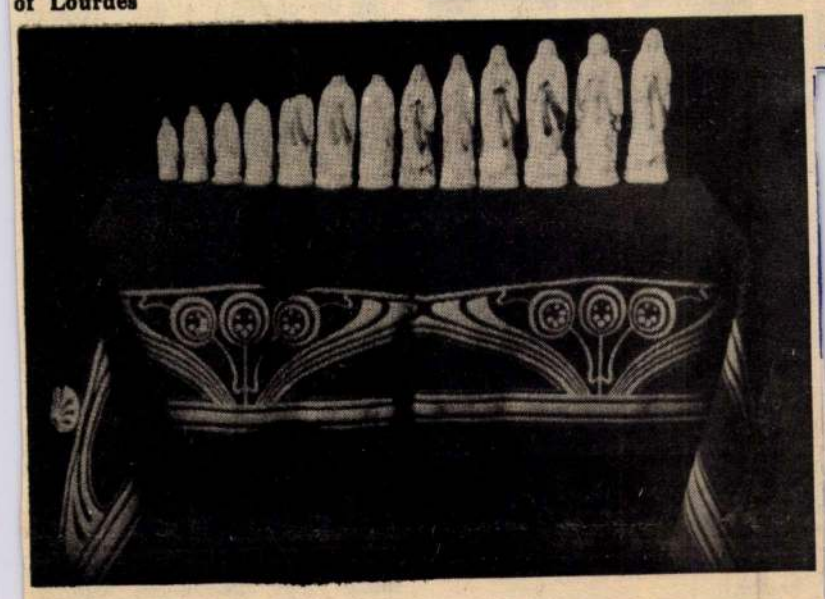

This "manipulated assemblage of objects" includes things most disparate in their original purpose, message, date and quality, common objects in everyday use alongside art works ranging from sophisticated kitsch to real masterpieces, from things devotional to the openly erotic, from an 18th century woden sculpture of the Resurrection through caustic Art Deco cartoons of women to a gooey portrait of a 1930s Olympic champion depicted in oil as a dandy whose gaze "radiates" stupidity. In a turn-of-the-century photograph of a charming couple, the man on close inspection turns out to be a female transvestite.

This is found cheek by jowl with modern paintings bordering on surrealism, early 20th century advertising objects (like a red-and-blue enamel plate de-

W German welco
for Soviet chemic
weapons proposa

Geneva/Switzerland, Feb 28 — (AP/MTI/TASS) — West Germany on Tuesday called "most encouraging a new Soviet proposal on chemical weapons destruction, and declared the 40-nation conference on disarmament had gained "considerable momentum" towards a long-sought chemical weapons accord.

Ambassador Henning Wegener told the 40-nation conference that West Germany was "highly gratified" with the proposal, aired by Soviet Ambassador Viktor Issraelyan last Tuesday and providing for the presence of international inspector at chemical weapons destruction sites.

"My delegation hopes the Soviet proposals can swiftly be translated into concrete terms," Wegener said.

Wegener formally announced that West Germany would sponsor a "workshop for discussion of problems of verification relating to the destruction of (chemical weapons) stocks" to take place in Münster, West Germany on June 12-14. He hoped that "all delegations find it possible to participate."

Nato and Norway

Moscow — A Nato exercise entitled "Avalanche Express Team York" has begun in the north Atlantic and northern Norway, and continues until March 22. Tass reports that 40,000 soldiers, 150 warships and 300 aircraft and helicopters from the Nato countries are taking part.

Warsaw — Frendship '84 exercises in western and north-western Poland with Polish, Soviet and GDR units taking part have been concluded as planned defence measures were practised using up-to-date techniques and weapons.

US and Soviets

Toward greater industrial

Minister Kapolyi talks to officials

(DN) — The tasks and developmental concepts of Hungarian industry, its market programmes, and Hungary's place in the international division of labour were some of the themes of a talk given by Hungarian Minister of Industry Dr László Kapolyi in Budapest on Tuesday.

He was speaking before an invited audience of managers, party secretaries and trade union officials from over 400 Hungarian industrial enterprises. The meeting, at the Hungarian Construction Workers' Trade Union Centre, was also attended by Deputy Prime Minister József Marjai.

In his speech, Dr Kapolyi stressed that, in this year and in the years to come, the capacities and exports of Hungarian enterprises must be increased to large extent. He called for a more efficient participation in international trade, and a marked increase of productivity. He also urged an even more active participation of Hungarian industry in Comecon. The Minister underlined the importance of increasing the capacity of the successful Hungarian industries—producing vehicles, aluminium, agricultural machinery, medical instrument, etc. At the same time, he foresaw certain industries, less suc-

Africa

Angola frees British mercenaries

London, Feb 28 (AP/Reuter/MTI) — Seven British mercenaries held in jail in Angola since 1976 for their role in the nation's civil war were released and flew home to Britain on Tuesday.

A spokesman for the British Foreign Office said the seven were released on Monday night, put on a plane in the Angolan capital Luanda, and arrived in London on Tuesday.

A Foreign Office spokesman said there was no connection between the release of the mercenaries and the recent kidnapping of 77 foreign hostages by counter-revolutionary Unita guerrillas. The hostages include 16 Britons.

MOZAMBIQU

Maputo — The Mozambican

ALTORJAI Sándor

A-17-9

Altorjai finisszázs

Altorjai Sándor peches művész. 1971-es, első kiállítását a pesti Mednyánszky Teremben a hivatalos kritika földbesulykoló szavakkal illette a „három T" jegyében. Így az természetesen „megbukott". Ezek után Altorjai kizárólag baráti rábeszélésére hajlott egy következő kiállításra a Fiatal Művészek Klubjában, 1976-ban. Amit viszont „műszaki okok" miatt azon nyomban bezártak. Halála után, 1980-ban az óbudai Zichy kastélyban rendezett emlékkiállítását csak számos megkötéssel engedélyezték. Első méltó emlékkiállításának megnyitójára, 1990 októberében Székesfehérvárra szinte senki nem jutott el, mivel ez a hét vége a taxisblokádé volt. Így hát a múzeum és *Dr. Gyökér Kinga* Altorjai művészetének minden barátját finisszázsra, a kiállítászáróra várja január 27-én délután négyre a fehérvári István Király Múzeumba.

Élet és Irodalom, XXXV.évf.4.sz.1991.16.p.

dül Szabó Zoltánt, aki
meg az aktivizmus hagyo
hite a munkában, annak
ládban, tehát az ősi em
nusszá képein. Nőalakja
szerüek, az élet teremt
táristenek, akiknek ere
tól értetődő, természet
meg a világot, építi fe
arckép, 1967, Proletár
Parasztasszonyfej, 1967.

Többen a realisták

EGY JÓL CSENGŐ NÉV

A DUNAHOLDING Részvénytársaság Igazgatósága örömmel értesíti tulajdonosait, hogy a Budapesti Értéktőzsde Tanácsának határozata alapján a Társaság engedélyt kapott a 800 000 000.-Ft-os alaptőkéjét kitevő részvények 1990. november 19-től kezdődő tőzsdei forgalmazására.

DUNAHOLDING

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

A befektetések nagymestere

Tel.: 135-8789

Ogilvy&Mather

Életmű, nemcsak öt percekből

LŐRINCZE LAJOS HETVENÖT ÉVES

A kimagasló embereket azzal is megtiszteli az ösztönösen alakuló népnyelv, hogy tulajdonfőnevükből melléknevet vagy igét alkot. Így lett a lőrinczézés a mai nyelvművelés egyenértékese. Ez tekintélyes életművet jelöl. Hihetetlen, de igaz, Lőrincze Lajos hetvenöt éves! És szerencsénkre: nem fáradó „nagy öregként", hanem alkotó erejének teljében éri meg e tisztes kort.

A huszadik század második fele magyar nyelvművelésének vezéregyéniségét határainkon belül és kívül, Kanadától Ausztráliáig és persze a környező országokban, mindenütt, ahol a tizenötmillió magyarul tudó ember él, tárt karokkal, szavainak befogadására éhesen fogadják. Ebből, az országunkon kívül élő volt honfitársaink magyarságának megőrzéséért folytatott misszionáriusi munkából nőtt ki az Anyanyelvi Konferencia, melynek Lőrincze egyik fő ihletője és fenntartója. Minden harsány melldöngetésnél inkább ez a népben-nemzetben való gondolkodás gyakorlata.

A szentgáli születésű fiú, ki mindmáig őrzi szülőföldjének ízes beszédét, a híres pápai református kollégiumot, majd a fővárosban az Eötvös Kollégium tagjaként a bölcsészegyetemet végezte el. A nyelvtudományon belül leginkább a nyelvjárások kutatásához vonzódott, s első tudományos munkáit is — a Magyarságtudományi Intézet munkatársaként — ebben a tárgykörben írta. Már kiteljesedett élete folyamán sem csökkent érdeklődése ez iránt, és országos fórumot akkor kapott, amikor Kodály Zoltán biztatására ő vette át a rádióban a nagy elöd, Halász Gyula felújított műsorát, az Édes anyanyelvünket. És ez azóta, szinte példátlan módon, immár harmincnyolc éve közismert, sokmilliós hallgatottságú műsora rádiónknak. S bár a tudós szerző számtalan kisebb-nagyobb művet alkotott azóta, igazi énje a nyelvművelésben teljesedett ki.

Egy életmű — ötperces előadásokban, másfél-két könyvoldalas cikkecskékben? Ő maga így ír erről a rádióműsor címét viselő kötet előszavában: „...Öt percig »szívfájdalom nélkül« abba lehet hagyni a beszélgetést, a házi munkát ... a hallgatók többségének a figyelme, türelme egyelőre még aligha bírná el a ... részletező, nehézkesebb értekezést ..." Ez a fejtegetés nemcsak a könyv olvasóinak, hanem azoknak a tudóstársaknak is szól, akik — legalábbis hosszú ideig — elvitatták, hogy a nyelvművelés a tudomány egyik alkalmazott területe. De Lőrinczét bírálták állítólagos engedékenységéért is, az „ez is helyes, az is helyes" felfogásáért. Holott — ezt Arany Jánossal vallja együtt — az nem lehet, hogy egy nép ne tudná anyanyelvét. Vagyis, mint Lőrincze hirdeti, a nyelvszokás a legnagyobb úr. A hibákat gyomlálni kell, igen, de ha egy s más újonnan fellépő fordulatot már befogadott a magyar nyelv, az nem tekinthető vadhajtásnak.

Lőrincze Lajos ezzel a kiegyensúlyozottsággal iskolát teremtett. Valamennyien egy kissé az ő tanítványai vagyunk. Művelje még sokáig a magyar nyelvet egyetemi katedrán, rádióban, a Magyar Nyelvőr szerkesztőjeként, akadémiai bizottságok vezető tagjaként, töretlen munkakedvvel, jó egészségben, mindnyájunk, a magyarság örömére és hasznára!

Sz. J.

MEGLEPETÉSEK

Ki ne maradjon: november

Nem sokkolódunk, inkább csodálkozunk. Ezek a látványok kimaradtak ismereteinkből, kimaradtak élményeinkből, most kerültünk szembe velük. Valahol, valakik, valamiért eltitkolták ezeket az értékeket. Különféle „rendszerek". A látványok átvészelték az időt, a rendszerek meg — lám — hol vannak?! Ez aztán a meglepetés!

Ámos Imréről, Anna Margitról

eddig is tudtuk, hogy *együtt* alkották a Művészházaspárt, hogy előbbinek az életére a munkaszolgálat tett pontot, hogy Európai Iskolás expresszív-szürreális modoruk a modern magyar piktúra fontos tette volt.

De azt nem tudtuk, hogy egy adott pillanatban, a harmincas-negyvenes évtized fordulóján stílusuk *ennyire* hasonlított. Ámos *Öröme*, Anna *Gyásza*, Ámos *Rekviemje*, Anna *Zenéje* egypetéjű ikerfestészet. Szépen kimondott rettenetek, az összetartozás szívszorító bizonyítékai. Az egyformaság vállalásához szerelem kellett. Belülről megélt Chagall-lal komplikált Szentendre, és kívülről kapott közös fenyegetés. E műegyüttes sok évtizedes eltitkolásához is két dolog kellett. Egyrészt a túlélőben, Anna Margitban működő és csak a „nagyon fáj" világára vonatkozható szemérmesség, másrészt a többi túlélőben működő lelki komfortot biztosító hárítási vágy. Az ember nem nagyon tudja megbocsátani, aki ellen vétkezett. „Vigyék előlem, annyira sajnálom, hogy látni se bírom."

Anna Margit: Kettős portré (1934).

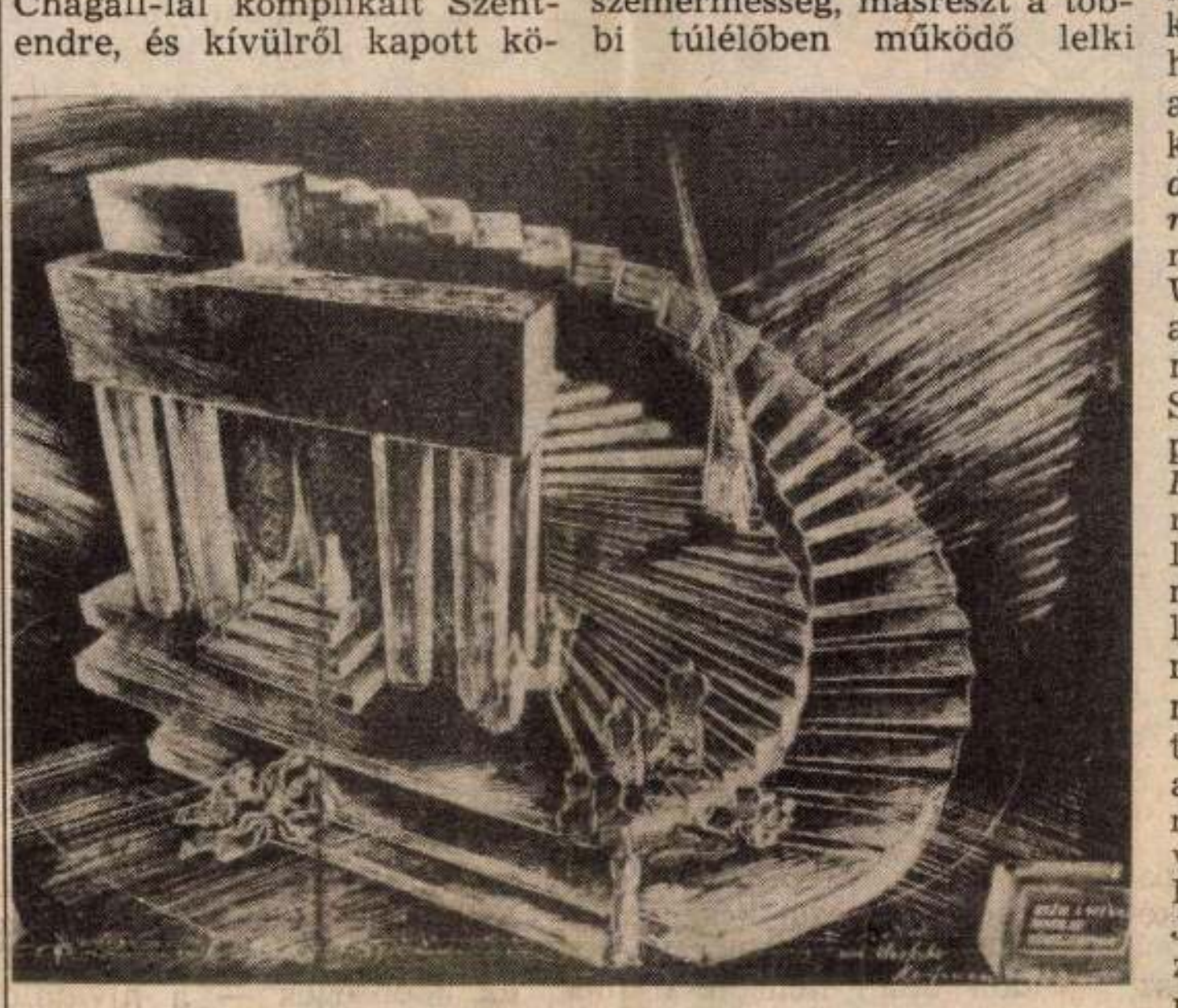

Vlatislav Hofman: Oidipusz király (1932).

Így aztán a *Vigadó Galériában* november elején — egyéb élmények mellett — esztétikai háttér-információt is kaptunk a magyar holocaust nem éppen túldokumentált anyagához.

Altorjai Sándorról

alias Gyagya bácsiról tudtuk, hogy rendszeresen kihúzta a néhai kultúrpolitika gyufáját. Ez a láng, meg a belső, az önemésztő saját, megperzselte. Élt negyvenhat évet, 1970-ben öngyilkos lett. De azt már csak most, a *székesfehérvári István Király Múzeumban* tudtuk meg, hogy a tetszetős Van Gogh—Csontváry póz mögött, a hivatalnokpukkasztó dada-gyagya gesztus flittere alatt furcsa, érzékeny, vékezésből handabandázó festőértelmiségi lapult. A cenzor őrjöngött, mert irritálta a *Lépegető totyográf* blődlije. És képtelen volt látni, hogy a csurgatott artisztikum az ő életét is szebbé tehette volna. A tisztviselő betiltotta a *Vakoknak szóló festményt*, mert félt a rács és mécs forradalmi allegóriáitól. És nem fért fejébe, ha tilt, öröklétet biztosít a műnek.

Mi lett volna, ha annak idején Altorjai befut? Ha a délutáni lap újságírója nem intéz feljelentésnek beillő kritikát életében rendezett egyetlen tárlata nyomán? Ha az árnyékos oldalról áthívják a naposra? Ha szürreális-poposneodadás-konceptes tűzijátéka, ráadásul röhögséges műcímei, idejében méltányoltatnak. Micsoda pech lett volna — mondaná Altorjai odaföntről. Persze csak utólag. Benne lenni talán nem annyira.

A csehekről

eddig is tudni lehetett, hogy viszonyuk a színházhoz kivételes. Más, mint a miénk. A nemzeti identitás legfőbb jelképe és a polgári lét nélkülözhetetlen színtere. Hogy ebből az igaz közhelyből mi következik még, azt a *Petőfi Irodalmi Múzeum Cseh szcenográfia* vendégkiállításából lehet megtudni. Volt egyszer egy *Vlatislav Hofman*, ő számított a cseh kubizmus vezető egyéniségének. Itt Dvorakhoz és Szophoklészhez csinált színpadterveket. Volt másszor egy *František Muzika*, ő a legkifinomultabb franciás szürrealizmus európai hírű festőmestere lett. Itt egyebek mellett Janacekhez és Goethéhez rajzolt díszleteket. Volt harmadszor egy *Josef Lada*. Őt talán be sem kell mutatni. Ő a Švejk klasszikus illusztrátora, itt mesejátékok látványtervezője. Olyan ez, mintha nálunk Steindl Imre, Vaszary János és Ferenczy Béni rajzolgatott volna egy-egy premier fényét emelendő. Úgy rajzolgattak volna, hogy terveik rendre meg is valósulnak.

Csöndes, de irigységgerjesztő ez a meglepetés. Megértem, hogy valamennyi klebelsbergi és poszt-klebelsbergi kultúrpolitika nem verte mindezt nagydobra. Önbizalmunk látta volna kárát; túl jó ez a művészet. És rejtélyes a tartás, amely életben tartotta e művészet folyamatos színvonalát. Éppolyan rejtély, mint a prágai söröző intézménye. A vendég ott nem rúg be, nem üvöltözik, nem sírva vigadja a sorskérdéseket, de együtt van az övéivel, az ő közösségével. A cseh polgár tudja: a fontos dolgok a sörözőben és a színházban zajlanak. Az uralmi rendszerek jönnek, látnak és levitézlenek, Žiskák jönnek, Husákok mennek. Közben meg, ha csak az uralom szolgálatára figyel, nincs se sör, se játék. Magyarul: nincs civil társadalom.

P. Szűcs Julianna

Géprombolók 1945-ben

Dísztribünök helyén egykor színház állt a Városliget peremén, a Feld tata terézvárosi kispénzű népeknek működő bohózati intézménye. Amidőn zsidótlanították a színművészetet, a Feld Színházat csatlakoztatták az Erdélyi-művekhez — Erdélyi Mihály nótaköltő és hazafias operettfabrikátor egyszerre volt igazgató-tulajdonosa a Józsefvárosi, az óbudai Kisfaludy és az Erzsébetvárosi Színháznak —, az ostrom után előbb Szabad Színház, utóbb Béke Színház néven működhetett Both Béla igazgatásában. Első bemutatójuk a német expresszionizmus jelesének, Ernst Tollernek botrányos sikerű *tömegdrámája*, a *Géprombolók*. Bemutatót délután tartani: merőben szokatlan. Igaz: évadnyitót májusban tartani sem tartozik a rendszeres események közé. Korábban azonban nem játszhattak. Háború volt, ostrom.

A színház dramaturgja Molnár Miklós volt, fordítóként is ő szerepelt. A szabadon induló Szabad Színház Toller-bemutatója fölér programnyilatkozattal: pótolni kívánja az európai baloldalnak a polgári színház kifejezési eszközeit tagadó-tágító kísérleteit, amit a Horthy-korszak rendőri fogantatású tilalmakkal elhárított a magyar színházaktól ... mihamar a Rákosi-korszak kevésbé türelmes, de sokkal kirekesztőbb esztétikai rendőrsége söprűzi ki ugyanazokat a szerzőket, ugyanazokat a drámákat. Tizenhét év késéssel itt mutatják be Kurt Weill és Bertolt Brecht *Koldusoperáját*, hogy újabb tizenhárom évig nemkívánatos szerző kiutált darabjává legyen. Rendezőjét visszavette a Nemzeti Színház, dramaturgjából a Szabad Nép színikritikusa lett.

A Szabad Színház expresszionizmust pótoló kísérlete hamarosan nem volt többé szabad. A Béke Színházra kimondták: béke poraira. A civil szerveződésű baloldali színház hiába akarta megismertetni az eltiltott drámákkal a proletárközönséget, kivonulva a ligetbe, kispénzű publikum befogadói érzékenységét és világnézetét véve célba. A színház a Városligetben berekesztetett. A Géprombolókat színházrombolók követték: csákányt akasztottak a színház falainak. Eltörölték a föld színéről. Helyén teátrális látványosságként a Felvonulási tér politikai mutatványossága működött.

A Szabad Színház villámsebesen állt csatarendbe a háború után, és villámsebesen véget vetettek működésének.

Egykori igazgatója, *Both Béla* holnap ünnepli nyolcvanötödik születésnapját.

M. G. P.

Kettős kötésben

Lassan egy esztendeje, hogy megjelent a Múlt és Jövő című zsidó kulturális lap új folyama. A főszerkesztő-helyettest, *Berényi Gábort* arról kérdeztük: mit kell tudni a régiről?

Két folyam — egy örökség

— A régi folyam 1911-től 1944 áprilisáig, a német megszállásig jelent meg, összképet adott a zsidó hagyományokról és a zsidóság jelenéről. *Patai József* szerkesztette 1912-től egészen megszűnéséig. A XX. század elején, amikor a régi *Múlt és Jövő* megindult, a magyarországi zsidóság több szempontból szervezetlen volt — egy ötezer esztendős nép kulturális hagyományainak feltárása nemcsak időszerű, de kulcsfontosságú vállalkozás is volt.

— Negyvenöt esztendős szünet után került sor az újraindításra. Hogyan?

— Egy 1938-as antológia volt a kezdet, s azt követte a tavaly óta negyedévenként megjelenő folyóirat. A két folyam közötti csaknem fél évszázad történelmi eseményei, a holocaust a magyar zsidóság 88 százalékát fizikailag semmisítette meg, s a fennmaradt 12 százalék igyekezett nem tudomásul venni zsidó gyökereit. Egyszerűen magába fojtotta zsidóságát. Ezt az elfojtást persze a következő generációk is átörökölték, némi elmozdulás, változás csak az utóbbi két és fél évben tapasztalható. Nagyjából azóta, hogy '88 őszén megalakult a Zsidó Kulturális Egyesület.

— A negyvenöt éves pauza túl hosszúnak, a két és fél éves pezsdülés viszont túl rövidnek tetszik akárcsak a hagyományőrzés felelevenítéséhez is ...

Az önmeghatározás tétovaságai

— Ráadásul éppen erre az őszakra esett az a bizonyos „Püski-ügy", az antiszemitizmus eme újabb megnyilvánulása, s így pozitív önkép helyett olyan vitát lehetett produkálni, amely az önmeghatározás tétovaságát, a saját azonosságnélküliséget tükrözte — az egész nagyon szerencsétlenül alakult. Ezért is volt nagyon égető, hogy a *Múlt és Jövő* folytassa elődje hagyományait: legyen tartalmas, jó folyóirat. Azt hiszem, ez sikerült is.

Persze lényeges eltérés is van a régi és az új *Múlt és Jövő* között — azt éppen az elfojtások és identitászavarok miatt kialakult helyzet diktálta. Ha nincs zsidó kultúra, akkor meg kell teremteni — s ez egészen más feladat, mint a meglevő kultúra felelevenítése. A régi folyam alighanem populárisabb lap volt a mostaninál. Az új viszont már azt vállalja, hogy független elméleti folyóiratként az egész értelmiséghez szól, tekintet nélkül vallásra, etnikumra. Ezt a tendenciát erősítettük azzal is, hogy a judaisztikai rovatot *Komoróczy Géza* professzor gondozza.

A mostani *Múlt és Jövő* fontos feladatának tekinti a magyarországi zsidó kultúra értékeinek feltárását, valamint a fiatal tehetségek felfedezését. Számunkra is nagyon érdekes volt, hogy viszonylag sok ifjú, aki szinte sehol nem publikált még — például azért, mert bár szívesen tette volna, de nem merte —, ebben a folyóiratban rukkolt ki figyelemre méltóan értékes írással. Hasonlóképpen nagy súlyt fektetünk arra is, hogy a régi, zárt világ kitárul-jon: a nemzetközi kitekintés egyben arra is alkalmat teremt, hogy más, külföldi zsidó orgánumokkal kölcsönösen kicserélhessük cikkeinket, verseinket, tanulmányainkat.

Nemcsak jó — szép is

— Esztétikai szempontból is feltűnően igényes a folyóirat.

— Vagyis nemcsak jó, hanem szép is. Tervező-szerkesztőnk *Szántó Tibor* tipográfusművész. Az ő érdeme is, hogy tartalom és forma méltó egységet alkot. Ide tartozik az is, hogy negyedévenként megjelenő számainkat nem az aktualitás, hanem tematikai vezérlő elv fogja össze — beleértve az illusztrációkat is.

— Minden bizonnyal kényes a kérdés, de aligha megkerülhető: napjainkban — finoman fogalmazva — tetten érhető az antiszemitizmus. Mit kezdhet vele egy deklaráltan zsidó kulturális folyóirat?

— Antiszemita hullámok voltak is, lesznek is. A „túlélésükre" kétfajta taktika létezik. Lehet azt mondani, hogy az antiszemitizmus egyszerűen nem a zsidók problémája — és lehet harcolni ellene. De harcolni csak pozitív zsidókép megteremtésével lehet. Nekem személyes meggyőződésem, hogy nem lehet nem harcolni ellene, hiszen az antiszemitizmus mögött valójában mindig hatalmi kérdések húzódnak meg.

Láng Zsuzsa

✱

A Múlt és Jövő folyóirat november 26-án mutatkozik be a közönségnek az Írószövetség Bajza utcai székházában.

1828

HEADWAY

Az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent az új

angolnyelvkönyv-sorozat

első része, középhaladók számára. Intermediate: tankönyv 330 Ft, munkafüzet 120 Ft, tanári kézikönyv 140 Ft, két kazetta 480 Ft. Megvásárolható az Akadémiai Kiadó könyvesboltjaiban, a Stúdium könyvesboltban (Budapest V., Váci u. 22.) és a Magister könyvesboltban (Budapest V., Városház u. 1.). A kiadványok megrendelhetők az Akadémiai Kiadó kereskedelmi osztályán, levélcím: Budapest, Pf.: 245. 1519. A megrendelésekre postán, utánvétellel (portó) szállítanak.

Az AB-Beszélő Kiadó kedvezményes könyvajánlata

Siegfried Kogelfranz: Jalta öröksége
Hogyan vált Európa keleti fele a szovjet birodalom részévé? Jelenkori történelmünk tragikus fordulatának legjobb összefoglalása.
265 oldal, 145 Ft helyett 105 Ft

Szamizdat '81–89
Szerkesztette Demszky Gábor
Válogatás Demszky Gábor cenzúrázatlan folyóirata, a **Hírmondó** anyagából. Eltitkolt hírek, eltitkolt gondolatok gazdag gyűjteménye.
528 oldal, 280 Ft helyett 210 Ft

T. G. Ash: A lengyel forradalom
Miért voltak halálra ítélve már tíz évvel ezelőtt a kelet-európai diktatúrák? Erre a kérdésre felel az angol történész világsikerű könyve, a Szolidaritás regénye.
423 oldal, 190 Ft helyett 135 Ft

Szíveskedjék aláhúzással megjelölni, melyik kiadványt kéri.
Utánvéttel szállítunk.
Címünk: AB-Beszélő Kiadó
1084 Budapest, Déri Miksa u. 10.

A-17-8
Sándor ALTORJAI

ALTORJAI SÁNDOR

Altorjai Sándor hét levele *magyarázatokkal*

A-17-38

1958-ban másodéves voltam, és természetesen (akkor, természetesen) lenéztem minden elsőst. Volt ugyan köztük egy, aki láthatólag idősebb volt, szótlanul nekiállt dolgozni, Fónyival, aki tanította az osztályt, közölte, hogy most mindjárt nem tudja elkezdeni a tanrend szerinti beállítás festését, mert előbb egy régebbi képét kell befejeznie, Fónyi ezt szó nélkül tudomásul vette, ő meg a terem közepére állította az állványát, és folytatta a képet, amin egy halaskofa volt, meg kosarak, meg rengeteg hal, minden teljesen lapos volt, vagyis dekoratív, amit borzasztónak találtam, még talán a színei tetszettek, nagyon finomak és tompák voltak, de idegesített, hogy miért kever mindenbe fehéret, amitől az egész olyan lesz, mint a vakolat. Persze szólni nem szóltam hozzá, ő se senkihez, a szünetekben is dolgozott, ettől is, meg a szótlansága miatt is, meg hogy idősebb volt és hogy nem azt csinálta, amit kellett, amit mi viszont csináltunk, valami olyan tiszteletfélét kezdtünk érezni iránta. Egyszer együtt mentünk a földalattin, mert az Epreskertbe jártunk, de a főépületben ebédeltünk, meg ott voltak a délutáni órák is. Az biztos, hogy akkor se volt sok kedvem beszélgetni vele, de úgy illett, valamiről beszélgettünk is, nekem meg föltűnt, hogy – már nem emlékszem pontosan – ilyenszerű szavakat használt, mint: mélységes mély, csodálatosan nagyszerű, förtelmesen rút, meg ilyeneket, mire megkérdeztem, hogy szereti-e a Thomas Mannt, azt mondta, hogy az a legnagyobb író, én azt válaszoltam, hogy szerintem is, ebéd közben is erről beszélgettünk, meg a dupla jelzők csodálatosságáról, meg ilyenekről, meg most találtam egy Mann-levelet, amiben egy magyar fordítójának a körkérdésére válaszolt, ez szabályszerű életprogramunk lett, még értem, hogy akkor miért.

Mozgó Világ 1980. szeptember

Gömöri Jenő Tamásnak
München, 1931. V. 28.
Nincs veszélyesebb, rombolóbb és ostobább a vérszegény becsvágynál. Az ember ne kovácsoljon írdatlan terveket, tervezzen szerényen, s legjobb képességei szerint hajtsa végre a nem túlságos igények alapján vállalt munkát, bízván abban, hogy a létezésnek olyan szféráiból, melyeknek nem vagyunk urai, tudat alatti énünkből, tulajdonságok és erők merülhetnek föl, melyek jelentőséget és érvényt adnak munkánknak. Minden az áldástól függ. „Vagy megvan, vagy nincs." De akinek megvan, vagy legalábbis azt hiszi, az szerény is – márpedig a szerénység olyan adottság, amely semmiképp sem zárja ki az elégedetlenséget, hanem éppen hogy egytestvér vele.

Thomas Mann

Komolyan sajnáltuk, amiért mi csak úgy, ahogy osztálytársak közt szokás, egyből tegeződtünk, a Mann viszont a Bruno Walter barátjával csak több évtized után tegeződött össze.

Volt a főiskolán egy némettanárnő, egy rabbinak a lánya, Fényes Maricának hívták, legalább százévesnek nézett ki, mindig fekete köpenyben járt, Sanyi csodákat mesélt róla. Valami egész fura szerelem volt ez, délután órákat beszélgettek a Mannról a tanárnő lakásán, aki oldalakat olvasott föl németül a regényekből, Sanyi persze soha nem tanult meg németül, de hogy ezek a fölolvasások gyönyörűek lehettek, az biztos.

Társbérletben lakott a Szív utcában, nem messze a főiskolától. Jött egy új társbérlő, és ettől kezdve Sanyi óriási küzdelmet vívott vele, mert ki akarták irtani, ő viszont makacsul nem hagyta magát, naponta új zárakat csináltatott az ajtajára, mindennap beszámolt az előző napi vérre menő veszekedésekről és fenyegetésekről és a saját ellenakcióiról, páran, akik följártunk hozzá, féltünk végigmenni az előszobán, hátha összetalálkozunk a másikkal. A szobáikat elválasztó ajtóra a spanyol polgárháború jelmondatát írta ki egy plakát nagyságú papírra: „Nem törnek át!" Nem is törtek, fél év múlva a társbérlő nem bírta már, és elköltözött.

8 James Whistler, Nocturne kékben és aranyban: Battersea régi hídjánál

Itt a tér, mint a fény.
Itt az idő, mint a sugarak.
Itt a szerkezet, mint a színek.
A világoskék levegőben, a sötétkék vízfelszínen:
beérhetetlen érlelődés, egyesül az éjszaka és a szem.
Távoli lámpapontok, kigyúlt és kiégő arany.
Egy sajka siklik alá a pillérhez közel, egy férfival.
Felette magasban, a híd ívén esti emberi árnyak:
készülő kórusa egy közös kiáltásnak.

9 Carlo Carrà, A Cinquale torkolata

Itt a torkolatban véget ér
az emberszabású víz:
útjában törékeny kertekhez érő folyó,
mely annyi tájon át simult vizével
csónakokhoz, hálókhoz, kezekhez,
itt utoljára még zsombékos partbozótba
rajzol egy-egy kanyart, elágazást
és egy céltalan, régi cölöpön túl,
ez a szelíd áramlás más vizekbe fordul,
a gyenge deltát elengedi a síkság
és elragadja-átvonzza idegen horizontba
ezt a boldog, zöld, nádszálak zilálta sodrást
a hullámzó, a térkioltó tengeralkony.

Mielőtt a főiskolára jött volna, elvégezte a gyógyszerészeti egyetemet, és hogy szerezzen egy kis pénzt, később is este hattól tízig a Széna téri patikában dolgozott, az ablakon át láttam, ahogy keveri a porokat, mikor néha tíz után sétálni mentünk a Várba. Akkor mesélte el a tüdőbaját is, minden évben tüdővérzése volt, és egy-két hónapot szanatóriumban töltött, ami természetesen gyönyörű volt, mert emlékeztetett a Varázshegyre, a tüdővérzések akkor múltak el, amikor nem tartotta már be többé a tilalmakat, és újból elkezdett cigarettázni, inni meg napozni, amit állítólag tüdőbetegeknek nem szabad. Hogy festő lesz, azt szintén a szanatóriumban határozta el, ott került a kezébe egy Mészöly Géza-könyv.

Gyógyszerészeti és ivási szakértelmének páran az életünket köszönhetjük; Moszkvában egy osztálytársunk fél liter vodka után már alig lélegezve feküdt a fürdőszoba padlóján, mikor Sanyit hívták, hogy segítsen, orvos már nem volt este a szállodában, csak egy asszisztens, aki a mentők hívásán kívül mást nem mert, Sanyi kereste meg a rendelőben a koffeininjekciót, és ő adta be, a mentőorvos szerint az utolsó pillanatban.

Ezt a moszkva–leningrádi utat ketten szerveztük 1960-ban, annyira szerettük volna látni a múlt század végi és e század eleji franciákat. Moszkvában kevert porokon éltünk, még itthon csinálta, hozott magával egy csomót, és hogy ne kelljen az időnket utazással meg evéssel tölteni, ezeket vettük be, C-vitamin meg szőlőcukor meg koffein lehetett benne, szóval ezen meg teán éltünk; és reggeltől estig a Puskin Múzeum, ami kilenctől este kilencig volt nyitva. Gondolom, soha többé ilyen alaposan nem néztünk meg képeket, pedig igazából ami érdekelt, az csak két terem volt.

Itt van előttem egy fotó, a Néva torkolatánál ülünk a homokban, összekucorodva, mert el akartuk játszani Matisse Zene című képét.

Tudtuk, hogy az Ermitázsban van néhány kép, ami nincs kiállítva, bementünk az igazgatóságra, ahol irtó készségesen tíz nyelven megkérdezték, hogy mit akarunk és kik vagyunk. Hogy kik vagyunk, arra még tudtunk válaszolni, azt is elmondtuk, hogy szeretnénk megnézni a raktárt, csak épp a raktár szó nem jutott semmiféle nyelven az eszünkbe, mindenki egyre kedvesebben mosolygott, hogy de hát mit akarunk látni, mi meg egyre inkább zavarba jöttünk, egyre kínosabb lett az egész, igazán segíteni akartak, csak épp azt nem tudták, hogy miben, de mikor Sanyi egyszer csak megszólalt, hogy az akváriumot szeretnénk látni, ezt már nem bírták muzeológushoz illő komolysággal, hogy talán mennénk az állatkertbe, szóval percekig nem tudtak magukhoz térni a röhögéstől, amíg aztán végre Bak Imre kapcsolt, és elkezdett neveket sorolni, hogy Léger, meg Braque, meg Mondrian, erre aztán persze megértették, hogy mit akarunk, és vittek is, hogy megmutassák. Sanyi aztán borzasztó méltatlankodva elkezdte magyarázni, hogy igenis használják ezt a szót a raktár megjelölésére, mert amikor ők tanulták az egyetemen a gyógyszertár részeit, nagyon jól emlékszik rá, hogy volt egy akváriumnak nevezett helyiség, és az volt a raktár, és hogy ők is rengeteget nevettek akkor rajta, már csak emiatt is biztos, hogy nem tévedhetett.

Mikor a hazajövetelünk után először főnn voltam nála, óriási újsággal fogadott. Emlékszel? Mit néztük a Samaryt, mindennap többször, hogy mennyire izgatott a szája, te se tudtad megfejteni, hogy mi olyan különös rajta, most viszont rájöttem, pedig évek óta itt van a falon. Tényleg évek óta ki volt rakva a szobájában a Renoir-féle portré, rengeteget beszélgettünk már az ínycsiklandozó rózsaszíneiről, amiket persze az eredetin élveztünk igazán, és most ezen a reprón világosan látszott, hogy – ugyan csak egy egész picikét, olyan kedveskedő módon, de – Samary kiölti a nyelvét.

Éjszakákat végignevettünk Salgótarjánban, ahol együtt voltunk művésztelepen. Majdnem mindenhol együtt voltunk, de itt nevettünk a legtöbbet. Mikor Sanyi halálos komolysággal elküldte Deim Palit a kórház éjszakai ügyeletére, hogy szedessen ki egy kullancsot az oldalából, mert ha nem, másnap délre meg is halhat. Pali visszajött, és mesélte, hogy miután a nővér bement az ügyeletes orvoshoz, hatalmas ordítás hallatszott ki az ajtón: Mi? Kullancs? Éjjel kettőkor!

Szintén éjjel mesélt egy nagyon disznó viccet, aminek mindig csak az első soráig jutott el, sose tudta tovább mondani a nevetésünktől. De nem is kellett tovább mondania, mert a viccet mind ismertük, bőven elég volt belőle annyi, hogy „az idegenlégióban sorozás történik", ezt egész éjjel mondta, mi egész éjjel nevettünk, mindig Mynheer Peeperkorn ju-

tott az eszembe, a vízesés zajában elmondott „hallhatatlan" beszéde. Sanyi lenyűgözően tudott néha semmit se mondani.

62-től őrzöm a noteszaimat. Tele vannak rövidítésekkel, amiket emlékeztetőnek írtam föl, ma már a legtöbből egy kukkot se értek, de az első kettőben még van néhány naiv, naplószerű megjegyzés.

62. márc. 31. szombat
Délután S.-val a Szépművészetiben. Goyák hosszas nézegetése. Tavaszi este. Apám ötvenéves születésnapja.

62. ápr. 21. szombat
Tegnap gyönyörű Webernt hallgattunk S.-val.
Sokat jártunk akkoriban a Zeneakadémiára, vagy csak ketten, vagy másokkal is.

62. ápr. 25. szerda
Reggel nagy szomorúsággal fedeztem föl, hogy a nadrágom térde már erősen átlátszik.
Háromszáz forint segélyt kapott egy kérvényre, aminek valami ilyesféle szövege volt: Kérem a tisztelt tanulmányi osztályvezetőt, szíveskedjék részemre szociális segélyt kiutalni. Indokom: zoknit szeretnék venni. A tanulmányi osztály vezetőjének irtó jó humora volt, és nagyon szerette Sanyit. Gondolom, egy zokni öt-hat forintba került akkor.

62. máj. 3. csütörtök
Szomorúan olvastam végig a Tonio Krögert együttőben. Mindig mélységesen meghat.

62. máj 4. péntek
Bernáth: a határán vagyok annak, hogy egy teljesen kész képet csináljak. Este Milhaud-vonósnégyes.

62. máj. 8. kedd
Bernáth is, én is biztosra vesszük a kép befejezését.
Sanyi egy kétaktos beállítást festett a Hincz-osztályon. Nem nagyon siettek vele mások se, mert hónapokon át ott volt a két modell. Sanyi nagyon komolyan dolgozott a képén, hetenként többször meg is kellett néznem délután. A színek érdekelték és az egymáshoz való viszonyuk, mindig meg is változtatott valamit, amit nem érzett elég jónak, ez aztán persze fölborította a színbeli egységet, hol a nőket vette hidegebbre és a hátteret melegre, hol fordítva, kétségbeejtette, amikor a beállítás véget ért, makacsul tovább csinálta, ha volt, a saját pénzén egy-két órára újra fölvette a modelleket, a kép meg folyton változott, folyton készen volt, és jó is volt, és végül a tanév befejezése kényszerítette rá, hogy abbahagyja. Valami divat lehetett akkor a főiskolán a befejezettség mítosza, kár, hogy nem jöttünk rá, milyen remek dolgot csinált ezzel az egy évig tartó állandó átfestéssel.

Olyan is volt, hogy Márffy Albinnal nála töltöttünk egy délutánt, és hármasban festettünk egy képet. Ez most elég furán hangzik, de nyilván a főiskolai szokás, hogy egy csomó ember együtt dolgozik, állandóan látva, hogy mit csinál a másik, teljesen természetessé tette, hogy egymás munkájába beleszóljunk, szóval valami ilyen alapon Sanyi csendéletét alaposan megkritizáltuk, persze ő is elmondta róla a saját bajait, meg ki is próbálta a mi tanácsainkat, egész délután át- és átdolgozta a képet, egy pasztellt, hol kékebbre, hol lilábbra, hol több motívumot festett rá (ecsetek voltak a képen köcsögökbe állítva), mikor már rengeteg lett az ecset és a köcsög, úgy gondoltuk, hogy egyszerűsíteni kéne, egyszerűsítette, a padlón már legalább egy centi vastagon állt a krétapor, a kép meg állandóan változott, tényleg mind a hárman nagyon komolyan vettük a dolgot, ő is, mi is, estére aztán valamilyen állapotban abbamaradt a munkánk. Legközelebb megállapította, hogy befejezhetetlen. Gondolom, kidobta.

62. máj. 17. csütörtök
S-nak munkáért, 2-re.
Az Alapnak volt akkor egy „pénzkeresési akciója", szitával nyomtatott, főleg munkavédelmi plakátokat adtak ki befejezésre. A befejezés abból állt, hogy egyetlen színt lehagytak a nyomatról, valami pici kis flekket, azt kellett házilag akvarellal vagy temperával belefesteni a kész plakátba. Darabjáért, azt hiszem, egy-két forintot fizettek. Megcsinálni nem is tartott semeddig, de száz darab dekorációs kartont haza- meg visszaszállítani rettenetes cipekedés volt.

62. máj. 23. szerda
Hétig litográfiákat gyártottam S-val. Jólesik elfáradni a munkától.

62. júl. 5. csütörtök
Mann, Tristan. Újra csak az élnitudás fontosságáról beszél.

62. júl. 18. szerda
Vásárhelyi művésztelep. S-val meglátogattam Sz. B. műtermét. (Kis lyuk.) Teljesen megszállott. Sokszor majdnem menekültünk. Zenét szerez, fest, hatszáz oldalas politikai tanulmányt ír. Dilettáns. Sajnálat. Kiherélés.
Ez a festő tényleg őrült volt, úgy rémlik, hogy valami nagy képet festett az emberiség múltjáról, jelenéről és jövőjéről. Ami a kiherélést illeti, azt beszélték róla, hogy majdnem elvérezve találták a Tisza töltésén, nyilván megvetette a szexualitást.

62. júl. 29. vasárnap
Szeged, ünnepi játékok. Hazajövetel csajokkal.

Kedves Bandikám?

(Vajon a kérdőjel csak egy félresikeredett felkiáltójel, vagy valami elfogódottság a megszólítás miatt? Nagyon kerültünk mindenféle érzelmességet.)

Rendkívül hirtelen elhatározással hazautaztam Anyámhoz – az éhenhalást elkerülendő –, s a napokban vissza. Így hát meglátogathatnálak, de nem akarok rád törni. Ha alkamad lesz rá, erre jársz, kukkants be.

Csak nem festesz? Mondd, mi lett azzal a gvassal, amit rád hagytam és nem állítottak ki Hmvásárhelyen? nagyon sajnálnám, ha eltűnne, mert az talán pénzt is jelentene.

Beküldted a litódat? Én beadtam „az ágyat", s feszülten fogom figyelni a becsapódást, mert mért tagadjam, boldog lennék, ha ki(tennék)-állítanák. Ez a kissé gyermekes természetűvé vált vágyam annak a következménye, hogy még mindig látok benne valami nagyon jót, sok-sok hibája és hiányossága mellett is. Faggattak-e az útlevél beadásánál? Tőlem mindenféléket kérdeztek. Majd meglátjuk.

Már megint a cigarettával birkózom, s remélem végleg és utoljára. Muszáj nevetned?

Az Alapnál milyen sikereid voltak? Én dühöngök a méregtől, hogy egyetlen képet se tudok összehozni az Alapnak (se magamnak), 2000 Ft adósságom van, meg Anyámnak is kellene pénzt adni, Cseh-földre is mennék, kétségbeejtő! Mi lesz velünk? Csak kétségbe ne essünk!

Ha igaz, 3-án Kenesére megyek. Ha nem jársz errefelé, írj egy pár sort addig. Hogy alakul a jövőd?

A francia nőt majd teljesen a nyakadba varrom, ha jön egyáltalán. Még nem érdeklődtem azóta.

Képzeld, Albin menyasszonya itt marad! Vagy már tudod?
Ő már leadta a plakátszínezést, próbáld meg, esetleg arra való hivatkozással is, megkérvényezni.

Baráti üdvözlettel A. Sándor
Bp. 62. aug. 30.

62. szept. 1. szombat
Beszélgetés S-val az egyéniségről. Fura, hogy fél éve még fafejűségnek tartottunk minden határozott stílusra való törekvést. Most meg épp fordítva.

62. okt. 1. hétfő
Sanyi!!

62. okt. 12. péntek
Délben S-val beszélni.
Október 22-én Prágába mentünk. Most is előre tudtuk, hogy mit akarunk megnézni, a galéria néhány huszadik századi franciáját, a cseh kubistákat meg szürrealistákat, és főleg Kupkákat meg Kokoschkákat. Meg ezenkívül persze mindent. Akkor még meghívólevél kellett egy ilyen utazáshoz, szereztünk is, és hárman egy másik barátunkkal végül is napokig csak szállás után kutattunk, mert pénzünk se volt, meg a borravalóról se nagyon tudtunk még. Végül egy szobrász elárvult feleségénél kaptunk szobát, hármunknak egy hatalmas ágyat adott, lehetett vagy hat méter széles, ezen is mit röhögtünk, de az igazi röhögés egy éjjel fogott el mind a hármunkat, amikor egy Varázsfuvola-előadásról hazajövet, persze söröztünk is még, lefeküdtünk hárman a hatalmas ágyba, és ránk jött a nevethetnék, amit vissza kellett tartanunk, mert az asszonyság szobájától csak egy vastag függöny választott el, de nyilván ettől még jobban fuldokoltunk, teljesen mindegy, hogy min nevettünk, nyilván csak nem tudtuk abbahagyni, fájt már mindenünk, amikor hajnalfelé végre teljesen elfáradtunk és elaludtunk. De évek múlva is emlegettük még. A sörözések is csodálatosak voltak. Egy sincs már azóta azokból a jó kis kocsmákból. November elején is ott voltunk még, reggelente fagyott, napközben folyton esett, sötét volt, de ez volt a gyönyörű, mert kafkás volt, sötét és nyirkos hideg nélkül Kafkát el se tudtuk volna képzelni, néha csak emiatt csavarogtunk órák hosszat, hogy kellőképp magunkba szívjuk ezt a világot. A tornyokat is szerettük, főleg a Vitus tornyát, ahonnan az egész várost látni lehetett, a toronyőr nénike már ismerősnek tartott, de egyszer nem akart fölengedni, hogy es gibt einen grossen Nebel, sie können nichts sehen, megint nem tudtuk a lényeget, hogy miért nem lehet látni, de a nénike makacskodott, hogy il fait du brouillard, fog, Nebel, brouillard, mi viszont föl akartunk menni, nem is tehetett mást, fölengedett, és az volt a leggyönyörűbb látvány, néhány gyámív tetején kívül semmi más, csak köd. Legalább egy órát néztük a ködöt. A tornyokon kívül a kerteket szerettük a legjobban, és Karlstejn körül az erdőket, és két olyan nap is volt, amikor külön-külön indultunk el csavarogni, hogy egyedül lehessünk. Végül maradt húsz koronánk és még egy napunk, és rettentően összevesztünk. Sanyi a Kokoschkákat akarta megnézni, én egy csontokkal berendezett huszita templomot, a Kokoschkák valahol Prága mellett voltak egy kastélyban, legalább harminc kilométerre a várostól, a csontok meg Kutna-Horá mellett egy faluban, oda vonattal kellett menni, hülye vagy, mondta, a hülye csontjaiddal együtt, elosztottuk a húsz koronát, és köszönés nélkül hagytuk ott egymást. A csontok gyönyörűek voltak, és még huszonöt koronát is ránk erőszakolt egy sofőr, és a csomagjainkért se fogadtak el semmit az állomási ruhatárban, úgyhogy sörözni is tudtunk, ő viszont nem evett egész nap, ahogy itthon elmesélte, a pénz csak a buszra volt elég, és a kastélyt is alig találta meg, és ráadásul zárva is volt, hiába veszekedett a gondnokkal, nem tudott bejutni a kastélyba, és nem láthatta a Kokoschkákat.

62. nov. 13. kedd.
S-nak melegítő, levelezőlap, térkép.

Kedves Bandi!

Megjött Szigligetre az aranyló ősz, rám a munkadüh, a festéktékozlás züllesztő mámora, s itt állok narancssárga nélkül, amit pedig gyönyörűséggel használok gyakran és – tisztán.

Megkérnélek, ha van még a Bazsónénál a tavalyi kadmiumnarancsból, kérj meg egy-két kollégát, vegyenek nekem Veled együtt egy-egy tubussal. Ha Erdélyinél vennél, nagyon sokba kerülne (a fele mennyiség). Ha sikerülne 1–2 tubussal venni, légy szíves egy borítékba beletenni és ajánlott levélként föladni (fél kilóig jöhet így a csomag). Ha nincs pénzed, add föl utánvéttel, ha van, visszautazásomig kölcsönözd az árát. A hazautazásom kb. 2 héten belül fog megtörténni.

Nagyon örülnék – ha volna rá kis időd –, ha a festék mellé egy-két fűszeres pletykát is mellékelnél – kívánom Neked és remélem, hogy azóta sok szép litográfiát állítottál elő, s festesz is!?

Vajon megengedték-e nekem, hogy bejárjak litózni, nem tudod?

Üdv. Barátod, Sándor Szigliget 63. okt. 2.

u.i. Vehetnél egy-két fehéret is, de ez nem lényeges

A. S.

64. jan. 13. hétfő
Sanyinak papír 150 m, könyv, vászon

64. jan. 16. csütörtök
1/2 12 Sanyi

Kedves Bandi!

Ismét az tudja belőlem kicsikarni a levelet, hogy egy kérés ügyében szorulok Rád. Pedig igazán kár. Nagyon jól tudom, és gyakran tudom ezt. Az új miliő azonban mindig lefoglalja az embert, és az önfegyelemmel is bajok vannak. De legalább megtöröm a jeget, megindul ezzel a pár sorral. Nagyon kedvező helyzetbe kerültem. Boldog voltam a megérkezéskor, tágas műterem, tágas „hálófülke". meleg étkezés, amit elém tálalnak, és általában gondoskodás és ellátás. Soha kedvezőbb munkafeltételeim nem voltak. Itt van Szabó Ákos, Bak Imre (aki eddig elképzelhetetlen eredménnyel megnyert az absztrakt festészetnek!). Ők a fontosak. Itt van még Novák B., Strapec, R. a szeretőjével és a kisfiával, Ábrahám R., Kishonti, egy Kajári és Piri Kálmán nevezetűek és Bartha Lajos szobrász (absztrakt). Kiállításuk volt Kecskeméten megérkezésemkor. Érdekes volt, időt is szántam rá. S arról is és Ákosról meg Bak Imréről későbbi levélben részletesen be fogok számolni.

10-én nem utazok föl, mert nem festettem meg az előirányzott képet, így nincs mit fölvinni a szakszervezeti kiállításra. Képzeld, mennyi mérget nyeltem le. A „Művészellátó" bolt két (2!) hét alatt volt képes leszállítani nekem egy darab vásznat és egy vakkeretet. Írtam, telefonáltam, táviratoztam, üzentem, és fütyültek rám. Majd megtébolyodtam. Így aztán elhalogatódott, közben egy nagy feladattá nőtt, s most az előkészületeknél tartok, erről is majd beszámolok.

Rendkívül érdekel a Mészárszéked sorsa. Milyen lett végül, hogyan alakult, mindent szeretnék róla tudni. Meggyőződésem, hogy nagyon jó lett. Az a leglényegesebb, ami jóvá tesz egy képet, már akkor is benne volt, visszavonhatatlanul, tehát akárhogy változott, csak jó maradhatott. De a története azért fontos. És beadtad-e a kiállításra? És festettél-e újabb képet, vagy képeket? És új litókat készítettél-e? És a fehérvári kiállításon hány litód szerepel? Voltál-e ott, s ha igen, milyennek találtad a kiállítást? Állítólag az én Ágy-am és Putifárném is

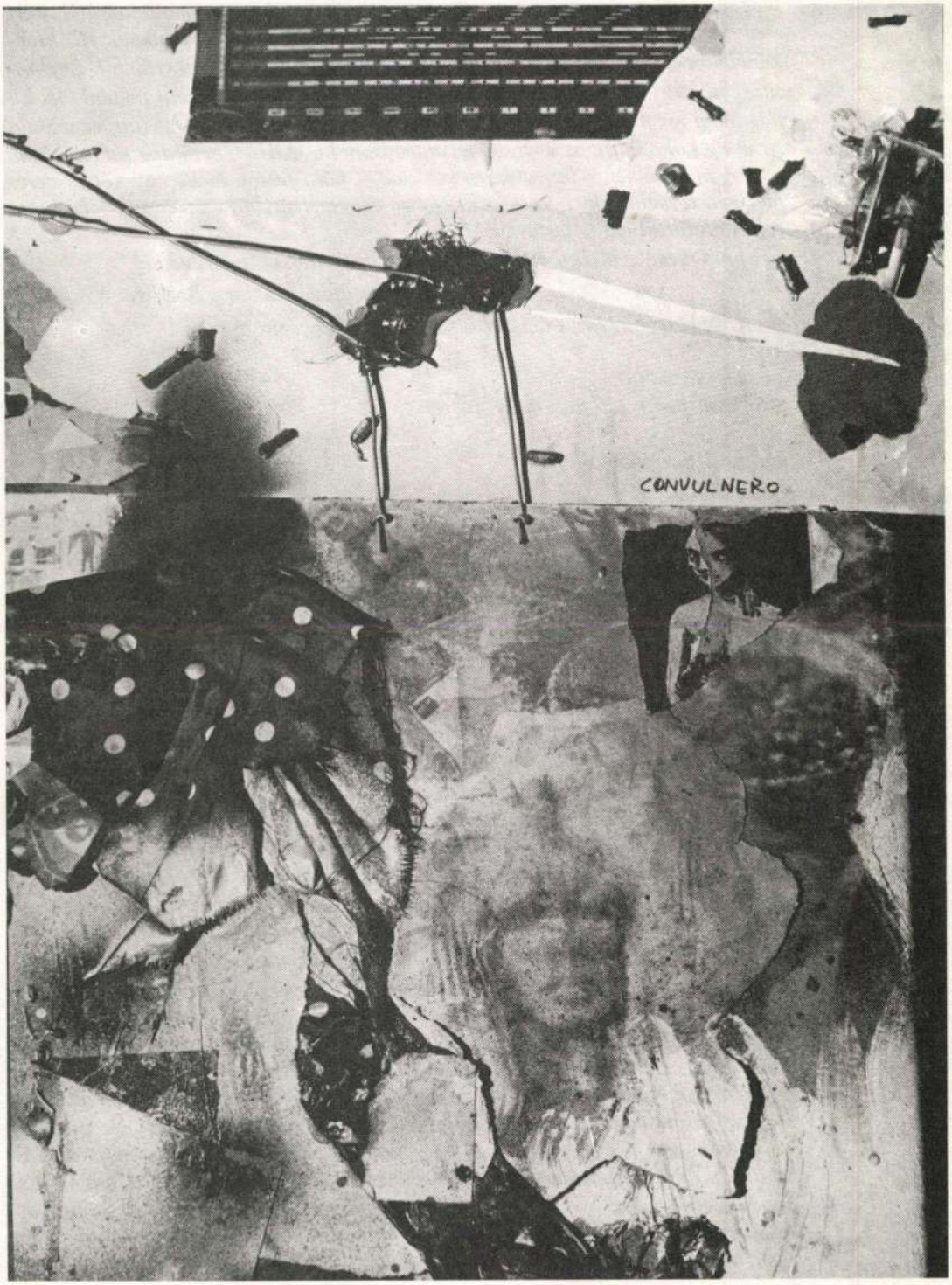
CONVULNERO

ki van állítva, aminek nagyon örültem, s hogy épp ez a kettő, amit igazán szeretek, s nem az akvarellek. (Szabó Ákosnak is kiállítottak most egy képét.) De elő a kéréssel, mert már éjfél megint elmúlt nálam. Valamit azért mégis szeretnék beadni erre a „dolgozó" kiállításra, márcsak azért is, hogy a nevem elhangozzék egyszer ott is. De nem akarok fölutazni ezért. Szeretnélek megkérni, hogy egy akvarellt és egy litót adjál be a kiállításra.

Benkő Katinál van három litó bekeretezve. Ezt egy Mészáros Géza nevű elsőéves Bernáth-növendék átszállítja a némettanárnőhöz. Vagy Te elmennél B. K.-hoz, s az Ülő férfi címűt (ami töprengő is volt) elkérnéd tőle, vagy a M. G.-nak szólnál, hogy vigye be hozzád a főiskolára (különösen, ha már átvitte őket a tanárnőhöz.) Tehát ez volna az egyik. A másik a szobámban a könyvszekrény fölött lóg, a pici, stílusban kieső emberke van rajta, s A Badacsony északról (vagy észak felől? vagy a Badacsony-hegy északról) címmel kellene beadni. Ha netán volna rá idő!, és Neked is volna rá időd, nem ártana, ha mélyített paszpartuba tennéd. De ezt nem hiszem. Mégis elmondom: ahol csináltattuk (a Régiposta u.-ban) a paszpartut – emlékszel –, egy darab kivágatlanul ott maradt. Ha elmennél a mérettel oda, s a nő gyorsan hajlandó volna kivágni (nem Téged), esetleg beletehetnéd. Persze ez nem fontos.

Ha mindezekre időd vagy erőd nem volna, tedd meg, légy szíves, hogy Mészáros Gézát kérd meg rá.

Remélem, hamarosan érdekesebb levelet írhatok, s most köszönettel és baráti szeretettel üdvözöllek, Sándor.

Kecskemét, 64. febr. 9.

A kaktuszokat légy szíves megöntözni!

A kulcsot, ha terhedre van és idegesít, légy szíves átadni Mészáros G.-nak, hogy továbbítsa a német Tanárnőnek, s bármikor átvehetem nála, ha váratlanul hazautazom is.

64. febr. 18. kedd.
Sanyi képét elhozni.

Kedves Bandi!
Próbáljuk ki a rövidséget. Mit szólnál Brecht olyan illusztrálásához, melyben realisztikusan részletezett környezetben a figurák csak sziluettként jelennének meg. Ez egybehangzó lenne a mű „nem egyénítő" jellegével és a szereplők „jellem-nem-fejlődésével", tehát hangsúlyozná, aláhúzná.

Másrészről azonban az illusztrátornak nem épp az volna-e a feladata, hogy az olvasónak segítsen feltölteni a képzeletébe szinte személytelenül behatoló szereplőket – valósággal, élettel, személyiség-jellegzetességgel?

Bekerült-e a képed a kiállításra? Nagyon szeretném. A magaméiról azt remélem, hogy nem... Nincs kedvem egyelőre szerepelni. Mi újság a munkában?

Sok-sok jó litót kívánva üdvözöllek: Sándor
Kecskemét, 64. márc. 9.

Kedves Bandikám!
Nem tudom, hol kezdjem. Leveleidet megkaptam, s annyi dologra kellene reflektálnom, s képtelen vagyok. Mióta visszajöttem, szinte szünet nélkül rajtam van a „betegségem", s nemcsak dolgozni, de úgyszólván semmit tenni nem tudok. „A kétségbeesett izgatottság a bamba tétlenség képében." S a kép, a kép, ami nyomasztóan gyötri az embert, az óra ketyegése, ami „forróvá teszi" az ember fejét.

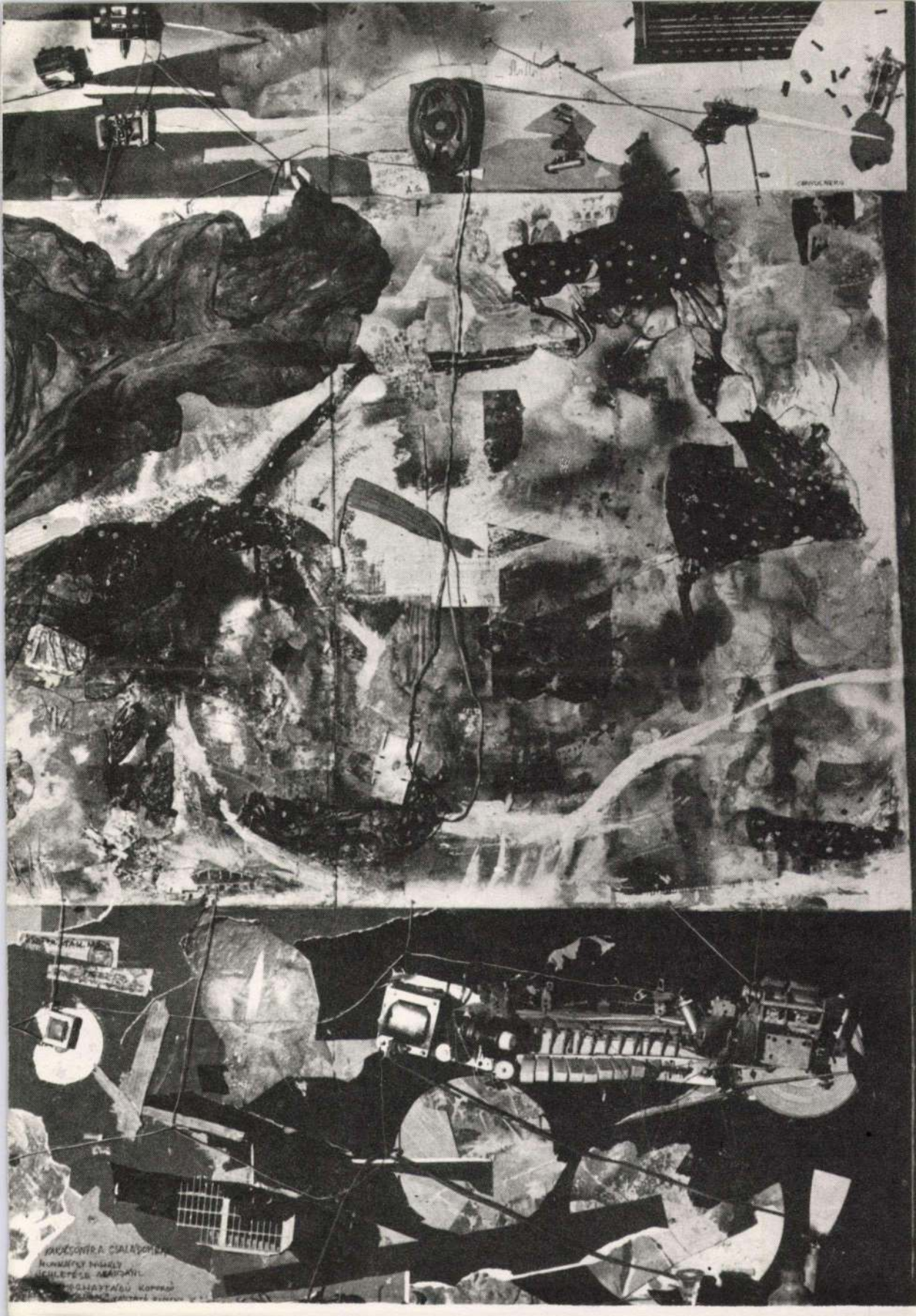

Mindig ugyanaz a baj. Félénken otthagyjuk magunkat (ami pedig az egyetlen biztos támasz lehetne), újra és újra nem merjük vállalni önmagunkat (noha épp arra akarunk büszkék lenni). Szentnek akarjuk a művészetet, s közben folyton az áruba bocsátásán spekulálunk. (Nehogy félreérts, fejedelmi többesről van szó!)

Hogy a bénultságban mennyi szerepe van fiziológiás okoknak, és mennyi írható közvetlenül az én rovásomra, nem tudom. De valóban lehet-e elválasztani a kettőt? Nem teljességgel és mélységesen én vagyok a hibás? Vagy teljességgel kívülálló erők, az élet nagy öntudatlan masszája az, ami az egyesre meghatározóan kihat? Hogy ne mondjak mindjárt szellemeket, koboldokat, ördögöt vagy boszorkányságot?

Sokszor ténylegesen játékszernek érzem magam. Itt is hányszor tapasztaltam, hogy megszégyenítő tehetetlenséggel álltam egy-egy akadállyal szemben, és utólag éppen az akadály mutatkozott a legelőrevivőbbnek. Teljes alázattal kell odaadnunk magunkat és teljesen odaadnunk, hogy ami létre akar jönni, megszülethessen. Mihelyt nem kapja meg a maga egész jussát, tüstént megmakacsolja magát. Valami feltétel-nélküliségről van itt szó. Nem tehetsz kikötéseket, ellenvetéseket, nem panaszkodhatsz és nem örülhetsz. Teljességgel az Anyaság fogalma ez. Aki nem tudhatja, mit hordoz a terhével. Torzszülöttet vagy tökéletest, rá fog-e hasonlítani, vagy nem. Nem mondhatja: ilyen legyen vagy olyan.

Eszedbe juttatom az „Első szerelem" című filmben a 14 éves terhes lányt (Marina Vlady), amint – miután az orvostól megtudta, hogy terhes – megkülönböztetett és látnokian öntudatos, szinte nem is földön járó nyugalommal, és csak terhét óva megy az utcán. Csak akkor vagyok nyugodt, ha ugyanezt érzem. Ha a csöndes és meleg bizonyosságot nem tudom középpontomul megtartani, minden felborult.

De hát lehet művet – amely ezt a nevet meg is érdemli – létrehozni úgy, hogy előre kacsingassunk: „Mit fog vajon szólni XY?" „Mit fognak majd mondani rá?" „Lesz-e olyan jó, mint ez, vagy az?" Holott egy mű valóban csak valami összehasonlíthatatlan lehet. Amely nem mértékegységek világában jön létre.

Mindez szóvirág és igazság egyben. Mert még mindig nem találtam meg azt a szót, amit teljesen őszintének tartanék. Persze, ha megtalálnám, már nem is írnék, nyilván ész nélkül dolgoznék. Addig is jellemzésül és mentségül kapod ezt a pár unos-untalanul ismételt foszlányt, amiből Te majd megérted a helyzetet.

Köszönöm a szép leveleket. Fogok rá válaszolni. A legjobb kívánságokkal vagyok eltelve Irántad, s kérlek, imádkozz értem azzal, hogy ugyanígy gondolsz rám.

A. S.

Kecskemét, 64. márc. 19.

Kedves Bandi!

Kecskemét 64. ápr. 9.

Ki sem mondhatom, mennyire nem „oktatás"-nak, kioktatásnak, hanem oktatósegítőnek találtam a leveledet, ami újra azt bizonyította nekem (noha Te vagy a zárkózottabb jellem), hogy a mi készülődő barátságunkat mindig a Te nyíltabb és realitásokra figyelő okosságod löki előre. A legégetőbbel kezdem, amiben segítségedre lenne szükségem. A képemet olajjal kevert wallkyd és zománcfesték technikával kezdtem csinálni. Viszolygásom ettől a tisztátalanságtól kezdettől fogva megvolt. A jelzett kriminális hetek után azonban rájöttem, hogy ugyanazokat a hatásokat hogyan lehetne egy „tiszta" olajtechnikával elérni. Azóta hat-hét

tenyérnyi kivétellel, talán írtam is, lekromofágoztam, újraalapoztam, a napokban elkezdenék dolgozni rajta, de újabb technológiai aggodalmaim vannak. Ugyanis hígan-folyós olajfestéket készítek, amiből „tócsákat" csinálok a vásznon, gyufaszállal vezetve az egyes színeket. A festék felhígítását festőszerrel végeztem. Ez rendkívül hosszadalmas száradású, az olajtartalma miattráncosodást képez, különösen a vastag tócsáknál, s a kevés pigmentanyag miatt színezőerejéből is sokat veszít majd valószínűleg. Most azt tervezem, hogy nem-szívó alapra (hogy kevesebb kötőanyag legyen szükséges) nagyrészt terpentinnel és velencei terpentinnel hígítom majd a festéket, esetleg kevés napon sűrített lenolaj hozzáadásával. De a következményekkel így sem vagyok túlzottan tisztában. A terpentin gyorsan kipárolog, nem ráncosít, de magában teljesen lemattítja a festéket. Nincs kötőereje sem. A velencei terpentin viszont megőrizné a csillogását, és ez is gyorsítja a száradást. Kérdések:

1. Vajon mint kötőanyag is szerepel-e a velencei terpentin?
2. Vagy olajat is kell hozzátenni? (A napon sűrített is kissé szikkatív hatású.)
3. Vajon a vel. terp. jelenléte nem vezet-e a festékréteg merev-száraz keménységéhez, ami könnyen lepattogást okozhatna? (Ez, úgy emlékszem, valami nem rugalmas, oldott gyantaszerűség.)
4. A sok vel. terp. nem okoz-e később sötétedést, megfeketedést stb.
5. Ha tudnál valami keverési-arány javaslattal szolgálni. Tehát hogy a tubusban lévő olajfestéket milyen arányú terpentin; velencei terpentin; napon sűrített l. o. (esetleg a hármas keverékű festőszer) keverékével kellene hígítanom, hogy célszerű száradású és tartós felületet kapjak belőle. A legdöntőbb kérdés persze a velencei terpentin. Ha ez kötő tulajdonsággal is rendelkezik, akkor el tudnám képzelni, hogy terpentin, vel. terp. = 2:1, esetleg 3:1 arányban megfelelő lenne, s a hígítóanyag nagy része így elpárologhatna. Kérdés persze még az is, hogy a „tócsa" felületén, mivel a vel. terp. ott gyorsabban szárad, engedi-e kipárologni az alsóbb rétegek terpentinjét, vagy bepáncélozza? Ezt persze gyakorlatilag el tudom dönteni, s azt hiszem, hogy a terpentin nagyon vastag, pasztózus felületekből is ki tud párologni, nemhogy híg, olajszegény rétegekből. Vajon Rembrandt pasztózus vakolásai hogyan bírják az időt?

Nagy segítség lenne, ha ezen elgondolkoznál, nyilván már többet tudsz erről, mint én. Valószínűleg a jövő héten fölutazom.

Szeretném elintézni, hogy még egy hónapot itt tölthessek. S akkor alkalom volna ezt is megbeszélni. Ha azonban rövid volna a válasz, akkor nem bánnám, ha pár sorban előbb is megírnád.

Hogyan is állok hát a szóvirág-termeléssel. Igazad van. Ezt nem akarom vitatni. A legfőbb feladat volna keményebben, fegyelmezettebben élni. De a szóvirágoknak is sokat köszönhetek. Miután megszoktattam magam, hogy a velem történő eseményeket jelentőséggel ruházzam fel, s tiszteletben tartsam mind, s még a legkeservesebbeket is, még a szorongást és félelmet is, minél nagyobbak, annál jelentősebbeknek tartsam, azóta könnyebben, produktívabban tudom átvészelni. A szorongás (noha kétségbeesetten szorong az ember) az életem egy nagy jelentőségű eseményévé válik így, ami fontos, amitől nem lehet tudni, mit kapunk, tehát el kell fogadni készséggel, nem rettegve. Tehát ebben az esetben: nem félni a félelemtől. S ugyanígy semmitől sem félni. Mindent elfogadni. Meglehet, hogy kegyes öncsalásról van szó. De így nem süppedek fél évekre a rémült tompultságba. Állíthatom, hogy amikor írtam Neked a levelet, nem voltam „észnél". De miután megírtam, megkönnyebbültem. S megint Neked van igazad: „Okosabban tetted volna, ha minden egyes levelemre válaszoltál volna – hétköz-

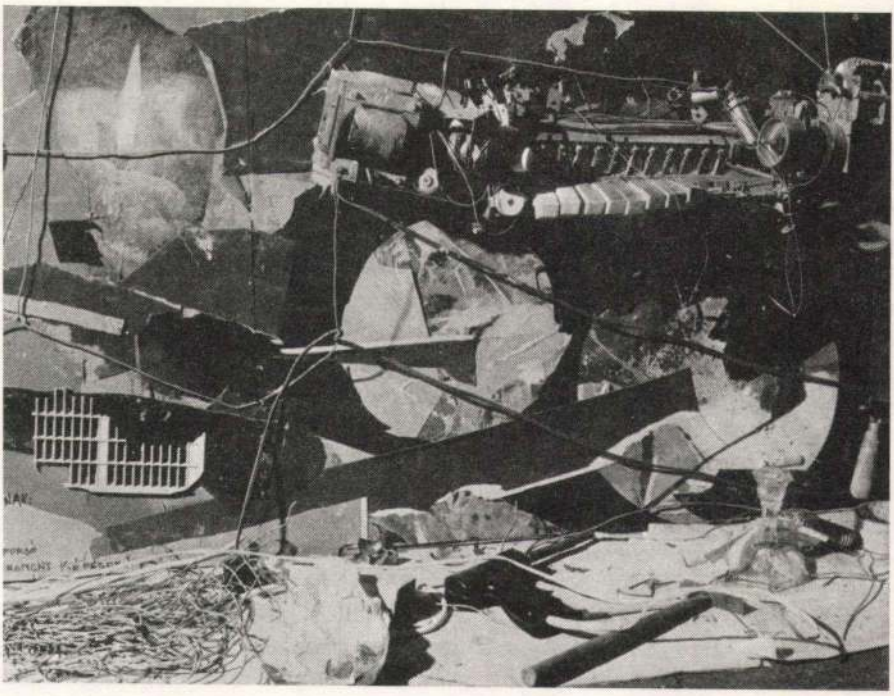

napi munka –, minthogy . . . " Egyáltalában, olyan gyönyörű ez a levél, hogy valószínűleg még sokszor használt veszem. Tömör, szuggesztív, és mennyi érettséget tükröz!

Az üresjáratot egyébként négy 60 × 80-as Alap-csendélettel vezettem le, ami kényszer is volt. 5000 Ft adósságom volt már. Jan.-febr.-ban 600 Ft-ot kerestem. Mindent visszautasítottak. Észhez kellett térni a könnyelműségből. Benkő K. segítségével (sok akvarellemet újrapaszpartuzott és 3 ×, 4 × beküldött). Hetente ötösével küldtem be az akvarelleket, s így négy hete mindig vettek 2–2 darabot. (Fenyőnek is panaszkodtam, ez is közrejátszott.) (Sőt ezer forintot adott kölcsön, látva, hogy egy vasam sincs.) De mindez nem látszott kivezető útnak. Ha az én (tulajdonképpen nem létező) alapelveim szerint festek nekik, semmi sem sül ki belőle. Kiérlelésre nincs idő, még ha egész héten végig festem, akkor sem. Attól függetlenül, hogy az embernek nem terem minden hétre pont egy 60 × 80-as szívhez szóló közlendője. S ami a legfőbb, még saját és igazi munkájához sem jut idő, amihez pedig idő, Rilke szerint nem „méricskélt" idő szükséges. Most, amikor talán életemben először tudom, vagy legalább kissé tudom, mit akarok, most már meg vagyok erről győződve. S azt is tudom, hogy az ember nem engedheti meg magának azt a luxust, hogy koldusszegénysége miatt ne tudja tenni azt, amit szíve szerint tennie kell. Ezért azt találtam ki, hogy valami egészen mást fogok csinálni. Mégpedig kb. azt, amit II. éves koromban. Azt a mostani tudásom szerint gyorsabban, „jobban" . . . ?! tudom csinálni, mert ha nem szívügye az embernek, aljas és hideg fővel jobban megy. S mindez számomra előnyösebb, mert ez a „háziipari absztrakció" az Alapnál divatos, „modern", jobban veszik. Ezenkívül a tárgyakat (az eladhatóság alapján mérlegelt és kiválasztott tárgyakat) gyorsabban lehet „dekoratívan" festeni. Így remélem, hogy nemsokára elérem, hogy egy fél nap alatt vagy két este el tudok készíteni egyet. Volt még 3–4 nyári táj-

kép, ezeket is átalakítottam a maguk silányságából egy dekoratív silánysággá, így hetente két olajat fogok beküldeni, egy tájat és egy csendéletet, hátha így helyrerázódhatnék anyagilag. Közönséges prostitúció ez. „Giccsfestés". A különbség csak az, hogy nem álltatom többé magam. Eddig is az volt. De mi a legérdekesebb benne! Míg – ebben a rossz állapotomban – a dekoratív giccseket festettem, azon vettem észre magam, hogy élvezem. Először csak azt hittem, hogy azért, mert könnyű, és mert azért valami „közöm" mégiscsak kell hogy legyen a dekorativitáshoz, hiszen sokáig bele voltam gabalyodva. Aztán rájöttem, hogy egészen „szívtelenül" az ember semmit sem tud csinálni. Ha mást nem, hát élvezi a színeket vagy a festéket, vagy magát a csinálást. És még valami. Nekünk, akik „sokféleképp" akarunk festeni, tulajdonképpen közünk van mindenféle festéshez. A legkiterjedtebb rokonságban érezhetjük magunkat minden múltbeli és jelenkori festővel, s mindtől van tanulnivalónk. Így bármit csinálok, mindennel csak tanulok, előbbre megyek. Lehet, hogy ismét egy öncsalással több. De ha nem hinnék abban, amit Jung mond: „A kívánalmakból és szükségletekből keletkeznek az új életformák, és nem ideális követelményekből, vagy puszta vágyakból" – hát ha nem hinnék abban, hogy mindaz, ami megesik velünk, szükségszerűen esik meg, nem tudnék tovább élni. Minden kor más életformát kényszerített a festőkre, s igazolta őket. Kell, hogy minket is igazoljon. Mi mindent elveszítettünk a lábunk alól. A „megrendelő" hatalmasság ostoba, magánembernek nincs pénze-vagyona, a festőknek sincs már birtokuk, vagyonuk, még a festők közízlése is botrányos, s a mártíromság a rövid életfeladatokhoz tartozik, lejárta magát, vagy egészen más megnyilvánulási formákban jelentkezhet. A festők java része lesipuskás életmódot folytat, „más"-ból él. Lehet, hogy rajtavesztek. Hogy nem bírom majd idegzettel ezt a kettős életet. De nekivágok. Pár évig, amíg valami sajátosan fontosat nem tudok fölmutatni, nem akarok kiállítani. Ezért senki sem fogja majd a kettősséget észrevenni. Az Alap talán egy idő múlva elkönyvel majd ilyen-vagy-olyannak, s abból megélhetek. Ha...

Ezt elég unalmas lesz elolvasni, de ezekről feltétlen írnom kellett. Mindezekről Neked tudnod kell, hiszen lehetséges, hogy teljességgel elutasítod majd álláspontomat és...

Ma láttam egy nagyszerű filmet, s még mielőtt elfelejteném, fölhívom rá a figyelmedet. Bergman: A nap vége. *Bár valószínű, hogy Te, a szakavatott mozilátogató, már rég láttad ott Pesten. Csak a* Hamu és gyémánt *volt számomra több, de nem jobb.*

Milyen gyönyörű leveleket kaptam Tőled! Most olvastam újra a Grünewaldról és a vele kapcsolatos „nem szabadalmazott" ötletről szólót. Jó okom van rá, hogy elragadtatásodat megértsem. Tiszta szívvel mondhatom, hogy én örömmel fogadtam ezt a közlést a felfedezésről, mert egyrészt megerősített a terveimben, másrészt újra bizonyosság ez arról, hogy vannak dolgok, amik a „levegőben vannak". S milyen jó érzés tudni azt: Neked is és nekem is van antennáink, vevőkészülékünk a kor hullámaira. Mert ez nem csak erre az egyre érvényes, hanem általában a képességet jelzi. Remélem, hogy amit írok most, az nem bosszantani, hanem megerősíteni fog Téged is a hitedben.

De közbe kell szúrnom a tisztesség kedvéért még valamit. Én nem beszéltem a terveimről, képterveimről. Nem irigységből. Egy erős babona félelme miatt, ami miatt – őszinte leszek – még most is vacogok beszélni róla. Ez így szól valahogy: „ha szavakban elmeséltem, nem tudom megfesteni". De most már hinnem kell abban, hogy a baráti kapcsolat közöttünk a legnagyobb jóindulat, segítőkészség, sőt szövetség, egymás előbbre lökésének a vágyán, a nemes érdek és sze-

retet alapján áll. S így ha valamit elmondok Neked, nem gyengít, hanem erősít, mert tulajdonképpen olyan, mintha magamnak mondanám el. (Ezzel a babona ki van játszva.)

Amit én elterveztem, nem ugyanaz, amit Te találtál, de lényegében ugyanazt jelzi. Ugyanazt a belső igényt. Egy téli tájképpel kezdődött. Könnyű kis mellékes vacakkal. S amikor rájöttem arra, hogy a következő tervem egy őszi táj, tulajdonképpen az ősz, már szinte kész is volt. A négy évszak. Kiderült, hogy az összes eddigi főbb képtervem a négy évszak egy-egy darabja. (Azért vált egy pillanat alatt oly naggyá mindjárt az első képem igénye és nehezedett meg, mert hirtelen a „téli tájból", a „téllé" kellett átváltoznia.) Ez aztán keresztül-kasul komplikálódott. Mint pl.: a négy évszak nemcsak főbb lelkiállapotokat vagy az egyes ember főbb életszakaszait, hanem az emberi nem, a korok fázisait is jelzi, a fölemelkedés – kezdés – vetés – primitív; az érés – kiteljesedés – aratás – uralás; – kifosztás – hervadás – begyűjtés – eltorzulás – megrokkanás; – halál – pusztulás – széthullás stb. Ezt nem így gondoltam el, de szavakban kb. így elemezhető. Ne szaporítsam tovább a szót, hallatlanul örültem, hogy ezen a feladaton belül a borzalom éppúgy helyet kap, mint az öröm. Hogy végre valamivel megindokolhatom, hogy pl. a derűről is szó legyen stb. ... S elhatároztam, hogy a négy képet csak egyszerre engedem megnézni. Tehát nincs szó arról, hogy egy keretbe foglalnám őket. Ezt nem akartam, s nem is akarom elvenni Tőled, s Neked kell azt majd szabadalmaznod... De valami nagyon hasonló jelenség ez. (Azon is spekulálok, hogy 12 hónapot festek, esetleg 3 × 4-es évszakokat stb. ... mert egy ilyen feladat alkalmat adna valami rendkívül „átfogóra".) S míg stílusügyben nem jut az ember dűlőre, akár az egyénire, akár az összetettre gondolok, rábízhatja az ember a „témára" magát. Itt merült föl a mítosz és pszichológia is.

Mára befejezem, pedig a leveleid még sok gondolatot keltenek bennem. Talán majd legközelebb. Jobb is lesz, ha részletekkel foglalkozom. Jó munkaerőt!

Szeretettel, Altorjai Sándor

Délelőtt voltam nála. A Képcsarnoknak festett csendéletet, volt rajta egy madár, talán egy kakas, a lábánál fölakasztva lógott, magyarázta, hogy milyen jól eladható egy ilyen klasszikus motívum. Jó föltűnően látszott a seb a madár nyakán, a feje is teljesen véres volt, a tollai is, amíg ott voltam, egyre több vért festett rá, közben meg nevetve mondta, hogy talán kissé túllőtt a célon, talán a sok vér miatt nem fogják megvenni.

64. máj. 23. szombat
Sanyi – Stadion – szotyola.

Ez egy meccs volt, ahol azt élveztük a legjobban, ahogy a nézők a szotyolát ették, gépiesen belenyúltak a zacskóba, a szájukhoz emelték a kezüket, közben meredten figyelték a pályát; a rengeteg embernek ez az egyforma mozdulata hol teljesen összevissza volt, hol véletlenül bejött egy olyan pillanat, amikor a több tízezer ember egyszerre ugyanazt csinálta...

65. márc. 18. csütörtök
S-nál nagy meglepetés. Absztrakt képek. (Szerinte persze nem azok.) Kissé zavarosnak találtam újabb elképzeléseit.

65. márc. 20. szombat
Bemutattam Zs-nak. Úgy néz ki nem fogja túlságosan kedvelni. Rosszul esik.

65. márc. 25. csütörtök
du. Sanyi – Chagall
Végignéztem egy arckép megfestését. Pletykáltunk és Grünewaldról beszélgettünk.

65. máj. 28. péntek
S-val és Ákossal és nővéreivel hajnalig játszottunk.
Sok ilyen este volt Szabó Ákoséknál. Mindig egy „irodalmi játékot" játszottunk, mindenki kapott öt szót a mellette ülőtől, ezt kiegészíthettük újabb öt szóval, meg persze kötőszókkal, ezekből kellett kihozni valami „irodalmat". Rengeteget nevettünk, tökéletes szürrealista szövegeket csináltunk.

65. júni. 16. szerda
S. Manchester – FTC

65. júni. 23. szerda
S. este följött.
Kedvet kapott a rusztikus bútorokhoz, pénze persze nem volt, hogy maga csináljon ilyeneket, de kitervelte, hogyan alakítsa át az ócska stilbútorait. Elsőnek az asztalt vittük le a pincébe, és baltával meg késekkel „megnyúztuk" az egyik lábát, hogy olyan legyen, mint egy bárddal faragott népi bútor. Elég nehéz volt, mert az asztalláb nem egy darabból volt esztergálva, hanem részekből összeragasztva. Ott volt a házmester is, aki csak arra várt, hogy Sanyi valamiért fölmenjen a lakásba, már nyitotta is volna a száját, de mégsem nyitotta ki, mert én hamarabb kezdtem magyarázni neki, milyen remek bútor lesz majd ebből, és hogy milyen jó ötlet az egész. A házmester ezek után nem szólt semmit, hogy mit akart mondani, azt világosan láttam a döbbent arcáról. Az asztal egyébként maradt úgy, ahogy aznap este befejeztük, túl nehéz volt ilyen munkát baltával csinálni.

66. jan. 10. hétfő
Este S-nál, megnéztem új képét. Csak csinálni, mindegy, hogy mi lesz belőle? Ezt ő is tudja, és boldognak érzi magát.

66. jan. 15. szombat
Este Sanyi. Társaság. Most jobb volt.
Nála találkoztam először Erdéllyel és Szentjóbyval. Tamás ült egy széken, és nem szólt egész este egy szót sem. Válságban van, mondták a többiek.

Sanyi Szabó Ákos öccsével jött be a Fiatalok Stúdiójába, nyomtatni akart valamit, kérte, hogy segítsek, közben meg meglátta Böll Egy szolgálati út vége című könyvét az asztalon, kérdezte, hogy jó-e, és beszéljek róla, nagyon figyelmesen hallgatta, és azt mondta, érti, miért mondom ezt épp neki, persze, hogy minden szavam célzás valami vele kapcsolatos dologra, csak azt nem érti, miért énekli az autót fölgyújtó katona meg az apja a Mindenszentek Litániáját, ezt az egy célzást nem érti, azt viszont én nem értettem, mi az, hogy célzás, én a könyvet mesélem, jó, jó, érti, persze hogy mindezt vele kapcsolatban mondom, Ákos öccse finoman figyelmeztetett, hogy inkább ne mondjak semmit, ő azért jár vele, hogy vigyázzon rá. Elmentek. Borzasztóan éreztem magam.

Kórházban volt, utána Párizsba utazott Szabó Ákoshoz. Indulás előtti nap voltam nála. A Körönd felé mész, kérdeztem, mi az a Körönd?, kérdezte, olvastad az Élet és Irodalomban? Mi az, hogy Élet és Irodalom? Ki az a Max Ernst? Mi az az égetett siena? Állítólag Szabó Ákossal nagyon összeveszett.

Kedves Bandi! *Szigliget. 73. jan. 18.*
Már ajándéknak tűnt ez a Zen. Meg is köszönöm.
Mit csinálsz, nem írod. Sajnálom, hogy nem láthattam a kiállításodat. Sok bajunk volt.
Ha valami kiállításra, biennáléra (ahová meghívás nélkül is lehet) küldhető grafika, és eszedbe jutok, egy lapon értesíts már. Én itt semmiről sem tudok. Noha lassan, de már készülnek a lépegető totyográfok lapjai.
Szeretettel üdvözlünk, Buék, A. Sándor

68. aug. 25. vasárnap
S-éknál, Szigliget

74. aug. 21-én voltam utoljára Szigligeten. Nagy örömmel találkoztunk, mondta, hogy biztos volt benne, hogy jövök, várt, mert már mindenki ott volt a hét eleje óta, a nagy konyha-nappaliban voltunk, amit én mindig foyer-nak hívtam, mert volt benne egy szép régi kemence, most hamutartók tömege, kidőlt csikk-kupacok, csomó mosatlan pohár, fél üveg bor, mert most ért épp a saját termésű borának a végére, de félóránként kimentünk a pincébe, és még mindig volt újabb liter, amit nagy ovációval vittünk végig az udvaron, emlékszel?, kérdeztük folyton, minden gyönyörű volt, rósejbnit sütöttünk, hogy legyen valami zsír is a gyomrunkban, újabb üvegért mentünk, az ég teljesen párás volt, lehetett vagy 37 fok, fürdőnadrágban ültünk, egymás szavába vágva beszélgettünk, időnként az udvaron egy slauggal locsoltuk egymást, hogy meg ne üssön a guta, vártuk haza Kingát, hogy hátha majd bevisz autóval Tördemicre, de nem jött, végül is busszal mentem.

Októberben akartuk meglátogatni Boglárról. Aznap járt utoljára a hajó, a buszok is ritkán jöttek, és mire Fonyódra értünk, a hajó már elment.

Vera mesélte, hogy találkozott Sanyival Szigligeten, mondta, hogy ismer, mire Sanyi állítólag valami olyasmit mondott, hogy igen, ez az ő egyik legjobb barátja, ilyenek alig vannak már, mint a kihalóban levő bölények.

Marcella egyszer megkérdezte, emlékszem-e rá, mennyire utánoztam Sanyi beszédmódját? Pont ugyanúgy hangsúlyoztál, mint ő, néha, ha az ember behunyta volna a szemét, azt hihette volna, hogy őt hallja.

Nemrég láttam a Kokoschkákat, áthozták őket a prágai Nemzeti Galériába. Nem tudtak érdekelni, őt se érdekelték már. Az a hiábavaló étlen-szomjan út, hogy láthassa a kedvenc képeit, amelyeket tizenhét év múlva már ő se akarna megnézni...

Tandori Dezső levele
Dr By

79. IX. 4. még ma, és restellem magam, amiért az előző levélben panaszkodtam. Olvasom ezt a rettenetes dolgot. A. S.-ról, nem bírok szólni, nem bírok, tényleg, hát nem hiába retteg az ember... hát itt van... és nem rémkép, nem fantasztikum, ez VAN – és iszonyú az egész, a „megmentették" is... előző levelemet húzd le a klozettban, mert hülyeség ehhez képest.

DE AZ ÉLET MEGGY
TOVÁBB
– írom egy cseresznyekompótos
üveg címkéjére.

NEM?

Ennél szomorúbbat nem tehetek. Még valamit, egy szép idézet, te nem szereted nagyon, akitől van, kérdezz rá, tippelve (na, azért nem Thomas Mann!)

Íme, most az idézet,

legyen ima A. S.-ért, ha ugyan „Ima" van (nincs) (van) (nincs) (vanni) „Ne mulaszd el ezt a nyarat is – mondom magamnak. Érdekes: hogy átaludnod a nyarat bűnnek érzed, s a telet – természetesnek. A nyár napjait úgy számon tartod, mint a zsugori, mert becsesek neked, s csak télen mersz úgy élni, ahogy az élet természete megköveteli – könnyelműen, mit se törődve az idők múlásával..." (Füst Milán, hogy könnyebb legyen kitalálni.) (Honnan?) A. S. „kitalál" valahonnét? keresi az ajtót... iszonyú. (Az a szó erre, hogy Iszonyú) ... csak döglődöm... visszagondolva... fáj.

Jován naponta mondta a híreket, hogy talán van ötven százalék esélye, talán nincs, menj le elbúcsúzni! De végül is (ez a „végül is" az ő kedvenc szava volt), végül is nem búcsúztunk el egymástól, miért is kellett volna elbúcsúznunk?

1980. február

Baranyay András

Stalter György
fotósora

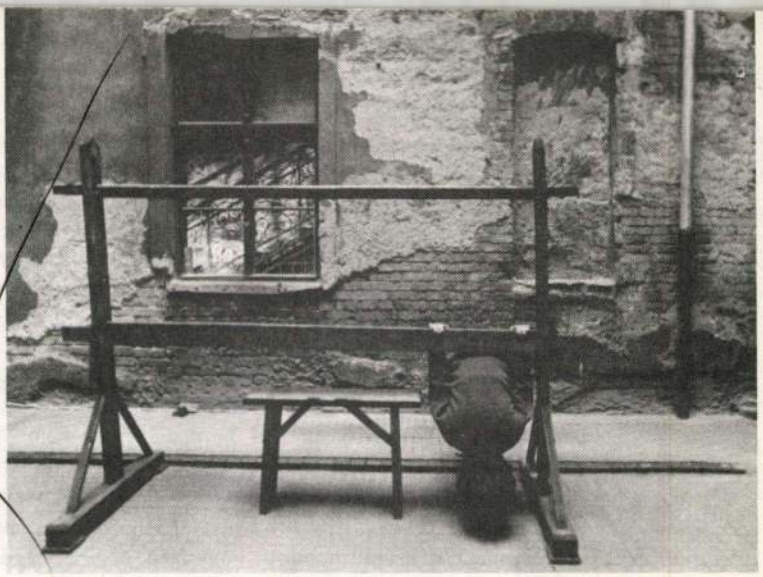

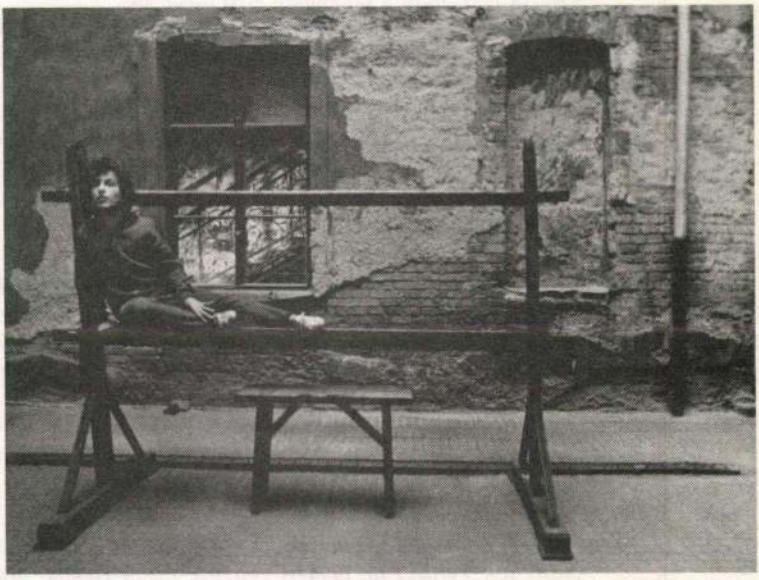

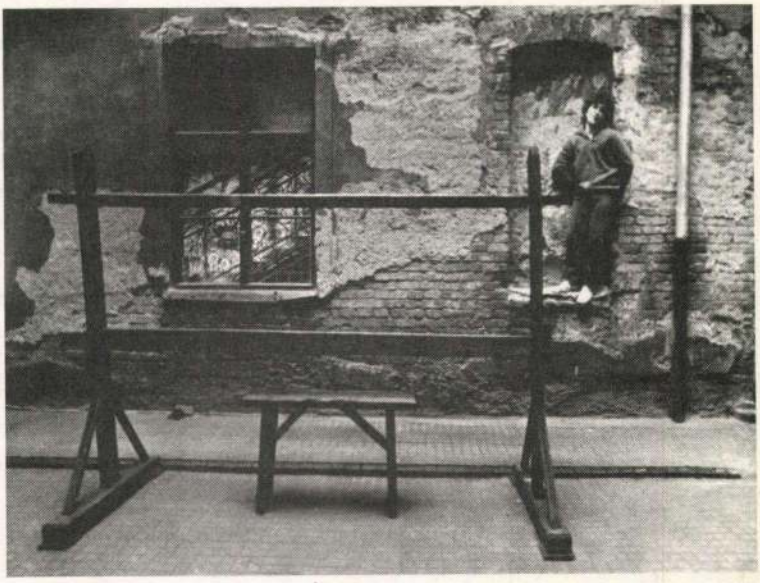

ALTORJAI SÁNDOR A-17-7

Altorjai Sándor 20 éve halott.
Az évforduló napján, október 10-én 11 órakor a szigligeti temetőben sírkövet, ezt követően egykori házának falán emléktáblát avatunk.
Régi barátai közül Mezey Artur polgármester, Ágh István költő és Jovánovics György szobrász, a síremlék tervezője emlékeznek a festőre.
A visszaemlékezések után legyen vendégünk a házban, ahová Sándor képei egy napra visszaköltöznek.

Szigliget - Diszel, 1999. szeptember

Gyökér Kinga
Vörösváry Ákos

Mécs Monika
Mesterházy Ernő

„Meghívó.....ra

Altorjai Sándor kiállítására és temetésére.
A kiállítás megnyitása de. 10 h-kor történik saját lakásán (Petőfi u. 21.), mely du. 1 h-ig megtekinthető.
Temetése du. 3/4 2-kor kezdődik a szigligeti temetőben, melyre mindenkit szeretettel vár

Altorjai Sándor"

A kiállítás megtekinthető 1997. november 23-ig,
hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

PRO HELVETIA

A kiállítást támogatta a Pro Helvétia Alapítvány.

Első Magyar LÁTVÁNYTÁR

Budapest Galéria

Altorjai Sándor.

9-14-A/6

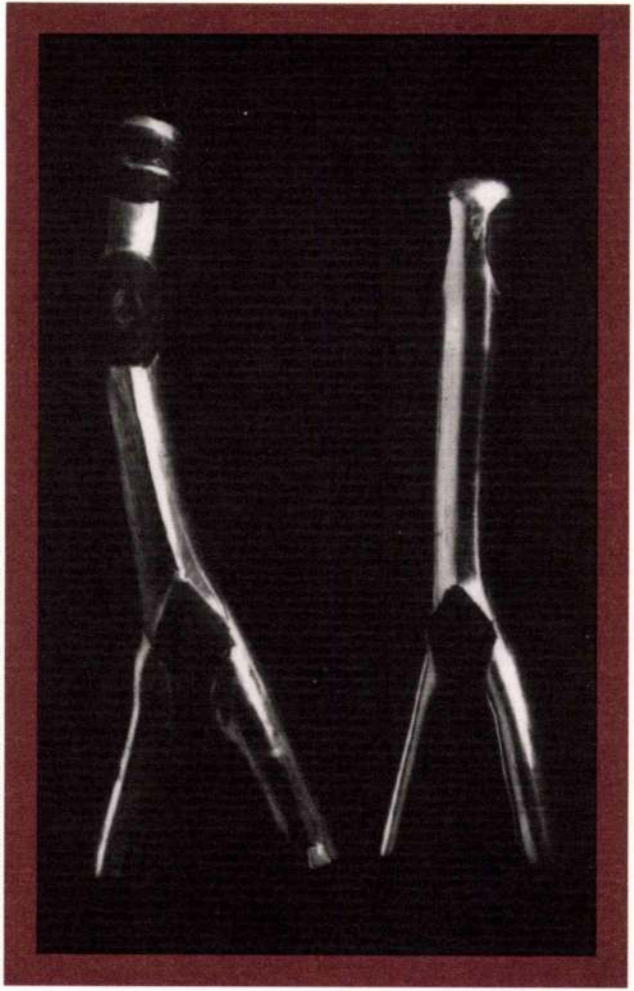

Swierkiewicz Róbert: Egycsőcsű. Kétnemű. 1976-77. Fotó: Benda

A kiállítás résztvevői:

Földszinti termek:

Altorjai Sándor • Anna Margit • Berhidi Mária
Böröcz András • Csáky M. C. • Csók István • Deim Pál
Donáth Péter • Deli Ágnes • ef. Zámbó István
feLugossy László • Faragó Géza • Franz von Bayros
Ganczaugh Miklós • Gerlóczy Sári • Gondos István
Gross-Bettelheim Jolán • Gulácsy Lajos
Halász Arisztid • Hatvany Ferenc • Háy Ágnes
Ismeretlen szerzők, amatőrök • Jándi Dávid
Július Gyula • Kernstok Károly • Korniss Dezső
Kováts Albert • Kupferstein Imre • Lakner László
Lévay Jenő • Lóránt Zsuzsa • Medgyessy Ferenc
Nagy Ildikó • Nyergesi János • O. Papp Gábor
Pascin, Jules • Pauer Gyula • Prutkay Péter
Rassenfosse, Armand • Ruzicskay György • Si - LA - Gi
Swierkiewicz Róbert • Szemadám György
Szőllősi Endre • Tamás Noémi • Vörösváry Ákos
Wahorn András • Zoltán Sándor • Zuzu-Vető

Emeleti termek:

Berhidi Mária • Csáky M. C. • Gerlóczy Sári

A kiállítás rendezte:

Vörösváry Ákos, Steffanits István, Török Tamás

A Budapest Galéria és vendége,
az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR
szeretettel meghívja Önt

A nagy motívum+++

Erotika és szexualitás a magyar képzőművészetben

című kiállítás megnyitójára
a Budapest Galéria Kiállítóházába
(Budapest III., Lajos utca 158.)
1997. október 22-én (szerda) 17 órakor.

Az Első Magyar LÁTVÁNYTÁR tagja
a Független Képzőművészeti Műhelyek Ligájának,
az esemény része a Liga alcímben szereplő kiállítás-sorozatának.

2002. december 28. - Kamilla nap - szombat 18 órától - **Artpool P60** – Bp. VI., Paulay E. u. 60.

AZ UTOLSÓ **KÉTSÉG KLUB**

A KINYÚLÁS, A SEMMI ÉS AZ ÁTHÚZÁS

A KÉTSÉG ÉV INTERNETES FELDOLGOZÁSÁNAK BEMUTATÓJA
(előadás és párbeszéd a világháló interkulturális lehetőségeiről)

KINYÚLNI
A SEMMIBE
ÉS ÁTHÚZNI
MAGAD
(ERDÉLY MIKLÓS)

Az
"5+1=2"
- a parallel valóságok képlete
hasznosnak bizonyult,
mert
a véletlenből kiindulva,
a lehetetlent átívelve és
mindkettőt kétségként megjelenítve
már
kettesként a hármas hipotézise lett.
A "kétség" nézőpontjából bizonyos, hogy
a szám a kép(ek) mögött "áll" és
absztrakt módon fogalma(ka)t is jelöl.
A szám mint képzet - megengedi, hogy:
a kép, a szöveg és az olvasó
telematikus viszonyban legyen.
"Az »olvasó« az, aki
a tárolt információelemekből
a számára szükségeset egyáltalán előállítja."
[...]
"Minden jelenséget számtalan nézőpont övez.
Ahhoz, hogy igazságosak legyünk a jelenséghez,
nézőpontról nézőpontra kell ugrándoznunk." (Vilém Flusser)
Ha már a távoli dolgok térben és időben közel kerültek egymáshoz,
hogy automatikusan a hármas felé vezessék az utakat, akkor
[...]
"De erről majd később",
mondta Erdély Miklós,
amikor éppen összefüggést teremtett távoli események között
[...]

Artpool P60 2002 KÉTSÉG KLUB

Az Artpool fő támogatói: Budapest Főváros Önkormányzata és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Artpool Művészetkutató Központ - Bp. VI., Liszt Ferenc tér 10., I.1. - postacím: 1277 Budapest 23., Pf. 52.
tel.: 268 0114 - fax: 321 0833 - email: artpool@artpool.hu - internet: www.artpool.hu

A Kamilla-nap története az Artpoolban

Az **1999**-es évet a művészeti kontextus kérdéskörének tanulmányozásával töltöttük. A kezdéshez **mottót** Derridától vettem: "Minden jel, legyen nyelvi vagy nem nyelvi, kimondott vagy írott, ... idézhető, vagy idézőjelek közé tehető. ... íly módon elszakadhat bármely adott kontextustól és **határtalan számú új kontextust** teremthet teljességgel **korlátozhatatlanul**."

A véletlen úgy hozta, hogy Hajdu István "**Előbb-utóbb, rongyszőnyeg az avantgarde-nak**" című kötete karácsonyra készült el, amelynek bemutatását még a kontextus évére beszéltük meg. A két ünnep között véletlenül **december 28**.-a volt a legmegfelelőbb nap. Kutatni kezdtem, nincs e véletlenül a napnak valamilyen kontextuális lehetősége a leendő eseményt illetően?

A névnap: **Kamilla** (női párja a latin Camillus (magyarul Kamill) névnek, melynek jelentése: nemesi születésű fiúgyermek, aki az áldozatoknál szolgált.)
A kamilla mindenre jó gyógynövény. Főzete belsőleg és külsőleg használható. Gyógyhatású fertőtlenítő anyag.
A nap, **december 28**., a katolikus naptár szerint **Aprószentek ünnepe**, Heródes tömeges gyermekgyilkolásának az emlékére. A néphagyományban ehhez a naphoz a szerencsekívánás egy archaikus formája, a **vesszőzés, korbácsolás** fűződik, (többnyire gyerekek járták a házakat, megvesszőzve a háziakat).
A vessző az élet szimbóluma.

Hajdu könyvéről semmit sem árult el, csak a talányos és kissé lehangoló címét, amit próbáltam megfejteni, sikertelenül. Ehhez kapcsolódott a **kamilla**, az **ártatlanok legyilkolása** és a **vesszőzés**, mint a szerencsekívánás archaikus formája. Erdély Miklós jutott eszembe, legkonkrétabban a kamilláról (**kamillateás vatta***), amit tovább erősített a vessző (**rőzse a tüzelőanyagok proletárja****), mint az élet szimbóluma. Egyszerre csak hiányozni kezdett az a sok "legyilkolt, ártatlan" információ Erdély Miklósról, amely a gyorsuló időben talán már sohasem kerül kontextusba sehol.

Emléknapot még sohasem alapítottam és az is visszatartott a gondolattól, hogy Robert Filliou január 17-ét (saját születésnapját), az Állandó Ünnep (Fête Permanente) jegyében, a Művészet Születésnapjának kiáltotta ki. Végül mégis úgy döntöttem, hogy nem kötelezően és titokban, a Kamilla napot Erdély Miklós szellemi születésnapjának tekintem. **Így lett az első Kamilla-nap 1999-ben. 2000-ben Kamilla napi VÉLETLEN KLUB-ként létrejött az első klubnap, ezt folytatta 2002-ben a KÉTSÉG KLUB-napok sora, amelyből most az utolsó megint Kamilla-napra esik.**

Azt találom jónak, ha a dolgok csak finoman érintik egymást, indirekt módon találkoznak, mint most Vilém Flusser és Erdély Miklós.

(Galántai György)

* Altorjai Sándor kiállításának megnyitásán (1971) Altorjai a fekete szemüveges Erdély Miklós mögött áll és mondatról mondatra fülébe súgja a gyagyaista kiáltványt (E. M. írása). E. M. minden mondatot hangosan megismétel. Szemüvege mögött kamillateás vatta van. A felolvasás végeztével E. M. egy kalapáccsal betöri szemüvege mindkét üvegét. Két fia, Gyuri és Dani kamillateás vattát osztanak ki a közönség között.

**Balatonbogláron (1972) a kápolnában állította ki Erdély Miklós a "Rőzse a tüzelőanyagok proletárja" c. munkáját. Az előre megírt címekhez a kápolna környékén rőzsét gyűjtött. A képtelen címekhez gondosan válogatott faágacskák installációja a kápolnában, mint frivol prédikáció működött.
Néhány cím: Polgárpukkasztó rőzse, Rőzse demagógia ellen, Fél rőzse stb.

Altorjai Sándor
A-17-T

Támogatók:
NKA, Magyar Ludwig Alapítvány, Hungart, NKÖM

A-17-4

A Műcsarnok tisztelettel meghívja Önt

ALTORJAI SÁNDOR

festőművész

ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSÁRA

2003. december 17-én,
szerdán, 18 órára.

A kiállítást megnyitja

SASVÁRI EDIT
művészettörténész.

A kiállítás február 8-ig,
hétfő kivételével minden nap 10-től 18 óráig
tekinthető meg (csütörtökön 12-20 óráig)

MŰCSARNOK
kunsthalle | budapest

Budapest, XIV. Dózsa György út 37.
www.mucsarnok.hu
info@mucsarnok.hu

ALTORJAI SÁNDOR
ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁS

Készman József

Csendélet

Eperjesi Ágnes kiállítása

BOLT Galéria
1998. október 1–27.

Szenzuáció

A fényképezés hőskorában, az emulziós réteggel bevont üveglemezek idejében a legfontosabb dolog, amire a fotográfusnak szüksége volt: a türelem. Hosszú percekig tartott maga az exponálás és esetleg órákig kellett várni az előhívásra, hogy a kép végre megjelenjen. A '40-es években *E.R. Land* kislányával sétálgatva fényképezett, és a gyermek sürgetésére, hogy mikor lesz már látható a fénykép, fejben megoldotta a problémát: az exponált negatívot egy érzékenyített papírral hozza érintkezésbe, végül mindkettőt átnyomja egy hengerpáron. Így indult egy karriertörténet, a Polaroid fotóé, amely új lehetőségeket szabadított fel (másként) használói számára. A polaroid a tömeg nagy pillanata, azt adja a fotóamatőrnek, amit az ecset a festőnek.

Eperjesi Ágnes, amikor a polaroid filmmel, tároló kazettával, Land-kamerával mint előhívó és rögzítő készülékkel képsorozatokat hoz létre, a festészet kontextusában is érdekes képromboló és egyben képépítő, képalkotó eljárást használ.

Üveglemezek, áteresztőtálcák, gyümölcstálak, flaskák, vázák, fiolák rendezett tárgyegyüttesét állítja össze, amelyeket sötétkamrában előkészítve Eperjesi nagyítókészülék időzített felvillantásával fényárba burkol. Előhíva a képeket, kész a fotogram. A fényt magukon átbocsátó-megszűrő dolgok vetített képe egy rácsszerűen felosztott és kitakart képmezőben, lehatárolt üres képszélektől körülvett, szétbontott raszterfelületen éri a filmlemezeket. Csecsemőkről készült fotogramkollekciója –„fényöntvényei" – után, amelyeket installációkká állított össze, most a síkban maradva, majd a képsík „mögé" száműzött illúziót teremt.

Vegyük észre, hogy Eperjesi Ágnes módszere nem a technikai lehetőségek önfelkínálkozásának kihasználása, hiszen a fotogram műfaja már minimum a 10-es 20-as évek óta létezik.

Fotográfia és fotogram

A fotográfia olyan sajátos fénygrafikai eljárás, amely mechanikus struktúrája alapján alkalmas arra, hogy eleget tegyen egy tárgynak. A fotó mint leképezési rendszer a környező világnak egy alkalmasan megválasztott kivágata, amikor a kamera az optimális élesség pontjában függőlegesen álló síkról ortografikus vetületet készít. A fénykép a tárgyakkal kölcsönhatásba lépett és azokról visszaverődött fény hullámainak begyűjtése. A látvány a fényben lévő és tovaterjedő tárgyinformáció hasznosítása, munkára fogása.

A fotogram ezzel szemben a tárgyaknak érzékeny emulzióra való vetítéséből létrehozott kép. Vetítő vagy nagyítókészülék segítségével a fénynek útjába állított tárgyak, áteresztő felületek és filterek a forma transzfigurációját eredményezik, vetítődésekkel, fénylenyomatokkal, árnyékokkal. A tömörített forma kontúrként jelenik meg, a kiinduláskor érzékelt alak elveszti tartalmát és ürügy lesz új benyomások keltéséhez. A tárgyak mindennapi képének, ahogyan találkozunk velük, és ami alapján felismerjük őket, új alakzatokat képes adni, olyan benyomásokat előhívni, amelyekben a tárgyat úgy látjuk, ahogyan különben sosem. A kevéssé precíz fotós szakmai zsargonban nem ritkán a fotónegatívokon géppel létrehozott fénylenyomatok egy képben való egyesítését is fotogramnak nevezik, ill. tágabban minden fényérzékeny felületen tárgy vagy elektromágneses sugárzás érintésével létrehozott kémiai elváltozás eredményét. A fotólenyomatot, a fotogramot és a fotómontázst tehát közeli rokonsági fok kapcsolja össze. A fotogramo kiterjesztettebb értelmű felfogásában a fény hatására sárguló papírlap, a penészedő falfelület vagy a salétromos kicsapódás is fotogramként kezelhető.

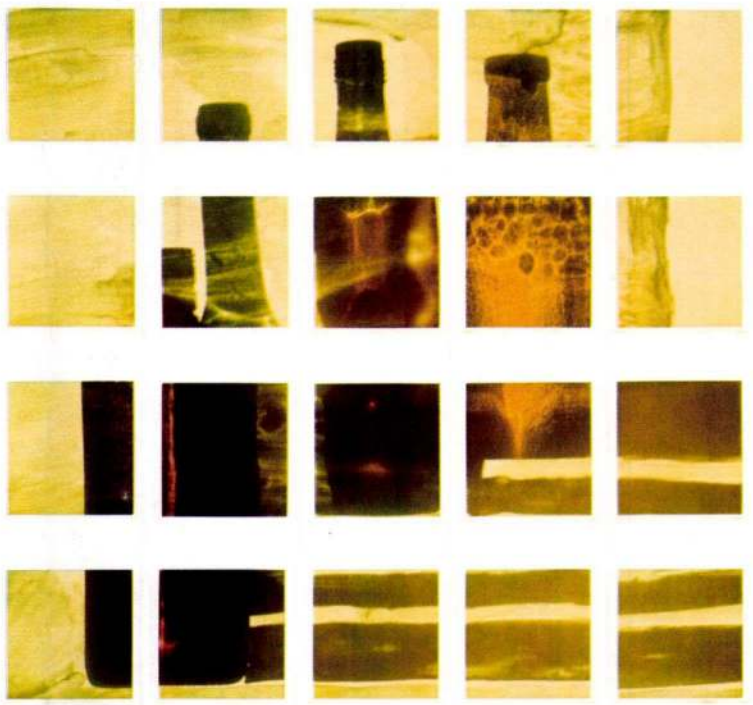

Eperjesi Ágnes
Csendélet, 1998, 47 × 45 cm

A fotómontázs a fénykép vizuális megjelenésének megváltozatására tett első lépések egyike volt, mondhatjuk, a fotó manipulálásának őskora. A fotogram ezzel szemben inkább szenzuáció, a látványvilág összetevőinek egy felvillanásban szervesülő érzékelésmódja. Szenzuáció, merthogy maga a fotó nem manipulált, hanem a felhasznált tárgyak, színek speciális helyzete, az összeállítás az, ami manipulálva lett.

Eperjesi polaroid-felhasználási módszere egy tisztán festészeti képszerkesztési eljárás, és még talán grafikai probléma is. Fotografikus látás – a festő szemével vetett pillantással. A kamera technikai szükségszerűségétől megszabadult fotogram fényképészeti minimalizmusa eszköztelenségében egy új tárgyfelfogás lehetőségeinek határkutatását jelenti. Eperjesi Ágnes munkamódszere legalább három ponton haladja meg a hagyományos fotogram esztétikáját: lenyomatképzés történik a tárgy fizikai érintkezése nélkül, az összeállított tárgyegyüttesek csendéletszerű megjelenítésében, valamint képkivágat- és raszterképzéssel egy képegységen belül. A síkra vetített tárgyak fénytükröződései így egy horizontfelnyílás letéteményesei, ahol azért akad egy lábtörlőnyi hely képi poézis számára. Eperjesi ezért nem is marad meg a puszta másként-láttatás bajnokának, a látvány dobogóján, fényárban úszva, hanem az esetleges behatásokból új konfigurációt teremt, egy új képi líra varázslatát.

Eperjesi Ágnes
Csendélet, 1998, 34 × 28 cm

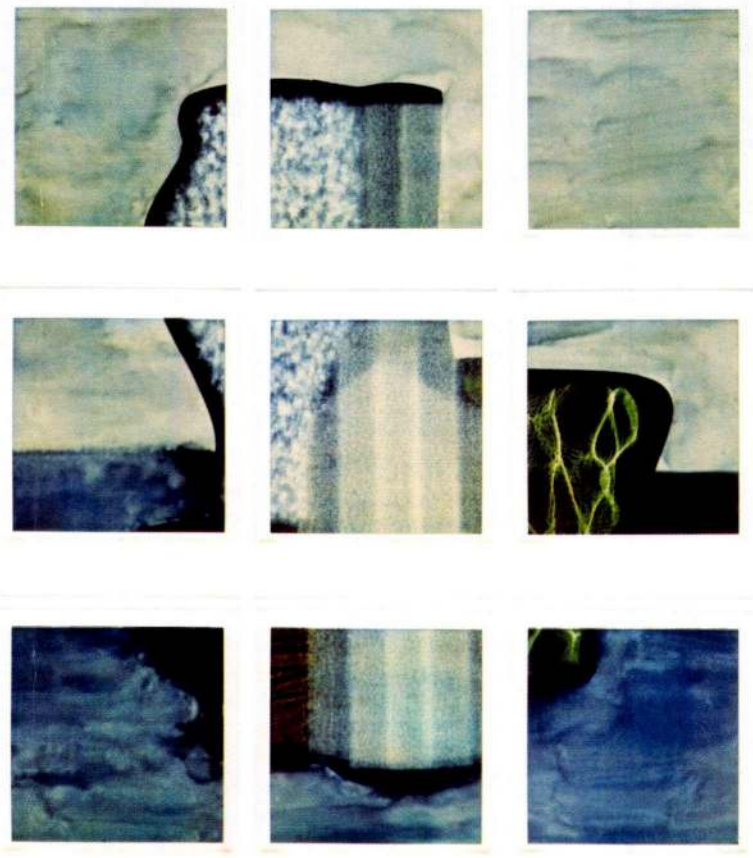

Altorjai Sándor

Sugármeghajtású koporsó, kék leopárddal, színes rongy képében (Karácsonyra családomnak Munkácsy Mihály ihletése alapján), 1979, festett kollázs-asszamblázs farostlemezen, 210 × 275 cm • fotó: Gyökér László

„A 'jövő' és a 'lehetőség' szinonímákká válnak, az 'idő' azonos lesz a 'valószínűvel', a 'jelen' pedig a lehetőségek megvalósulása lesz képek formájában. A 'jövő' a lehetőségek multidimenzionális bokrává válik, amely ágaival a lehetetlenig fut ki, gyökerében pedig mint jelenbeni kép valósul meg."[2] Ebben a kontextusban az egyén (művész) nem „szerző", hanem permutáló.

Hogyan volt rá képes Altorjai, hogy mindazt, amit tett, megtegye?

Válaszként álljon itt két dokumentum: *Nap Sándor levele* és a *Gyagyaista kiáltvány*.

„Kedves Olvasó. Kedves önmagam. Ha ezt a két felszólító mondatot megértetted, tedd le ezt a könyvet, és simogasd meg szeretőd hasát, vagy a napfény egy csóváját. A könyvet úgyis te írtad, akkor minek még elolvasni is.

De persze, mivel olvasóról szó sem lehet (egyelőre a legcsekélyebb kilátás sincs arra, hogy ezt az írást valaki is rajtam kívül elolvassa), ezt a megszólítást önmagamhoz intézem. Csak önmagunkhoz írhatunk, mivel nem létezünk önmagunkban. Csak ezért írok. Mert ezt megértettem. Mert a Nap megértette önmagát. Engem ugyanis Nap Sándornak hívnak. (Mindennek van határa, csak az emberi hülyeségnek nincs.) Vagyis Te, kedves olvasóm, aki a napból és földből, vagyis a napból és napból keletkeztél (köztudomású, hogy a föld a Napból szakadt ki)...".

(AL 7. 1984. január, műmelléklet, 16. o.)

„Erdély Miklós: Jegyzetlapok egy soha el nem készülő gyagyaista kiáltványból

- Gyagya bácsi még édes dajkáját, a Dadát sem érti meg
- Értetlenségében a gyagyaizmus engedélyezi a táblaképfestészetet, mert miért pont a táblaképfestészetet ne engedélyezné
- a festészeti gyagyaizmus a festéket nem szívesen befolyásolja
- Gyagya bácsi szívesen lemond arról, amihez kedve van, és nem szívesen követi el azt, amihez nincs kedve
- a tilosról ugyanúgy képtelen fogalmat alkotni, mint a kötelezőről
- Gyagya bácsi, ha beteg, az engedékenység meggyógyítja
- rendszerint saját engedékenysége
- Gyagya bácsi bizonytalansága nem terjed odáig, hogy némely dologról ne állapítsa meg, hogy fölösleges
- Gyagya bácsi számára legtöbb dolog tökéletesen fölösleges
- Gyagya bácsi minden békülékenysége ellenére sincs magával kibékülve
- Gyagya arra menne, amerre terelik, de nem tudja megállapítani merre terelik
- Gyagya nem érti, hogy miért terelik
- Gyagya bácsi befelé fordul, és kint találja magát
- Gyagya bácsi kifelé fordul és bent találja magát
- Gyagya bácsit templomajtókban elfogta a félelem, hogy nem eléggé gyagya
- A csillagos égre emeli szemét és látja, hogy a gyagyaság végtelen
- Gyagya bácsi mentől kevesebbet ért, annál tisztábban lát...

(Felolvasva A. S. kiállításán, Mednyánszky terem, 1971. március 8.)"
(A.S. kiállítása, katalógus, Óbuda Galéria, 1979, 22. o.)

Altorjai Sándor 1971-es kiállításán számos „Gyagya bácsi" festményt mutatott be.

A „Gyagya bácsi" képek (1971) csorgatott technikával készült kalligráfiák, tehát retinális szempontból semmi láthatóan új nem történt. Korniss Dezső már 1956 és 1963 között készített nonfiguratív kalligrafikus képeket, a csorgatásos festészet az ő hatására terjedt el a magyar művészetben. Az Altorjai képek azzal hoztak igazi változást, hogy címeik által konceptuálisan újrateremtődtek, és így gyökeresen elszakadtak a már ismert előzményektől. A kép és a képfelirat installációs viszonyba kerültek, a kép egy aleatorikus lejegyzés, a képfelirat pedig demontálja (szétszereli) a képet. A későbbi „szétszerelés rögtönzésre való lejegyzése" itt indul, és ezzel a fogalmazással levezethető Altorjai egész művészi pályája.

A sajtóban, illetve ezt megelőzően a pártban (MSZMP) komoly kritikus visszhangot váltott ki Altorjai Sándor „találmánya", ezért ettől kezdve a kultúrpolitika a tiltott kategóriába sorolta. Így történhetett meg 1976-ban, hogy a *Bocsánatot kérek!* című munkáját betiltották. A kép címét válaszként Altorjai *Festmény vakoknak (Bocsánatot kérek!)*-re változtatta. Ebből az esetből is kiderül, hogy az újítás nem a képen történik, hanem a kontextusban. Altorjainál a kép nem független környezetétől, nem változatlan, hanem a kép egyfajta kommunikáció, diskurzus. Ebben a kontextusban a művészet csak eszköz, az etika, a magatartás kifejezése válik fontosabbá. Nem véletlen az sem, hogy barátja, Erdély Miklós 1981-ben, az *Optimista előadás*ban, *A poszt-neoavantgárd magatartás jellemzői*[3] címmel kiáltványszerűen megfogalmazza, hogy mit kell tenni.

A poszt-neoavantgárd „magatartás művészet" címszó még nem szerepel egyetlen tudományos igényű művészeti, vagy művészeti igényű tudományos kiadványban sem. Ha egyszer a jövőben lesz ilyen címszó — Altorjai Sándor ott jó helyet kap, vagyis flusseri értelemben, ő a jövő művésze. („Többé nem a múltból a jövőbe, hanem a jövőből a jelenbe vezet az út."[4])

ui.: „Azt mindig is tudtam, hogy az (ostobaságnak) elvetemült butaságnak és züllött agyalágyultságnak ebben a hajszájában sikert aratni csak megalázó lehet, amitől az ember csak becstelenebb és ostobább (...)" A.S.[5]

Jegyzetek:

1. Bevezető az A.S. lapokhoz. (http://www.artpool.hu/Altorjai/)
2. Vilém Flusser, Az írás, Balassi Kiadó, 125. o.
3. Tartóshullám, 1985, 143. o.
4. Flusser, i.m. 125. o.
5. AL 7., 1984. január, műmelléklet, 23. o.

Altorjai Sándor

Sugármeghajtású koporsó, kék leopárddal, színes rongy képében, részlet • A kép befejezetlen maradt, azonban a művész pontos utasításai alapján a hiányzó részletek kivitelezhetőek voltak. (Egy rugóra erősített üvegmadarat ventillátor lebegtet; egy rejtett hangszóróból A.S. hangja szavalja Erdély Miklós *Rejtett paraméterek* c. versét. stb)

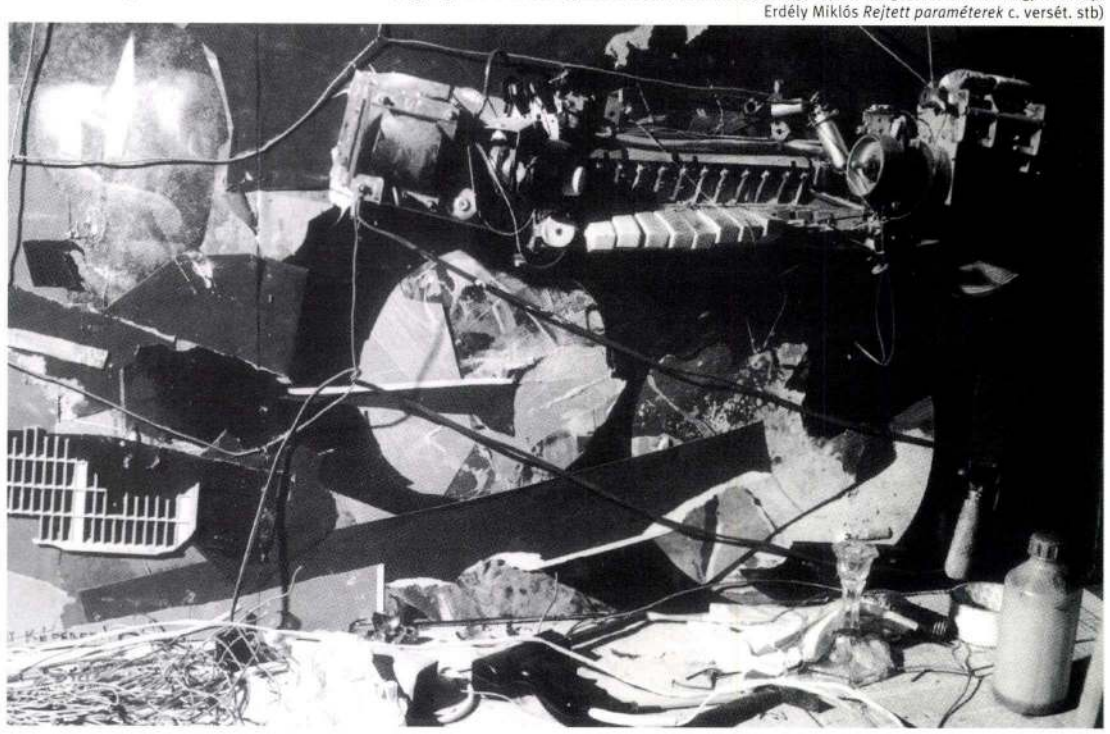

Galántai György

Aleatorikus demontázs vagy kép-installáció?

Gondolatok Altorjai Sándor kiállítása kapcsán

Altorjai Sándor (1933–1979) tárgymunkáinak kiállítása

Artpool P60
1998. október 19–30.

Az „Aleatorikus demontázs" kifejezés többször előfordul Altorjai Sándor utolsó (1979) képcímeiben, e kifejezés értelmezéséhez szeretnék pár gondolattal hozzájárulni az alábbiakban. Remélem, hogy egyúttal arra is sikerül választ adnom, miért gondoltam időszerűnek Altorjai-munkákat bemutatni az Artpool „installáció" programjában, és miért éppen Erdély Miklós műcsarnoki életműkiállításával egyidőben.

Az aleatorikus zenei lejegyzés az előadásmódot az előadóművész rögtönzéseire bízza. A montázzsal szemben, ami szerelést, felszerelést, összeszerelést jelent, a demontázs jelentése: szétszed, szétszerel, leszerel. Az „aleatorikus demontázs" cím szerint tehát a kép nem más, mint a szétszerelés rögtönzésre való lejegyzése. Mivel a szétszerelés művelete nem a létrehozásra vonatkozik, azt kell gondolnom, hogy az aleatorikus demontázs olyan gondolkodásmódot (vagy világképet) jelent, amely az installáció (= felszerelés, berendezés) elvét használja. Miért? Mert az installáció az egyetlen olyan „műforma" (létezési mód, médium?), amelynél nincs meghatározott (rögzített) idő, és nincs befejezett mű, csak a művész élete fejeződik be. Különös, hogy Altorjainál a végeredmény mindig kép-formát ölt, ezért nevezhetjük képeit kép-installációknak is.

Ugyanezt mondhatjuk Erdély Miklós „szöveg-kép-installációjá"-ról, az *Önösszeszerelő költészet*ről (fotódokumentumok arról, hogy valami önmagával kapcsolatosat észrevett és úgy hagyta). A demontázs tudattalan művelet, az aleatorikus lejegyzés, az észrevétel tudatalatti, és csak az „úgyhagyás" (a kép) tudatos. Az „aleatorikus demontázs" világkép-konstrukció, csomópont, rejtett paraméter, Altorjai és Erdély barátságának egyféle magyarázata.

Altorjai Sándor

Festmény vakoknak (Bocsánatot kérek!), 1976, ráccsal védett „ökörszemes" rámában eternit melegítőlap, az áramkörbe bekapcsolva. A rácsról fabunkó lóg le, vibráló örökmécsessel a végén. 63 × 75 × 30 cm
fotó: Gyökér László

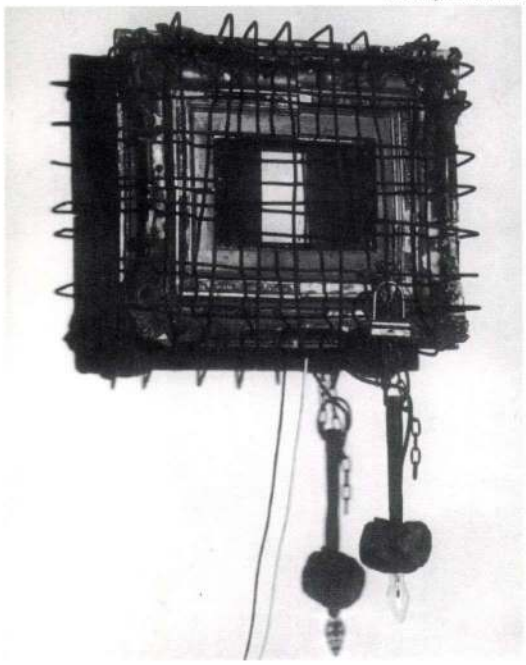

Altorjai Sándor

HYpoknézis (Salome; demontázs 22.), 1979, 1968-as kép felhasználásával. Kollázs, falevelek, farost, 108 × 150 cm. A képbe beépítve egy koponya röntgenfelvétele, mely szabálytalan időközönként, különböző színekben felvillan • fotó: Makky György

Altorjai Sándor élete utolsó (46.) évében majdnem minden korábbi munkáját új munkákká „szerelte" össze, ezekben az 1979-es „kép-installációk"-ban szabadította meg magát az idő (a valószínű) minden kötöttségétől. Elegánsan rendezte meg kényszerű távozását, mint a legnagyobbak (pl. Ray Johnson). A befejezett élet nyitott remekművei csekély ismertségük és feldolgozatlanságuk ellenére is működőképesek maradtak.

Altorjai „kép-installációi" látványukban talán emlékeztetnek a pop artos assemblage-okra, viszont van egy óriási különbség is, amely nem a látványban, hanem a tartalomban értelmezhető. Eltüntette és/vagy összetömörítette az időt, a saját megélt idejét. A megélt valóságos (valószínű) időhöz tartozó műveit bátran feláldozta ahhoz, hogy létrejöjjön a multi-idejű képi információ, amely másként nem is képzelhető el és nem is sejthető.

A saját művek megsemmisítése újrafelhasználás által, a régebbi munkák beépítése az újakba a múltból nézve egy olyan magatartásból származik, amely csak a szellemi értéket tartja tiszteletben. A jövőből nézve minden mű része lehet a lehetségesnek, és itt Flussert kell idéznem:

Altorjai Sándor

Szőlősgazda, igazi jó bor, 1970; átalakítva 1979. Szőlőkarók, levelek, palack, a képre applikált kisebb olajfestmény, farost, 130 × 157 cm • fotó: Makky György

és nederlandi mesterek is már mutatták, s a vigadó-szomorkodó tömeg mit sem tud a végítéletről, amely lehet bármely távol, mégis mindig itt lehet.

Item Vaszkó Erzsébet sötét igazságai, mélyből világító formái és színei több képen is. A magány tisztasága. A nem tisztelt kvalitás, a hálátlan kor a mellőzés közepette is nyugodtan alkotó ember nagyszerű pasztelljei.

Item El Kazovszkij nagy sorozata, nyughatatlan nagyfogú ordasok és kupolás templomok festőjének sok képe, agyafúrt és rémisztő dolgoknak mutatkoznak. Rólunk szólnak, hitetlen nagyképűekről, s azt is mondják: ugyan a homlokunk felett viseljük az orrunkat napnyugati gőgünkben, önmagunkról szőtt álmainkban – hanem azért szittyák vagyunk mégiscsak – ami persze szintén csak álom.

Mindezeket és még sok másokat mindent magam gyűjtöttem egybe, tárházamba örökül mit sem kapva. Ugyan megkoplalva minden javaimat, de nem lemondva szép asszonyomról, a gyermek gyönyörűségéről.

Item, Item... Térjünk csak vissza a jelenbe. Ki merné mind elősorolni a nem annyira kontár szavakat hallani, mint csodákat látni és gondolatokban elmerülni vágyók előtt. Csak kósza remekeket hadd említsünk még, Farkas István egyik legdrámaibb festményét, Egry József panteisztikus fénycsodáinak egyik legelképesztőbb példányát, Gulácsy híres festményét. És a szobrokat, melyek a gyűjtemény ösvényei a régebbi múltba, de mondhatnók úgy is, talán helyesebben, hogy átjárók a múltból a jelenbe. „Ki merre fordul, aszerint."

Tehát, az örökség, a kulturális. Amelyről most éppen áll a vita, mert átkeresztelés történt az államigazgatásban. A dolog érdeme persze nem a nevétől függ, de azért itt is érdemes megállni egy pillanatra. Nem oszthatjuk, az új minisztérium-néven fennakadva, azon aggodalmat, hogy a név, mely lehet program is, hátrányos helyzetbe hozza a kortárs művészetet, amelyről mintegy megfeledkezni látszik. Sokan vagyunk, s egyre többen azok, akik úgy gondoljuk, sőt tudjuk, biztosak vagyunk benne, hogy minden igazi mű, amely alkotója műhelyéből kikerül, azonnal a magyar kulturális örökség részévé válik, önmagától, mindenfajta kinevezés és hivatalos pecsét nélkül. Tovább megyek: már egy nagy mű ideája is ennek a része. Ez nem szólam, ez történeti tény. Mellőzve a hosszas felsorolást, elég Leonardo *Trivulzió-emlékművére* utalnunk, mely végső formájában soha el nem készült, mégis értekezések tömege szól róla, és e meg nem született csodaszobor igen sok, befejezett műnek vált mintájává. Hátrább tehát az agarakkal, indulatokat mellőzni kéretik, agyvelőt használni tanácsos. Helyesen érteni, s nem kapkodva értelmezni.

Szellemi örökségünk fennforgó, most itt látható és nem látható, részint fogyó, részint gyarapodó matériáját természetesen védeni és őrizni szükséges. Meggyőződésem azonban, hogy helyes volna felhagyni már végre azzal a reménnyel, hogy a kulturális tárca által kezdeményezett jogszabályi módosítások, netán új jogszabályok a jelenlegi, köztudottan nem lelkesítő helyzeten érdemben tudnak változtatni. Piacgazdaságban élünk, ha kulturális örökségünk védelmében nem lesz mód a piaci szabályok szükséges korrekciójára, stabil helyzet kialakítására, akkor az örökség műalkotásokból álló része tekintélyes számban el fog tűnni a köz művelődésének horizontjáról és az országból is. Magyarán: ha nem veszik tudomásul az illetékesek, hogy itt olyan speciális dolgokról van szó, ahol a jelenlegi adószabályok, adókedvezmények, vámszabályok, export- és importösztönzők és -gátlók egészükben a művek tartós nyilvánossága, tehát a művelődés ellen, a művészek jobb alkotói lehetőségei ellen, tehát a művelődés ellen, a művészek jobb alkotói lehetőségei ellen, s megkockáztatom: a magánmecenatúra ellen hatnak, akkor csak barkácsolni lehet, megújulni nem. Nem ez a helyes alkalom az, ahol ezt részletezni kellene.

Különféle helyzetekből láthattam 1987 óta, hogyan ácsingózik minden kormányzat a vagyonadó bevezetése iránt. Micsoda lelkesedést mutattak a pénzügyi irányítók a magánkézben lévő művészeti produktumok iránt, s milyen ádázul próbálták kukkolni, hogy kinek milyen gyűjteménye van. Elsősorban természetesen a védett tárgyak múzeumi nyilvántartásaira kívántak rátenyerelni. Tagadták persze, hogy vagyonadózási okok miatt tennék ezt, azt állították, hogy ezzel inkább a társadalmi igazságosságot akarják szolgálni. Nem tudom, hogy ki mit gondol erről, én azonban úgy vagyok vele, hogy lúdbőrözni kezdek a félelemtől, ha a pénzügyi és adószervek akarnak a társadalmi igazságosság őrei lenni. Ha ilyesmi hangzik el, akkor tudni lehet, hogy a szellemi szféra munkásainak mind csekélyebb, inkább nulla kedvezményeiből ismét el fognak vonni. Pedig ez nem az ő dolguk, erre végre átfogó, a dolgok valós természetét megismerni hajlandó törvényhozás hivatott. Ám milyen sajátosan került le mindig a napirendről ez az elképzelés, gondolom, lobbyk nyomására. Újabban megint hallani a vagyonadóról, jaj nekünk.

Aki műtárgyakkal és műgyűjtéssel foglalkozik, tudja, hogy az elsőrangú műtárgyak kisebb része aukciókon, az oroszlánrész viszont „kéz alatt" cserél gazdát, s a „kéz alatti" akciók nem kis része a tárgy illegális külföldre vitelét célozza. Amíg tehát a jogszabályok és a jogszabályokkal kapcsolatos, ha szabad így mondani, „inflációs várakozás" tényleges hatóerő, addig lehet hozni új törvényt, lehet alapítani műkincsvédelmi intézményeket, nem lesz érdemi változás. S még az okos törvény sem garancia, szükség lenne még valódi polgárra is, olyanra, amelynek nem csupán esze és műveltsége van, hanem pénze is. Nem véletlen, hogy a ma még létező nagyobb és igényesebb műgyűjtemények 90 százaléka orvosok kezén van, vagy ha nem, akkor orvostól örökölték azokat mai tulajdonosai. (Azt semmi módon nem merném kimondani, hogy a paraszolvencia elleni küzdelem sikere erősen legyengítené a művészeti magánmecenatúrát.)

Kolozsváry Ernő a 10 százalékos kisebbséget testesíti meg. Amit összerakott évtizedek során, hallatlan szívóssággal, az valójában egy modern művészeti múzeum. Kétségtelen, hogy több elsőrangú mester teljesen hiányzik belőle, ahogyan egyébként a múzeumokból is. A múzeum alaptermészetéből következik, hogy anyaga nem teljes. Ha már két múzeum van a világon, azok már csak csonkák lehetnek.

Ugyanakkor a Kolozsváry-gyűjtemény karaktere teljesen világos, számomra mindenképpen. Ízlésem szerint való, hogy a szellemi mag, a kiindulás az Európai Iskola volt, az egésznek a mélyén Vajda Lajos szelleme izzik. S az Európai Iskolával szellemi rokonságot tartókkal folytatja. Egy idő után persze neki is, mint mindenkinek, meg kellett próbálnia új utakra térni. Ez minden modern művészetet gyűjtőnek nagy próbaköve. A Kolozsváry gyűjteményt ebben a keresésben az Európai Iskolától örökölt szempontrendszer látta el megbízható mérőműszerekkel. Ezek: a forma tökéletességének alkumentes betartása, mert csakis ettől műalkotás a festmény és a szobor is, emellett a munkák szellemi mélysége, gondolati bonyolultsága iránti, valószínűleg ösztönös igény. A ma művészetébe, mint minden koréba, e két szempont alapos rendet vág és könnyíti a válogatást. Általában nem szeretem az ilyen nagy szavakat, esetünkben azonban ezek igazsága azonnal ellenőrizhető, itt, e termekben.

Tisztelt közönség, remélem érzik, hogy ez most rendkívüli pillanat. No nem ez a megnyitó ünnepség, hanem ez a kiállítás. Olyan alkalom ez, melyen megtekinthető a legnagyobb és legszellemesebb modern magyar műgyűjtemény. Olyan, amelyik már így, ahogy van, soha nem fog megismétlődni. Utoljára láthatunk egy olyan kollekciót, amely az ember rátermettségének, szellemi akaratának és nem a nagy vagyonnak köszönhető. Fogunk még mi hódolni egyszerű pénzeszsákoknak is. De most ez még nincs itt. Utoljára látunk olyat, amelynek forrása az emberi szellem délidei ragyogása, ahol a gyűjtő maga is művésszé lényegült át. Gondolkodjunk, s fehéredjen el az orrunk hegye, lúdbőrözzünk együtt. Vajh mikor lesz megint ilyen közös élményünk?

És mégis: egy dologban olyan ez a gyűjtemény, minden rendkívülisége mellett is, mint mindegyik. Szokásos körülmények közt sorsa szétesés.

Jó, hogy itt van, Miniszter úr. Ne engedje.

(Elhangozott a Műcsarnokban, 1998. szeptember 2-án)

Dr. Hámori József, Mravik László, Kolozsváry Ernő, Beke László • fotó: Székely Miklós, Műcsarnok

Altorjai Sándor
Magyar Nemzet
A-17-1

ultúra 2004. február 24., kedd

Angol szem, magyar akvarell

Harmincöt év biennáléi · Kortárs művek a Dobó István Vármúzeumban

P. Szabó Ernő

A leglátogatottabb magyar múzeumok közé tartozik az egri Dobó István Vármúzeum. A bástyákról nyíló kilátás, a kazamaták rejtette titkok, a végvári harcokhoz használt fegyverek különleges gyűjteménye mellett a vármúzeum vonzóerejét a képtár is növeli, amelynek anyaga elsősorban a XVII–XVIII. századi külföldi és a XIX. századi magyar festészet értékeit mutatja be. Az egyik legrangosabb magyar vidéki képtár az egri – éppen ez adta a hátteret ahhoz, hogy a hatvanas évek második felében, amikor a különböző képzőművészeti műfajok rendszeres bemutatóinak otthont kerestek, a történelmi városnak a nagy hagyományú akvarell jutott.

Ahogyan azt az 1968-ban indult egri országos akvarellbiennálékat kísérő történeti kiállítások érzékeltették, a műfaj hazai virágkora a XIX. század elején kezdődött, amikor *Barabás Miklós* barátja, a skót *William Leighton Leitch* közvetítésével Itáliában elsajátította az akvarellt a XVIII. században megújító angol iskola bevezette újdonságokat. Erre utal az egri Dobó István Vármúzeum legújabb tárlata, amely címében a klasszikus angol akvarell mesterét szólítja meg: Mit szólna William Leighton Leitch, ha ezt látná? A cím olyan tárlatot takar, amelyen a múzeum kortárs akvarellgyűjteményének válogatott darabjai, az egri országos akvarellbiennálékon megvásárolt művek szerepelnek. Az alkotások azokat a változásokat jelzik, amelyek e nagy hagyományokkal rendelkező festészeti műfaj jelenét jellemzik, mutatják, hogy a vízfestés sem függetleníthette magát az új kifejezési eszközök megjelenésétől.

H. Szilasi Ágota foglalta össze a biennálék sorozatának eredményekben gazdag, de nehézségekben sem szűkölködő történetét az Agria-évkönyv XXXV. évfolyamában. Ő az, aki az utóbbi évtizedben gyűjteménygyarapítóként is folytatta elődei – a nyolcvanas években *Lengyel László* – munkáját. Tanulmánya és a kiállítás művei egyszerre érzékeltetik, hogy a puhuló diktatúra korában az akvarellen belül is megindult az új anyagok, eszközök felhasználása, a műfaji határok átlépése a különböző területek demokratizálódása jegyében. Miközben egyre kevesebb lett a „tiszta" akvarell, a vegyes eljárások alkalmazása a műfajon belüli kifejezési lehetőségek gazdagodását is jelentette. A nyolcvanas években – részben az új festészet hatására – megindult a méretek növekedése, a kilencvenes években pedig a két dimenzióból az akvarell kilépett a térbe, a kiállítótérbe lógatott vagy a padlóra helyezett installációk részeként.

Az egri akvarellbiennálék e folyamatot bemutatva a kortárs magyar művészet egészének fejlődéséről is képet adtak. Így az egyes rendezvények alkalmával megvásárolt művek a szó szoros értelmében átfogják a magyar akvarellfestészet utolsó négy évtizedét *Domanovszky Endre* 1960-as Csendéletétől az ezredfordulós művekig. Találunk a tárlaton olyan lapokat, mint a magyar művészet megújításában kulcsszerepet játszott *Altorjai Sándor* montázsa a hetvenes évek közepéről, látunk a nyolcvanas évek karakteres egyéni törekvéseit tükröző alkotásokat (*Bukta Imre, Július Gyula*), s olyanokat, amelyek a kilencvenes években a klasszikus angol akvarell értékeinek továbbélését mutatják (*Lóránt János*). *Földi Pétertől* egy olyan lap szerepel, amely jól érzékelteti, hogy a legkvalitásosabb akvarellek az adott életművek szerves részét jelentik, s jelentették az elmúlt évtizedekben is. A magyar akvarell sokszínű képet mutat: az utolsó előtti, a XVII. biennále fődíjasa, több díjazottja is olyan alkotók közül került ki, akik számos grafikai elemet használnak, ötvöznek az akvarell hagyományos, angol eszközeivel.

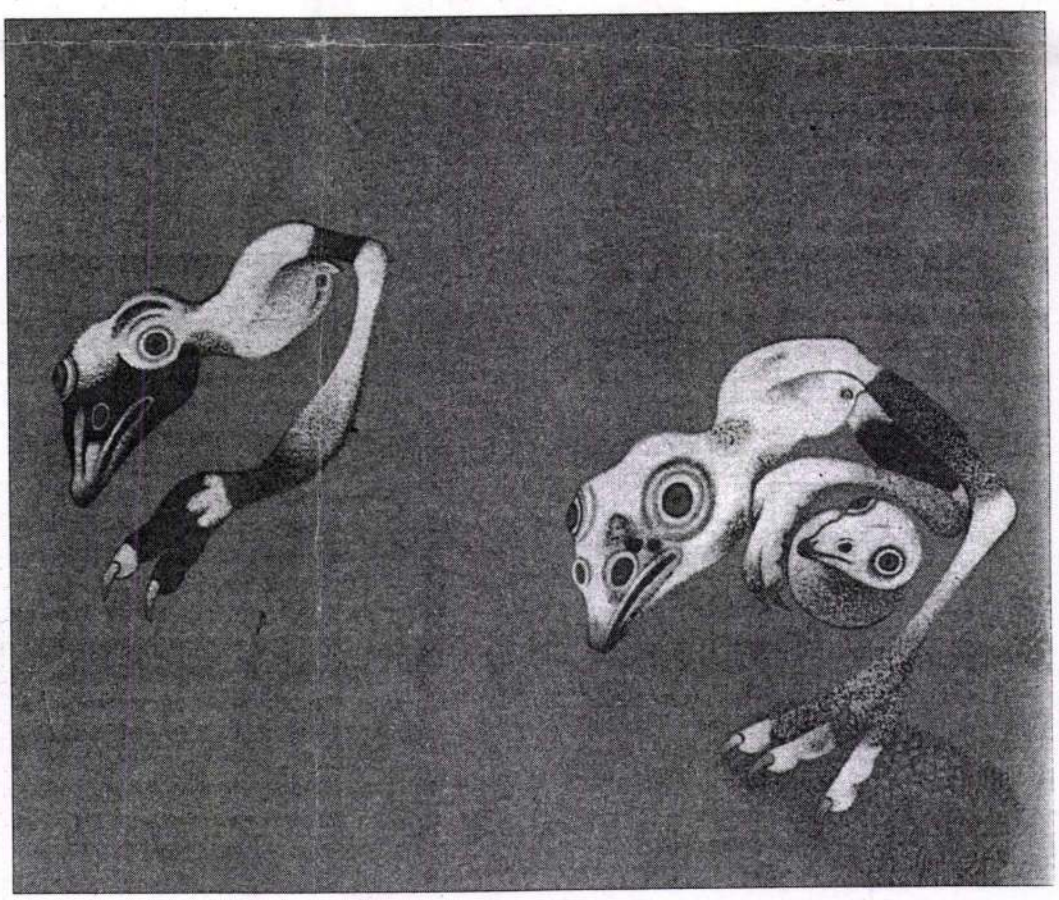

Földi Péter: Születések II.

Altorjai Sándor

Szőlősgazda, igazi jó bor, szőlőkaró,
levelek, palack

Gábor Eszter: Egy kiállitássorozat elé.
MŰVÉSZET, 1980. október - 13. oldal

2

MDK

Altorjai Sándor

Ágy, paszt.

Studio 64 - Fiatal képzőművészek V.kiáll. Ernst Muz.
1964. dec.
6 l.

Altorjay Sándor, festőművész

A Francia Intézet helyiségében nyílt meg Jovanovics György szobrászművész mostani kiállítása. Ez egy fekete terem, a padlója is, a falai is fekete anyaggal vannak kibélelve és 3 tárgy helyezkedik el itt, az egyik tárgy a közelmúltban tragikusan elhúnyt Altorjay Sándor festőművész halottaskamrája. /említve/.

Látogatás Jovanovics György szobrászművész műhelyében.

1980. V. 5. URH. 20.20 /B. J./

Altorjai Sándor festőművész

A Mednyánszky teremben rendezett kiállitását március 5.-én nyitották meg,-közli a lap.

Szabó György: "Lényeg és forma" cimmel ir a művészről egyik későbbi, a 12. sz. példányban: "Szigliget" c. tájképe látomásos erőről tanuskodik, figurális képe, "Saját hibám" c. a magány szakadékaiból kiált; szürke férfi alakja...mintha megváltásra, emberi szóra várna..."

Élet és Irodalom, Bp. 1971. márc. 6.
XV. évf. 10. sz. 2. lap
" " 12. " 14. "

Altorjai Sándor

1) A szűz jegye
2) Az öreglánynak kiesette nagyot-
hallo készülére

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altrijai Sándor

3, Ápoltok és apolatlanok, Hippi
4, Kimeresztett szemmel

Altrijai Sándor, Bp. 1971.

?

Altorjai Sándor

5) Külföldi megjegyzés
6) Vége

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

7y Barbacsony
by Belga tengerpart

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

9, Csónakos nő
10, Don Quiote: A szélmalom ügy

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altonyai Sándor

11) Nem fogynak a sárkányok
12) Telhő és ohat

Altonyai Sándor, Ep. 1971.

?

Altorjai Sándor

13, Gulácsi hegy háolvadáskor

14, Gyagyairnus: Működik I.

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

15, Szaporodik VII.
16, Maradék XII.

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

(17 – 22.)

17) Gyagya bácsi: Botrányt csinál

18) Mint álarcos betörő

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

19, Piros guru képéber
20, Ráijesztő szemfitkve

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

21) Sétál
22) Szukáratoktat a repülésre

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

23, Hegy és fény
24, Hogyan változtam ijedtemben zöld bokorná, amikor közeledtek a fekete lilianák
Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

25, Jó madár

26, Királynészolnyája-hegy Balatonnal

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

27, Luftballon története) II.
28, —— " —— IV.

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Aldozjai Sándor

29, Moulin-rouge
30, Mondjuk, hogy anyjal

Aldozjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

31, Nagy hegy
32, Naplemente

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

33, „Nem vagyunk egyedül"
34, Praktikus

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

35, Szegény Van Gogh spermahipnózis alatt

36, Szőlőszarda, ifari jó bor

Altorjai Sándor, Bp 1971.

Aldozjai Sándor

37, Sext vertel
38, Sujet

Aldozjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

39, Szigliget
40, Város

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

41. Viharjel
42. Vihar a Balatonon

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

43, Zsidó a pusztában

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. A szűz jegye
2. Az öreglánynak hiesett a napyotthalló
készüléke

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Hippi
2. Kimeresztett szemmel

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Albonjai Sándor

1. Külföldi magyarság
2. Vége

Albonjai Sándor Bp. 1971.

Alföldi Sándor

1. Badacsony

2. Belga tengerpart

Alföldi Sándor Bp. 1971.

Alforjai Sándor

1. Csónakos nő

2. A szélmalom ügy

Alforjai Sándor Bp. 1971.

Alforjai Sándor

1. Nem fogynak a sárkányok

2. Felhő és ötöl

Alforjai Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Gulácsi hegy olvadáskor

2. Működik I.

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Alföldi Sándor

1. Szaporodik VII.
2. Haladék XXII.

Alföldi Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Gyagyabácsi: Botrányt csinál
2. — " — Mint álarcos betörő

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Gyagya bácsi: Piros guru fényében
2. — " — : Ráijesz a muftikra

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Gyagya bácsi: Sétál
2. — " —: Soukákat oktat a repülésre

Altorjai Sándor, Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Hegy és fény

2. Hogyan változtam ijedtemben zöld bogárrá, amikor jöttek a fehete liliomok.

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Alforjai Sándor

1. Jó madár
2. Királynénokmyája - hegy Balatonnal

Alforjai Sándor Bp. 1971.

Aefonjai Sándor

1. Luftballon történetek II.
2. — " — IV.

Aefonjai Sándor Bp. 1971.

Aforjai Sándor

1. Moulin rouge

2. Mondjala, hogy angyal

Aforjai Sándor Bp. 1971.

Aftonjan Sándor

1. Nagy kepy
2. Naplemente

Aftonjan Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. „Nem vagyunk egyedül"

2. Prakfikus

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Szepény Van Gogh spermalipnózis alatt
2. Szőlősgazda, igazi jó bor

Altorjai Sándor Bp. 1971. nidre 5 → tól

Kiállítása Vedrynárszky-terem

Altorjai Sándor

1 Sext nektek
2. Süget

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Szigligeti

2. Város

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Altorjai Sándor

1. Vitorlások

2. Vihar a Balatonon

Altorjai Sándor Bp. 1971.

Alföldi Sándor

Ősidők a pusztában

Alföldi Sándor Bp. 1971.

ALTORJAI Sándor

3. 8.p.- Ludwig Múz.

Új Művészet 1992

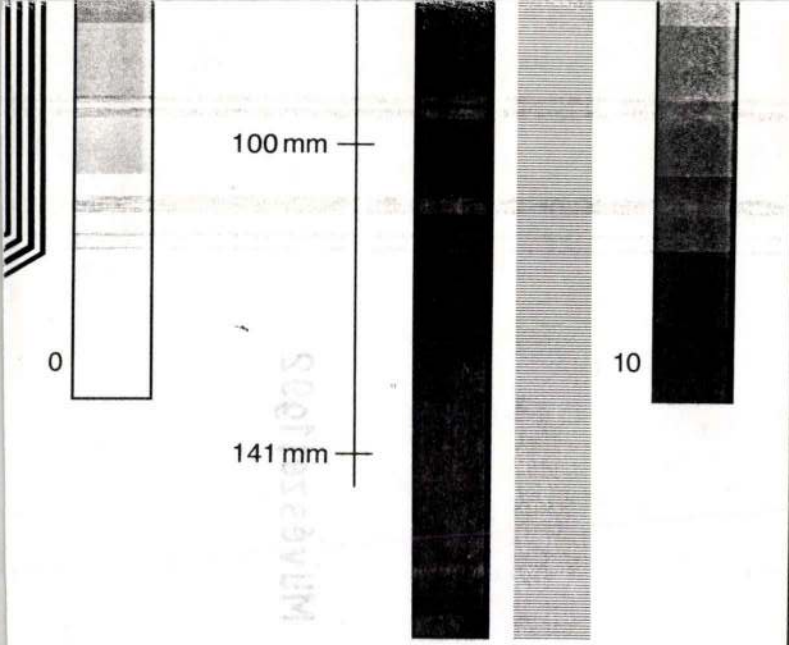

Masch.-Nr.:

Zähler:

Typ:

Techniker:

VS:

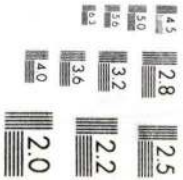

ALTORJAI SÁNDOR

Könnyek,fiam,könnyek c. müve

KABA Melinda: A Budapesti Történeti Muzeum évi jelentései 1981-1987. = TBM XXIV. Bp., 1991 274.p.

seeming an amateur handyman's job: the large parts of these steel and wooden constructions are of fairly poor quality. The steel parts are painted a dull grey. It is inadmissible to display objects with gilded, silver, porcelain, glass, or any other precious surfaces against an unvarnished wood frame and environment. Precious metals cannot be coupled with a rustic character. The show-cases are not even dust-proof, as there are large splits in them, and another serious trouble is their very placing, which means that the chalices and monstrances are on show (or rather hidden) at knee height (that is to say at stool height). These objects have never been placed in such positions. The minimum height they must be placed at is that of a table. Many delicate glassware and other objects, which once also stood on tables or sideboards, have not fared better. The architectural space has been put to fairly good use, but when mounting the final exhibition, it may perhaps be possible to make more of Ödön Lechner's architecture (difficult though it may be to adjust to it) to achieve a more effective unity.

Miklós Mojzer

Miklós Mojzer *is the newly appointed Dirèctor of the Budapest Museum of Fine Arts.*

during the com
mission (Franz
Lina Ramann,
heim and Wiesb
strange it may s
even a compreh
been complied
editions, conten
speak of the te
accessible in the
and musicologis
Ramann's collec
and gives pieces
German translat
or expansions,
Some of the earl
cessible in the
tavoine's collect
ris, 1912, new ed
1986), but contr
complete edition
bachelier" is cor
the actual corpu
assessed, the oth
that Liszt's, two
Carolyne Sayn-V

ALTORJAI Sándor

SZÜCS György: Az utolsó flőderó : Altorjai Sándor emlékkiállítása. = Árgus, II.évf.1.sz. 1991 79 - 82.p. ill.

Székesfehérvár,...?

Donc, du point de vue du *théâtre total qui aspire à la communication* il n'existe qu'une possibilité.

Démanteler (jusqu'à ses bases) le théâtre actuel, qui n'a aucun sens profond, qui n'a qu'un sens formel; oublier toutes les innombrables expériences qui ont mené au théâtre d'aujourd'hui. (Bien sûr, je parle du théâtre qui relativement est le meilleur aujourd'hui.)

Si cette démolition réussit il faut inventer un nouveau théâtre, ayant en vue l'essence du concept et en partant des bases les plus primitives. Ces bases primitives ne signifient pas un retour formel au théâtre grec : il faut donner une forme — sans tenir compte d'aucun conservatisme ni des valeurs formelles grec-

ALTORJAI Sándor

"De mit takar, ami takar?..." : Szemelvények Altorjai Sándor hagyatékából. = Aktuális Levelk, No.7. 1984. január - melléklet 25 p.,ill.

aktokat festett. Ezekb
is a festő belső látás
a dekoratív összefogla
bennük. A legmagasabb
ismerete s egy megalku
zárt egységbe foglalja
festészet eddig legsze
kövei s egyben kiindu
sajátosan gazdagította
kifejező képességét.

Ferenczy Károly h
pusztán művei hatásáva

ALTORJAI Sándor

Szücs György: A utolsó flóderozó : Altorjai Sándor emlékkiállítása. - Ártgus. II. évf. 1. sz. 1991 79-82. p. ill

Életrajzi adatok ... ?

l'académie eurent la possibilité de poursuivre leurs études pendant les mois d'été.

La presse contemporaine et les archives sont là pour illustrer les relations établies entre les programmes à long terme et les tâches urgentes qui demandaient à être résolues dans le domaine de l'aide sociale. Il ne s'agissait pas seulement de démarches telles que, par exemple, l'achat d'œuvres d'art, mais aussi de mesures pratiques comme la location des ateliers vacants dans le bâtiment de l'Académie, la protection des logements des artistes vivant dans les colonies de province, engagés dans l'administration ou dans l'armée, la possibilité de l'acquisition à bas prix des matériaux nécessaires, des frais d'atelier, des frais de modèle, des frais de déplacement des étudiants, etc.

ALTORJAI Sándor

RÓZSA Gyula: Uj törekvések a hatvanas évek magyar képzőművészetében. - Mozgó Világ, XVII.évf. 7.sz-1991 89.

Rec. Hatvanas évek c. kiállitásról, MNG, 1991

ALTORJAI Sándor

Új Művészet

1 Bon jour Monsieur Altorjai, mondá Gyagya bácsi és jól fejbehuzta tanitványát, 1970-71, olaj, farostra kasirozott papir, 94x73 - 91. 3. 32

5 Részeg disznó önarckép, 1970, 1979-benátdolgozva, olaj, emberi szőrzet, farostra kasirozott papir, 65x48 - 91. 3. 32

2 Hypokinézis (Salome demontázs 22), 1979, 1968-as kép felhasználásával, falevelek, röntgenfelvétel, kollázs, farost, 108x150 cm - 91.3.32

6 Sugármeghajtásu koporsó, kék leopárddal, szines rongy képében (Karácsonyra családomnak, Munkácsy Mihály ihletése ~~nyomán~~ alapján) 1979, asszamblázs, festett kollázs, farost, 215x276 - 91.3.33

4 Poliskizoid aleatorikus demontázs 21., 1979, 1968-69-es k kollázsok felhasználásával és az utóbbiak 1978-79-es levonatával, vegyes technika, farost, loox275, -91.3.34

ALTORJAI SÁNDOR

3 Két hülye(Az öreglánynak kiesett a nagyothalló készüléke),1968,o.farost,78xlll - 91.7. 17

Új Müvészet

ALTORJAI Sándor

91 2. 67
3. 31-34, 70-71
5. 38
6. 23
7. 15
9. 74

Új Müvészet

SCHEIBER Hugo

01.05.38

ALTORJAI Sándor

ARS HUNGARICA
XIX.évf.1.sz. 1991 54.

TANULMÁNYOK
Hegyi Lóránd: Kalligráfia, absztrakt expresszionizmus, informel Magyarországon 1958–1970 között 3
Keserü Katalin: Pop art Magyarországon 15
Hegyi Lóránd: Struktúraelvű és geometrikus művészet Magyarországon 1968–1980 között 29
Andrási Gábor: A Zuglói Kör (1958–1968) 47
Mezei Ottó: A Szürenon és kisugárzása 65

DOKUMENTUM
Molnár Sándor: A festői elemek analízise (1962) 85
(Sajtó alá rendezte: Andrási Gábor)
Dokumentumok a Szürenon és kisugárzása című tanulmányhoz
(Összeállította: Mezei Ottó) 111

ALTORJAY Sándor

16,18,22,24,

ARS HUNGARICA
XIX.évf.1.sz. 1991

TANULMÁNYOK
Hegyi Lóránd: Kalligráfia, absztrakt expresszionizmus, informel Magyarországon 1958–1970 között 3
Keserü Katalin: Pop art Magyarországon 15
Hegyi Lóránd: Struktúraelvű és geometrikus művészet Magyarországon 1968–1980 között 29
Andrási Gábor: A Zuglói Kör (1958–1968) 47
Mezei Ottó: A Szürenon és kisugárzása 65

DOKUMENTUM
Molnár Sándor: A festői elemek analízise (1962) 85
(Sajtó alá rendezte: Andrási Gábor)
Dokumentumok a Szürenon és kisugárzása című tanulmányhoz 111
(Összeállította: Mezei Ottó)

Albrjai Sándor

Szabadi Judit: Hagyomány és
korszerűség.

Szolnok, 1984. IX.

ALTORJAI SÁNDOR

Új művészet

1999/ máj.

15.0.

zott igyekezetnek lett volna szabad

n, bár szívesen vállalnám én a téve-

írhatom őket le sorba, mert nagyon

alkalmilag kívánod, személyesen és

levelet, a Tied s az enyimet jury elé

alál általad emlegetett "túlérzékeny-

milyen vezeklésre és elégtételre.

vettem el, most már tudom, persze, eddigi

tam volna - hiszen tapasztalnom kellett

zóra mivel felelsz; meg is fogadtam,

szaestem - akiben benne van ez a mást-

szabadul tőle. Hirtelen az jutott

dra azt feleltem, alaptalan, mert

d, igaz, de reklamálásaid mindenkinek

gára; s ugyanakkor eszembe jutott a

ALTORJAI SÁNDOR

Új Művészet

2002. NOV

25.o.

MDK

Altorjai Sándor

József és Putifárné, lit.

Téli Tárlat 1964. Székesfehérvár

Sabogal, José /Cajab
festő. D. Rivera és J.
ton járt Itáliában, Fr
-43 között a helyi ind
un. "Indigenista"

Altorjai Sándor

műve: „Oly izgatott vagyok", egész táblás, fekete-fehér reprodukció.

Körner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 182 l.

MDK

Altorjai Sándor

Ülő férfi, lit.

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz.

1964. máj.

MDK

Altorjai Sándor

Ugy izgulok!, temp.

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

MDK

Altorjai Sándor

Ágy, pastt.

Téli Tárlat 1964 Székesfehérvár

MDK.

Altorjai Sándor

A Fiatal Képzőművészek budapesti kiállitásán szerepelt.

Tiszatáj 1965.ápr. 3o4.lap.

.

Altorjai Sándor

Ugy izgulok!, temp.

Piatalok Studiója 1966. Ernst Sun.

8h 9h 4h 2h

Altorjai Sándor

Említve

Pernecsky Géza: Műfaji kérdések
Élet és Irodalom, Bp. 1970. márc. 7.

Altorjai

Gyémánt László kapcsán említi a szerző mint az egyik „szürnaturalistát".

Végvári L.: Nem megy simán e konban. – Műgyűjtő, 1969. 1. sz. 31. l.

Altorjai Sándor

Csernus „tanítványai"... hamarosan többet szerepelnek, mint maga a mester... E „tanítványok" közül... a legfontosabbak: Lakner László, Szabó Ákos, Gyémánt László, Altorjai Sándor, Korga György, Kóka Ferenc, a velük rokon felfogású... Masnyik Iván...

Perneczky Géza: A magyar „szür-naturalizmus" problémája.

Új Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 100. l.

Aktorjai Sándor

"Szür-naturalista "festő"

Pernecky Géza: Tanulmányait a Pávaréthe,
Bp. 1969.

78.o.

Altorjai Sándor MDK

Ágy, pasztell

Ernst Muzeum 1964 dec.Fiatal Képzőművészek V.kiáll.

Altorjai Sándor

A "Studió 66" tárlatán az Ernst Muzeumban szerepelt müve, amely a müvészt a szür-naturakista csoport körébe utalja.

Vigilia 1966 VI. 416.l.

MDK

Altorjai Sándor

Alkony, akv.

Balatoni nyári tárlat 1964.
Keszthely, Tihany, Veszprém

Altorjai Sándor Gostó

Szöveryben emlitett mü: Úgy izgulok!

Pernecsky Géza: Fiatalok
Studiója 1966

Magyar Nemzet 1966 ápr. 29

Altorjai Sándor [festő] MDK

Szerepel a Stúdió 66. kiállításon.

Rózsa Gyula: Vélemények és távlatok 4

NÉPSZABADSÁG, bp. 1966. máj. 7.

Please type, legibly, as instructed.

Name (last, first, middle)

MDK.

Altorjai Sándor

Kiállitási kritika

Népszabadság 1966 máj.1.lap 7.

Altorjai Sándor

"Helikopter" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. aug. 28.
XV. évf. 35. sz. 3. lap

Aktorjai Sándor

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

MAGYAR HÍRLAP

1971 MÁR 3

ALTORJAI SÁNDOR festőművész kiállítása március 5-én délután fél 6 órakor nyílik meg az V., Tanács körút 26. alatti Mednyánszky-teremben.

Altorjai Sándor

cikk a Medvyánszky terembe
rendezett Tiállításáról

„Holandrea Tiállítás"
Magyar Nemzet 1971 március 10
4. old.

Altorjai Sándor

Ziállitásáról csólé cikk a

4. oldalon

„Halandzsa-Ziállitás a Medvyánsky

Teremben"

Magyar Nemzet 1971 március 10

Altorjai Sándor festőművész

Kiállítása nyílik a Medgyánszky

Szemben

Érzelmegyarország 1971 március 4

8. old.

Altorjai Sándor MDK

Felszabadulásunk 20 évfordulójára megjelenő kiadvány számára a Képzőművészeti alap megbizásából rézkarcot készitett

a gyöngyösi dioda üzemről

és a tejüzemről

--: ~~12./Rézkarc/~~ 12 RÉZKARC.
Hevesmegyei Népujság 1964 nov. 29.

Altorjai Sándor

Március 5-én Ziállítása
nyílik a Medunyánszky teremben

– Napló –

Magyar Nemzet 1971 március 4
4. old.

Altorjai Sándor festő

A hedvigánszky tekemben kiáhítása nyílt

Élet és Irodalom 1971 III. 6

Altorjai Sándor

MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1971 MÁR 4

MAGYAR NEMZET

1021

Március 5-én három kiállítás nyílik meg a Képcsarnok bemutatótermeiben. A Mednyánszky-teremben Altorjai Sándor, Pécsett Kós Lajos, Debrecenben, a Medgyessy-teremben Móri Mihály festőművészek kiállítása látható.

✦

Bakallár József festőművész

nek javítására. Több helyütt

MDK

Altorjai Sándor, festő

A Medvyánszky-teremben nyílt meg kiállítása. A recensens: a kiállítás „gyagyaizmus", „kókleség", „zagyva egyveleg."

(h. m.): Gyagya bácsi kalandjai 2.

=> Harangozó Márta

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. márc. 9.

Altorjai Sándor, festő

MDK

A Medgyánszky teremben nyílik
még tárlata márc. 5-én.

— :o Három kiállítás

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. március 4.

A székesfehérvári István Király Múzeum
meghívja Önt

ALTORJAI SÁNDOR
festőművész

emlékkiállítására,

amelyet
JOVÁNOVICS GYÖRGY
szobrászművész
nyit meg

1990. október 27-én, szombaton
délelőtt fél 12 órakor
az István Király Múzeumban.

A kiállítás megtekinthető:
október 27—december 31-ig,
hétfő kivételével
naponta 10—18 óráig.

István Király Múzeum
8001 Székesfehérvár
Gagarin tér 3.

DÍJELŐLEGES

Timár Árpád
művészettörténész

Budapest IX.,
Üllői u. 119.
1091

MDK

Altorjai Sándor, festő

Kiállítása nyílik meg a
Medgyaszay Teremben.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1971. március 4.

M.D..K.

Altorjai Sándor

Művei a kiállitáson

Ugy izgulok !

Perneczky Géza: Pisztolok Sutdiója, 1966.
Kiállitás az Ernst Muzeumban

Magyar Nemzet 1966. ápr . 2 . 4.l.

Altorjai Sándor

Ugy izgulok !

Altorjai Sándor

Szerepelt a „Stúdió 66" kiállításon.

Vácpilis 1966. jún.

Altorjai Sándor

"Müfaji kérdések" cimmel ir Perneczky Géza többek között a fotomozaik müfajáról és meg emliti Erdély Miklós épitész nevét, aki "a szakmájából következő józan szemlélettel és az egészséges funkciók tiszteletbentartásával"készíti a fotomozaik kompozíciókat,„néha egyedül, máskor pedig képzőmüvészek közremüködésével," -itt emlitve meg Altorjai Sándor nevét. A továbbiakban elmondja a fotomozaik kompozíciók készitésének a módját.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. márc. 7.
XIV. évf. lo. sz. 12. lap

Altorjai Sándor

Szerepelt a „Studió 64" tiszteltáson

Tisza táj, 1965, 4 sz. 304 o.

M.D.K

Altorgai
Grafikus

Részlet vett a tárlatos

Bolgár Kálmán: Gondolatok a Studió 66-ról
Művészet, 1966. december - 45 lap

MDK

Altorján Sándor

Az ágy, paszt.

9. Vásárhelyi őszi tárlat. 1962. okt. Hmvhely
Tornyai J. Muz.

Sándor Altorjai

Ausstellungen in der Provinz.

Sal Pécs, Bildergalerie: Gemälde von Sándor Altorjai.

Daily News, 1918. okt. 6.

Alföldi Sándor

Vihar a Balatonon olaj
70×90

6. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely 1972.

Altorjai Sándor

Balatonpart monotypia
76 x 102

6. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely, 1977.

Aldorjai Sándor

Vihar a Balatonon olaj
50 x 90

6. Balatoni Nyári Tárlat

Altorjai Sándor

Balatonpart monotypia
76x102

6. Balatoni Nyári Tárlat

Altorjai Sándor
festményeivel részt vett a balatoni nyári tárlaton (keszthelyi múzeum).

Láncz Sándor: Kiállításról kiállításra.

Magyar Ifirlap 1972/212 6 old.

Altorjai Sándor:

A művén kiállítása III. 5-én délután nyílik meg az V. ker. Tanács körút 26. alatti Medgyánszky-terenben.

Magyar Hirlap 1971/62. sz. 8. old

Altorjai Sándor

A keszthelyi múzeumban nyílt balatoni nyári tárlaton festmé-nyei szerepelnek.

Láncz Sándor: Kiállításról kiállításra. Magyar Hírlap, 1942. aug. 2.

Altorjai Sándor

1966-ban a Stúdió 66 kiállításán az Ernst Múzeumban szerepelt a művész.

Bohe László: Dátumok a magyar avantgarde művészet. Művészet, 1980. október – 20 lap.

Altorjai Sándor

1971 márciusában volt Altorjai Sándor kiállítása a Medgyaszay teremben.

Bereczky Lóránd: Évtizedes léptékkel.....
MŰVÉSZET, 1980. október - 2. lap.

Altorjai Sándor

Altorjai Sándor látszólag önmagával és korával gúnyolódó képeket festett.

Szabó Júlia: Emlékek a 70-es évekből
Művészet, 1980. október - 9. lap.

Altorjay Sándor

1967. [illegible] volt a Fényes Adolf Teremben
a művész kiállítása.

1967 májusában a Stúdió 67
kiállításon az Ernst Múzeum-
ban szerepel a művész.

Beke László: Dátumok a magyar avantgarde művészetről.
MŰVÉSZET, 1980. október - 20. lap.

Altorjai Sándor

festő

+ 1979

Altorjai Sándor, festő

Egerben, az V. országos akvarellbiennálén szerepelnek a művész művei. Kísérletei, érdekes és vonzó színfoltjai a kiállításnak.

F. Ludányi Gabriella: V. országos akvarellbiennálé Egerben.

Népújság (Heves), 1976. aug. 27.

Altorjai Sándor fa

→ Lázner Károly fa

Művészet 1985/2, 4

Allorjai Sándor, [ ]

L: Erdély Miklós

Vadas József: Groteszk-protest 12.

Élet és Irodalom Bp. 1986. ápr. 25 XXX/17

Altorjai Sándor, festőművész

Sinkovits Péter: A magyar avantgárd Székesfehérvárból nézve.

2. „Süllyedek felfelé" (integető), olaj, farost lemez, vegyes technika, 305 × 342 cm, 1967. (repr.)

2 Altorjai Sándor: Süllyedek felfelé (integető)/ I'm Sinking Upward (Waving), olaj, farost lemez, vegyes technika, 305 × 342 cm, 1967

Művészet, 1988. máj., 35-old.

Altorjai

Loska Lajos: Átkalátok
Beszélgetés Schmal Károllyal

Művészet, 1982. április

„A magyar NEOAVANTGARDE első generációja 1965–1972"

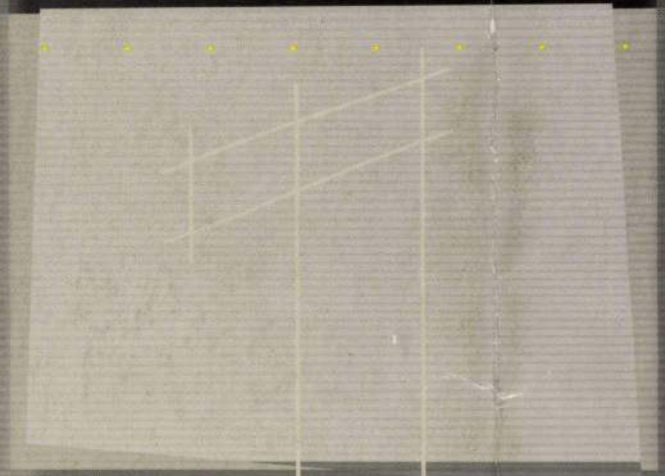

Altorjai Sándor, Altorjay Gábor, Attalai Gábor, Bak Imre, Baranyay András, Csáji Attila, Erdély Miklós, Frey Krisztián, Gáyor Tibor, Haraszty István, Hencze Tamás, Keserű Ilona, Konkoly Gyula, Lakner László, Major János, Maurer Dóra, Méhes László, Nádler István, Pauer Gyula, Pálfalusi Attila, Perneczky Géza, Szentjóby Tamás, Tót Endre, Türk Péter

A Szombathelyi Képtár bemutatja

„A magyar NEOAVANTGARDE első generációja 1965–1972" című kiállítást

Megnyitó: 1998 január 15-én 11 órakor, Dr. Beke László Főigazgató Műcsarnok

A kiállítás fővédnöke: Dr. Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter

Die Kunsthalle Szombathely zeigt die Ausstellung

„Die erste Generation der ungarischen NEOAVANTGARDE 1965–1972"

Eröffnung: am 15. Januar 1998, 11 Uhr, Dr. László Beke, Direktor der Kunsthalle Budapest

Die Ausstellung steht unter der Schirmherrschaft des Ministers für Bildung und Kultur, Dr. Bálint Magyar

A kiállítás hétfő kivételével kedden, csütörtöktől vasárnapig 10-17 óráig és szerdán 10-19 óráig látogatható

Szombathelyi Képtár, 9700 Szombathely, Rákóczi F.u.12
Tel: (94)313-074, 314-096
http: //www.c3.hu/~szkeptar
Email: szkeptar@c3.hu

Altorjai Sándor

Az 1966-os Tárlaton kiállított egy-egy műve sokatígérő kifejezésével ugyanbor már annak alkotójára hívta fel a nézők figyelmét.

Körner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 180. l.

Altorjai Sándor

E hatás alatt nem juthatta kifejezésre ama erőt, mely szükséges lett volna egy új irányzat ösvényének megnyitásához.

Körner Éva: Stúdió 66. The New Hungarian Quarterly, Bpest, 1966. 24. p. 180 l.

Altorjai Sándor

Számosan vannak még, akiket... emlithetnénk. A „szür-naturalizmussal" rokonitható Masznyik Iván... és a csoporthoz tartoznának Altorjai Sándor és Kóka Ferenc is, az ő munkásságukat azonban nem ismerjük még eléggé.

Perneczky Géza: A magyar „szür-naturalizmus" problémája.

Új Irás VI. évf. 1966. nov. 11. sz. 103. l.

(Sternus T,
Lehner L.
Gelmont C.)

Altorjai Sándor

Második évvel korábban megnyílt kiállítás alkalmával főiskolai tanárai, – valamint a múlt magyar művészet hagyományainak hatása alatt alkotott műveit mutatta be.

Körner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Ősz. 1966. 24. sz. 180 l.

Altorjai Sándor

Lirikus személyiség, feltárja az átszőtt hangulatot, a tárgyak és emberek közti különös, érzelmi vonzást.
(Oly izgatott vagyok.... :)

Körner Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966.
24. sz. 1811.

ALTORJAI Sándor

(bán): Örökrangadó: Altorjai Sándor emléktáblát Szigligeten. = MN 1984. 174. sz. július 26. 6. r.

Szigliget, Művelődési Ház

10. Magyarok Világszövetsége 1987.
védelmi Szakemberek Találkozója"

11. Magyarok Világszövetsége 1988.
mányi Találkozó" résztvevők list

12. The World of Learning 1981-1982
old. (2136)

13. MTA Almanachja. Bp. 1986. 971

Altorjai Sándor

P.SZÜCS Julianna: Meglepetések : Ki ne maradjon:
november. = Népszabadság, XLVIII. évf. 276. sz. 1990. nov. 24.
9. p. ill.

-Vigadó Galéria, Anna Margit és Ámos Imre kiáll.,1990
-Székesfehérvár, István Kir.M., Altorjai Sándor kiáll.1990
-Petőfi Irodalmi Muz. Cseh szcenográfia c. kiáll.1990 (XIX-XX.

... nap

/Aradi Nóra/
igazgató

.....ig.

ai alapján irandó munkáinak két
illetve Adattára részére meg-

ALTORJAI SÁNDOR

Chikán Bálint: Hogy eltünjenek a fehér foltok : Tárlatok Székesfehérváron. = Magyar Hirlap, 1990.dec. 15. 3. p. (melléklet)

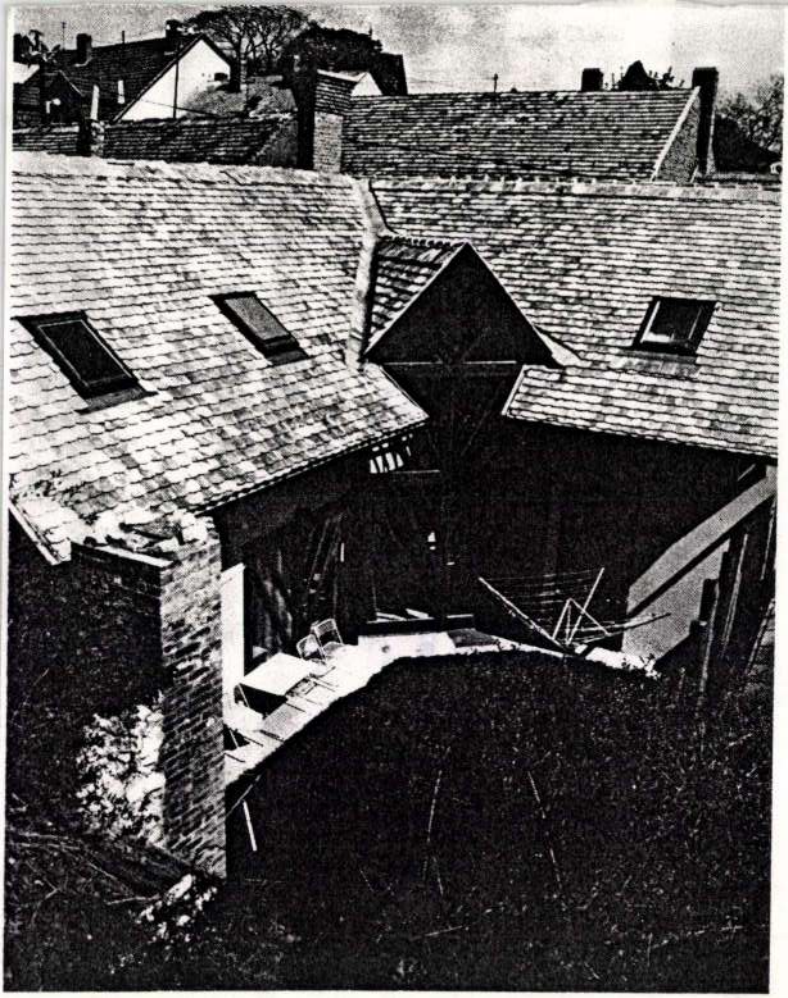

ALTORJAI SÁNDOR

JÓLSVAI András: Ó, azok a hatvanas évek : beszélgetés Deák László költővel. = Magyar Nemzet, 1991. márc.14. 12.p.

ALTORJAI Sándor fest.

RÚL 1. 403.

hálósbordákkal mennyezetén s három kettős félk
renaissance ablakkal. Jobb felől a sarokban csigal
pinczébe és az emeleti terembe, melynek bal ol
hengeres, kiugró zárt erkély. Északkeleti szárny k
bástyára nyíló kapu keretén Mária királyné czím
1531. Maria Regina. Efölött a bástyában bo
dongaboltozatok. A kazamatákban Mária kapujáté
kútja, taposómalom maradványaival. A
összeköttetésben van a hegyoldalt átfúró tá
embernyi magasságú és óriási boltozatos pinc
Utóbbiak bejáratát a hegyoldalra kapaszkodó ú
védte. A várban ma Gizella munkás árvaház v
Igazgatójának szobájában festett vasláda, XVII. sz

A róm. kath. pléb. templom

ALTORJAI SÁNDOR
ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁS

Támogatók:
NKA, Magyar Ludwig Alapítvány, Hungart, NKÖM

A Műcsarnok tisztelettel meghívja Önt

ALTORJAI SÁNDOR

festőművész

ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSÁRA

2003. december 17-én,
szerdán, 18 órára.

A kiállítást megnyitja

SASVÁRI EDIT
művészettörténész.

A kiállítás február 8-ig,
hétfő kivételével minden nap 10-től 18 óráig
tekinthető meg (csütörtökön 12-20 óráig)

MŰCSARNOK
kunsthalle | budapest

Budapest, XIV. Dózsa György út 37.
www.mucsarnok.hu
info@mucsarnok.hu

magyarazáó szövegének czime N
kezdete: A. Keyserliche Ar
v. Montecuculi és befejez
Völckern wider hinaus gesc

Rm., mér. a vk. 30: 76 c

140-95

(csak jobbfele van meg)

T. 6407.

'lu és a Lauſniz Flu összefolyásá-
ıard erődjét, a középtérben, a
ı keresztény és török csapatok
)alra St. Mertel mellett császá-
:sen ütközet van ábrázolva, lege-
középütt az utat lovasok és kocsik
ıncsnok közeledik kiséretével.
)n:

;s der gegent dess Closters St.

.stl: Armen, vnd Türckisches Heer

ı Treffen zwischen beiden theilen
:n
ıalten haben, so geschehen den 1

Altracht János

ácspaller

1782

d.

Bíró gernyeszegi

57. l

Bíró József: A gernyeszegi Teleki-kastély 1 Bp. 1938.

10781.

tes keretbe helyezett tojásdad me-
je felett lehajtott széles gallér-

EXCELLENTIS
Dominus

BERGH etc
s Campi Mareschallus
etc.

tri temporis, Coloniae 1652 Lib. III.

Altsch Gergely

ács m.

Kolozsvár 1570

(már benn van Ács Gergel alatt

l.

Balogh fatornyok

56 l.

Balogh Ilona:

Magyar fatornyok.

Bp. 1935

lásd Ács alatt

Ez már meglesz az Ács-ok Kozott utánia nézni!

Ismeretlen festő.
A XIX. Századból.

771. Perényi Zsigmond.

(látható, kissé fordulva, de nem

Mellig, balra néz. Előreté
kálla ősz, szemöldöke őszbevegyült,
aranyrojtos nyakkendője és zsinóros
alakú kötőjén a boglárok ékkövesek.

Vászon, méretei 68.5: 54.8
Az 1848/9-iki szabadsághar
Átvétetett az 1896: IV. 8-

904; v. 5.

megírva

Altstatter András ötvös

pozsonyi vármarású

boroszlói ötvös

1759 körül

lásd

Mihalik Sándor

Németországi magyar ötvösök -

MAGYAR MÜVESZET

1937. 318. l.

Altstatter András ötvös, Pozsonyb

1759, Boroszlóban.

Magy. Művészet. 1937. XIII. 318. l.

Altmann Gyula

fasorban

l.

Ladányi II.

III. r. 1. l.

Ladányi Mihály dr.
a magyar ipar al-
manachja. Bp.
1930. III. r. 1. l.

BUDAPEST, IX., HŐGYES ENDRE-U. 10.

.....szám

.....

8633

HELYSÉG

ZÁGRÁB

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Cimere

KOR

XIV

ŐRZÉSI HELYISÉG

Székesegyház, homlokzat.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Anjou-cimer.

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JELZÉS)

FÉNYKÉP, RAJZ

Altmann Gyula

iparmüvész, fassobrázt
Az iparm. iskolában nyert
oklevelet. 1920 óta önálló
Luxus butorokat Eszit
és templomi munkákat.
Az olasz frton fogságba
esett.

Ugro. 481. l.
(Szemelyi adattár)

Ugro Gyula dr: Uj-
pest. 1831–1930.
Magyar Városok Mo-
nografiája. XI. Bp.
1932.

M. D. K.

ALTOMONTE, Andrea rajzoló
bécsi udvari művész
(1699 - 1780)

1745. Sopron, Mária-oszlop terve
Schletterer J. szobrász kivitelezésében

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.
T. 165. l.

MDK

Altomonte Andrea, Schletterer, Jacob Chr. szobrászok

készitették a soproni Immaculata szobrot.

A magyarországi művészet története I. 429.1.
Bpest. 1961. II. kiadás.

ALTOMONTE András festő, ~~szobrász~~ szobortervező M.D.K.

A. Márton festő fia

szül. 1699.

Sopron Mária-oszlop terve

Kőzhit szer. Krisztus keresztelése, Csatkai

Cafolja

1952.

Müvért. Csatkai Endre: Altomonte és Schaller István szerepe a soproni barokk festészetben 71.

Altomonte, Andrea szobrász

Sopron , Mária-oszlop, tervei alapján elkészitette J. Schletterer

Kampis Antal: A képzőművészetek története 667.1.
A Kultura Világa Bp. 1963.

M. D. K

ALTOMONTE A. nobrány

Sopron Lenin körút kária oszlop
(1745)

Gerő László: Magyar építészet haladó
hagyományai Bp. 1951. 38. l.

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Alusán Tódor

Dolgozók Lapja 7-1

1021

A szobor visszaköszön

A kőtörő munkás szobra magányosan áll az eocénbánya sziklafalánál. Mögötte robbantják a tatabányai mészkövet. Vastagon hull rá a por, szél veri mezítelen vállát, felső testét. Erős állán végigcsurog az eső, mintha verejtékezne, mint az az ember, akiről mesterkézzel megmintázták. Kőfejtő kalapácsán támaszkodva, arccal néz a város felé. Egyre feketébbre marja az idő.

A kőbánya dolgozói olykor tréfásan köszöntik a szobrot. Nem válaszol... Időtlenné merevedett fiatalságában őrzi az erőt, a szépséget, és a nevét annak, aki megmintázta. Alusán Tódort és Fiber Pétert, kőbányai munkásokat, ismerik a tatabányaiak. Ma is jó barátok.

Nem volt az olyan régen, hogy Alusán Tódor megbízást kapott a vállalat vezetőségétől: — Készítsen szobrot a kőbánya bejárata elé. Mintázza meg a kőtörőt, életnagyságban. A fiatal munkásember, — nehéz fizikai munkája mellett — az 1947-ben Tatabányán működő képzőművészeti iskolán Balázs István szobrászművésztől tanulta a mesterfogásokat.

— A megbízatás öröme mellett aggódással gondoltam a feladat nagyságára is. — emlékezik vissza Alusán Tódor, tekintetével szakértően, kedvtelve nézegeti barátját, Fiber Pétert, jól megtermett alakját. Kicsit elgondolkodnak mind a ketten, hogy is volt az, amikor együtt fogtak neki, hogy elkészítsék a kőtörő munkás szobrát. A mésztelepi térgondnokság irodájában néhány percig csendben hallgatunk. Majd Fiber Péter feláll, s a lámpa alá lép. a szoba közepére. Mint a megelevenedett szobor, olyan, csak éppen kezéből hiányzik a kőfejtő kalapács... s a munkában megroppant gerinc csigolyák fájdalmát nem titkolhatja...

— Ilyen munkást kerestem én akkor — nézi Alusán Tódor a barátját felcsillanó szemmel. — Péter úgy emelte a kalapácsát, hogy arca akkor még nem torzult el, ha sújtott vele. Hatalmas izmai mintázásra vártak. Barátságunk mésztelepi gyermekkorunkból ered, akkor

lázs István szobrászművész tanácsot, útmutatást adott Alusán Tódornak. Elölről kezdték az egészet. Szakszerűen, újra nekiláttak a munkának. Türelem, hit kellett hozzá. Az alkotó szóval tartotta modelljét, aki órákon át állt mozdulatlanul.

Ezután következett a szárítás, majd a kiöntés, amit a tatabányai alumíniumkohó dolgozóinak segítségével végeztek el. A modell ebből is kivette a részét.

— Előbb feldaraboltuk a kiszárított agyagszobrot. Furcsa érzés volt önmagam így látni — mondja elgondolkozva. — Hittem a barátom tehetségében. Segítettem a kiöntésnél is. Az alumínium öntvényt egyenesen az agyagmintáról készítettük. Súlya 248 kiló, én pedig 82 kiló voltam... és nem is olyan sokára csak voltam mindaz, amiért modellt álltam...

Fiber Péter kőtörő munkás a régi bányaművelés minden feladatában jártas volt. De ismerte a cementgyártás területét is. S az élet furcsa véletlene, hogy nem a kőbányában rokkant meg, hanem üzemi

A Városi Tanács V.B. Termelés- és Ellátásfelügyeleti Osztálya **mezőőri állás** betöltésére felvételt hirdet a 36/1968. MEM. számú rendelet alapján. Jelentkezés a szakosztálynál. Az állás betöltéséhez erkölcsi bizonyítvány és fegyvertartási engedély szükséges. 2751

A Budapesti Baromfifeldolgozó Vállalat betanított munkára női munkaerőt keres, baromfi, tojás és nyúlfeldolgozáshoz. Az üzem 1 műszakban dolgozik (délelőtt). Jelentkezés: a munkaügyi osztályon Budapest, XXII. Nagytétényi u. 74—76. 2707

LAKÁS

Vértesszőllősön kétszoba komfortos családi ház eladó. Érdeklődni: Temető u. 3. 2778

Elcserélném móri új lakótelepi 2 szoba fürdőszobás 90 négyszögöles szőlővel beültetett kertes tanácsi lakásomat tatabányai 1 vagy másfél szobás tanácsi lakásért. „Lehet hatajtós is" jeligére a tatabányai hirdetőbe. 2761

Tatabánya II., kerületben, Jókai u. 53. számú ház **eladó.** Érdeklődni: II., Madách kertalja 9. 2772

Tatabánya-Felsőn, központi helyen készpénzért eladó beköltözhető és azonnal lakható szobakonyha, fürdőszobás, kertes házrész 90 ezerért, kert nélkül 80 ezerért. Gábor Áron u. 14. 2703

Beköltözhetően eladó Tatán, tópartí villában 2 szoba összkomfortos házrész garázzsal, szuterénnal. Telefon: Tata 518

Epöl községb
tői **pékműhely**
lődés Bajna Vi
na.

Egy német b
szett, ismertető
sebhely négy lá
és fehér mellén
csületes megtalá
ellenében hozza
Töhötöm vezér
ván címére.

Eladó kitűnő szukától többszörösen győztes apától származó 2 darab 11 hónapos óriás **Schnauzer** szuka, ugyanitt kitűnő ősöktől származó 5 hetes kutyusok kaphatók és előjegyezhető. Radics Károly, Tatabánya III., Kőszikla 38. 2773

71 éves özvegyasszony élettársat keres 75 éven felüli férfi személyében Józan életű, békés természetű, családtalan, kinek lakása van Tatabányán. Gondviselője lennék, szerettel. „Szeretetre vágyom, nem jó egyedül" jeligére a kiadóba. (Megyei Tanács). 2720

„Szakmunkáseg

Igy nevezte valaki az avatásra meghívott vendégek közül az esztergomi 317-es számú Szakmunkásképző Iskolát. S ha körülnézünk az épületben, elmondhatjuk, nem túlzás a meghatározás.

Ami a tanulás feltételeit, a szemléltetés lehetőségeit, a felszereltséget és a nevelői ellátást illeti, — valóban magas szintű képzési adottságokkal találkozunk itt.

Igaz, az apró munkák még hátravannak. A szaktanárok irányításával folyik a szertárak berendezése, a tornate-

sek, de fiatalok, vidámak, s
ahogy csoszognak a maguk ké-
szítette nemezpapucsokban
érezhetően megforrósodik kö-
rülöttük a levegő. Valamelyik
élelmes kolléga kitalálta, hogy
a szárításra használt, elérték-
telenedett nemezdarabokat el-
kérik a papírgyártól, s cipőre
húzható papucsként hasznosít-
ják. A szép parkettával padló-
zott termet így sokáig meg
tudják óvni.

A fizikai előadóban Krausz

MDK

Alusán Tódor segédm. /34 é./

Férfifej, szobor

FőV. Népműv. Közp. 33. kiáll. Tatabányai bányász-műv. 1949. jun.

Alusán Tódor s.munkás MDK

Tatabánya

Bányászlány, gipsz
Kisleányom, gipsz

Ifjuségi Képzőm. és Iparm. kiáll. N.Szal. 1950. jun.

15.1.

ALTZENBACH, Wilhelm, rézmetsző M.~.K.

Pika Gáspár és társainak kivégzése. 1673.

repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 160.l.

Wilhelm Altzenbach, rézmetsző

Rézmetszete röplapon. Szignatúra: Wilh: Altzenbach Exc: Zufinden in Cöllen/bey Wilhelm Altzenbach/ im Minnen Bruder Vmbgang. 1673. 26.1. + 35 cm. Magy Tört. Képcsarnok. 14. katalógus. 269.o. XLV. tábla, 1. kép.

Gennerné Wilhelmb Gizella: XVI.-XVII. századi magyarországi parasztmozgalmak grafikus ábrázolásai. 259.o

Folia Archaeologica. XII. 1960. Bpest. Képzőműv. Alap K. Kiadóváll. Bp.

Wilhelm Altzenbach, rézmetsző

Rézmetszete röplapon. 1673. 26.1+35 cm. Katalógus 14.sz. "Pika Gáspár és az Arva megyei parasztmozgalom vezetőinek kivégzése. XLV. tábla, 1.kép. Fekete repr.

Oennerné, Wilhelmb Gizella: XVI.-XVII. századi magyarországi Parasztmozgalmak gafikus ábrázolásai. 259.o.

Folia Archaeologica. XII. 1960. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadóváll. Bp.

Wilhelm Altzenbach,rézmetsző

---

felvidéki

Kölni mester.Pika Gáspár ~~xxxxxx~~ mozgalmáról az ő művei a legjobbak.Pika Gáspárt reálisan rajzolta meg, felhasználta a barokk festészet bevált tipusait.Katalógus 14.sz. 266.o.

Gennerné Wilhelmb Gizella: XVI.-XVII.századi magyarországi parasztmozgalmak grafikus ábrázolásai. 259.o

Folia Archaeologica.XII.1960.Bpest.Képzőmüv.Alap Kia Kiadóváll.Bp.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 JUL 13
HAJDU-BIHARI NAPLÓ

Altziebler Márton

1021

Árva várától a fákig

Amatőr intarziakészítők tábora Hajdúszoboszlón

Jó néhány éve, hogy az intarziakészítés divatban van. Alapvetően egy szintről indul a subaszőnyeg készítésével, vagy a gyufaszál házakéval, kastélyokéval. Az amatőrök így kezdik — a műfaj legjobb hivatásos művészei pedig a többi képzőművészeti ágéval egyenrangú műveket állítanak ki.

Néhány éve — mondja Balipap Ferenc, a hajdúszoboszlói művelődési ház munkatársa — a Népművelési Intézet panaszkodott az amatőr intarzia minőségére, a megszámlálhatatlan és minősége miatt zsürizhetetlen alkotásra. Felvetődött a kérdés, hogy a helyi bútorgyárra alapozva nem lehetne-e a városban létrehozni az amatőr intarziakészítők táborát. A tábor tavaly létrejött, a Népművelési Intézet, a bútorgyár, a városi tanács, a megyei tanács és a hajdúszoboszlói művelődési központ munkája nyomán. Meghirdetés és meghívás alapján mintegy harminc amatőrt vártak, mégpedig azzal a céllal, hogy az intarziakészítés mesterségbeli problémáin túl, esztétikai kérdésekkel is foglalkozzanak, s a tábor résztvevőit, akik az amatőr intarziakészítők nagyon kis, de lelkes hányadát jelentik, megismertessék műfajuk valódi problémáival és feladataival. Felmérték — Baska József, Tölg-Molnár Zoltán és Dobrovits Ferenc — a résztvevők tudását, s igyekeztek eloszlatni egyes intarziások „zsenitudatát".

A tavalyi és az idei tábor közötti időszakban kétszer találkoztak az amatőrök és vezetőik. Pesten az otthon készült munkák megbeszélése volt a feladat, tavasszal pedig a már előre elküldött adatok alapján a résztvevők a mostani táborra készített terveiket mutatták be.

Közös és egyéni munka

A Bocskai utcai kollégium rendezetlen udvara azt mutatja, hogy az új épületet még nem adták át. A földszintes épületsornál is csend fogad, csak a folyosó végéről, egy nagy, világos teremből hallatszik duruzsolás. Az amatőr intarziások közül talán tízen dolgoznak jelen pillanatban. Dobrovits Ferenc, a tábor vezetője az asztalok között sétál.

— A résztvevők egyéni terveiket dolgozzák ki — mondja —, ezeket megbeszéljük, korrigálom. Fő célunk a szemlélet kialakítása. Az amatőrök sokáig és sokan még ma is, a másolat alapján készített munkákat tartják fontosnak, szépnek. Közben megfeledkeznek arról, hogy a fának olyan tulajdonságai vannak, melyek meghatározzák a kompozíciót, térbeliséget és szinte teljesen kizárják a tárgyiasságot.

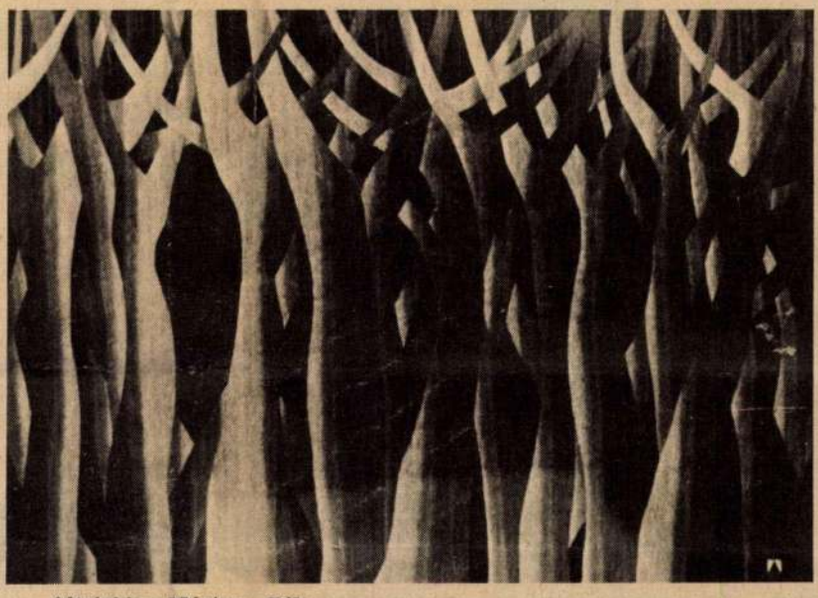

Altziebler Márton: Fák

A július 2—11. között rendezett táborban rajzstúdiumokat is végeznek a résztvevők, az alapvető formákról — kocka, gömb — az emberi testig, egyre bonyolultabb formációkat kell rajzolniuk. Természetesen nagy k[illegible]ég van a táborban először és a második alkalommal dolgozók munkája között.

A helyi bútorgyár alapanyaggal támogatja munkájukat. A tábor idei terve az volt, hogy a gyár egyik helyiségének falára nagyméretű intarziát készítsenek közösen — ez azonban az idő rövidsége miatt nem valósulhatott meg. Így négy kisméretű tervet — egy figurálisat és három elvont kompozíciót — mutatnak be, amelyek közül jövőre egyet elkészítenek.

— Az országban ez az egyetlen amatőr intarziakészítő tábor — mondja Dobrovits Ferenc — s a két év munkájával eljutottunk oda, hogy már nem anyagszerűtlen, korszerűtlen szemléletmódú munkákat csinálnak az amatőrök — és néhány igazán tehetséges ember is dolgozik itt.

Kiállítás a Délibábban

A tábor legjobbjai — például Kungler Sándor, Szeibel László, Pálmai Endre — közül Altzeibler Mártonnak kiállítása nyílt a Délibáb szállodában, két másik amatőr alkotóval, a fafaragó Szabó Sándorral és a bőrmunkákat készítő Filkorn Istvánnal.

— Néhány éve — mondja — még ő is olyan figurális intarziákat készített, melyek ugyan nem a fa anyagszerű tulajdonságaira épültek, viszont a közönség számára tetszetősek voltak. A tavalyi tábor stúdiumai vezették rá arra, hogy a fa színéből, rostszerkezetéből kell következnie a tartalomnak. Kiállításán az édeskés figurális kompozícióval szemben ezek a fontosak és ezek jelentik a továbblépés lehetőségét is.

Rosszabbakat láttunk

— A boltokban rosszabb égetett famunkákat láttunk, mint a mieink — mondja Pálmai Endre. És bár még nem nyílt meg a tábor kiállítása, ahol anyagunkat teljes egészében láthatjuk majd, tudom, hogy igaza van.

Még az intarziatáborban dolgozó amatőrök munkája sem éri el minden esetben azt a színvonalat, amely megnyugtatna bennünket. Általában népszerűek ezek a képek — mert könnyen befogadhatók, és felületes ránézésre tetszetősek. De — ezt hivatásos intarziaművészeink munkái mutatják — egészen komoly élményt, színvonalas dekorációt is jelenthet az intarzia. A városi művelődési központ és a Népművelési Intézet — no meg a támogató szervek, többek között a bútorgyár és a Délibáb szálló — érdeme is az, hogy lassan-lassan a tömeges intarziakészítés színvonala is emelkedik. A tábor vezetője azt mondja: szeretnénk stúdióvá alakulni. Ez is fontos, de még fontosabb, hogy minél több intarziával foglalkozó amatőr jusson el a táborba. Mert akárhogy vesszük: az intarzia létezik, mint amatőr munka, mint a boltban árult, keresett — és sajnos legtöbbször nem művészi színvonalú — alkotás.

Szabó Ernő

APRÓHIRDETÉSEK

Vénkerti másfél szobás lakás készpénzért eladó. „Harmadik emelet 540 227" jeligére a Hirdetőbe.

Háromszobás OTP-s lakást cserélünk kisebbre. Gyergyó u. 3. VI. 37. Vénkert.

Elcserélem kétszoba-összkomfortos házfelügyelői lakásomat 1+2 félszobás főbérleti lakásért. Debrecen, Úrhajósok tere 1.

Másfél szobás OTP-társaslakás OTP-átvállalással eladó. „Távfűtéses" jeligére a kiadóba.

Elcserélem központban levő, kétszobásnak is használható tanácsi lakásomat kisebbre. „Sürgős csere 540 372" jeligére a Hirdetőbe.

Budapesti hasonlóra cserélném Debrecen, Új Élet parki kétszoba-összkomfortos, gázfűtéses, modern, I. emeleti tanácsi bérlakásomat. Ajánlatokat „Garázs van" jeligére a kiadóba kérem.

Elcserélem utcai központi fűtéses I. emeleti szoba, konyha spájzos tanácsi lakásomat I. emeletig, összkomfortosra, megegyezéssel. 6 óra után, Vörös Hadsereg útja 79. I. 3.

Eladó Nagyerdőn épülő 2 szobás loggiás lakás garázzsal, hitelnyitás előtt. „Étkező" jeligére a kiadóba.

INGATLAN

Sámsoni zártkertben 300 négyszögöl kert hétvégi házzal eladó. Érdeklődni mindennap Csapó u. 98. I. e. 2.

Dombosi állomásnál 210 négyszögöl gyümölcsös víkendházzal eladó. „Hatvan-öt 540 396" jeligére a Hirdetőbe.

Budai zöldövezet leg

Elvi építési engedéllyel társasházépítésre is alkalmas telek eladó. Bégány u. 16.

Kondoroson 340 különbs[illegible] szögöl vegyes gyümö[illegible] építési engedéllyel eladó. Vukovics Sebő u. 34.

ALBÉRLET

Szoba, konyhás albérle[illegible] kiadó. „Kertségi" jeligére a kiadóba.

Másfél szobás távfűtéses lakás aug. 1-től egy évre albérletbe kiadó. „2500 Ft" jeligére a kiadóba.

Két személyt albérlőnek felveszek. Mikszáth Kálmán u. 25.

Külön bejáratú üres szoba kiadó. Epreskert u. 37. sz.

Összkomfortos bútorozott szoba kiadó. Érdeklődni lehet 17—19 óra között. Tanácsköztársaság útja 54/A. II. 7. alatt (dr. Kovács).

Orvostanhallgatók lakást bérelnének. Ajánlatokat Breitenbach Géza 3534 Miskolc, Lányi Ernő u. 3. kérünk.

Két lánynak vagy fiatal házaspárnak összkomfortos albérlet kiadó. Géresi u. 9. Simonyi útból.

Üres szoba, konyha-, fürdőszoba-használattal házaspárnak kiadó. Domokos Lajos u. 11. X. 41.

Tanár házaspár szép lakást bérelne. Ajánlatokat „Sportiskola" jeligére a kiadóba.

Külön bejáratú bútorozott szobába dolgozó vagy tanuló lányokat felveszek. Csapó u. 98. IX. 25.

Másfél vagy kétszobás lakást keres albérletbe — több éves időtartamra —

KULTÚRCIKK

Lemezjátszós rádió eladó. [illegible]. 53. sz.

[illegible]lágos diófurnéros pianínó. Hatvan u. 48.

Jól működő Alba Regia tv olcsón eladó. Április 4. útja 31. I. 8.

Zimmermann típusú pianínó újszerű állapotban eladó. Tanácsköztársaság útja 3. fszt. 2. este 8 óráig, vagy reggel 7—8-ig.

JÁRMŰ

R 20-as most vizsgázott, másodjára eladó. Tanácsköztársaság útja 19. fszt. 2.

Eladó 1 db Babetta motor, kompresszor villanymotorral, hegesztőtrafó. Érdeklődni Debrecen, Apafa 3. sz. Zöldék. GÖCS után levő sorompó.

Első vizsgázott 350-es Jáva eladó. Kisebb motort beszámítok. Kuruc u. 195.

CO rendszámú Wartburg személygépkocsi műszakilag elfogadható állapotban eladó. Hajdúböszörmény, Arany János u. 2.

Simson Schwalbe eladó, alkatrészenként is. Hatvani u. 22. Gellén.

MÁZASSÁG

49 170 cm kereskedelemben dolgozó özvegy rendezett anyagiakkal keresem házasság céljából 44 évesig független, intelligens, jó megjelenésű lány, özvegy, vagy elvált asszony ismeretségét. Csak fényképes levelekre válaszolok, a fényképeket visszaküldöm, teljes diszkréció mellett. „Ha szívedbe zárnál" jeligére a kiadóba.

Jó állapotban levő magasjáró fűrészgép teljes felszereléssel és mezőgazdasági gépekkel eladó. Hajdúszoboszló, Földvár utca 27. szám. alatt.

Vennék Rapidtox—2 permetező szivattyút. Cím: Henzsel, Nyíregyháza, Vörösmarty u. 6.

BÚTOR

Eladó 2 db bőr fotel fekete, 1 db dohányzóasztal. Sinai M. u. 29. II. 9.

Kisipari készítésű rekamiék, 3 db fotel eladó. Árpád u. 30. délután 5—7-ig.

Lengyel heverő, szekrénysor, kombinált szekrények, kétajtós, háromajtós szekrények, két- és négyszemélyes rekamiék, garnitúrák, fotelek, heverők, dohányzóasztalok, hálóbútor, étkezőasztal, konyhaasztal eladók. Arany János u. 13.

Mindenféle szép bútor vétele és eladása. Arany János u. 13. Telefon: 11-896.

Szekrénysor, heverő, két- és négyszemélyes rekamié, tv-szekrény, íróasztal, fotelágy, könyvszekrény, kombinált szekrény, két- és háromajtós szekrény, konyhabútor eladó. Öt malom u. 2/B. Domb utcából nyílik.

Szép világos szekrénysor, háromajtós, kétajtós szekrény könyvszekrény, lengyel heverő, négyszemélyes, kétszemélyes rekamiék, heverő, fotelek, asztalok, székek ágynemütartó, hálóbútor, konyhabútor, ágyak, ágybetétek, sodrony, matrac olcsón eladó. Attila tér 1. Béke útja végén.

Eladó rekamié, heverő, háló- és konyhabútorok, szekrények, fotelek, asztalok. Díjtalan szállítással vidékre is. Hatvan u. 48.

ÁLLAT

Naposcsibe vegyes színben

Kendermagos és tarka előnevelt csirke kapható. Kishegyesi út 59.

EGYÉB

Parkettázást, parkettacsiszolást, lakkozást garanciával. Keller. Telefon: 14-134.

Menyasszonyiruha-kölcsönzés új készletből, kalocsai hímzéssel is. Viola u. 4. Honvéd utcából.

Vállalok új vasredőnykészítést, javítást, vaslemez-hullámosítást 135 cm szélességig, 0,75 mm vastagságig és faredőnyjavítást. Árva u. 9. sz.

20 m²-es alapterületű helyiséget keresünk raktározás céljára. OMH. Mértékhitelesítő Kirendeltség, Vígkedvű M. u. 67. sz.

NDK mély gyermekkocsi eladó. Mészáros Jánosné Debrecen, Kossuth u. 36. IV. em. 12.

NDK sportkocsi eladó. Hatvani I. u. 36. fszt. 4.

Tetőcserép eladó. Debrecen, Lovász u. 19.

Jó állapotban levő kukoricagóré eladó. Hajdúböszörmény, Arany János u. 2.

2 személyes rekamié, 4 fotel, fafűtéses bojler és egy mély gyermekkocsi eladó. Sámsoni út 24/A.

Új Élet parkban A típusú garázs vállalatnak augusztus 1-től kiadó. Érdeklődni 18 óra után a 15-313 telefonon.

Szőlőoltványok. Zalagyöngye, gyökeres Zalagyöngye homokban, őszi szállításra. Árlapot Dér Ignácné termelő. Abasár, Fő út 112.

Kék-fehér NDK mélykocsi eladó. Baross u. 24.

Román gyermek sportkocsi eladó. Érdeklődni 5 órától 16-787 telefonon.

Eladó hordozható csempézett olajkályha hordóval, kékszínű mély gyermekkocsi és egy Tokaj antenna. Lónyai u. 8/A.

magyar

Altzner János

ötvös

1690 + 1719

Kárfáss A. Brassai ötv.

köpt. 146. l.

Lásd meg

Alzner alatt.

megvan

Altzner József

Ötvös

1731 —

Gyarfás: A brassai ötv-
tort. 147. l.

Lásd még
Altzner alatt

TÁRLATVEZETÉSEK

a kiállításon

Június 26-án, vasárnap délelőtt 11 órakor
Luzsicza Lajos

Július 3-án, vasárnap délelőtt 11 órakor
Fenyő A. Endre

Július 10-én, vasárnap délelőtt 11 órakor
dr Végváry Lajos

★

Július 11-től szeptember 1-ig
NYÁRI SZÜNET

★

Szeptember 1-től

MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ

festőművész emlékkiállítása

★

MINDEN PÉNTEKEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR

Irodalmi vitadélutánok

Felelős kiadó: dr Faludi János
Budapest nyomda NV., Közp. városháza — 124739
Felelős vezető: Koltai Ferenc igazgató

A FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONI
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSAI

VII., Rákóczi-út 30, félemelet

XXXIII.

A TATABÁNYAI BÁNYÁSZMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA

1949 június 23-tól 1949 július 10-ig

✦

A katalógus díjtalan

A TATABÁNYAI BÁNYÁSZMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA

A tatabányai Bányász Képzőművészeti Szabadiskola egyéves munkájának eredményéről számol be ezen a kiállításon. A kiállított munkák — amelyek inkább a művészetek valódi problémáinak megértése felé irányuló komoly studiumok — pozitív igazolásul szolgának a dolgozó nép s a művészet közötti kapcsolat kimélyítését célkitűző törekvéseink megvalósítására.

Az iskola 1948 szeptemberében kezdte meg működését, azzal a határozott akarással, hogy Tatabánya város és a közelvidék tehetséges, művészi adottságokkal rendelkező munkásait a szabadiskolába tömörítse. Két célt kívánt így szolgálni. A valódi kimagasló tehetségeknek az előképzettség megadása után biztosítani kívánta a továbbtanulás lehetőségét, másrészt és ez volt a fontosabb, a gyakorlati műtermi munka és az elméleti előadások révén az egészséges ízlés, a helyes művészetszemlélet jó kultúrkáderjaivá akarta tenni hallgatóit. Ezen az úton gyors és komoly eredményeket remélt a város a bányászság képzőművészeti kultúrnívójának emelésénél. A művészet a népé — mondta Lenin — gyökerével a dolgozók széles tömegeinek mélyébe nyúlik. Arra kell törekedni, hogy ezek a tömegek megértsék és szeressék a művészetet. Magukban a tömegekben kell a művészetet felébreszteni és kifejleszteni. A művészetért ösztönösen rajongó, ösztönös képzőművészeti képességeiket egészséges irányban kibontakoztató munkásművész biztos alap lehet képzőművészeti kultúránk széleskörű, eredményes kiépítéséhez.

Az eddig elért eredmények, amelyeket az itt kiállított munkák illusztrálnak, a célkitűzések helyességét bizonyítják. A helyesen megválasztott munkaprogram és az a tény, hogy a tatabányai munkásművészek a legnagyobb következetességgel távol tartották magukat az ú. n. művészkedéstől, ezen az úton további eredményekkel biztat.

A kezdeti nehézségeken már túlvagyunk. A harcok, amelyeket a giccs, a vidékre különösen jellemző, olcsó vásári művészet ellen folytatott a Szabadiskola, az ő javára dőltek el. Ebben a harcban döntő szerepe volt a munkásság és a munkásvezetők megértő támogatásának. A győzelem jelentőségét ki kell hangsúlyozni csak azért is, mivel az iskola megindulása előtt a hallgatók nagyrésze a dilettantizmus útját taposta, így tehát a harcot kemény önkritikával önmaguk ellen is vívták.

Ma már a célok tisztázódtak. Esténként hetente ötször, a jól elvégzett üzemi munka után, a műteremben ütemes munka folyik. Fejet és aktot rajzolnak, vetítettképes művészettörténeti előadásokat hallgatnak, a társadalmi fejlődésnek megfelelően keresik a feleletet az egyes művészi problémákra. Harcosai a realista művészetszemléletnek, sokszor későestig a realizmus, a naturalizmus kérdéseiről vitatkoznak. — A Bányász Képzőművészeti Szabadiskola Tatabányán lassan mindjobban a munkásság által ismert kultúrtényezővé válik.

Luzsicza Lajos

KÉPEK ÉS SZOBROK JEGYZÉKE

1.	*Jáger Imre* bányász (25 éves)	Öreg bányász	400 Ft
2.	—	Fejtanulmány	300 «
3.	—	Ácsolás	500 «
4.	*Fábián Imre* bányász (24 éves)	Munkaközben	350 «
5.	—	Tehenek	200 «
6.	*Sebestyén Ferenc* bányász (28 é.)	Fejtés	400 «
7.	—	Pihenés	150 «
8.	—	Kőbánya	400 «
9.	—	Sziklás táj ...	350 «
10.	*Szamosvári József* bány. (20 é.)	Akt (tanulm.)	400 «
11.	—	Bányászfej ...	350 «
12.	*Krenovszki Jánosné* b.-özv.	Munkásfej ...	250 «
13.	—	Öreg paraszt .	300 «
14.	*Alusán Tódor* bányam. (34 é.)	Fiatal fiú	400 «
15.	*Tóvárossi Jenő* bányam. (36 é.)	Férfiakt	350 «
16.	—	Rakodás	250 «
17.	*Jáger Vendel* lakatos (40 éves)	Patak	350 «
18.	—	Híd	250 «
19.	—	Kopaszhegy ..	400 «
20.	—	Tatab. erőmű	300 «
21.	*Sóstai Gábor* alum.-m. (26 é.)	Kádszerelés ..	400 «
22.	—	Női fej	200 «
23.	—	Keretegyengetés	300 «
24.	*Sóstai István* bádogos (23 é.)	Az új munkásházak	400 «
25.	—	Öregasszony .	250 «
26.	—	Kovácsok	450 «
27.	*Troll István* segédm. (26 é.)	Férfiakt	350 «
28.	—	Bányászfej ...	400 «
29.	—	Táj	200 «
30.	*Szarka Károly* vill.-szer. (20 é.)	Fejtanulmány	200 «
31.	*Horváth Ferenc* segédm. (18 é.)	Malom	300 «
32.	—	Őszi táj	250 «
33.	*Krajcsirovics Henrik* diák (18 é.)	Bányászok ...	300 «
34.	—	Fejtés	350 «
35.	—	Dikicselő	300 «
36.	*Sterna Ferenc* diák (14 éves)	Fejtanulmány	300 «
37.	*Szigethi József* diák (14 éves)	Bányászházak	250 «

SZOBROK

1.	*Brém Ferenc* segédm. (24 é.)	Női fej	500 Ft
2.	—	Munkásfej ...	450 «
3.	*Alusán Tódor* segédm. (34 é.)	Férfifej	400 «
4.	*Bondor István* írnok (30 éves)	Leányfej	400 «
5.	*Deklava Rezső* aknász (40 é.)	Öregasszony .	350 «
6.	*Lőrinc Rezső* lakatos (29 éves)	Akt	500 «
7.	—	Fiatal leány .	400 «
8.	*Lajos József* diák (12 éves)	Ülő férfi	300 «
9.	*Szőnyeg János* diák (13 éves)	János vitéz a törökökkel	200 «
10.	*Lajos József* diák (12 éves)	Munkás	M.-tul.

Alusán Tódor /34 éves/

MDK

Fiatal fiu

Főv. Népműv. Közp. 33. kiáll. Tatabányai Bányásznőv. 1949. jun.

ALVÉGI ISTVÁN építész

Magyar Nemzet, 1992. junius 2o.

Megrendülten tudatjuk, hogy **ALVÉGI ISTVÁN** építészmérnök, igazságügyi szakértő tragikus hirtelenséggel elhunyt. Búcsúztatását a család szűk körben megtartotta. Együttérzésüket és megértésüket köszönjük. (X)

M. D. K.

ALVER, Matthias kőfaragó
Linzi származású.

1750-ben Eperjes polgára

Agghány: Barokk szobrászat... Bh. 1959.
I. 165. l.

Alvinczy Roland dr. kapitány

Munkájával szerepelt a rendörtisztviselők kiállitásán.

M.934.V.25.

M. D. K.

ALZENHOFFER Jakab asztalos

1786. Győr, éjvárosi templomnál dolgozik.

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.
I. 166. l.

ALVINC

Ferences templom (bulgarita)

Kovács András: Déva, Ferences kolostor. Sepsiszentgyörgy, 1993 (Erdélyi müemlékek, 4.) 12.

s a székesegyházba helyezték örök nyugalomra. Sírkövére azt a feliratot vésték: *Mindenkinek meg kell halni.*

Fráter György kincseiről már életében legendák terjedtek. Hátrahagyott vagyonát ugyan köztudomásúlag Szamosújváron tartotta, de Castaldo az alvinci kastélyt is átkutattatta. Találtak is egy ládát. Tizenegyezer aranyforint volt benne, többszáz török arany, nagy értékű gyűrűk, keresztek, aranypor, arany és ezüst edények és egyéb drágaságok. Ezeket Castaldo, akárcsak a szamosújvári kincseket felleltároztatta. Széltében-hosszában suttogták akkoriban, hogy amikor az osztrák generális kétéves küldetése után eltávozott Erdélyből, összeharácsolt vagyonát ötven társzekérrel szállította el Szebenből...

★

A XVI. század végén a kastély gyakran cserélt gazdát. Báthory Andrásé volt, majd Békés Gáspár lakott benne, 1595-ben itt raboskodott két évig Áron moldvai vajda. 1609-től a Báthory Gábor tulajdona. Később Bethlen Gábor a maga számára tartja meg, s mint a krónikás Szalárdi János erről tudósít: *„...Mind e székes helyén, Fehérvárt, Radnóton, Alvincen... nagy friss, pompás épületű házakat építtetett vala"*. Az alvinci javakról fennmaradt inventárium kapu fölötti pártázatról számol be, amely jellegzetesen Bethlen Gábor-kori építmény. (Ez a fakorona valószínűleg a XVIII. századi javítási munkálatok alkalmával semmisült meg. Akkoriban épült a ma is látható barokk főkapu.)

A nagy fejedelem idejében Alvinc mégegyszer kitör az ismeretlenből — ezúttal nem egy orgyilkosság, hanem a *habánok* révén. A habánok, „újkeresztények" vagy anabaptisták vallási üldözés miatt menekültek Svájcból Ausztrián és Morvaországon keresztül Magyarországra, ahonnan II. Ferdinánd egy újabb rendelete kitiltotta őket. B. Nagy Margit könyvében olvasom, hogy Bethlen Gábor 1621-ben pártfogásába vette és Alvincre telepítette őket. Jogokat biztosított számukra, mert híres mesteremberek voltak, az erdélyi ipar fellendülését várta tőlük. És valóban, néhány esztendő alatt gyönyörű termékeik: ónfedeles cserépkorsóik, kancsóik, bőrkárpitjaik, kordovánbőr asztalterítőik, valamint olaszosan faragott székeik bekerültek a kastélyokba és udvarházakba, s valósággal kiszorították onnan az olasz-török importot. Jellemző, hogy a korabeli leírásokban egyebek között ilyen jelzőkkel szerepelnek: *„Vinczi Bokály vagyis szép Mázas."* Másfélszázados virágzás után — ezalatt a hazai fazekasságot szerencsésen megtermékenyítették — Mária Terézia erős katolizáló törekvései következtében a telep fazakasai, mesterei sajnos szétszóródtak, elvándoroltak.

Hogy a kastély berendezése tükrözte-e a „lábainál" űzött habán bútor- és edényipart, erre csak következtetni lehet. Mert 1686-ig fejedelmi birtok, ezután csaknem harminc éven át az osztrák ház rendelkezik fölötte (megjegyzendő: Mária Terézia akkor még nem is élt!), 1715-ben a fehérvári káptalanra írják át. Mégegyszer renováltatják, de a XVIII. század végétől fokozatos züllésnek indul, tetői rogyadoznak, megdől, nem is hozzák helyre többé. Így történt, hogy ma már csak az északi szárny maradt meg.

★

Valamikor szép nagy angolparkja volt, ma már nyoma sincs. Mert valahányszor a Maros kiöntött, mindig leszelt belőle egy darabot, s kimosta az ősi fákat. A tavalyi áradáskor a víz majdnem az emeleti ablakokig ért. Pusztított, de meg is tisztította a környéket, elsodorta a sok papírhulladékot, ládát, fadarabot, amit időközben a várudvaron meg a földszinten felhalmoztak.

A Fehér megyei Műemlékvédő Bizottság számára nemrég hatmillió lejt utaltak ki a kastély helyrehozatalára.

...Nézem a gyermekeket a romokon, önfeledten játszadoznak; újból és újból eltűnődöm: mi, azaz ki áll itt a hagyományápolás útjában?... Mért szajkózzák Mária Terézia nevét, a császárnőét, akinek az alvinci kastélyhoz soha nem volt köze? Annál több például Kemény Zsigmondnak, aki Alvincen született és emléktáblája a falra kívánkozik.

SZÉPRÉTI LILLA

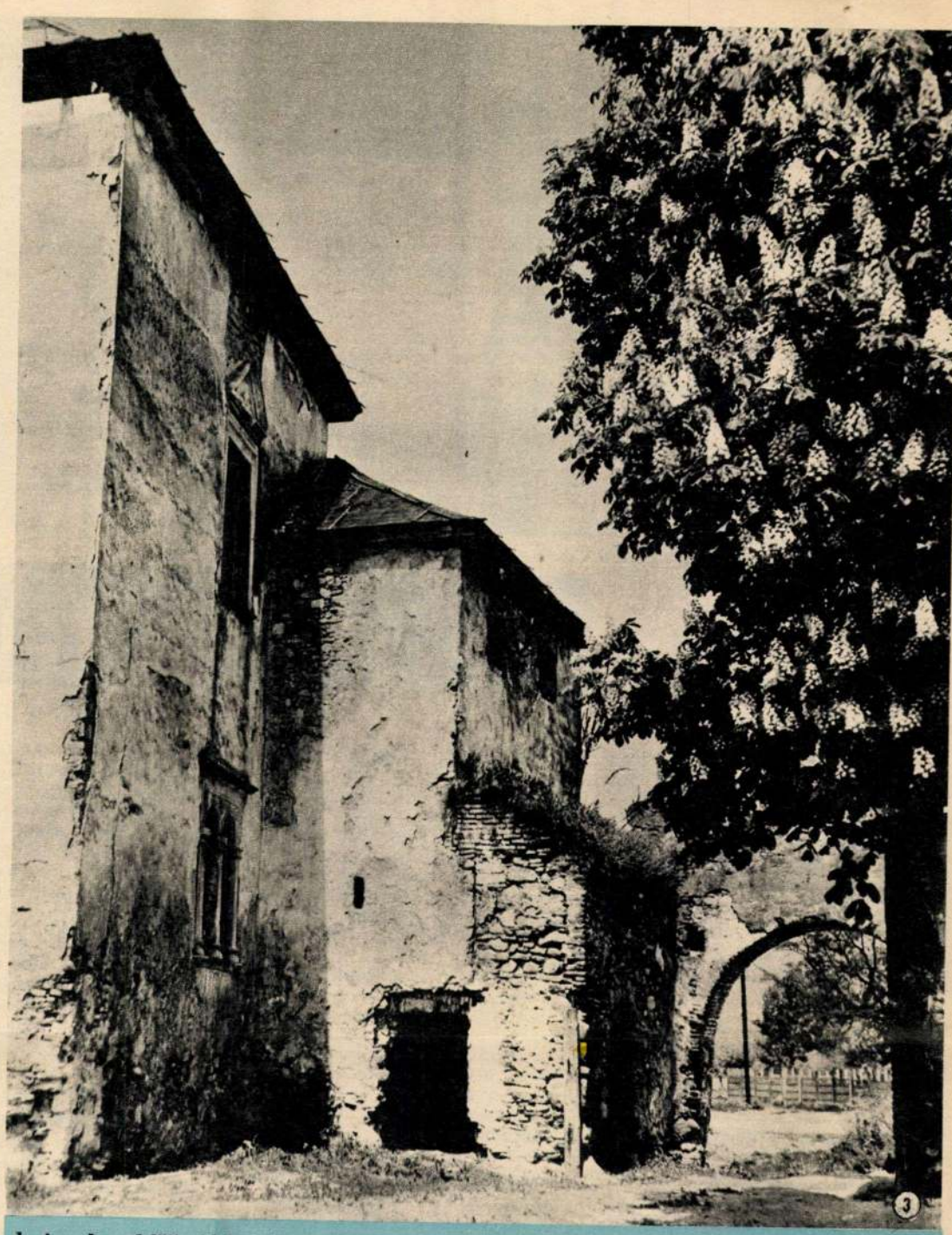

1. Az udvar felőli oldal. Páros ablakaiból csupán ízelítőnek maradt néhány töredezett példány

2. A barokk főkapu, mögötte az a szárnyrész, amelyben Fráter Györgyöt megölték

3. Ebben a kis épület-szögletben hajdan kaszabörtön volt

4. A kápolna romjai a játszadozó gyerekekkel

Marx József felvételei

Aki jártas a filmtörténetben vagy a sztárok neve mellett a filmek alkotóinak, rendezőinek, díszlettervezőinek, operatőreinek, zeneszerzőinek nevét is figyeli, az sokszor olvashatta szovjet filmek előtt: Díszlettervező: Jevgenyij Jenei. S mindig a legrangosabb alkotások hirdetésein. A némafilmektől az idén nálunk is bemutatott Lear királyig.

Fussunk végig röviden művészi karrierjén.

Az első jelentős film, melynek díszleteit tervezte: a Vörös partizánok. 1924-ben készült. 1926-tól kezdve Grigorij Kozincevvel és Leonyid Trauberggel dolgozik együtt, Gogol Köpenyéhez, az Új Babilonhoz és A cár utolsó alattvalójához készít díszletet. 1937—38-ban a Makszim-trilógián, 1943-ban az És felkel a nap-on dolgozik, még mindig Trauberggel és Kozincevvel együtt. 1945-ben A 217-es deportált, 1956-ban a Don Quijote, 1963-ban a Hamlet, legutoljára pedig a Lear király díszleteit készíti. Ez utóbbiakat újra Kozincevvel, akivel annyira összeforrott a művészi munkában, hogy amikor az nyolc évig színházi rendezőként működött, Jenei is, vele együtt, nyolc évig színpadképeket tervezett.

48 évet dolgozott filmgyárban. A Don Quijote európai sikere után a francia sajtó azzal vádolta a Lenfilm-stúdiót, hogy francia geológusoknak álcázott szovjet filmeseket „csempészett" Spanyolországba, és így forgatták a külső felvételeket; a film annyira ízigvérig spanyol levegőt áraszt, hogy ezt nem lehetett volna Spanyolországon kívül megteremteni. Pedig a Don Quijotét Krímben forgatták az utolsó kockáig. Igaz, előtte Jenei egy kerek évig csak a spanyol történelmet és művészetet tanulmányozta.

1935-ben az Érdemes művész, 1965-ben pedig az Orosz Szövetségi Szocialista Köztársaság népművésze címmel tüntették ki. „A filmeket, melyeken ez a művész dolgozott, nemcsak egy nemzedék nézi meg, a franciaországi filmművészeti múzeumban díszhelyen láthatók Jenei vázlatai. Nevét ismerik messzi túl határainkon. Ez a név jogosan foglal helyet nemcsak a legjobb filmművészek sorában, hanem azok között is, akik a szovjet filmművészetet megteremtették. Úgy tűnik, nincs egyetlen leningrádi filmrendező, aki ne dolgozott volna vele, aki ne lenne valamilyen formában az ő tanítványa" — írta Jeneiről Kozincev 1961-ben a Pravdában, a művész gyűjteményes képkiállításának megnyitója alkalmából.

Mert Jenei valójában mindig festőnek vallotta magát, olyan festőnek, aki kivételes helyzetben van. „A művész alkot, és sokszor nem tudja, kinek. A díszlettervező munkáját viszont millióan látják, élvezik és bírálják egyszerre. Ez megsokszorozza az ember erejét, és növeli felelősségtudatát. Segíteni szerettem volna a filmnek abban, hogy igazán művészetté váljék" — vallotta egyik magyar nyelven elmondott interjújában.

Jevgenyij Jenei ugyanis magyar származású, születési nevén Jeney Jenő.

Tulajdonképpen honnan indult? A Maros menti Radnótról. Itt

Jenei Jenő 1935-ben

Jenei Jenő 1918-ban készült vázlata

Radnótról indult

született 1890. június 9-én. Apja, szintén Jeney Jenő, Radnóton gyógyszerész volt. Édesanyja Nagy Adél kézimunka-tanárnő. Hét gyermekük közül Jenő volt a legidősebb. Egyik húga, Kerekesné Jeney Adél, nyugalmazott gyógyszerésznő, ma Marosvásárhelyen él, és őrzi bátyja gyermekkori rajzait, iratait, képeit a családi albumban.

— Mikor látta utoljára Adél néni a bátyját?

— 1914-ben. Sokszor készült haza, de hogy ez nem sikerült, az sokszor a véletlenen múlott. Talán néha a történelmen is. A véletlen egyébként különös szerepet játszott bátyám életében. Jenő Enyeden kezdte a kollégiumot, s már felsős diák volt, amikor egy tanár rajtakapta, hogy cigarettázik. Lehúzták a magaviseletét, s ő többet nem tért vissza Enyedre, ahol pedig igen kedves rokonok között, Berdéeknél élt, hanem Kolozsvárra ment, s az ottani református kollégiumban érettségizett 1908-ban. Erről csak egy összerongyolódott érettségi tablót őrzök. Kolozsváron aztán művész barátok közé került, s itt ismerkedett meg Kun Bélával is. Később beiratkozott a budapesti Műegyetemre, az építészetre. Mindig festő szeretett volna lenni, és mindig Párizsba kívánkozott. A nyári vakációkon sohasem pihent, mint a többi diák, hanem együtt rakta a falat az építőmunkásokkal. Az ő neve is rajta van azon a kis emléklapon, amit a kőművesek a radnóti toronyba az építkezéskor befalaztak. 1914-ben, a háború kitörésekor, az első sorozáskor elvitték, 1915-ben már fogságba is esett. Hogy Oroszországban belépett a Vörös Hadsereg alakulatába, s hogy Zalka Mátéval együtt részt vett a Kolcsáktól visszaszerzett híres államkincstár, az 560 millió rubel értékű arany és platina Kazanyba szállításában, az úgynevezett aranyvonat-akcióban, erről mi már csak a második világháború után értesültünk egy róla szóló cikkben. Arra, hogy filmes lett, a bátyám jött rá 1935-ben Hamburgban, amikor ott véletlenül megnézett egy szovjet filmet. Azt, hogy ezen a nyáron meghalt Moszkvában, a rádióból tudtuk meg. Mi csak a gyermekkori emlékeit őrizzük.

MAROSI ILDIKÓ

A művész Marosvásárhelyen élő testvérhúga, Kerekesné, szül. Jeney Adél

Jenei Jenő egyik fiatalkori vázlatkönyvéből fényképeztük a baloldali képet. Lent: jelenet a Hamlet című filmből

A paniti ifjúsági kórus...

... és a folklóregyüttes

Nyár után — ősz előtt

Barátom motorkerékpárján „lovagolva" járom a mezei ösvényeket. Kétoldalt fehér és babos fejkendők, búza színű szalmakalapok villognak. Fölöttünk összeölelkezik a fölszálló por s a felhőként gomolygó alkonyi szürkület. Az arató-kombájnok még egy utolsó burrogással köszöntik egymást s a szedelőzködő embereket, aztán nehézkes mozdulatokkal kikanyarodnak az útra. A férfiak s az asszonyok az elvégzett munka örömével s szótlanul, fáradtan indulnak a gépek után, csupán a gyermekek hancuroznának még.

Mezőpanit álmosan nyújtózik a Maros menti dombok között, egymás után gyúlnak fel és alszanak ki a villanykörték a halkan becsukódó ablakok mögött. Az ember azt hinné, nemsokára valaki jó éjszakát köszön, s hajnalig senki se dugja ki fejét a házakból. De íme, lányok-legények tartanak a művelődési otthon felé, a másik utcából pedig egy csoport idősebb férfi ugyancsak abba az irányba halad. Mezőpaniton esténként újrakezdődik, illetve folytatódik az élet — a művelődési otthonban. A korszerűtlen, régi kultúrotthonban már alig fér a közönség; új tágas hajlék kellene a község működő csoportjának.

Majd arra is sor kerül egyszer. Bózsi Albert, a művelődési otthon igazgatója nagy kulissza-részeket cipel a terembe. Főpróbára készülnek... A panitiak idei közművelődési eredményei jóval gazdagabbak a múlt évinél. Nemrég mutattak be egy balladafeldolgozást, amit Ferencz László Szikra és láng című egyfelvonásosa követett, majd színre vitték Bartha Lajos Szalai lányok című darabját is.

Most Tóth Miklós Kutyaszorítóban című háromfelvonásosát próbálják. Annak ellenére, hogy a tantestület szabadságon van s a tanárok fele amúgy is ingázik, a közművelődési életben nincs nyári szünet. Ellenkezőleg: hovatovább egyre többen és aktívabban kapcsolódnak be a művelődési otthon tevékenységébe; Sikó János, Barabás Albert, Sikó Gizella, Barabási Emma, Kovács Győző, Nagy Imre, Sikó Ildikó a négy színjátszó csoport mozgatórugói. Hasonló iparkodás érezhető a felnőtt vegyeskórusban is, amelyet dr. Jeremiás Béla, a marosvásárhelyi 2-es számú klinika orvosa vezényel. A kórustagok közül hadd említsük meg Gál János, Bodó János, Csiszér János, Bíró Endre, Sikó Gyula, Dézsi Ferenc, Sikó Katalin, Farkas Rozália, Czopán Gyuláné, Nagy Ilona, Borbély Gizella, Bodó Ilona, Mezei Sándorné és Szakács Eszter nevét, akik napi teendőjük mellett rendszeresen eljárnak a próbákra. Dicséret és elismerés illeti a táncosokat és a nyári vakációt otthon töltő középiskolásokat, egyetemistákat is, hiszen mindannyian szervezői és aktív résztvevői szülőfalujuk közművelődési életének. Paniton pillanatnyilag a legnehezebb kérdés a népi egyetem újrakezdése és tagozatai bővítése, ami remélhetőleg sikerül, hiszen a tanári kar eddig is lelkiismeretesen dolgozott, s ősszel folytatja a munkát.

Panitból Mezőbergenyébe visz utam, ahová egy író-olvasó-találkozó meghittsége már sokszor visszahívott, ahol lassan mindenkit megismerek, s úgy nyitok be egy-egy házhoz, mint otthon, szülőfalumban. Ha közművelődésről akar érdeklődni a látogató, kihez fordulhatna máshoz, nagyobb bizalommal, mint azokhoz, akik írni-olvasni tanítják a jövő nemzedékét?

Már éjszakába hajlik az est, s hogy a gondokat másnapra halaszszuk, leültünk tereferélni a régi jó barátokkal, s lám tüstént újabb és sürgetőbb gondolatok találkoznak össze tekintetünkben. Nagy Péter iskolaigazgató a jövőről beszél: az iskola laboratóriumának gyarapítását latolgatja, meg egy külön épület esetleges átadását a tanügynek. Lőrinczi Sándor bácsi a jó termésért az embereket s az időjárást dicséri, Ősz Zoltán és felesége az iskolaudvar parkosítási lehetőségét hozza szóba. De amikor rátérek utam céljára, Bergenye közművelődési életére, valamennyien mosolyognak. Hogy miért? „Majd holnap reggel meglátod..."

Mi tagadás, később ébredtem a bergenyeieknél. Nyitott ablak mellett aludtam, s frissen talált a reggel. Az ablakpárkányra könyökölök, a széles utcán egy-egy ember igyekszik a mezőre, vállán villával, gereblyével. Gálfy Sándor bácsi már megjárta a határt, most a mező másik felébe tart, a kilenc gyermekes apa megpödri nagy bajuszát, s fiatalosan indul tovább azon az úton, melynek volt kezdete, de vége sohasem lesz. Amint mondja, a szántóvető ember minden nyárral fiatalodik egy-egy évet, ha jó a termés...

Most értem csak, hogy az este miért mosolyogtak barátaim közbevetett kérdésemen. Az országúton forgalomterelő táblák. De nem javítás miatt: szárítják a búzát. A művelődési otthon nagy terme embermagasságig tele gabonával. És a klub? Oda cementet raktároztak el, persze, rövid időre csak, mert mihelyt túl lesznek a mezei munkák javán, hozzálátnak a járdaépítéshez. Az iskola udvarán a diákok már dolgoznak is, tanáraik vezetésével járdát építenek, padokat helyeznek el, pihenőparkot létesítenek — önmaguknak.

Bejárom Bergenye utcáit. Sehol egy lélek, mindenki kint a mezőn. De majd, ha filmet vetítenek, zsúfolásig megtelik a terem, s az író-olvasó-találkozón hiába aludt ki a villany, senki sem hagyta el a termet, csupán azok, akik gyertyákért, lámpásokért szaladtak... Már delel a nap. Két kislány megy az utcán. A nagyobbik egy szatyrot és egy fazakat cipel, nyilván ebédet visz szüleinek a mezőre. A kisebbik egy könyvet fog a kezében... ő még óvodás lehet, bizonyára a testvére olvas majd neki a mesékből, s aztán következik a hancúrozás a boglyák s az egyre ritkuló kalangyák között, míg kezdődik a tanév... S akkor újra népes lesz az iskola, a művelődési otthon, akárcsak most a határ.

BARTIS FERENC

Mezőbergenyén az iskolaudvarban járdát öntenek a tanulók

Vakációzó diákok padokkal „népesítik" be az iskola kertjét

ALVINC

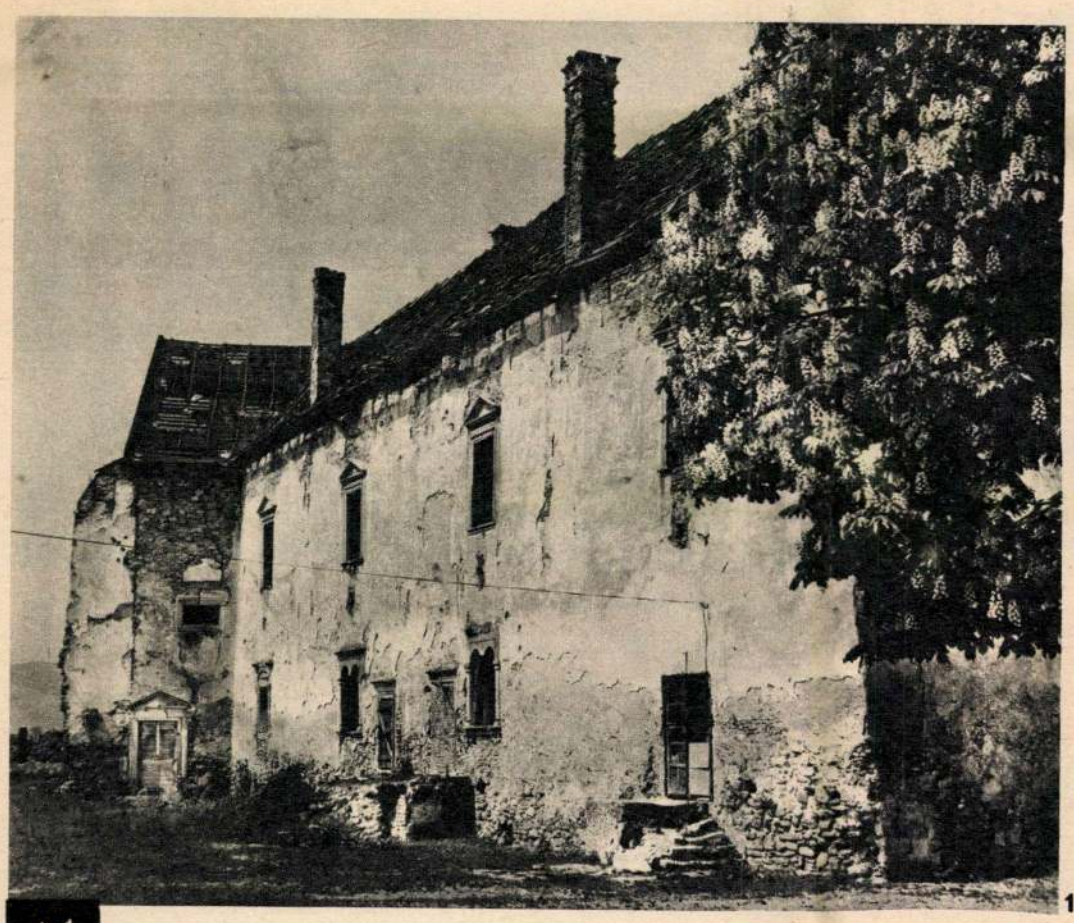

1

MŰEMLÉKEINK

AZ ALVINCI KASTÉLY

2

Sík mezőn kanyargó folyó, kastély — omladozófélben. Akár egy Csontváry festményen, csakhogy a színek tompábbak. Az ég tejfehér, hagymaszárak között vezet az ösvény a kápolnaromhoz. Azon, mint egy kiugró sziklatömbön egy félosztálynyi gyermek ül. Iskolatáskáikat odalent halomba rakták.

— Tudjátok kié volt ez a kastély hajdanán? — kiáltok fel nekik.

Kórusban felelik, mint valami tanfelügyelőnek:

— A Má-ria Te-ré-zi-áé!

— Necsak! — gondolom megütközve. S később felteszem a kérdést nagyobb leányoknak: ők is ugyanazt mondják, majd sietnek vissza az iskolába, mert becsengettek. Az iskolaudvar — átellenben a kastéllyal — elnéptelenedik. Csak a fiúk játszanak tovább a romokon.

Egy régebbi tanulmányban Alvinccel kapcsolatban a következő mondatra bukkantam: *„Máig is mutogatják azt az ablakot, ahonnan Martinuzzi bibornok tetemét a várárokba kidobták, s ott hevert hetven napig egy deszkalóddba zárva"*.

★

A mohácsi vész után a Domokosrendi szerzetesek kolostora állt e helyen, ezt Szapolyai János a hozzátartozó hét faluval együtt Radu vajdának adományozta. Őt a törökök megölték, akkor rövid ideig Alvinc a király koronaőréé lett, Hazárdi Miklósé, aki még benn lakott a kolostorban. Tőle később nyolcezer forintért a király visszaváltotta, s Majláth Istvánnak adta. Az viszont pártütővé lett, a vagyonát elvesztette. Mint fiskus-tulajdon került Erdély későbbi kormányzójának, Martinuzzi Fráter Györgynek a birtokába.

Fráter György a kolostort lebontatta s a helyébe János király olasz mestereivel négyszög alakú, árokkal körülvett várkastélyt építtetett. Nem olyan nagyot, mint a szamosújvári birtokán, ahol többet is tartózkodhatott, de Alvinc nagyon jó helyen feküdt, közel a fejedelmi székhelyhez, Gyulafehérvárhoz, ahol az özvegy Izabella és fia János Zsigmond — akinek Martinuzzi gyámja volt — nagyobbrészt lakott. Itt és szamosújvári várában szőtte György barát fortélyos terveit, innét küldte tekervényes modorban megírt leveleit I. Ferdinándnak és a török szultánnak, próbált azokban a rettenetesen zavaros időkben egyensúlyozni, hol színleléssel, hol hazugságok egész szövevényével, hízelgéssel vagy vakmerő daccal a két szorongató nagyhatalom között.

★

Feljegyezték, hogy volt egy udvari bolondja: a hadban szerzett fejsebétől „becsavarodott" Truppay György. Mintha az ő lidérces nevetését visszhangoznák a csupasz, omladozó falak... Melyik is lehet az a híres ablak? Az a felső olasz páros-e, amelyet Erdély reneszánsz építészei sokszor lemintáztak? Vagy az ott az emeleten? Ott dugta ki a fejét nem egyszer a gyermek János Zsigmond, amikor anyjával a bíboros vidéki kastélyában időzött... Csak később romlott el a viszony közöttük. A kapu felőli szegletben, fönt az emeleten egy sarokszobában feküdt hetven napig vérébe fagyva a tetem — tudtam meg végül Horváth Ágostonnétól, aki gyermekkorában az alvinci kastélyban lakott szüleivel.

1551 decemberében Castaldo osztrák generális hadosztályával Alvinere érkezett és megszállt a kastélyban. Fráter György másnap a marosvásárhelyi országgyűlésre akart utazni, a testőrségét már előre küldte, állítólag csak két tiszt maradt vele. Késő este nyusztprémes hálóköntösében állt az asztal előtt, amelyen breviáriuma, órája és írószerei voltak, amikor kopogtattak az ajtón. Castaldo megbízottja, Ferrari, a barát volt magántitkára, a gyilkos jött egy hamis királyi levéllel, hogy azt a kormányzóval aláírassa. Amikor Fráter György a papiros fölé hajolt, Ferrari tőrt ragadott és a nyakán megsebezte. Az öreg Martinuzzi felugrott s az orgyilkost leterítette. Erre berontottak a többiek is leshelyükből, sok karddöféssel és pisztolylövéssel vetettek véget életének. Leszúrták a testőrét is, aki a védelmére sietett.

Márciusig hevert temetetlenül a tetem, akkor a káptalanbeli papok Gyulafehérvárra vitték,

megírva

Alzenhoffer Jacob

Tischlermeister
Az 1786-ban épült győ-
rivárosi plébánia
templomon dolgozott,
mely ma már nem lé-
tezik.

Stengyör. 38. l.

Viktória, Viktória

TFŐ

24

Ádám és Éva, Ádám, Éva

DD

25

Nagykarácsony, Karácsony

RDA

26

*Sz. István 1. vt., István 1. vt.

ORTÖK

27

János, János

TEK

28

Aprószentek, Kamilla

BAT

29

Tamás, Dávid

Alzenhoffer Jarab

gröri antalosm.

1786.

l. Stengjör 38.l

A mücemlékek orsz. Bizo-
ságy azzal a tisztelettelje-
kérésszel fordul a Nagymél-
tóságú Vall. és közokt. Mi-
nisteriumhoz, hogy alkal-
mazottai részére Kerkeske-
jék az idén is karácsonyi
jutalmat engedély azon
E célra a népeslapactio jöv-
delmének fölöslegéből sem-
delhezésse álló 8.000.000
K-t van szerencsém meg-
jelölni, amely – a tisztvi-
selők fizetésének arányába
– a következő kulcs
szerint volna felosztha-
tó: Dr Lényi Ottó elnö-
2.806.000 K., Dr Lumel-
Klimos titkár részére: 1.800.000
Nagyrand Milály műszer

megirva

Alzinger Simon

kőfaragóm:

1702-ben hára van

Ujlakon.

Vass Budanémet

109. l.

Vass Klára: Buda

német utcanevei. A

Vár és Ujlak utca

nevei. 1696.–

1872. Bp. 1929

Rudolf épi
Pajda-Hun
A reg
vánitásáv
Mértörág

Mai napon (X/29)
a Hermesnél háromezer
Korona kintaltatott.

Forster

megnyitá

Alzner Mihály

Ötvös

1616 – 1644.

Gyárfás: Brassai

ötv. tört.

148 l

Aftberger Mihály

a győri rajziskolában kőműves mesternek képezi magát 1792-ben.

Szabolcsi Hedvig: Magyarországi bútorművépet a 18-19 század fordulóján, Budapest, 1972

651

meg. Már régebben vesz részt a TESz-ben, ügyv. alelnökként is működött, jelenleg mint társelnök vesz részt annak vezetésében. 1929-ben megalapitotta a M. Biztositástudományi Társaságot, melynek Bud János v. kereskedelemügyi miniszter az elnöke, ő pedig ügyv. társelnöke. A londoni Institute of Actuaries, a párisi Institut des Actuaires Français és a brüsszeli Association des Actuaires Belges levelezőtagja. Tagja még a Biztositási Szaktanácsnak, az Orsz. Statisztikai Tanácsnak, a Magy. Gazdaságkutató Intézet elnöki tanácsának, a M. Statisztikai Társaság választmányának, vizsgálóbiztosa a Biztositási Szakértők Bizottságának. Sok dolgozata és cikke jelent meg részben a biztositástudomány szakköréből, részben pedig általános nemzeti politikai jellegüek. Számos cikke jelent meg különböző hazai, osztrák, német és angol folyóiratokban, azonkivül biztositási és közgazdasági lapokban és a Biztositási Évkönyvben. Politikai jellegü munkái közül: Magyar politika a háboru után (Budapest, Kókai biz. 1916); Levelek a magyar nemzethez (1917, Pfeifer bizomány); Hiszekegy (Vallásos irat. Élet, 1921) ismertebbek.

Altnéder Ferenc, okleveles kohómérnök, ny. főbányatanácsos. Született Nagybányán, 1877-ben. Középiskoláit Nagybányán végezte, majd a selmecbányai bányászati és erdészeti főiskolának fémkohászati szakán végezte tanulmányait, ahol kohómérnöki oklevelet nyert. Ezután a főiskolán a fémkohászati tanszéken mint tanársegéd működött. Később pedig az alsófernezelyi kohóknál nyert beosztást. Majd a m. kir. pénzügyminisztérium bányászati ügyosztályához, mint főmérnököt áthelyezték, ahol fokozatosan előrehaladva, főbányatanácsosi kinevezést nyert és ebben a minőségben vonult nyugalomba. Az Amerikai Egyesült Államokban másfél éven át tartózkodott, ahol tanulmányozta a különböző fémkohászati telepeken az ércek feldolgozását és az aranykohászati eljárásokat. Nagyszabásu kutatásokat végzett az arany érceknek ciánkálikus feldolgozása terén. A háboru tartama alatt a különféle ércekből való kéntermelés kérdésével foglalkozott. Külföldi tanulmányutjai során bejárta Angliát Németországot, Olaszországot, Svédországot, Norvégiát, Belgiumot, Törökországot és ezen országok fém- és kéntermelését tanulmányozta. Szakcikkei számos hazai és külföldi szaklapban jelentek meg. A Bányászati és Kohászati Egyesületnek választmányi, a Mérnöki Kamarának és számos szakegyesületnek ugyancsak vezetőségi tagja.

Altorjay Sándor dr. *(al-torjai)*, ügyvéd, ny. rk. jogakadémiai tanár. Született Egerben, 1887-ben. Középiskoláit szülővárosában, jogi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen végezte, ahol a jog- és államtudományok doktorává avatták. A leipzigi, berlini és heidelbergi egyetemeket is látogatta. 1910-ben mint köztisztviselő kezdte meg pályafutását és 1916-ig mint fogalmazó a honvédelmi minisztériumban működött. Ezután az egri érseki jogakadémiára a jogtörténet és egyházjog ny. rk. tanárává nevezték ki. Ügyvédi irodáját Budapesten 1922-ben nyitotta meg. Főként büntető gyakorlatot folytat és az utóbbi években számos nagy bünügyben szerepelt védőként. Hivatásán kivül széleskörü tudományos munkásságot folytat. Főbb müvei: „A magyar birósági szervezet fejlődése a XV. századtól a hétszemélyes tábla kialakulásáig", „Akaratszabadság és felelősség", „Magyar szupremáciai és demokratikus fejlődés", „Pár szó a magyar katholikus egyházi vagyon eredetéhez", „Anonymus és a magyar ősalkotmány". Számos értekezése és cikke jelenik meg különböző jogi szaklapok hasábjain.

Amadinger Rezső, ny. honvéd müszaki aligazgató. Született Győrszigeten, 1868-ban. Iskoláinak elvégzése után katonai szolgálatba lépett és a budapesti cs. és kir. 2. hadmérnöki (genie) ezrednél teljesitett szolgálatot 1889-ig. Ekkor Gyulafehérvárra helyezték át a cs. és kir. hadmérnöki igazgatósághoz, ahonnan a wieni épitészeti mümesteri tanfolyamra vezényelték, amelynek kötelező elvégzése után a budapesti 4. hadtestparancsnokság épitészeti osztályához nevezték ki. 1898-ban a trienti cs. és kir. hadmérnöki igazgatósághoz helyezték át, majd 1900-tól kezdve a zárai katonai épitészeti osztálynál működött. Ezután 1904-ben ismét visszahelyezték a budapesti IV. hadtestparancsnokság épitészeti osztályához. 1908-ban a m. kir. honvédség kötelékébe lépett át és a honvédelmi minisztérium IX. osztályánál nyert beosztást. A háboru kitörésekor a IV. cs. és kir. hadseregparancsnokság mérnöki előadójánál működött, mint az épitési századok müszaki vezetője, részben csoportvezető és századparancsnok is. Az orosz fronton 52 havi harctéri szolgálatot teljesitett. Nevéhez füződik számos harctéri müszaki alkotás felépitése. Az összeomlás után ismét a honvédelmi minisztérium IX. osztályához helyezték vissza, mint épitészeti müszaki főtisztviselő és itt 1925-ben müszaki aligazgatóvá nevezték ki. Mint ilyen vonult nyugalomba 1927-ben. Ki-

váló háborus szolgálatainak elismeréséül megkapta a Ferenc József-rend lovagkeresztjét, a Signum Laudist a kardokkal, a Koronás Arany Érdemkeresztet, a Károly-csapatkeresztet és a Vöröskereszt II. o. díszjelvényét a hadiékitménnyel. A tényleges állományból történt kiválása alkalmával, a m. kir. honvédség megalakulása óta hazafias buzgalommal teljesitett kiválóan eredményes szolgálataiért Magyarország Kormányzója dicsérő elismerésben (Signum Laudis) részesült. Harmincöt éves müszaki működésének elismeréseképpen elnyerte a diszérmet. Feletteshatósága részéről számos elismerő oklevélben részesült.

Ambrózy György *(sédeni)*, a katonai Mária Terézia Rend lovagja, ny. áll. százados. Született Sátoraljaujhelyen, 1885-ben. Középiskoláit a budapesti Ferenc József Intézetben, egyetemi tanulmányait Cambridgeben végezte. A wieni önkéntesi iskola elvégzése után a cs. és kir. 4. huszárezrednél ténylegesittette magát, majd a 7. cs. és kir. Vilmos császár nevet viselő huszárezrednél szolgált. A háboru kitörésekor mint főhadnagy a különböző frontokon az összeomlásig, ezredének összes harcaiban résztvett. A kommunista uralom bukása után Siófokon a Kormányzó személyi összekötő tisztje volt. A nemzeti hadsereg bevonulása után a honvédelmi minisztérium C) osztályának helyettes vezetője lett, majd századosi rangban nyugállományba vonult. 1914 augusztusban teljesitett lovasbravurjával kiérdemelte a Mária Terézia-lovagrendet és sorrendben a második volt, aki a háboru tartama alatt ebben a magas katonai kitüntetésben részesült és egyuttal az egyetlen, aki ezt lovasteljesitményért kapta. A hazai sportélet terén jelentős tevékenységet fejt ki. Főleg a lovassportban és a dijugratásban ért el kiváló eredményeket. Müvészettörténeti tanulmányokat is folytat. Tagja a Park Clubnak és több más társadalmi egyesületnek.

Ambrózy Gyula gróf *(sédeni és remetei)*, koronaőr, a felsőház tagja. 1872 okt. 4-én született Bécsben. A középiskolát Temesvárott végezte, a jogot pedig a kecskeméti jogakadémián hallgatta s ugyanitt tette le az államvizsgát. Ezután temesremetei birtokán gazdálkodott s élénk részt vett a vármegyei, valamint a gazdasági életben. Különösen a Magyar Mezőgazdák Szövetkezetében vitt vezetőszerepet. A régi szabadelvüpárt politikai mozgalmaiban ugyancsak résztvett, később pedig Tisza István gróf irányához csatlakozott s Tiszának mindvégig egyik legbensőbb embere s törekvéseinek a főrendiházban legnagyobb hive volt. 1916-ban az országgyülés egyakarattal választotta meg koronaőrré, az elhunyt Wesselényi Miklós báró helyére. Koronaőr társa Széchenyi Béla gróf 1918 decemberben elhunyt, ugy, hogy a Szent Korona biztonságának egész felelőssége az ő vállára hárult a két forradalom válságos mozgalmai közepette. Példátlanul sulyos feladatát rendkivül ügyesen hajtotta végre s a kommunizmus szörnyü napjaiban egykori korrepetitora, Láday István szovjet-népbiztos segitségével védte meg az elrablástól vagy megsemmisitéstől a nemzet legféltettebb kincsét. A Szent Korona történetéről egyébként értékes tanulmányt is irt, mely sok tekintetben kutfőként szolgál a historikusok számára. Ezenkivül még számos történelmi vonatkozásu tanulmánya jelent meg.

Ambrózy Lajos gróf *(sédeni és remetei)*, rendkivüli követ, meghatalmazott miniszter, volt főrendiházi tag. Született Wienben, 1868-ban. Tanulmányait is Wienben végezte. 1894-ben a konstantinápolyi konzulátushoz nevezték ki, később Belgrádban, Bukarestben, Washingtonban és más követségeknél teljesitett szolgálatot. Közben a közös külügyminisztériumban is működött. A forradalmak után a magyar külügyminisztérium szolgálatába lépett. Jelenleg a wieni kir. követség vezetője.

Ambrus István, őrkanonok, c. prépost. Született a hontmegyei Vámosmikolán 1860-ban. Középiskoláit Ungváron és Egerben, a teológiát Egerben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol államtudományi doktorátust tett. 1882-ben, pappászentelése után, mint káplán Kisvárdán működött. 1884-ben az egri szeminárium tanulmányi felügyelőjévé nevezték ki, majd 1929-ig az egri teológia és jogakadémia igazgatója volt. Egyházi lapokban számos cikke jelent meg.

Ambrus Zoltán, m. kir. kormányfőtanácsos, iró. Született Debrecenben, 1861-ben. Meghalt 1932-ben. Budapesten jogot végzett, majd Párisban nyelvtörténeti és irodalmi tanulmányokat folytatott. Egyideig a Magyar Földhitelintézet tisztviselője volt, majd az irói pályára lépett. Irodalmi munkásságát 1879-ben kezdte meg, irt regényeket (Midás király, Szeptember, Giroflé és Girofla), novellákat (Ninive pusztulása, Pókháló kisasszony, A tóparti gyilkosság), irodalmi tanulmányokat, esztétikai cikkeket és szinikritikákat (Vezető elmék, Szinházi esték, Régi és uj szinmüvek, A kritikáról, Költők és szerzők) és müvészi forditásai vannak (Flaubert, Anatole France, Maupassant, Grillparzer, Sardou, Ibsen). Irói egyéniségét: nagy müveltség, finom izlés és megfigyelőképesség, kiváló elmeél, elmélkedésre való hajlam és

Amadinger Rezső.

Tábori hid.

Tábori kápolna.

Repr.

Rát Str. 288. l.

MDK

Aman udvari épitész

Marczevicz E: A pesti Ferenciek terének kutpályázata. Bp. 1931. 35 l.

Åman Anders, svéd minőrzet- és építésztörténész
4.) Folytatás. (vég)

Építészet és ideológia a sztalini korban Kelet-Európában; – a hidegháboru történetéből ismerteti.
Kleinesel János, építész, író.

Carlsson Kiadó.
Stockholm, 1987.

a könyv egy lapja, amely Sztálinvárost — ma Dunaújváros — mutatja be.

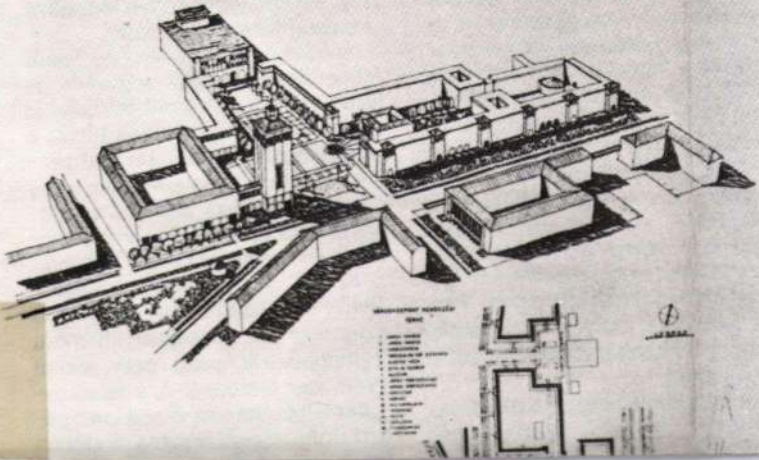

:- Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 93-old.

„szanató
heilansta
ni tervve
chard P
Sporthal
építettek
ban rend
zóra. A
délre fek
volt, me
Henselm
Neues D
nyomán
sugáruta
tervezőcs
feladatot
ket fölke
gárutak t
kollégák,
és ők is a
német n
maszkod
is több k

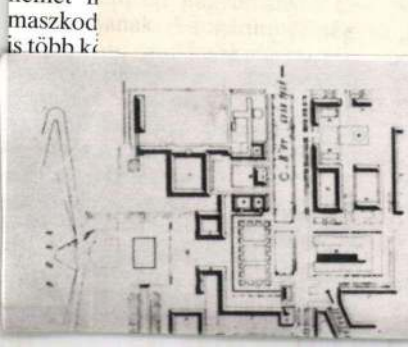

170-173. Szálinváros, idag Dunaújváros. Ovan t h västra sidan av huvudgatan med bl a höghus (jfr bild 76) och hotell. T v interior från hotellet. I mitten perspektiv av centrum, där den nord–sydliga huvudgatan löper från vänster till höger och tvärsaxeln mot Donau är riktad uppåt. Nedan plan av centrum i den bearbetade, mer monumentala versionen. Tvärsaxeln mot Donau här vänd mot höger (öster). Stålverket i sydväst, utanför planen.

Åman Anders, svéd mínéret- és építéstörténész.
3.) Folytatás.
Építészet és ideológia a sztalini korszak Kelet-Európájában – a hidegháboru történetéből ismerteti.
Akinesel János, építész, író.
Carlsson Kiadó.
Stockholm, 1987.

Négy ország címere (NDK — 1955, Magyarország — 1949, Románia — 1949 és Bulgária — 1946).

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 93-old.

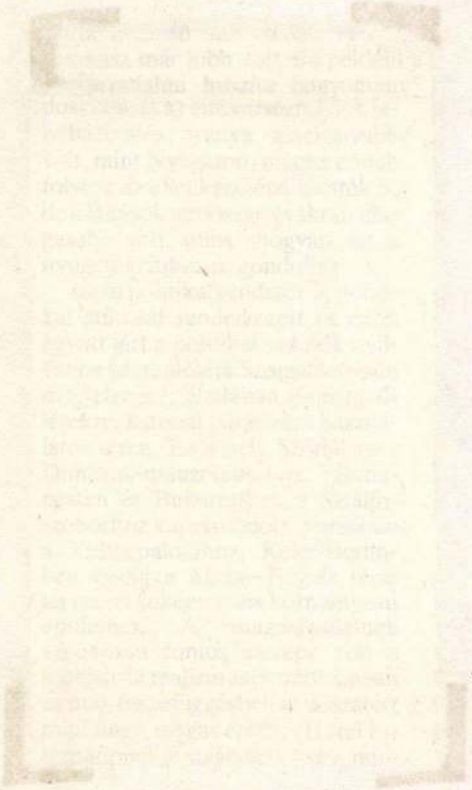

Ámon Andes, széd műnész- és építésztörténész, 2.) Folytatás
építészetpolitikológia a sztálini korszak Kelet-Európájában – a hidegháború tör-
ténetéből. Ismerteti: Kleinecsel János, építész és bió.

Illusztrációk a könyvből: A Sztálin 70. születésnapjára rendezett ünnepség a Pravda címlapján (1949. december 21.)

Carlsson Kiadó, Stockholm, 1987.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Всесоюзная Коммунистическая Партия (больш.)

ПРАВДА

Орган Центрального Комитета и МК ВКП(б).

№ 1473 Четверг, 22 декабря 1949 г. ЦЕНА 20 КОП.

Имя Сталина – самое дорогое для нашего народа, для простых людей во всем мире. Имя Сталина – это символ грядущей победы коммунизма. Сердца советских людей и миллионов тружеников земного шара преисполнены горячей любовью к тебе – Великий Сталин!

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 93-ott.

Åman Anders, svéd művészettörténész-építésztörténész. 1. Folytatás.
Építészet és ideológia a sztalini korszak Kelet-Európájában. Ismertető:
- a hideghábori történetéből. Kleineisel János, építész és író.

Anders Åman: Carlsson Kiadó, Stockholm, 1987.

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 92-93-

Aman János

Pozsony. T. 6938.

A térrajzhoz Erklärung van adva: a. Haupthor der Kirche auf der Donauseite, durch welches der Königszug geht. kezdettel és : z. l. Kirchenthür, durch welchen der Krönungszug von dem Hochaltar über e nach den Franciscanern geführet wird befejezéssel. Felirata fölül:

Plan
zur Krönungs Feyerlichkeit
in der St. Martins Domkirche zu Presburg 1830.

alól balra: Aufgenommen und gezeichnet von dem K.K. Hofarchitect Aman,
im August 1830.
jobbra: Genehmiget Grimm (?) és Gesehen Freyherr v. Löhr
k.k. Hofrath.

Tollrajz, mér. a vk. 58.1 : 37.8 cm.

140-95.

§ Aman János

A régi pesti Vigadóra Aman János készitett terveket Pollack teljesen tádolgozta éa 1829-32 között nagyszabásu ünnepi épületet épitett. Uhrl Ferenc szobrászati diszei a főhomlokzaton voltak.

1849 májusában Hentzi ágyuzásai tették tönkre. Helyére Feszl Frigyes tervei szerint épült /1858-1865/ a ma romokban álló vigadó épülete.

244.o.

Repr.: A pesti Vigadó alaprajza9 249. kép.
A pesti Vigadó gazdag szobrászati kiképzésü és oromzatu házrészlet. 25o. kép.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1989.

Aman, Johann MDK

Az egykori Sándor palota. 1803-1806.

Petrik sorolja először Pollack müvei közé. Schoen Arnold Aman szerzőségét javasolja. Minthogy adatunk nincs, stiluskritikai érvek is bizonytalanok, nehéz a döntés. Egyesek mindkét mestert szerepeltetik. Az alaprajzi kialakitás Pollack ellen szol.

110-116.o.

Repr: Az egykori Sándor -palota . 1806.
113.o. 66. kép.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY; Bp. 1960.

mejirva

Aman, Hans

Kriniges

(1529 – 1532)

l.

Hoffmann Pozsony 40. l.

Hoffmann Südost

M.D.K.

Aman Hans, kőműves

1529-1532. között működött Pozsonyban: ablakokat vág a Vízitoronyba, őrszobát épít a Halászkapura.

Hoffmann Edit: Pozsony a középkorban, elfeledtett művészek, elpusztult emlékek. Bp.é.n. 40. old.

Aman Henrik
fegyverderéhegyártó
1570

MEGHÍVÓ

a

KORVIN MÁTYÁS

MAGYAR-OLASZ EGYESÜLET

KÖZGYŰLÉSÉRE

az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—35) dísztermében folyó évi június hó 24-én, hétfőn délután 6 órakor

Gerevich Tibor
elnök

l. Arch. Ért.
1906. 189. l.

Franklin-Társulat nyomdája

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.....

úrnak
úrnőnek

.....

.....

Budapest

.....

Művészet Pest-Budán

Művészeti jelentőség dolgában Pest-Buda csakhamar föléje kerekedik a többi magyar városoknak. Mert itt szerveződik először s nagy méretekben mindaz, aminek közvetlen befolyása van a művészet sorsára. Pest-Buda látja az első kiállitást, az első nyilvános képtárt, az első nagyobbarányu művészképzőt és pedig mindezt Pesten. Itt lakik a legtöbb művész, mert ez a legjobb piaca a művészetnek. Végül Pest-Buda a szinhelye a legnagyobb arányu épitkezésnek, sőt éppen ebben az időben valósággal átépitenek itt egy egész várost: az ifju Pestet.

Minderre nincs példa másutt a két magyar hazában.

Igaz, a század legelején még lassu ütemben indul neki a fejlődés, de megindul. A harmincas, negyvenes években annál élénkebb a menete. Nem annyira magáé a művészeté, mint inkább az olyan tényezőké, amelyek kedvezhetnek a művészet fejlődésének.

Ennek az alakulásnak szintere, Pest-Buda, legtöbb részében nagyot változik e félszázad alatt. Más a századeleji városkép, benne az emberek élete, érzülete, jelleme, más mindez a század közepén.

Ebben a tekintetben azonban a kettős város nem mutat azonos képet. A század legelején ugyanis Buda már kész, kifejlett, szerves városkompozició, Pest még csak a vázlatig jutott el. Buda szive, (a tulajdonkép-

peni város), a vár: 18. századbeli városképet ad, amelyen alig alakit valamit ez a félszázad, mert hisz majdnem minden épitészeti szükségletét készen örökölte a multtól. E vár köré sorakoznak a külvárosok, valamenynyi szintén a mult alakulása, tehát jellegük teljesen kifejlődött: a szük Viziváros az iparé és a kereskedelemé, a Tabán szatócsok, kofák, kispolgárok, lacikonyhások, jöttmentek régi gyarmata, a Krisztinaváros kértvároska, a többi alig más a falunál. A városrészek ilyen elkülönödésének megvan a maga természetes oka: a vár a magas bürokráciáé, amely elszigetelt életet él; a Tabán első budai állomása a dél felől jövő hajósoknak és szekereseknek; a Viziváros a piac. Minden, ami ezeken kivül van, a lakosság zöméé, ez pedig még mindig agrár-életet él, gazdasági alapja a szőlőmüvelés, borkereskedés. Könnyen érthető, hogy egy ujlaki szőlőgazda, egy tabáni rác szatócs, egy várbeli magas hivatalnok életigényei merőn mások, más tehát a telep, amelyet laknak, más a városkép is, amely ezen a telepen kialakul. E sokféle foglalkozásu, heterogen lakosság szervesen kiegészíti egymást, a város pedig a maga egészében változatos képet nyujt s e kép a multé.

Ennyire teljes és szerves városképet Pesten nem kapunk a század fordulóján. Elsősorban igen keveset örökölt a multtól, architektonikus érdekességü régi elemeit két-három sorba lehetne foglalni. Másodsorban: Pesten megvolt az időszerü ok és lehetőség a fejlődésre, Budán nem.

Budán ugyanis ezidőben már teljesen kialakultak az életformák s körülbelül elérték az akkori viszonyoknak megfelelő maximumot. Maguk a budaiak sem kivántak mást. Tovább alakulnia több okból nem lehetett, ezek néhányára röviden rá szeretnénk mutatni. Első-

sorban a terep jelentett akadályokat. A vár be volt épitve. A Viziváros a Dunapart s a várhegy közt szorongott, épp ugy az Országut, amelynek keskeny sávja nyugat felől a hegyek, kelet felől a folyam által volt terjeszkedésében meggátolva. A Tabán, eredetileg egy mély szurdok, ráterült a hegyoldalra is. Csak a Krisztinavölgyben kinálkozott még hely el egész a Városmajorig. Ezt aztán lassankint be is telepitették. Itt tehát különösebb terjeszkedésről szó sem lehetett, de nem is mutatkozott rá égető szükség, ami ismét Buda különleges helyzetében leli magyarázatát. Ez a város ugyanis az ország fővárosa, a nádoré, a sok központi hivatal főhivatalnokáé, a honorációroké: a kereskedelemnek, iparnak hely ott nem juthatott. Előkelő, csöndes, nyugodt rendü vagy falusias egyformaságu élet folyt benne, változás, átalakulás nélkül. Másutt az ország fővárosának kereskedelmét és iparát nagy méretben fel tudja lenditeni az udvartartás, amely vonzó pontja a főnemességnek s mindazoknak, akik becsvágyuk vagy vagyonuk révén e kör tartozékai. Budán azonban nem volt királyi udvartartás, alig lakott ott egy pár gazdag főnemes, a nádor otthona csendes, takarékos, polgárias volt. E réven nem jelentkezett szükség a nagyobbméretü átalakitásokra. Ilyesmire valamely nagyobb elemi csapás adhat alkalmat, igy az 1810-iki tüzvész, amely százszámra hamvasztotta el a Tabán vityillóit, ezeknek helyét aztán valamivel rendesebb külsejü, szerény házak foglalták el.

Pesten mások voltak a viszonyok. Pest könnyen tágithatott határain: bástyafalait már elfakaritották, hegy vagy domb nem állta terjeszkedése utját. Lakóinak a század fordulóján még nem alakult ki életrendje, sőt lakossága éppen most szürődik ide mindenfelől szapo-

rábban, ezek pedig kereskedők, vásárosok, a nemesség vállalkozóbb tagjai, frissen bevándorolt iparosok, tehát nem fél-parasztok, nem konzervativ hivatalnokok. Az ide szivárgók nagyobbára a saját egyéni ügyességük s nem ranglétrák révén keresik boldogulásukat, tehát vállalkozóbbak. Vége szakadt a régi budai vásár jelentőségének: messze felülmulja azt a pesti. Végre Pest ugyanannak a helyzetbeli előnynek is köszöni gyorsabb haladását, melynek az Alföldet szegélyző többi városunk. Pest is kikötővárosa nemcsak a Dunának, (korszakunk közepe táján évenkint 8000 vizi jármű kötött ki a pesti parton), hanem annak a nagykincsü tengernek is, amelyet Alföldnek hivnak. Néprajzilag is egy kikötőváros tarka képét mutatja: nyugat felől németek áramlanak be, észak felől a Dunán tótok, délfelől a rácok vonulnak fel cifra hajóikkal, kelet felől a magyar szekerek karavánjai.

Buda és Pest ezidőben valóban két külön város még, hiába köti össze hajóhid. Nem is sokat törődnek egymással. Akárhány budai ember évek hosszu során is legfeljebb ha egyszer-kétszer néz át Pestre. Csak lassan s éppen ebben a korszakban kezd egymásra eszmélni a két város s kezd érdekközösséget vállalni. Ennek pedzését a harmincas években abban a külsőségben is látjuk, hogy ekkor már itt-ott a Budapest nevet is kezdik használni.

Uj városkép csak Pesten alakult. Budán inkább csak javitgatják, foltozzák, toldják az örökséget. Magának a királyi várpalotának átalakitása, amely munkákban részt vett Lang József is, kisszerü, nem jelentékeny. A Vár-ban Sándor gróf palotája a legnagyobb szabásu e korbeli ujdonság. Ez Johann Aman bécsi udvari épitész tervei szerint épült 1806-ban. A Váron kivül sem

sok a számbavehető épitészeti munka. 1813-ban helyezik el a Gellérthegyen a Csillagvizsgáló alapkövét, 1816-ban épül messze, Hidegkut határában a Remete-Mária-kápolna. 1819-ben uj előcsarnokot kap a helyőrségi templom, ugyanebben az évben kezdik az egyemeletes szt. János kórház épitését, amely 1820-ban már meg is nyilik, a hozzávaló kápolna 1829-ben kap tornyot. 1826-ban épitik át a Királyfürdőt, 1840—47 készül a luteránus templom, 1841—43-ban a Császárfürdő átépitése, 1842-ben a budai szinkör a Horvát-kertben. Általában nem szapora az épitkezés.

Pest, ahol serényen folyik a városkép alakulása, egyebeken kivül két különleges eseménynek is köszöni, hogy e korban képet cserélt: az egyik a Szépitő-Bizottság végleges megszervezése (1808), a másik, sokkal hatalmasabb erejü: az 1838-iki nagy árviz, amely rombadöntötte a külvárosok vityillóit, falusias házait, elsöpörte a kerteket s kényszeritette a polgárságot, hogy e nagy területet ujra, organikusan beépitse. A nagy árviz előtti Pest lényegesen más képet ad, mint a közvetlenül utána épült.

A Szépitő-Bizottság, midőn munkához fogott: egyetlen részt talált Pesten, amelynek megvolt a maga pontos, korszerü rendezési terve: a Lipótvárost. Itt csak folytatni kellett azt, amit a 18. század megkezdett. A Belvároson alig változtathatott lényegeset, a Dunapart feltöltésén, kikövezésén kivül, különben is a Belváros a házak számát tekintve Pest városrészei közt a harmadik helyen állott. Annál több gondot s munkát adott a Ferenc-, József- és Terézváros szabályozása. Az elsőt ismételten alaposan kikezdték a 18. század utolsó árvizei, a másik kettőnek legnagyobb baja a Rákos futóhomokja, a járhatatlan utak, a sok vadviz volt. A homok

megkötésére szolgált a Városliget erősebb tempóju befásitása és sok környező városi teleknek magánosok számára való eladása, befásitás kikötésével. Csatornázás, utak feltöltése révén valamelyest türhetővé akarták tenni a közlekedést. Ezek az aránylag lassan folyó munkák azonban nem másitották meg lényegesen a külvárosok falusias, kertvárosias jellegét, nagyobb átalakitásra csak a nagy árviz adott okot.

Az épitkezés legerőteljesebben a Lipótvárosban folyt, mint amelynek volt már a kor igényeit szem előtt tartó szabályozási terve. S nem volt kicsiny az épitési szükséglet és kedv. E tekintetben nem lehet Budát Pesttel összehasonlitani. Mert mig ott az árviz előtti korban az épitőmesterek száma 4, addig Pesten háromszor annyi dolgozik, még pedig kiadósan. Minőségük is különböző. A legjobbak Hild János és József, Kaszelik Fidél és Ferenc, Pollak Mihály, Zambelli András, Zitterbarth János és Mátyás, Brein Fülöp és Ignác, mind Pesten működnek, kivülük Jung József, Kundt Ignác, Landherr András, Eberl Károly, Dietrich József, Hofrichter József, Hacker Lambert, Zofahl Lőrinc az a gárda, amelynek az árviz előtti Pest az épitészeti arculatát köszöni. Munkájuk bőven akad, körülbelül meg is gazdagodik valamennyi. Átlag százra tehető évenkint az épülő házak száma s van köztük a középületek egész sora is, amelyek érdekes, ma is döntő jellemvonásokat irnak Pest városképébe. Ily szempontból helyes lesz a jellemzőbb épitkezések rövid synopsisát adni, a nagy árvizet megelőző korból.

A század felpirkadásakor épülőben van az ev. templom az Országut mentén (ma Deák-tér). Ezt 1799-ben kezdte épiteni Krausz János, saját terve alapján, halála után munkavezetője, Pollak Mihály folytatta s befejezte

1805-ben. Ezen kivül még néhány templom épül a nagy árviz előtt Pesten, mert a hivők száma annyira megszaporodik, hogy a multtól örökölt szentélyek kevésnek bizonyulnak. 1800-ban Pesten 11 templom volt: a belvárosi plébánia, az Angol Kisasszonyoké, a pálosoké (ma egyetemi), a ferencrendieké, a piaristáké, a szervitáké, a józsefvárosi és ferencvárosi plébániáé, a Rókus kórházé, a szerbeké s a görögöké. Ez utóbbi 1801 körül kerül használatba. Építette Jung József, a régi (1786) pesti Lövölde és a szabadkai templom szerzője, a bécsi görög templom tekintetbevételével, 60.000 frtért. Művének befejezését csak kevéssel élte tul.

A harmadik uj templom a reformátusoké a Szénatéren (ma Kálvin-tér), amelynek terveit 1805-ben rajzolta meg Balla Antal. Ezt csak nagysokára, 1816-ban kezdik épiteni s a munka nagyon elhuzódik. 1830-ban szentelték fel. Már jóval előbb, ugyancsak Balla tervei szerint épült a hozzája csatlakozó ref. egyház parochiális épülete (1802).

Egészen szerény s nyilván ideiglenesnek gondolt épület volt a lipótvárosi templom, amelyet Zitterbarth János tervezett s amelyet 1817-ben szenteltek fel, ez Pest bombázásakor, 1849-ben elégett. Épp oly jelentéktelen volt az 1822-ben négy hónap alatt rögtönzött ferencvárosi templom, amelyet még korszakunkban pótoltak szebbel, nagyobbal. Csekélyebb alakitást végeztek a belvárosi plébánia-templomban, amelynek szentélyét 1811-ben megujitották.

A világi jellegü épitkezések sokkal kiadósabbak. Már 1803-ban elkészült a pesti főelemi iskola épülete a piaristák mellett és 1804-ben serényen folyik a munka a vármegyeháza kiépitése körül, amelynek középső része 1811-ben készült, Zitterbarth pedig 1838-ban hozzáfog

a gránátos-utcai részhez, de a munkát megakasztja az árviz. A hátsó, kétemeletes részt 1832-ben fejezte be Hofrichter.

Valamennyinél jelentékenyebb vállalkozás volt a városi (német) szinház megépitése (a mai Gizella-téren). Ennek terveit 1805-ben készitette Johann Aman bécsi épitész, egy másik idevágó tervet a következő évben Hild is rajzolt. Az épitést 1808-ban kezdték meg, Aman tervei szerint, Pollak Mihály művezetésével. 1812-ben készen volt az épület, de csak 1847-ig szolgálhatta célját, ekkor leégett. A 3000 nézőre számitott épület 627.942 frtba került s technikailag is kitünően volt berendezve. A mögéje épitett Redouteot 1834-ben nyitották meg.

Az Országut és Király-utca sarkán, szemben az előző századból fönmaradt terjedelmes Orczy-házzal, 1810-ben kezd épülni a Gyertyánffy-ház, (utóbb «Ankerudvar»), Pest 3000 házának egyik legnagyobbika. Befejezték 1815-ben. 1816-ban épitették a Belváros egyik hires lakóházát, a Horváth-házat, amelyet utóbb (1853) a Belváros «legnagyobb, legmagasabb, legszebb házá»-vá épitett át Wieser Ferenc. Ez időből való Brudern József br. háza is, amelyet Párisi ház néven ismert sok nemzedéken át a pesti ember s amely az első nagyobbszabásu átjáróház, üvegfödél alatt sorakozó 32 bolttal. Ugyancsak Brudern br. ez épület mellett egy másikat is emeltetett 1821-ben, öntöttvas-lépcsővel, horganylemez-födéssel, ami ujitásszámba ment Pesten. Még egy terjedelmes bérházat köszönünk ennek az évnek és Brein Ignác művészetének: a Kohlmarkton (ma Deák-tér) álló Kemnitzer-házat A két törökhöz, amelynek terve 1821-ben készült.

A pesti lövöldét Zambelli András tervei szerint épitik 1824-ben. Az épitész még ez évben meghalt, munká-

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Szerkeszti Herczeg Ferenc

V. évfolyam | 1899. április 9 | 15. szám

GIROFLÉ és GIROFLA

Regény

Irta AMBRUS ZOLTÁN (Folytatás)

VII.

Özv. Fröhlich Nándorné — Haller Xav. Ferenc urnak Budapesten

Kedves Rokon!

Szegény boldogult férjem, akit, ha Isten életben tartott volna, most nem volnék Önnek terhére . . . pedig még élhetett volna vagy tíz esztendőt, mások elélnek hetven-nyolcvan éves korukig, s őt hatvanhárom éves korában szólította el az Úr, ámbár rendes életü ember volt, bort se ivott soha... azt szokta mondani, ne fujd, ami nem éget s Isten mentsen engem, hogy más dolgába avatkozzam, kiki maga tudja legjobban, mit tegyen, mit ne tegyen s én már csak azért sem szeretek beleszólni abba, ami nem tartozik rám, mert az ember csupa jó szándék és csak kellemetlensége van belőle, én pedig mindennél többre becsülöm a nyugalmat.

A világért sem akarnám megzavarni a Kedves Rokon lelki békéjet, ámbár gondolom, most már mégis csak vége lesz a sakkversenynek, még az is kifáradhatott bele, aki csak nézte, mint a Kedves Rokon s Isten látja lelkemet, semmi kincsért nem akarnám a Kedves Rokon ügyeit bírálni, de nem tudom megérteni, mi mulatságot adhat egyeseknek — nem erre az esetre mondom — elnézni, hogy mások hogyan mulatnak.

Azt fogja mondani, kedves rokon, hogy egy szegény öreg asszony ne szóljon bele mindenbe, mert egy szegény öreg aszszony nem szinügyi tanácsos. A szegény öreg asszonyok hallgassanak. Ebben igaza van. Szegény Nándorom, Isten nyugtassa meg, azt szokta mondani, hogy az asszonyokat, mihely elérték a harmincadik évöket, be kellene szüntetni. Ő ezt nem rosszakaratból mondotta, mert akkor mindössze huszonhárom esztendős voltam; az édesanyámra értette, nem én rám. De csak később láttam be, mennyire igaza volt; Nándoromnak csak egyszer nem volt igaza: amikor meghalt.

Nem is írnék önnek, kedves rokon, mert ne szólj szám, nem fáj fejem. Az ember ne lásson, ne halljon, ne beszéljen; csak így lehet hosszú életü a földön. De Lola nem hagy békét. Azt mondja, vannak dolgok, amelyeket egy kisasszony, bármennyire fölvilágosult, nem tárgyalhat az édesatyjával; s a tisztes személyek éppen erre valók. Tisztes személyek alatt, teljes megvetéssel, mindig engem szokott érteni.

Rajtam tehát ne muljék. Én ugyan nem látom a helyzetet olyan kétségbeejtőnek, mint Lola; de mit tud ehhez egy szegény öreg asszony?! A fiatal ember jónevelésü, illedelmes s nem csinál nagyobb botrányokat; de hát mai világban a lányok olyan fölvilágosultak, hogy mindent jobban tudnak, mint a tapasztalt öreg asszonyok.

Mert kérdem, kedves rokon, mi rossz van abban, hogy egy fiatal ember minden este más kalapban jön a szinházba s a fölvonások után úgy néz körül a nézőtéren, mintha mindenkit pofon akarna vágni?! Igaz, hogy mindenki az ő fehér kalapját nézi, akkora karimája van, hogy az egész közönség dühös, mikor ez a kalap megjelenik a nézőtéren, de ki tehet róla, hogy Párisban most ilyen furcsa kalapokat viselnek?! Előadás alatt leveszi a fejéről

Tél a tavaszban — *A városliget március 26-án*

s végre is ez a fő-dolog. Az, hogy a kutyája mindig vákkant, ha öreg nő lép a színpadra, bizonyára illetlen dolog; de hogy Nizzából hozat virágot Mirának, egy cseppet se találom botrányosnak. Lola a multkor egy szekérre való virágot dobott ki az utcára; én ezt nem helyeseltem. Végre is ő a színügyi bizottság elnöke, s a tekintélyes egyének iránt mindig figyelemmel kell lenni, mert ez a világ sora.

Istenem, az én időmben, mikor Pepita járt nálunk, az egész fiatalság meg volt bolondulva; később aztán meggyógyultak, s egyik-másik mint miniszter fejezte be pályafutását! De többet mondok. Mikor a vörös haju Murska Ilma egész Magyarországot bejárta *Lammermoori Luciá*-val, szegény Nándorom oly dühösen énekelte a »Te, ki szellemszárnyaiddal»-t, éjjel-nappal, két esztendeig, hogy végre is bronchiális katarust kapott, s lelkesedését sohase tudta egészen kiheverni. Azért, Nándorom, Isten áldja meg a haló porában is, a legjobb férj volt a világon, s a Murska Ilma erényén se esett csorba.

A magyar kormányelnök palotája

Abban se látok rosszat, hogy a fiatal ember mindig itt lóg, s ha Mirát nem láthatja, órákig is elsétál az utcán. A mióta rászóltunk, nem jön lóháton, s azt meg kell adni, hogy, leszámítva a kalap-viseletét, elég tisztességesen viseli magát. Mivel Lola nem ereszti be a szobába, leül a tornác lépcsőjére s elbeszélget a béresekkel, meg a házmester porontyaival. Mikor aztán Mira előkerül, haptákba vágja magát, eldiskurál az időről, a hadgyakorlatokról, meg arról, hogy mit végeztek a nő-egylet választmányában, s lovagló ostorával betüket ir a porba. Aztán szalutál s elmegy.

A baj csak az, hogy Mira semmi kincsért se beszél erről az úrról, s egy idő óta olyan, mint a penészvirág. Ez a konok hallgatás nekem se tetszik; s néha olyan ellenséges tekintettel néz ránk, hogy szinte megijedek tőle. Amikor egy fiatal nő panaszkodik, s szidja az egész világot, az rendjén való dolog; még jobb, ha veszekszik, s legjobb, ha kiáll az utcára és úgy pöröl, hogy az emberek összeszaladnak. De ha egy fiatal nő hallgat, azt én nem szeretem. Nándorom azt mondta, hogy a nőt fecsegésre teremtette a jó Isten; amikor nem szül gyermekeket, ez a legfontosabb élethivatása. És csakugyan, nem tudom miért, de úgy vagyok vele, hogy szinte szégyellem magamat, mikor egy fiatal nő hosszasan hallgat.

A mulkor — Lolát vártuk, akinek próbája volt — vagy egy félóráig mégsétáltattak a nagy férfiakról elnevezett aszfaltos utcákon. A fiatal ember elmagyarázta neki, hogyan játszák a tenniszt, s mik a football-játék szabályai; Mira szokása szerint hallgatott. De koronkint úgy néztek egymásra, mintha férj és feleség volnának, s én megesküdtem, hogy többet soha se megyek velök. Én még nem mondtam le arról, hogy Nándorommal együtt leszek az égben.

Sajnos, ez még nem minden.

Tegnap este — mindjárt megfogja érteni, kedves rokon, miért irom ezeket a sorokat — Lolának, előadás után, nagy jelenete volt Mirával. A színházban, talán harmadszor, a *Remete csöngetyűjé-t* adták. Mira még ma sem tudja Rózsit becsületesen, s a második fölvonás nagy hármasába majdnem belesült; Lolának kellett kisegítenie, aki Georgette-et énekelte. Mirát ez egy cseppet se bántotta, s a harmadik fölvonásban olyan kedve kerekedett, mintha pezsgőt ivott volna. Ön bizonyára emlékszik Rózsi menyasszonyi kupléjára: «Ő szeret, ő szeret! Mi édes érzet! . . .» s az ördög tudja még mi. Mira ezt a kuplét egyes-egyedül a furcsa kalapot viselő fiatal embernek énekelte, aki ezuttal födetlen fővel, de a kutyája társaságában ült egy elsőemeleti páholyban, s iszonyu világmegvetéssel figyelt a színpadra; rá se hederítve a földszintre, amely csak őt bámulta. Mirának, mikor oda ért, hogy: »Ő bizony engem választott, sírjatok irigy parasztok!« — kipirult az arca; a tekintetében ezer pici tűz csillogott s az egész lány hirtelen oly idegennek tünt föl előttem, hogy ijedtemben szívdobogást kaptam. Csodálatos hangja, mint egy drágakő, melyet csak épp akkor emeltek ki valami arany-szelencéből, egyszerre beragyogta a roppant termet. A villámos lángok mintha elfakultak volna; a hatalmas hullámokban patakzó meleg, ifjú hang átjárt minden szívet s átjárta az öreg emberek gerincvelejét. Persze, ahogy végére ért a dalnak: »Engem választott, akármilyen csunya, szegény leány vagyok!« — az a moraj futott végig a nézőtéren, mely mintha azt mondaná: »Nini, hisz ezt nem ismertük!« s a férfiak olyan tapsolásban törtek ki, aminőt a berényi színházban már régóta nem hallottak. A kutya, mely előbb egész lélekkel figyelt a színpadra, örömében ugrándozni kezdett a páholyban; az asszonyok Miráról a páholyra s onnan a színpadra tekintgettek, szóval a botrány tökéletes volt.

Lola mindezt a színfalak közül szenvedte végig. Mikor aztán magunkra maradtunk (mert a fiatal ember minden este hazakisér bennünket), szemrehányásokkal halmozta el a hugát. Mire egy darabig hallgatott, aztán kifakadt:

— Igen, neki énekeltem Kinek mi köze hozzá?

— Fájdalom — szólt Lola haraggal — nekem igenis közöm van hozzá. Ha kompromittálni akarod magadat, azt én nem akadályozhatom meg. De engem ne kompromittálj, ahhoz nincs jogod.

— Ne félj — felelt Mira — nem tart sokáig.

S ezzel a pár szóval, mely inkább fenyegetőzés volt, mint igéret, aznapra befejezte a társalgást.

Tudja, kedves rokon, én az efféle beszédekre nem adok semmit; ha az asszonynép mind beváltaná azt, amit mérgében mond, már régen vége volna a világnak. Azt se gondolom, amit Lola egész komolyan erősítget, hogy Mirának rossz hírét fogják költeni. Ha van szemök, nem mondhatnak róla semmi rosszat; egy kis kacérkodás még nem a világ. De félek, Mira kezdi komolyabban venni ezt a bolond mezővárost, mint egész Európát; s ez baj volna, mert Önnek igaza van, ilyen hanggal kár férjhez menni. S mindenből úgy látom, hogy nincs is szó férjhezmenetelről.

Isten látja a lelkemet, nem akarok rosszat mondani erről a fiatal emberről. Nagy a vagyona, tekintélyes családból való, a szinügyi bizottság elnöke, szóval igen derék fiatal ember. Antipatikusnak se találom, mert jó a modora, s megbecsüli azokat, akik érdemetlenül rossz sorsba jutottak. De szegény Nándorom azt szokta mondani, hogy az embert igazán csak két dologból lehet megismerni. Először abból, hogy milyen házasságot, és másodszor abból, hogy milyen testamentumot csinál. Ő, szegény, egyáltalán nem csinált testamentumot, de azért mégis igaza volt, s nekem a házassága is elég ahhoz, hogy mindig tiszteletben tartsam az emlékét.

Már ami a szóban forgó fiatal embert illeti, azt hiszem, őt soha se fogjuk igazán megismerni; mert úgy nézem, mostanában legalább, nem fog megházasodni. Igen sajnálnám, ha Mira másképpen gondolkoznék erről a dologról. De ő okos lány, s bár nem ismerheti a világot, annyit mégis tud, hogy azok a fiatal emberek, a kikre főispánság vár, a színésznőket nem szokták feleségül venni.

Lola azt hiszi, hogy vannak dolgok, amelyeket nem lehet elég sokszor ismételni. S igen szeretné, ha a kedves rokon mindezt személyesen is megmagyarázná a makrancos leánynak.

Remélem, hogy erre semmi szükség.

Isten mentsen, kedves rokon, hogy tanácsokat adjak önnek. A szegény öreg asszonynak, aki e sorokat írja, már régóta nincsen véleménye.

Kötelességét azonban tudja, s továbbra is illő tisztelettel marad

V.-Berényben, április hó 28-án.

hű és hálás rokona:

Fröhlichné

Haller Xavér Ferenc kétszer is elolvasta ezt a levelet.

— Ejnye, ejnye, ejnye! — szólt magában, s igen kezdett boszankodni, maga se tudta, hogy kire.

Aztán tovább nézte azt az érdekes sakk-partit, melyet e levél kedvéért tíz percre elhanyagolt.

— Persze, persze, persze — beszélgetett magában, mialatt a sakk-körből hazafelé tartott — le kell mennem, hogy a lelkére beszéljek. Az apja vagyok; nem engedhetem meg, hogy valami bolondot csináljon. Mihelyt a Roecknitz-Prohászka-macsnak vége lesz, azonnal megindulok.

A Roecknitz-Prohászka-macs azonban holtversenyben végződött s Roecknitz kijelentette, hogy nem osztozik meg a jutalmon Prohászkával, hanem újra kezdi a mérkőzést. Az új verseny csak májusban ért véget.

Így történt, hogy a szegény Haller Xavér Ferenc soha sem látta többé azt, akit a sakknál és a zenénél is jobban szeretett, nevető leánykáját, a kicsi Haller Mirát.

(Folyt. köv.)

Pál úr és a kert

Pál úrnak — érte senki meg ne rójja —
Volt egy legyűrhetetlen passziója:
Nagyon szerette a kertészetet,
S kellett, nem kellett, mindig ültetett.
Repkény futotta be a ház falát
Körötte sűrün körte s almafák;
Itt egy csoport nyír, hársfa, bükk amott,
Fenyő is, hogy terjeszszen illatot,
Kőris, szil, ákác, bodza, jegenye,
Odább egy részlet, bokrokkal tele,
Itt orgona, ott tamariszkuszok,
A kut mellé meg fűzfákat dugott,
Szóval: csak áskált, plántált szüntelen,
Hogy kertje mentül árnyasabb legyen.

Ez a sok ág-bog aztán összenőtt
És megfüllesztett minden levegőt,
Egymást nyomkodták, fojtogatták
A terjeszkedni nem tudó fák,
Elsatnyult rajtuk lomb, levélzet
S az ültetés mind csenevész lett.
Jött zápor, langyeső, hiába már!
Fölöttük égett izzó napsugár,
Alattuk állott a dohos meleg,
S Pál urat majd' a szél ütötte meg.
»Bolondos túlzás, mormogott magában,
Szóval, szamárság, amit itt csináltam!
Hogy újra lélegzethez jussanak
E pusztuló fák, lombok, sudarak,
S kertemből újra legyen valami:
Nincs más kigázolás, mint irtani!«

Költő barátom, tovább mért meséljek?
Tán így is érted a mesémet...

Endrődi Sándor

A magyar kormányelnök palotája

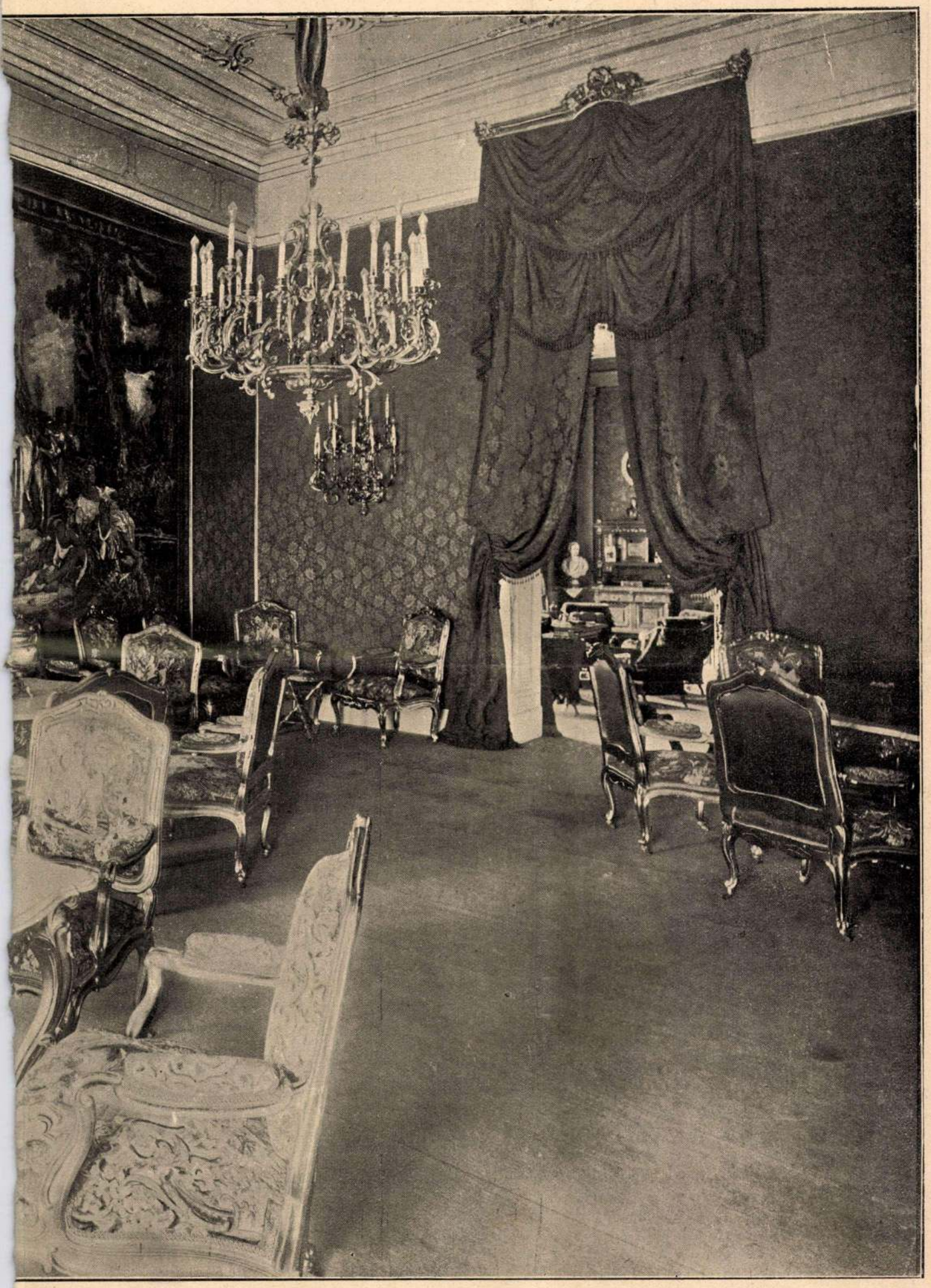

NES TEREM

Az *Uj Idők* eredeti fölvétele

A kormányelnök rezidenciája

Most, hogy a miniszterelnöki palotába új gazda költözött, nem lesz érdektelen egyet-mást elmondani arról a kicsit idomtalan, kicsit barok várbeli palotáról, melyet a tősgyökeres budai burgerek máig is *Sándor-palais*-nak neveznek és amely három generáción át volt a hírneves család immár kihalt grófi ágának a családi háza. A szlavnicai Sándorok közül Antal, Móric nagyatyja, 1788-ban II. József császártól kapta a grófságot, de míg az ősrégi család nemesi ága ma is virágzik, a grófi család, mint fentebb említettük, a harmadik nemzedékkel elenyészett.

Sándor Vince gróf és neje Szápáry Anna grófnő a század elején olyan fényes házat tartottak Budán, hogy *kis palatinusék*-nak hívták őket.

Miután József nádor 1801-ben igen rövid házasság után elvesztette első nejét, Alexandra Pavlovna orosz nagyhercegasszonyt, ha valami nagy ünnepség, szolemnitás esett Budán, többnyire gróf Sándorék vették át a reprezentálást.

Így 1809-ben, mikor a francia invázió idejében Ferenc császár családja Budán tartózkodott, a nádor főudvarmesterének neje, Szápáry Jánosné Teleki Leopoldina és Sándor Vincéné Szápáry Anna igyekeztek legjobban azon, hogy a szép, szellemes *Ludovika* császárné jól érezze magát a még akkor oly primitív magyar fővárosban.

Ferenc császár harmadik felesége egyike volt kora legzseniálisabb asszonyainak s oly szép, hogy ha nyitott hintón végighajtatott a budai és pesti utcákon, a jurátusok, a fölkelő nemesség összes urai, egetverő *vivát*-okkal üdvözölték. Erről emlékezve, atyjához írt egyik levelében, mondja a császárnénál alig pár évvel fiatalabb mostoha leánya, Mária Lujza: »... szeretném, ha a papa látná, mennyire szeretnek itt bennünket, se vége, se hossza a *vivát*-nak, ha csak messziről látják a kocsinkat...«

A *hangulatot* leginkább Sándor Vincéék és Szápáry Jánosék csinálták, különösen Sándoréknál reggeltől estig terítve volt az asztal s az inzurgens tisztek mint a méhraj jártak ki s be a címeres, idomtalan kapun.

Mikor Ferenc császár megkötötte a békét és néhány év mulva következtek a bécsi kongresszus ragyogó napjai, ismét a *sárgaházban* fogadták Sándor grófék a Budára lejött uralkodót és szövetségeseit.

Azokban a termekben, ahol Bánffy Dezső volt miniszterelnök tárgyalt a disszidensekkel, száz meg száz viaszgyertya lángja égett akkor, Bihari húzta a nótát, a nagyhatalmasságok elragadtatva nézték a Ráday Nina táncát, mikor Szápáry Vincével kiállva a pikétre, bemutatta őseink méltóságteli *lakodalmas*-át.

Itt táncolta a mazurt *Észak Apollója*, az ábrándos szemü I. Sándor cár, Orczy Fánival, akinek szépsége még a bécsi híres *kongresszusi szépségek*-hez szokott uralkodót is ámulatba ejtette.

És ezekben a termekben gyüléseztek az első budai *Asszony-Egyesület* lelkes tagjai, akik a palatinus második neje, az áldott emlékezetü Hermina főhercegasszony védnöksége alatt emberbaráti eszmék propagálására vállalkoztak.

1817 április havában alakult meg ez az *Egyesület* s mint régi följegyzések említik: *Előljáró Sándor Vintzéné — Szápáry Anna Gróff Asszony lett. Titoknok Privitzer Aloys Úr, a' Nádor Ispán Ő Tsászári Királyi Herczegségének Titoknokja, Az Egyesület Pénzes ládájának Gondviselőjévé pedig Suppini Antal úr.*

Batthyányné született Mailáth grófnő, Telekiné Mészáros Johanna s a különösen lelkes buda-várbéli polgárasszonyok, Lászlovszky Veronika és Boros Jozefa, a vén *sárga házban* szőttek, fontak merész terveket kisdednevelő intézetekről, aggok menedékházáról. Itt létesült a *Vakok intézeté*-nek kezdete, s özönlöttek különösen azok, akiket a hályog fosztott meg szemük világától. Tóth-Pápay János, korának híres szemorvosa önként ajánlkozott a nemes hölgyek szegény védenceinek ingyen való operálására, sőt orvosságot és élelmet is küldött számukra.

A magyar színészetnek is van köze a Sándor-palotához, nem csupán azért, mert tőszomszédja, a II. József császár 1786 augusztus 23-án kelt rendeletével karmelita rendházból *Theatrom*-má átalakitott várszínháznak, de mert miután 1821-ben a színház bérlője, Brunswick Ferenc gróf az óriás deficit miatt letette a bérletet, a palatinus védnöksége alatt alakult részvénytársaságnak Sándor Vince gróf lett az elnöke.

Sándor Vince elnöksége alatt Kemnitzer Károly volt a színház művezetője és mint egyes följegyzések mondják, a gróf szívén viselte ugyan a műintézet ügyét, áldozott is, de olyan zsarnok volt a személyzettel szemben, hogy ezek a szó teljes értelmében rettegtek tőle.

Mint családi levelezések, följegyzések s más ilyen intim természetü irások mutatják, családjához sem igen volt különben másforma Sándor Vince gróf. Neje, az áldott jóságu Szápáry Anna, leányai Matild és Vilma reszkettek, ha már lépését hallották a grófnak, nemkülönben minden rendü alkalmazottja a palotának.

Csupán egyetlen egy élő lény volt, aki sem Sándor Vince gróftól, sem semmitől és soha senkitől sem félt, a grófnak 1805 május 23-án született egyetlen fia Móric, a később Európaszerte ösmert bravuros sportsman.

Rettenthetetlen bátorságát és hihetetlen akaraterejét már mint kis gyermek elárulta. Egyizben, három éves volt akkor, egy kutyával játszott a kis Móric. A kutyának eleinte tetszett a játék, de egyszerre csak elveszítette türelmét s ugy beleharapot a kis fiú újjába, hogy a vér hatalmas sugárban szökkent ki belőle. A gyermek azonban, a helyett, hogy elpityeredett volna, erős karjaival átfogta a kutyát, leharapot egy darabot a füléből s aztán megvetőleg félretaszítva útjából, igy szólt: *Wenn Du mi' beissen, i di a beissen.*

Sándor Vince gróf a palotáját a színházzal összekötő folyosón át minden este bement páholyába. A gyermekeket is szivesen elvitte, de megkövetelte, hogy eziránt mindig külön kérelmet terjeszszenek elő.

— Én bizony nem koldulok! Mondta egyizben a kis Móric és szó nélkül beült a páholyba. Atyja minden előadás után megverte ezért, de Móric még sem kért soha engedélyt és végre megunva az ütlegeket, nem ment többé a páholyba.

Nagy szigorúsága mellett viszont megfoghatatlanul elhanyagolta Sándor Vince fia nevelését, úgy hogy Móric gróf tizenhét éves korában alig beszélt más nyelvet, mint a budai sváb dialektust, meg egy kicsit magyarul. Az ortografiáról fogalma sem volt, úgy hogy mikor atyja halálhirére, amely Nápolyban találta, hazajött, sógora és egyszersmind gondnoka, gróf Keglevich Gábor, először is instruktort fogadott melléje, aki megösmertette a helyesirás szabályaival.

Érdekes az is, hogy Sándor Vince soha sem engedte meg fiának a lovaglást, kocsikázást, sem a vadászatot. Miután atyja meghalt, a fiatal gróf bajnai birtokára utazva, alig szállt le a kocsiról, azonnal egy pompás fekete mént hozatott ki az istállóból s nyergelni parancsolt. Instruktora, Kosztarovics megjegyezte, hogy nagy merészség olyan embernek egy ilyen állatra ülni, aki még nem is tanult lovagolni.

— *Akinek előbb tanulnia kell lovagolni, az nem is fog megtanulni soha!* — kiáltotta Sándor Móric s olyan nagyszerü bravurokat vitt véghez a tüzes ménen, hogy az istállószemélyzetnek szeme-szája tátva maradt.

Így volt a hajtással is. Attól a perctől, hogy kezébe vette a gyeplőt, nem volt jobb és vakmerőbb kocsisa Európának. A kofa-sátorok átugrálása, a lépcsőkön való fölhajtás,

a Duna zajló jegén való lovaglások, mindezt képek örökítik meg. De ezeken kívül tömérdek még az olyan bravur, melynek csak szó után maradt meg az emléke. Így egy alkalommal Pozsonyban az *Au* tágas utain lovagolva, szembe jött Sándor Móriccal a Komáromy Györgyné kocsija.

A kocsiban ült Komáromynénak még egy unokahuga is, híres szépség a harmincas években. A gróf, aki Pestről ösmerte a hölgyeket, köszönt és melléjök kormányozva lovát, elkezdett velök beszélgetni. Sándor azon az oldalon lovagolt, amelyen Komáromyné ült, de átdiskurálgatott a szép *niécehez* is. Egyszerre csak egy gesztenyefánál kanyarodott be a kocsi, amely a leány felé esett és tele volt virággal:

— Oh, be szép, rózsaszínü virágok.— Mondotta a lányka, mire Sándor sarkantyút adva lovának, átugratta a nagy, félfödelü batárt s kalapját teleszedve gesztenyefavirággal, prezentálta a holtra rémült *beauté*-nak.

Angliában a Melton-Moubray-i parforce-vadászat alkalmával egy Anderson nevü lókereskedő 100 fontért ajánlott föl a grófnak egy pompás lovat, amely azonban embert még nem tűrt a hátán, oly föltétellel, ha ötet nem veti le a nyeregből. Sándor gróf elfogadta az ajánlatot, fölugrott az állat hátára s forgószélként vágtatott tova. Alig negyedóra mulva visszatérve, a ló remegett alatta, csupa hab volt egész teste, de olyan jámborrá lett, akár a bárány. Sándor ekkor kezét nyujtotta Andersonnak s így szólt:

— A ló valóban kitünő, köszönöm, hogy megszerezte nekem, holnap megkapja a 100 font sterlinget.

Az ánglius erre a körülálló urakhoz fordulva, kínosan nyöszörögte:

— That is not a man, that is a *devil* . . .

S ettől a perctől maradt rajta Sándoron az *ördög lovászmestere* elnevezés. Sándor Móric 1835 farsangján nősült és az akkori mindenható államkancellár, Metternich Kelemen herceg leányát, Leontinet vezette oltárhoz.

A házasság rendkivül boldog volt, noha soha két különbözőbb temperamentum nem került össze, mint a vad, fékezhetetlen Sándor és a női szelidség, előkelőség mintaképe, Metternich Leontine.

Két gyermek is származott ez összeköttetésből, a korán elhunyt Leó és Paulina, a bécsi társaságnak ma is egyik legszellemesebb hölgye, a zseniális Metternich Richárdné.

Sándor Móric legnagyobb passziói közé tartozott, ha gyerekeit a *nem félés*-re tanította. Egyízben a Bajna melletti Gyarmathon óriási barriéreket ugratott át a gróf, híres *Moineau Claxe* nevü lován. Gyermekei remegve nézték s egyszerre csak így szólt a kis Paulina:

— A világ minden kincseért sem tenném meg! — A gróf meghallotta s odakiáltotta az egyik lovásznak:

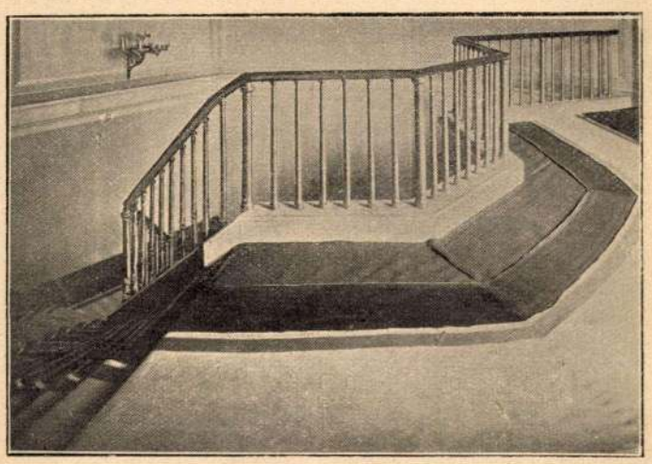

A kormányelnöki palota lépcsőháza
A lépcső, amelyen Sándor gróf négyesfogaton végighajtatott

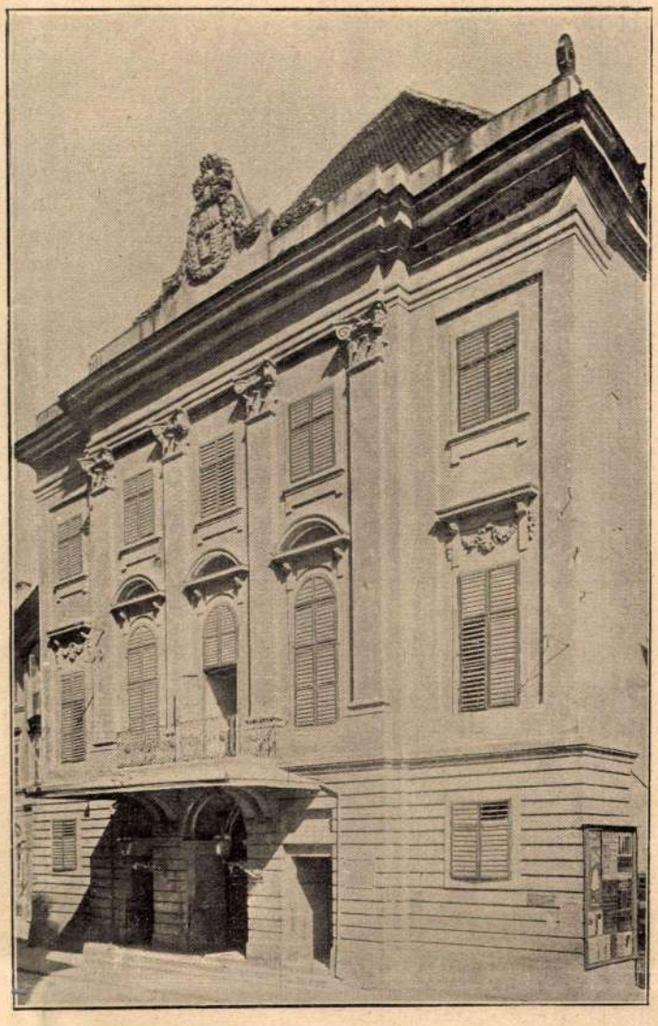

A várszinház homlokzata

— Ültesd ide a kis grófnőt mellém! — Mire a lovász, Sándor grófné irtózatos rémületére, csakugyan nyeregbe emelte a leánykát, akivel atyja háromszor egymásután ugratta keresztül az óriási magas akadályt.

Sándor Móric soha életében nem volt beteg, sőt még gyöngélkedő sem. Ha feküdt, azt csak a lovas bravurjaiban szerzett borda- és lábtörések, ficamodások miatt volt kénytelen tenni.

Egy alkalommal azonban Linc közelében úgy bukott le lováról a gróf, hogy heves agyrázkodást szenvedett s nemsokára a téboly tünetei mutatkoztak rajta.

1850 végén, mikor a bécsi *Adeliges Casino*-ban egy alkalommal mindent össze akart zúzni, elvitték a prágai Riedl-féle szanatóriumba, a honnan másfél év mulva hazatérve, csak árnyéka volt már a régi, vakmerő Sándor Móricnak.

Élete azontul tengődés volt és megváltás az 1878 február 23-án bekövetkezett a halál. Temetése alkalmával a gyászszekérbe fogott négy tüzes mén, egyszerre csak minden ok nélkül megbokrosodott és vágtatva vitte Sándor Móric koporsóját a bajnai kriptáig.

— Az *ördög lovászmestere* még halva sem akar lépésben menni! — Mondták a babonás emberek és keresztet vetve tert ki a föld népe.

Most, hogy az ősi fészek lebontása félig-meddig el van határozva, talán érdekes volt megemlékezni a vén *sárga-ház* régi urairól, köztük a leghíresebb magyar sportsmanről, Sándor Móric grófról.

VAYK

Tél a tavaszban

A városliget március 26-án

Hanna vallomásai

Hanna telefonált:

— Holnap egy esküvőre akarok menni. Budán lesz, szeretném ha velem jönne. Ismeretlen akarok maradni. Nem szabad, hogy tudják rólam itthon. Az összekötő híd budai pavillonjánál várjon reám . . .

Ez ő — izgalomba hozza, hogy egy budai esküvőre megy és ez én vagyok: aki várok reá az összekötő híd jobbparti oszlopánál. Egy órát is elvárok, télvíz idején őszi felöltőben, mert találkára csak nem mehet az ember városi bundában. Ezek a találkák! Amelyek miatt elmulasztom a találkozástazzal akit igazán, tiszta, vidéki eredetü, hü és állandó természetü szívemmel szeretek. Hogy hallgassam a Hanna vallomásait:

— Még sincs, nincs senki a világon — férfi — a kit szerettem, csak az uram!

— A fiamért élek, ha nem volna a kis fiam, nem élnék többé . . .

És ezalatt kar-karba sétálunk ismeretlen budai tájakon, sőt ha rosszat nem gondolnak, azt is bevallom, hogy kocsikázunk kettesben. Hanna a muffját tartja az arca elé, hogy ha valaki véletlenül benéz a kupé ablakán, csak sejtse, hogy ő az, de ne tudhassa bizonyosan. Néha a kéztyüs kezével megfogja a kezemet, mélyen a szemembe néz, némiképpen hálásan, de lényegében talán inkább csufondárosan. Minden valószínüség szerint azt gondolja magában, hogy a világ teremtése óta ilyen jelentéktelen férfi nem volt még az önzetlen érdeklődésnek olyan hőse, akit — éppen ezért — nem szánná szíven szúrni egy rozsdás kötőtüvel. De ha nem volnék ilyen, ha valamikor jogokat formálnék a közös titkok révén? Most teszem föl ezt a kérdést, de — igérem magamnak — hogy nem fogok foglalkozni vele soha, mert micsoda gyönyörüség volna akkor ideális viszonyunkban, amelyet mindenki bünösnek tart? Kivévén kettőnket és ez a fődolog. No meg a Hanna urát, és ez is jelent valamit.

Hajh, nem valami sokat. Szeretném, ha meg nem botránkoznának azon, amit kénytelen vagyok elmondani Hannáról, hogy legalább valamelyest kiválasszam alakját az ismeretlenség homályából. Ez asszonynak udvarlói voltak. Sőt aludvarlói is. Ezen fölül még egészen icike-picike vice-széptevői. De mindez az ártatlanság hófehér jegyében. Amikor zivataros és verőfényes lelkében fölviharzott egy férfi arca, egy másik elmerült, eltünt vagy hátra vonult. A kellő pillanatban azonban megint előtermett. Olyan lehetett ez asszony szíve, mint a firenzi Uffizi-nek az a képes terme, ahol csupa dúshajú és szép bajuszú férfifejek — festők — arcképe függ. Néhány száz és mind maga festette magát, természetesen fiatalra és szépre . . .

Hanna nekem néha megengedte, hogy betekintsek e csodálatos arckép-csarnokba. De csak véletlenül, egy-egy pillanatra. Amint észrevette, hogy nem csupán látok, de gondolkozni is kezdek: becsapta előttem az ajtót. Úgy látszott, mintha pilleszárnyból alkották volna ennek az ajtónak a szárnyait és egy hervadt fekete liliom lenne a zárja, pedig a pokol legrejtettebb — féltett, őrzött és titkolt — benső appartementjén lehet csak ilyen megostromolhatatlan, bezúzhatatlan, konok és zordon kapu. Azt értem ezalatt, hogy soha be nem vallott és el nem ismert semmit. Nem is volt mit komolyat bevallania, azt mondtam már. De még azt sem ismerte el, hogy kacérkodott mással is, mint az urával. Elvörösödött, mérges lett, még a haja is szikrázott, amint én megengedtem magamnak egy-egy általános — és illatszeres — célzást:

— Hanna, magának igaza van, de nem csak igaza, hanem amit maga velünk — imádóival — cselekszik, az a legnagyobb hőstett és a legszebb filozófia. Külön-külön mindnyájunkkal elhiteti, hogy csak értünk érdeklődik, megszerzi nekünk a legdrágább illuziót. Csak sejtjük egymást és ez a sejtelem . . .

Amman János

A régi pesti Vigadó
távlati képe,
repr.

Magyar Művészet

1926. 115. l.

egyrészt szeretettel karolják fel folyóiratunk ügyét, másrészt fizetési kötelezettségüknek most már minden további felszólítás bevárása nélkül tegyenek eleget.

Teljes tisztelettel

a Magyar Művészet
kiadóhivatala.

35978. — Budapest, Athenaeum.

megírva

Aman János

udvari építész.

A pesti neme[illegible]-
hoz 1832-ben hozzá-
építettek a Dunára
néző redutnak neve-
zett tömcpalotat.
Ezt is fenti terveste,
de a terveket Pollack
Mihály két izben is
átdolgozta, úgy hogy
az átdolgozott tervek
alig hasonlítottak az
eredetiekhez.

Pásztor Mihály

A nagyötvén éves
Lipótváros
Bp 1940. 133. P.

Az 1642. esztend
szetében. Muther Richar
kott, de feltámadt a mű
legellentétesebb vélemé
Fromentin /1820-1876./,
érezte Rembrandt zsenia
ban bizonyos fokig ideg
érthetőbbé, minthogy Ru
tert egy ember egyenlő
nyira ellentétes egész
moly kritikai érzéke az
jon a "nyugat mágusának
róla. Fromentin ebben a
többek közt, vádként fe
víziót csinált. A pilla
tömeg mozgásának ujszer
megrendelő nyárspolgáro
szerű beállítást a témá
A fénynek a költészetét

Aman János

úgy emlékszem, öt
tartottak a budai minisztertelnöki
palota tervező építészének.
A Historia 1929. 4-5.
sz. 10-11. l. írja, hogy
Pollack Mihály volt
a tervező s a palota
1806-ban épült.
Laird Pollack Mihály
csornagjában.

Aman János
építész

MAGYAR MUVESZET

lásd

Bierbauer Virgil dr:
A budavári minisztere-
elnökségi palota.
Magyar Müvészet
1928. 325. l.

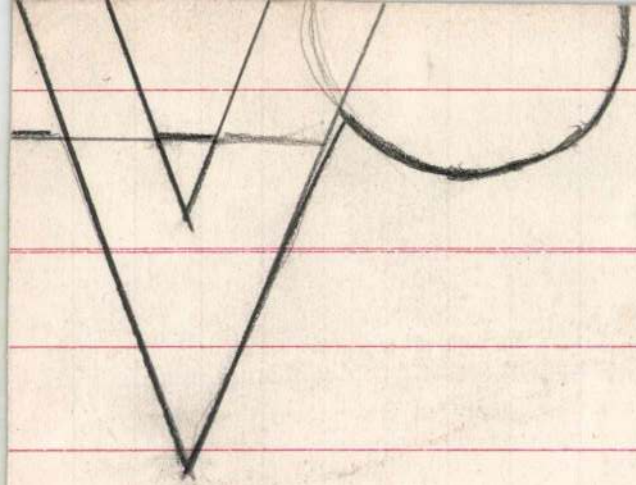

Aman, Johann, osztrák
epitész, szül. 1765 V. 19
St. Blasienben, megh. 1834 XI.
28. Bécsben. Ugyanott és Ró-
znaban tanult. 1803-tól bécsi
udvari epitész volt. Egyebek-
közt A. tervezte a pesti né-
met szinházat (leégett 1847)
és a budavári ~~[illegible]~~-...
~~[illegible]~~ (~~[illegible]~~ gróf Sándor-féle)
~~[illegible]~~ (jelenleg szinházel-
nöksági) palotát.

TK. 170.

XVIII. szból:

ben a szürke lovon ülő tiszt figyelem-
egyikét, ki jobb kezével hátra mutat. A
s benélget. A tiszt öltözete: piros ~~[illegible]~~ süveg, ka-
is, barna nadrág s magas szárú csizma;
egyik kék süveget s vörös-barna kabátot és a má-
penyt, kék kabátot és nadrágot meg sárga
parancsnoki pálczát s a lovasok egyikénél
ben. A hegyes háttér felett az égbolt felhős.

5 cm.
.112.

Aman János

épitész

terverte a pesti
vários (német) szin-
házat

Irod

Siklóssy FKT
tört

25.1.

mindenesetre azt bizonyítja, hogy ennek a kritikus helynek történeti hitelessége erősen kétes. Még jobban növeli kétségünket az a tény, hogy a megöletés semmi nevezetesebb eseménnyel nem áll kapcsolatban. Mégha a fejedelem-választáskor történt volna, valamivel jobban megfelelne az elbeszélés a totemisztikus felfogás követelményeinek. Ez esetben ugyanis feltételezhető, hogy az uralkodásra képtelen atyánál lekötött varázserőre a nagy feladatok elé állított fiúnak szüksége van. Ugyancsak valószínűbb volna Álmos megöletése Erdélyben, ha feltételezhetnők, hogy őseink Pannonia elfoglalása közben egy állandó haza megalapítására gondoltak. Már pedig ez teljesen lehetetlen, hiszen, mint tudjuk, nemcsak a honfoglaláskor, de még a kalandozások első évtizedeiben sem gondoltak állandó letelepülésre. Igy a számukra Pannonia elfoglalása nem jelentett többet, mint azt, hogy Lebediából Etelközbe költöztek.

A krónikás számára azonban már sokkal többet jelentett Pannonia elfoglalása. Ő már tudta, hogy Árpádék állandó hazát foglaltak. Sőt arról is meg volt győződve, épen úgy, mint korának legtöbb embere, hogy ez a föld nem is új hódítása a magyarságnak, hanem az Árpádok nagy ősének, Attillának az öröksége, melyet ennek gyönge fiai elvesztettek és Isten az ő különös kegyelméből

Aman

1808. kezdték építem
az ő igazgatása alatt
a pesti vasos. Szinhazat
1812. készült el.

Pat. 10. l.

Beszterczebányai Városi Múzeum

VIII. 32.

Aman, Johann

Klassicista stilben tervezte a pesti német Szinházat amely 3500 ember befogadására épült s egészen ritkán telt meg. A nézőtér mennyezete tul magas volt F kifűzhetetlen, huzatos, akusztikája rossz. P Ősszes hibáit felsorolják Podmaniczky Frigyes naplójegyzetei.

Kádar Jolán is emlit ezek közül mehányat idézet műve 8. és 9. lapján. F

P Kívülsőt szobrokkal ékesitett mutatós épület volt.

F a szinház

F „Az egész szinjátszó stilusra csapás ez a monstrozus szinház" – irja Kádar Jolán.

ÁRGYAK

SERLEG,
fedeles és talpas. Takácscéhé volt. Felirattal és 1694-es évszámmal.
Német munka, 1694-ből.
Ón, mag. 60 cm.

KUPA,
fedeles, vésett dísszel, Andreas Erkeder, Michael Frölich és Thomas Seewald szűcsök nevével, céhjelvénnyel és 1710-es évszámmal.
Brassói munka, 1710.
Ón, mag. 26·5 cm.
ono- Gerevich PA, 260. l. — Erdélyi kiállítás, 1931., 473. szám.

KANÁLTARTÓ,
két darab, figurális szárral.
Osztrák munka, XVIII. század.
Ón, mag. 19 cm.

TÁNYÉR,
középen feltámadt Krisztus, körül jelenetek domborúan.
Német munka, XVIII. század.
Ón, átm. 39 cm.

KUPA,
tartó fedelén KVH.
XVIII. század.
Ón, mag. 18·5 cm.

Aman, Johann

udvari épitész I. 1806-ban
bizzák meg a pesti
vród
z
német szinház
tervének elkészítésével.

Kádár Jolán:

A pesti és budai
német szinészet
története 1812–
1847 Bp. 1923.

6, 7, 9. l. ✓

1808. tavaszán kezdik
meg az épitkezést a Gizella-
téren (utóbb Vörösmarty-tér)
1812-re kerülnek el vele.

Az épitést évi 2000 frt tisztelet-
díjért fenti ellenőrzi. 1808–12 ig.

özet. Brüsszel, XVI. század.

Aman János

bécsi udvari építést

1806-ban bízták meg a

pesti neuet szinház

és vigadó terveuek elké-

szítésével. Az építést

1808. tavaszán kezdték

meg. Négy évig épült

1812-ben nyílt meg a

szinház. A vigadó építését ±

Pásztor Mihály

A százötven éves

Lipótváros

Bp. 1940. 130. l.

± későbbi időre ✓

halasztották

A szinház 1847-ben

leégett. ✓

A szinház rideg épület volt

kívül belül és sok Zifolás merülhet fel Mono

Podmaniczky Frigyes báró: Naplótöredékek

I. k. 62. l. ✓

Az igazi művész
ta szerint fogja fel és
maradt férfi most milye
A végtelenségbe nyúlt c
fel: "Tájkép viharos ha
ürben kitörni készülő e
világítással plaszticiz
súlyos tömörségű felhők
kete árnyék, a tárgyako
sütötte foltok nyugtala
mennybolt most készülő

Értékes a világit
vasó Mária/ című képén.
kolt szobában csak a kö
re korlátozódó világot.
szunnyadó Szent József
nek óriás ismétlődéseké
tal tartja meg az egyer
ható csoportját a szob

[Amman]

AMAN, *Johann*, osztrák építész, szül. St. Blasien 1765, megh. Bécs 1834. Tőle való a Theater an der Wien épülete (1803). A. építette 1808—12. a régi német színházat Pesten. 1810—15. a bécsi Szt. István-templom tornyának helyreállítását vezette.

E. G. I. 25 l.

ız mester.

ıd végéről.

Jézussal.

ázolva, kissé balrafordult, de
bal lábát is fogja, jobb karján
ıagas ruhája piros. Az eredeti
szélein az angyali üdvözletnek
RGO . AC« . . . ÉS »IE . ET PIA«.
3·8 cm. — Lelt. sz. 1438. — Vé-
től 200 lirán, vagyis 184 K-án.
24-én (279–895). — Az elszá-
95 és az 1895 november 28-iki
— Az elszámolást jóváhagyta
(635–900) és az 1901 auguszt
ıt (464–901).
tárgygyal együtt vásároltatott.

·39

Amalrich leánya) révén 1198-ban jeruzsálemi király lett.

Amaltheia, a görög mitológiában annak a nimfának a neve, aki Zeus istent mint csecsemőt, kecsketejjel táplálta Kréta szigetének egyik barlangjában. Egyes mondák szerint a csecsemőt tápláló kecskét nevezték A.-nak.

Amaltheidae, a földtanban a jurakorszak fontos vezérkövületei. Jellemzi a szűk kör ökű externális részükön kihegyezett v. gyöngysorszerűen fogazott taraj.

Amam v. *Am*, egyiptomi istenség, a „Halottak elnyelője". Ábrázolása: elől krokodil, középen oroszlán, hátul viziló. A Halottak Könyvének 125. fejezete szerint ott áll a túlvilági ítéletkor a mérlegnél és a bűnösöknek találtakat elnyeli.

Aman *Johann*, osztrák építész, *1765. †1834. Bécsben a Theater an der Wien-t, Pesten az utóbb elhamvadt városi (német) színházat tervezte klasszicista stílusban.

Aman *Teodor*, román festő, *1831. †1891. Történeti képeket, főképp azonban tetszetős népéletképeket festett, ezeket az állam külön A.-múzeumban őrzi. Főjelentősége, hogy neki köszönhető a bukaresti művészeti akadémia megszervezése.

Amana *(Amana-Gesellschaft)*, kommunisztikus alapon berendezett német keresztény telep, Iowa államban (É. Egy. Áll.) kb. 2000 lak. 1855-ben alapították; lakosai főképp földmíveléssel és szövőiparral foglalkoznak.

Amandina, az éneklőmadarak (Oscines) csoportjában a szövőpinty-formák (Spermestinae) alcsaládjába tartozó madárnemzetség. Fajai aprótestű, rövid de erős csőrű állatok. Kedvelt kalitkamadarak. Hazájuk főleg Afrika, D.-Ázsia és Ausztrália.

Amandus, *szent*, „a belgák apostola", †676. 642-ben Maastricht püspöke. Számos kolostor alapításával iparkodott a mai Belgium területén élő pogány frankokat megtéríteni. Ünnepe: február 6. és október 26.

Amani, afganisztáni pénz, l. *Afghani*.

Amanita, a galócafélék egyik nemzetsége. Jellemző tulajdonságai: a tönk alján a hüvely, a tönk felső részében a gyűrű jelenléte; a kalap felszínén gyakran pikkelyek vannak; a lemezek fehérek. Az ide tartozó gombák nagyobb része gyanús v. mérges. A halálos mérgezések zömét a gyilkos galóca, az *A. phalloides* okozza.

Amanita phalloides, gyilkos galóca.

Amanitin, az *Amanita* gombákban előforduló mérgesanyag, szerkezete nem ismeretes. A gombából vízzel vonható ki. Kellemetlen ízű és szagú folyadék. Rendkívül erős hatású méreg.

Aman-Jean [—zsán] *Edmond*, francia festő, *1860. Tompított színű, finom rajzú aktokkal és képmásokkal tűnt fel. Történelmi képei közé tartozik két kompozíciója Jeanne d'Arc-ról.

Amantinusok, pannoniai néptörzs a Dráva—Száva közben. Tiberius római császár igázta le őket (Kr. u. 8.).

Amantis körte, l. *Körte*.

Amánulláh, Afgánisztán emírje, *1892. Néhány nappal atyja, Habíbulláh, halála után (1919) félretolta fivérét, Naszrulláhot és emírnek nyilvánította magát. Az Angliával kötött szerződések (1919 és 1921) elismerték országa teljes függetlenségét. A. sokat tett azért, hogy bevezesse Afgánisztánba az európai civilizációt; radikális reformjai azonban lázadásra vezettek. 1929-ben lemondott.

Amanus hegység, l. *Alma dagh*.

Amar *Licco*, hegedűművész, *Budapest 1891. Baré, majd H. Marteau tanítványa, a Marteau-vonósnégyes tagja. 1923-ban megalapította az A.—Hindemith-vonósnégyest, amely csakhamar európai hírnévre tett szert.

Amara, (latin) a gyógyszerészetben: különböző növényekből nyerhető igen keserű anyagok, hatásukra fokozódik a gyomornedv elválasztása, ezért étvágygerjesztő szerekként használatosak. Maga a szó is keserűt jelent.

Amaracus, az ajakosok családjába tartozó növénynemzetség, melyet régebben az Origanum nemzetséggel vontak össze. Mintegy 13 faja K.-en, így Görögországban, a Libanonon és Sziriában él.

Amarantaceae, a disznóparéjfélék növénycsaládja; mintegy 500 faja a két térítő között elterjedt. Sugaras virágjuk 4—5 lepellevéllel körülvett, kétivarú. Termésük száraz, zárt. Nagyrészt füvek, ritkán fák v. cserjék.

Amarantfa, a D.- és Középamerikában tenyésző *Copaifera bracteata* fája. Igen nehéz, kemény, könnyen politurozható, lilásfeketepiros színű. Hazájában a kádár-, kerékgyártó- és asztalosiparban használják.

Amarantit, víztartalmú szulfátásvány, képlete $(OH)Fe(SO_4).3H_2O$. Narancsvörös apró kristálykái háromhajlású rendszerbe tartoznak. Chilében fordul elő.

Amarantus, *disznóparéj*, az Amarantaceae családjába tartozó növénynemzetség. Mintegy félszáz faja úgy az ó-, mint az újvilág melegebb és forró égöve alatt elterjedt. A legtöbb közülük egynyári, sokszor egy m-nél is magasabb fűnemű növény. Legközönségesebb kerti gyomnövényünk az A. *retroflexus*, amelyet eredetileg É.-Amerikából hoztak be a mult sz. közepe táján. Az A. *caudatus* kerti dísznövény. Fürtös bíborvörös virágáért, tarka leveleiért virágágyak, cserjecsoportok élénkítésére hasz-

Uj Idők Lex. II. k.

nálják. Napos helyet szeret. 1—2 m magasra nő meg, virágzási ideje július—október. A virágáért termesztett fajták: *A. caudatus, A. paniculatus var. sanguineus,* tarka leveleiért az *A. bicolor, splendens, salicifolius.* Szaporítják magvetéssel.

Amarapura, „a halhatatlan város", a hátsóindiai Börma (Burma) brit tartomány egykori fővárosa, több régi buddhista pagodával és egy szép kínai templommal.

Amaravati, az ó-ind mitológiában Indra istenkirály mennyei honának *(Szvarga)* fővárosa.

Amari *Michele,* olasz történetíró, *1806. †1889. Szicilia autonómiájáért, majd szabadságáért küzdött a Bourbonok ellen. Hosszas párizsi számüzetése után olasz közoktatásügyi miniszter, majd firenzei főiskolai tanár lett. Történeti munkái Szicília multjával, főleg a sziciliai arab uralom korával foglalkoznak.

Amarkantak, fennsík É.-Indiában. 1068 m magasságban; itt ered a Nerbada folyó. A hinduk szent helynek tartják és zarándokok keresik fel.

Amarna *(Tell-el-A., El-A.),* ókori város Felsőegyiptomban, a Nilus keleti partján. Deruttal szemben. Alaprajza sakktáblaszerű volt, közepén a királyi palota, a nyitott Naptemplom, körülöttük az előkelők emeletes fényűző villái. A keleti hegyoldalban vannak a sziklábavágott sirok. A.-ról nyerte nevét az *A.-kor.* A.-kor alatt Egyiptom történetében IV. Amenhotep vallásreformjának idejét értjük. Előázsia történetében az A.-kor III. és IV. Amenhotep korát, az A.-levelekben felölelt időt jelenti. III. Amenhotep (XVIII. dinasztia, Kr. e. 1411—1375) uralma alatt, Egyiptom hatalma tetőpontján állott, a világkereskedelem középpontja volt, a béke és a gazdagság hatalmas építészeti tevékenységet hozott létre (a karnaki nagytemplom oszlop-csarnoka és szfinxsorai, a király halotti temploma, a Memnonium, előtte a Memnon-szobrokkal Tébában). Fia, IV. Amenhotep (1375—1358) szakított a politeizmussal, a több istenben való hittel és az istenek egységéről szóló tant, részben azért, hogy a túlhatalmas Ámonpapságot megtörje, tiszta monoteizmussal (egyisten-hittel) helyettesítette. Istene a Napkorong *(Áton):* a mindenható Napban rejlő isteni erő (kezekben végződő sugarakat kibocsátó Nap-koronggal ábrázolják). Az Áton élők és halottak s minden nép egyetemes, feltétlen igazságot követelő istene. Vallásának összefoglalása a király közvetlen és szeretetteljes természetlátásról tanuskodó Naphimnusza. Nevét *Achnátonra* („Áton örvend") változtatta s az Ámonvárosból elköltözve, megalapította A.-t (Achtáton: „Áton viszfénye"). A többi isten kultuszát megtiltotta és üldözte. A kor legszebb alkotásai: a király és a királyné (Nofertéte), valamint az udvari előkelőségek arcmásai (nagyrészt Berlinben), a kairói oltár és más dombormüvek, melyeken a királyt zsánerszerűen ábrázolva látjuk családja körében. Híres a palota festett, mocsárjelenetet ábrázoló stukkó-padlója. Az új mozgalom, amelyhez csak kevesen csatlakoztak, nem tudott gyökeret verni; korai bukását főleg a külpolitika eseményei idézték elő. A.-ban megtalálták III. és IV. Amenhotep diplomáciai levéltárát, mintegy 360 babiloni nyelvű, ékiratos agyaglábat, a fáraók levelezését sziriai hűbéreseikkel és Asszíria, Babilon, a hettiták, Mitani, Arzava (Kilikia), Ciprus, stb. királyaival. IV. Amenhotep halála után, súlyos trónzavarok között, az Ámonvallás és a régi politikai rend ismét diadalmaskodott.

Amar Szing, XVII. sz.-beli hindu költő, Ny.-i hindi nyelven írt, fő műve a kb. Kr. u. XIII. sz.-ban élt Csand Bardái nagy époszának, a Prithirádzs Rászau-nak végleges és modernebb formába való öntése.

Amaru, szanszkrit nyelven író, hindu lírai költő. A klasszikus ind irodalom fénykorában, Kr. u. VI. sz. előtt élt.

Amaryllidaceae, az egyszíkűek osztályába tartozó növénycsalád. Virágjukra jellemző a sugaras v. részaránytalan lepel és az alsóállású magház. Termésük legtöbbnyire toktermés. Sok kerti dísznövény tartozik ide.

Amaryllis, az Amaryllidaceae családba tartozó növénygénusz, amelynek egyetlen faja, az *A. belladonna,* a Fokföldön él. Kedvelt színe, nagyvirágú melegházi dísznövény, amely mint vágott virág, v. cserepes növény kerül forgalomba. A kertészetben A. néven ismert növények eredetileg a délamerikai *Hippeastrumok* változatai, amelyek télen és tavasszal virágoznak. Hajtatásra leggyakrabban a piros és rózsaszínű *Hippeastrum hybridumot* használják. A hagymák hajtatását már decemberben megkezdik 20—25° C hőmérséklet mellett. Magvetéssel szaporítják. A valódi A. *(A. belladonna)* hidegházi növény, melyet nyárra szabadba ültetnek ki, augusztusban virágzik. Virága rózsaszínű, kellemes illatú. Cserepekben szobanövényként is szép. Tápdús talajt kíván. A hagymákat csak 4—5 évenként ültetik át, virágzáskor azonban fontos a trágyalével való bő öntözés. Sarjhagymákkal szaporítják.

Amaryllis.

Amasaeus *Romulus,* olasz humanista, *1489. †1552. Bolognában, Paduában és Rómában tanított. Magyar tanítványai is voltak. Várdai Ferenchez költeményt írt. (Kiadta Révész M.) Görög írókat (Pausanias, Xenophon) fordított latinra.

Arian János

bécsi épitész

l.

Lechner Jenő dr

A Magyar Nemzeti
Museum épülete.
1836–1926.
Bp. 1927. 12. l.
2 í. l.

a lisszaboni egyetem díszdoktorává avatta. 1908-ban férje és első fia merénylet áldozatául estek: kisebbik fiát, Mánuelt 1910-ben forradalom fosztotta meg trónjától, mire ő is Angliába menekült. TÖRÖK P.

Amalok, vagy *Amelungok*, a keleti gótok legelőkelőbb családja, ebből származott csaknem valamennyi királyuk. Lásd: *Amelungok*.

Amalphi codex v. *Tabula Amalphitana*, tengerjogi törvények, lásd: *Amalfi*.

Amalrich (I.), jeruzsálemi király, uralkodott 1162—74. Folytatta elődeinek Egyiptom elfoglalására irányuló politikáját, ennek reménye eltünt, mikor Nureddin Egyiptom helytartójává Szaladint nevezte ki. Tudománykedvelő és nagy törvényismerő volt. Hitbeli kétségei miatt az egyházzal való viszonya nem volt bensőséges. TÖRÖK P.

Amalrich (II.), *ciprusi király*, megh. 1205-ben. I. Amalrich jeruzsálemi király második házasságából született Izabella leányának negyedik férje. Guidó halála után (1194) Ciprust, I. Amalrich halála után (1197) Jeruzsálem királyságát örökölte. 1198-ban és 1205-ben fegyverszünetet kötött Szaladinnal. Utána Jeruzsálemet feleségének Montferrati Konrádtól szül. leánya, Mária, Ciprust Amalrichnak előbbi házasságából szül. fia, Hugó örökölte. TÖRÖK P.

Amalteo *Attilio*, protonotárius, VIII. Kelemen pápa nunciusként Erdélybe küldte, hogy Báthory Zsigmond fejedelmet rávegye a medgyesi országgyülésen (1588) kiűzött jezsuiták visszahívására. Hivatalos jelentéseit *Veress Endre* adta ki. (Erdélyországi pápai követek jelentései VIII. Kelemen idejéből. Budapest, 1909.) VERESS E.

Amaltheia (latinosan *Amalthea)*, e néven szerepel a görög mitológiában az a nimfa, ki Zeusz istent mint csecsemőt kecsketejjel táplálta, amikor ezt anyja, Rhea a Kréta szigetén levő Dikté hegy egyik barlangjában rejtegette. KALLÓS E.

Amaltheidae, a lábasfejű puhatestűek (Cephalopoda) egyik, kihalt családja, amelynek nemei a jura-időszak (liász-dogger) tengereiben széltében el voltak terjedve. Legismertebbek: Oxynoticeras, Amaltheus. KORMOS T.

Amam, az egyiptomiak alvilági szörnyetege, melynek krokodilusfeje, vizilóhátsórésze és oroszlántörzse van. Az Ozirisz előtt lefolyt ítélkezésnél a halott vádlója. Egyesek felfogása szerint azt a halottat, aki az alvilági bíróság előtt ártatlanságát beigazolni nem tudta, mindjárt a szív megmérése után fölfalta. PÁLFI J.

Aman *Johann*, osztrák udvari építész, szül. 1765 máj. 19-én St. Blasienban, megh. 1834 nov. 28-án Bécsben. 1803-tól a bécsi udvar építésze volt. Tervei szerint épültek egyebek közt az 1847-ben leégett pesti német színház; az első pesti vigadó, amelynek terveit Pollack Mihály dolgozta át s amely Pest 1849-iki bombázásakor pusztult el; a budavári gróf Sándor-féle, jelenleg miniszterelnökségi palota stb. SZENTIVÁNYI GY.

Aman *Tivadar* román festő, a modern festészeti iskola megalapítója Romániában, szül. 1831-ben, megh. 1891-ben. A bukaresti szépművészeti főiskola igazgatója volt. Történelmi festményeinek és tájképeinek nagy része az állam birtokában meg a róla nevezett múzeumban van. ALEXICS GY.

Amana, virágzó kommunisztikus német gyarmat az északamerikai Iowa államban, 1800 lakossal. 1855-ben Metz Kristóf alapította, mai területén 7 község alakult. P. ORMÓS J.

Amandina (lat.), a szövőpintyformák alcsaládjának egy madárnemzetsége. Apró mada-

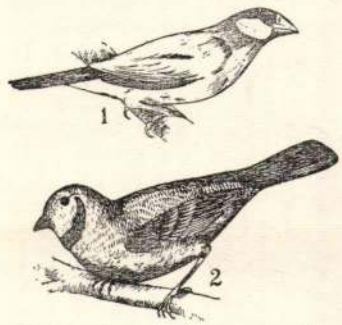

1. Rizspinty. 2. Örvös amandina

rak, csőrük igen rövid, de viszont jó vaskos. Testük zömök, szárnyuk is, farkuk is inkább rövid. Főleg Afrika, Délázsia és Ausztrália lakói. Magevők. Eléggé kedvelt kalitkamadarak, mert igen eleven jószágok, eltartásuk könnyű és a fogságban igen gyakran szaporodnak is. A fiataloknak állati táplálék is kell (hangyatojás, lisztféreg stb.). Nevezetesebbek: az *örvös amandina* (Amandina fasciata Gm.), *zebraamandina* vagy *zebrapinty* (Taeniopygia castanotis Gould.), a *rizsamandina* vagy *rizspinty* (Munia oryzivora L.). SZEMERE Z.

Amandus *szent*, szül. 594-ben Herbangiában, Nantes mellett, megh. 684 febr. 6-án. Miután pappá szentelték, 15 évig Bourgesban magányban élt, ekkor Rómába ment s 628-ban Honorius pápa püspökké szentelte. Hittérítőnek küldték északi Galliába. Dagobert király, akinek erkölcstelen életét szemére vetette, számüzte, de csakhamar visszahívta fia, Sigebard keresztelőjére. 647-ben lett maastrichti püspök,

Gutenberg Lex III K.

651-ben lemondott s visszavonult az általa alapított elnöi apátságba, ott halt meg. HUSZÁR E.

Amanita, a Hymenomycetes sorozatba tartozó gomba-génusz. Lásd: *Galóca.*

Amanitin, inkább *cholin* néven ismeretes szerves bázis, *trimetil-oxietil-ammoniumhidroxid.* Színtelen, szörpszerű, erősen lúgos kémhatású folyadék. A természetben igen elterjedt, feltalálható az epében, tojásfehérjében, növényi lecitinekben, gombákban (agaricus muscarius), vérben, hullákban, különböző magvakban. Rendszerint tojásfehérjéből állítják elő. A tiszta amanitin nem mérges, bizonyos körülmények között azonban az igen mérges *pszeudomuszkarinná* alakul át. Savakkal jól kristályosodó sókat alkot, amelyek közül néhányat gyógyszerként alkalmaznak: a cholinborátot rák és tuberkulózis ellen, ósavas sóját bélrenyheségnél, szívbetegségek kórismézésére. ERDŐS J.

Aman-Jean (ejtsd: *àmãzsã) Edmond François,* francia festő, szül. 1860-ban Cheory-Chassignyban. Technikai virtuozitású, megvesztegető művészete kivált bájos női portréiban és női genre-alakjaiban érvényesül. ÉBER L.

Aman-Jean Edmond

Amantes-amentes (lat.), a. m. szerelmesek — esztelenek. Ismert szállóige, mely *Rollenhagen Gabriel* német író 1614-ben írt és nagyon népszerű vígjátékának címe után terjedt el.

Amantini *(amantinoi),* illir népfaj, Sirmium környékén élt a Száva és Dráva között a Bacuntum (Boszut) és Ulca (Vuka) folyókhoz közel. Kr. u. 8-ban verte le őket végleg Tiberius. TÖRÖK P.

Aman Ullah *khán,* Afganisztán emirje, szül. 1892 jún. 1-én, Habibulla khán fő-feleségétől született harmadik fia. Atyjának 1919 febr. 20-án történt meggyilkoltatása után az idősebbik fiú, *Naszr Ullah* khán vette át az uralmat, de Aman Ullah néhány nap mulva önmagát nyilatkoztatta ki emirnek. Ugyanezen év augusztusában az angolok elismerték Afganisztán függetlenségét, ezóta a nyugati műveltség terjesztésére (nőemancipáció) törekedett. Reformjai miatt 1924 óta több fölkelés tört ki, 1928 decemberében kénytelen volt testvére javára lemondani az uralomról. Ennek lemondása után Aman Ullah fegyveres erővel kísérelte

Aman Ullah

meg az uralom visszaszerzését, de *Habíb Ullah* legyőzte 1928 május 24-én, mire Olaszországba menekült. TÖRÖK P.

Amanus, mai nevén *Gyaur-dag,* hegység Kisázsiában és Sziriában. A Taurus-ból Marasnál ágazik dél felé és az Alexandrettei öbölnél éri el a Földközi-tenger partját s a Rasz-el-Khanzirban meredeken végződik. Magassága meghaladja az 1700 métert, főcsúcsa az 1800 méteres *Alma-dag.* Két nevezetes hágója a *Pylae Amanides* és *Pylae Syriae,* egyedüli összeköttőutak Kisázsia és Sziria között. Az előbbi alatt Bakcsénál 6 km hosszú alagúton át vezet a Bagdad-vasút, az utóbbin megy keresztül az alexandrette-aleppói út. P. ORMÓS J.

Amanvillers (ejtsd: *àmãvilé),* németül *Amanweiler,* lotharingiai falu, 1918 óta Franciaországé. Róla nevezik a franciák az 1870 aug. 18-án lefolyt gravelottei csatát. P. ORMÓS J.

Amar *Licco,* hegedűművész, szül. 1891-ben Budapesten. Baré, majd Marteau tanítványa volt, később a Marteau-vonósnégyes másodhegedűse, 1915-ben a berlini filharmonikus zenekar hangversenymestere. 1920-ban Mannheimben, azután Frankfurt a/M.-ban élt, 1923-ban az Amar-Hindemith vonósnégyest alapította. 1929-ben a frankfurti rádióállomás zenekarának hangversenymestere lett. GOMBOSI O.

Amara (lat.), keserű gyógyszerek. Olyan gyógyszerek, melyek az étvágyat fokozzák és az emésztést elősegítik. Részben étkezés előtt, részben étkezés után használatosak.

Amaracus *Gled.,* az ajakosvirágúak génusza, melyet egyesek a majoránával foglalnak össze. 13 faja keleten honos. Az *Amaracus Dictamnus* a görögök airontasza (Dictamnos, Stomatochorton), gyönyörű kerti dísznövény; mérges állatok marása elleni szernek tekintik. Keleti dísznövény az *Amaracus pulchellus* (Boiss.) Briq. is. TUZSON J.

Amarant, vörös anilinfesték, melyet gyapjú- és selyemfestésre használnak.

Amarant, így hívják a madárkereskedők az Afrikában élő *piros díszpintyet* (Lagonosticta senegala).

Amarantfa, más néven *violettfa, bíborfa* (purpurfa), *kék ében, levegőfa,* Marawayana, a Copaifera bracteata Beuth. fája. Terem Délamerika északi részén, Guayanában. Pirosas-

Aman János

becsi épitész

wód
z

Fábnagymagyép

6. l.

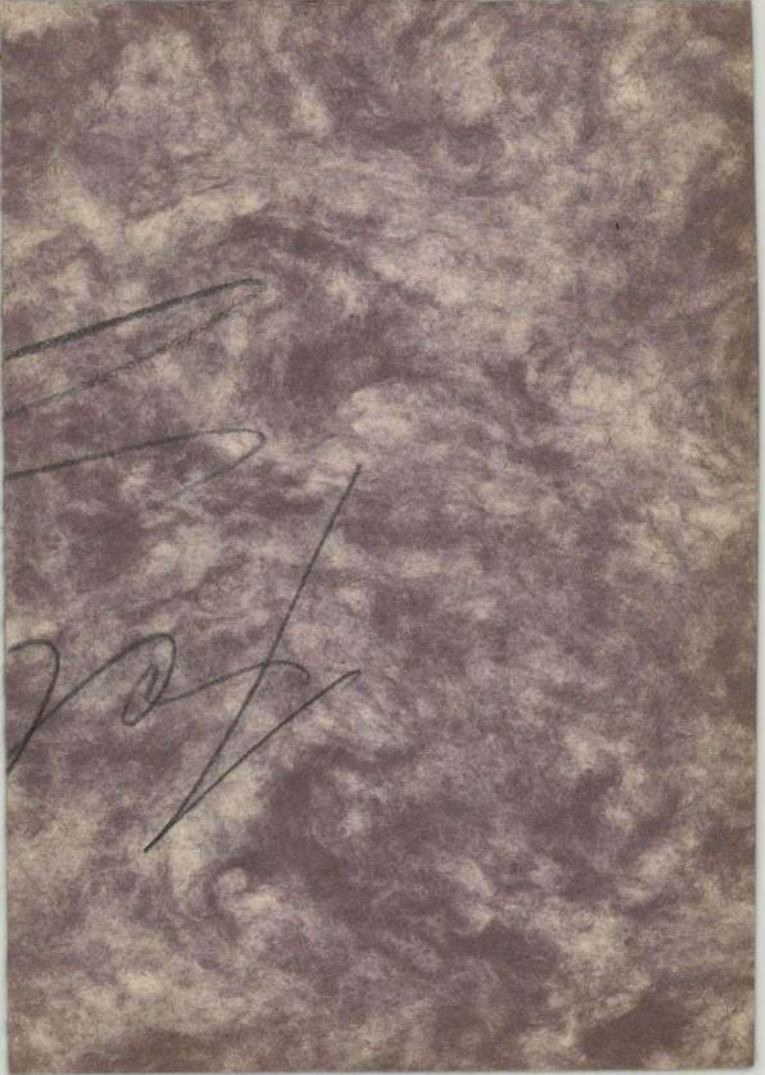

Aman János

udvari épitész

l. Schoen Arnold

Rég. Társ. Évk

I. 1920-22. 195. l.

Aman János
becsi udvari
épitesz

l.

Bierbeptört

222. l.
többnös
225. l.

Aman Johann

(1765–1834)

bécsi udvari építész

l.

Tragor Václnüvészei

731.

0

...ban népes vaskori telepet alapított. Kisebb telepei Medinán,

Buda felszabadítása után, a magyar területről kiszorult török, 1687-ben itt vette föl a harcot lotharingiai herceg seregével. A küzdelem a török sereg teljes megsemmisülésével végződött. Szulejmán nagyvezér 8000 embere maradt a csatatéren. 2000 fogságba került. 10 ezer üldözés közben pusztult a Karasica és Duna mocsaraiba. Igy egyensúlyozódott némileg az 1526. évi nagy kudarc.

Magában a mély fekvésü, a Duna árjától hatalmas töltésekkel, betonfonalakkal védett városban nem sok a látni való. Lakossága ugyan erősen nemzetiségi, főleg német, szerb, sokác, de a szellemi vezetés ennek ellenére is, a magyarok kezében van. Máskülönben élénk forgalmú határszéli város. A polgári iskolában elhelyezett II. Lajos múzeúm és a temetőben álló II. Lajos kápolna, melynek belsejét az első és második mohácsi csata egy-egy izzó jelenetét megörökítő festmény diszíti, megtekintésre érdemes nevezetessége.

Mielőtt elhagynók Mohácsot, zarándokoljunk el még a Csele-patak torkolatánál 1897-ben felállított emlékműhöz. A hagyomány szerint, a menekülő magyar sereg roncsaiban itt tett legnagyobb pusztítást a török. Itt volt legsűrübb a patakpart náderdeje. Itt volt leggyorsabb az ár. Legmélyebb a dágvány, legtöbb a halott.

Megállunk az emlék lábánál. Hosszasan nézzük a csata izzó jelenetét megörökítő bronzrelifet. Talán nem is tudnánk számot adni arról,

Aman János

c. k. udvari épitész

röd

z

Matronemzmuzkosz

19. l.

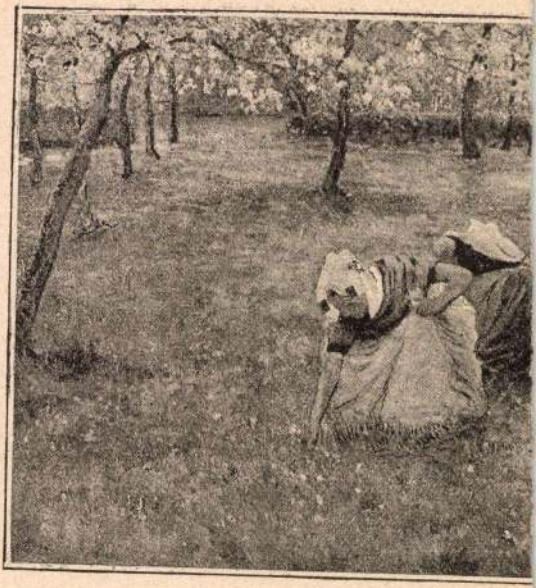

VERSTRAETE THÉO

Aman János

bécsi épitész

erod

Vas. Ujs. 1897. 400. l.

(Magyar katonai akadémia.)

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

30 nap **SZEPTEMBER** 40. hét

29 Vasárnap	Mihály főa. *Mihály*
30 Hétfő	Jeromos ea. *Jeromos*
1 Kedd	Remig pk. *Malvin* **OKTÓBER**
2 Szerda	Őrangyalok *Petra*
3 Csütörtök	L. Sz. Teréz *Helga*
4 Péntek	Ass. Sz. Fer. *Ferenc*
5 Szombat	Placid vt. *Aurél*

Arnman János

Magyar Művészet
1926. 115–119, 122, 123

Arvay Istvánné Ötvös Erzsébet

VI. 28.

Aman, Johann
1765–1834
Ltáb IV. 60, 64, 73, 148.

Aman, Johann von

bécsi építész

l. Kelenyi B. Otto

cikke

Tanulmányok Bpest II.

142. l. 143. l. 144. l.

145. 146, 147, 148, 149,

150. 151, 153. 156, 157,

159. l.

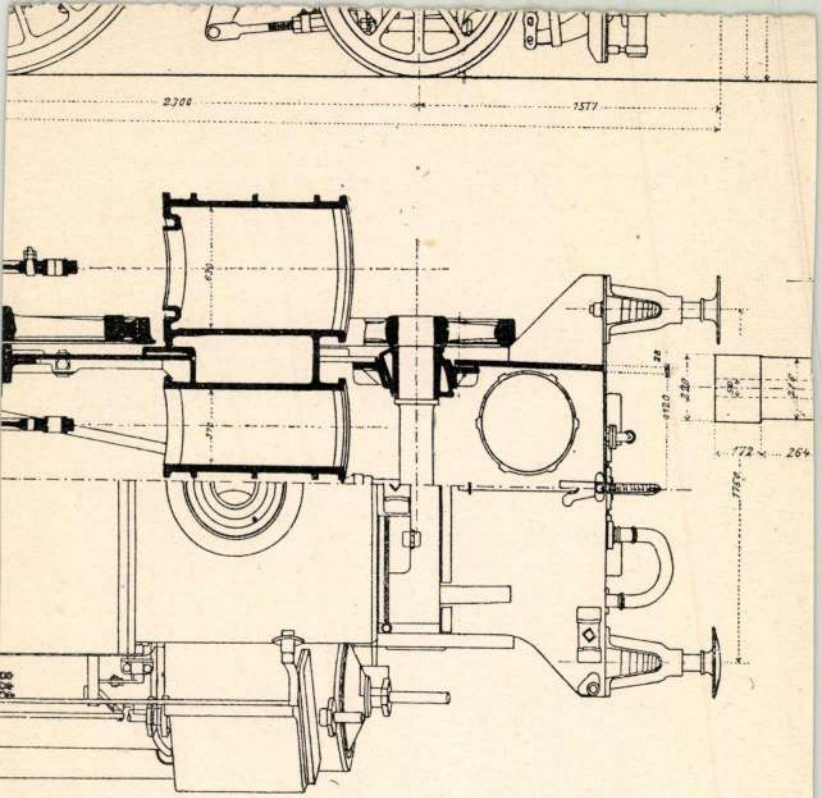

motívjának oldal-, elül- és felülnézete és metszetrajzai.

Arnay János

építész

Kovács Lajos

cikke

l.

Tanulmányok Bp.

múltjából.

III. 85. l.

Érkezett 1905 jan. 18.

65/1905 sz. Miniszterhez az 1904. évi államsegély felhasználásáról szóló jelentés megsürgetése. (29 db. sürgős postára adva. 1905. I 23.)

Aman János

bécsi épületei

Bierbauer Virgil

cikke

l.

Tanulmányok Bp.

múltjából

III. 92, 93. l.

94, 95, 96 l. mellett

képpel, 98. l. 100. l.

103. l.

1904. VIII. 12.

Komárom múz

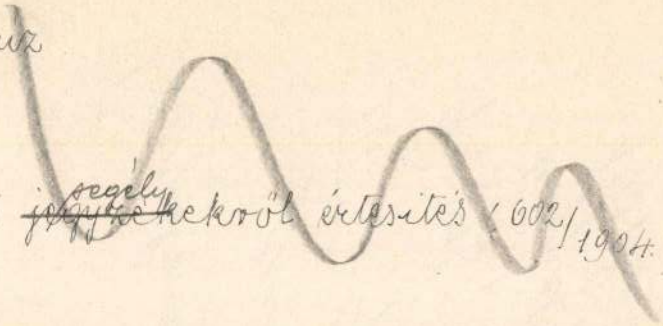

1904. évi ~~jegyzé~~ segély kekről értesítés (602/1904.)

Aman János

építész

l.

Zádor – Rados

~~19~~, ~~30~~, 49, 60, ~~61~~, ~~62~~, 63,
~~88~~, ~~94~~, ~~96~~, ~~206~~, ~~210~~, ~~211~~,
277, 341, 342, ~~345~~,
~~Kép~~ 115–118. 7 képet.

udvari eguit

1806 a nádor ~~A~~ A.-t
bozza meg, hogy a Vörös-
marty- és Vigadó-tér Eszöttö-
területen tervezze meg a
kintár és Vigadó ternet
1807 elején alapja a terveket
Erdödy gróf magyar kancellár-
nak, aki bemutattja azokat az
uralkodónak, s megszerzi a ki-
rály hozzájárulását s Kivi-
telhez 1808-megindul-
nak a a két épület alapozá-
si munkálatai, pénzhiány mi-
att azonban a Vigadó munká-
latait kenyszerűnek abbahagyni.

Aman

építész

budai Sándor palota

erőd

Borbíró Virgil:

Budapest építésete

a multban és a jövő-

ben. Budapest 1945. I-ér.

82. l.

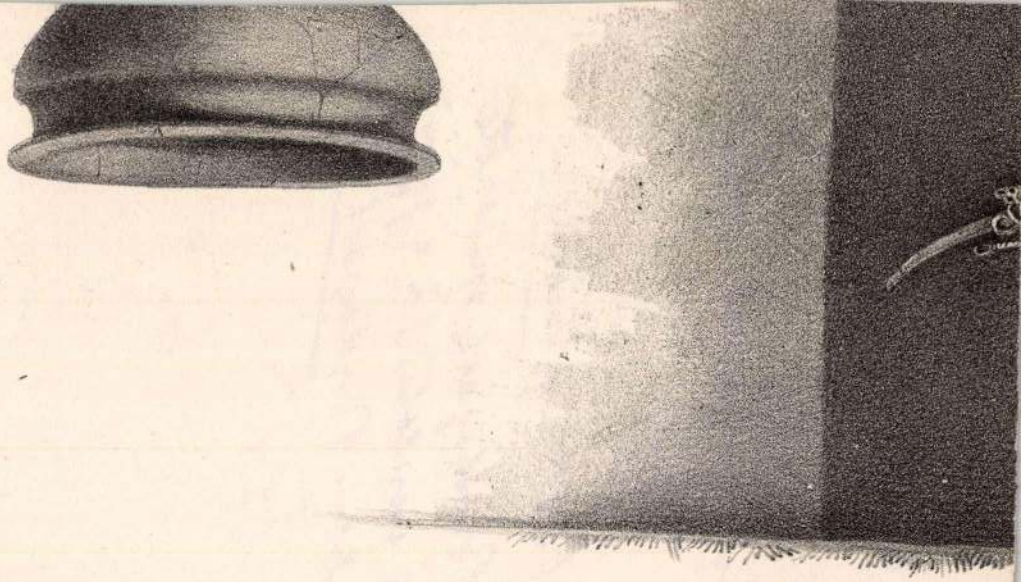

Aman János

wód
i

Bierb Árvíz

254. l.

A KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK JEGYZÉKE

Aman Tanos

becsi udvari
épitest

l.

Szepesháry-Thiele
II. 69-l.

nyjelzésül, elenni lehet.

Campagne (fr. kampanyn), 1. hadjárat, hadmenet; 2. időszak, évad).

Campanella, *Tommaso* (1568—1639). Olasz dominikánus, filozófus. Híve: a természetet nem Arisztoteles művein alapuló magyarázni, hanem magából a természetből. Újszerű nézetei miatt sok üldözést szenvedett. *Civitas solis* címen államrendszert írt.

Campanile. A mai napig Olaszország (Campagna régi neve. Itt még a Kr. e. V. sz-ban ausonok (aurunkok) laktak a vörösbarna Campania (Nápoly) letelepedett etruszkok fennhatósága alatt. A tengerpartján görög városok voltak (Cumae, Neapolis). A század vége felé Hannibal betörésétől (→ 2. pun háború) kezdve a római fennhatóság alatt állt egész Campaniáról Campaniai nevezetességek: Herculanum, Pompeji, Stabiae, Szorrento, Capua, Puteoli, Cumae, Neapolis. — Majd minden városban termékeny, sűrű népességű tér.

Campanile (kamp.). A templom mellett — vagy annak közelében épített — álló harangtorony. Különösen Olaszországban gyakori.

Campbell-Bannerman (kembl-bennermenn), *John Henry* (1836—1908). Angol liberális miniszterelnök (1905—8).

Campen, *Jacob van* (1595—1674). Holland építész, az amszterdami városháza (ma kir. palota) építője.

Campertlie arcsúg. Két vonal zárja be, csúcsukkal a vízszintes metszővonalban találkozó, az alsó egyenes alsó szögével, a másik oldalszög tengelyével 90° nagyságú szöget.

Campi (kampi), 1. Antonio (1587—1591). Cremonai festő. Művei: 240 m hosszú, 65 m magas falképek a cremonai székesegyházban. — 2. Vincenzo (1536—91). Cremonai festő, Antonio testvére.

Camphius y Mendez, *José* (1834—1912). Az spanyol liberális párt vezére, miniszterelnök 1910—12. Gyilkosságának estét adócsalás.

Canaletto, tkp. *Antonio Canale* (1697—1768). Velencei tájképfestő. Megalapítója a vedutának, vagyis a városi látképi műfajnak. Utánozhatatlan és művészetének folytatója *Bernardo Bellotto* (1720—80), Dresda, Varsó, Milánó festő, szintén városképek festője.

Canberra. Az ausztráliai államszövetség fővárosa 1927-től és hozzá tartozó szövetségi terület 2360 km².

Cancan (kankan). Merész mozdulatú tánc. A XIX. sz. harmadik negyedében volt divatos. Ellenben operettjeiben gyakori.

Cancellaria, 1. *Kancellária*.

Cancellaria Apostolica, 1. *A pestoli iroda*.

Candia, 1. *Kréta*.

Candidatus. A rómaiaknál a magistratusra pályázó, akit előzőleg (candida) toga-ban szívesen a polgárok szavazatát megnyerni.

Canevale, *Isidoras* (1730—1789). Olasz építész. Munkája a pesti Josephinum, mely ma a vízi szlesegyház és akadémia. Tervei szerint épített Buda a pesti Újvárosát.

Canis a non canendo. Példája annak a régi etimologizálásnak, mely a szavak eredetét nem történeti alapon, hanem puszta hangzás alapján keresse. A példában *canis* = kutya, *non canendo* = nem énekelve.

Canisius, *Petrus* (1521—97). Holland jezsuita, a katolikus reformáció egyik vezére. Művei: *Catechismus minor* (Kis katekizmus), *Catechismus major* (Nagy katekizmus).

Canitz, *Friedrich Rudolf Ludwig* (1654—1699). Német költő, a leghíresebb XVIII. sz-beli szatirikus.

Cannabis. Kender. Ázsiában vadon is előfordul. Rostjából vásznat, kötelet, zsákot, szőnyeget, hálót készítenek. Termesztése Kínában, Indiában, Perzsiában, Törökországban, Olaszországban, Magyarországban, Franciaországban, Németországban, Oroszországban, Amerikában stb. Magyarországon a legjobb kender a Tisza mentén, Szegeden és Szentesen termesztik. Kenderáztatás: a kenderkévéket a kenderáztatóba rakják, ahol 3—4 napig állnak. Ezután kiszedik és megszárítják. Kenderfeldolgozás: a kenderszárat törőgépben törik össze, majd a kenderpászmát hackolják, végül fésülik. A fésülés során a rövidebb szálak a kenderkóc, a hosszabbak a kenderpászma. A kenderkóc fonásra kevésbé alkalmas, csak durvább szövetek készítésére használják. A kenderpászmát fonják, majd szövik. A kenderfonal és -szövet fehérítése: a fonalat vagy szövetet lúgban főzik, majd kénessavval fehérítik. Kenderfonalból készítik a kötelet, a zsineget, a hálót, a zsákot, a vitorlavásznat, a ponyvát, a kenderszövetet, a kenderszőnyeget. A kenderolaj a kenderből sajtolással nyert olaj. Világítási célra használják, de a festékgyártásban is fontos. A kenderkóc a kenderszár belső, fás része. Tüzelőanyagként használják, de a papírgyártásban is fontos. A kenderpozdorja a kenderszár külső, rostos része. Papírgyártásra használják.

Cannae. Apulia városa, Hannibal győzelmének színhelye a 2. pun háborúban (216).

Cannes. Franciaország egyik legszebb tengerparti fürdőhelye.

Canning, *George* (1770—1827). Angol államférfi, 1807—9 és 1822—7 külügyminiszter, 1827 miniszterelnök. Az angol külpolitika egyik legnagyobb alakja.

Canning, *Stratford* (1786—1880). Angol diplomata, 1810—58 konstantinápolyi követ. Nagy befolyással volt a török politikára.

Cannizzaro, *Stanislao* (1826—1910). Olasz kémikus, a periódusos rendszer megalkotója.

Canonica. Az egyházi törvénykezés latin nyelve.

Canonicus, 1. *Kanonok*.

**Canonicus

I.

A XIX. század első negyedének stílustörekvései gyökereivel mélyen belenyúlnak a XVIII. század történetébe. A XVIII. század első fele művészileg a barok, illetőleg a rokoko uralmát jelentette. A XVIII. század második felében több irányból azonos jellegű törekvések tűnnek fel, amelyeket végső, kifejlett állapotukban, a szellem- és művészettörténet neoklasszicizmus néven ismer és amelyek keletkezésének pontos ide-

ges, nyugtalan, túlzott pátosza helyébe a nyugalom lép, amelynek külső, megtestesült formáját az antikban vélték felfedezni. A keresztény művészet egyetlen korszaka sem rejtett magában olyan radikális és lényegébe vágó ellentmondást a barokkal szemben, mint az antik.

Az új stílus alakulásában egy művész munkájára, vagy egy nemzet kezdeményezésére lehetetlen rámutatni. A latin nemzeteknél, kivált Itáliában és Franciaországban a klasszicitás tudata állandóan élt és hatott, felszívódott a nemzeti lélekbe és a nemzeti művészetbe s hozzájárult a művészet szerves folytonosságának fentartásához. A neoklasszicizmus ezeknél a nemzeteknél csak a soha teljesen meg nem szünt antik hagyomány erősebb kihangsúlyozását jelentette. Olaszország művészetének egész történetében az antikitás legközvetlenebb örökösének, az antik római szellem első letéteményesének érezte magát, amiről egyik korszakában sem feledkezett meg.

De a francia szellem tisztaságra, logikára, észszerűségre hajló gondolkodása is római örökség, amely elevenen hatott a

Aman

bécsi épitész XIX n

l.

Péter II

78. l.

kul tor fel a lélek mélyéről. Minden ünnepre és alkalomra
ben mintegy 216 imát. *(Igazság és Élet.)*

ól-napra! Nagy nyereség ez az imakönyv, mely teljes isten-
ad. Nagy értéke a könyvnek, hogy a Biblia sokszor „el-
előveszi s a felvett igéhez alkalmazkodnak a többi részek.
et minden vonatkozására irányt mutató Ige szerint minden
ász más és más. Az Istenhez sóvárgó lélek érzéseit és gon-
köntösbe öltözteti. Nemcsak a belső tartalmat, hanem a
Ige irányítja, azért egyszerű és rövid. *(Lelkészegyesület.)*

ról-napra! Az imádságok a mai kor kívánalmai szerint
ondatos előimádság után igeolvasásuk bibliai textusokat
Kiforrott, irodalmi veretű nyelvezete van, mely átszövődik
rok zamatával. Áhítata kiterjedő, hitbizonyossága felemelő.
(Debreceni Protestáns Lap.)

ról-napra! Az imák szebbnél-szebb gondolatokban szár-
felé Istent keresve s gazdag tartalmukban örökéletnek
kban. Bennük van a hálaadó, bűntudó és lelki s testi áldá-
nber szava, amely feltör az Istent dicsőítő lélek mélyéről...
(Vasárnap.)

ól-napra! Szerzőnek hálával tartozunk az év minden reg-
ánati hét estéire adott textuáriumáért, amely munkájának
. Másik értéke a könyvnek, hogy az egyes alkalmakra fel-
nazkodik az istentiszteleti anyag minden része. Harmadik
nkájának a minden reggelre, illetve estére adott mindig új
Ezek összegyüjtésében, illetve alkotásában mester a szerző.
a jó és könnyen kezelhető. *(Igazság és Élet.)*

36 lap). Ára fűzve: 4 P, díszes fekete kötésben:

könyv (420 lap). Ára fűzve: 4 P, díszes fekete

könyv. Előkészületben. Papír-, félvászon-, egész-
ztendő minden napjára és különféle alkalmakra.

SZÁMÁRA BECSES AJÁNDÉK!

zörményi-út 6 szám.
bőcs, (Borsod vm.). Csekk: 29,351.

ecen. 1937—2223.

Aman

d.

LykaMagyműI800-50

440, 444-5, ~~458~~,
462

Vasárnap **7** Szenthároms. v.		Szenthároms. **Görög:** Mindszent v. **Izraelita:** Szivan 17.
Hétfő **8** Medárd		**Protestáns:** Medárd **Görög:** Teodór **Izraelita:** Szivan 18.
Kedd **9** Primusz		**Protestáns:** Félix **Görög:** Cirill és At. **Izraelita:** Szivan 19.
Szerda **10**		**Protestáns:** Margit **Görög:** Sándor

Aman János

épitesz

l. Schoen 1948

12. l.

Fővárosunk

1800 - 1873 között.

Dembinszki Henrik:

Derékon alólig, kisse
hajat, bajuszt és pofaszak
gallérú kabátja vállrójtos
tett köpenyét karjain tar

„GEN. DEM.

Aczélmetszet, mérete

Ltsz.

Aman

becsi épitész

l.

Meller Simon

Ferenczy István
élete és művei

Bp. 1905. 176 l.

ÉS FONTOSABB

TELEKKÖNYVI ADATOK

TULAJDONOS

Népj.Min. 312.

Aman János
építész

Forrás:

Szilágyi Sándor:
Nagy-Budapest.
Budapest, 1927. 33. l.

T. 4895.

k hódolnak, középütt Herodes ül
adosa áll, jobbra pedig három

papirosnak 8.5 : 21.7 cm.

Aman, Johann

l.

Hekler Budapest

85. l

Aman János

~~[illegible]~~

Epiker

l.

A Mübarit

1921. 186

Rézérem

IV. 88.

Schoen Arnold

A budai nobrá-
nat két empire
emlékе -

előadó orsz.felügyelő.

Aman J.

l.

Hor Bp

53, 57, 97. l.

Horváth Henik

Budapest mü-
vészeti emlékei
Bp. 1938

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Aman Johann

bécsi építész

cvód
3

Gárdonyi Albert:

A Nemzeti Kinház és a székesfőváros.

Az százé. N. Sz. 57,

58. l. képekkel.

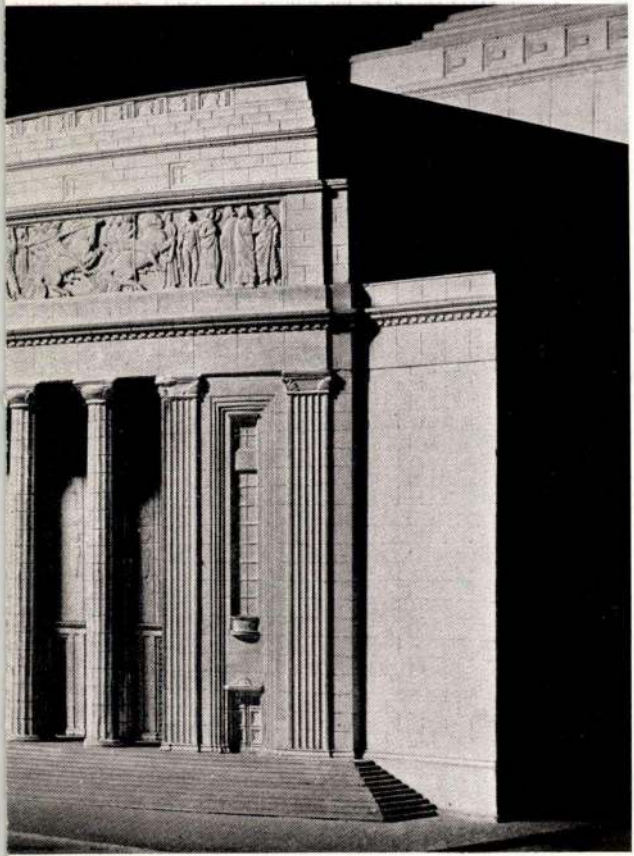

XXII.

913-ban elfogadott tervének gipszmodellje.

Tőry Emil és Pogány Móric építészektől.

MAI SZÍNHÁZMŰSOR

Bárka 19 óra: Hat szereplő szerzőt keres
Budapest Bábszínház 10 óra: A csoda, 15 óra: Háry János
Budapesti Kamaraszínház a Tivoliban 19 óra: A pókasszony csókja
Budapesti Művelődési Központ 19 óra: Liliom
Budapesti Operettszínház 19 óra: Funny Girl
Erkel Színház 19 óra: Verdi-gála
Játékszín 19 óra: Édes bosszú
József Attila Színház 19 óra: Balfácánt vacsorára!, 19.30: Emigránsok
Karinthy Színház 19 óra: Bolond vasárnap
Katona József Színház 19 óra: Az óra, amikor semmit nem tudtunk egymásról
Komédium 19 óra: Befogad és kitaszít a világ
Madách Színház 19 óra: A virrasztók (Les Veilleurs)
Magyar Állami Operaház 19 óra: Bánk bán
Magyar Színház 19 óra: Godspell, 19.30: Kétágyas szoba
Nemzeti Színház 19.30: Az ember tragédiája
Nemzeti Táncszínház 19 óra: A tizedik vőlegény
Pesti Színház 19 óra: A dzsungel könyve
Radnóti Színház 19 óra: Patkányok
Thália Színház 19 óra: Requiem, 19.30: De mi lett a nővel?
Új Színház 19 óra: A falunk rossza
Vígszínház 19 óra: Sok hűhó semmiért, 19.30: Egy nő

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

MÚZEUMOK
Budapesti Történeti Múzeum: Liptói kőművesek Budapesten – 150 éves az Állami Nyomda (ápr. 8-ig)
Hadtörténeti Múzeum: „Béke poraikra…" (máj. 27-ig), Katonaapák, katonafiúk; Lovak a történelemben és a sportban – Bodó Sándor és [illegible] ényeinek kiállítása

Kristályok és katedrálisok kutatója

Kálmán Alajos akadémikus XVII. kerületiként az Erdős Renée-épülethez kötődik

Budapest XVII. kerületének díszpolgárát, Kálmán Alajost, noha a természettudományok művelője, sokan inkább mint művészettörténészt ismerik. A rendszerváltozás előtt szerepet vállalt abban a kerületi művészbarátok körében is, ahol a tiltott művészek is bemutatkozhattak. A megszüntetett csoport helyébe lépő Vigyázó Ferenc Társaság elnökévé választották, amelynek ma is tiszteletbeli elnöke.

LIGETI-SZABÓ LÁSZLÓ

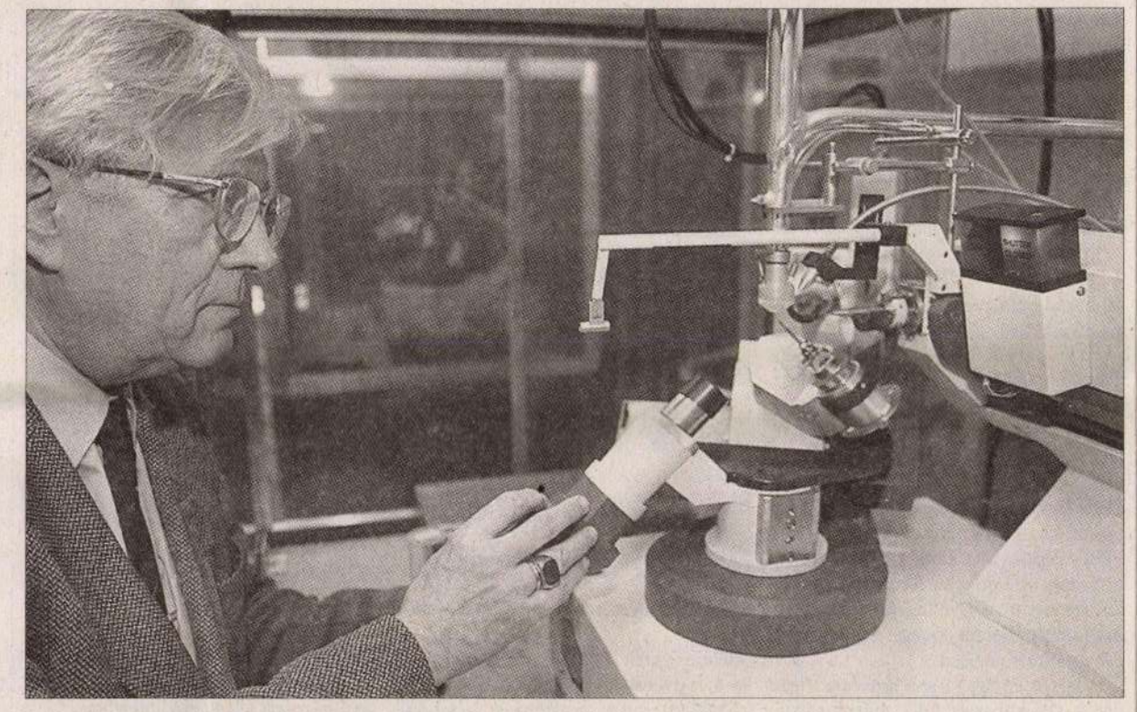

„Az értékeket kellene sokkal erőteljesebben propagálni Mammon helyett" FOTÓ: VÁNYI ÁKOS

Nemzetközi hírű kémikusból hogyan lett a katedrálisokról mindent tudó amatőr művészettörténész? – kérdezem Kálmán Alajost, a Magyar Tudományos Akadémia tagját, a kémiatudomány doktorát, Akadémiai- és Széchenyi-díjas tudóst.

– A természettudományos kutatás minden öröme és felfedezése túlságosan objektív, nem adja meg azt a lehetőséget, hogy önmagát is megvalósítsa az ember. Ezért gyakori a humán tudományokban való jártasság a természettudományok művelői között. Az ELTE TTK vegyészkarán végeztem, a tanulóévekben is nyitott voltam a művészetek irányába, de nem volt időm foglalkozni velük. A diploma megszerzése után rádöbbentem, hogy alig ismerem az ország múzeumait. Fanatikusa lettem a művészeteknek. Amikor kikerültem Moszkvába, Leningrádba, ott is a múzeumokat bújtam. Aztán jött az Olaszországba szóló ösztöndíjam, majd két évvel később Anglia, ahol egy teljes évet töltöttem.

– Hogyan sikerült Olaszországba, majd Angliába ösztöndíjat szereznie?

– A Kádár-korszaknak ebben a szakaszában már nem akasztottak, de a nem elvtársakkal keményen bántak. A kristályok szerkezetének ismerete nélkül nem lenne molekuláris biológia, de számítástechnika sem. Az olaszoknak 1966-ban volt számítógépük. Mai szemmel persze nagyon primitív, de a számításaimhoz feltétlenül kellett. Így sikerülhetett. A kristályok szerkezetének ismerni egy nemzet kultúráját, akkor erre a legjobb helyek a katedrálisok, ott megmutatkoznak a nemzeti karakterek. A katedrális nálam egyfajta megszállottság, a múlt évben „hét újat gyűjtöttem". Így már körülbelül százharmincról tartok előadásokat. Különben a kristályrácsok és a katedrálisok között bizonyos párhuzam vonható az ismétlődésnél.

– A XVII. kerületben nincsenek katedrálisok, de rendkívül intenzív művészeti élet – nem csekély mértékben önnek köszönhetően – igen.

– Először a kerületi művészbarátok köre alakult meg, ahol *Tóth Tibor* művészeti vezető „a három T" közül a tűrés és tiltás közötti művészeket mutatott be. A kiállításokon magas színvonalú, az „utolsó buszig tiszteletbeli elnöke vagyok. A kerületi épületek közül az Erdős Renée-házhoz kötődöm, a kiállításokat is itt rendezzük. A rákoskeresztúri német és tót falu helyén panelskatulyák nőttek ki. *Ceausescura* mutogatunk, de itt volt falurombolás. Kitépték az embereket az egyszerű, de humán környezetükből. Aztán rájöttek, közöttük terjed járványszerűen a szívinfarktus. Az ő életüket szerettük volna, szeretnénk valami széppel gazdagítani.

– A kerületben sok kirándulási lehetőség kínálkozik. Ön merre szeret sétálni, mit tapasztal, min elmélkedik ilyenkor?

– A Merzse-mocsárhoz járok, ami természetvédelmi terület. Korábban az Erzsébet-telep felé eső résznél egy lyuk tátongott a kerítésen, ott mentem be biciklivel, vittem a gyermekkoromat keresem itt, ahol az MTA erdészlakában születtem. És mit találok? „Zóna nélküli" lányokat és szemetet. A késő kádári gulyáskommunizmus, a vidám barakk legnagyobb bűne, hogy mindenki ott csalt, lopott, ahol elnézték neki, a mindent szabad, ha nem veszik észre elv uralkodott és rombolta az erkölcsöt. Mindenkit befröcskölt a gulyás leve. Ez vezetett oda is, hogy sokan a saját szemetüket közterületekre rakják. Hiányzik a valláserkölcsi oktatás. Félre ne értse, ez nem vallásosságot, még kevésbé vallási intoleranciát jelent, de jelenleg nincs erkölcsi értékrend. Ebben a szétzilált társadalomban hovatovább senki nincs tekintettel a másikra, mindezt alá is támasztják egyesek a túlhajtott liberalizmussal. Az értékeket kellene sokkal erőteljesebben propagálni Mam[illegible]lyett, hogy az óriási

AMAN, Johann építő

A pesti Német Színház

Johann Aman bécsi építészt bízta meg az udvar a tervek elkészítésével

A bécsi udvar Johann Aman építészt küldte Pestre, hogy mérje fel a Vigadó tér–Vigadó utca–Vörösmarty tér –Deák Ferenc utca közti területet az építendő Német Színház számára. A kettős épület tervsorozata – a színházé és a Vigadóé – 1807 márciusában készült el. A kivitelezéssel Pollack Mihályt bízták meg még ugyanebben az évben.

Osgyán Edina

A XIX. század elején Pesten építendő Német Színház terve egyértelműen jelezte, hogy a bécsi udvar erős hatást gyakorolt a magyar kulturális életre is. A nádor *Johann Aman* bécsi építésszel tárgyalt, akit az udvar Pestre küldött, hogy a színház és a Vigadó számára mérje fel a Vigadó tér–Vigadó utca–Vörösmarty tér –Deák Ferenc utca közti területet. Aman nem vette túl komolyan feladatát, a tervezés akadozott, noha a magyar Szépészeti Bizottmány jelentős összeget fizetett minden itt töltött napjáért.

A kettős épület – a színházé és a Vigadóé – tervsorozata 1807 márciusában végül is elkészült. A színház kivitelezésével *Pollack Mihályt* bízták meg még ugyanebben az évben. Több tervezet is megmaradt Aman munkái közül: így 1807-ből két alaprajz a színház és a Vigadó épületéről, valamint a két épület homlokzatterve.

Az alaprajz számos kivetnivalót hagyott maga után, ami azt jelzi, hogy a bécsi építésznek túl nehéz volt a rábízott feladat. Pollack Aman tervein akkor segíthetett volna, ha teljesen átdolgozza bécsi kollégája munkáit, ám a király jóváhagyása miatt ez lehetetlen volt.

A levéltári anyagok szerint noha az udvar mindvégig felügyelte az építkezést, és a költségvetést is hatóköre alá vonta, a költségeket teljes egészében Magyarország fizette. Ezért sem meglepő, hogy a kivitelezés során Pollack fokozatosan átvette a művezetést. Ezt már csak azért is megtehette, mert az alapozást – a bécsi udvar meglepetésére – határidőn belül és szakmailag is kifogástalanul levezette. A szakmai feladatok mellett egyébként a gazdasági ügyeket is intézte. Költségvetést készített a kőfaragó- és ácsmunkákra, és a kiadásokat megpróbálta lecsökkenteni. Valamennyi szervezés, ellenőrzés is a feladata volt.

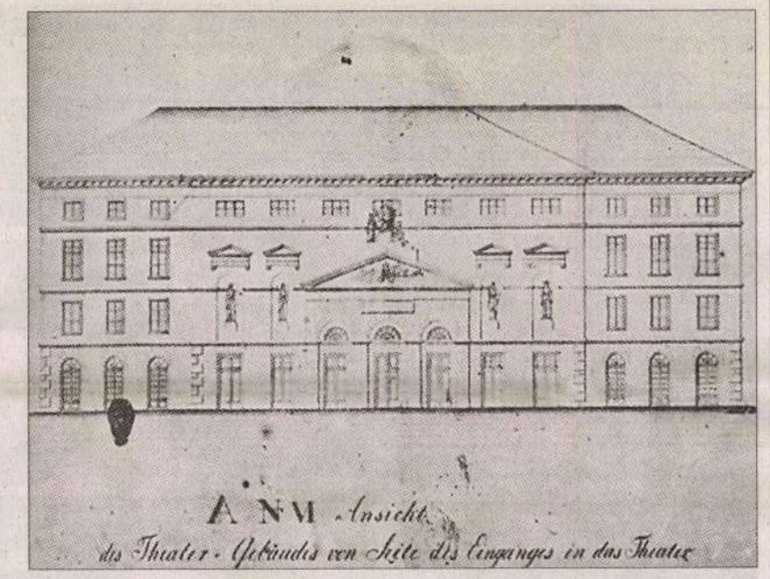

Pollack Mihály másolata az Aman-féle színházhomlokzatról

Pollack elszántsága az Amannal való baráti kapcsolatát fokozatosan mérgezte. A bécsi építész egyre féltékenyebben és irigyebben tekintett magyar társára. Egyre kevesebbet tartózkodott Pesten, sőt előfordult, hogy csak az udvar sürgetésére vett részt személyesen az építkezésen.

„E színházépítésnek tehát abban rejlik jelentősége, hogy Pollack önállóságát, nagy építési feladatok szervezésére és irányítására való rátermettségét bizonyítja, illetve ilyen képességei fejlődését előmozdítja" – írja *Zádor Anna* Pollack Mihály munkásságát feldolgozó kötetében.

A háborús események alatt a Szépészeti Bizottmány elmarasztalta Pollackot, aki jelentette, hogy a viszontagságos időkben nem tudja az ígért feltételeket – sem a határidőt, sem a költségvetést betartani. Sőt, a nádor egy bizottságot hozott létre az építkezés folyamatossága érdekében. Ennek ellenére kiárólag Pollack érdeme, hogy a színház – két év helyett négy év alatt – 1812-re elkészült. Ez a háborús viszonyokban, a munkaerőhiány és a megemelkedett anyagárak és munkabérek mellett elfogadható mértékű késésnek tekinthető. A színház 1847-ben leégett, s bár helyreállították, 1849-ben egy bombatámadás után megsemmisült.

A Vigadó építése az Amannal való hosszas egyeztetések miatt csak a bécsi mester halála után kezdődhetett meg.

Bertók Bertalan csudás holdbéli utazása

K O P O G T A T Ó

Szepesi Attila

Eleink szinte egyetlen olvasmánya a Biblia mellett a kalendárium volt. Évszázadokon át versengtek egymással ezek kiadói, és a különféle nevezetes vásárokon a „ponyváról" tíz-, sőt olykor a kapósabbakból százezer példány is elfogyott.

A kalendáriumok az esztendő napjainak, jeles ünnepeinek felsorolása mellett jó tanácsokat, jóslatokat, sőt az idő előrehaladtával szépirodalmat is közöltek. Fogalommá vált az először 1626-ban napvilágot látott Lőcsei kalendárium, de méltán vált híressé a XVIII–XIX. századi Győri kalendárium is. Utóbbiban a vándoranekdoták, regék és novellák mellett egy-egy szépirodalmi becsű írásmű is előfordult. Például az 1831 és 1837 között közreadott Nevezetes utazás, alcíme szerint: Bertók Bertalan, magyarországi születésű hajógubernátor csudálatos holdbéli utazása. A szórakoztató „gulliveriáda" – mai fogalmainkkal tán kisregénynek nevezhetnénk – szerzője sajnos ismeretlen.

Bertók, a mű hőse hajón kel útra és ismeretlen tájakra veti a vihar. Borfolyók és asszonyokat termő fák szigeteire látogat társaival, míg végül egy őrült orkán levegőbe emeli a hajót. Nyolcadik napon aztán „egy föld forma golyóbis" kerül elébük. Megérkeztek a Holdra, amelynek királya egy „boszorkányszél" idesodorta magyar férfiú volt, aki hadat visel a Nap királya ellen. A csatában bolhákon ülő íjászok, salátatollú madarakat nyergelő daliák, továbbá köleskásagombóc- és vöröshagyma-parittyások, hangyalovasok és káposztagomba-vitézek zúdulnak egymásra. A csata végeztével a hajósok elköszönnek vendéglátójuktól, és elindulnának hazafelé, ám útjuk ezúttal a csillagok közé veti őket. Szerencsére megtudják: csak a Mérleg csillagképen érdemes kikötni, mert a Baknál rossz a bor, a Bikánál (Vörös Ökörnél) meglopják az utazót, a Vízöntőn minden csupa posvány, a Halak csillagain pedig be nem áll a kofák szája.

Itt is, mármint a Mérleg csillagképben, mint mindenütt, ahová balsorsuk elveti őket, találkoznak magyar kalandorokkal. Az utazókat a korabeli hazai viszonyok torzképe fogadja. Korrupt vámhivatalnokok, lusta iparosok, kihízott hatalmasságok, műveletlen hivatalnokok. Amúgy az egész jó hangulatú kisregény hangjában szerencsésen elegyül a bolondozó kedv meg a szatirikus látásmód. Az is nyilvánvaló, hogy a szerző művelt férfiú volt, hiszen sok világirodalmi motívumot adaptált. Ismernie kellett *Swift* és *Defoe* remekműveit, de a középkori „földrajz" csudabogarait, továbbá *Homérosz* Küklopszbarlang históriáját meg a bibliai *Jónás* és a cethal legendáját is. Ezeket a történeteket – némiképp persze a maga kedvére formálva – felhasználja.

Nehezen és csak furfangosan sikerül végül megszabadulniuk az óriáscet gyomrából, ahol különféle népek, rákorrúak, vízi emberek, négylábú kutyafejűek és óriások élnek. Felgyújtják a hegyeket elborító hatalmas erdőket – mert a cet gyomrában hegyek és erdők is vannak –, továbbá a hajóágyúkkal addig ostromolják belülről a nagyra nőtt tengeri emlőst, amíg az kimúlik. Innen megszabadulva még bebolyongják sajtországot, a perlekedők és a zsiványok birodalmát, de az óriásludak szigetét is. Közben találkoznak *Cicero* barátjával és *Diocletianus* császár kertészével – a levegőégben más időszámítás évényes, mint idelent –, míg végül ezernyi ezer tragikomikus kaland után, amelyekből csak néhányat említettem, hazaérkeznek a földre.

Hangulatos olvasmány a „hajógubernátor" fantasztikus utazásának története. Hol bolondos, hol vitriolos. Egyszerre mulattató és elgondolkoztató. Több mint a korabeli kalendáriumok szokványos történetei és anekdotái. Írói műnek sem utolsó.

MDK

Amann és Pollák építészek

terve szerint 1847. fejezték be a Pesti Vigadó építését

Gárdonyi J: Az ujjászülető pesti Vigadó. M.N. 1962. okt. 12.

Aman

Repr.:

A pesti Vigado emeleti alaprajza.
ŻŚ/ŻŚ/Ø/ 260.o. 195. kép.

A pesti Vigadó keresztmetszete.
261.o. 197. kép.

Zádor Anna? Pollack Mihály. Bp. 1960.

Ámon Johann

1813-ban fejvet készített a Vigadó felépítéséhez.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3901

Aman, Johann

nevét említi a mai pesti Vigadó elődjének, a Redoute-nak tervezésével és építésével kapcsolatban

Czagány István: A Pesti Vigadó sorsa.

32-34. l.

Budapest, 1969. 8. sz.

M.D.K.

Aman, bécsi építész

nevét emliti a szerző, aki az első pesti Vigató kezdeti terveit készitette, melyeket azután Pollack folytatott és fejezett be.

Lengyel Géza: A szép mesterségek kezdete.
Ferenczy István sorsa.

Bp. 1964. 191 l. 14 t. 83-84. old.

Aman Johann MDK

1813-ból való Vigadó terve
1816-ban Pollack kap felszólitást az Aman-terv átdolgozására.

259.o.
Aman-Pollack ügy és Aman áskálódása Pollack ellen
260-262. old.

Zádor Anna: Pollack Mihály. Bp. 1960.

Aman János

MTK

Repr: A pesti vigadó / Redout/ épülete 1829-32.

Aman J.- Pollack M. müve.

Alt R. kőrajzáról, F.J. Sandmann könyömatg

1845.

87.o. 73. kép.

Borsos - Söder - Zádor : Budapest. Bp. 1950.

Aman János

Kénitett terveket az elsőpesti Vigadóra

Mátéka Béla: Emlékezés a pesti Vigadó
~~Csorna Antal~~: XIX. századbeli nincs
zenei múltjáról

Műemlékvédelem 1962 4. n. 225. l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányut

. . . . . .

MDK

Amman János

1807 ben mutatta be az egykor
Redout" terveit, a Szépészeti
"Bizottságnak.

Esti Hirlap 1957 jan. 22 2 old. 17. szám.

Aman János MDK

Pollack valószinüleg Aman Jánossal együtt tervezte a Sándor-, később Miniszterelnökségi palotát. /1806/.

A pesti Német szinház a Pollack által módositott Aman terv szerint 1808-12 között épült.

Az Aman féle Vigadó tervet 1816-ban dolgozta át Pollack-.

84-85.o.
Repr.: Sándor palota.
85.o. 70. kép.

A Sándor palota alaprajza.
86.o. 71. kép.

Borsos - Sóder - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Johann Aman épitész

Bécsi, 1811 ben a nádor szakvéle ményt kéri tőle, a Magy. Nemz. Mús épitésére vonatkozólag 274. old.

Fejős Imre: A Magyar Nemzeti Múzeum története 1802-1847. 267.o.

Folia Archaeologica. XVI.1964.Képzőmüv.Alap.Kiadóváll.Bpest.

Aman János

- Pollack Mihály: A miniszterelnökségi (Sándor) palota déli és nyugati homlokzatai en 1940-es évek elején (repr.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

157.1.

Aman János

- Pollack Mihály: A miniszterelnökségi (Sándor) palota déli homlokzata. Épült 1806 előtt. (repr.)
- A déli homlokzat középrizalitja (repr.)

Csoóry István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212

158. l.

Aman János

bécsi mester. Az ő tervei szerint, Pollack Mihály közreműködésével épült 1805-1806 között a volt Minisztertanácsházi, azelőtt Sándor palota.

gány István: A budavári palota és a Szent György épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép 157.l.

Aman, Johann

A budavári volt Sándor-palotáról, mint Pollack Mihály és Johann Aman remekéről beszél

Czagány István: A Sándor-palota.
Budapest, 1971. 2.sz. 48. l.

Aman János

Tervei szerint Pollack Mihály közre-
működésével épült fel az un. Sándor
palota a Szent György téren.

Tóth Endréné: Budapest Enciklo-
pédia, Budapest, 1970.

2891

AMAN János epitése

Sándor palota terveröje (?)

Dóry 1995 29

AMAN JÁNOS

Magyar Hírlap

Egy hónapot csúszik a Sándor-palota átadása

Két és fél milliárdba kerül a felújítás – A tükörterem ad helyet a majdani kormányüléseknek

Hamarosan véget ér a budai Várban a Sándor-palota újjáépítése, ahol a miniszterelnöki és kabinetiroda kap majd helyet. A rekonstrukció határideje 2002. március 15-e volt, az átadás azonban előreláthatóan egy hónapot csúszik. A munkálatok összköltsége 2,5 milliárd forint.

Dudás Éva

A Sándor-palota újjáépítéséről először 1993-ban határozott az akkori kormány, de pénzhiány miatt a kormányzati negyed kialakítása meghiúsult. Az épület helyreállítását 1997-ben kezdték, ám leendő funkciójáról akkor még nem döntöttek. 1999-ben határozott a kormány, hogy az épületben a miniszterelnöki kabinet kap majd helyet. A rekonstrukció 2000 augusztusában indult, az újjáépítés határideje 2002. március 15-e volt. Az átadás előreláthatóan egy hónapot csúszik, mert a téli hónapokban nem tudtak olyan ütemben haladni a munkálatokkal, ahogy tervezték.

Potzner Ferenc, a Sándor-palota vezető tervezője elmondta, hogy már csak az utolsó simításokat kell elvégezni az épületen, ám éppen ezek a legidőigényesebb feladatok. A falak ugyanis még sok helyen nedvesek, így nem tudják a díszítőelemeket, burkolatokat rögzíteni. A befejező munkák során teszik majd fel a biztonsági kamerákat, és a bejáratok elektronikus rendszerét is ekkor helyezik üzembe. A palota jelenleg kialakított térrendszere nagyjából megegyezik az eredeti terekkel, de a helyiségek nem minden esetben töltik majd be ugyanazt a funkciót, mint korábban. Kivételt képeznek ez alól a történeti terek, ahol mindent ugyanolyan formában állítanak vissza, mint az egykori palotában.

Bár néhány kiegészítés még hiányzik az épület külső falairól, bent, a kockakővel burkolt fűthető udvaron már szinte minden készen áll. Egyedül a Neptun kút nincs még a helyén, de a szobor már elkészült, és a helyszínen vannak a medence vörös márványkövei is. A déli bejárattól csigalépcső fut a kormányzati helyiségekhez. A falakat borító homokszínű műmárvány és a mennyezet stukkószerű díszítése már jól látható.

A szobát, ahol Teleki Pál miniszterelnök 1941-ben öngyilkos lett, tanácsteremmé alakítják Fotó: Czagány Balázs

A legtöbb helyiségben falikárpit idézi a múlt századi hangulatot. A kormányfői iroda fala ezüstösszürke árnyalatot kapott, nem így a miniszterelnöki pihenő, ahol az arany és a sötétebb színek dominálnak. Az eredeti tervektől eltérően a palotában nem alakítottak ki miniszterelnöki rezidenciát, csupán egy pihenőt, melynek három szobája egymásba nyílik, szinte közvetlen szomszédságban a miniszterelnöki irodával. A világítás még mindenütt hiányzik, de már készen vannak a fából, bronzból és kristályüvegből készült csillárok. A tükörteremben, vagyis az eljövendő kormányülések színhelyén a tükörtáblák már a helyükön vannak, a szomszédos Mária Terézia Teremből nyíló Gobelin Terembe pedig egy Magyarország és a Kárpát-medence természeti értékeit, tájait, állat- és növényvilágát bemutató gobelinsorozat kerül. A diplomáciai fogadások, aláírások a palota északi felében kialakított teremben történnek majd. A palota padlásterében raktárakat és kisebb irodákat alakítottak ki, az egykori istálló pedig – hasonló funkciót betöltve – garázzsá alakult. A szoba, ahol Teleki Pál öngyilkos lett, tanácsterem lesz.

A Sándor-palota helyén az 1260-as évektől a ferencesek kolostora állt, melynek lakói az 1500-as években hagyták el az épületet. Az ingatlant 1803-ban vásárolta meg gróf Sándor Vince, aki részben lebontatta az épületeket, és helyükre klasszicista stílusú palotát építtetett, valószínűleg a bécsi Aman János tervei szerint és Pollack Mihály közreműködésével – mondta el Szamkó Katalin a Budai Várgondnokság Kht. ügyvezető igazgatója. 1867-ben már a Pallavicini családtól vásárolta meg az állam miniszterelnökségi palota céljára, ám hivatalosan csak 1881-től töltötte be ezt a funkciót. Az épület a második világháborúban erősen megrongálódott, délnyugati sarka romba dőlt, s a nyolcvanas évekig üresen állt nyers téglahomlokzataival. Ekkor a Világörökség részeként nyilvántartott épületnek csak a homlokzatait állították helyre, teljes rekonstrukciója pedig – melynek összege 2,5 milliárd forint – előreláthatóan április közepén fejeződik be.

gkapja bizonyítványát – ezúttal azonban nem egy, hanem négy év munkája kerül terítékre.
ozás előtt a Political Capital kutatóintézet közreműködésével az egyes miniszterek
vesszük nagyító alá. Most aztán kiderülhet, ki hogyan látta el kormányzati feladatát.

rős ember és a hivatalnok

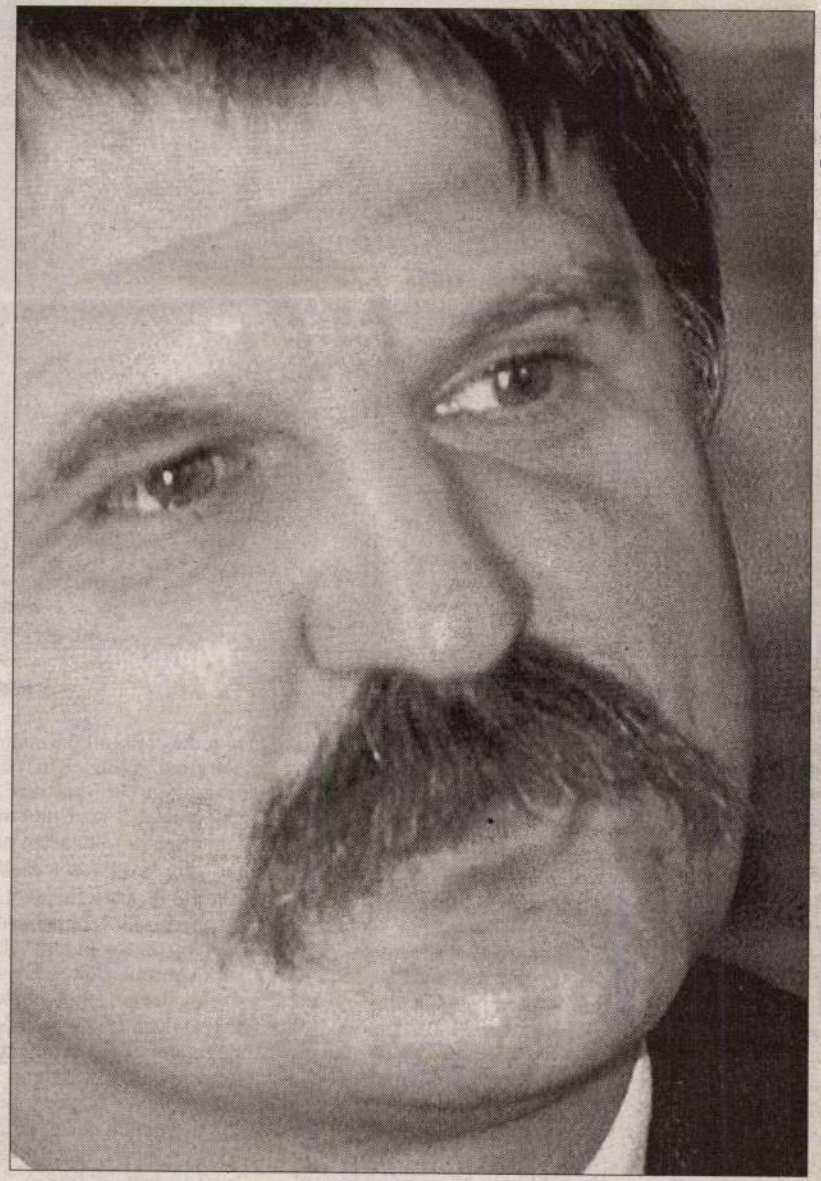

Fotó: Czagány Balázs

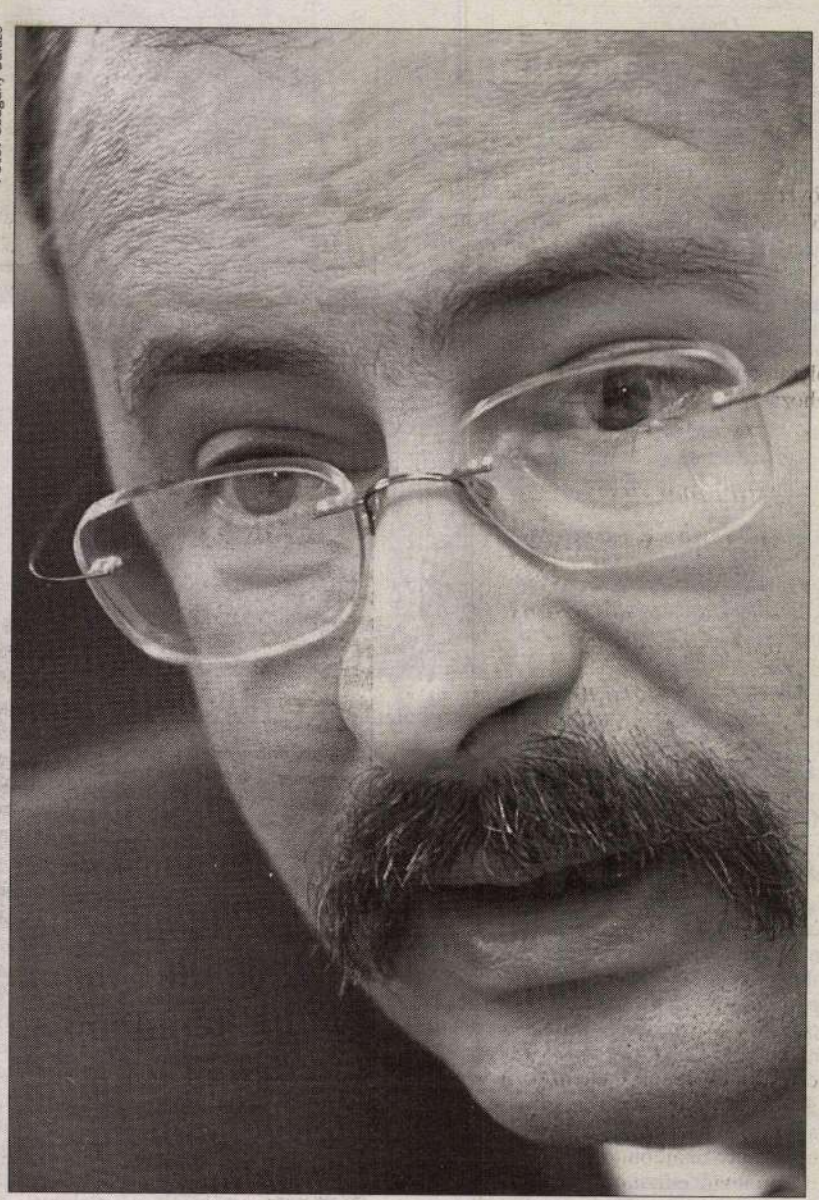

Fotó: Pélyi Nóra

M. D. K.

AMAN János építész

Bp., I., Krent György. lej 1-2. Sándor-palota. 1806. Pollack Mihállyal
(Repr. 144.)

Magyar építészet. Bp. 1954. 91. l. 285. l.

M.D.K.

Amian János épitén 19 n.

Részt vett a Sándor Mórics palotájának épitésében, melyet Pollack tervezett. A német minhán épitője. A Vigadóra is ad be tervet, de az elveszett.

Benedekné Győri Lujza: Az empire épitészet Pesten. Bp. é.n. 29, 30, 31.

M.D.K.

AMAN János építész

POLLACK Mihállyal Buda Sándor-pa-
lota (Bierbauer szerint)
Német szinkár Pollackkal

Művért. 1955. 1. sz.
Zádor Anna: A Pollack-kutatás
néhány problémája 6. l

Aman János

Sándor palota a várhegyen /Aman Pollack/

233.

Repr. Homlokzata
85.o. 70 kép.
Alaprajza
86.o. 71. kép.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1930.

M. D. K

AMAN János építész

Bh. Szent György tér 1-2. volt

Sándor palota (1866)

Társ tervező: Pollack M.

Gerő László: Magyar építészet hala-
dó hagyományai Bs. 1951. 51. l.

Oc. D. K.

AMANY épitész

Bp. Szt. György tér 1-2 Sándor-palota (1806) Pollack Mihalylyal

Gerő László: Építészeti stilusok.

Bp. 1957. 104. l.

M.D.K.

Amann - Pollack, építészek

tervei szerint épült várbeli sompás Sándor palota lebontása árán akartu Hausmann 1904-ben a Budai Várpalota Szent György téri szárnyát tovább bővíteni.

Czagány István: Müemlék-helyreállitási kérdések a Buda-vári palota ujjáépitésénél

Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf.3.sz.

197. old.

KDK

A bécsi Aman ,épitész

A korai XIX sz. hangadó épitésze.

Cikk a magyar épitészet kialakulásáról.
MMKE Közlöny. havi füzetei. 1925. II. évf. 4-6.sz.
37-41.l.

AMAN, Johann épitész M.[illegible].K.

bécsi udvari épitész / 1765-1834/

pesti Német Színház épitését ő kezdi el 1808-tól Pollack

Pollackal közös müvének tulajdonitva az egykori Sándor palota /1806/

Genthon-Végvári-Németh-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945. Bp. 1958. 26,30,32,62.l.

Annan
épitész

M.D.K.

A Gizella téren volt a német színészet palotája, amit Annan tervei szerint kivitelezték.

Dr Lechner Jenő: Budapest Műemlékei, Bp. 1924.
Dr. Lechner Jenő: Budapest műemlékei József nádor korá-
tól a Főváros egyesítéséig. 1881.

J. Aman, építész
[„udvari építész"]

A Pesti Német Színház tervezője.
1808. júl. 6-án történt az ünnepélyes
alapköletétel. (Most megtalállák.)

— : Pesti Theater

6,

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. febr. 9.

Aman

udvari építést bízta meg József nádor a Pesti Német Szinház felépítésére vonatkozó tervvel.

Hont Ferenc - Staud Géza: Kinházi kislexikon, Budapest, 1969.

3451

M.D.K.

Aman, Johann
/1765-1834/

Osztrák épitész .

az azóta lebontott pesti német szinház épitője

Lyka: A müvésztek történe e, Budapest 1965. 179.l.

AMAN, Johann, bécsi építész

A. Hofarchitekt – Bécsben igen elfoglalt mester – tervezte a pesti vízszházat, melyet építenek. (1810, 1179 l)

Preuberger Zeitung
(Genthon)

M.B.K.

AMAN, János épitész
Johann udvari épitész
Bécsből került Magyarországra.

Pesti Német Színház (1806-12)

Rados Jenő: Magyar Épitészettörténet Bp. 1961.

238,
241.
244. e.

Aman János

Kőszítette 1807. be – pesti német mihár tervezt; szerepét ismerteti

Czagány István: A pesti Vigadó épülettömbje. Építés-Építészettudomáyn, 197o /2.köt./, 173-268.l.

180-184.l.

M. D. K.

AMAN, Johann építész

(1765-1834)

bécsi udvari építész

Pesti Német Szinház terve

Az egykori Sándor-palota egyik mesteré-

-nek tartották

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-1945

p. 1962 26, 31, 32, 61.

Gentho

MDK

Aman János építész

Német minhán 1806-1811.

udvari építész

Rados J: A magyar klasszicista építészet emlékei. Bp. 1952 9

MDK

Aman János épitész

udvari épitész, a pesti német szinházra kap meg
bizást

Zádor A:A magyar klasszicizmus épitészeinek
társadalmi helyzete. Bp.1953 5o l. 6o,

MDK

Aman János épitész

1806-1811 német szinház. 1847-ben leégett.

Rados J: A magyar klasszicista épitészet hagyom
mányai. Bp. 1953 12, 13.

M. D. K.

AHAN János építész

A Pesti Német Színház tervezője
1812.-ben nyílt meg.

Z. S. Vogel 164,

Aman Johann

MDK

Egykori pesti Német Színház.

46.o.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

Johann Aman épitéz M.D.K.

bécsi

1808, a pesti német ninház, Pollack-
kal együtt

Kanyis, hag. mův. Bp. 1960 465

Aman, Johann MDK

A pesti Német Szinház-nak Johann Aman terve alapján valókivitelezésére Pollack kap megbizást 1807-ben, adminisztrativ épitésvezetőként Hild Vince szerepel.

Nem tudjuk eldönteni minő modositásokat eszközölt Pollack Aman tervén.

122.o.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

/Amán/ Aman, Johann MK

Repr:

Aman alaprajza a pesti Német szinházhoz.
123.o. / 74. kép.

Pollack másolata az Amen féle szinházhomlokzatról.
125.o. 76. kép.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. Bp. 1960.

MDK.

Aman, Johann

osztrák építész

(1765–1834)

A bécsi színházat és a pesti színházat építette, továbbá a bécsi Josephinum számos építményét tervezte.

Bermann Moritz: Österreich-Ungarn im neunzehnten Jahrhundert, Wien, 1884 350.0

Aman János MDK

A pesti Német Színház
és a Vigadó.

ZÁDOR ANNA : A magyar reformkor művészete.
Bp. 1961.

4.1.

Aman János, építész

A Vigadó második tervezője Aman volt, – alapozása csak 1898-ban történt meg.

Vigadó.

1980. III. 7. Televízió 21.40 /Zs/

MDK

Aman József épitész

Német szinház
Vigadó tervezése

Gerlóczy Gedeon:Pollack Mihály emlékezet Magyar Épitőművészet 1955.IV.évf.3-4.s z.138.l.

M.D.K.

Aman János, udvari építész

terveit fogadtér el 1806-ban egy a mai Vörösmarty-tér (volt Haas-palota) és a Duna part közötti területen építendő színház és tánc-terem részére. A színházat, melyet 1812-re Pollack Mihály fejezett be és épített fel, általában pesti Német Színház néven emlegettér. 1847-ben leégett.

Dr. Radnai Lóránt: A pesti Vigadó

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1966. XXI évf. máj. 20. sz.

915-919 old.

Arany János

(Emlékezés.)

Élet és Tudomány 1966. máj. 20.

A pesti bíráló. Dr. Radnai Lóránt

Aman János

A Nemzeti Muzeumot Hild ~~xman~~ János tervei alapján a Kossuth Lajos utca és Szép utca sarkán tervezték, De Aman udvari épitész tanácsára más telket kerestek s a tervvel Pollack Mihályt bizták meg. A biráló ként kijelölt Pietro Nobile udvari épitész Pollack tervén egyszerüsítéseket hajtott végra a mü javára. Pollack a belső terek kialakitásában fejtette ki azt a pompát, melyet tőle a homlokzaton Nobile megtagadott.

247.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1959.

Aman ~~Jean~~
épetész

M.D.K.

Aman bécsi udvari építész javaslat ára (helyezték) építették a Nemzeti Muzeumot a mai helyére a Szép utcai elgondolás helyett.

Dr. Lechner Jenő: Budapest Műemlékei, Bp. 1924.
Dr. Lechner Jenő: Budapest műemlékei József nádor korától a Főváros egyesítéséig. 185 l.

M. P. K.

AMAN János bécsi építész

Nemzeti Museum - terv felulvizsgálója

Pesti Német Szinház 1808 - tetejesi

Pollack 1812-ben

Pricsich Gábor. Bp. városépítésének

története ... Bp. 1960. 69. l.

Aman János építész

Tervei szerint 1808-ban megkezdték Pesten, a mai Vörösmarty tér és Vigadó tér közötti tömbben a Német Szinház és a Redout építését. A kivitelezést a fiatal Pollack Mihály irányította.

Czétényi Piroska: A megnyílt Vigadó

Budapest 1980/5

lásd: Fessl-nél

3.o.

HÍREK

John Mayall a búcsún

(MH) Június utolsó hétvégéjén ötödik alkalommal rendezik meg a budapesti búcsút. A szovjet csapatok kivonulásának évfordulóján tartott népünnepély idei sztárvendégei között üdvözölhetjük majd Shakin' Stevenst, a nyolcvanas évek rock and roll csillagát és John Mayallt, a fehér blues atyját, aki legendás Bluesbreakers együttesével éppen tíz éve koncertezett hazánkban. A harmadik fellépő rocksztár személyéről még folynak a tárgyalások.

Indul a parkolási társulás

(MH) Ismét reálisnak látszik az új parkolási rend idei bevezetése a Belváros északi harmadában, miután tegnap – két hónapos tárgyalás után – megtartotta első taggyűlését a Fővárosi Közterületi Parkolási Társulás. Ezen Demszky Gábor főpolgármester és Karsai Károly V. kerületi polgármester elfogadták a társulás szervezeti és működési szabályzatát és megválasztották a tisztségviselőket. A szervezet feladata elsősorban az Arany János–Bajcsy-Zsilinszky–József Attila utak által határolt városrészben mindenütt bevezetésre kerülő fizetőparkolók üzemeltetése lesz.

Megemelt támogatás Angyalföldön

(MH) A családok lakásvásárlásához, bővítéséhez vagy cseréjéhez nyújtott önkormányzati támogatás eddigi összegei kategóriánként 200 ezer forinttal emelkednek – döntött tegnapi ülésén a XIII. kerületi képviselő-testület. A helyi támogatás kamatmentes kölcsön formájában, a polgármesteri hivatal formanyomtatványán igényelhető. A törlesztési idő rászorultságtól függően, maximum 10 év lehet.

Erdőtakarítás a Föld napján

(MH) Szemétszedő akciót hirdet a Pilisi Parkerdő Rt. budapesti erdészete április 22-én, a Föld napja alkalmából. A szervezők várják azon iskolák, társadalmi szervezetek és magánszemélyek jelentkezését, akik az erdészet irányításával segítenének megszabadítani a budai zöldterületeket a felgyülemlett szeméttől. Az érdeklődők a programról az erdészet telefonszámain (176-2211 és 176-3532) kaphatnak részletes tájékoztatást.

Százéves grafikusművész köszöntése

(MH) Századik születésnapján köszöntötte tegnap Tarjáni Simkovics Jenő festő- és grafikusművészt rákoscsabai otthonában a XVII. kerületi önkormányzat nevében Barna Andor alpolgármester. Az alpolgármester átnyújtotta Göncz Árpád köszöntőlevelét is. A születésnapját ünneplő művész alkotásait a nagyközönség is megtekintheti az Erdős Renée-házban, a Magyar Nemzeti Galériában, illetve április 27-étől a Csók Galériában.

Civil Ferencváros

(MH) Április 22-én 10–14 óráig helyi egyesületek, társadalmi szervezetek, illetve alapítványok képviselői számára rendez fórumot a Ferencvárosi Művelődési Központ. A rendezvényen lehetőség nyílik a különböző szervezetek tapasztalatainak cseréjére. Jelentkezni április 15-éig válaszborítékkal ellátott levélben lehet a művelődési házban. (1096 Budapest, Haller utca 27.)

Jubilál a Budavári Iskola

(MH) Háromnapos rendezvénysorozattal ünnepli 25 éves fennállását a Tárnok utcai Budavári Iskola. Ebből az alkalomból tegnap az iskola tanulói nagy sikerű gálaműsort adtak, míg este a negyedszázad alatt itt végzett diákok találkozhattak egykori tanáraikkal. Megnyílt az iskola történetét megörökítő kiállítás is.

A főváros és a BKIK közösen privatizálná a Hungexpót

MH-információ

A Hungexpo privatizációjában közösen kíván részt venni a fővárosi önkormányzat és a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara (BKIK) – hangzott el a kamara tegnap tartott első küldöttgyűlésén. Megnyitóbeszédében Demszky Gábor főpolgármester is üdvözölte a vállalkozók és Budapest együttműködését.

Az elképzelések és az ÁV Rt.-vel folytatott tárgyalások szerint a vásárvárost két részletben privatizálnák – hangzott el a küldöttgyűlésen. A vásárok és kiállítások szervezésének 10-15 éves időszakra szóló jogát hagyományos módon versenyeztetné meg az ÁV Rt., a tenderen külföldi vállalkozók bevonásával együtt venne részt a BKIK. A területet, a létesítményeket és az infrastrukturális hátteret pedig egy közhasznú társaság – melyben helyet kapna a főváros és a kamara is – kapná meg az ÁV Rt.-től.

A küldöttgyűlésen az idei munkaprogram – és ezen belül a Hungexpo privatizációja – mellett szó esett a fizetendő tagdíjakról és a kamara költségvetéséről. Mint azt Tóth Imre, a kamara elnöke elmondta, néhány vállalkozónál úgyan nem aratott osztatlan sikert a tagdíj bevezetése, de sokan már befizették a rájuk eső részt, az 1,4 milliárd forintra tervezett összbevétel közel egyharmadát, 42 millió forintot. A tagdíj fejében számos szolgáltatás áll majd a vállalkozók rendelkezésére. Májusban nyílik a Kossuth téren az első regionális szolgáltató centrum, amelyet jövő tavasszal a Hungexpo 24-es pavilonjában egy 1000-1200 négyzetméter alapterületű másik követ. Az ide betérő vállalkozók naprakész információkat kaphatnak vámszabályokról, kamatfeltételekről, gazdasági és jogi változásokról. A regionális központokat követné a 23 budapesti kerületben felállítandó irodahálózat, amely a kamara elképzelései szerint átvehetné az önkormányzatoktól a vállalkozói engedélyek kiadásának feladatát. Reményeik szerint ezzel – a minőség érdekében – szűrni tudják a leendő vállalkozókat.

• J. K. B.

Világi képzés egyházi egyetemeken

A hit nem kötelező

A fővárosban 15 egyházi felsőoktatási intézmény működik. Ezek legtöbbje vallási képzést nyújt diákjainak, mint például a Rabbiképző, az Evangélikus Teológia, A Tan Kapuja Buddhista Főiskola, a Baptista Akadémia. Polgári pályára mindössze két intézmény, a katolikus és a református egyetem készít fel, ahol bölcsész képzés folyik. Az egyházi intézményeket – bár kapnak bizonyos állami támogatást – az egyházak, gyülekezetek tartják fenn, s legtöbb esetben a hallgatók tandíjat fizetnek.

A rendszerváltás óta közkedveltek lettek az egyházi felsőoktatási intézmények. Tavaly az állami felsőfokú intézmények száma már csak kétszerese volt az egyháziaknak.

A népszerűséget igazolja az is, hogy míg az 1990/91-es tanévben alig több mint 1000 volt ezen intézmények hallgatóinak száma, addig a '92/93-as évben kétszeresére emelkedett. A két bölcsészkar a Pázmány Péter Katolikus és a Károli Gáspár Református Egyetemen jelentősen hozzájárul a hallgatók számának növeléséhez. Jelenleg a katolikus egyetemnek 688 tanulója van; az első évben 260 jelentkezőt vettek fel, az idei tanévben 300-at. Az újabb létszámnövelést csak az egyetemi falu fokozatos felépülése teszi majd lehetővé Piliscsabán, ahol ha teljesen elkészül 1500-2000 egyetemista tanítása válik lehetségessé.

Amilyen könnyű volt a rendszerváltás után egyházi egyetemek indítása, mára olyan nehézzé vált fejlesztésük. Az indulás a Pázmányon négy szakon történt: magyar, történelem, latin és szlovák. A következő évben már angol és német is indult, akkor ugyanis még viszonylag egyszerű és gyors volt az új szakok akkreditációja. Azóta 12 szakindítási kérelmet nyújtottak be, de közben megalakult az akkreditációs bizottság és a folyamat lelassult. Így az arab, héber, szociológia, finnugor stb. szakok hitelesítése még tart.

Nehezebb helyzetben van a Károli Gáspár Református Egyetemnek a Revicky utcában működő bölcsészkara az akkreditációk bonyolultsága miatt. Az iskola '93-ban kezdte meg első tanévét magyar, történelem, angol és vallástanári szakon. Az egyház több középiskolát is visszakapott az államtól, ahol nem voltak megfelelő tanárok; s a bölcsészkaron ezekbe szeretnének egyházi képzésű oktatókat nevelni. Ez nem jelenti azt, hogy az egyetemisták szigorú vallási keretek között tanulnak, hiszen egyfelől vallástól függetlenül nyernek felvételt, másrészt pedig, bár a vallás gyakorlására lehetőséget nyújtanak, az nem kötelező. Az egyetem erős kapcsolatot tart Hollandiával, így nem véletlen, hogy holland nyelv és kultúra tanulására lehetőség nyílik. A holland mellett japán nyelvi képzés is folyik. Az egyetem tervezi az oktatás bővítését filozófia és pedagógia szak indításával.

Folyik az úgynevezett creditrendszer bevezetése, amely a diákok tárgyi felkészültségének egységes súlyozásával megkönnyíti az összehasonlítást az európai egyetemek tanulóinak felkészültségével. Ezt a módszert alkalmazzák az Egyesült Államokban és Ausztráliában is, hazánkban idáig Pécsett és az ELTE-n próbálták gyakorlattá tenni.

A két bölcsészkart a szeptemberre tervezett 2000 forintos tandíj bevezetése nem érinti, mert a hallgatóknak már most is kell fizetniük, a Pázmányon 60, a Károlin 45 ezer forintot évente. Ezt az összeget ellensúlyozza a diákok havi ösztöndíja és húspénze, amit némi állami hozzájárulással az egyetemek fizetnek.

• Tóth Rita

Újjáépül a Sándor-palota

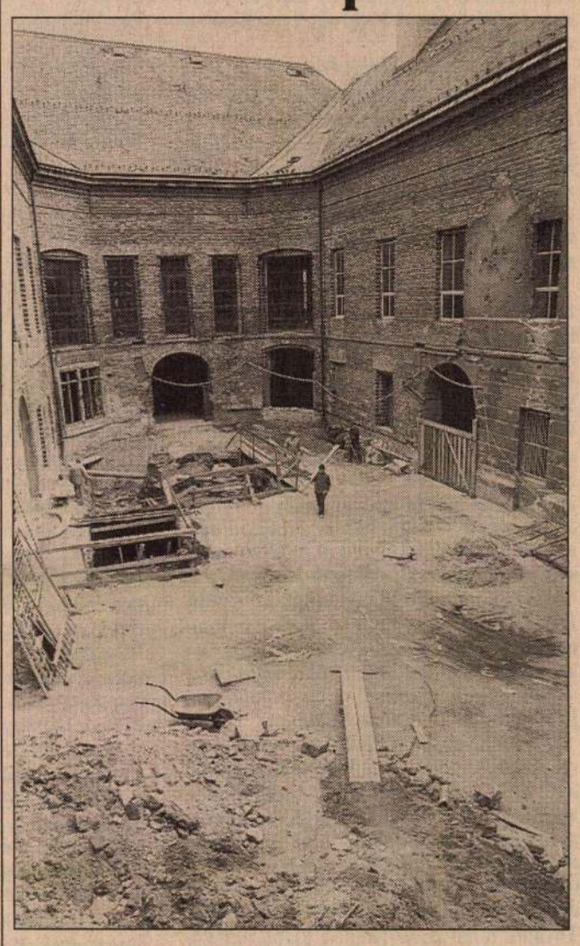

A romokból ismét palota lesz FOTÓ: SZIGETVÁRY ZSOLT

MH-információ

Két héten belül pályázatot írnak ki a Sándor-palota elsőként felújított, 300 négyzetméteres szárnyának hasznosítására – jelentette be tegnap Szamkó Katalin, a helyreállítási munkálatok koordinálására alakult titkárság vezetője.

A budai vár elhanyagolt, romos részeinek helyreállítása három éve kezdődött meg. A Dísz tér–Szent György tér, illetve a környező épületek felújítása, valamint a rekonstrukciót kísérő régészeti munkálatok tavaly lelassultak. Ebben az évben a költségvetés 100 millió forintot biztosított a helyreállítás folytatására. A korábbi évekhez képest szerény pénzösszeg csupán az ásatások befejezésére és a terület rendezésére elegendő. A negyed épületei közül egyedül a Sándor-palota egy részének felújítására biztosít fedezetet. A kívül már évekkel ezelőtt renovált egykori miniszterelnökség helyiségeit kulturális célokra kívánják hasznosítani, várhatóan kiállító- és hangversenyterem kap helyet a most elkészült épületszárnyban. A szakemberek a vár helyreállítási munkálatainak felgyorsítására új pénzügyi konstrukciót kívánnak kialakítani. A tőkeerős beruházók megnyerését megnehezíti, hogy a nagy értékű telkek, épületek hasznosítását az ingatlanok állami tulajdonának fenntartásával kell megoldani.

• Sz. A. J.

Igazi látványosság lesz az Ördögorom

Megújuló kirándulóhely Budán

MH-információ

A napokban megkezdődött az az egyévesre tervezett munka, amellyel a budai XII. kerületben található Ördögorom sziklafalát és két felhagyott kőbányáját teszik könnyebben elérhetővé. A fővárosi védettséget élvező két bányaudvar egyben földtani alapszelvény. A környezet rendezésével, a geológiai rétegződéseket és az egyes növényeket bemutató tájékoztató táblák kihelyezésével segítik az ide látogatók eligazodását.

A beruházás célja bemutathatóvá tenni a sziklafalakat, a bányaudvarokat, és egyben teremteni egy kulturált kirándulóhelyet. A jelenleg is meglévő, az orom gerincén húzódó jelzett turistautat egy rövid szakaszon az irhásároki oldalra is kiviszik, hogy a délnyugati panorámából is ízelítőt kapjanak a látogatók. Itt egy 5-6 méteres, fakorláttal védett teraszos kilátóhelyet alakítanak ki.

Ezenkívül felújítják az Evi Illés útról felvezető, jelenleg igen rossz állapotban lévő lépcsősort is, majd folyamatosan összekötik a különálló útszakaszokat.

A kirándulóterület fenntartása, gondozása az ígéretek szerint folyamatos lesz, a kiépítési munkálatokkal pedig a kivitelező, a Pilisi Parkerdő Rt. szeretne a tervezettnél előbb, lehetőleg már az őszi hónapokra elkészülni. A munka megrendelője és finanszírozója a fővárosi önkormányzat, az előirányzott teljes költség 4 millió forint.

• K. I.

Hamarosan osztják az új telefonkönyveket

MH-információ

A 180 ezer új adatot tartalmazó idei telefonkönyveket április 24-étől lehet átvenni a kijelölt postahivatalokban. A feleslegessé váló régi kötetek visszagyűjtését idén is megszervezi a Magyar Telefonkönyv-kiadó Társaság.

A telefonkönyv idén 720 ezer példányban készül és 620 ezer előfizető adatait tartalmazza. Rajtuk kívül hatvanezer titkosított számmal rendelkező előfizető kapja kézhez az áprilisi számlával együtt az átvételre jogosító kupont. Az előfizetők számára ingyenes névsor a február végi adatokat tükrözi.

A tavaly kiadott kötetek több mint ezer tonna papír felhasználásával készültek. Nemzetközi tapasztalatok szerint jó szervezéssel ennek a felét újra lehet hasznosítani. Ezt célozza meg az MTT telefonkönyv-visszagyűjtő akciójával, amelyben idén közel kétszáz iskola vesz részt. Ennek keretében a diákok begyűjtik az elavult könyveket, amelyeket kilogrammonként kilenc forintért vesz át az MTT-vel szerződött vállalkozó. A szervezők remélik, hogy a május 31-én záruló akcióban sikerül túlszárnyalni a tavaly őszi száztonnás visszagyűjtési rekordot.

Nagy Adrienn, a MTT értékesítési vezetője az ősszel megjelenő Arany Oldalakkal kapcsolatban két újdonságról számolt be: az egyik a márkanévjegyzék, amely segít megtalálni az adott márka forgalmazását vagy javítását végző kereskedők adatait. A másik újdonság a vendéglőbe járók eligazodását segíti elő az éttermek gasztronómiai csoportosításával.

• K. B.

A Cliens Kft., mint a Röviköt Rt. f. a., Pécs kijelölt felszámolója

PÁLYÁZAT ÚTJÁN

értékesíti a Röviköt Rt. f. a. alábbi ingatlanait a hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyakkal együtt.

1. Pécs, Közraktár utca 1. alatt levő raktár- és irodaépület összesen 10 936 m² területen. Az ingatlan a Röviköt Rt. f. a. tulajdonát képezi. Tulajdoni lap száma: Pécs belterület 11 701., helyrajzi szám: 3754/10.
2. Szekszárd, Sport utca 1. alatt levő raktár- és irodaépület összesen 4341 m² területen. Az ingatlan a Röviköt Rt. f. a. tulajdonát képezi. Tulajdoni lap száma: Szekszárd belterület 3894., helyrajzi szám: 3701/2.

Az ingatlanok a fentiekben megjelölt helyeken naponta 8—14 óráig megtekinthetők és informálhatók.

A pályázatokat 1995. április 21-én 12 óráig zárt borítékban, a borítékon „Pályázat" feltüntetésével a Cliens Kft. 7623 Pécs, Rét utca 18. alatti címére kérjük eljuttatni.
Pályázatbontás 1995. április 21-én délután 15 órakor lesz.
A pályázatok elbírálásáról a pályázókat a felszámoló 5 napon belül írásban értesíti.
A felszámoló fenntartja a jogot, hogy a pályázatot indoklás nélkül sikertelennek nyilvánítsa.

Több pályázó esetén az ajánlattól függően zárt liciteljárást tart a felszámoló. A sikeres pályázó szerződéskötés előtt, illetve liciteljárás esetén a liciteljárás kezdete előtt a megajánlott, áfával növelt vételár 20%-át mint bánatpénzt köteles letétbe helyezni. A bánatpénz a vételárba beszámít. A liciteljáráson sikertelenül részt vevő a bánatpénzt a liciteljárás befejezésekor visszakapja.

Felhívjuk a hitelezőket, a társtulajdonosokat és bármilyen igazolt módon elővásárlási joggal rendelkezőket, hogy elővásárlási jogukat a módosított 1991. évi IL. törvény 48. § (2) bekezdése értelmében a nyilvános értékesítésen gyakorolhatják.
Amennyiben elővásárlási jogukat ezen hirdetmény alapján nem érvényesítik, úgy az az elővásárlási jogról való lemondásnak minősül.

MH 4804

Székesfehérvár Megyei Jogú Város
polgármestere
Székesfehérvár, Városház tér 1.

Pályázati felhívás

A Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat közgyűlése 26/1995. (II. 16.) sz. határozata alapján a polgármesteri hivatal pályázatot hirdet

a Székesfehérvár 0557/1. és az 5030/9. hrsz.-ú, összesen 100 566 m² térmértékű, Feketehegyen fekvő földterületű ingatlan pályázat útján történő hasznosítására.

HASZNOSÍTÁSI FUNKCIÓ: vágóhíd, húsfeldolgozó üzem vagy más hasonló funkciójú ipari létesítmény.

A részletes pályázati kiírás megvásárolható a polgármesteri hivatal önkormányzati tulajdon-, vagyonkezelő és beruházási osztályán (Székesfehérvár, Városház tér 1. II. emelet 66. szoba. Telefon: 312-900/183 mellék) 4000 Ft + áfa ellenében.

A pályázatok benyújtásának határideje:
1995. május 8. (hétfő) 9 óra,
a fenti helyen.

A pályázatok nyilvános bontásának helye és ideje:
1995. május 8. (hétfő) 14 óra,
a polgármesteri hivatal II. emelet 63. szobájában.

A pályázat eredményhirdetésének ideje: a közgyűlés döntését követő 10 munkanapon belül, külön értesítés szerint.
A pályázaton való részvétel feltétele a részletes kiírás szerinti bánatpénz befizetése.

MH 4839

VÉGRE EGY VALÓDI

DIVATLAP.

Divat előtt egy fél évvel...

...egy lépéssel.

NEW YORK, PÁRIZS, LONDON, MILÁNÓ DIVATJA.

A legnagyobb divatházakat, azok legújabb kollekcióit magyar—francia nyelven bemutató féléves szakkiadvány.
A '95-ös tavasz—nyár, '95—'96 ősz—tél legfrissebb információi 160 odalon, 300 fotóval és rajzzal.
A novemberi Opera House Fashion Show rendezvényhez kapcsolódó nemzetközi **DIVAT-, FOTÓ- ÉS REKLÁMPÁLYÁZATRA** április 30-ig lehet jelentkezni. A beadási feltételek a Divat Világban olvashatók.
Kapható az újságárusoknál.

MH 4806

Aman, Teodor (1831-1891)

„Kalapos lislány" Vízfestmény 10 x 8 cm

Hagyatéki bélyegzővel. Védett. Kiáltási ár: 3500 ft.

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

Theodor Aman

olajfestménye: „Cesar Bolliac." 754. p.
reprodukció. 1850 körül.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc
a kortársak szemével, Budapest 1973. 5751

Ol. D. K.

Theodor, Aman festő (román)

Aradi Törtfest. 291.1.

Aman - Jean Edmond (1860-1936)

„Fürdèző nő" Pasztell papíron 45x38 cm

J. l. b. : Aman Jean (Szerelt) Védett.

Kikiáltási ár : 80000 Ft

BÁV 52.Képaukció katalógus Bp.1980.szeptember

JOHANN AMANDI, textilfestőmester

Az 5.függelékben a lőcsei festők céhlevelét találjuk 1715-ből.--A 6.függelék a lőcsei céhhez tartozó mesterek névjegyzékét tartalmazza 1608-tól 1869-ig.
E mesterek egyike volt:
76.- Johann Amandi, Leutschau. 151.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARABONA, A Xantus János Múz.Évkönyve, 16. Győr, 1974.

AMANT, Johann, pozsonyi üvegesmester

J.A., bürgerl. Glasermeister, 1 lév. fia meghalt.
(1777, 76. szám, 8.l)

—

U.az, † 48 éves korában, Pozsony, 1790 október 5.
(1790, 954.l)

—

Preßburger Zeitung
(Jentsch)

Ø Amant János

1825

l.

Ságüvegesipar

253. l.

224 Német festő: Kálvária

1522?

Nem!

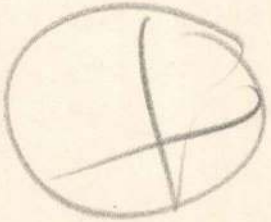

Amante Lukács, kőmüves

- ---

xEmlitve Emlitve Sopronban a Szt.Mihály templom keresz telési anyakönyvében.1694. 171.old

Csatkai Endre: Adalékok a soproni barokk festészethez s a müvészet egyéb ágaihoz III.Az ifj.Dorfmeister.Építészet,kőfaragók,szobrászok 168.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.23.évf.1969
Sopron

AMASUKELI, Elgudzsa

KINCURASVILI, Szimon: Elgudzsa Amasukeli. = Müvészet, 26, 1985, 9. 36 - 40., ill.

Iparmüvészet
Fém
Kerámia,üveg
Bútor
textil és viselet
Kismüvészeti technikák
Müvészeti oktatás,müvészeti szervezetek, intézmények
A müvészet határterületei
Szinház és látványosságok

Müvészekre vonatkozó irodalom

Mutatók
Szerzők
Kiállitási intézmények és kiállitóhelyek
Topográfiai

Textil és viselet
Kisművészeti technikák
A művészet határterületei
Szinház, látványosságok

UJKOR 1500 - 1800 / reneszánsz, barokk, klasszicizmus/

Építészet
Kertművészet
Várostervezés, urbanisztika
Szobrászat
Festészet,könyvművészet,rajzművészet,sokszorosított grafika
Iparművészet
Fém
Kerámia,üveg
Bútor
Textil és viselet
Kisművészeti technikák
Művészeti oktatás, művészeti szervezetek, intézmények
A művészet határterületei
Szinház és látványosságok

MDK

/Amat Viktoria Curam/

II.Mátyás [illegible] bronz emlékérme.

Ernst Muzeum plasztikai anyagának aukciója. Szobr.,
domb.müvek,plakettek,érmek.
Árv. Közlöny. 1939 jan. 1.rk.sz. Kat. 52.l.

M.D.K.

Ambelangh, mézeskalácsos m.

Bedy munkája emliti Győrben a XVII.-sz.-ból 434.o.

Heiner Mihályné: Művészi kézmüiparok Győrben. 429.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1965.
Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr.

MDK

Amberg Ferenc

A Meister-féle szappangyár pályázatán a II.
6000.000 koronás díjat Amberg Ferenc nyerte el

Magyar Iparművészet, 1924. 121.l.

M.D.K.

Amberg József

Különféle csipkék és teritők terveit bemutatja a lap kézimunka melléklete.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 1-7. XXI. évf. 45. ~~lap~~ sz. melléklete.

M.D.K.

Amberg József

Csipke terveit bemutatja a lap kézimunkamelléklete.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 8-14. XXI. évf. 46. sz. melléklete.

M.D.A.

M.D.K.

Amberg József

Különféle teritők, csipkék terveit bemutatja a lap kézimunka mellékletén.
Hat rajz.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 15-21. XXI. évf. 47. sz. melléklete.

M.D.K.

Amberg József

Teritők, csipkék, diványpárnák terveit hozza a lap kézimunka melléklete .

Szinházi Élet. Bp. 1931. dec. 6-12. XXI. évf. 5o. sz. melléklete.

M.D.K.

Amberg József

Receteritőmintájának tervét hozza a lap kézimunkamellékletében.

Szinházi Élet. Bp. 1931. nov. 22-28. XXI. évf. 48. sz. melléklete.

M.D.K.

Amberg József

A "Kézimunka" c. rovatot vezeti és ellátja kézimunkával készült tervekkel.
A tervek között a legkülönfélébb lakás diszitési, asztalnemü kézimunka felsőruhák, kabátok és egyéb tervek szerepelnek az egyes lapokban.

Szinházi Magazin, Bp./1940/ május 26. III. évf. 22. sz. 58-59. lap.

M.D.K.

Amberg József

Teritő-tervei, keresztöltéses háztartási cikkek ruha-tervek, szerepelnek "Kézimunka" c. rovatának keretében.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. szept. 3o. II. évf. 4o. sz. 46-47. lap.

.

M.D.K.

Amberg Józseg

Vezeti a "Kézimunka" c. rovatot és tervezi hozzá a különféle lakásdiszitési tárgyakat, kézimunkákat, teritőket, Kötött-kabátok és ruhák terveit.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. okt. 7. II. évf. 41. sz. 46-47. lap.

M.D.K.

Amberg József

A lap "Kézimunka" c. rovatát vezeti, s tervezi hozzá a különféle lakásdiszitési tárgyak, divat holmik, ruhák, fehérnemük rajzait.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. márc. 12. II. évf. 11. sz. 90-91. lap

M.D.K.

Amberg József

A lap "Kézimunka" c. rovatát irja és illusztrálja lakásberendezési, illetve diszitési tárgyak és divatholmik tervezésével.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. január 8. II. évf. 2. sz. 90-91. lap

MDK

Amberg Idaser

Plakettmtvéanett Kiéllitéa. Ármet Museum 1955.

Met.

MDK

Amberg József

Plakátmüvészeti Kiállitás. Ernst Muzeum 1953.
Kat.

MDK

Amberg József és Gáblik Antal ipm.
300 Kr. 1. dij

Az áll. sorsjáték plakátja... Magyar Iparmüvészet
1911. 8o. 1.

M.D.K.

Amberg József

A lap "Kézimunka" c. rovatát vezeti és tervezi hozzá a különféle lakásdiszitési, felnőtt és gyermekruha, valamint más terveit.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. május 21-27. IV. évf. 22. sz. 44. lap.

MDK

Amberg József

Résztvett az Ernst Muzeumban rend.Plakat - művészeti Kiállitason 1953-ban.

Plakátművészeti kiáll.1953.Kat.

Ambert József MDK

Szuperfoszfát a magyar föld mütrágyája!,plakát

Plakátmüvészet
Országos Magyar Tárlat
az Uj Müvészházban, 1929.

M.D.K.

Amberg József

"Kézimunka" c. rovatának keretében a lap bemutatja gyermekruha, kötött cipő, teritők terveit.

Szinházi Magazin, Bp. 1941. juli 2-8. IV. évf. 28. sz. 49. lap

MDK

Amberg József

a Janina cigarettahüvely- és papirgyár által hirdetett pályázaton félmilliós jutalomban részesült

Két érdekes plakátpályázat. Magyar Iparművészet 1924. 121.l.

M.D.K.

M.D.K.

Amberg József

A "Kézimunka" c. rovatban megjelent mintákat tervezte. Felső ruha, párnák, csipkék, teritők, himzések tervei, illetve rajzai.

Szinházi Elet. Bp. 1938. márc. 12.XXVIII. évf. 12. sz. 86-88.lap.

Amberg József

Békeáramlatok (1919) Tempera, 355 x 505 mm.

In nomine patrii (1918) Tempera, 305 x 280 mm.

Szerepeltek a kiállításon

Munkásélet. Kiállítás. Legujabbkori Történeti Muzeum. Kat. bev. Kiss Sándor. Bp. 1959. 48 l., ill.

15.l.

Amberg József

műveri beleplezik az egyházi szerepét a
háborúban és bemutatjál a háború
~~[illegible]~~ okát

Munkásélet. Kiállitás. Legujabbkori Történeti
Muzeum. Kat. bev. Kiss Sándor. Bp. 1959. 48 l.,
ill.

8.l.

M.D.K.

Amberg József

A "Kézimunka" c. rovatban a lap bemutatja a müvésznek XVII. századbeli magyar himzéstervét, keresztszemes bordürjeit és tüfestés terveit.

Szinházi Élet. Bp. 1938. julius 2. XXVIII. évf. 28. sz. 90891. lap

90-91. "

.D.K.

M.D.K.

Amberg József

Rózsa Gyuláné által szerkesztett "Kézimunka" c. rovatban közölt ruhák, kosztümök, kézimunkák és más lakásdiszitési tárgyak tervezője.

Szinházi Élet. Bp. 1938. febr. 27.-márc.5. XXVIII. évf. 1o. sz. 87-89. lap

MDK

Amberg József, ip,müv,

pályamüvét félmillió koronáért vásárolták meg.

A birálóbizottság ülése 1925. jul.28.-áno
V alamennyi pályamü nyolc napig volt kiállitva
Az Orsz. Magy. Iparmüv. Társulat zárlatán.

Reklámlapra hirdetett pályázat. /Miskolci Deichsel A. codronykötélgyár/. "Magyar Iparmüvészet. 1925. 131.

M.D.K.

Amberg József

Különféle kézimunka s más lakásdisz terveit közli a lap kézimunka melléklete.

Szinházi Élet. Bp. 1934. juni 3-9. XXIV. évf. 24. sz. kézimunka melléklet.

M.D.K.

Amberg József

Népmüvészeti himzéstervek, csipkék, butorvédő teritők terveit készitette a lap kézimunka melléklete számára.

Szinházi Élet. Bp. 1934. márc. 11-17. XXIV. évf. 12. sz. melléklet.

M.D.K.

Amberg József

Himzett gyermekruha, táblafüggöny, teaasztalterítő terve stilizált magyaros mintákkal a lap kézimunkamelléklete számára.

Svéd népi motivumokkal tervezett /Östergöttland vidékéről/ diszpárna-rajza is szerepel még a mellékletben.

Szinházi Élet.Bp. 1933. ápr. 3o. - május 6.
XXIII. évf. 19. sz. Kézimunkamelléklet.

M.D.K.

Amberg József

A lap kézimunkamellékletének állandó tervezője. Himzésmintákat, teritőket, csipkéket és más lakásdiszitésre alkalmas kézimunkákat tervez.

Szinházi Elet. Bp. 1933. febr. 26.-márc. 4. XXIII. évf. lo. sz. Kézimunkamelléklete.

M.D.K.

Amberg József

Lakásdisz terveit folyamatosan közli a lap kézimunkamelléklete.
Szőnyegtervek, teritők és más lakásdiszek tervei.

Szinházi Élet. Bp. 1933. január 8-14. XXIII. évf. 3. sz. Kézimunkamelléklet.

M.D.K.

Amberg József

A lap Kézimunkaivének csipke és más kézimunkaterveit készíti lakás diszítéséhez.

Szinházi Élet. Bp. 1932. nov. 2o-26. XXII. évf. 48. sz. Kézimunkamelléklet.

M.D.K.

Amberg József

Csipke, függöny, s egyéb kézimunkaminták terveit készíti a lap kézimunka melléklete számára.

Szinházi Élet. Bp. 1932. juli 17-23. XXII. évf. 30. sz. kézimunkamelléklete.

M.D.K.

Amberg József

Himzésminta és más kézimunka tervek a lap Kézimunkamelléklete számára.

Szinházi Élet. Bp. 1932. juli 3-9. XXII. évf. 28. sz. Kézimunkamelléklet.

M.D.K

Amberg József

Himzett vászonkészlet szines rajzát közli a lap./asztalnemü és butorhuzat tervek/

Szinházi Élet. Bp. 1933. szept. 24-3o.
XXIII. évf. 4o. sz./boritólap belső oldalán hátsó/

M.D.K.

Amberg József

Kézimunka tervei, népmüvészeti himzésmotivumai, teritők, függönyök és más lakásdiszek rajzait hozza a lap kézimunkamelléklete.

Szinházi Élet. Bp. 1932. márc. 20-26.
XXII. évf. 13. sz. kézimunkamelléklet.

M.D.K.

Amberg József

Lakásdiszek, teritők, diványpárnák, csipkék terveit késziti a lap kézimunkamelléklete számára az egyes példányokban.

Szinházi Élet. Bp. 1932. márc. 6-12. XXII. évf. 11. sz. melléklet.

M.D.K.

Amberg József

Függönyök, teritők, párnák és más lakásdekorációs terveket készit a lap kézimunka melléklete számára.

Szinházi Élet. Bp. 1931. dec. 20-26. XXI. évf. 52. sz. melléklete.

M.D.K.

Amberg József

Függöny, csipke, teritők terveit készíti a lap kézimunka melléklete számára.

Szinházi Élet. Bp. ~~191~~ 1931. dec. 13-19. XXI. évf. 51. sz. melléklete

MDK

Amberg József

4. M. plakát kiáll. 1961. Mncs.

M.D.K.

Amberg József

Csipkék, diszpárnák, teritők kézimunkaterveit hozza a lap melléklete.

Szinházi Élet. Bp. 1935. febr. 17-23.
XXV. évf. 8. sz. kézimunkamellékl et.

.

M.D.K.

Amberg József

Kézimunka-terveit bemutatja a lap fényképfelvételeken.

Szinházi Élet. Bp. 1937. febr. 21-27. XXVII. évf. 9. sz. 97. lap

M.D.V.

M. D. K.

Amberg József

Írja a „Rézimunka" c. rovatban megjelent cikkeket, illetve hérimunka leírásokat és tervezi a különféle vál tovatos hérimunkatéléret.

Szinkári Élet. Bp. 1937. juli 4-10
XXVII. évf. 28. sz. 94-96. lap.

M. D. K.

Amberg József

Kézimunka terocit s azok leírásait közli a lap „Kézimunka" c. rovatban.

Szinházi Élet Bp. 1937. juli 25-31.
XXVII. cóf. 31. sz. 92-94. lap

M. D. K.

Amberg József

„kézimunka" c. rovatot vezeti és tervezi a legkülönfélébt lakásdisszehet: szőnyeg, függöny, terítő, dinpárna magyar népmüvészeti és perzsa mintákat.

Szinházi Élet. Bp. 1937. aug. 1-7. XXVII. évf. 32. sz. 94-95. lap.

M.D.K.

Amberg József

Ágyteritő, abrosz és más csipkeminta tervei a lap kézimunkamellékletében.

Szinházi Élet. Bp. 1934. szept. 2-8. XXIV. évf. 37. sz. kézimunkamelléklet.

M.d.K.

Amberg József

Irja a „Kézimunka" c. rovatot és készíti hozzá a különféle lakásdiszitése tárgyak tervrajzát. A lakásberendezési, illetve disztárgyakon kivül ruhaterveket is készit.

Szinházi Élet. Bp. 1937. szept. 5-11. XXVII. évf. 37. sz. 94-95. lap.

.M.d.M.

Amberg József

Keltatás

Theisler György: Plakátművészeti ritkaságok a ....
Művészet, 1977. március - 2.oldal.

Amberg József – Czoholy Imre

Leányvásár, 1920

(repro)

Theisler György: Pbahátművészeti vitkáságok ...

Művészet, 1977. március – 2 oldal

Divánpárna minta

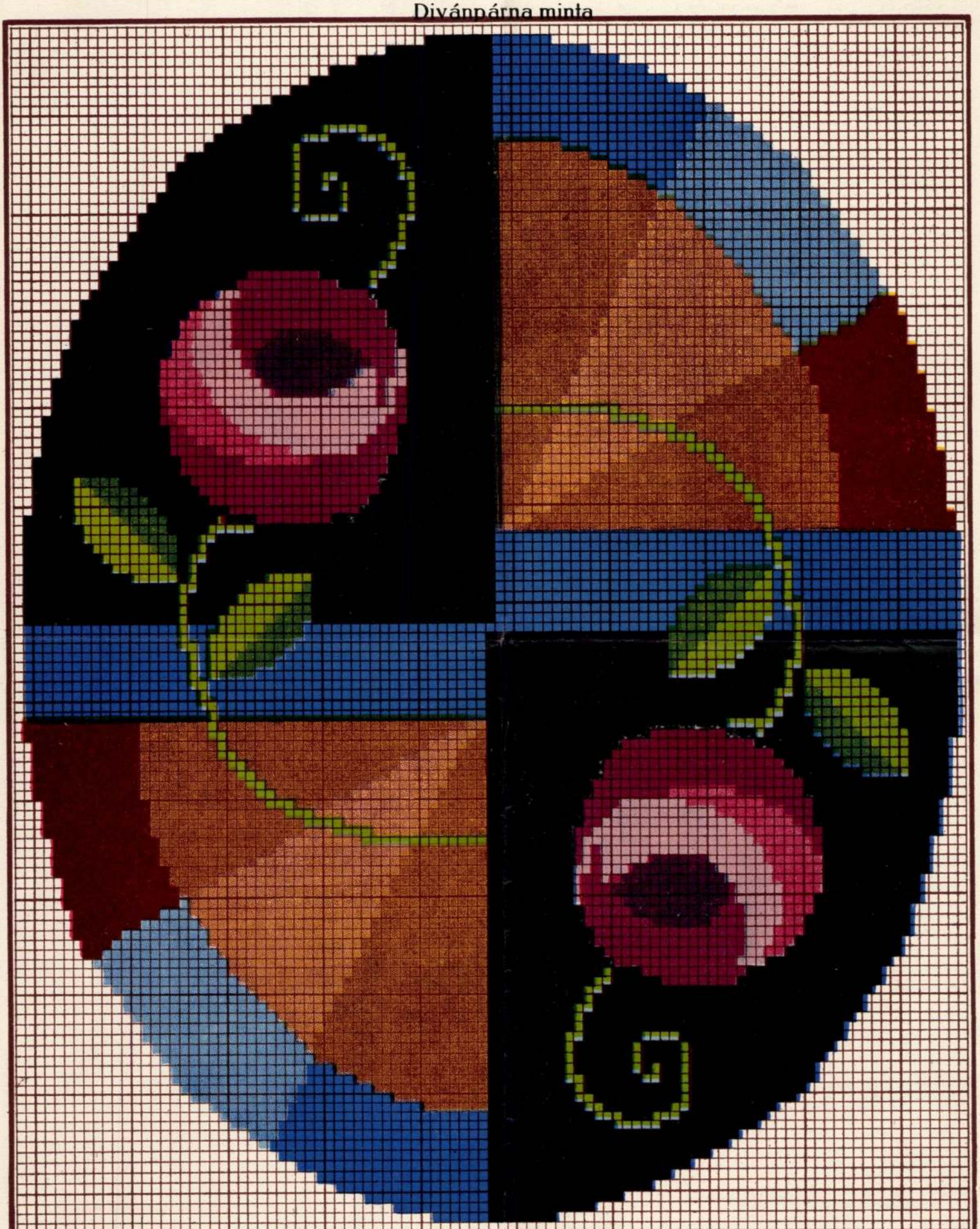

Ezen minta a MAGYAR URIASSZONYOK LAPJA eredeti terve. Tervezte: Amberg József iparművész. Utánnyomás tilos.

Penelop, vagy kongré alapon gobelin-, kereszt-, vagy kelimöltéssel készítve és teljes szálú Clark-féle »Horgony«-mulinéval hímezve, gyönyörű, modern divánpárnát kapunk. A Clark-horgonymuliné pompás színeivel legszebben juttatja érvényre a mintát, mert selyemfényét, eredeti színét használat, sőt mosás és vasalás után is megtartja. E minta dupla keresztöltéssel készítve is igen hatásos. Az elkészítéshez a Clark-féle »Horgony«-muliné következő színszámai szükségesek : 569., 571., 479., 507., 508., 5984., 5514., 695., 493., 495., 520. és fekete.

megaron

Amberg József

iparmúvész

Magyar Uriasszonyok

Lapja

1932. 33-ra

Amberg József
festő

Nemzeti Szalon

A m b e r g J ó z s e f.

1912. Őszi kiállitás. — Nemzeti Szalon

Üvegfestmény terv

Nagymarosi templom, temp.

Ablakon át, tempe.

Piros rózsák, temp.

1912. Téli kiállitás.

Néma táj, tusr.

Falusi részlet, temp.

Amberg József

„Leányvásár," 1920. Magyar Szinház
Amberg József-Czakaly Imre közös műve.
(repr.)

Művészet, 1977, 3. 4. old.

Amberg József

Amberg Rózsi
exlibrise.
Repr.
Magyar Iparművészet
1920. 37. l.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután $^{1}/_{2}$6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

NYOMTATVÁNY

Amberg József
ipartanácsi
Mil. 1890 dec. 22. Apest
laid
Ki-Kicsoda? 18.

úrnak

Budapest

DÁVID JÁNOS ÉS FIA
ÉPITŐMESTEREK H.
TELEFON: »József« 25—75.

Tekintetes Müemlékek Országos Bi

Kiváns

a Bálvány utca 21. számu bérházról 3

tatni és vagyunk

3 drb. fénykép.

Arnberg József

l.

Ipartanoda

1910-11.

2. tábla.

5. tábla

Amberg József

A m-kir. Lottójövedéki
Igazgatóság plakát- és
borítékpályázatán I. díj.

Értesítés 1910/11. 14. l.

T. 2532. III.

ill und Faciade Des zu Lugosch auf dem
itt. A. auf ein Stockwerk ganz neu zu-
ts szemlélhető és magyarázó szö-
as Quartier des Rentmeist in ers-
, Kamer und Kuchl és befejezése: 17.

. 70.1 : 43.3 cm.

Amberg József

Amberg József iparművész, VI.
Kazár-u 12. 426-107

Bptáob 1940. sept.
1942. jan.

fejlesszük hiveink lelki épülése érdekében.

Ettől a gondolattól indittatva, azzal a szeretetteljes kéréssel küldjük meg kegyhelyünk ismertetését kedves Testvérünknek, hogy tetszésszerinti ajándékával tervünket előmozditani kegyeskedjék. Élő és elhunyt jótevőinkért minden hónapban szentmisét mutatunk be a Boldogságos Szüz oltáránál.

Jótevőinknek és kedves hozzátartozóinak minden nemes szándékára a máriaremetei Szűz Anya áldását kérve vagyunk

szervita köszöntéssel:

P. Angyán M. Gülöj

házfőnök.

SIGIL. CONV. S. MARIAE IN EREMIS O.S.M. 1928.

Egyházmegyei hatóság 1610/1942. sz. engedélyével.

Arnberg József

Vejdir. jó eredm.

Optimist

1910/11. 16. l.

Pápa III. 35.

Amberg József

festő

1907 – 1910

Éminisk 1930.81.l

Illustráció

Amberg Ferenc:
Közl. Közlöny ben

1963.

Amberg Imre

butortervező

1927–29

Éminsk 1930. 81. l.

Amberg fivérek

o kiskunhalasi Csipkeház halasi csipkéinek tervezői.

Jonó Ákos – Vorák József: Halasi csipke, Kiskunhalas, 1969 651

211.

Ambert Gábor / művészettörténész

1978. IX. 7. 9.23. Petőfi - Vné -

Kalandozás a Felső-Tisza táján

-... holott ugyanannyiért külön papot is tarthattak volna. Csakhogy az újlaki földesúr - Ajtai László - nem nézte jó szemmel a gyügyeieket és mindent megtett, hogy ne járjanak sikerrel. Ez aztán végképp elkeseritette a gyügyei hiveket és mindenre elszántan a következő beadvánnyal fordultak az egyház megyéhez."Mi el megyünk még a gyülésra instálni a sokszor nekünk deliberáció engedett paptartásért. Ha adnak, becsülettel tartunk. Ha pedig nem találnak adni, úgy is soha isten úgy segélyen, soha többször ahhoz az anyához, aki minket méltatlan, annyit rugdosott és el is rúgott, sokszor vosszantván lelnkünket fenekig sértő beszédével, amely anya csak a mi szép fizetésnükkel akarván magának papot tartani, mert részéről soha igazán egy esztendőben sem fizetett meg a szegény papnak. Bizony soha vissza nem megyünk. És úgy segélyen, de soha ez életben Szent György napon túl Gyügyéről újlakra papért nem fizetnek./ Annyival is inkább, hogy Ajtai László úr irtóztató munkáját, épitett párókiánk ellen mozditani próbálta méltóságos földes urunk előtt. De ezt hiába valóvá tette kegyes földes urunk, istenes feleleto, én bizony nem háboritom, ha akarnak tartani, tartsanak!" A kemény szavú beadványnak meg is lett az eredménye. És 1767-ben a gyügyeiek megkapták a külön papot. Templomuk már régtől fogva volt. A XV. század második felében épült és hol szalmával, hol náddal, hol zsindellyel, hol tölgyva-eszkolával fedték be, 1767-ben készitettek bele deszkamennyezetet,1833-ban pedig karzatot. Jelenleg palával van boritva. Nemrégiben állitották helyre. A müemlékesek munkái nyomán egyes helyeken még az eresz alatt végig futó eredeti díszités, a sarkukkal kifelé forditott téglákból képzett mintázat is látszik. A templom ablakai délre néznek. A valószinüleg újabb keleti torony szerencsére nincs egybe épitve vele. A csöpp templomkert csupa virág, a túlso soron egy félig lebontott kemence égtelenkedik, mindezt van időnk alaposan megnézni, mert egyelőre nem tudjuk előkeriteni a templom kulcsát és várni kell. De megérte a várakozást. A kis templom kazettás mennyezete varázslatosan szép. Az egykori szentély közepén elhelyzett föliratos kazetta öntudatosan hirdeti, hogy "ez Isten házában lévő mennyezetet csináltatá a gyügyei reformáta szent eklézsia, a magok költségekkel, Isten dicsőségére. 1767. XII. októbris." Minden fontos, vagy annak vélt bibliai motivum megtalálható ezen a nyolcvan kazettán. Noé bárkája, Jakob létrája, a szent hal, amely itt a szakértők véleménye szerint Szamos és tiszai halak alakjában jelenik meg. Az egyházat szimbolizáló pelikán több táblán is megismétlődik. A titkot rejtő rózsa, sellők, olyan növények, mint a szőlő, a murok, a tulipán vagy a disztök. De a mester biztosan ismerte képről vagy a valóságban a pálmát is. Mert nagy élvezettel és észre vehető hozzáértéssel egész pálma erdőt festett az egyik kazettára. A fa máskülönben is kedvelt motivuma. Tiznél is több kazettán tér vissza hozzá. A csengerihez hasonló Napábrázolás itt is fölbukkan. De a motivum itt egészen más értelmezést kap. A négy évszakot jelképezi. A táblák jó állapotban vannak. Csak a széleken rongálódott meg néhány, egyet viszónt a 860-as, 70-es években az akkori lelkész lemeszeltetett. Nem templomba való! - mondta - és az utókor asak a környező táblák

alapján találgathatja, hogy vajon mit ábrázolhatott az inkriminált tábla. A megmaradt díszités, a szomszédos sellő lányt körül vevő mintázatra emlékeztet. Talán éppen a párja, egy vágyakozó sellő fiú volt idefestve, és a férfiassága, - vagy ahogy Heltai Gáspár irná - alkalmas koltója sikeredett túlságosan is élethüre. A karzaton ülő fiúk, a hosszu istentisztelet alatt bizonyára nagy élvezettel nézegették ezt a furcsa párt. És el tudom képzelni, hogy vasárnapról vasárnapra milyen megjegyzések jártak körben a bajszok alatt suttogva hogyan vihogtak össze. A nagy tiszteletü úr egy ideig türte. türte, aztán kiadta a parancsot, "le kell meszelni a szemérmetlen kansellőt! Az ilyesmi nem templomba való!" Az őskeresztyén időkben, mikor az új hitet még üldözték, és a mozgalom a szó legszorosabb értelmében földalatti volt, tiltott szertartásaikat elhagyott sirkamrák, úgynevezett katakombák mélyén tartották, az egyház hiveinek bizonyos konspirációs szabályokhoz kellett tartaniuk magukat. Nem vallhattám meg nyiltan hitüket. Csupán apró jelekből, jelzésekből ismerték fel egymást. Ilyen jel, szimbólum volt többek között a hal. Hogy miért éppen a hal? Már talán az is épp elegendő magyarázat lehetne, hogy Krisztus tanitványai közül többen halászok voltak. Nem is beszélve a hallgatókról. Az új szövetségben - ebben a népkönyvben - ezért fordul elő annyiszor a hal vagy a halászat motivuma. Gondolunk csak a három hal és a öt kenyér példázatára vagy a csodálatos halászatra! De már a héber és a görög mitológiában találkozunk jeles halakkal. A tengerbe vetett Jónást is egy cethal menti ki. És köpi ki Ninive közelében a lilehet prófétaságra. Az öngyilkosságba kényszeritett Arionť pedig egy delfin veszi a hátára, és viszi Tannaron partjaira. A keresztyén mitológia gyökerei tudva lévően egész keletig nyúlnak. India azokban az időkben koránt sem voltolyan távol az ókori Palesztinától, minthogy innen Közép-Európából a XX. század második felében látszik. És talán nem elképzelhetetlen, hogy Krisztus későbbi hivei is hallottak például arról a hindu mitológiai történetről, mely szerint Isten egy hal alakjában öltözve mentette meg az emberiséget a végső pusztulástól. A bölcs Manu - egyszer ugyanis szertartásos mosakodása közben - pirinyó halacskát meritett ki markával a vizből. A hal - ahogy az már a magyar népmesékben is történni szokott - könyörgésre fogta a dolgot. Manunak megesett a szive rajta, és vizzel teli kis korsóba tette a jószágot. Csakhogy ez a hal nem volt közönséges élőlény és olyan csodálatos gyorsasággal növekedett, hogy másnapra már kicsi lett neki a korsó. Következő nap a nagyobb tartályt is kinőtte. És nem tellett le sok idő, már új otthonában, a tóban is kényelmetlenül érezte magát. Dobj a tengerbe! Kérte ekkor a hal. Jobb lesz nekem ott. Az egyre ijesztőbb méretü hal aztán hálából figyelmeztette Manut a közelgő vizözönre és hatalmas hajót küldött megmentésére. Manu hajóra szállt, és az özönviz mondák szabályai szerint minden állatból és növényből vitt magával egy-egy párt. A viz rövidesen mindent elboritott. És semmi nást nem lehetett látni csak Visnut. Aki hatalmas, arany pikkelyü, egy szarvú hal alakját vette magára, hogy Manu, a vizből kiálló

erősithesse a hajóját. De a kötél sem volt akármilyen. Ezt a szerepet a hatalmas isteni kigyó Vasuki vállalta. A hinduk hite szerint igy mentette meg az emberiséget a pusztulástól, a hal Visnu. A hal a tenger mellett élő és halászattal foglalkozó népek képzeletvilágában mindig központi helyet foglalt el. És épugy az életet jelentette kés jelképezte, mint a földmüvelő népeknél a gabona. A szlávhóz hasonlóan a gabona a magyar népnyelvben is az élet szinonimja. A példákat még hosszan lehetne sorakoztatni, de talán ennyi is elég annak érzékeltetésére, hogy milyen ősi és általánosan ismert jelképről van szó és mi sem természetesebb, hogy az emberiséget megváltó Krisztus, aki többek közt azt is mondta magáról, hogy "én vagyok az élet", s az életet jelentő hal egyetlen szimbólumba ötvöződött. Mindezekhez az okokhoz azoban hozzájárult még egy véletlen is, bár nagyon valószinü, hogy ez a véletlen csupán későbbi tudós, népetimológiai magyarázat. A hal göörög neve ugyanis Iktüsz. És ez a szó nem más, legalábbis a kora-középkor teológusai igy értelmezték, mint egy görög mondat röviditése. Közönséges betüszó, mondhatnánk mai terminológiával, mint például a MÁV. A teljes mondat ugyanis igy hangzik: " Jezosz Krisztosz .... Szoté" azaz magyarul, Jézus Krisztus Isten fia megváltó. A szavak első betüit összeolvasva kapjuk meg a hal görög nevét. Mindezt csak azért kellett elmondani, hogy érthető legyen, miért épitették halformájúra a szamoskéri református templomot. A szamoskériek régóta készültek templomépitésre. Az épitőanyagot már meg is vásárolta az egyház, a helyszinre is szállitották, mikor jött az 197o-es árviz. Először csak készültséget rendeltek el. Később a gátakat is meg kellett erősiteni. A végszükségben azzal, ami a kezük ügyébe esett. A leendő templom igy épült bele a gátakba és adott oltalmat a falunak. Ezek után vállalta át a templomépités terheit az állam. A tervek elkészitésével Bachmann Zoltánt bizták meg és miután az egyház vezetői a terveket jóváhagyták, nekiláttak a munkának. Már az alapok sem formázták a szokásos templom alakot, de a falubeliek csak akkor kezdték el igazán csóválni a fejüket, amikor megkezdték a vasbeton szerekezet összeszerelését. A kedélyeket a falu papja, Bölcskei Géza azzal nyugtatta, hogy félig kész dolgokról nem szabad véleményt mondani. Várjuk meg a végét. Aztán az is elkövetkezett. A különös alakú templom elkészült és sokaknak nyilván egyáltalán nem tetszett, de mivel a helybeli pap és a városi püspök elfogadta, ők is igyekeztek, többen még talán most is igyekeznek, összebékülni templomukkal. A templomnak nincs tornya. A környék épitészeti stilusának szellemét idéző karcsú harangláb a templom előtt áll. Természetesen ez is vasbetonból. A stilizált harangot ábrázoló lábazatot sudár toronysisak koronázza. A csúcsáról pedig a halmotivumból kialakitott csillag hirdeti, hogy a templom a reformátusoké. A csillagot Bartha Zsuzsa iparmüvész tervezte. A templom a legelőnyösebb nézetből egyelőre még nem látható. A régi parókia épülete elfgja a kilátást, de már épül az új paplak, s rövidesen szabadon áll az új templom

a kis dombocskán. Körbejárjuk. Nézzük jobbról, nézzük balról ezt a valóban szokatlan alakú templomot. Mielőtt megfogalmaznánk kétségeinket a halat illetően, a tiszteletes úr megelőz bennünket és elmondja, hogy sokak szerint a templom nem annyira halra, mint Napóleon kalapjára hasonlít. Alaprajza viszont valóban halra emlékeztet. A szimmetrikus épületet szépen ívelt és változó vastagságú betonszerkezet fedi. A tető kétszeres görbülete, az egymással nem párhuzamosan futó vonalak, ahogy elmozdulunk, más és más ritmust adnak és lágyan rajzolják körül a templom harmónikus és stilizáltan leegyszerüsitett tömegét. Az ablakok, a belső térnek a megvilágitására szolgáló nyilások szinte észrevétlenül húzódnak meg a szerkezet és a fal között. Sötét vonalukkal légiessé varázsolják a két nehéz és tömör elem találkozását.

- A kazettás menyezetü templomoknak, amelyek utazóinknak olyan nagy élményt szereztek és ennek az útleirásnak vissza-visszatérő témái a mai Magyarország területén valóban itt van a hazájuk. Sürü előfordulásuk ezen az aránylag kis területen egyedülálló. Mindemellett kazettás menyezetü templomokat, ha elszórtan is, mindenütt találhatunk a Dunántúlon, elsősorban Somogy, Baranya és Veszprém megyékben, az egész északi peremkerületen is és az alföldi nagy mezővárosokban is maradt belőlük hírmondó. Mégis ma igazi hazájuk, őrzőjük ez a kis tábori zug, a valamikori Szatmár, Bereg, Ugocsa, Zemplén megyék területe. Az ismert festett menyezetek legtöbbje XVIII. századi eredetü, de a technika, a stilus sokkal régebbre nyúlik vissza. Kezdetét, hacsak a hazai forrásokat vesszük figyelembe, Mátyás király pompás budai palotájának reneszánsz kazettás festett menyezeténél kell keresnünk, amely olasz mintára készült. A királyi diszitést egyházi lakóépületeknél, apátságok, rendházak, főúri palotáknál egyaránt utánozták. A főúri épitkezések közül kiemelném a sárospataki várkastélyt, ahol I. Rákóczi György idejében festett menyezet készült, mint ahogy azt egy 1644-ben irt inventáriumban olvashatjuk. Idézek: "Amely palotát úgy csinálták képekkel, mint a fejérvári ebédlő palotát, az szép ház, de mivel a menyezetet nemigen száraz deszkákból kezdették csinálni, már hasadozni kezdett." A pataki kastélynál tehát a példakép a gyulafehérvári palota menyezete volt. A falusi festett kazettás menyezetü templomok legtöbbje, mint már emlitettük a XVIII. száazadból való. Ez a stilus a mai napig zömmel református templomokbanm maradt fenn, ezért a kutatók kezdetben úgy gondolták, hogy elsősorban a protestáns izlés szülöttei. Az utolsó időkben az egyházi iratok, egyházlátogatási jegyzőkönyvek feldolgozása során bebizonyosodott, hogy falusi templomainkban akár protestáns, akár katolikus volt a festett deszkamenyezet éppen olyan rendszeresen alkalmazott diszités volt, mint a falfestés. Valószinü, hogy virágkorát a XVII. század végén, a XVIII. század elején a török hódoltság utáni újjáépitéskor érte el. A kérdés szakembere Tombor Ilona azzal magyarázza a diszités prtestáns templomokban való megmaradását, hogy a pro-

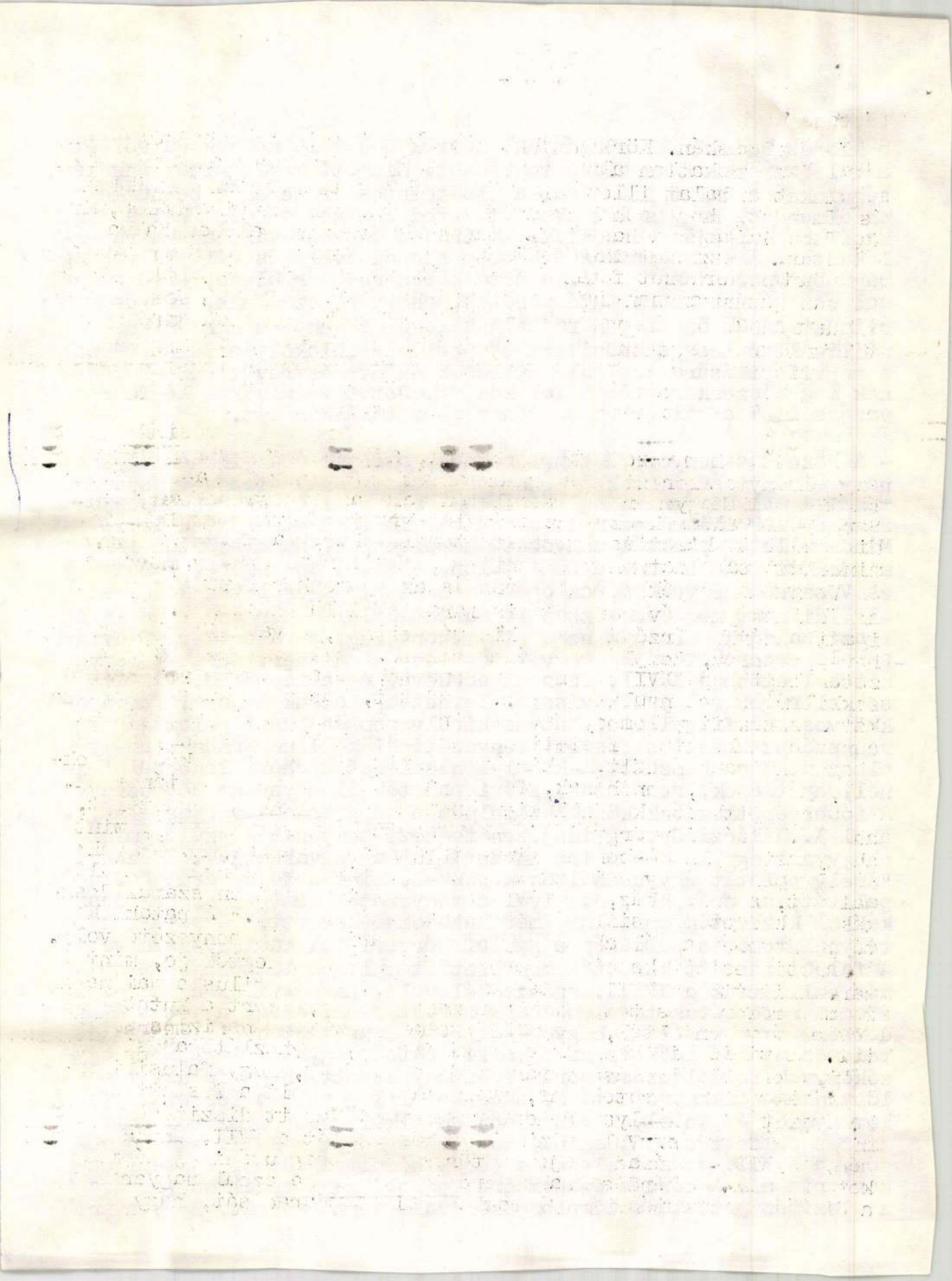

testáns egyházak szegényebbek voltak, s a vallás két tilalma csak ezt a diszités módot türte el. Az ellen reformáció új stilusa, a barok megsemmisitette a katolikus templomokban a röneszánsz stilust, mig a puritán senki által sem támogatott református gyülekezet nem törekedett új, s változatosabb diszitésre. De térjünk vissza szükebb vidékünkhöz! Mi lehetett az oka a nagy számu kazettás mennyezetek, haranglábak, tatics falu templomok megmaradásának? Ez a sajátosság a táj társadalmi és földrajzi helyzetéből, történeti sorsából adódik. Már földrajzi fekvése is indokolja, hogy kulturálisan is elsősorban erdélyi hatások érjék, s mint tudjuk, Erdély a reneszánsz stilus a fatemplomok, a festett mennyezetes épületek hazája. Az Alföld felé mocsarak, lápok határolták területünket, de Erdély felé nyitott folyóvölgyek vezettek. A török idők alatt a pártszinhoz tartozott ez a terület is, amely nekünk csak az erdélyi befolyást erősitette. A protestantizmusról, mint konzerváló tényezőről már szólottunk. És e táj a legprotenstánsabb vidéke az országnak. Az utolsó évtizedek elzártságá is meggátolta a gazdasági fellendülést, változatlanul őrizték szinte az elmúlt évekig házaik, templomaik régi külsejét. Ugy mondhatjuk tehát, hogy ezek a festett mennyezetü templomok egy nagy, összefüggő területnek, Erdély müvészi stilusának a peremén, annak vonzásában születtek meg, s a mai napig is azt őrzik. Kik voltak az alkotók? Sajnos pontosan meghatározni az asztalosfestők szükebb hazáját ma már nem lehet, a kelet-magyarországi festett asztalos munkák stilusa, minta kincse, szinhasználata arra enged következtetni, hogy valószinüleg Erdély felől érkeztek ők is. Az egyik, kinek nevét is tudjuk, Asztalos István, a Felsőbányai megkülönböztető nevet használta. Ha a régi céhleveleket olvasgatjuk, abból kitünik, hogy az asztalosoknak sok mindenhez kellett érteniük. A vizsga követelménye között szerepel az a kivánalom is, hogy az asztalos vizsga darabját remekét először vázban nyújtsa be a birálóknak, s épitészeti ismereteket is követeltek. Hogy mintáikat nem fejből rajzolták, arra is van adat. Fennmaradt egy XVIII. szaázadi levél, amelyben a képes könyvet keresik a palota megirására, vagyis azt, amelyik a palota mennyezetének, falának kifestéséhez kellett. A festők társadalmi helyzete nem volt egységes. Jobbágy, szabad polgár, megbotozható uradalmi alkalmazott egyaránt akadt közöttük. Erdély fejedelmei megbecsülték tudásukat. Két festő asztalosról tudunk akik nemességet kaptak munkáikért. A mennyezetek röneszánsz mináti, változatos rajzai nemcsak mint müvészeti alkotások értékesek. A hiedelem kutatók felismerhetik bennük egy rég letünt, mitikus világkép alakjait. Szegfüik, rózsáik, tulipánjai a szépen varró beregi asszonyok kendőiről mosolygnak vissza.

/Ének/

- Kalandozás a Felső-Tisza táján. Ambert Gábor utinaplójának III. része hangzott el. Néprajzi szakértő Morvai Judit volt.

Ambling, rézkarcoló MDK

a 17.sz. krónika-irodalmából ismeretes pest-budai rézkarcok jó része az ö tüje alól kerültek ki és más,nürnbergi kézmesterekéből.

Dr.Kremmer Dezsö: Heránszky Lajos könyvtára.II. Könyvtári Szemle. 1915.ápr.-aug. 111-119.l.

CARL GUSTAV AMBLING, ötvös rézmetsző

Neves frankfurti rézmetsző. Székesfehérvárnak 1688-ban történt visszafoglalásáról érem készült. Lazarus Gottlieb Lauffer érmet készitett róla. Nürnbergi ötvös volt. Ambling rézmetszetét vette mintául. 49.old.

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolásai XVII.századi emlékérmeken 46.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV.évf. 1955-1956. Akad.Kiadó, Bpest. 1956

CARL GUSTAV AMBLING, ötvös

CARL GUSTAV AMBLING, rézmetsző

Nürnbergi mester. Székesfehérvárnak 1688-ban történt visszafoglalásáról érmek készültek. A harmadik érem valószinüleg az ő metszete nyomán készült. Az érem képe: III. tábla 5. kép.

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolásai XVII. századi emlékérmeken 46. old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV. évf. 1955-1956.
Akad. Kiadó, Bpest. 1956

CARL GUSTAV AMBLING, rézmetsző

Nürnbergi mester. Székesfehérvárnak 1688-ban történt visszafoglalásáról érmek készültek. A második érem az ő metszete alapján készült. A metszet képe: III. tábla 7. kép. Fekete repr.

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolásai XVII. századi emlékérmeken 46. old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV. évf. 1955-1956. Akad. Kiadó, Bpest. 1956

CARL GUSTAV AMBLING, rézmetsző

Nürnbergi mester. Székesfehérvárnak 1688-ban történt visszafoglalásáról érmrk készültek. A második valószinüleg az ő metszetéről.-Hátlap:EX VOTO HVNGARIAM SVBIGIS LEOPOLDE LEVASQUE/=1688/. Két sas által huzott diadalkocsiban I. Lipót és József törökökön gázol keresztül. A kocsi fölött csillag-aureolás angyal koszorut tart I. Lipót feje fölé.-A perem fölirata EST REGUM COGNATA POTENTIA CAELO.-Magy. Nemz. Muz. ezüst, 49.5 mm. 44.58 gr. III. tábla 5. kép. 47. old

FITZ JENŐ: Székesfehérvár árbázolásai XVII. századi emlékérmeken 46. old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV. évf. 1955-~~1956~~ 1956. Akad. Kiadó, Bpest. 1956

CARL GUSTAV AMBLING, rézmetsző

Székesfehérvárnak 1688-ban történt visszafoglalásakor készitett emlékérem Ambling egy rézmetszetére vezethető vissza, amely Birken Der Donau-Strand c. 1683-ban megjelent Nürnbergben ujra kiadott müvében jelent meg. III. tábla 4. kép. Fekete repr.

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolása XVII. századi emlékérmeken 46. old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LIV-LV. évf. 1955-1956.
Akad. Kiadó, Bpest. 1956

CARL GUSTAV AMBLING, rézmetsző

Nürnbergi mester. Székesfehérvárnak 1688-ban történt visszafoglalására készült egyik érem, melyet Georg Haut: Hautsch és L.G.Lauffer vésett két metszetre vezethető vissza. Az egyik Birken Der Donau-Strand c. 1683-ban Nürnbergben kiadott müvéből ismert. Ennek metszeteit Amblingnak tulajdonitják. /III. tábla 4. kép./ A többi, későbbi metszet ezt másolta. 48. old. 9.-10. jegyz

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolása XVII. századi emlékérmeken 46. old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY. LIV-LV. évf. 1955-1956. Akad. Kiadó, Bpest. 1956

CARL GUSTAV AMBLING,rézmetsző

Nürnbergi mester.Székesfehérvárnak 1688-ban történt visz
szafoglalásáról érmek készültek.A második valószinüleg
az ő metszetéről készült.äElőlap:EXITIUM TVRCIS ANNOTAT
REDVX/=1688/äSzfehérvár madártávlatából,a háttér hegyei
fölött sugárzó nap és fogyó hold.A hold fölött LUNA SVB
VMBRAS.-A szelvényben ALBAREGALIS RE/CVPERATA 9/19 MAY/
1688. 47.old.

FITZ JENŐ: Székesfehérvár ábrázolása XVII.századi
emlékérmeken 46.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY.LIV-LV.évf. 1955-1956.
Akad.Kiadó,Bpest. 1956

MDK

Ambling Karl Gusztáv

Rab /Győr/, rm.

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Ambling , Carl Gustav. MDK

Rézkarc:"Offen..... 23 Aug.-2.Sept. Ao 1686..."

A budai vár ostroma É felől.

52.o. 134. /// szám.

/dr.Kelényi B.Ottó/:Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában.1683-1718. 86 o. és 16 mell. Bp. 1937.

Ambling, Carl Gustav.

"Ofen v. Pest" rézkarc

Buda és Pest látképe Északról

27.o. 12. sz ám.

/dr. Kelényi B.Ottó/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. Bp. 1937.

Amblin[illegible],/Carl Gustav von/ [illegible]

A sok Buda-ostroma-képek közt az ő déli ábrázolása kiválik.

15.o.

/Dr. Koldyi B.Ott?/: Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában. 1683-1718. Bp. 1957.

Ambling , Karl Gusztav

MDK

Birkennek 1683-ban megjelent munkája ban /!?!/ megjelent finom metszet mesterének tartja Kremer Dezső.

12.o.

/dr. Kelényi B.Ottó/:Buda és Pest grafikus ábrázolásai a visszafoglalás korában.1683-1718. 86. és XVI.o. Bp.1937.

M. D. K.

AMBLING, Gustav Karl metszelkészítő

Metszetek Birkenstein: Ertz-Hertzögliche Handgriffe des Zirkels und Linials. 1698. c. művéhez

Gerő: Magyarországi várépítészet

Bp. 1955. 436. l.

MDK

Ambró Ferenc
nyomdász

Vácon kezdműködni mint első nyomdász 1770 előtt engedély nélkül, csak 1776 ban kap Maria Terézia kir. nőtől zabadalmat.

Firtinger Károly: Hazánk könyvnyomtatói. Grafikai Szemle 1893. 2 z. 22 l.

megírva

Ambró Ferenc

Ignác

váci nyomdász

1775

l.

Tragor Ignác

Vác multja és

jelene - Vác

1928

101, 102. l.

irja tapasztalatait. Egy gazdag gobelin ez, beszegve két hatalmas folyó

kőkortól kezdve állandóan lakott helye volt a történelemelőtti idők emberének. Halászati ősszerszámai, a különféle alakú hálónehezékek, csonthorgok, szigonyok, amellett szólnak, hogy abban az időben a Duna-Dráva kiöntései sokkal közelebb estek a Mecsek aljához s így lakosai nagyobb mértékben foglalkozhattak halászattal. Viszont a bronztárgyak gazdag változata, kezdetleges és tökéletesebb kidolgozása, öntőmintáinak változatossága, kétségtelenné teszi, hogy bronzkultúrájú népének százados fejlődési folyamata itt ment végbe a Mecsek tövében. Itt készítette bronz eszközeinek, fegyvereinek egyrészét. Itt fejlesztette ki keramiai művészetét. Ősfoglalkozásain kívül már művelte a földet is és annak termését apró, itt készített bronzsarlóival aratta le.

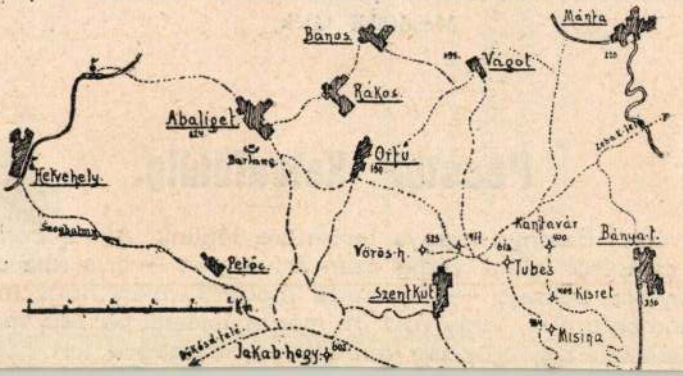

Ambró

váci könyvkötő

1780-ascvek

l.

Magyar Könyvszemle

1926-299 l.

Gárdonyi Albert:

Régi pesti könyvkeres-
nedők

Ambró Ferenc Ignác

A pesti Landerer-nyomdában tanulta ki a nyomdászmesterséget; 177o-ben Vácott nyomdát létesitett. A mühely termékeiből a váci Vak Bottyán Muzeum kiállitó termében gazdag bemutató volt.

Magyar Grafika; 197o.5.sz.29.l.

AMBRÓCZI Sándor szobrász (1903-)

Az Északi temető ravatalozójának dombormüveit készitette ld.

FAZEKAS Árpád - SZEKRÉNYES András: Nyiregyháza temetői. Nyiregyháza : Sz-Sz-B.m. Temetkezési Váll., 1990

18.p. ill.

Ambrócyné Tovai Olga

A VIII kerületi pedagógus képzőművészek tárlatán szerepelt, 1975 november 14-dec5 között a Józsefvárosi Müvelődési Ház Helytörténeti kiállitásán

Rajztanitás 1976/2/32

FK: Kiállitások

AMBRÓCZY Iván (1904. júl. 7) drámaíró, újságíró

SzL 1994. 23.

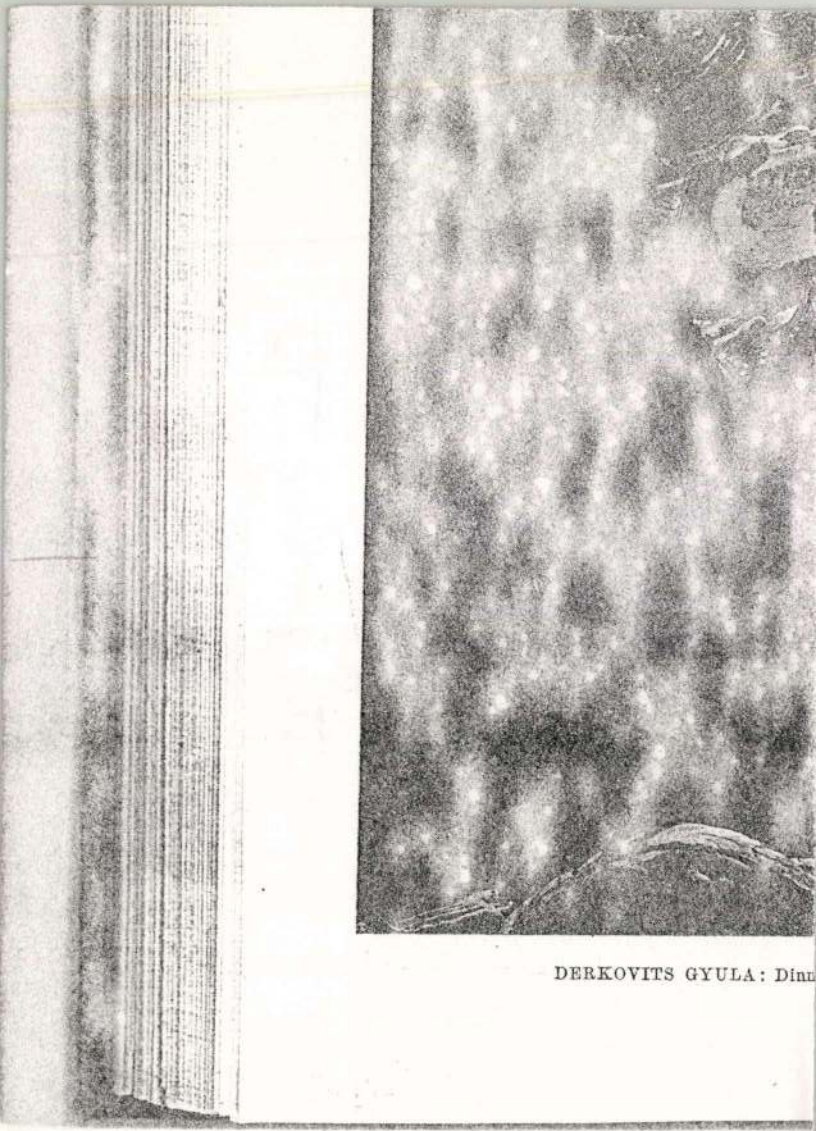

DERKOVITS GYULA: Dinn

negriva

Ambrogio de Cappo

épitaire

l.

Cappo, Ambrogio de

alatt.

✓

lattam

...ása már meglehetösen sürgös,
...en tisztelt Előadó úrat, szivesked-
...talványozását Förster báró ur-

...ic

Kiváló tisztelettel
hive
[illegible]

Ambrogio di

Cappo

costruttore

Budrio

46. l.

Thieme - Becker

non ismeri

	20. fr.	"	"
	40. fr.	Edit. du Cercle d'art	
	40. fr.	"	"
ance	495. fr.	G. Le Prat	
	590. fr.	"	"
rance	575. fr.	"	"

5120. fr.

5080

még hosszú ideig kiváló kép-
kultuszát. Legelső jogászaink,
tartoznak. Vannak humanista
, Schaeseus Keresztély, Láskai
zky János, a termékeny Bocatius
n irodalom azon korbeli külföldi
dós, költő saját nyelvén szólítja

icziónak köszönhető.
et polgársága, utána a magyar
népiskolát s a szent könyveknek,
az előbbit kultiválták.
lmény is, hogy az ország kor-
ból főurak és főpapoktól mind-
kezébe ment át. Velük s általuk
g hitt volna valaki, a XVI. század
yvet olvas a fejedelmen kezdve

ől a protestantizmus terjesztői,

iskolai könyvek. A hitélet eme-
MJÁTHI BENEDEK, Szt. Pál leveleit

donkép csak gyűjteménye a
Verbőczi az országgyűlés me
compilátor, korának egyik legk
egyéniségének bélyegét; felfogá
zésre juttatta bennük a magya
iródott s először (1517-ben) e
megmagyarosodása azonban i
(467. ábra). Ezt előbb VERES BA
zölte (1565), majd jobban LASKA
tekintélyét mi sem bizonyíthatja j
nemzet javára» («der Hochberue
németre is lefordították.

A Hármaskönyvön kívü
forgott közönségünk kezén; jog
mítva — latinúl adták ki munk
az erdélyi szászok jogkönyvét, 1
matja a váradi káptalan XIII. s
könyvet, 1581-ben ZSÁMBOKI (S
törvénykönyveiből ad ki gyűjten
ZAKARIÁS nyitrai püspök és TELE
bocsátják a teljes magyar Corpus
és a magyar jog párhuzamos ö

Ambrogio di Cappo

XV. 4

architetto alla corte di Mattia Corvino

ivod

Rudinis

157. l.

ácsos.

s á g á n a k .

Ambrogio di Cappo

XV. n. architetto alla corte di Mattia Corvino.

Vrad
3

46. l.

Budinis. 151. l.

Budinis, Cornelio:
Gli artisti italiani in Ungheria.
L'opera del genio italiano all'estero.
Serie prima. [Roma]
1936.

Ambrogio da Cappo

Katonai épített

l. Mátyás volgálatában

(Hadtört. Közl.

1934. 298. l.

Szalókay Jenő:

lunántúli falfestés
pkori emlékei. Doktori értekezés
dapest, 1935.. 83 l. 15 tt.
drajzilag, s röpkori falfestészete
ges Dunántul

Cappo, Ambrogio de

épitész

1476-ban Ludovico il Moro, Milano herceg Mátyás király Beatrix lánya esküvőjével együtt Magyarországra küldte.

Maggiorotti-Banfi
Buda-Pest
50.l.

101.131 szám.

A miniszter
országos bizottsága
hoz véleményének
közlése végett le-
küldöm.

Budapest, 1908. augusztus 29.

A miniszter megbízásából

MDK.

Ambrosetti turini fényképe a 8o-as évek elejéről.
"Kossuth" /kép/

Vasárnapi Ujság, 19o2. 49. évf. 37. sz. 595. l.

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi Mester. Kossuthról 1883-ban újabb felvételeket készitett. Az öregség és szegénység terhét viselő nagy magányos elkomorult tekintetét festi. Jobbra fordulva. Tört. Képcsarnok. 201.o.21.jegyz.-Fekete szalonruha, fehér csokornyakkendő.

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambróz etti, fényképész

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi Mester. Kossuthról 1883-ban újabb felvételeket készitett. Az öregség és szegénység terhét viselő nagy magányos elkomorult tekintetét festi. Balra fordulva. Tört. Képcsarnok. 201.o. 21. jegyz. Fekete szalonruha, fehér csokornyakkendö.

Fejös Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Müvelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Kossuth

Torino. Madarásznak és a ceglédi küldöttségnek kérésére fényképet küld nekik. Büszkén, felemelt fejjel, összefont karokkal látjuk. Egyik legjobb fényképe. Mellkép. Tanárky Gyulának dedikált példány a Tört. Képcsarnokban. XLII. tábla. 3. kép. 201.o. 19-20. jegyz,

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi mester. Kossuthról felvétel 1880-as évek vége. Fekete-fehér pettyes nyakkendő. Tört. Képcsarnok és Főv. Tört. Múz. Vas. Ujs. 1891 aug. 30. és 1902. Szept. 14. számok. 201.o. 21. jegyz.

Fejős Imre: Kossuth Fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi mester. Kossuthról 1883-ban újabb felvételeket készitett. Az öregség és szegénység terhét viselő nagy magányos elkomorult tekintetét festi. Csipőkép szemben. Tört. Képcsarnok. 201.o. 21.jegyz.
Fekete szalonruha, fehér xsokornyakkendő.

Fejős Imre: Kossuth Fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi mester. Kossuthról 1877-ben mellképet készit
Egyik legjobb Kossuth felvétel. XLII. tábla. 3. kép
Fekete re pr.

Fejős Imre: Kossuth Fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Müvelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi mester. Kossuthról 1892. márc. 22.-én, halottas ágyán kiteritve felvétel három nézetben. Tört. Képcsarnok. 202.o. 28. jegyz.

Fejős Imre: Kossuth Fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Müvelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti,fényképész

Torinoi mester.Kossuthról kép 1892-ből.Kossuth a fő-
város küldöttségével. Tört.Képcsarnok. XXXI 202.o.
27.jegyz.

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica.VIII.1956.Bp."Művelt Nép" tudomá-
nyos és ismeretterjesztő kiadó.Bp.1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi mester. Kossuthról kép 1889. júl.5. Kossuth 850 magyar látogatójával. Tört. Képosarnok, 202.o. 27. jegyz.

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi Mester. Kossuthról kép. 1892.. Kossuth a függetlenségi párt küldöttségével. Tört. Képcsarnok. 202.o. 27. jegyz.

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi Mester. 1890 után képe Kossuthról. "Kossuth utolsó sétája a Supergán". Gyenge felvétel. A Vas. Ujs. 1894. ápr. 15.-én mint amatőrfelvételt közli, de Ambrozetti cégjelzéses a kép. Tört. Képcsarnok, Széchenyi Könyvtár, kézirattár anal. lit. 201.o. 26. jegyz.

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi mester. 1892-ben a magy. Ellinger előtt ő is megörökitette a 90-évéhez közeledő Kossuthot. A mellképedikált példánya a Tört. Képcsarnokban. 1892. szept. 19. keltezve. 201.o. 25. jegyz.

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. "Müvelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, Fényképész

Torinoi mester. 1887. dec? felvétel Kossuthról Helfy Ignáccal. Közvetlen egyszerüséggel ragadta meg az aggastyán derüs nyugalmú arcát. XLIII. tábla. 1. kép. Tört. képcsarnok. Fekete repr.

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Müvelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi mester. Az 1883-as Kossuth képekhez közel áll egy másik felvétel: derékkép, ülve, szalonruha, fekete csokornyakkendő. Másolatok "Calderoni" és "Angelly Pest" bélyegzővel. Tört. Képcsarnok. 201.o. 21. jegyz.

Fejős Imre: Kossuth Fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi mester. Kossutról 1884-ban újabb felvételeket készitett. Az öregség és szegénység terhét viselő nagy magányos elkomorult tekintetét festi. Mellkép. 201.o.21.jegyz- Tört. képcsarnok.- Fekete szalonruha, fehér csokornyakkendő.

Fejős Imre: Kossuth Fényképei. 197.o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Művelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1956

M.D.K.

Ambrozetti, fényképész

Torinoi Mester. 1887. dec? felvétel Kossuthról Helfy Ignáccal. Szerencsés beállításban, közvetlen egyszerűséggel ragadta meg az aggastyán derüs nyugalmú, bölcs alakját. XLIII. tábla. 1. kép. Tört. képcsarnok. Vas. Ujs. 1888. jan. 1. sz hozza a képet. 201. o. 23. jegyz

Fejős Imre: Kossuth fényképei. 197. o.

Folia Archaeologica. VIII. 1956. Bp. "Müvelt Nép" tudományos és ismeretterjesztő Kiadó. Bp. 1956

MDK.

Ambrosetti turini fényképe a 8o-as évek végéről.
"Kossuth" /kép/

Vasárnapi Ujság, 19o2. 49. évf. 37. sz. 595. l.

Friedrich Ambrosi

festő Eisenstadt-i illetőségű,
Gustinus sobrász apja.

Allgemeine Landestopographie
des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963
II/a. kötet

372

Gott

Ambrózy Arnold

Csontfaragással szerepelt a debreceni iparművészeti kiállításon (Déri Múzeum, III. 31 – IV. 22.).

Ipari Művészet, 1968. 3. sz., 60. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HAJDÚ-BIHARMEGYEI
NÉPÚJSÁG

1968 ÁPR 21

Megnyílt a II. iparművészeti kiállítás

Gyarmati Kálmán megnyitja a kiállítást (Baldzsi József felvétele)

Március 31-én, vasárnap délelőtt megnyitották a debreceni Déri Múzeumban a II. iparművészeti kiállítást. A megnyitón részt vett *dr. Szilágyi Gábor*, a Debrecen Városi Pártbizottság első titkára és *Kigyós Sándor*, a Hajdú-Bihar megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztályának vezetője. A kiállítást *Gyarmati Kálmán*, a Debreceni és Hajdú-Bihar Megyei Művelődési Ház igazgatója nyitotta meg.

A tavalyi kiállítássa szemben, amikor csak a megyében élő iparművészek szerepeltek, az idén a megyéből elszármazott iparművészek is küldtek néhány darabot munkáik közül a bemutatóra. Ambrózy Arnold (Debrecen) csontfaragásokkal, Czeglédiné Zátonyi Lujza (Budapest) ruhamodellekkel, Csernusné Illés Irén (Herend) porcelánokkal, Győri László (Debrecen) fémdomborításokkal, Horváth László (Herend) porcelánokkal, Incze Sándor (Debrecen) kisbútorokkal, Jászberényi András (Debrecen) díszlettervekkel, Kissné Herpay Katalin (Debrecen) textíliákkal, Kiss László (Debrecen) faintarziákkal, Prim Zoltán (Debrecen) fémdomborításokkal, Szoboszlai Gábor (Debrecen) kovácsoltvas-dísztárgyakkal, Végváry Gyula (Hódmezővásárhely) kerámiákkal, Vityiné Szathmári Éva (Budapest) cipőmodellekkel szerepel a kiállításon.

a MÉK-nél

A Szövetkezetek Hajdú-Bihar Megyei Értékesítő Központja megtartotta évi küldöttgyűlését. Mintegy nyolcvan küldött jelent meg.

A küldöttértékezlet az igazgatóság beszámolójával kezdődött, amelyet *Fekete Imre*, a MÉK igazgatója terjesztett elő.

A lakosság ellátását egy-két áruféleségtől eltekintve mindenből kielégítőnek találják. Felvásárlási előirányzatunkat — folytatta — a MÉK-szinten zöldségfélékből 119,9 százalékra, gyümölcsből 124,7 százalékra teljesítettük.

Elmondta az előadó, hogy bár az idei eglenes elárusítóhelyek számát csak részben sikerült növelni, az előző évhez viszonyítva mégis hetenkét vagonnal több árut hoztak forgalomba Debrecenben saját boltjaikban.

Szólt az előadó arról is, hogy a munkatermelékenység javítása érdekében tovább szélesítették a szocialista brigádmozgalmat; 1966-ban tizenhét, most huszonegy szocialista brigád működik a vállalatnál. Ezt tovább kívánják növelni, s a brigádmozgalmat szeretnék még jobban kiszélesíteni.

Ezek után ismertette Fekete Imre, hogy a MÉK 1967. évi kereskedelmi feladatait hogyan teljesítette. Részletesen foglalkozott a vetőmagbeszerzés, valamint az export kérdéseivel. Elmondta, hogy a kiskereskedelmi üzemágnál 33 millió forint árbevételi forgalmat irányoztak elő, s ezt 2,5 millióval túlteljesítették. A továbbiakban foglalkozott az üzemágankénti gazdálkodás alakulásával, a szocialista munkaversennyel, az egyéni felajánlásokkal és ezek erkölcsi, politikai és gazdasági jelentőségével, majd ismertette az 1968. évi felkészülés eddigi eredményeit.

Ennek során hangsúlyozta az előadó, hogy ez évi feladataik kialakítása során abból az elvből indultak ki, hogy a megye zöldség- és gyümölcstermelésében, a lakosság ellátásában, valamint a zöldségtermő területek fenntartásában rájuk háruló feladatoknak eleget tudjanak tenni.

Ez évi végleges tervünk kialakításánál úgy határoztunk — hangsúlyozta az igazgató —, hogy a korábbi kialakult felvásárlási terveinket fenntartjuk, sőt a lehetőségeinkhez képest tovább fokozzuk. Befejezésül arról a fő törekvésről beszélt Fekete Imre, mely szerint az új irányítási rendszer lehetőségeit kihasználva eleget kívánnak tenni a népgazdaság által meghatározott feladatoknak.

A beszámoló után a felügyelő [illegible] hozzászó-

Ambrosi

olasz festő

1782-ben kifesti az alábbi templomot. Ezt a festést az 1851. évi renová

Szabó pestiferencrendiek

31. l. - 35. l.

lás tünsette el.

Szabó Erzsébet:

A ferencrendiek budapest-belvárosi temploma és rendháza. Bp. 1945

Kézirat.

Ambrosi

olasz festő?

1782-ben csupán kime-
szelte az alábbi templomot.

Szabó pestiferencrendich

68-l.

Friedrich Ambrosi

festő Justinus Ambrosi apja;
Eisenstadt-i lakos.

Allgemeine Landesstatistik des
Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/a kötet

4141

megrva

Ambrosi, Friedrich

festö

l.

Csat-Frey Öst. Kunstt

XXIV. k.

250. l.

Csatkai, Dr André — Frey, Dr Dagobert — Wolkan, Dr Rudolf: Die Denkmale des politischen Bezirkes Eisenstadt und der freien Städte Eisenstadt und Rust. Österreichische Kunsttopographie Bd XXIV. Wien, 1932.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
375

Szentkláray Jenő

L. Oklatlár történelmi

Ambrosi festö

1887 (?)

Szent Antal Egye
a Kisznartoni Szent
Márton pléb templom
ban

l.

Thirfelsödunaútul

186-l.

Lásd Csatkai – D. Frey

Österr. Kunst
Topogr. 24. K.

Thirring Gustáv dr.

Felső Dunaútul.
Részletes Magyar Úti-
kalauzok. 6. Bp
1933.

Mihalik Sándor: A rimaszombati ötvösczéh.
Bpest, 1919. 93 l.

Mihalik S., Rszti ötvc. Bp. 1919.

Ambrosi, Friedrich

festő

oltárképet festett Kis-
marton számára 1887-
ben.

Lykaközöns

75 l.

Lyka Károly: Közön-
ség és művészet
a század végén
1867–1896.
Bp [1947]

MDK

Ambrosi Augustus, szobrász

Ernst Múzeum 141. kiáll. 1933. szept. 11 l.

Ambrosi Gustinus

E.K.933.X.15.

Művészet

Jánoshalmi Nemes Marcell Ambrosi Gustinus

Az *Ernst*-muzeum százegyvenkettedik kiállításán kegyeletes kötelességet ró le Jánoshalmi *Nemes* Marcell világhirü magyar mügyüjtő emléke iránt, mikor e művészi emlékü, zseniális ember szerelmét a festőművészet alkotó ereje iránt megmagyarázza. *Nemes* Marcell egész életét, minden mügyüjtő tevékenységét felfedi ez a képgyüjtemény, amelyet Nemes hagyatékában találtak, amelyek megértetik, miért rajongott a colorit művészet világjelentőségü darabjainak alkotóiért. Az itt elénk tárt képek mind szinpompás, formamentes, de formamagyarázó vázlatok, egy hittel teli művészlélek anyagszerü megnyilatkozásai. Nagy elismerés jár *Ernszt* Lajosnak, a muzeum kitünő igazgatójának és *Lázár* Béla dr. jeles esztétikusnak ezért a kiállitásért.

Ambrosi Gustinus

Szoborkiállítása az Ernst-muzeumban.

Est, 933.X.15.

Gustinus Ambrosi

kobrák; apja Friedrich Ambrosi festő

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/a kötet

4141

Ambrosi Gustinus

Reggel, 933.X.16.

Budapest művészi életének eseménye a sük
osztrák szobrásznak, *Ambrosi Gustinusnak* a
tása az Ernst-múzeumban. A katalógus ezt
róla: »*Mint valamely ősember, hatalmas is*
domború mellkasával és kemény nyakával, úgy
bronzai és márványai közt, játékos könnyed
emelve, tolva őket, ez a bámulatos testi és
erejű ember.« Ambrosi tényleg nagyon erős
lehet, mert akkora szobrai vannak, hogy egye
lük, a legnagyobbat, *a lépcsőházban kellett fel*
az Ernst-múzeumban. (Ezt a szobrot nem l
hogy a művész »játékos könnyedséggel« fel
emelni.) Egyébként Ambrosi *Rodin* nyomdokain
Feszülésig pattanó férfiizmok, bordák, me
valóságos légiója vonul fel itt bronzban, kőbe
ványban. *Tele van a múzeum Herkulessel, ak*
val. Csupa pátosz, csupa nagy hang: minden
és — semmi sem monumentális! Olyan ez a
mény, mint egy *bonctani múzeum.*

*

Ambrosi Gustinus

B.H.933.X.15.
M.O.933.X.15.

AMBROSI GUSTINUS
szobrai

Ambrosi Gustinus, a magyar anyától született, siketnéma osztrák mester nem tartozik ama szobrászok közé, akik a plasztikában a formai megoldottság, a nyugalom, a zártság után áhítoznak. Szobrainak külső megjelenését a tartalom, a kifejezésre, s a megnyilatkozásra való törekvés határozza meg. Démoni erő kényszeríti őket görcsös formákba. Mintha a végzet könyvében olvasnánk, aktjaiból emberi sorsok tragikuma, örök rendelések beteljesülése, világtitkok figurális megéreztetése szól hozzánk. Rodin az ideálja, akinek szobrai mindig telve vannak szimbolikus tartalommal. A mester mintázási elvét a dudorodásokról és a mélyedésekről szintén hitvallásává tette. Ambrosi szobrainak felülete tele van ilyen apró formákkal, melyekben a hatalmas izmok feszültsége, a test felfokozott formatartalma jelentkezik. Ez a sokszor analitikus részletezés azonban nem mindig válik szobrainak javára, a mellékes formák túlzott kiemelése, az erősen hangsúlyozott homlokredők, a nyak sematikus mélyedései gyakran megbontják szobrainak összefoglaltságát, és e mellett az organikus igazságnak is rovására vannak.

Ambrosi Gustinus

P.H.933.X.15.

P H 1933. október 15., vasárnap.

Két kiállító.

Ambrosi Gustinus és Jánoshalmi Nemes Marcell az Ernst-Muzeumban.

Nemes Marcell neve ugy él a magyar köztudatban, mint egyik legkiválóbb, legzseniálisabb műgyüjtőnké. Mint szénkereskedő kezdte pályafutását, de veleszületett finom müizlése csakhamar kinőtt ebből a polgári keretből. S mikor már elég tőkével rendelkezett, műkereskedő és műgyüjtő lett. A leghiresebb külföldi műkereskedésekkel lépett összeköttetésbe, kiválogatta elsőrendü műtárgyaikat, külön kollekciókat állitott össze, melyeket néha muzeális letétbe is helyezett, hogy értéküket elismertté tegye.

Folytonosan tanulmányozva a képző- és iparművészetet, szinte csodálatos szakértelemre tett szert. A legjelentéktelenebb régi mesterek is ott éltek emlékezetében, sőt később még a festészet mesterségével is megismerkedett. Szeretetreméltó, uri egyéniségével igen népszerü volt a művészek társaságában, de mindenütt, a milliomosok körében is.

Tevékenységét jellemzi, hogy müncheni 25 termes palotája éppugy tele volt drága műtárgyakkal, mint párizsi otthona. S ugyanakkor itthon Budapesten is pompás otthona volt s többfelé művészi letéte. Ha nemzeti vonatkozásu műkincseket talált, megszerezte a magyar gyüjteményeknek.

Ragyogó pályáját a világháboru kitörése akasztotta meg s lassan tőnkre is tette. Éppily váratlanul tört reá betegsége is, mely idő előtt sirba vitte.

Most az Ernst-muzeum bemutatja Nemes Marcell *hátrahagyott művészi alkotásait.* Ezekből láthatjuk, hogy ehhez is volt tehetsége és kiváló müizlése. Pasztelljeinek nagyobb részét ugyan nem lehetett hazaszállitani, de az a 40 darab festmény, amit most kiállitottak, eléggé jellemzi törekvéseit, mely modernebb szellemben, főképen virágcsendéletek és női képmások ábrázolásában merült ki. Karakterisztikus az önarcképe, friss egy félaktja, jó a feketeruhás és a lilaruhás női arcképe és igen szép egy pünkösdirózsa csokra. Művein meglátszik, hogy inkább szórakozásul készültek. Lelke kivánta a festést is.

Szenzációja a kiállitásnak egy fiatal, 40 éves süketnéma magyarvérü szobrász bemutatkozása. Neve *Ambrosi Gustinus*, atyja osztrák kapitány, anyja magyar Nemes Lángh-leány, nagyapja olasz, van spanyol és francia őse is. De legbüszkébb magyar vérére. Hatalmas, bivalyerejü férfi s erről azt mondta jelbeszéddel Clémenceaunak, amikor mintázta:

— Ezt az erőt anyámtól, aki magyar asszony volt, örököltem, magyar asszonynak lehet csak ilyen vasizmu fia.

Alkotásaiban is megnyilatkozik ez az őserő. Nemcsak technikájában, de szellemi erejében is. A renaissance nagymestere: Michel Angelo ihlette meg főképen s ennek visszhangját látjuk egy sereg pompás művében.

Karakterben nagyszerü, majdnem kolosszális képmások egész sorozata tölti meg a kiállitás nagytermét: XI. Pius pápa, Mussolini, Nietzsche, Strindberg, Painlevé, Mellini, Marquise Mondidier remekül mintázott mellképei, egy csodásan finom gyermekfej, — a kéz- és kartanulmányok gyönyörü sorozata, (közbe igen szép női akt-rajzok), azután fej-tanulmányok: egy kitört nyaku ember feje, Ábel-fejek, Meneghini spiritiszta feje, egy pompás márvány női akt: a „Virágzás" és főművei: „Az anyaföld" s „Ábel áldozása". Ennek magasbanyuló, szépmozgásu fiatal férfi-aktja, annak az őstermékenységet ábrázoló, földreboruló, erős női aktja demonstrálja a mester hatalmas akaratát. Ez az akarat szinte szélsőséges erőt jelent. Az agyag nagy tömegekben kerül ki izmos kezeiből, nagy vonalakban alakul át szoborművé és nagy erőt ad bronz- és márványműveibe is, melyeket saját maga farag.

Csupa tüzes ifjuság, — egy gyermekkori betegség után süketnémává lett atlétában, aki művészetében mégis megszólalt s ezzel a hangjával európaszerte diadalt arat.

(Kézdi.)

A német kancellár

Berlin, okt. 14. (Wolff.) Dr. Göbbels birodalmi miniszter a német sajtó képviselői előtt a következő nyilatkozatot tette:

— A birodalmi kancellár felhivást intézett a német néphez, amely igy szól:

— A korábbi német kormányok attól az őszinte óhajtól áthatva, hogy népünk, s annak politikai és gazdasági élete békés belső ujjáépitésének művét végrehajtsák, a méltó egyenjoguság megadásában bizva, hajlandóknak nyilatkoztak belépni a Népszövetségbe és részt venni a leszerelési értekezleten. *Németországot azonban itt keserü csalódás érte.* Annak ellenére, hogy készek voltunk a már végrehajtott német leszerelést szükség esetén a végső következményekig folytatni, *más kormányok nem tudták elhatározni magukat arra, hogy az általuk a békeszerződésben aláirt fogadkozást beváltsák.* Miután a birodalmi kormány az 1932. december 11-én határozottan megállapitott német egyenjoguság alapján ismét hajlandónak nyilatkozott, hogy részt vegyen a leszerelési értekezlet tárgyalásain, most *a többi állam hivatalos képviselői nyilvános beszédekben és a birodalmi külügyminiszternek és kiküldötteinknek tett közvetlen nyilatkozataikban közölték, hogy a mai Németországnak ezt az egyenjoguságot ez idő szerint nem adhatják meg.*

— Minthogy a német kormány ezt az eljárást a német nép igazságtalan és lealázó kiközösitésének tekinti, nincs abban a helyzetben, hogy ilyen körülmények között, mint jognélküli és másodosztályu nemzet to-

Neurath távirat

Berlin, okt. 14. (Wolff.)) Báró Neurath birodalmi külügyminiszter a birodalmi kormány nevében *Hendersonhoz*, a leszerelési értekezlet elnökéhez a következő táviratot intézte:

Elnök ur! A német kormány nevében van szerencsém Önnel a következőket közölni:

Az érdekelt nagyhatalmaknak a leszerelés kérdésében megindított tárgyalásai oly folyamatott vettek, amelyből *most már véglegesen megállapitható, hogy a leszerelési értekezlet nem tudja teljesiteni azt az egyetlen feladatát, hogy az általános leszerelést végrehajtsa.* Egyidejüleg bizonyos az is, hogy

a leszerelési értekezletnek ez a meghiusu-

MDK

Ambrosi Lőrinc kőmives

résztvett Buda ujjáépitésében 1686.után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Művért VI.évf.4.szám. 298.l.

ráns magyar szellemi élet baloldali, antifasiszta képviselői. * *Mell.*: 1937-: International Workers Order Hungarian Section c. havi értesitő (szerk. Fehér József). Támogató szervezetei: Patronati, A magyarországi politikai bebörtönzöttek védelmi szervezete; Amerikai Magyar Egységfront a Demokratikus Magyarországért; Progresszív Magyar Demokrata Klub; Magyar Diákok „Ady Endre" Társasága. * *Rovatai*: Hírek Magyarországból és az utódállamokból; Mi újság magyar Amerikában?; Az olvasó hozzászól; Népjóléti biztosítás; Amerikai Magyar Arcképcsarnok; Asszonyok rovata; Szórakozás; Adományok; Mi a véleménye?; Egyleti világ; Egészségügyi tanácsadó; Tudja-e ezt? Vigyázzunk egészségünkre; Ma és holnap; Görbe tükör; Humor; Országról-Országra; Tallózás; A kiadó rovata; Választ kérek; Clevelandi hírek; Munka közben; Magyarokról magyaroknak; Akroni hírek; Bridgeporti Magyar Világ; Trentoni Magyar Világ; Könyvek között; Cantoni Magyar Világ; Személyi hírek Magyar-Amerikából; Szakszervezeti hírek; Nők rovata; Az események nyomában; Mi újság Magyarországon?; Jogügyi tanácsadó; Chicagói Magyar Világ.

I: Kovács. – Puskás.

Amerikai Magyar Zsidószemle: az egyetlen magyar-zsidó érdeket védő folyóirat az Egyesült Államokban. * *Megj.*: New York, 1922. * *Fel. szerk.*: Lendway Ernő. *Szerk.*: Földes Margit. *Kiadó*: Hungarian Jewish Publishing Co. * *Rovatai*: Színházi világ; Hírek a Világból; Asszonyoknak; Humor; A Mi Egyleteink; József Egyesület; Arad és Vidéke Egylet; Kossuth Ferenc Egylet; Lónyai Magyar Betegsegélyző Egylet; Makkabeus Magyar Zsidó Kultúr Kör.

Amerikai Magyarság (The American Hungarian): a New England államok egyetlen magyarnyelvű lapja. * *Megj.*: Bridgeport, 1949. ápr. - 1954. Előbb A Mi Lapunk (Our Paper) címen jelent meg. * *Főszerk.*: Lázár Miklós. Szerk.: Boros László (1949-52), Lázár Miklós (1952-54). Kiadó: Boros László (1949-52), Székely Izsó (1952-54). * *Rovatai*: Olvasás közben; Amerikai élet; Kis hírek a magyar nép életéről és szenvedéséről; Bridgeport és környéki képeslap; Zilahy-Heltay Vígszínház; Mit szól ehhez?; Egyházi élet; Levelek Amerikából; Rab-Magyarország kis hírei; Az elmúlt év eseményei; Európa országútján; Az Amerikai Magyar Szövetség kis hírei; Norwalk és környéki hírek; Mi újság Bridgeport és környékén; Amerikai mindentudó; Egyházi kalauz; Kis notesz; Legújabb hírek Rab-Magyarországból; Itt a válasz!; Boda Bálint bujdosó-naplója Magyarországból; Akikről megfeledkeztek. * *Főbb szerzői*: Anday János, Aradi Tamás, Babos Sándor, Balogh E. István, Buday János, Fábián Béla, Flórián Tibor, Gaál Mózes, Gombos Alvin, Györky Béla, Közi-Horváth József, Vértessy Arnold, Wagner Ferenc.

I: Borbándi.

Amerikai Népszava: a Szocialista Munkáspárt Magyar Osztályának lapja. * *Megj.*: Cleveland (1895-96); New York (1897-99), 1895. okt. 1. – 1899. nov. 1895: havonta, 1896. jan.-ápr.: havonta kétszer, 1896. máj.-: hetente jelent meg, utóbb Népakarat címmel. Az USA 273 helységében terjesztették. Támogató szervezete: Népszava Kör. * *Pszám*: 2500. * *Szerk.*: Abet Ádám, Löw Vilmos, Schön Jakab, Weltner Ármin. *Kiadó*: a Munkás Lapkiadó Szövetkezet. * *Főbb szerzői*: a bp.-i Népszava írói.

I: Kovács. – Puskás.

Ambrosi Gustinus (Kismarton, Sopron vm., 1893. febr. 24. - ?): költő, esszéista, szobrász. * *Lh.*: Bécs.

M: 1. *Jury und Künstlerelend.* Esszé. (Wien, 1919). – 2. *Die Sonette an Gott.* V. (Zürich-Leipzig-Wien, 1923). – 3. *Die Sonette vom Grabe einer Liebe.* V. I-III. k. (Leipzig-Wien-New York, 1926). – 4. *Einer Toten.* V. (Wien, 1937). – 5. *Das Buch der Einschau.* (Wien-Stuttgart, 1959, 1960).

I: Gulyás. – BLÖ. – DLL. – Fritz Karpfen: Gustinus Ambrosi. (Leipzig-Wien, 1923).

Ambrózy Pál (Bp., Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., 1906. jan. 28. – Melbourne, 1989. júl. 1.): zeneszerző, író. * *Tan.*: Székesfővárosi Zenede; Livorno. * *Lh.*: 1949-: Ausztrália. * *Karr.*: 1955-: zenetanárként dolgozott Melbourne-ben. Balettjeit és hegedű-zongoraszonátáit Ausztráliában mutatták be. * *Tag*: 1971-: ÁA. * *Díj*: Árpád-aranyérem (1971). * *Publ.*: Duna.

M: *Hontalanok. Csanád vezér. Zenés történelmi játékok.* (München, 1975).

I: MTK 15. – Nemz 1976/311. (Csapó E.).

AMBROSI Gustinus szobrász

MEIL I. Bp., 1990

magyar

Ambrosi Gustinus

l.

Ezer Kortárs

11. l.

Bünker H. R. II. 238

GUSTINUS AMBROSI

DER PHILOSOPH UNTER DEN BILDHAUERN

Kunstwerke gibt es, die wir mit unserm Blick nur liebend umfangen müssen und willig öffnet sich unserm suchenden Sinn ihr Kern und ihre Seele. Dagegen gibt es Kunstschöpfungen, nicht weniger groß, aber auch nicht bedeutender als diese, doch der Schlüssel, der sie zu öffnen vermag, ist nicht leicht zu finden. Oft kann man auch ein Werk erst dann wirklich erfassen und begreifen, wenn man seinen Schöpfer, die Eigenart seines Wesens, die Besonderheit seines Schicksals kennt und versteht.

Die Werke des Bildhauers Gustinus Ambrosi gehören zu dieser dritten Kategorie. Man muß das tragische Geschick des Menschen und Künstlers kennen, man muß in die Abgründe seines Erlebens schauen, will man in den geistigen Kern eindringen, den jedes seiner Werke birgt ... Am 24. Februar 1893 ist Ambrosi zu Eisenstadt geboren worden. Frühzeitig hatte sich bei ihm ein außergewöhnliches musikalisches Talent gezeigt, das ihn mit dem Nimbus des Wunderkindes umgab. Da erkrankte er plötzlich an Gehirnentzündung. An diese Krankheit knüpfen sich zwei seiner stärksten Kindheitseindrücke. Er hat sie wiederholt geschildert: unmittelbar bevor er das Bewußtsein verlor, hatte er die Worte des Arztes gehört, der die Hand des Knaben gehalten und zu den Eltern gesprochen hatte: „Er muß sterben!" Dies waren die letzten Worte einer menschlichen Stimme, die Ambrosi im Leben gehört hat. Denn unmittelbar nachher war es um ihn dunkel geworden. Und als er endlich nach langer Zeit aus tiefer Bewußtlosigkeit erwachte, wie immer beim Erwachen sehnsüchtig nach seiner Geige griff, sie ans Kinn setzte und mit dem Bogen über die Saiten strich, da vernahm er ihren Ton nicht mehr. Er schrie auf, wollte etwas sagen, sprechen —, er bewegte die Lippen, er formte Worte — und hörte seine eigene Stimme nicht ... Wie ein Stachel bohrte sich die

Erkenntnis in sein Hirn, daß er taub geworden sei. Da zerschlug er in seiner Verzweiflung die Geige. — Lange dauerte es, bis sich der Knabe an den Gedanken, taub und völlig einsam zu sein, gewöhnte. Aus den Büchern seiner älteren Brüder lernte er lesen und schreiben. Er lernte bei Tag und bei Nacht. Er schnitt auch Figuren aus Holz und Sandstein. Mit 13 Jahren wurde er Lehrling bei einem Dekorationsbildhauer in Prag, zwei Jahre später kam er in Graz zu einem Maurer und Steinmetz in die Lehre. Handwagen — beladen mit Gips und Steinen — schleppte er durch die Straßen der Stadt; er stand auf hohen Gerüsten und arbeitete an Häuserfassaden. In den Nächten modellierte er, studierte Philosophie und schrieb Gedichte. Da geschah eines Tages etwas, das ihn ungeheuer erschütterte und entscheidend wurde für sein ganzes Leben: er stand auf dem Gerüst eines Neubaues. Plötzlich sah er den Körper eines Mannes, der auf dem Dach gearbeitet hatte, in die Tiefe stürzen. Ambrosi eilte hinab und schaute das Gesicht des Toten. Die weit aufgerissenen Augen, die verzerrten Mienen, der halbgeöffnete Mund, der noch etwas hatte aussprechen wollen, was er nie mehr sagen konnte, diese völlige Hilflosigkeit und Verzweiflung im Ausdruck wühlten den Jüngling auf. Damals wurde dem jungen Ambrosi zum ersten Mal die Enge der dem Menschen gezogenen Grenzen, die ganze Tragik des Menschenschicksals bewußt, eine Erkenntnis, die ihn seither nie mehr verlassen hat. Und damals, unter dem unmittelbaren Eindruck des furchtbaren Geschehens, schuf er mit 15 Jahren das Werk, das er als sein erstes wirkliches Werk betrachtet: den „Mann mit dem gebrochenen Genick“ ... Alles, was er im Antlitz des abgestürzten Dachdeckers geschaut hatte, steht auch im Gesicht dieses „Mannes mit dem gebrochenen Genick“: Angst vor dem Tod, Aufbäumen gegen das unerbittliche Schicksal, Erkennen der letzten Wahrheit und Verzweiflung ...

So war ihm sein Erleben zugleich zu Philosophie und Plastik, zum Gedanken in bildhauerischer Form geworden. Der „Mann mit dem gebrochenen Genick“ wurde in Graz ausgestellt und lenkte die Aufmerksamkeit auf den jungen Bildhauer. Ambrosi hörte nicht mehr auf, seine Gedanken, Träume und Melodien, die er, der geborene Musiker, in Tönen nicht ausdrücken konnte, plastisch zu formen.

In der Gestaltung des rein Körperlichen hatte dieser taub gewordene Musiker den Weg gefunden, sein Empfinden, sein Denken, seine Phantasie ins Licht zu stellen. Ein anderes Ausdrucksmittel als die Bildhauerei könnte auch kaum an die Stelle

der Musik treten und sie ersetzen. Denn nur die allgemein sichtbare, allgemein verständliche plastische Form wendet sich wie die Musik an Alle. Der in Wort und Dichtung ausgesprochene Gedanke hat nicht die gleiche Reichweite wie die allgemein hörbare, zum Allgemeinempfinden leichter vordringende Musik oder wie die weithin sichtbare Statue. Für den Genius, der sich mitteilen muß, ist auch die Monumentalität der Statue ein willkommenes Ausdrucksmittel seiner Gedanken. Ambrosi konnte nur Bildhauer werden. Die Tragik seines Schicksals hat ihn zur Philosophie und zur Bildhauerei gedrängt . . .

Schon früh hat man ihn den „Philosophen unter den Bilhauern" genannt. Aber damit ist seine Stellung innerhalb der Bildhauerei nicht genug klar umrissen, damit ist der Wesenskern seiner Kunst nicht genügend erfaßt: denn noch fehlt in diesem weiten Begriff „Philosophie" das spezielle, charakteristische Merkmal der Persönlichkeit Ambrosis. Er ist nicht nur Philosoph, sondern auch Dichter; Gedanke des Denkers und Phantasie des Dichters vereinigen sich in seinem Geist zu einem Inhalt, dem der Schöpferdrang des Bildners Gestalt verleiht. Und das Werk, das entsteht, ist ebensosehr künstlerische Gestaltung, wie es auch in der Welt der Gedanken und der Phantasie verwurzelt ist. Dadurch wird es zu einer Erscheinung eigener Art, zur Gestalt, in der sich eine Idee spiegelt, zum Symbol . . .! Und wirklich: Ambrosis Skulpturen und Plastiken sind gestaltete absolute Ideen, Symbole! Ambrosi ist *der* Symboliker . . .

Grignano besitzt fünf seiner Werke. Auf einem erhöhten Punkt der Parkterrasse, vom Meer schon aus weiter Ferne sichtbar, steht der „Opfernde Abel". Auf einem steinernen Sockel erhebt sich die überlebensgroße Bronzegestalt. Abel breitet betend die Arme aus und blickt verzückt zum Himmel auf. Durch die seltsam geschwungene Körperlinie wird seine seelische Erhebung glaubhaft. Aus seinem Gesicht spricht die gleiche Inbrunst, Leidenschaft und Ekstase wie aus seiner Haltung; zugleich auch Erkenntnis der Größe Gottes, Erkenntnis der Unendlichkeit, Erkenntnis des Alls und — Selbsterkenntnis! Der tiefschmerzliche, verzweifelte Zug in Abels Gesicht kann nur aus der Selbsterkenntnis kommen. Gegenüber der Unbegrenztheit, Größe und Macht Gottes erkennt er in der menschlichen Kleinheit, in den engen Grenzen der eigenen Kraft, in der Kluft zwischen seinem Wollen und Können, in der menschlichen Unzulänglichkeit die ganze Tragödie des Menschen . . .

Im „Opfernden Abel" tritt Ambrosis bildhauerische Kraft, sein monumentales Denken und sein scharfer Naturalismus klar zutage. Nicht zuletzt seine außerordentliche Kenntnis der Anatomie. Im Körper Abels — einer athletischen Jünglingsgestalt von edlen, harmonischen Ausmaßen — spielen alle Muskeln. Ohne zu übertreiben zeigt Ambrosi, daß sein Naturalismus ebensosehr den Ausdruck des Seelischen, wie alle körperlichen Einzelheiten umfaßt. Die Ekstase Abels ist begreiflich. Wird ihm, einem der ersten Menschen, doch die ganze Größe Gottes und der Unendlichkeit bewußt. Ebenso erklärlich ist das Gigantische seines Körpers. In den Sagen fast aller Völker waren die frühesten Menschen Giganten. Ihre Kräfte waren durch das Leben noch nicht verbraucht. Auch im Abel zeigt Ambrosi den Riesen. Aber Abels Kraft ist frei von jeder Brutalität.

Die Spannung jeder Sehne, die Anschwellung jeder Ader gestaltet Ambrosi — wenn dies durch die Natur bedingt ist — mit aller Klarheit und Eindringlichkeit. Nichts deutet er nur an, nichts ist ihm unwichtig, nichts drängt er zurück, nichts verwischt er, nie hebt er impressionistisch das eine dadurch hervor, daß er anderes in den Schatten stellt. Alles — was er sieht und wie er es sieht — gelangt zu plastischer Gestaltung. An nichts geht sein Künstlerblick achtlos vorbei. Wahrscheinlich hat sich Ambrosis Auge deshalb so verfeinert, weil er notgedrungen rein visuell zu einer Gesamtvorstellung zu gelangen trachtet, während andere Menschen weitgehend und dennoch mühelos die Eindrücke ihres Gesichtssinnes durch ihr Gehör zu ergänzen und zu unterstützen vermögen. Aber in der Einzelheit verliert er sich nie. Die Gestalt bleibt monumental. Durch die Gleichzeitigkeit des Monumentalen, des seelischen Ausdrucks und der feinsten Detaillierung des Körperlichen steigert er die Eindruckskraft des Werkes zum äußerst Möglichen. Ambrosis visuelle Gesamtvorstellung ruft im Betrachter eine visuelle Gesamtwirkung hervor, die ebenso das Körperliche, wie das Seelische und Gedankliche umfaßt. Und das Gedankliche ist es gerade, das Ambrosi plastisch aussprechen will.

Erst im Park von Grignano hat der „Opfernde Abel" seine richtige und wirkungsvolle Umgebung gefunden. Ringsum Grün, Einsamkeit, andächtige Stille. Nur die Urlaute des Meeres, das tief unten diese paradiesische Küste umspült, rauschen in das verzauberte Schweigen, das an einen heiligen Hain gemahnt. Weithin breitet sich das Meer. Ohne sichtbare Grenzen erweckt es die Vorstellung der Unendlich-

keit. Und über dieser wölbt sich der südliche Himmel. Der Himmel, zu dem Abel aufblickt, dem er opfert, dem er seine Arme entgegenhebt, hier zeigt er sich wirklich in jener hehren Majestät, die den Menschen zur Andacht zwingt. Im „Opfernden Abel" ist das umfassende, absolute, religiöse Gefühl, das weit davon entfernt ist, Gott um Hilfe, Gott um Schutz, Gott um eine Gnade zu *bitten*. Der „Opfernde Abel" *betet!* So wird der „Opfernde Abel" durch sein Gebet, das jenseits der Bitte liegt, zum Symbol jener tiefen, reinsten, weltvergessenen Andacht, die schon in der Menschenseele war, bevor es noch Religionen gab. Das Werk hieß zuerst „Das erste Gebet".

Klaren Aufschluß über Ambrosis Gedankenwelt gibt auch das „Antlitz Adams". Noch sind Adams Augen geschlossen, noch hat er mit keinem Blick die Welt umfangen, noch ist sein Bewußtsein nicht erwacht, noch hat sein Mund das erste Menschenwort nicht geformt und steht halb offen —; aber wie schmerzlich ist bereits der Ausdruck des Gesichtes! Was für tiefe Falten sind in seine Stirn gegraben, wie viele leidvolle Gedanken läßt sie ahnen! Es ist, als würde der noch gar nicht Erwachte, der noch an der Schwelle des Lebens Stehende, jetzt schon die furchtbare Wahrheit der menschlichen Tragödie empfinden. Es ist, als würde sein Blick weit in die Zukunft reichen, unzählige Generationen von Menschen einherwanken sehen, durch Jahrmillionen schauen und das ewig unabänderliche Menschenschicksal erfassen: Glück und Freude sind nur Traum, die Urwirklichkeit nur Leid, das Menschen los nur Leid-Ewigkeit . . .

Dem Betrachter dieses Werkes drängt sich die Frage auf: warum hat Ambrosi dem Adam nicht markantere, interessantere, charakteristischere Züge gegeben? Adams Antlitz ist jung — aber nicht jugendlich, nicht mißgestaltet — aber auch nicht schön, vor allem nicht von jener Gefühlstiefe, die Michelangelos erster Mensch in der „Beseelung" zeigt. Das „Antlitz Adams" ist leer, ohne Größe, ohne Tiefe, ohne Bedeutung, ohne Besonderheit: ein „allgemeines" Gesicht. Warum hat also Ambrosi dieses erste Menschenantlitz so geformt? Die Anwort kann nur lauten: noch steht die Menschheit vor dem Anfang, noch hat sie nichts erlebt. In eintöniggrauem Nebel liegt ihre Zukunft. Erst jetzt muß Adam sein Erdendasein beginnen. Er hat noch alles als Möglichkeit in sich, aber unausgeprägt, ohne Vorzeichen. Sein Geist ist noch nicht individuell. Bisher ist nur der erste Mensch entstanden, das Individuum wird erst

später entstehen ... In seinem Innern ist der erste Mensch noch chaotisch. Er hat das Suchen noch nicht gelernt. Aber er wird erwachen, er wird seinen Weg suchen, er wird mehrere Wege finden und sich für einen von ihnen entscheiden, er wird sich individualisieren, das menschliche Antlitz wird eine persönliche Prägung erhalten. Jetzt aber ist das Antlitz Adams noch das Symbol des Unpersönlichen, das Symbol des Anfangs, der hart an das Chaos grenzt ...

Ein Werk aus dem Jahre 1917, das Ambrosi symbolisch „Das Sein" nannte: zwei emporgehobene Hände, überlebensgroß, aus Bronze. Die Handgelenke sind nicht sichtbar. Die Handteller, ein wenig hohl, sind gegeneinander offen, die Finger nicht gespannt, nicht gestreckt. Diese Hände haben eine Physiognomie. Sie sehen nicht so aus, als würden sie gierig zupacken können und Beute machen wollen, viel eher, als würden sie suchen, tasten. Sie greifen derart in die Luft, als griffen sie etwas Körperliches. Und man kann verstehen, was sie tun: sie fassen das uns noch Unsichtbare, sie sind im Begriff, ihm eine Form zu geben, ein Werk zu gestalten. Bildnerhände sind sie, Gestalterhände. Ambrosi hat einmal selber niedergeschrieben, was diese Hände bedeuten: „sie sind das Symbol des Glaubens an das Leben, das Symbol der Arbeit ..."

Noch nicht fünfzehn Jahre alt — im Jahre 1908 — hat Ambrosi das Relief „Heilige Familie" modelliert. Im Mittelpunkt: die Heilige Maria; auf ihrem Knie hält sie mit der Linken ein aufgeschlagenes Buch. Mit ihrer Rechten umschlingt sie den Jesusknaben und verkündet ihm, was sie aus dem Buche liest: Gottes Wort. Ernst, staunend, verstehend lauscht der Knabe ... An der Hobelbank arbeitet der Heilige Josef. Der Hintergrund ist wolkig, gleichsam überirdisch. Von oben, aus den Wolken, blickt ein Engel hernieder.

An dieser Jugendarbeit fällt der Schwung der Körper und die plastische Abstufung der Personen nach ihrer inhaltlichen Bedeutung auf: der Jesusknabe ist fast ganz plastisch, nur mit seiner linken Körperseite berührt er die Wand. Der Kopf der Mutter Gottes ist vollplastisch. Am plastischesten aber ist das Buch, das Maria auf dem Knie hält: die Heilige Schrift. Maria nimmt das Wort Gottes auf, gibt es an den Jesusknaben weiter — und schon ist auch Johannes nahe, es dereinst von Jesus Christus zu übernehmen und es in die Welt zu tragen ... So tritt also schon in diesem Frühwerk Ambrosis Eigenart zutage. Auch die „Heilige Familie" drückt sym-

bolisch einen hohen Gedanken aus: den Weg des Heiligen Geistes in die Welt ...

Welches Werk Ambrosis man auch betrachten mag, aus jedem tritt uns das Gedankliche, das Philosophische, das Symbolische entgegen. Bei der „Erschaffung Adams", der zum ersten Mal die Augen öffnet und eine riesige Faust über seinem Kopf erblickt, bedeutet diese Faust die allzuenge Grenze, die jedem menschlichen Streben gesetzt ist. Und „Kain": die Gestalt eines knienden Riesen. Mächtig ist die Muskulatur seines Brustkorbes, seines Rückens, seiner Arme, seiner Schenkel. Mit seinen Händen verbirgt er sein Gesicht. Alles an dieser Bronzegestalt, die Haltung, der zurückgeworfene Kopf, die verkrampften Finger, ist Schmerz, Aufstöhnen, Verzweiflung. Worüber? Weil ihm die Kluft zwischen Wille und Tat, die menschliche Unzulänglichkeit, plötzlich in ihrer ganzen Grausamkeit klar wird: denn gegen Abel hatte er im Zorn ja nur die Hand erhoben und — ohne zu wissen, daß es einen Tod gibt, ohne also Abels Tod zu wollen, war er zum Mörder geworden ... Auch in Kains Verzweiflung, im Aufbäumen seines mächtigen Körpers gegen das Unerbittliche ist ein Symbol: der Mensch und sein Schicksal ... Und „Ikaros", der zur Sonne strebt und — in den Abgrund stürzt ... Sind diese Werke nicht alle nur bildhauerisch geformte Symbole einer einzigen, tiefen Idee?

Immer wieder versucht Ambrosi, über das eigentliche Gebiet der Bildhauerei, über das Statische und Statuarische, hinauszugreifen. In dem durch den Äther stürzenden „Ikaros" sucht Ambrosi die Bewegung des Stürzens auszudrücken; in der „Blüte" — der marmornen Mädchengestalt von zauberischer Schönheit, die zart, schwerlos wie ein Duft emporzuschweben scheint — will Ambrosi die Vorstellung des Emporstrebens geben. — Wahrscheinlich kommt diese seltsame Sehnsucht Ambrosis, Bewegung bildhauerisch zu gestalten, aus seinem verschütteten, zu ewigem Schweigen verurteilten musikalisch-schöpferischen Talent. Denn die reinste, ideelle, ewige Bewegung ist Musik ... In der Musik gibt es kein Stillestehn. Klang bewegt sich, steigt auf, schwillt an zu rauschendem Fortissimo, Klangwellen durchfluten den Raum, schweben empor und verklingen. Die Töne sind in Ambrosi wohl erstorben. Was von ihnen in seiner Seele blieb, ist die Sehnsucht, die nach Gestaltung ringt ...

Das fünfte Werk Ambrosis in Grignano ist eine Büste. Sie zeigt Ambrosi als den Kenner der menschlichen Seele, der in Gesichtern zu lesen und alles Geschaute plastisch wiederzugeben vermag. Diese Büste stellt einen Mann dar, rasch und klar

im Denken, fest in Entschluß und Tat, ein Bild innerer Ruhe und Kraft. Und während wir vor dieser Büste stehen, haben wir die Vorstellung, nicht eine Bronzeplastik zu sehen, sondern einen wirklichen Menschen, dessen Gedanken und Empfindungen, die ihn während einer bestimmten Zeit erfüllten, aus ihrer flutenden Bewegung gehoben, zu Dauerexistenz gestaltet wurden und nun mitten im Wandel der Zeit fortbestehen.

Groß ist die Zahl der von Ambrosi geschaffenen Büsten. Männer und Frauen, Gelehrte, Dichter, Künstler, Politiker und Staatsoberhäupter hat er modelliert. Schon seine frühen Porträts, Richard Strauß, August Strindberg, Gerhart Hauptmann, sind außerordentliche Charakterbilder. Die Büste des Papstes Pius XI., die im Jahre 1928 im Vatikan zur Aufstellung gelangte, ist ein Meisterwerk. Auch die Büste des ungarischen Reichsverwesers Nikolaus von Horthy ist ein Beispiel für Ambrosis Fähigkeit, das Wesen anderer Menschen durchdringend zu erfassen. In der Büste Mussolinis, die Ambrosi im Jahre 1924 modellierte — also zu einer Zeit, in der Mussolini erst 1½ Jahre an der Macht war und am Anfang seiner Erfolge stand, ist schon das ganze Wesen dieses Mannes enthüllt, das sich erst viel später der Welt offenbarte. Als diese Büste entstand, war sie von äußerster Porträttreue. Das Antlitz des lebenden Menschen hat sich begreiflicherweise seither verändert; die Büste aber ist schon durch den symbolisch wirkenden Ausdruck des Wesentlichen ein bleibendes Kunstwerk. Das Original steht im Palazzo Chigi in Rom, der andere Abguß im Museo Revoltella in Trieste.

Daselbst steht auch Ambrosis Nietzschebüste, die früher in Grignano stand. In dieser Büste des großen Denkers erkennt man all das, was in den vielen bekannten Nietzscheporträts nur annähernd und unklar angedeutet ist. Mit unheimlicher Schärfe ist ausgedrückt, wie Geist und Idee, Schöpferkraft und Leidenschaft, Höchstes und Tiefstes in einem Menschen miteinander ringen. Auch diese Büste ist ein Symbol: des kämpfenden, leidenden, schöpferischen Genius ...

In vielen Städten Europas und Amerikas, ja auch in Tokio und Johannesburg, stehen Ambrosis Werke. Aus Gedanken erstanden, sprechen sie eine überall verständliche Weltsprache: sie werden wieder zu Gedanken ...

— * —

Ambrosi (Ágoston)

(Ambrosius)

Háromszázéves Kismarton

Kismarton, amely az előző évi világháború után mint Burgenland fővárosa szakadt el Magyarországtól, most ünnepli szabad várossá nyilvánításának 300 éves fordulóját. A bécsi sajtó méltatja ezt az eseményt és rámutat, hogy Kismarton akár német, akár magyar hivatalos nyelvű is volt, mindig öncélú életet élt és a város kulturális és ipari munkáját igyekezett fejleszteni. Bortermelésről nem is szólva, amely mindig híres volt. Kismartonban élt 30 évig *Haydn* a nagy muzsikus, ott született Bécs híres szobrásza, *Ambrózi* Ágoston, akinek apja is már ismert zeneművész volt. *Semmelweis* és *Hyrtl* bölcsője is Kismartonban ringott.

Magyar Nemzet

1948. júl. 24.

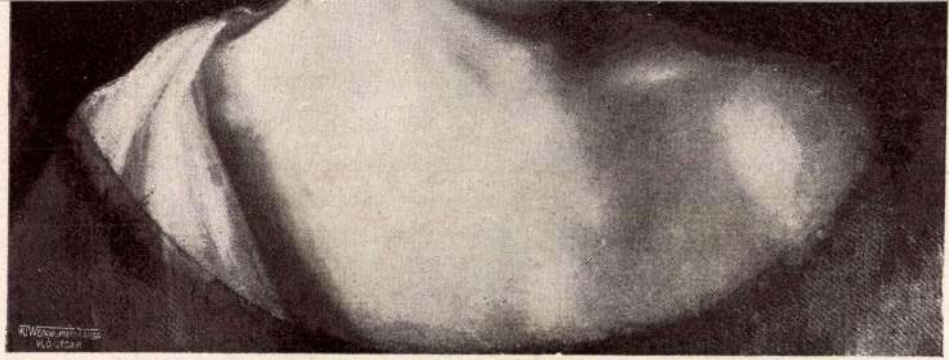

637.

XIII.

Ambrosi, Gustino

l.

Herpostimpi

65. l.

Telefon: 417.
Rumi-úti fiók-telefon: 255.

Erdőkitermelés, kemény- és puhafa-nagyraktár

Tüzifatelep

Bérfűrészelés, bérgyalulás

Eladás nagyban és kicsinyben

Saját iparvágány

MARTINEUM R.-T., SZOMBATHELY

Ambrosi, Gustinus

osztrák szobrász és költő szül. Kismarton 1893 febr. 24. ősi toscanai családból származik, anyja magyar. Zenei csodagyermek, de 7 éves korában megsiketül. Erután szobrászattal foglalkozik. Alkotásait 41 múzeum őrzi. 1922. megkapta a nagy osztrák ~~díjat~~ állami díjat.

Révai XXI. 58. l.

BUDAPEST
1934 OKT. 14 10

Ambrosi Gustinus
Koll. kiáll. Ernst 143. n.

XI. Pius pápa arcképe.

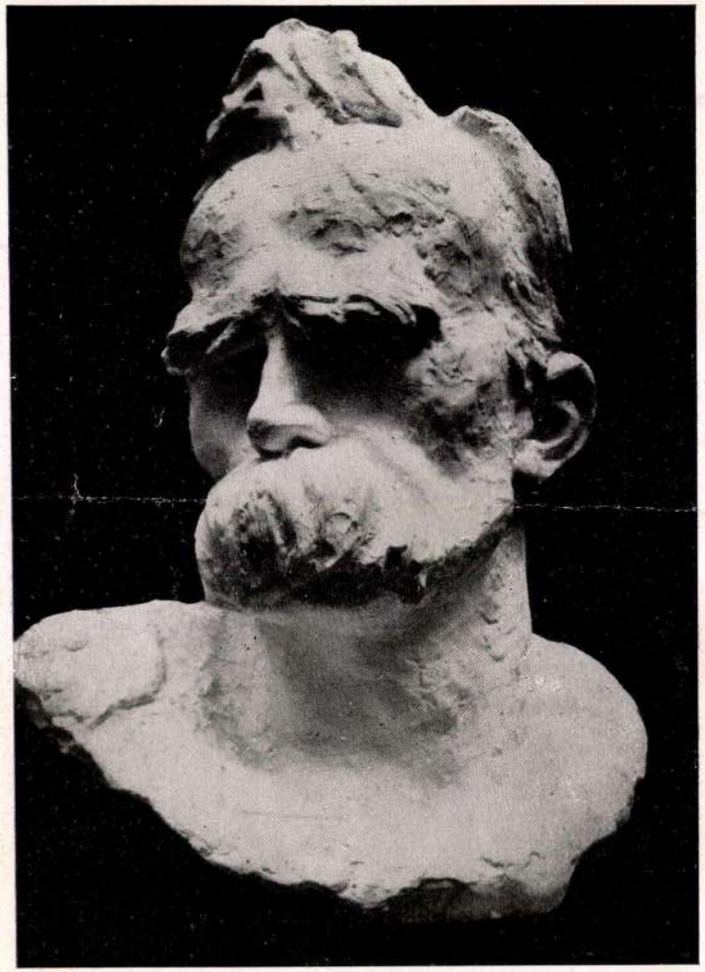

Nietzsche arcképe.

Prometida-sors.

Ambrosi Gustinus.

Mint valamely ősember, hatalmas izmaival, emberfölötti erejével, domboru mellkasával és kemény nyakával, ugy jár-kél bronzai és márványai közt, játékos könnyedséggel emelve, tolva őket, ez a bámulatos testi és szellemi erejü ember.

Ez az Ambrosi Gustinus.

Akinek apja osztrák kapitány, festő, a perspektiva tanára volt a bécsi Akadémián, zeneszerző, matematikus és szellemi elborulásban halt meg; ősei apai részről olasz katonák, jogászok, épitészek, festők, ötvösök voltak, ősapja, Ambrosi Andrea († 1640), Firenzében már épitész. „A vér, mely ereimben folyik, Renaissance", — irja egyhelyt Ambrosi.

De az anyja Nemes Lángh-leány, pusztán nevelkedett, olyan vegyes családból, hogy ükanyja spanyol, nagyanyja francia asszony volt. De a fiuban a magyar vér felbuzog.

A háboru után Párizsban Clémenceau-t mintázta, aki vagy harmincszor ült neki. A tigris minden reggel egy órát tornázott, jóval a nyolcvanon tul. Ambrosi megmutatta neki karjának hatalmas izmait. Clémenceau mongol szeme tüzet fogott:

— Ezt az erőt az anyámtól, aki magyar asszony volt, örököltem, — mondta Clémenceau-nak — magyar asszonynak lehet csak ilyen vasizmu fia . . .

Magyar származására Ambrosi mondhatatlanul büszke.

— Véremben a magyar sziv sóvárgása a nagyság után rejtőzik, — irja fel Ambrosi — aztán az osztrák jóság vágy a megértés után és az olasz lélek sóvárgása a halhatatlanság, a fenség és a határtalanság szelleme után . . .

Amint szemünk körülölelgeti a szobrok erdejét, melyek között Ambrosi rendezget, a nagy fizikai erő után a nagy szellemi erő kap meg. Az alig negyvenéves férfi, ki immár sok-sok százra menő kompoziciót és ezrekre rugó arcképszobrot teremtett, eltemetkezve

Ernst-Museum 7 Kiállitásai
CXLIII (1933.)

él egy külön világban, mert . . . igen, Ambrosi süket és néma, kivel csak irásban lehet beszélni, de az irásai éppen olyan egyéniek és kifejezők, mint szoborművei. Hétéves koráig zenélt, már megsejtette Beethoven titkait, mikor agyvelőgyulladás után megsüketült, ami elzárta előle a földi élet zaját, de a zenei hangok melódiáit is, melyekkel a lelke tele volt. Keresett hozzájuk egy uj kifejezési formát. Mert a művészet egy, csak a megnyilatkozásai ötfélék. Furni, faragni, mintázni kezdett a gyerek, — tehát kőművesnek adták. Az épitész észrevette tehetségét és épületdekorációkhoz alkalmazta. Nappal az épületállványokon dolgozott, éjjel magának. Olvasott és gondolkozott. Az a hangtalan világ megtelt gondolatokkal, felébredtek benne a formák, s körülzsongták még álmaiban is.

Egy nagy élmény felébresztette benne a szunnyadó művészt. Egy munkás lezuhant a magasból és kitört nyakkal fetrengett a porban. Megmintázta ezt a nyitott száju, eltorzult fejet. A rémületet, mely minden arcvonását végesvégig eltorzitotta. Ez volt első mintázása.

Bevitték az Akadémiába. Három hónap mulva, mint tehetségtelent, elbocsátották onnét. A sablon „haladás"-ra nem volt kapható. Pedig még inas volt, mikor már egy vidéki osztrák művészegylet felvette tagjai közé és kiállitotta kisérleteit. Az Akadémia ezekkel az akarnokoskodásokkal mit kezdjen? Egy kezet se tud mintázni és máris a nagy kifejezéssel küzd?

Hallatlan önkinzó munkabirással Ambrosi — minden akadémiai tanulás nélkül — eljutott a szobrászi kifejezés bámulatos eredményeihez Első műveinek kritikusai egy kézlegyintéssel mint Michelangelo- és Rodin-epigont el akarták intézni, s volt is valami igazság benne, mert hiszen tanult ő mindkettőtől, de mindegyiktől csak azt, amire szüksége volt, hogy önmagához eljusson.

Egy naplójegyzetében olvasom: „Hegyek rétegekből állanak elő". A két szellemóriásnak is csak egy-egy rétegét használhatta fel. Michelangelónak a világ, még a renaissance világa is eltörpült az ő nagy szenvedelme mellett. Hol maradt az hatalmas vágyaihoz, képzelete roppant alakitásaihoz és fékezhetetlen temperamentuma erőmegnyilvánulásaihoz képest? És nem tudott megalkudni soha. Minden alakja törni, zuzni, szétpattanni,

láncait felszaggatni, az érzelmeit lefogó külvilágot felrobbantani vágyik, mint ő maga, akinek egész élete küzdelem volt végzetével, mely abban áll, hogy álmai és a valóság sohasem tudott harmonizálni.

Ez az érzés rokon Ambrosi lelkével is, s ezt a rétegét Michelangelo művészetének magába is olvasztotta. De csak ezt.

Rodin formafelfogásának az egyik oldala, hogy minden érzést az extázisig fokoz, tuloz, kiemel, variál, mint azt a *Calaisi polgárok* egyes alakjainál látjuk, hol a megalázó megadás gesztusának egyéni változatait ábrázolta, minden egyes alakja az érzés leghevesebb megnyilatkozása, formafelfokozásokkal, a lélekállapotok iszonyatosságait, a helyzet kétségbeejtő voltát lelket megrázó erővel vetiti elénk. Hogy együtt — csupa zavar, egymást átvágás, — nem számit. A lélekkifejezés mesteri a részletekben.

Ambrosiban ez az érzésfelfokozás rokon hangot ütött meg és eleinte az ő mintázási módján és az ő eszközeivel élt, a közellátásban semmi nehézséget nem adó körüljárással, szemmel, sőt ujakkal való körültapintással a legbonyolultabb mozgások alakitására törekedett. Nála is a mintázás, mely izgalmas formatitkokat leplez le, a mozgás, mely a formák egymásbafonódásából áll elő, lett művészetének lényeges eleme.

De minél inkább belemerült költői lelkébe, amint az a „Sonette an Gott" c. költeménykötetéből megrázó erőben hangzik felénk, a maga némaságában, a halhatatlan csendben életre kelve, amint a gondolatok, érzések, álmok és sóvárgások forma után esengtek, az idegen rétegekre uj világot épitett fel. Mind a megmintázott költői álmokból, mind az idegen arcokból kiolvasott döbbenetes sorstitkokból. „Igen, én sorsokat látok az arcokban", irja egy levelében és nála minden emberi forma is szimbólumokká nemesedik. Ime a *Prometida-sors*, a vágy, mely a férfit és nőt egymáshoz vonzza és egymástól eltaszitja, örökös, kiegyenlithetetlen lázadásban, sorsuk, hogy egyre szeressék egymást, egyre szenvedjenek egymástól . . . Ime *Ikaros*, a sóvárgás a nap felé, az elérhetetlen vágy, az örökös zuhanás, az álmok bukása. „Az ember nemcsak az éter magasságából bukhatik le, de a saját kebelében is", mondotta Ambrosi . . . Ime az *Anyaföld*, az örökös termékenységre itélt Anya, aki felé a vágyak sóvárgó kezei nyul-

nak, lebukik a földre, melyből fakadt . . . *A virágzás*, a vágy, az álom, a titkok utáni sóvárgás a lágy, hullámzó mozgás édességében . . . *Az áldozó Ábel, A halott Ábel*, mind-mind mély gondolatok formába elképzelése, a belső csend ajándékai. Csupa érzéseinek szimbóluma.

Hát még arcmásainak tömege az emberi sorsok mely rejtelmes titkait leplezik le?! A költő mélabúját, a hatalmi vágy gyülölködéseit, a szent ige ájtatos átérzését, az emberi közösség sorsának intézésében elmerülő lélek intenziv magábamerülését, az érzelmek száz és száz árnyalata mind ott bujkál, hatalmas erővel kifejezve, ez idegen sorsok tükörképein. A bölcselkedő lélek, ki önmagát marcangolva, kutat belsejében, a hatalmas koponya, Nietzsche feje, Strindberg démoni keserve mellett, Gerhard Hauptmann álmadozó önmagába omlása, az antiquárius ismeretekben aszkétává fogyott Colli, a finom szellemü Stefan Zweig, a nagy hisztorikus Pastor, Michelangelo sorsának kutatója, Steinmann, a nagy matematikus, Painlevé, ki egyuttal francia hadügyminiszter is volt, amint tekintetéből a sugárzó értelem felénk lövell, stb., stb., mind emberi sorsok, emberi életek képe a formák aprólékos halmozásából felépitett nagy egységekben. De XI. Pius pápa és Mussolini és Clémenceau, itt mind a hárman egyéniségük döbbenetes erejében mutatkoznak be.

Ezekről következtethetünk a kevésbé ismertek lélekrajzának hűségére. Ambrosi lélekleleplező, az ő arcképei történeti okmányok, sőt még több annál, egy-egy költőteremtette drámai alak, kiket átálmodott.

Ambrosival megismerkedni feledhetetlen művészi élmény.

Dr. Lázár Béla.

Ambrosi, Gustinus

bécsi nobrász

érod

P Ujság

1933. okt. 15.

P Elek Artur:

Gustinus Ambrosi

bécsi nobrász.

683

fordulva. Középütt elválasztott haja für-
me kék. Mélyen kivágott ruhája csipke fodorral
lévő zsinóron ékkörös aranykereszt lóg.

méretei 62.7 : 47 cm.

eklyemuzeumból. 107/95. № XVIII.

107/95 : XVIII.

szeegyeztethetetlen érzelem irányul, pl. szeretet és gyűlölet. Ilyesfajta jelenségek már egész kis gyermekeknél megfigyelhetők (szeretett játékok szétrombolása, amit nagy bánkódás követ stb.). Az emberi lélek egyik legnehezebb feladata az A. elintézése. Igen sok ember nem tud ennek megfelelni. A lélekelemzés tanítása szerint az A. kiéleződése a neurózisok egyik jellemző főtünete.

Amblotherium, az erszényes emlősök egyik ősi neme. Állkapocs- és fogmaradványai az angliai jura ú. n. purbeck-emeletéből kerültek elő.

Amblycephalidae, vastagfejű kígyófélék, a méregfogú siklók (Proteroglypha) csoportjába tartozó kígyócsalád. Fogaik barázdanélküliek s így ártalmatlanok. Fajaik Amerikában és DK.-i Ázsiában élnek.

Amblygonit, lithium-tartalmú foszfátásvány, képlete: $Li/AlF/PO_4$. Igen ritka kristályai a háromhajlású rendszerbe tartoznak; rendszerint vaskos, fehér színű tömegekben található. Lelőhelye: Arendal (Norvégia), Pala (Kalifornia).

Amblyodon, a lombosmohok nemzetsége, egyetlen faja: *A. dealbatus*, nedves, meszes talajon él, nálunk ritkaság.

Amblyopia, gyengelátás, tompalátás. A.-s az olyan szem, amelynek csökkent látását nem magyarázzák meg a benne található elváltozások, betegségek és amelynek látását szemüveggel sem lehet javítani. Gyengelátóvá lesz pl. a kancsal szem v. az olyan, amely hosszabb ideig nem működhetett, pl. ha a veleszületett szürkehályogot későn operálták.

Amblyopsis spelaeus, *barlangi vakhal*, az északamerikai Mammutbarlangban és más ottani barlangokban él. Hossza 12 cm. Szeme visszafejlődött.

Amblyornis, kertészmadár, a paradicsommadarak (Paradiseidae) családjába tartozó madárnemzetség. Három faja Ujguineában honos.

Amblypodák, ötujjú, kihalt patás állatok. Legősibb alakjaik az eocén legelején jelentek meg és soraikból kerültek ki az eocén legnagyobb termetű szárazföldi emlősei. Ezeknek volt az összes ismert patások között a legkisebb agyüregük. Legismertebbek közülük a *Coryphodon*, *Uintatherium* és *Pyrotherium*-nemek (az utolsó miocén-kori).

Amblyrhynchus, tengeri gyík, a leguánfélékhez (Iguanidae) tartozó gyíknemzetség. Egyetlen faja, az *A. cristatus*, hatalmas termetű, 135 cm hosszúra is megnő, s ebből 80 cm a farkára esik; súlya eléri a 12 kg-ot. Ügyesen úszik, bár inkább szárazföldi állatnak látszik. A csúf külsejű állat tömegesen él a Galapagos-szigeteken.

Amblystegium, fajokban gazdag, lombos mohanemzetség. Nedves helyen zöld, sárgás v. barna gyepeket alkot.

Amblystoma mexicanum, az *axolotl* tudományos neve (l. o.).

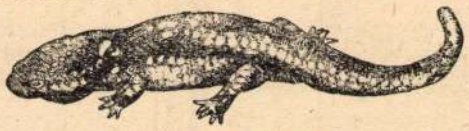

Amblystoma mexicanum.

Ambo. 1. Görög szó, az őskeresztény bazilikában és a középkori románstílusú templomokban használt szószékformájú emelvény, melyre lépcsőpár vezet fel. Rendesen a szentély és a hajó találkozásánál áll. Amennyiben kettő van, a nagyobbat és díszesebbet az evangélium éneklésénél és prédikálásnál, a kisebbiket a szentlecke felolvasásánál használták. 2. Vívási szakkifejezés, azt jelzi, hogy a két vívó egyszerre, v. tizedmásodpercnyi különbséggel érte fegyverével egymás testét. Az ilyen találat egyik vívónál sem számít.

Amboceptor. Az immunis szervezet vérsavójában levő, hőálló (thermostabilis: 55°-on ½ óra alatt el nem pusztuló) immunanyagot A.-nak is nevezik, a nem hőálló (thermolabilis) részt pedig komplementnek. Az A. az immunizálási folyamat alatt a szervezetben képződik és fajlagos, míg a komplement minden friss vérsavóban jelen van, immunizálás alatt nem szaporodik meg és nem fajlagos. L. még *Vérsavó*.

Amboella, Belga-Kongó és Angola határvidékén élő, bantu nyelvű, néger törzs. Kerek cölöpházai a keletafrikai cölöpépítkezés legszebb típusának tekinthetők.

Amboina (Ambon), hátsóindiai sziget a Molukki-csoportban, Ceram közelében. Területe 761 km². Magas platóvidék, mely a tenger felé meredek peremmel végződik. A meredek partfal előtt keskeny alluviális partszegély húzódik. A sziget legmagasabb pontja a Hitu, 1027 m. Buja trópusi őserdő borítja. Kb. 40,000 maláji lakosa gyüjtögetésből, kávétermelésből és halászatból él. Fővárosa A., a Molukki-szigetek hollandi kormányzójának is székhelye.

Amboinafa, Indiában és a K.-ázsiai szigeteken növő fa (*Pterocarpus indicus*), fáját és gyökerét szép erezete miatt különösen furnírnak használja a bútoripar.

Amboise [—boáz] *George*, francia bíboros és államférfiú, *1460. †1510. Sokat tett a francia egyház megreformálásáért. XII. Lajos olaszországi politikáját teljes erejéből támogatta.

Amboise [—boáz], francia városka Indre-et-Loire departementban, a Loire folyó balpartján. Egy ideig a francia királyok székhelye volt. Híres a Valois-család Loire-parti kastélya. (1931) 4139 lak.

Ambota, Tungurahua, ecuadori tartomány székhelye. Gyümölcstermelés, juhtenyésztés. (1932) 17,300 lak.

Ambr. *Ambrózy-Migazzi* István gróf (l. o.) botanikus nevének rövidítése.

Ámbra (Ambra grisea), az ámbrás-cet (Physeter) váladéka, sárgás-szürke színű,

viasz állományú, kellemes illatú anyag, melynek főalkatrésze az ambrain ($C_{23}H_{46}O$). A nyers ámbrát tenger felszínén úszva, v. a tengerparton találják kisebb-nagyobb darabokban. Régebben bájitalok készítésére használták, ma gyógyszerek s egyéb készítmények illatosítására szolgál.

Ámbrafa, az É. Egy. Áll.-ban és Mexikóban növő *Liquidambar styraciflua* (l. o.), pompás illatú balzsamot szolgáltat.

Ambras (Amras), tiroli falu Innsbruck közelében, a Mittelgebirge lábánál, (1934) 1351 lak., nevezetes a néhai Andecks grófok kastélyáról, amely később a császári család birtokába került. Az *A.-i gyüjtemény* néven világhírű régiség- és fegyvergyüjtemény alapját Ferdinánd főherceg vetette meg a XVI. sz. második felében. Az osztrák főhercegek tiroli ágának kihalta után az egész gyüjtemény Bécsbe került, ahol most a Művészettörténeti Múzeumban őrzik. Híres hadvezérek teljes fegyverzetének gazdag sora teszi különösen értékessé a gyüjteményt.

Ámbrás cet *(Physeter catodon)*, a cetek rendjében a fogascetek (Odontoceti) alrendjébe tartozó, hatalmas termetű állat; hossza elérheti a 20—23 m-t; jellemzi hatalmas, szögletes, alul lecsapott, majdnem ládaalakú feje. A fej üregeiben sok olajos anyag, ú. n. cetvelő van; a nevet adó ámbra az állat beleiben keletkező, viaszszerű váladék.

Ámbravirág v. *pézsmavirág, Amberboa*, a búzavirág közeli rokona. Az *Amberboa moschata* pézsmaillatú.

Ambriciu, l. *Emberfő* (Románia).

Ambrogini Angelo, l. *Poliziano.*

Ambrogio de Fossano, olasz festő, l. *Borgognone.*

Ambroid, borostyánkő-hulladékból készülő anyag. Előállítása: a darabokat acélformákban 200—250 fokra hevítik, 400 atmoszféra nyomás mellett. Rendkívül hasonlít az eredeti borostyánkőhöz, de a belőle készült tárgyak kevésbbé fényesek és használat alatt felületük érdessé válik.

Ambroin, saválló, elektromosságot szigetelő anyag. Előállítása úgy történik, hogy őrölt kopál-gyanta és aszbeszt v. csillám keverékét magasabb hőmérsékleten összepréselik. 300° C-ig használható.

Ambronn *Leopold*, német csillagász, *1854. †1930. A hamburgi tengerészeti obszervatóriumban, majd a göttingeni csillagvizsgálóban dolgozott. A gyakorlati csillagászatban tünt ki.

Ambros *August Wilhelm*, német zenetörténetíró. *1816. †1876. Bécsben 1872-ben Rudolf trónörökös oktatója és a konzervatórium tanára lett. Zenetörténete értékes, egyes részleteiben úttörő munka. Komponált is.

Ambrosi *Gustinus*, szobrász. *Kismarton 1894. Erős képzeletű, Rodin stilusával rokon nagy allegorikus kompozíciókat és képmásokat mintázott (Horthy Miklós, Mussolini, IX. Pius pápa, stb.). Többnyire Rómában él.

Ambrosia, a görög hitregében az istenek ételének, italának és illatos kenőcsének neve. Később csak az istenek ételét jelentette, míg az italukat nektárnak nevezték.

Ambrosia, a fészkesek családjába tartozó növénynemzetség tagjai, északamerikaiak. Hozzánk behurcolták az *A. artemisifolia*-t, mely, elvadulva, terjedőben van.

Ambrosia-kajszinbarack, l. *Kajszinbarack.*

Ambrosiana. 1. *Borromeo* bíboros által 1602-ben alapított milanói könyvtár; Milanó védszentje, Szt. Ambrus után nevezték el. Épülete a barokk teremkönyvtárak egyik legjellegzetesebb példája. Állománya kb. 200.000 kötet, közte sok becses kézirat, pl. a legrégibb Homeros-kódex, sok fényesen illuminált renaissancekori kódex, Leonardo da Vinci kézírásai, stb. **2.** Milano legnevezetesebb futballcsapata, Olaszország egyik legjobb együttese. Sűrű érintkezésben áll a magyar futballcsapatokkal.

Ambrosiánusok. 1. Szt. Ambrus oblátusai, Borr. Szt. Károly világi papokból álló társulata (1578). Lelkipásztori, szemináriumi tanári, missziós és szegénygondozási tevékenységet folytatnak Milanóban. **2.** Oblationáriusok, férfiak és nők egyesülete, akik Milanóban az ambroziánus misében offertoriumkor a nép nevében kenyeret és bort ajánlanak fel. **3.** Ambrosiana nővérek, Szt. Ágoston regulája szerint élő nőszerzet. Alapítója boldog *Morigia* Katalin (1474).

Ambrosius, l. *Ambrus.*

Ambrózfalva, nk. Csanád, Arad és Torontál k. e. e. vm. nagylaki j.-ában az oroszháza—battonyai vasútvonal mellett. A községet a kir. kincstár telepítette, mint kertészközséget a pitvarosi pusztán; eleinte Újpitvarosnak, később Ambrózfalvának, végül A.-nak nevezték el. (1930) 1025, nagyobbrészt tót lak.

Ambrózia, l. *Ambrosia.*

Ambróziagombák, olyan alacsonyrendű gombák, amelyek mindig bizonyos rovarok, gubácsszúnyogok járataiban, fészkeiben élnek. Az a kölcsönös viszony, mely az A. és bizonyos állatok között fennáll, az együttélésnek (ú. n. symbiosis) egyik érdekes esete.

Ambroziánus ének, a középkori keresztény egyházi zene énekkincsének nevezetes része. Az A.-ből fejlődött ki a római gregoriánus ének. Az A. a milanói püspökségből indult ki s ott máig is művelik. Koloratúrákban jobban megőrizte a keleti gazdagságot, mint a gregorián.

Ambroziánus himnusz, a régebben Szt. Ambrusnak tulajdonított *Te Deum laudamus* kezdetű, valószínűleg bizánci származású, prózaszövegű dicsérőének.

Ambroziánus ritus, Szt. *Ambrus* milanói püspökről elnevezett, Milanóban és környékén *(„milanói ritus")* fönnmaradt, igen régi szertartásmód. A szentmisénél, zsolozsmánál és a szentségek kiszolgáltatásá-

Uj Idők Lex. II. K.

Ezüst

evőeszközök, disztárgyak, sport- és versenydijak legolcsóbban

Polgár Kálmán

ezüstárugyárában

Budapest, V.I., Kazinczy-u. 9.

— **Hajsza az OTI-rendelőből elrabolt csecsemő után.** Hirt adtunk arról, hogy *Herceg* Ferencné 22 éves asszony, egy üzleti szolga felségének 19 napos csecsemője az OTI orvosi rendelőjének várószobájából eltünt. Amig ugyanis az asszony bement az orvos szobájába, a gyermeket egy 35 év körüli, munkáskülsejü asszony gondjaira bizta s amikor visszatért, a nőnek a gyermekkel együtt nyoma veszett. Kiderült, hogy a munkásasszonynak egy társa is volt, egy magas, sovány, szőke 36—38 év körüli férfi, akinek biztatására adta át Hercegné kisgyermekét a munkásasszonynak. Szombaton a rendőri rádióállomás utján értesités ment az ország valamennyi rendőri és csendőri hatóságához a gyermekrablásról s közölték az eltünt asszony, a férfi és a kisgyermek személyleirását is. A nyomozás folyik a gyermekrabló pár kézrekeritésére.

Hangulatossá teszi lakását

egy szép harangjáték óra. Leszállított ára bútorához illő tokban ..... **58 pengő.**

Rozgonyi és Réval, Kossuth Lajos ucca 5. sz.

— **Aki friss és egészséges akar lenni** és nem akarja, hogy kemény legyen a széke, folyton fájjon a feje és bőre tele legyen mindenféle pattanással, az ievék hetenként egyszer-kétszer reggelizés előtt egy pohár természetes *„Ferenc József"* keserüvizet.

x **Látogassa meg** a divatcipők mesterének, Seidler Nándornak (Király-u. 103., Kossuth Lajos-u. 7.) üzleteit és kérjen felvilágositást a cég által forgalomba hozott gyógybetétes divatcipőiről.

x **Szülőknek nincs többé gondjuk** gyermekeik praktikus, elegáns és emellett olcsó ruházkodására: mindezt megtalálják a „Baby" Gyermekruhagyárban (V., Szabadság-tér 5.). Komplett nagyságot, elsőrangu szalon-kivitelt és minőséget kapunk.

FOG orvos **Dr. HEGEDÜS** fog- és szájbetegségek szakorvosa. 30 évi gyakorlat. Készit jótállással műfogakat már 4.—től tarós töméseket 3.— P. Aranyfog 18.— P. Rendel: Erzsébet-körut tizenkettő, I., egész napon át. Vasárnap is. Részletre is.

x **Az éter telitettségéről** az utóbbi időben olyan sok szó esett. A Philips-müvek az uj tipusu szupercsövek felhasználása által és konstruktiv ötletek bevezetésével az idei „Star" készülékben teljes sikerrel oldották meg a szelektivitás feladatát. Ez az 5+1 csöves szuperkapcsolásu, antihigroszkopikus dynamikus hangszóróval egybeépitett készülék egyesit magában mindent, amit a hallgatók kényelme és szórakoztatása érdekében kitalálhatott. Bemutatásra méltányos árakra és kedvező fizetési feltételekre vonatkozólag minden szaküzlet felvilágositást ad.

Halló Tatatóváros!
Halló Győr!
Halló Sopron!
Halló Veszprém!

Kincses bácsi Meseszinháza

18-án a tóvárosi Esterházy-kastély szinháztermében, csütörtökön és pénteken (19—20-án) a **győri Elite Moziban,** szombaton a **soproni Városi Mozgóban,** vasárnap, 22-én **Veszprémben, a Petőfi Szinházban** vendégszerepel. Szinrekerül: **Hüvelyk Matyi,** vidám gyermekoperett. **Kincses bácsi konferál.** Gyerekek jók legyetek, ott legyetek!

x **Nedves lakásfal káros az egészségre.** „Légszigeteléssel" olcsón, de azonnal szárazzá lesz és nem lehet többé nedves. Vidékre is dijtalan költségvetéssel szolgál: Weisz László okl. mérnök épit. vállalata, Budapest, VI., Izabella-u. 60. Tel. 20-8-64.

x **Lehet mindenkinek** jó rádiója. Orion 7038. dynamikus hangszóróval egybeépitett háromlámpás egyenáarmu Európavevő Orion 7331. dynamikus hangszóróval egybeépitett 3+1-es Band-Pass Európavevő, Orion 7133. dynamkus hangszóróval egybeépitett speciális reflex-kapcsolásu 3+1 lámpás super. Orion 7066. dynamikus hangszóróval egyebépitett, minden technikai ujitással felszerelt 6+1 lámpás hét hangoltkörös super. Ezen készülékeket az Orion rádiókereskedők bárkinek bemutatják és készséggel szolgálnak felvilágositással.

x **Tündöklő arc könnyen elérhető,** ha a *Ponds*-krémet használja. A szeles őszi időtől megóvja arcbőrét, annak kiszáradását megakadályozza és üdén bársonyosan tartja. Minden szaküzletben már 150 fillérért kapható.

SZINHÁZ MŰVÉSZET

Ambrosi Gustinus

(Kiállitás az Ernst-Muzeumban.)

Az utóbbi évszázad egyik legnagyobb szobrász-zsenije és a mostani évtized legkiválóbb szobrásza. A neve Ambrosi Gustinus és a közönség nyilván alig hallott róla. A kritika és a müvészi élet azonban figyelemmel kisérte őt s innen is, onnan is hallani lehetett már, hogy nől, növekedik itt valaki, aki a legtöbbet jelenti majd a kilencszázas évek közepe felé a szobrászatban. És most itt áll a maga teljességében előttünk, lehet analizálni, nézni a munkáit és egyben csodálni. Az ember első érzése az: robusztus erő, gigantikus lény lehet az, aki ilyen alkotásokat készíteni képes. A második érzés valami mély, lágy harmónia az emberi lélekben: itt van egy embertárs, aki uralkodik az anyag felett és szellemi hatalmával, kezének csodálatos, varázslatos erejével megformázza a nyers márványt, kialakitja a nedves anyagot... Maga az ember is érdekes. Beszélni alig lehet vele: süketnéma és csakis irásban tud felelni, az irásban feladott kérdésekre. A sorsa regénybe való: apja olasz származásu osztrák katonatiszt, régi renaissance, polgari katonai és müvészi család sarja, az anyja pedig magyar lány, akiben francia és spanyol vér csörgedez. Maga Ambrosi Gustinus muzsikusnak készült, nyolc éves korában agyvelőgyulladást kapott és attól kezdve elvesztette hallását és beszélőképességét. A néma fiu semmire sem volt használható, kömüvesnek adták. Itt, az épületek magas állványain, a kövek keménysége felett óriási erőt szerzett és egy alkalommal, amikor a társa lezuhant az emelvényről s összetörte magát, Ambrosi Gustinus lelkében feltámadt a müvészet! Igy irja le a sorsát, ha kérdezik tőle: a halálban vergődő munkás arca azt követelte tőle, hogy megörökitse az emberi fájdalomnak ezt a borzalmas eltorzulását és kihozza a maga lelkéből azokat a gondolatokat, melyeket nem mondhat el, csakis a kőbe faraghat be! Ez Ambrosi Gustinus elindulása a müvészet felé, mely szinte csodával határos módon a nagy Beethoven közelébe hozta őt. Ugyanaz, ami a zenetitánt megihlette, ihleti meg őt is: a lelki és testi fájdalmak kinyilatkoztatása, a néha ellágyuló vonalak, melyek mindig robusztusan hatnak.

Ezek a szobrok, melyek itt felsorakoznak, beláthatatlan perspektivát nyujtanak ennek a süketnéma embernek a lelkéből azok számára, akik határvonalat tudnak szabni a szobrászat eddigi fejlődéséig és Ambrosi Gustinus munkásságáig. Szinte nehéz egyszerü szavakkal kifejezni, miben rejlik az ő varázsa. Feltétlenül abban, hogy szobrászszelleme van, tehát érzi, hogy a márványtömbök és a bronz nem kiván semmi puhaságot, csak erőt, semmi mást. Lelkének belső feszülését, gondolatait másképpen nem tudja kifejezni, hiszen nem hall és nem tud beszélni, tehát erős karjaival megragadja az anyagot, öklével belevág s igy alakul ki nála az a döbbenetes szobrászstehnika, kifejezésmód és stilus, mely egyedül az övé. Fejeinek, portréinak egész sora látható itt, olyan tipusok és alakok, akiket ha másképpen nem, fényképek után jól ismerünk; igy például *Clémenceau, Strindberg, Pius* pápa, *Mussolini, Fogazzaro,* a csillagász. Ezek a fejek oly realisztikusak, tehnikájukban annyi a karakter, hogy azonnal átérzi az ember, mi itt a müvészet, mi a lenyügöző erő. Az, hogy ezekre a fejekre nemcsak a külső habitust, hanem a belső lelki töprengéseket is beleviszi. Kompozicióinál az anyag ereje, tehát a bronz és a márvány dominál és a fantázia. Hatalmas *Ikarosa,* ez a lendülő, zuhanó, félelmetes görcsben fetrengő emberi alak és az *Anyaföld,* ez a pantheisztikus kompozició, feltétlenül a legnagyobb munkái közé tartozik, eddig még nem érzett megoldásokkal, erővel. De nehéz lenne igy végiganalizálni őt, hiszen száz mütárgyat hozott magával erre a kiállitásra. Mindenesetre a legnagyobb élmények közé tartozik ennek a kiállitásnak látogatása.

*

Sajnálatos hiba az *Ernst*-muzeum részéről, hogy Ambrosi Gustinus mellé egy dilettáns festőt állitott, aki ha szeretettel is volt a festőmüvészet iránt, festeni azonban nem tudott.

Dékány András

---

* **Jubilált Bécsben a Noszty-fiu.** Bécsben igen nagy sikernek könyvelik le a *Noszty fiu esetét,* a Mikszáth—Harsányi-darab huszonöt előadását. A jubileumi előadás töretlennek mutatta az érdeklődést s a darab tovább folytatja karrierjét. Paula *Vessely* játssza Tóth Mari szerepét s mellette Paul *Hörbiger,* Anton *Edthofer,* Rose *Valetti* és Hans *Moser* erösségei a kitünő együttesnek.

* **Megnyilt az amatőrfényképészek kiállitása.** A *Magyar Amatőrfényképezők Országos Szövetsége* harmadik nemzetközi müvészi fényképkiállitását szombaton délben ünnepélyes külsőségek között nyitották meg a Vigadóban. A megjelentek között ott volt a kormány képviseletében *Wlassics* Gyula báró államtitkár, a főváros részéről *Huszár* Aladár főpolgármester és *Liber* Endre alpolgármester, továbbá képviseltették magukat a fővárosban tartózkodó diplomáciai testületek is. A vendégeket az amatőrfényképezők nevében *Pekár* Gyula volt miniszter üdvözölte, majd *Huszár* Aladár beszéde után a megjelentek megtekintették a kiállitás anyagát.

* **A salzburgi beugrásért kapta Anday Piroska az osztrák kitüntetést.** Azt a legnagyobb polgári kitüntetést, a nagy arany érdemrendet, amellyel az osztrák kormány most *Anday* Piroskát megtisztelte, egy beugrásért kapta a müvésznő. A nyáron vakbélmütéten esett keresztül Anday Piroska s mikor már lábbadozott, hozzáfordultak, hogy azonnal lépjen fel a salzburgi Festspieleben, mert *Onegin* svájci énekesnő megbetegedett. Anday Piroska habozás nélkül vállalkozott a beugrásra, délelőtt értesitették, nyomban repülőgépre ült és este már énekelt.

* **Három költő szerzői estje.** A *Székesfővárosi Népmüvelődési Bizottság* VI. irodalmi estjén szombaton délután három költő, *Bárd* Miklós, *Kiss* Menyhért és *Vályi Nagy* Géza vitte termése legjavát a közönség elé. *Bárd* Miklós néhány szép és a nagyobb közönség előtt még ismeretlen versét *Szász* Károly olvasta fel. *Kiss* Menyhért és *Vályi Nagy* Géza sajátmaguk olvasták fel néhány szép költeményüket. Az est célja az volt, hogy a magyar katonát mutassa be a magyar költészetben. Erről a tárgyról *Kiss* Menyhért tartott lendületes és magas szinvonalu előadást. Az est előadó müvésze *Gárdos* Kornélia volt, aki különösen *Kiss* Menyhért szép háborus költeményeinek, a *Czenstochoi legendának* előadásával ért el megérdemelt sikert. *Utry* Anna és *Varga* Imre *Kiss* Menyhért és *Vályi Nagy* Géza verseire irt dalokat adtak elő.

* **Szólótáncosból — operetténekes.** Érdekes meglepetés érte az Operaház igazgatóságát. *Kőszegi* Ferenc, a kiváló szólótáncos, szorgalmasan tanult énekelni s erről senkinek se szólt. Tanulmányait most befejezte s bejelentette az Operaháznál, hogy énekes szinész lesz. Már kapott ajánlatot az egyik operettszinháztól, ahol nagy reményeket füznek hozzá, mert nemcsak jó megjelenése, nagyszerü tánctudása van, hanem énekelni is tud.

* **Főiskolai hallgatók szerzői estje.** Szombaton este tartották a főiskolai hallgatók *József* főherceg legfőbb védnöksége alatt a budai Vigadó nagytermében szerzői estjüket, amelyen igen nagyszámu és előkelő közönség jött egybe. A nagysikerü szerzői estén csak főiskolás hallgatók, sziniakadémiai hallgatók szerepeltek és saját szerzeményeiket adták elő. A müsor keretében a megkapóan halk és finom előadómüvésznő, *Fáykiss* Dóra sziniakadémiai növendék aratta a legnagyobb sikert a tehetséges *Várkonyi* Zoltán verseinek interpretálásával. *Szőnyi Szabad* Zoltán saját költeményeiből adott elő, *Vizy* Béla *Massanek* Gábor dalait énekelte fejlett énektechnikával. Szavalattal szerepeltek még *Ferenczy* Zoltán, *Várkonyi* Zoltán, *Vizy* András, mig *Bibó* Eszter, *Steffka* Tibor és *Hajdu* Márton dalokkal szerepeltek a müsoron. A fényes sikerü est rendezéséért, melynek bevételét a Joghallgatók Segitő és Tudományos Egyesülete javára fordítják, *Várkonyi* Zoltán és *Ferenczy* Zoltán érdemelnek dicséretet.

* **A költő és lélekbuvár.** *(Kornis Gyula előadása a pszihológiai társaságban.)* Szombaton nyitotta meg *Kornis* Gyula államtitkár, egyetemi tanár a *Magyar Pszichológiai Társaság* idei előadássorozatát *A költő és lélekbuvár* cimü előadásával. Aischylostól Herczeg Ferencig szembeállitotta a költők ösztönszerü lelki beleélő képességét, lélekbölcsességét az egykori lélektudománnyal. A költő eszköze a szemlélet, a lélekbuváré a fogalom. Kornis tüzetesen ismertette azokat a legujabb pszihológiai törekvéseket, amelyek hidat vernek a lélekbölcsesség és a lélektudomány közt. A költészet és a pszihológia viszonyára vonatkozó elméletét Herczeg Ferencnek most megjelent *Emlékezéseivel* illusztrálta. A nagysikerü előadás után *Focher* László dr. *a modern nevelés tulzásairól* beszélt. Közülök a tulzott testkultura elvonja az időt és figyelmet az emberiség és az egyén legmagasabb érdekeit képviselő szellemi képességek fejlődését biztositó gyakorlattól; emellett a tulértékelt sportsikerek ebizakodottá, majd — a szükségszerü csalódások után — reménytvesztetté, kétségbeesetté teszik az ifjut.

KAMARA SZINHÁZ **Arc és álarc** *Bemutató csütörtökön*

ÉLELMI-CIKKEK: A PÁRISI NAGYÁRUHÁZ-BAN

96 FILLÉRES ARCSOPORT:

Cca ½ liter Rum (üvegbetét 30 f.)	96
Cca ½ liter Konyak (üvegb. 34 f.)	96
Cca ½ liter Likőr (üvegbetét 30 f.)	96
Cca 2 liter szemelt Rizling (üvegbetét 34 fill.)	96
⅛ kiló Pörkéltkávé, (arany csom.)	96
1 kiló Cikória (dobozban)	96
2 kiló „Deutsch"-féle malátakávé	96
1 doboz Orange Pecco Tea (Brutto 10 deka)	96
1 csom. „Tower" kakaó (55 dkg)	96
1 csom. „Tower" csok.-por (55 dkg)	96
1 tábla „Promena" étcsokoládé (55 deka)	96
30 deka Édes nemes paprika	96
½ kiló Rózsapaprika	96
40 deka Kömény	96
¼ kiló Dors	96
¼ kiló Csemege-Dióbél	96
30 deka Mogyoróbél	96
20 deka Mandulabél	96
1 kiló Mustár (üvegbetét 30 fill.)	96
1 üveg Barack-iz cca 60 deka tiszta suly (üvegbetét 24 fill.)	96
1 ½ literes üveg Ecetes uborka (üvegbetét 36 fill.)	96
2 doboz Lecsó	96
4 liter Ételecet 5½%-os, üv. b. 70 f.	96
1 literes üveg Oroszkal	96
4 drb Háziszappan (40 dekás)	96
3 drb Terpentinszappan	96
⅛ kiló Pörkéltkávé ezüst csom.	86 f.
1 kiló Japánriz, gyémántfényü	50 f.

48 FILLÉRES ARCSOPORT:

1 kiló Tarhonya, kitünő fehéráru	48
¾ kiló Tarhonya, 2 tojásos	48
1 doboz „Erő" cséteszta, 2 tojásos (Brutto 10 deka)	48
6 csomag Levestészta, 2 tojásos	48
2 kiló teles Sárgaborsó	48
1 kiló Lencse, zsizsikmentes (nagyszemü)	48
2 kiló Tarkabab	48
2 kiló Árpakása	48
1 kiló Árpagyöngy	48
30 deka Mazsola	48
¾ kiló Buzakeményitő	48
¼ kiló Csokoládé Mignon	48
¼ kiló Csokoládé Narancsdragée	48
½ kiló Keksz	48
½ kiló Burgonyacukor, hófehér	48
30 deka Nápolyi-szelet	48

58 FILLÉRES ARCSOPORT:

4 kiló Fehérbab	58
2 kiló teles Sárgaborsó, nagyszemü	58
2 kiló teles Zöldborsó	58
2 kiló O-gg Liszt	58
2 kiló Buzadara	58
1 kiló Kék-mák	58

68 FILLÉRES ÁRCSOPORT:

(V. emelet, Liift.)

30 deka Teavaj	68
40 deka magyar Emmenthali	68
50 deka teljes zsiros Trappista	68
2 doboz „Párisi" Kereksajt	68
¾ kiló Juhturó	68
1 doboz Ringli, 9 darabos	68

HENTES-ÁRU:

½ kiló Füstöltszalonna	74
½ kiló Nyáriszalámi	70
½ kiló Zsirszalonna	54
½ kiló Háj	62
¼ kiló Zsir	60
Előpony (1 kilóig) kilója	1.10 f.
Balatoni koszeg kilója	58 f.

Árvál.ozások fenntartva.

Vidéki rendelések azonnal eszközöltetnek.

* **Szegény gyermekek felruházása a próbateremben.** Vasárnap délután 3 órakor zajlik le a Fővárosi Operettszinházban az a jótékonysági jelenet, amelyhez a 25 szegény gyermeket a kormányzóné segélyakciója jelölte ki. *Alpár* Gitta ad nekik ruhát, cipőt, harisnyát, fehérnemüt, egy uzsonna keretében, amelyet a próbateremben rendeznek meg. Alpár Gitta a *Dubarry* darab fellépti-dijaiból hasitotta ki a felruházáshoz szükséges összeget, a primadonna eddig még *soha nem kapott esténként kevesebbet, mint 1500 pengőt.*

Esemény: Bün és bünhődés

A *Magyar Színház* páratlan előadásáról az egész város beszél. Egyhangu véleménye sajtónak és közönségnek, hogy a *Bün és bünhődés* előadásához fogható szinházi produkció régóta nem volt látható. Felejthetetlen élménnyel gazdagodik az előadás minden látogatója.

Az *Egy csók és más semmi*-nek szerdán lesz a 125-ik előadása. Ma, vasárnap, délután, hétfőn, szerdán és pénteken kerül utoljára szinre. (Jegypénztári telefon: 33-8-33.)

* **Katonadarab.** Furcsa, hogy a magyarnak, ennek a per excellence katonanemzetnek, igazi katonadarabja alig van. Az az évenként felbukkanó pár szindarab, amelyben katonaruhába bujtatott alakok szerepelnek, rendszerint nem érdemlik meg a katonadarab elnevezést, mert a valóságos katonaélethez, kivált a magyar katonához vajmi kevés a közük. Oka ennek jórészt, hogy iróik rendszerint maguk sem ismerik a katonai viszonyokat és céljuk sem igen az irodalom, hanem az üzlet. Jóleső kivétel volt e tekintetben *Gerő* Gyula altábornagy tavalyi darabja, a *Huszárok*. Gerő altábornagy, aki eddig a katonai irodalom terén tünt ki s pár év előtt az uj magyar katonai büntetőtörvény kodifikálásával szerzett elismerést, darabjában érdekes mese keretében megkapó hüséggel, melegséggel, humorral festi a békeidők ragyogó huszáréletét. A *Huszárok*-at a Kamaraszinház a mult évben a fővárosi napilapok ritka egyértelműséggel kifejezett elismerése mellett mutatta be s az a szinháznak egyik leglátogatottabb müsordarabja lett. Ez a darab, a szerződésben kikötött tilalmi idő után, csak az idei évadban kerülhet vidékre, a vidéki szinigazgatók már meg is szerezték az előadás jogát s előbb a kisebb állomásokon, köztük Budapest környékén (Kispesten, Pestujhelyen, Ujpesten) adták elő mindenütt nagy sikerrel.

* **Öt uj Szent István-könyv.** A Szent István-könyvek sorozatában, melyet *Mihályfi* Ákos dr. villersi apát, egyetemi tanár visszavonulása óta *Turi* Béla pápai prelátus, országgyülési képviselő szerkeszt, öt uj nagyérdekü könyv jelent meg. Közvetlen aktualitása révén első helyen áll közöttük *Polzovics* Iván dr. munkája, *A lateráni szerződés*, melyhez *Turi* Béla irt előszót. Mint tudvalévő, a lateráni szerződés végetvetett a római kérdés elintézetlen problémájának, amely a nemzetközi jogban szinte elhomályositotta a Szentszék nemzetközi jogi helyzetét. A megegyezés folyományaképpen létesült Citta del Vaticano jogállását azonban különféleképpen fogták fel, épp ezért kivánatos volt, hogy a lateráni szerződés a magyar irodalomban is teljes megvilágitást nyerjen. Ezt a célt szolgálja igen jelesen *Polzovics* Iván dr. könyve. *Gálos* László dr. *A Szentlélekisten* cimü munkája a Szentlélekisten személyét, eredését, müködéseit és megnyilvánulásait ismerteti igen szép stilusban, egyben felöleli a Szentélek egész teológiáját. *Lippay* Lajos dr. hittudományi főiskolai tanár *A keleti egyházak* cimü könyve azért bir különös érdekességgel, mert a Szentszék figyelme az utóbbi években fokozott mértékben fordul a keleti egyházak felé. *Lippay* Lajos dr., aki két évet töltött a Szentföldön, betekintést nyert ugy a keleti egyházak papságának, mint hivőinek életébe s igy közvetlen tapasztalatból ismerteti a keleti szakadár egyházak minden ágazatát. *Szent Anzelm* születésének kilencszázadik évfordulójára irta meg *Zoltán* Veremund dr. Szent Anzelmnek, az olasz származásu becki perjelből lett angol primásnak, Canterbury egykori hatalmas érsekének életrajzát. Mint tudvalévő, Szent Anzelm még kilencszáz év távlatából is tanit maradandó müveivel, épp ezért irányitotta rá a katolikus egyház figyelmét *X. Pius* pápa is, amidőn 1909-ben külön encyklikában emlékezett meg a nagy egyháztanitóról. A sorozatban az utolsó, de lirai szépségében talán első helyen érdemelne említést *Lendvai* Istvánnak *Róma tornyai alatt* cimü könyve, amely két római ut feljegyzéseit, benyomásait, hangulatait gyüjti szines füzérbe. Mind az öt könyv a Stephaneum megszokott müvészi, pedánsan gondos kiállításában, szép papiron, csinos kötésben jelent meg. A könyvek ára 3.60 pengőtől 4 pengőig váltakozik.

* **Helybenhagyták Meller Rózsi büntetését.** A legfelsőbb osztrák biróság végső fokon is foglalkozott *Meller* Rózsi bünügyével. Az irónő tudvalevőleg hátbaszurkálta önmagát s azt a mesét találta ki, hogy a Harmadik Birodalom emberei követtek el ellene merényletet. A nagy apparátussal meginditott nyomozást valamennyi osztrák hatóság igen szégyelte, Meller Rózsit a csufos félrevezetésért hathavi börtönre itélte, amelyet most a legfelsőbb biróság helybenhagyott. Csak a titulust változtatta meg, nem csalásért, hanem rágalmazásért mondta ki az itéletet.

* **Az utazás müvészete.** *(Miklós Elemér dr. könyve.)* *Miklós* Elemér munkássága csaknem negyedszázados a magyar idegenforgalom megszervezése, fellenditése és eredményes müködése körül. Ezt a munkásságot az a legfőbb cél vezette, hogy a magyar idegenforgalmat magasabb rendeltetésének: *nemzeti* nagy jelentőségének szolgálatába állitsa. A magyar föld ereje, Budapest szeretete, a magyar tájak szépsége, a Balaton ragyogása — és mindezt megmutatni az országnak és az idegennek, ez a nemzeti gondolat vezette *Miklós* Elemér dr. tollát is, mikor hosszu munkássága tapasztalatait, terveit, céljait, álmait egy nagyon formás és szép kiállitásu könyvben összegyüjtötte. Virágzó magyar idegenforgalom utját egyengeti, valósitgatja meg ez a tanulságos könyv, mely az irás müvészi, sokszor költői erejével, a magyar föld szeretetének lángolásával és a tapasztalt világutazó tudásával és szellemes könnyedtségével mindenkor kellemes és elszórakoztató módon kalauzolja végig az olvasót a valóság és az álmok utján. Ha az egyes fejezetek cimeiből néhányat idejegyzünk: Az utazás müvészete — külföldi kulturális kapcsolatok — Idegenforgalom és kultura — Budapest szimfoniája — Utazás Magyarországért — Budapest gyógyfürdői — Főváros vagy fürdőváros — Mussolini Rómája — Mit tanulhatunk Hollandiában — már ezekből a cimekből is látjuk a könyv átfogó, nagy anyagát, amelyet az irő világos csoportositással, a leirások szépségével, a gondolatok gazdagságával tár elénk. Könyvének elolvasása után sok-sok szép utazásunk emléke elevenedik meg ujra és sok-sok utazásra, célszerü, tudatos tervezgetésre kapunk kedvet. Hasznos, okos és szép könyv, igazi iró szive munkája, melegen ajánlható a magyar utazások, a magyar propaganda, a céltudatos jövő minden igaz hivének.

3 szobás összkomfortos utcai **lakás** azonnalra **kiadó.**
Vörösmarty-utca 63. Telefon: 21-6-27.

* **A ma gyermeke.** Kötelesség felhivni a magyar szülők figyelmét minden olyan alkalomra és lehetőségre, amely a gyermeknevelés sokféle kényes feladatának sikeres elvégzésére eszközt ad a kezébe. Ezért ma, az irodalmi tultermelés idején is rokonszenves érdeklődés fordul *A ma gyermeke* cimen megjelent mü felé. A mü két részből áll. Az első részt — A gyermek fejlődése, testi-lelki gondozása és betegségei, az ujszülött kortól a serdülő koráig — *Dénes* József dr. gyermekorvos; a második részt — Tudnivalók a gyermekkor lelki zavarairól és a nevelés lelki egészségtanáról — *Schächter* Antal dr. idegorvos irta. A szerzőknek mindenütt sikerült megtalálni a helyes mértéket abban, hogy miről kell aprólékos részletességgel kioktatni a nevelő szülőket és mi az, amiről elég, ha nagy vonalakban szereznek tudomást. A 488 oldal terjedelmü könyv feltünően csinos és izléses kiállitásban jelent meg.

KOZMETIKA

Bemutató pénteken a Belvárosi Szinházban
A Lysistrata utolsó esti előadásai

Pénteken, október 20-án mutatja be a Belvárosi Szinház *Békeffi* Istvánnak, sok nagysikerü darab szerzőjének, *Kozmetika* cimü uj vigjátékát. A rendkivül szellemes és mulattató vigjáték hőse egy divatos kozmetikus orvos, aki beleszeret „élete főmüvébe" és feleségül veszi legszebb páciensnőjét. Ennek a házasságnak furcsa és kalandos történetét viszi szinpadra a *Kozmetika*, tele uj ötlettel, mulatsággal.

A hősnőt, egy tulságosan „mai" mondain asszonyt,

Titkos Ilona

játssza, perszifláló jókedvvel, szinjátszó müvészetét egészen uj oldalról mutatva be. A kozmetikus tanár szerepében

Páger Antal

ebben az évadban először lép fel tavalyi nagy sikerei szinhelyén. A kozmetikus asszisztensnőjét

Turay Ida

játssza, — a többi — jobbnál jobb — szerepben *László* Miklós, *Lázár* Tihamér, *Boray* Lajos, *Nagy* György, *Ladomerszky* Margit, *Soltész* Annie, *Vidor* Feri, *Baróthy* József, *Kemény* Olly lép fel.

Rendező: *Hermán* Richárd. Diszlettervező: *Gara* Zoltán.

Szerda estig bezárólag esténként a *Lysistrata*, ez az igazi müvészi élményt jelentő produkció kerül szinre: a nagysikerü darab *utolsó esti előadásai.*

* **Képzőművészek hálája Lady Chilston iránt.** Ismeretes, hogy Lady *Chilston*, a volt budapesti angol követ feleségének kezdeményezésére nagyobbszabásu társadalmi akció indult a magyar képzőművészek megsegitésére. Lady Chilstont a magyar müvészet támogatásáért az *Országos Magyar Iparmüvészeti Társulat* még a tavasszal tiszteletbeli tagjává választotta. A megválasztásáról szóló diszoklevelet szombaton a társulat küldöttsége *Szablya Frischauf Ferenc* és *Lakatos* Artur festőmüvészek vezetésével adta át Lady Chilstonnak, aki meghatottan köszönte meg a müvészek háláját.

Kettőszobás komfortos lakás kiadó november elsejére Margit-körut 51—53. szám. Telefon: 64—796

* **Uj Piombo-képet találtak.** *Londonból* jelentik: George *Baxter* bradfordi mügyüjtő egy Olaszországban járt csavargótól a felismerhetetlenségig bepiszkolt régi képet vett néhány shillingért. Miután a vásznat fedő piszokréteget eltávolitották, kitünt, hogy a kép Sebastiano del Piombo egyik elveszettnek hitt remekmüve, a „Keresztfát vivő Krisztus", melyről a szakértők megállapitották, hogy a nagy olasz mester egyik legkiválóbb alkotása.

* **Emlékkönyv Báthory Istvánról.** A Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király születésének négyszázéves fordulójának megünneplésére alakult bizottság (Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 4.) emlékkönyvet adott ki Báthory Istvánról. A népszerü formában kiadott könyv Báthory életrajzát tartalmazza, előszavát *Lukács* György dr. irta, anyagát *Szádeczky* K. Lajos kutforrásainak felhasználásával *Erdős* László állitotta össze.

* **Muzsikáló versek.** Irodalmi értékü előadás lesz vasárnap este 7 óra 25 perckor a rádióban. *Ignácz* Rózsi és *Csanády* György régi és mai költők verseit fogják elmondani a versek hangulatához kiválasztott klasszikus zeneszámok kisérő muzsikájával. *Ignácz* Rózsa előadásában *Balassa* Bálint: „Kegyelmes Isten..." (orosz templomi vegyeskarral), *Kaffka* Margit: „Laczkó" (Borodin: Au conventjából motivumokkal), *Kosztolányi* Dezső: „Ódon önémet óra" (egy spieldorni szimfónia feldolgozásával), *Miklós* Jenő: „Esti ut" (Grieg: Aase halála). *Csanády* György előadásában, *Ady* Endre: „Egyedül a tengerrel" (Mendelssohn: Hebridák), *Juhász* Gyula: „Anna örök" (Beethoven: Mondschein szonáta), *Csanády* György: „Most születik a fiam" (Rachmaninov: Prelude), *Áprily* Lajos: „Szilencium" (Chopin: Gyászinduló). Az uj és értékes előadás iránt igen nagy az érdeklődés.

HANGVERSENY

* **Milstein-est.** Szombaton a *Vigadó* nagytermében tartotta *Milstein* Natániel ezévi budapesti hangversenyét. A nagyterem csaknem háromnegyed részben megtelt ebből az alkalomból. A kiváló hegedümüvész parádés müsort játszott végig. Kezdte egy *Händel*-szonátával, majd előadta *Bach* d-moll Partitáját, utolsó tételében a hires *Chaconneval*, majd *Mendelssohn* hegedüversenyére került a sor. A müsor második felében virtuóz apróságokat halmozott egymásra. *Milstein* négy évvel ezelőtt mutatkozott be Budapesten, amikor *Nedbal* vezényletével eljátszotta *Csajkovszki* hegedüversenyét. Ez est forró sikerével indult meg világhirneve. Játékának legfőbb ékessége a ragyogó, tiszta éneklő hang, telitve a fiatalság hóditó erejével. Ennek a hegedühangnak üdesége és csillogása mellett már szinte nem is fontos: hogyan és mit játszik a müvész. Lehet, hogy mire tapasztalatokban gazdagodik és elmélyül felfogásában, azzal is le fog bilincselni, amivel most még nem tud: a mondanivalóval. De annak, aki *Mendelssohn* hegedüversenyét ilyen szédítő irammal, tündöklő csillogással szólaltatja meg, őszintén tapsolni kell és csak másodsorban érdemes kiemelni a fogyatékosságait. Mert ezek is bőven vannak. *Milstein* a *Heifetzek*, Misccha *Elmanok* hegedüstipusából való. A tökéletes tehnika, a már alig fokozható dologbeli tudás nyomja rá bélyegét erre a hegedülésre. Az egyéniség nem játszik szerepet. *Milstein* lebilincselő hegedühangja addig, amig fiatalságát megőrzi, nem fogja sohasem eltéveszteni hatását. De ha megkopik ez a hang, üresen fog kongani a játék, mert hiányzik a sziv, amely meleget sugározzon a hegedüből. A tüzes, szinte sercegő futamok, amelyek ennek a tehetséges müvésznek a keze alól belezsonganak a fülünkbe, bármilyen ellenmondásnak tünik is, hidegek, csaknem fagyasztanak. Olyan hatást kellenek, mint mikor a zimankós téli időben kint dermedő betekint az ablakon át a szobába, ahol pattog a tüz, szikrázik és lángot vet. *Milstein* hegedülése nem melegit.

Ha Ön szerencséjét
a számok szerencseutján ki akarja próbálni, ugy közölje azonnal cimét **Budapest 4. Postafiók 213. sz**

Az a forróság, amelyet tehnikailag elöcsihol a vonójával, rögtön kialszik, mihelyt hulláma hozzánk érhetne. Éppen ezért az érzés villanyosárama nem csap ki ebből a hegedüből. Érzés helyett azonban annál jobban meghökkent az érzelgősség, amely helyet keres az érvényesülésre, még Bach kristálytiszta éteri hangjai között is. Bármilyen csodálatos szép is ez a hegedühang, amely különösen a bravuros apróságoknál érvényesül remekül, kár, hogy nem párosul müvészi izléssel és finomsággal. *(H. G.)*

* **A Liszt Ferenc Társaság hangversenyei.** Az *Országos Liszt Ferenc Társaság* első *müvész-délutánja október 22-én, vasárnap* 6 órakor lesz a Zeneművészeti Főiskola kamaratermében. A müsoron szerepel *Fischer* Annie, a Liszt-versenyek első dijának nyertese. Ezt megelőzően Giovanni *Minotti* tart németnyelvü előadást Lisztről és a H-moll szonáta rejtélyének megfejtéséről. A társaság tagjainak a belépés dijtalan. Vendégeket szivesen látunk. November 15-én este félkilenc órakor rendezi a társaság nagy zenekari hangversenyét. Vezényel Gilbert *Gravina* gróf, Liszt Ferenc dédunokája. Közremüködik *Pembauer* József zongoramüvész, a Budapesti Hangverseny Zenekar és a Bazilika-kórus. A társaság tagjai kedvezményes jegyeiket 1—2.50-ig a Liszt Társaság irodájában vehetik át.

* **Basilides Mária dalestje október 18-án** (szerdán) este fél 9-kor a Zeneakadémián. Müsoron *Händel*-áriák, *Schumann*, *Mussorgskij*-dalok és régi magyar népdalok. (Jegyek Rózsavölgyinél és Koncertnél.)

Rózsavölgyi hangversenyei

Jubiláris Lyra-bérlet

Horowitz, De Luca, Gigli, Léner-kvartett, Fischer Edwin, Müller Mária, Heifetz, Toti dal Monte, Wiener Philharmoniker Bruno Walterrel. Már csak néhány bérlet kapható.
Basilides október 18.

Horowitz okt. 21.

zongoraest. Lyra-bérlet I. Már csak néhány jegy kapható.

Schmidt József okt. 25.

A világhirü tenor ária- és dalestje.

Henke Helene okt. 28.

Schiller. Demetrius. Előadó-est.

Toscanini okt. 30.

A bécsi filharmonikusokat

vezényli. Labriola-szinház. Jegyek 3—22 pengőig. Lyra-bérlőknek 10 százalék kedvezmény.

IX. szimfónia — Kleiber

vezényletével **hétfőn** Z. fél 9. Monstre-előadás 250 szereplővel. (Már csak néhány jegy.)

Főpróba ma d. e. negyed 12

olcsó helyárakkal. Jegyek 10 órától a helyszinen *(Rózsavölgyi).*

A „Koncert" hangversenyei

Besilides I. dalest 18-án.

Filharmónia I. jubiláris-est **23-án, főpróba 22-én.** Vezényel **Dohnányi Ernő,** közremüködik **Basilides.**

Hétfői Napló rejtvénykabaré 22. (Z. fél 6.)

Dohnányi—Beethoven-est 26. (Z. fél 9.)

Mozart Collegium I. est okt. 28. Mozart élete 1756—80-ig. Felolvassa Lichtenberg. Szólisták: Sándor Erzsi, Elek Szidi, Szegfi Edith, Szentmihályi. Bérlet a három estre 3—8 pengőig.

Oratórium-bérlet Brahms Requiem, Haydn Évszakok, Bach Máté-passio (2—14 pengőig).

A Rádió Európa hangversenye nov. 4.

II. Filharmónia nov. 5—6. (Alma Moodie.)

Pataky Veronika táncmatiné nov. 5.

Vidám délután nov. 5. (Z. fél 6.)

Mykischa Taras zongoraestje nov. 7.

Waldbauer-kvartett I. nov. 8. Bérletek öt estére 8 pengőtől.

Huberman nov. 10. (I. Koncert-bérlet.)

Damith jazz-zenekara Tamási Imre szerzeményeivel nov. 11. (Z. fél 9.)

Poldi Mildner zongoraestje nov. 14.

Melles-kvartett 3 Beethoven-estje bérletben. I. est nov. 17. Olcsó árak.

P. Jámbor Ági zenekari zongoraestje nov. 22.

Szekeres zenei szabadegyeteme. Prospektus.

Vasárnap a rádióban a Pesti Szinház
Aprilisi vólegény
cimü előadásának közvetitése

* **Gyermekfénykép Rozgonyitól 3 drb 8 P.**

* **Pallay Anna,** az Opera volt primabalerinája, a Zeneművészeti Főiskola tanárnője táncakadémiájában (IV., Bécsi-utca 5.) a beiratkozások folynak. A táncmüvészet minden stilusát, előkészitőtől a müvészképzőig, Pallay Anna személyesen tanitja.

* **A Pósa-asztal októberi összejövetele.** A Pósa-asztal e hó 16-án, hétfőn este 8 órakor a Otthon irók és hirlapirók körében tartja októberi összejövetelét. A Pósa-asztal ez alkalomra való verses hivogatóját *Lőrinczy* György irta.

INHALT*

	Seite
EINLEITUNG	11
GUSTINUS AMBROSI (geb. 1893)	15
Der Philosoph unter den Bildhauern	
Das Antlitz Adams: (15) Pentelischer Marmor, cm 49 hoch	
Der opfernde Abel: (17) Kopfstudie	
Der opfernde Abel: (19) Vorderansicht, Bronze, cm 220 hoch	
Der opfernde Abel: (21) Rückenansicht	
Zwei Hände: (23) Bronze, cm 28 hoch	
Büste Friedrich Nietzsches: (9) Gips, cm 70 hoch, von S. St. dem Civico Museo Revoltella in Trieste im Jahre 1936 gewidmet	
Büste Benito Mussolinis: (7) geschaffen 1924, Bronze, cm 65 hoch, von S. St. dem Civico Museo Revoltella in Trieste im Jahre 1936 gewidmet	
Heilige Familie: (nicht abgebildet) Bronze, cm 34×31	
Büste S. St.: (nicht abgebildet) Bronze, cm 56 hoch	
LIBERO ANDREOTTI (1875—1933)	23
Ein moderner Gotiker	
Pietà: (25) Gipsmodell, Vorderansicht	
Pietà: (27) Gipsmodell, linke Seite	

* Die hier angeführten Kunstwerke sind in dem Buche „Opere d'arte nella Villa Stavropulos a Grignano di Trieste", Hungária Verlag A. G., Budapest, 1939, abgebildet. Die eingeklammerten Ziffern bezeichnen die Zahl der Seite, auf welcher sich in diesem Buche die betreffende Abbildung befindet.

Seite

Pietà: (29) Bronze, cm 185 hoch
Pietà: (31) Detail
Scheues Modell: (33) Bronze, cm 99 hoch
Die Badende: (35) Bronze, cm 122 hoch

WERA MUCHINA (geb. 1889) 33
Russische Plastik
Russische Bäuerin: (37) Vorderansicht, Bronze, cm 184 hoch
Russische Bäuerin: (39) Seitenansicht

VICTOR DEMANET (geb. 1895) 37
Die Gestaltung des bösen Prinzips
Studie zum Kain: (41) Bronze, cm 57 hoch

PIERRE DE SOETE 41
Das Ethos des Positiven
Spiritualité: (43) Bronze, cm 59 hoch

CONSTANTIN MEUNIER (1831—1905) 45
Die soziale Ethik in der Kunst
Bergarbeiter: (nicht abgebildet) Bronze-Relief, cm 22×17

ÄGYPTISCH-GRIECHISCHE KUNST 51
Zypriotisch, V. Jahrhundert v. Chr. G.
Kopf eines Mannes: (47) Kalkstein, cm 33 hoch

DEUTSCH-MITTELALTERLICHE
BILDHAUERKUNST 57
ZWEI MADONNEN
Fränkisch um 1430:
Madonna mit Kind: (49) Holz, cm 160 hoch
Madonna mit Kind: (51) Detail

Ambrosi Gustinusz

Nobrisz

szut. Kismarton

1893. febr. 24.

L.

Gulyás Magyarirók

I. k. 481. h.

háborut előidézték, a szenv
ellenállásra való készségnek,s
zésén messze tulmenően a nemze
beavatkozás alól való teljes f
meg müveikben. Megmutatják ezek
nem céltalanul hevülnek,őrlik,a
hősök,akik ebben a háboruban re
ken és szobrokon,
és biztos célért folyik,s ez a
lirai
nyomán olykor mintha zenei élme
hangok húzódnának meg.Olykor az
ben odavetett kidolgozást szint
ez csupán abból az igazi hevüle
lem forgatagában maga is megjel
is
talanul átélni igyekszik azo
szeretet és áldozatkészség gyüm
emberi szenvedést elviselő erő

Ambrosi. Gustinus

Grod

Stavropulos. Opera d'arte nella villa — a Grignano di Trieste. Bp. 1939 -

Ambrosi, Gustinus

L.

Forum

1934. 72. p.

O V

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-utca 12.
Telefon: 127-857.

Ambrosi, Gustinus

Hobrais

Vrád

z

Farkas Zoltán -

Budapesti levél -

Forum -

1933. 318. l.

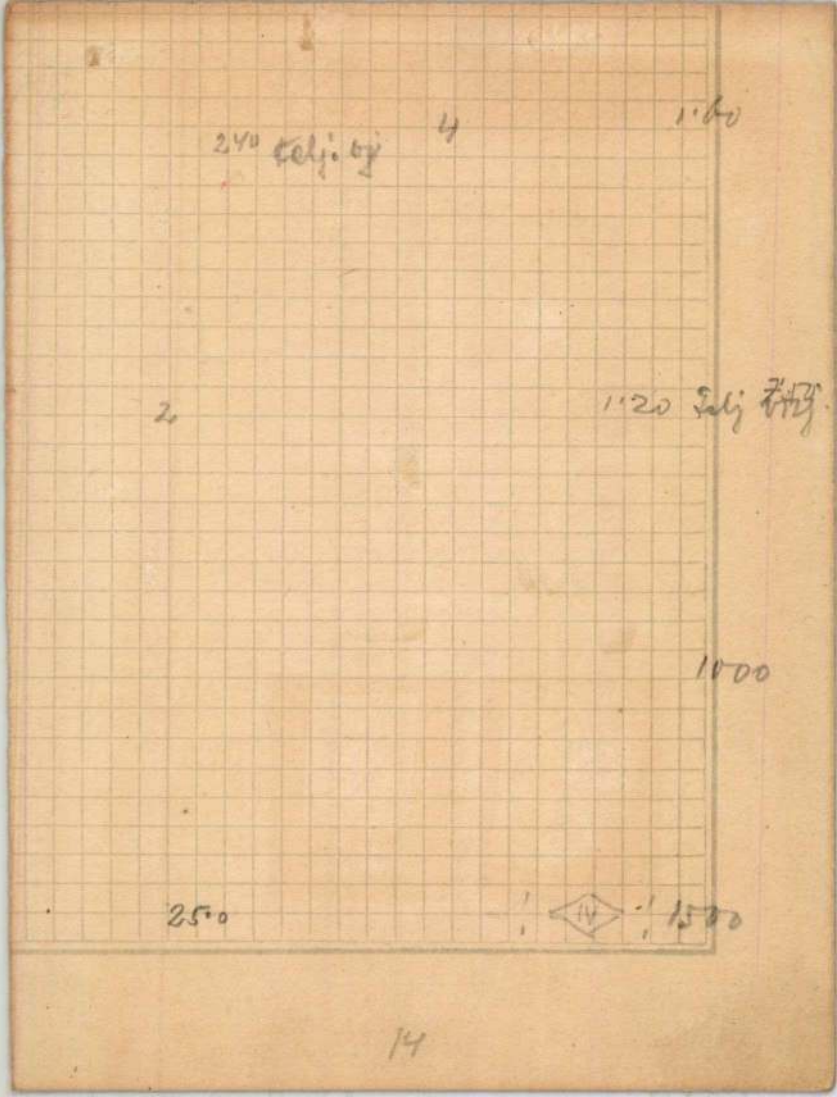

240 [illegible] 4 1·60

2 1·20 [illegible]

1000

250 14 1500

Ambrosi Gustinus

lásd

Ernst Museum kiáll

CXLII.

Ambrosi Gustinus

(~~Wien~~ és jonorhal-

mi Nemes Marell

gyűjt kiáll.

1933. okt.

Könyvtáramban

Ambrosi Gustinus

Nobrázzuinvész

mintermében, fein Rep
utan

Pásztortűz

1934. 29. l.

Mussolini c.
nobornuve repr.
u. o. 25. l.

Prometidá sors
repr.
u. o. 36. l.

Ambrosi, Gustinus

1. ABEL, LOTHAR, Garten-Architektur. Mit 108 Illustrationen. Wien. 4r., er.fvkts 2.50

2. ABRICHTUNGS-REGLEMENT FÜR DIE K.K.LINIEN- UND GRENZ-INFANTERIE 1851. Wien, 1851. /Rong./ er.vkts. 21 képmelléklettel 16.-

3. ACHENWALL, GOTTFRIED, Geschichte der heutigen vornehmsten Europäischen Staaten im Grundrisse. Göt ingen, 1764. K.4r., ppkts. /Papirlapokkal á[illegible]ott példány, jegyzetekkel./ 2.-

4. A CS.ÉS KIR. 38.SZ.BÁRÓ [illegible]INARY MAGYAR GYALOGEZRED TÖRTÉNETÉNEK RÖVID VÁZLATA. Bpest, 1890.Vkts 4.-

5. ADELSHEIM JOHANNA BR.VAY MIKLÓSNÉ, Emlékek. Leveleiből. Közrebocsátja: JÓKAI ETELKE. Bpest, 1888. Fve 2.-

6. ADY ENDRE, Uj csapáson. Novellák. Bpest, /1907./ 12r.,er. boritékban. /Mozgó Könyvtár c.sorozatból/. I.KIADÁS! 6.-

7. ADY. Dekameron. Ady, Faragó, Heltai, Szomaházy. Bpest, /1909./ 12r.,fve. /Mozgó Könyvtár sorozatból./ 6.-

8. --, Igy is történhetik. Novellák. Bpest, Nyugat. 1910. I.KIADÁS! Fve, er.boritékban 16.-

9. --, A magunk szerelme. Bpest, Nyugat. 1913. Fve, er.boritékban. I.KIADÁS! 20.-

10. --, Ki látott engem? Versek. Bpest, Nyugat. 1914. Fve, er.boritékban. I.KIADÁS! 12.-

11. --, A halottak élén. Bpest, Pallas. 1918. Fve, er.boritékban. I.KIADÁS! 12.-

12. --, Gyüjtemény verseiből. Bpest, 1918. Er.fvkts. 12r. 6.-

13. ADY.-A NYUGAT ADY-EMLÉKSZÁMA. Bpest, 1919. Ppkts 6.-

14. --, Az uj Hellász. Bpest, Amicus. 1920. 4r., er.vkts. 177.sz.pl. 2.-

15. AENEAS SYLVIUS PICCOLOMINI /PIUS PAPA II./, Opera. Basileae, Henricpetri. 1571. 4r., bőrkts. /Rongált pl./ Cimlapja és utolsó levelei igen rongáltak. Néhány szövegközti fametszetü térképpel 30.-

16. AGEORGES, JOSEPH, La vie et l'organisation du clergé sous l'ancien régime. Paris, 1905. 3 kötet, fvktsek 2.-

17. AGLÁJA. Kiadta KELEMEN JÁNOS. Negyedik kötet. Kolosvár, 1831. Ppkts 6.-

18. A HÉT. Szerk. és kiadja: KISS JÓZSEF. XXI.kötet. 1900.évfolyam. 2 kötet, fvktsek 3.-

19. A HOLNAP. ADY ENDRE, BABITS MIHÁLY, BALÁZS BÉLA, DUTKA ÁKOS, EMŐD TAMÁS, JUHÁSZ GYULA, MIKLÓS JUTKA versei. Összeállitotta ANTAL SÁNDOR. Nagyvárad, 1908. Fve, er.boritékban 25.-

20. A HOLNAP. Uj versei. Második könyv. Bpest, 1909. Fve, er.boritékban 14.-

21. A HONVÉDEK TERMOPYLEI HARCZA A TÖMÖSI SZOROSBAN 1849-BEN. 12 old. Kézirat, 1860 körül 5.-

22. AIGNER LUDWIG, Ungarische Volksdichtungen. Uebersetzt und einge- 3.-

24. ALFÖLDI DÁVID, Néhány szó a proletárdiktaturáról /keletkezése, pusztitása s orvoslása/. Eger, 1919. Fve. /A francia cenzura engedályezésével kiadva/. 3.-

25. ALLERDEMÜTIGSTES BITT-SCHREIBEN AN S.KAYS.MAJ.DEN BEDRäNGTEN ZUSTAND DERER EVANGELISCHEN IN UNGARN, Schlesien u.anderswo, betreffende. von denen am Kays.Hofe sich aufhaltenden Extra-ordinar-Abgesandten derer Herrn General-Staaten d.Vereinigten Niederlande, usw.übergeben. O.O., 1703. K.4r., 24 levél 21.-

26. ALLGEMEINE CHARTE DES RUSSISCHEN REICHES. Gezeichnet vonJ.B. POIRSON. 1802-1810. Wien u.Pesth. Rézmetszetü térképlap vászonra huzva. Eredeti félbőr-tokban 5.-

27. ALLGEMEINE DEUTSCHE JUSTIZ- UND POLIZEY FAMA. Hsg von dem Hofrath und Professor HARTLEBEN zu Salzburg. Salzburg u. Wien, 1803. K.4r., 2 rész egybekötve, fbőrkts 3.-

28. ALLGEMEINE DEUTSCHE JUSTIZ- UND POLIZEY-FAMA. Hsg von dem Landes Direktion-Rathe Hartleben zu Würzburg. 1804.K.4r., fbőrkts 3.-

29. ALLGEMEINE WELTGESCHICHTE IN BILDERN. Zweyter Band. Wien. /Cca 1800./ Rézm.kép-sorozat 6.-

30. ALLGEMEINER UNGARISCH-DEUTSCHER BRIEFSTELLER nebst dem National-Secretär... Pesth, 1840. /Végén: Postai tudósitások./ 5.-

31. ALLGEMEINE BÜRGERLICHES GESETZBUCH FÜR DIE GESAMMTEN DEUTSCHEN ERBLäNDER DER OESTERREICHISCHEN MONARCHIE. Wien, 1811. 3 kötet. Hozzá: ALPHABETISCHES REGISTER ÜBER DEN INHALT DER 3 THEILE DES ALLGEM.BÜRG. GESETZBUCHES. Wien, 1811. Összesen 4 kötet, ppktsek 3.50

32. ALPHABETISCHES REGISTER ÜBER DEN INHALT DER PROVISORISCHEN CIVIL-PROCESS-ORDNUNG FÜR DAS GROSSFÜRSTENTHUM SIEBENBÜRGEN vom 3.Mai 1852. Wien, 1852. Vkts 2.-

33. ALVARUS, EMMANUEL, De institutione Grammatica. Tyrnaviae,1728. Fbőrkts 5.-

34. A MAGYAR ÁLLAM KÖZIGAZGATÁSI TÉRKÉPE. 1900. Tokban. Félbőr-kötésben 5.-

35. A MAGYAR KIRÁLYI ORSZÁGOS LEVÉLTÁRBAN KÖZSZEMLÉRE KITETT OKLEVELEKNEK JEGYZÉKE. 4 tábla hasonmással és 2 metszettel. Bpest, 1882. Fve 2.-

36. AMBROS, A.W., Bunte Blätter. Skizzen und Studien für Freunde der Musik und der bildenden Kunst. Leipzig, 1872. 2 kötet, er.vktsek 2.-

37. AMBROSI, GUSTINUS, Mappe. Mit e.Vorwort von FRITZ KARPFEN. 24 Lichtdrucken. Stein Verlag. 120.sz.példány. Ivrétü er. félvászonmappában

38. AMBRÓZY pér...

23. ALEXANDER BERNÁT, Bevezetés a philosophiába. Előadásai alapján kiadja ERNST JENŐ. Bpest. K.4r., er.vkts. /Lithografia utján sokszorositott egyetemi jegyzet/ 6.-

Ambrosi, Gustinus

szobrász

anyja magyar nő volt, apja olasz. Ausztria egyik legkiesebb szobrásza. 1933. okt. berében kollektív kiállítást rendezett az Ernst Múzeumban. Süket néma.

Süketnéma interju Gustinus Ambrosi szobrászművészszel. Az Est 1933. okt. 14.

(Arckeppel és Mussolini szobrának képével.)

U. 2989

157

Nagyméltóságú
Méltóságos Dr. Kentiványi Tony úrnak
Nagyságos ~~úrhölgynek~~

A Hungária Nagyszálloda Részvénytársaság igazgatósága ezennel szíves meghívást küld a Wagner Richárd emléktáblája 1933 október 22-én történő leleplezése utáni áldomásra.

Budapesten, 1933 október 12-én.

Kérjük a szálló épületébe történő belépésnél e meghivó leadását.

Ambrosi Gustinus.

Nobrász

Wód

(C. Z.) Pesti kis notesi.
A Reggel. 1933. okt. 16.

„Minden óriási és-
semmi sem monu-
mentális;" Mondja
a kritikus az Ernstben
rendezett kollektív
kiállításról;

25-30 q = 1 furar gyertyánhasábfát

P 3·20 kedvezményes árban

10 q per q (háshoz szállítva és pincébe hordva). –

Szén ? 40 q

Telefon Turóczi

" Sternberg

approved

Ambrosi Justinus

szobrai

irod

(— ny.) Nemes Marcell képei és Ambrosi Justinus szobrai. Ernstnél. Az Est 1933. okt. 15.

U. 2990

Az Ernst Múzeumban rendezett kollektiv kiállítása alkalmából.

Vasárn. **15** Teréz		Protestáns: Teréz Görög: Lucián Izraelita: Thisri 25
Hétfő **16** Gál		Protestáns: Gál Görög: Longin Izraelita: Thisri 26
Kedd **17** Hedvig		Protestáns: Hedvig Görög: Ozeás Izraelita: Thisri 27
Szerda **18** Lukács		Protestáns: Lukács Görög: Lukács Izraelita: Thisri 28
Csütört. **19** Péter	● Újhold 6 óra 45 pk.	Protestáns: Lucius Görög: Joel Izraelita: Thisri 29
Péntek **20** Vendel		Protestáns: Iréne Görög: Artemiusz Izraelita: Thisri 30
Szomb. **21** Orsolya	1933 **OKTÓBER** 31 nap	Protestáns: Orsolya Görög: Hilárion Izraelita: Markesv. 1

42-ik hét. Nap kelte 6 ó. 18 pk. — Nyugta 17 ó. 13 pk.

Ambrosi, Gustinus

XI. Pius papa szobra.

Képben.

Nemzeti Magazin

1933. Okt. 22.

U. 3643

Cap Martin, Hegyfok Monaco mellett.

Capo di Monte, így nevezik az 1743—1806. Nápolyban készített olasz tégyporcelánt azért, mert a gyár a hasonnevű kastély parkjában állott. Ma igen nagyszámú, C. jelegű hamisítvány forog közkézen.

Capo d'Istria, Halászkikötő Isztriában. 12.000 l.

Cappella, a. m. kar. *A C.* (a kappella), a. m. énekkar, minden hangszerkíséret nélkül.

Cappello, *Jan van de* (1624—79), holland tengeri tájképfestő. Fővárya a hangulati élmény helyezte.

Caprara, *Aeneas Sylvius gr.* (1631—1701). Olasz származású tábornok ausztrák szolgálatban.

Caprera, Olasz sziget Szardinia mellett. Itt élt 1834—1882. Garibaldi.

Capri, Sziget. A sorrentói félszigettel folytatásában. Kék barlangjával (Grotta azzurra) sok utas keresi fel.

Capriccio (kapricsó), kedv, hangulat. A régebbi zeneszerzők művében egyértelmű a fantáziával. Utóbbiban mesterfogásokkal telik, ötnek ihletereknek, szellemes darabokat jelentenek e szóval.

Capriccio da Capriara da Monteregnoli, *Cesare Leo gr.* (1831—99), tábornok, 1890—94. vármelt birod. kancellár. II. Vilmos azért választotta őt Bismarck utódául, hogy mégis szoros kapcsolatban tudja a német szövetséget kívánsága szerint szaporítani. Ipso facto Angliának engedte Zanzibárt, iskolarendszerével szakítva a hagyományokkal és rangkórsággal, korcsok szaporodásában a tiszta német vér erőtlenülésében, mezőgazdasági válságban pedig a német mezőgazdaság végromlását gondosan ápolta. Az összes pártok ellene voltak, bátor Vilmos hiábavalónak ítélte.

Caprini (kapri-), *Giuseppe* (* 1886), Olasz marxista és republikánus szociológus. Az olaszok hagyományos szabadságszeretetét az új korban hevült hombárvédelmezőnek tartja. Fő műve: Szerint Keresztek és a VII. hadi. utóbbi nevű visolnek.

Capsulin, hanyolonalina. A hallucinálás indukálásának megvizsgálása való kísérletes; [illegible] a szimpla beszédnek az a része, amelyben a születésű fogorvos, bécsi egyet. tanár. A zápfog egy gumója róla van elnevezve.

Caracas, Venezuela állam fővárosa D.-Amerikában. 92.000 l. Élénk kereskedelme van.

Caraffa, *Antonio gróf* (?—1693). Csász. tábornagy, 1686. a felsőmagyarországi császári hadak parancsnoka s egyúttal az egész felvidék főnöke volt. (Eperjesi vértörvényszék.) 1688. elfoglalta Munkácsot. Azután Erdélybe ment, hogy Apafi Mihály halála esetére ezt az országot is I. Lipót uralma alá hajtsa.

Caravaggio (-addzso), tulajdonképen *Michelangelo Merisi da C.* (1565—1609). Olasz festő, a barokk tulajdonképeni megindítója. A zárt sugárnyalábokban vezetett fény, mint a kiemelés egyedüli hordozója, C. legsajátosabb művészi eszköze. Korhűtlen naturalista. Iránya kiterjed minden európai népre: a nagy barokk mesterek stílusa mindenütt az övében gyökerezik.

Carbonari, l. *Vasmunkások*.

Carbonado, Szemcsés, fekete gyémántféleség. Ipari célokra használják.

Carbonari (*szénégetők*). A szabadkőművesekhez hasonló titkos társaság Olasz- és Franciaországban a XIX. sz. első felében; szabadelvű eszmék és az olasz egység eszméjében működött.

Carbonium. A szén kémiai neve. Négyértékű (l. *Kémiai értékek*) nemfémes elem. Az oxigénnel C.-oxidja (l. *Szénoxidok*) vagy C.-dioxidja (l. *Szénsav*) vegyidi. Sok szervetlen és szerves anyagnak alkotóeleme (l. *Karbonátok*), de alapeleme az összes szerves vegyületeknek is. (l. o.) A C. allotrop elem; két kristályos módosulatban a grafit és a gyémánt (l. o.), amorfban változata az állati és növényi eredetű szén (faszén, koksz, csontszén, korom stb.).

Carborundum. Szénszilícid, a carbonium és szilícium vegyülete. Nemfémes gyémánt keménységű, kristályos anyag, kitűnő mesterséges csiszolószer.

Carbunculus (*darazsfészek*). Nem egyéb több, egymással összefolyó furunculusnál. Gyakori szövődménye cukorbaj és phlegmone.

barbare) mestere, a nagy művésze. Értékben az elsők egyike. szert alkalmazzák az gyar fordítás Zoltai 1910.)

Carey (keri), *Henry* Amerikai közgazda. Malthus elleni tám: A védővámos irányza

Carillon (karijjon),

Carissimi, *Giacomo* zeneszerző, a kantáta első művelője és fejle

Carlone, Olasz mű tők, építészek és fe *Carlo* (1686—1775). *Martino* (1616—1667 Bécsben. Tervei szer Esterházy-kastély. — mazoltija, mint építés ban is működött.

Carlos, *Don*, II. infáns, II. Fülöp fia. ságából származott. temészete miatt alkal halt meg. — *III.*, (II spanyol kir. második kívánt a trónra. telt karlista lázadá országban azzal a cél és uhodai helyett C. tassák a trónra. — fia. — *IV.*, (1822— (1848—1909) IV., fia Vagyone hg. (1870—.)

Carlos, portugál kir 1889—1908. Megszám Angliával és Franc ellentétekből, de a ban az angolországbali Rá sai államtanácsban az állam gyilkolták.

Carlyle (karlail), Skót történetíró, essz hőlisaleti tartalom, n tanon kívülnak mű

Ambrosi Gustinus
és Nemes Marcell

AMBROSI GUSTINUS ÉS NEMESS MARCEL AZ ERNST-MUZEUMBAN. Két rokontemperamentum került egymás mellé az Ernst-múzeum legújabb kiállításán. Mindkettőt egy vehemens temperamentum jellemzi, sőt ezen felül mindkettőben felfedezhető a dilettantizmus is. Persze kettőjük tehetsége között meglehetősen nagy űr tátong. *Ambrosi* Gustinus ha nem is az a művész, aki felejthetetlen élményt jelent a szemlélő számára, de ezzel szemben megvan a maga külön világa, művészetének templomát fel tudta építeni, ha a hozzávaló anyagot sok helyről is szedte össze. Ambrosi kompozíciói és mellszobrai valóságos olvasztó kohója a modern szobrászművészetnek. Sok mindenkire emlékeztet, akit nagyot a modern szobrászművészet az utolsó 100 esztendőben felmutatott. De jól, de élethíven, de stílusosan emlékeztet rájuk. Az ügyes szobrászművésznek szinte iskolapéldája Ambrosi, már-már az az érzésünk, hogy pompás temperamentuma kevesebb ügyességgel több művészetet alkothatna. Épp ezért kompozíciói nem is okoznak zavartalan örömet, ezeken különösen zabolátlanul érvényesül a dilettáns mindent, a legnagyobbat akarása, önkényes ambíciója. Van azonban néhány feje, melyek megérttetik velünk, milyen közel jár Ambrosi a nagy tehetségekhez. Alig valami hiányzik, hogy Ambrosi a legelsők közé tornássza fel magát, de ezt a valamicskét szobrászi alkatának minden hatalmas izomzatával sem fogja soha kitermelni. *Nemess* Marcel képeiről jóval kevesebb mondanivalónk van. Egy határozott színérzékkel bíró amatőr játékai ezek a pasztellek és olajképek. Nem is lett volna szabad ezeket három teremben kiteregetni. Legartisztikusabbak virágcsendéletei, melyeken kellemes összetételben artisztikus színhatásokat tudott elérni.

Képzőművész 1933. 233. l.

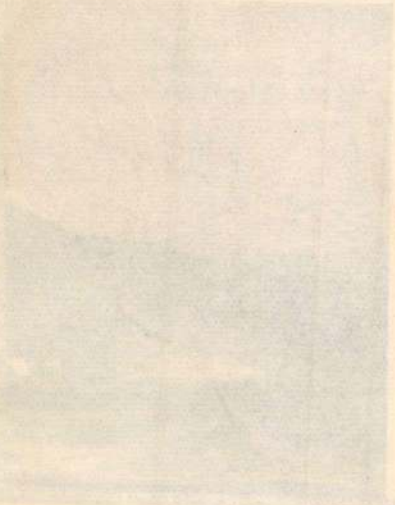

Ambrosi Gustinus

Mussolinics XI. Pius
papa c. szobornuvei
repr.
Képzőmüvészet
1933 229, 231 l

Esztergom vármegye. Bp. é. n. 176 l.

Kőrösy László: Esztergom. Esztergom 1887, 235 l.

Ambrosi Gustinus

cred

Ibl Ervin: A. G.

nobrai

Budapesti Hirlap

1933. Dátum levágva

Legjobbak nobor portrei

A kezek és karok kifejező

nyelvével is döbbenetes

igazságokat tud elmondani.

IH Michelangelo a mes-

tere. Egyelőre Rodin.

rosan elfogunk tudni adu

Amennyiben még

kedni, nagy köszönettel vem

bizományásságát czégünkre

a művel, s gondoskodnánk

kereskedői foglalkozzanak

Szükség esetében

tagja, a részletek bővebb

830 julius 30-án.

~~ben a környékén lévő, hótól borított~~
ölde vizében, a csölöpön innen, külön-
nelyek körül a fehér épen iszik, a
~~[illegible]~~ néreget. ⊥ A tájék égboltja felhő-
L. Gebhardt

⊥ A háttérben a környékbeli hótól
borított magas hegyek emelkednek.

9 cm.-- Lelt.sz.4553.-- Értéke
nes hagyománya 1912 márczius
r Nemzeti Muzeum örökletéte
~~1913 április 23-án /2046-913/.~~
czius 30-án /245-914/.

146

Ambrosi, Gustino

oszkár nobrány

l.

E. G. I. 25. l.

0

Ambrosi Gustinus

Koll. kiáll. az Ernstben
1933. nov.

irod

Ernst Lajos és dr. Lázár Béla

Biai Föglein István festőművész és Ambrosi Gustinus szobrászművész gyűjtemenyes kiállítása. Pszert, 1933. nov.

Ambrosi, Gustinus

Koll. kiäll-az Ernstben
1933. okt.

Irod

Ernst Lajos és dr. Lázár
Béla: Ambrosi Gustinus
szobrászművész és janoshalmi
Nemes Marcell festőművész
gyűjteménye kiállítása.
Bpest 1933. okt.

Anya Nemes Langh-
leány volt, apja
osztrák kapitány

✓

Pesti Napló Képes mell. 1934 febr. 25.

PN

Horthy Miklós kormányzó szobrát mintázza Ambrosi, a magyar származású süketnéma szobrász

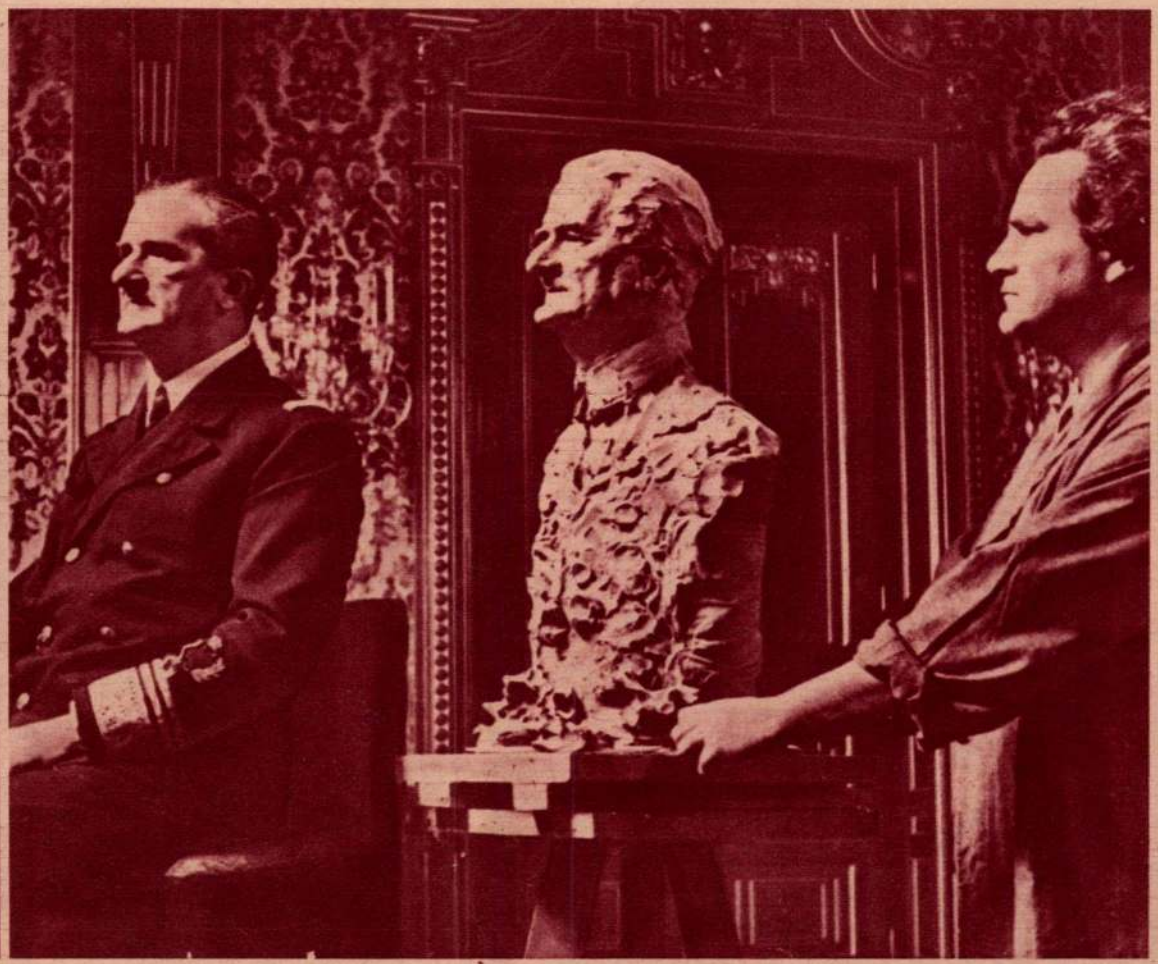

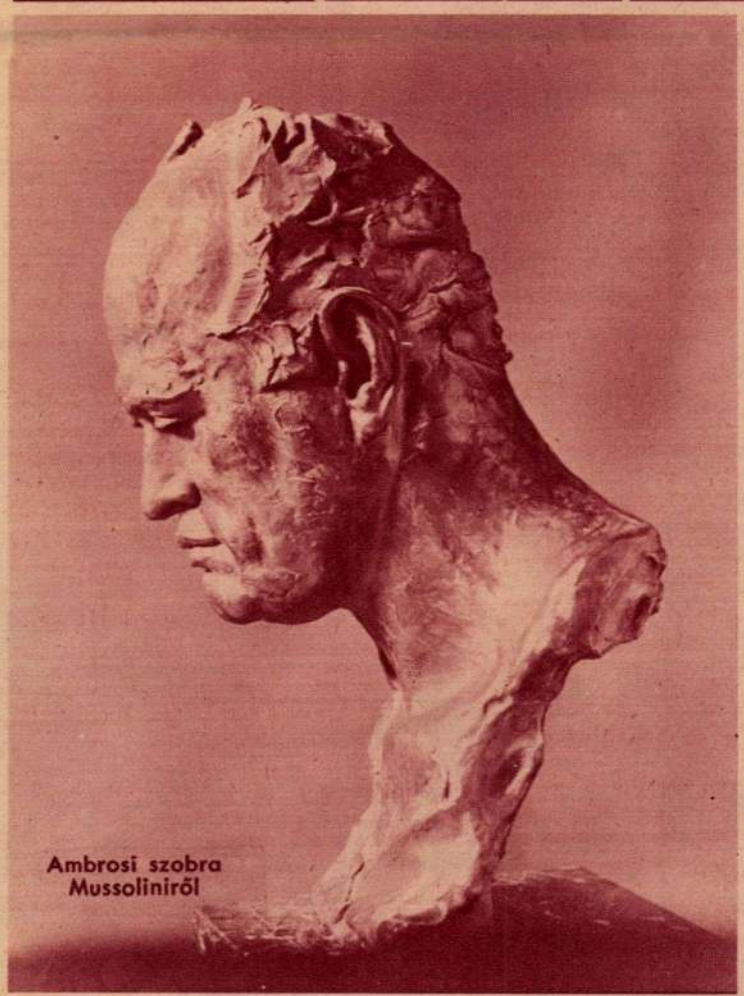

Ambrosi szobra Mussoliniről

XI. Pius pápa portréja

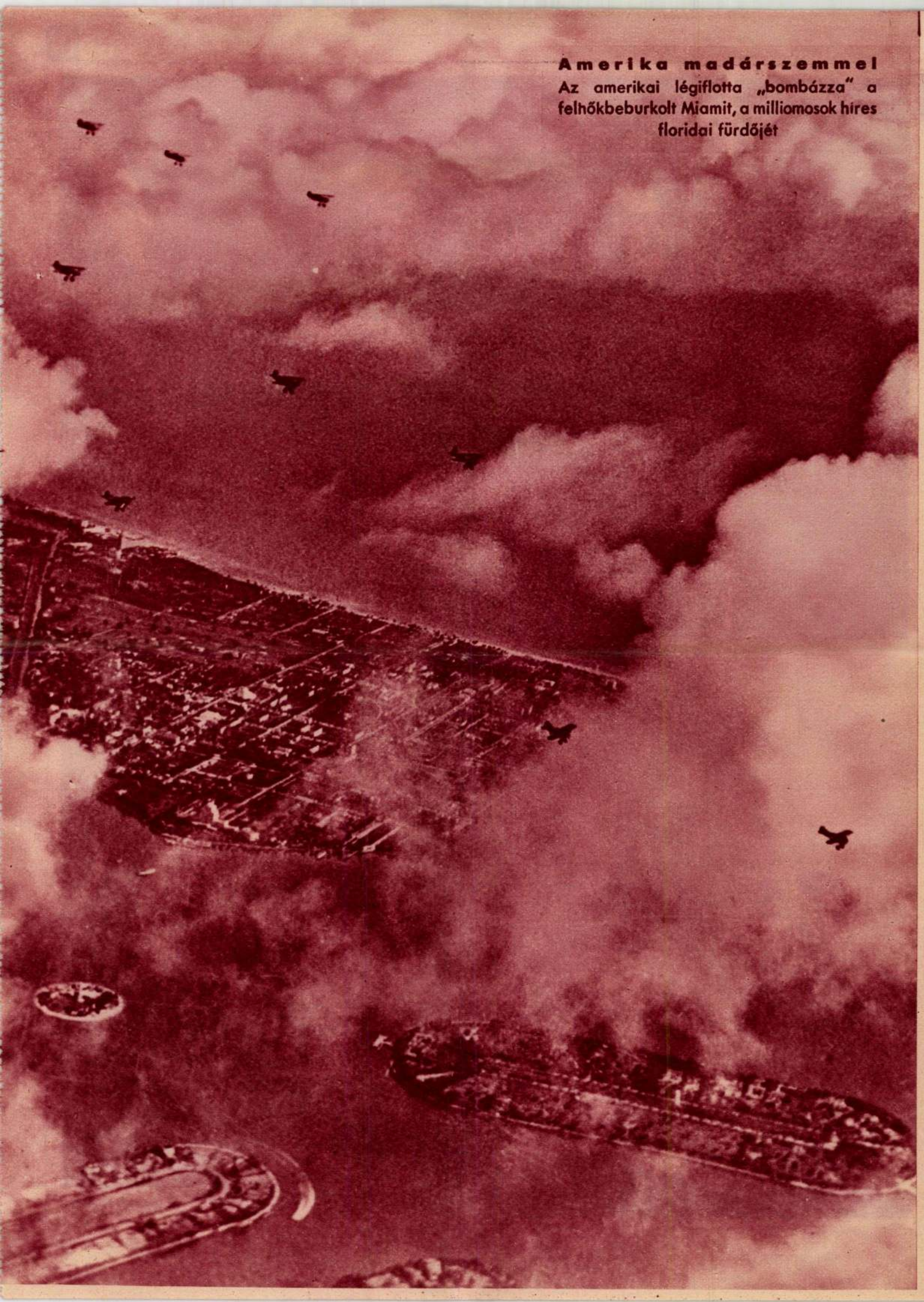

Amerika madárszemmel

Az amerikai légiflotta „bombázza" a felhőkbeburkolt Miamit, a milliomosok híres floridai fürdőjét

A SÜKETNÉMA SZOBRÁSZ REMEKMŰVEI

Síremlékterv,
amelyet saját sírja fölé tervezett a művész

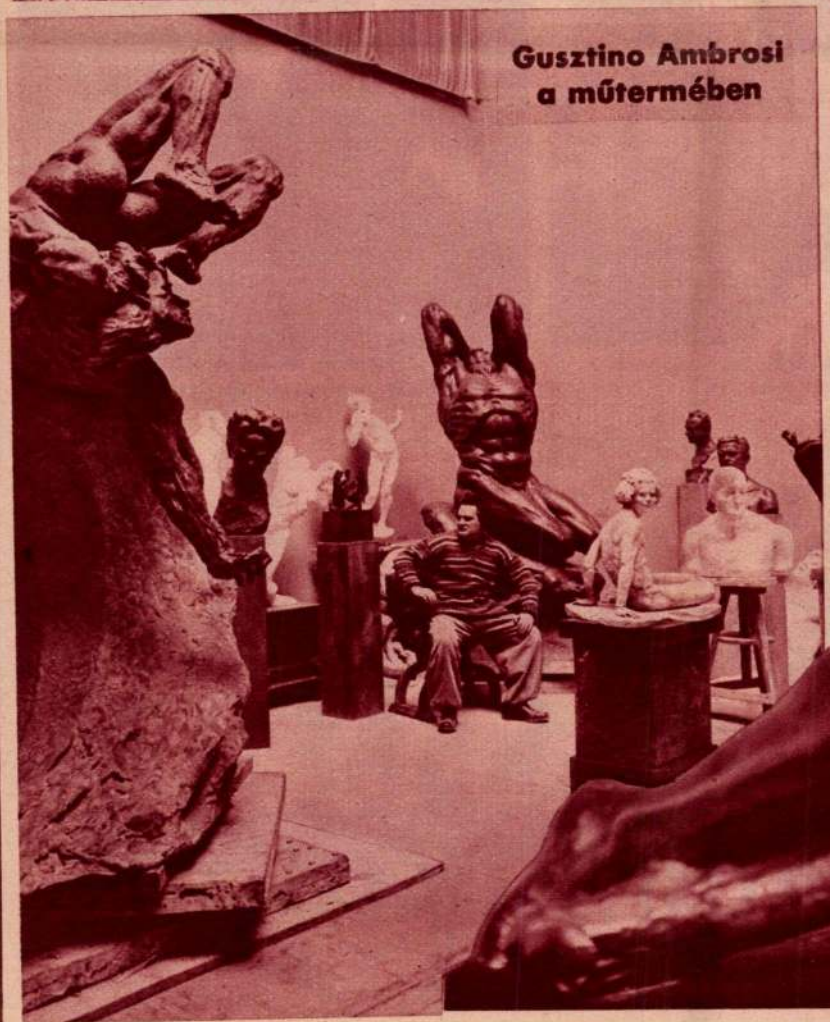

Gusztino Ambrosi a műtermében

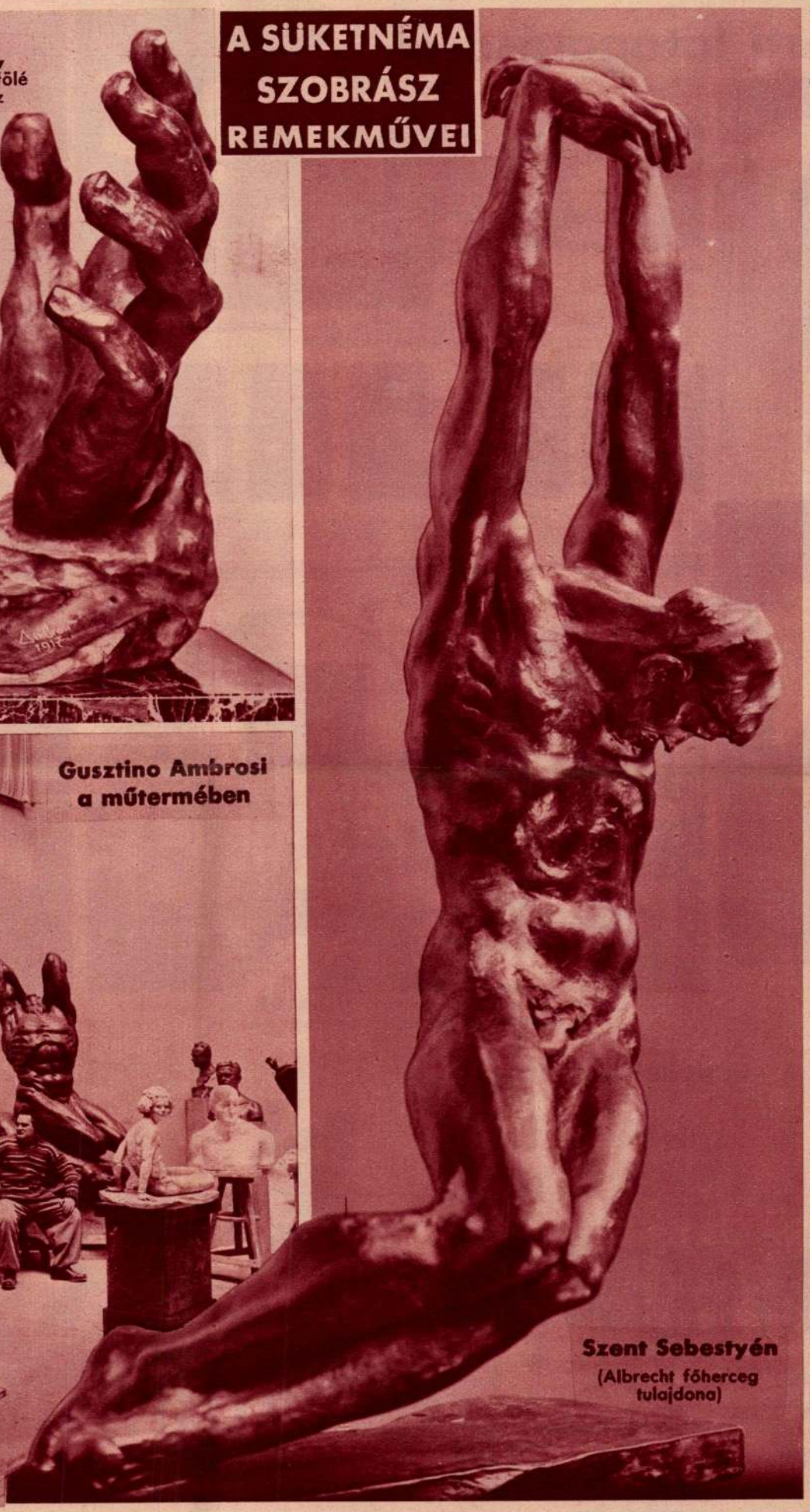

Szent Sebestyén
(Albrecht főherceg tulajdona)

(Foto Schima)

...esti látogatásáról

Gróf Csekonics Iván és Kállay Tibor társaságában a parlamenti büffében

József főherceggel beszélget a házelnök teáján

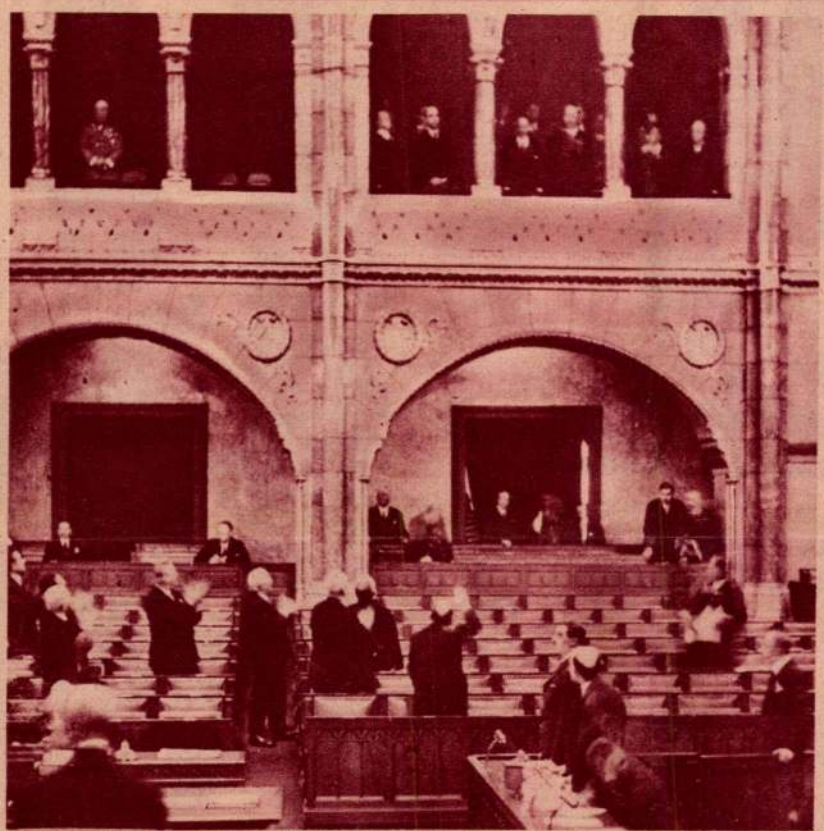

A képviselők tapsolva és fasiszta kézfelemeléssel ünnepelik a diplomáciai karzaton megjelenő Suvichot

Verebély professzor és Suvich a teán

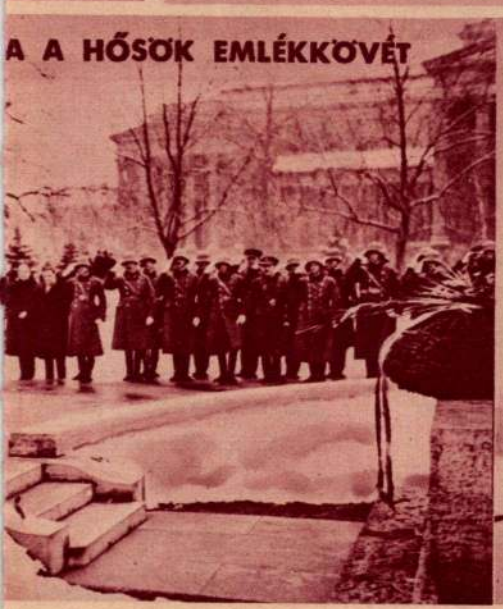

A A HŐSÖK EMLÉKKÖVÉT

XI. PIUS PÁPA MELLSZOBRA

(AMBROSI MŰVE)

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat mélynyomása

ÁGFOTORIPORTJA

A londoni Palesztina-értekezlet arab delegátusai istentiszteleten a londoni mohamedán templomban

A johorei szultán (elől rövid nadrágban) St. Moritzban üdül. Mögötte megy Miss Lydia Hill londoni kabaréénekesnő, akit a szultán feleségül akart venni, de a házasságot politikai okokból nem köthette meg

Most lett egyéves Beatrix hercegnő, Julianna hollandi trónörökösnő kislánya. A kis hercegnőt apja, Bernát herceg tartja karján, jobbról Julianna trónörökösnő

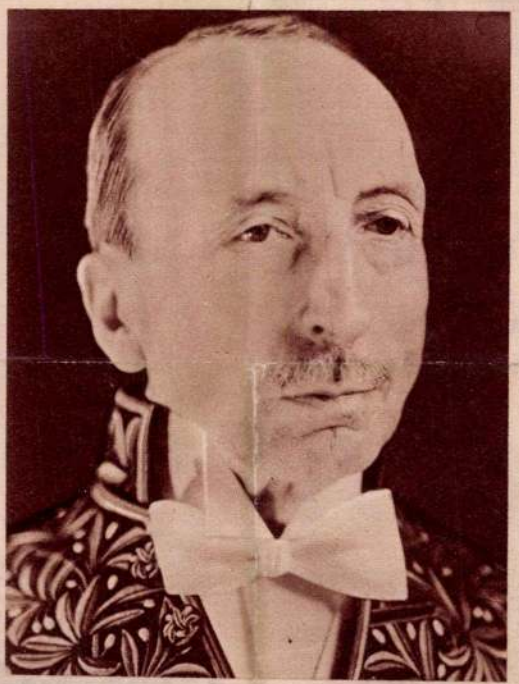

Léon Bérard szenátor, akit a francia kormány különleges megbizatással Franco tábornokhoz küldött Burgosba

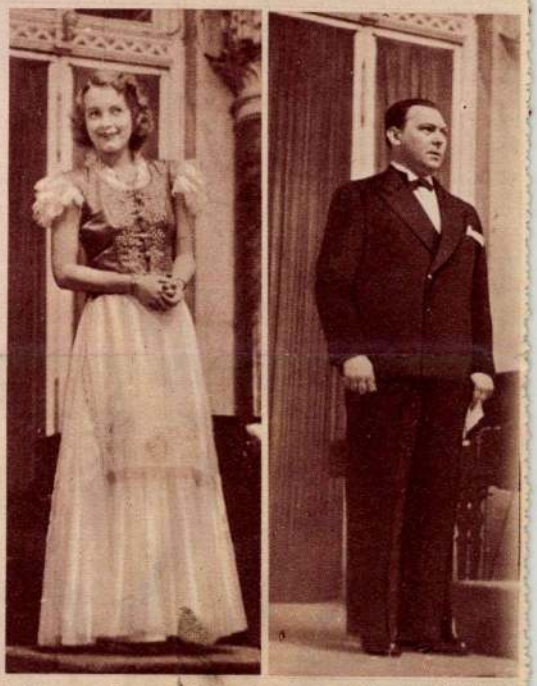

Nagy Alice és Kiss Ferenc a Turul előadóesten szavalás közben

Kassa város törvényhatósági bizottsága most tartotta első díszközgyűlését a városházán. Elől Tost Barna prépostplébános, a felvidéki magyarság egyik vezére ül.

Arnóthy-Jungerth Mihály, Magyarország moszkvai követe feleségével és ifj. Paikert Alajos titkárral (jobbról) visszaérkezett Budapestre.

Pesti Napló képes mell. 1939 febr 12

AMBROSI Gustinus rabrain

Gulyás I. 481.h.

Németh Aladár: "Az iparhoz kapcsolódó tervezőművészet oktatási feladatai" cimmel elmondott gondolatsorai elég sok nyitott kérdést tettek fel ujra, a Főiskola falain is tulmutató összefüggések jelzésével. Z. Gács György: "A Szilikátipari Tanszék feladatai a korszerü épitészetben" cimmel optimista képet nyujtott a kölcsönös lehetőségekről; Ernyei Gyula-Vass Antal: A továbbképzés rendszere és feladata az iparmüvészet társadalmi szerepének kibontakoztatásában" hasonlóképpen inkább az eddigi eredmények összegezését tekintette távlati tervek alapjának is.

Az Ülésszak iránt érthetően elsősorban a legfiatalabb tervezők, főiskolások és iparban dolgozók mutatták a legélénkebb érdeklődést. Csikszentmihályi Péter-dr. Vámossy Ferenc: "A környezetalakitás felelősség- felelősség a jövőért" cimü, dinamikus hangvételü, jogosan épitészeti indittatásu beszámolójukban nagyon határozottan szóltak értük: "Eléggé pontosan körülhatároló tehát amit tanitani kell, és amit jól kell tanitani. Ugyancsak körvonalazhatók nevelésünk, képzésünk további feladatai is. Igy a személyiség-fejlesztés elve, mint a tervező képzés legfontosabb pillére, vagy a korszerü nevelési elvek követelményei, az aktivitás elve... Utóbbi müvészeti aspektusát tekintve felfedező jellegü mozzanat. A felfedező

MDK

Ambrosi Lőrinc +1755 építőmester

Schoen Arnold:Buda építőmestereiről töredékek, vázlatok II.A budai épitészet mesterei Mária Terézia uralkodásától a Szépitési Bizottság megalakulásáig 1740-1808 Művért 1957.VI.évf.4.sz.301.l.

MDK

Ambrosi Lőrinc, építőmester
+1755
cseh eredetü, hetven éven felüli korban halt meg Budán

Schoen Arnold: Budai építőmesterekről töredékek, vázlatok.
Müv.Ért.1957, VI.évf. 4. sz. ~~297~~-301 l.

Ambrosie mester MDK

Lásd Ambrus mestert

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp.1954.238.l.

MDK

Ambrosio incisore,
Ambrus köfaragó,

Itáliából származott és 1487-89 között Beatrix királyné szolgálatában állott.

Horváth Henrik: Budai köfaragók és köfaragójelek.
Bp.1935. 42.l.

Ambrosió
kőfaragó

M.D.K.

Beatrix királyné Ambrosió-kőfaragót tartotta a (sütői - tardosi) bányákban szolgálatban. Az emlék a Hippolit kodexban maradt meg.

Dr Lechner Jenő: Budapest Műemlékei, Bp. 1924.
Csányi Károly: A venezéusz stíluskorszak műemlékei 921

AMBROSIO festő (Sielesfehérvár)

festette és aranyata a tihanyi Jézus Szive-
oltait 1770/1771.

Haris Andreas: A tihanyi bencés
apátság. Tihany, 1997 XIX. és ll

könyvtárak nem tartoznak ide.

2. nonprofit gazdálkodás (a profit nem haladhatja meg nagyon a befektetett tőkét)

3. költségvetési gazdálkodás (a könyvtár meghatározott összeget kap működésének fenntartásához.).

- beiratkozási díjak.
- alapítványi, pályázati, szponzori támogatások (reklámcélú támogatások)
- fölöspéldányok értékesítése (a befolyt összeg állománygyarapításra használható fel!)
- térítéses szolgáltatások

→ az előző évre alapozódik

vezés → a tervezés a nulláról indul → döntési csomagokat hoznak létre → megállapítanak egy minimumszin-

megirva

Ambrosio, kőfaragó

XV. n. marmorario, al servizio della regina Beatrice. Pare lavorasse ai restauri del castello di Buda

írod
3

Budinis 151. l.

a Névmutatóban

Ambrosio scalpellino, 49. 151. l.

lásd!

Ambrus, kőfaragó *(Ambrosio inzisore)*. A XV. század második felében Olaszországból került hazánkba. Az 1480-as években Beatrix királynő szolgálatában állott.

Divald Kornél: Budapest művészete a török hódoltság előtt. Budapest, é. n. (Művészeti Könyvtár.) 141. l. — *Éber László dr.:* Magyarhoni kora renaissance emlékek a Nemzeti Múzeumban. *Arch. Ért.* 1808. 197. l. — *Hausemann Alajos:* A királyi vár építésének tört. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1900. 225. l. — *U. az:* A magyar királyi vár. Budapest, 1912. 14. l. — *Nyáry Albert báró:* A modenai Hyppolit codexek. *Századok.* 1874. 3. l.

Ambrosio, Antonio

Ambrosio, Antonio, olasz építész

Mecz. és Kvt. Ért. IV. 209.

Lásd

Ezen a helyen
ennison

l. Ambrosius alatt is

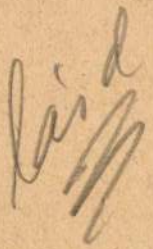

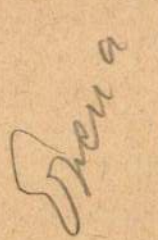

Ambrosio

XV, 14

marmorario,
al servizio della regina
Beatrice. Pare lavorasse
ai restauri del castello
di Buda

vrd

Budinio

151. l.

iszter meghagyásából:

Lippich

osztálytanácsos.

OS BIZOTTSÁGÁNAK.

BUDAPEST.

Ambrus kőfaragó

Beatrix királyné
szolgálatában
1487-89

l.

Horváth budai köf

42. l.

✓

könnyen önkényes következtetésekre vezethet. Kőmegmunkálás, kőfaragójelek, stíluskritika, életrajzi és egyéb levéltári adatok annyira nem képesek a középkori budai építészet integrálására, hogy hosszú szakaszokra nézve alig van biztos útjelzőnk. De az építészeti folyamat ütemének, a forma- és téralakítási fejlődés vitalitásának az ismerete mégis pár lényeges támponttal gazdagodott meg. A művészettörténeti összkép helyreállítására ez az eredmény korántsem elegendő. Így más helyeken is le kell ereszteni a kutaszt. A felsorolt mesterneveket nem csak időrend, származás, nemzedékcsere és idegen behatások szerint, hanem egyéb szempontok figyelembevételével kell csoportosítani. Épp ezért megkíséreljük az így nyert hosszmetszetet egy keresztmetszet segítségével ellenőrizni, illetve kiegészíteni, amennyiben a névtelen, de felismerhető és datálható munkaeljáráson és a művészegyéniségeknek szórványosan ránk maradt életrajzi adatain kívül a munka szervezését, az építőtevékenység szociológiáját is vizsgálat tárgyává tesszük. Ez a következő fejezet feladata.

Ambrozio

1487-89.

Beatrix valgaleláben

Horváth Henrik:

Budai kőfaragók

és kőfaragójelek.

Bp. 1935.

lékek országos bizottságá

küldeni.

Fogadja Méltóság

Budapest, 190

Méltóságos F O R S T E

nak, a m. tud. akade

mint a müemlékek or

megírva // Ambroggio volvát

Mátyás Eva, XV. n.
olasz kőfaragó
l. aligha azonos
a híres hasonló
nevű mesterrel

Bierbéptört

✓ 115. l.
119. l.

Bierbauer Virgil:
A magyar épitészet
tör tenete.
Bp. 1937

Ambrogio da Milano

szobrász és építész

lásd

Budinis 93. l.

XXI. ~~[illegible]~~ l.

Thieme Becker

I. 392, 393. l.

A XV. s. második felében felvidamosság egyik kiváló szobrásza.

Monumentális és fundamentális

foleg Urbinoban szobrász mukodott

alapot nélkülöznek.

Budapest, 1944 márci

Ambrosio

Scalpellino

Brudirno

49. 157-C.

R V É N Y

r Esterházy-kastély fényképfelvételről
29.552, 29.541, 29.550, 29.548.

3.

Ambrosio.

Kofarago

Beatrix Eragnō

volgābatahn a

sūttōi és tardosi

bangākba az

1480-as

ērekbe

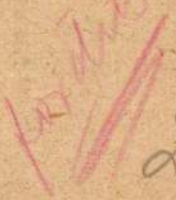

Lbp. 92 l

~~l. Ambrus alatt is~~

Lechner Jenō dr.

Budapest nūcmlekei

Bp. 1924. 92. l.

Csanyi Károly –

A renesszánsz stiluskornak
Műcsoltékei.

Beatrix korolyne egy
Ambrosio nem kőfaragót
tartott a sütkei és
tardosi bányákban
volgátakban

Lőtvös József báró V. 233

MDK

Ambrosius Brasco épitész
? 1549 aug.17 Elrendeli Ambrosius -Brasco épitész- architectus - kiküldetését a trencsénivár helyreállitására.

Müvészettörténeti regeszták a királyi határozatokból és rendeletekből.
Müv.Ért.1956,V.évf.1.sz. 48 l.

MDK

Ambrosius murator várépitömester,

Nagy Lajos személyes épitési kezdeményezéseinek kivitelezője. /Visegrád, Buda, Diósgyör/. 1378-ban Eperjesen.

Horváth Henrik, Budai köfaragók és köfaragójelek. Bp. 1935.
36.l.

K.D.K.

AMBROSIUS mester

Nagy Lajos franciaországi származá-
sú építőmestere
Diósgyőri vár alsó (külső) védő-öve
neki tulajdonítható

Gerő: Magyarországi várépítészet. Bp. 1955.
252.

megírva

Ambrosius de
Bartpha
scriptor
l.
Bártfai Ambrus

…gos Bizottságának

Budapest

Ambrosius de

Bartpha

Kodexmásolo

l.

Bártfai Ambrus

Nagyságos
dr.Szentiványi Gyula urr
a Magyar Nemzeti Muzeum
Budapest

megírva

Ambrossi, Johann

XVIII. sz.

Kolozsvári asztalosok

2. l.

M.D.K.

Ambroso, incisore

Mátyás korabeli kifizetések adatai szerint 2 dukátot kapott

Balogh Jolán: A művészet Mátyás király udvarában
Bp.1966. Ak.kiad. 2 köt.

1.köt. 481 old.
+ 483 "

Ambrózi szobrász

M.932.IV.29
P.H.932.IV.
M.H.932.IV.

* **Tavaszi tárlat a Nemzeti Szalonban.** Ezt a kiállitást a *Szingei Társaság* zsürije állitotta össze és tegyük hozzá mindjárt, hogy az összeállitás nagyon rosszul sikerült. Ez a megállapitás független minden müvészpolitikától, független a szőnyegen levő müvészpörtől, egyszerü és objektiv vélemény, mint ahogy mindig azok is voltak az ilyen megállapitások ezeken a hasábokon. Vannak távlatok és vannak mélységek a modern haladás utján járó müvészetben, mert ha ez nem lenne igy, akkor, törvényszerüleg, nem is lenne modern müvészet. De soha és semmiféle alkalommal nem éltek még vissza egyetlen müvészeti iránnyal se ugy, mint ahogy mostanában visszaélnek a modern festészettel. Mert ami kitünően hat és érdekesen dominál *Aba-Nováknál, Márffynál* vagy *Szőnyinél*, esetleg *Vaszarynál, Csóknál* és még pár müvésznél, az elvész, megsemmisül, szinte pongyolán hat, közönségessé válik azoknál, akik minden invenció nélkül, csak ugy ad-hoc hatás alatt, a maguk jelentéktelen nézetükön át próbálnak az emlitett nyomába lépni. Egy tárlat komoly dolog, ott

- 932. IV. 29.

Ambrózy Eszter

4 felső leánjisk.

10 hónap, jó eredm.

Tanár György Kálmán

Iparrajziskola 1901.

KEMÉNY ROZÁLIA
KÖNYV- ÉS PAPIRKERESKEDÉSE
SZILÁGYCSEH

niegrwa

Ambrozy Georgine

festo

Nemzeti Szalon

báró A m b r ó z y G e o r g i n e.

1909. Kéve II.kiállitása.

Tanulmányfej,olajf.

Nemzeti Szalon

MDK

Ambrózy Georgine: Tanulmányfej

Nemzeti Szalon, 1909. KÉVE II. Kiáll.

MDK

Br. Ambrózy Georgine

Akttanulmány, egysz. of.

" "

Tanulmányfej, of.

Szablya Frischauf F. és tanitványai kiáll. 1906. márc.

Ambrózy Georgine báró

1908. évi kiáll. (a Kéve Művészegyesületben) Öreg modell,
egyszínű olajf.
lakott Pozsonyban.
1909. évi kiáll. u. o.
Tanulmányfej, olajf.

Iluszár Károlyné szül.
Ambrózy Georgina báró-
nő. 1911-ben lakott Péter-
major, u. p. Lugos.

A Kéve tagja.

Régiségek és műemlékek védelmé-
ről (Olasz törvény) IV. 159–163.

éz, vázaidomu virágokkal. XIX. sz. — Zwei grosse Steh-
h.

1378. LAPOS TÁLKA, fajánsz, türkizkék
disz. Helyként irizál. Perzsa, Rakka
glasiert, im Mittel Rosette. Teilweis

1379. MÉLY TÁLKA, fajánsz, türkizkék
XIII—XIV. sz. — Tiefe Schüssel, Fay

1380. MÉLY TÁL, fajánsz, sötétkék alap
XIV. sz. — Tiefe Schüssel, Fayenc
XIV. Jh.

1381. PEREMES MÉLY TÁLKA, fajánsz
türkizkék arabeszk disszel. Perzsa, Ra
aussen türkisblau glasiert, innen a
Rakka, XIII—XIV. Jh.

1382. MÉLY PEREMES TÁL, fajánsz, tü
Perzsa, Rakka, XIII—XIV. sz. —
muster. Irisierend. Persisch, Rakka

1383. PEREMES TÁLKA, fajánsz, türki
Raghes, XIII. sz. — Schüssel, Fayenc

1384. PEREMES MÉLY TÁLKA, fajánsz,
reliefes levelek közt két madár. Sul
blauem Fond zwei Vögel zwischen B

Huszár Károlyné

lásd szül. Ambrózy Georgina báróné;

az utóbbi nevén vannak cédulái.

1922-ben lakott Berczelen Nógrád megyében.

Radisics Jenő TV. 246, 247

Huszár Károlyné

Ambrozy Georgina
báró nő

feszi elbb Pozsony-
ban utobb Péter-
magos u. p. tugos
legutobb Berczel (Nagyvád-)
Kéve Tag. Kiszlu-
tásai szerint
szerepelt Unvez

l. Kéve Lalalgurdu

✓

Ambrózy Georgine

Zapzaival szerepel a Szablya-Frischauf Ferenc és tanítványai Ziállításán (1906)

FülepLajos:A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp.Magvető 1974

170.old

Aubtózy

Részt vesz a Mücsarnok harmadik nemzeti képzőművészeti kiállitásán.

8 ó.ujság 1935.III.24.

AMBROSY SÁNDOR

MAGYAR HÍRLAP 2001.03.17

Horthyt Ambrosy Sándor szobrászművész mintázza 1934-ben

Stohl Andrást választásra késztette Zsámbéki Gábor, a Katona József Színház igazgatója, döntsön, tévéműsort vezet, vagy a teátrum tagja marad. Stohl bár a színészetet tartja mesterségének, a tévézés mellett tette le voksát.

Bóta Gábor

Fotó: Isza Ferenc

miről lesz szó. Megkérdezte, hogy van a lábam a baleset után. Még nem tökéletes, feleltem. Érdeklődött, részt tudnék-e venni Máté Gábor új rendezésében, amiben kizárólag mozgás van. Azt válaszoltam, ezt még egy kicsit korainak érzem. Ő azt mondta, már a baleset előtt gondolkodott rajta, nem akarja, hogy társulati tag legyek

AMBROZOVICS Dezső

O. M. Képzőművészeti Társulat
titkára
Gulyás I- 485-487. h.

Ambrózy György

Jestő

Nemzeti Szalon

nem lehet
akonositani!

Ambrózy György.

1906. Tavaszi és IV. graf. kiállitás

Részlet a Grabenről, vizf.

Nemzeti Szalon

Ambróży Górz

1906. graf -

ki II. Nemzeti Szalonban

Részlet a Grabenröl,
vizf.

Alighanem
azonos
A. Georgine
bérnövel

Zemplén vármegye X. 54.

Miért volt Moszkvának szüksége a szovjet alkotmányrevízióra?

Abban az időben, amikor a szovjet a külvilág felé határait még teljesen elzárta, de amikor *Litvinov* a külföldön nagyon komplikált diplomáciai tevékenységet fejtett ki, egy moszkvai diplomata a következőket mondta: „Oroszország színpada előtt vastag vasfüggöny van és az orosz történelem világot jelentő deszkája előtt Litvinov diplomáciai balettet tejt". A vasfüggönyt lassan-lassan most mindinkább föluzzák. Amióta a szóvjet háborúban áll, a politikai technika jelentősen megváltozott. A szovjet most minden rendelkezésre álló eszközzel új külpolitikát csinál. Az a módszer, mely belpolitikai intézkedésekkel külpolitikai hatásokat céloz, *a szovjet politikában tág teret találtak*. Ha a színházi hasonlatoknál akarunk maradni, arra a túlmodern orosz szinházi rendezőre kell gondolnunk, aki a színészeit arra nevelte, hogy hangjukkal, a kifejezésmódjukkal, a testükkel és mindazzal, ami rendelkezésükre áll, színházat csináljanak. Ezért ma a szovjet *„felszabadult"* diplomáciájáról beszélhetünk.

A legutóbbi politikai megnyilatkozás

az alkotmányreform

volt, amely a Szovjetúnió tagállamai részére, legalább alakilag a külügyi és a katonai felségjogot visszaadta. Magától értetődően — ahogy ezt a nevezett törvény is megállapítja — a Szovjetúnió teljességének keretében és anélkül, *hogy ennek az úniónak a kompetenciáját korlátozták volna*. A történelem során nem újdonság ez, hogy egy szövetséges állam tagjai ilyen felségjogokat gyakorolnak. A jelen pillanatban az angol empire a legkitünőbben képviseli ezt a rendszert. De ezt a reformot a legjobban szemléltethetjük azzal az alkotmánnyal, amely 1914-ig Németországban fennállott. A német tagállamok diplomáciai értelemben véve szuverének voltak. Minden Németország fővárosában külföldi diplomaták voltak akkreditálva, a külföldön pedig a német nagyköveteken kívül *Bajorországnak, Szászországnak, Württembergnek, sőt Hessennek is voltak követei*.

A szövetséges köztársaságok külügyi és katonai felségjogának helyreállítása a szovjetállamban nem újdonság. 1923-ig nem volt Szovjetúnió, csak egy egész sor önálló szovjetköztársaság volt, mindegyiknek megvoltak a saját külpolitikai hivatalai, sőt diplomáciai apparátusuk is volt, annak ellenére, hogy ezek a köztársaságok a szovjet köztársaságot bízták meg külpoltikai érdekeik képviseletével. A szovjetforradalom kitörése után az ukrán szovjetköztársaságnak Varsóban két évig önálló követsége volt. Annak ellenére, hogy nem volt még szovjetunió és Szovjet-Ukrajnának saját diplomáciai apparátusa volt, már akkor is csak *egy* szovjetkülpolitikát folytattak. Mindezeknek a köztársaságoknak a szuverénje és uralkodója, éppen úgy, mint ma, nem volt más, mint a kommunista párt. Az egyes szovjetköztársaságok önálló diplomáciája azokban a viharos időkben csak a saját nemzetiségük szovjetöntudatának kiépítése körül fejtett ki propagandatevékenységet.

Ez volt a helyzet a hadseregnél is. Mindegyik szovjet köztársaságnak megvolt a *saját hadserege és a saját szolgálati nyelve*. Valójában mindezek a hadseregek egységes parancsnokság alá voltak rendelve, *a parancsokat a moszkvai katonai forradalmi tanácstól kapták*.

Amikor 1923-ban a szovjetköztársaságok únióban egyesültek, a külpolitika és a honvédelem kizárólag szövetségi dologgá vált. De ekkor is bizonyos átmeneti korszakról kell beszélnünk. A külügyi népbiztosságokból, valamint az egyes szövetségi államok hovédelmi kirendeltségeiből meghatalmazottakat küldtek a központi hatóságokhoz. Alkotmányszerűen ezek a meghatalmazottak a szövetségi köztársaságok javaslatára nevezte ki őket a központi kormányzat. A diplomáciai állásokat is így osztották föl; hogy egy példát említsünk föl, a bécsi követet és egy varsói követségi tanácsost az ukrán köztársaság javaslatára nevezték ki. A hadseregben is tapasztalhatók voltak ily átmeneti intézkedések. A szövetséges hadsereg keretén belül továbbra is megtartották *„a nemzeti alakulatokat"* a megfelelő szolgálati nyelvvel. Az ujoncok legnagyobb részét az egyes szövetséges államokat az Únió hadseregébe hívták be, de a külön nemzeti alakulatok a hadseregnél is *a föderációs* gondolatot tartották ébren.

Évek folyamán azonban

a diktatúra mindíg határozottabb lett, a központosítás egyre jobban jutott ki fejezésre. A teljes központosítás az 1936. évi szovjetalkotmányban valósult meg. De ez az alkotmány is a szovjetúnió részére háromfajta népbiztosságot állított fel és még olyanokat, *amelyek csak a központi kormány szervei*. Ez utóbbihoz tartozott a külügy, honvédelem, vasút, posta és a táviró. Vannak ezenkívül úgynevezett *egyesített* népbiztosságok is, ebből van a legtöbb. Az egyes tagállamoknak is vannak olyan népbiztosságai, mint a központi kormányzatoknak. Végül az alkotmány úgynevezett *autonóm* népbiztosságokat is ismer„ ezek csak az egyes köztársaság területén működnek, az Unióban nincsen helyük. Ilyen az egészségügyi. Ebben az értelemben épít az új reform a külpolitikából és a nemzetvédelemből egy úgynevezett *egységesített* reszortot. Természetesen minden az Únióná marad, *különösen a gazdasági problémák megoldása továbbra is erősen központositva lesz; szó sincs a szovjet állami életnek messzemenő federalizásáról*.

Mégsem szabad ennek a reformnak praktikus hatását alábecsülni. Azzal, hogy az egyes szövetséges államokban külön diplomáciát állítanak fel, a szovjet diplomáciai apparátust nagyon sokoldalúvá és rugalmassá teszik. Valójában azonban egy egységes, központilag és diktatórikusan vezetett diplomácia marad meg. Ez a diplomácia most *tizenhat színben játszik és tizenhat nyelven beszél!*

Az, hogy az egyes szovjetköztársaságok katonai felsőbbséghez jutottak, a reform propagandisztikus jellegét domborítja ki. Itt az analógiát a régi osztrák-magyar hadsereg szervezetével kell keresni, amelyet sokkal inkább megtalálunk, mint a német birodalmi hadseregben. Amint azelőtt egy úgynevezett közös csász. és kir. hadseregről volt szó, *megmaradt az Unió nagy vörös hadserege*. Ezenkívül amint az osztrák-magyar időkben volt egy külön osztrák és egy külön magyar hadsereg megfelelő honvédelmi minisztériumokkal és saját szolgálati nyelvekkel, az egyes köztársaságok a jövőben megkapják a saját csapatállományukat, akár csak a osztrák-magyar monarchiában az újonckontingenst megosztják a közös hadsereg és a saját nemzeti hadsereg között. Mindezt azért csinálták, hogy a háború utáni feladatokat tervszerűvé tegyék. A második világháború előtt a szovjet kormány arra kényszerült, hogy orosz nemzeti propagandát fejtsen ki, amivel a nagyoroszok nemzeti öntudatát akarták emelni. A többi népek, amelyek a Szovjetúnióban élnek és amelyek kevesebb történelmi vagy katonai tradíciójuk van, csak úgy tudtak erkölcsileg résztvenni ebben a lelki mozgósításban, *hogy az egész propagandát a nagy orosz tengely körül forgatták*. Természetesen Kievben és Taskentben kevesebb hatása volt ennek az orosz nemzeti propagandának, mint Moszkvában. Ez a propaganda azonban oda vezetett, hogy a Szovjetúnio föderatív és „nemzetközi" jellege lassan-lassan elmosódott ezeknek a népeknek a lelkében. A külföldön inkább beszéltek Oroszországról, mint a különböző népek Szovjetúniójáról. Ez a fejlődés— Moszkva igyekezete — veszedelemmel fenyegette a szovjet államgondolatot. Attól féltek, hogy a nemorosz részeken a *nacionalizmus* fellángolása veszedelemmel fenyegethetné az Úniót. Szóval, úgy találták, hogy a hadsereg és a diplomácia, a tagállamok nemzeti szuverénitását a legjobban ki tudja fejezni. Ez volt az a szovjet gondolat, *amelyet most az alkotmányreform idején megvalósítani akartak*.

A szovjetkormány intézkedései

egységes tervet

árulnak el. Az első feltünő lépés a görögkeleti egyház patriárchájának állásába való visszahelyezése volt. Erre belpolitikai szempontból is szükség volt. Az egyház azonban nagyobb hatalomhoz nem jutott, *de a szovjet ezzel külpolitikai sikereket ért el*. A szovjet úgy érezte, hogy a *Kominternt* is más alapokra kell helyezni. Moszkva a háború után, ha forradalmi politikát akar folytatni, új eszközökkel és új módszerekkel akarja azt csinálni. Az Internacionale *„mint államhimnusz"* belső orosz használatra már túlhaladott lett. Mert a szocializmus *„egyetlen országában"* nincs már osztályharc, a himnuszt tehát kicserélték, a szovjetpolgár korszerű himnuszt kapott, az orosz *kommunisták* azonban megtartják a régi dalt. Nikolaus *Basseches* nevű osztrák újságíró, aki hosszú időt töltött Szovjet-Oroszországban, a *Die Weltwoche* című lapban ezzel kapcsolatban a következőket írta: „Nem szabad az orosz problémákat primitiven felfogni. Sokszor azt az orosz óhajtást, *hogy a világforradalmat* és az orosz expanziv törekvéseket összekapcsolják, hibásan ábrázolják. Ez éppen olyan hibás felismerés, mint az volt, *mikor a szovjet erejét a világháború előtt alá becsülték*. A Kremlben pontosan tudják, mi a különbség az annexió és a világforradalom között. A balti tartományoknak a szovjethez való csatolása vagy volt lengyel területeknek Oroszországhoz való csatolása nem szolgálhat bizonyítékul. Moszkva sose állította, hogy ezeken a területeken forradalmak játszódtak le, a Baltikumot a szovjet stratégiai szempontból óhajtja, a lengyel területekre pedig az ukrán és a fehérorosz nemzetiségi alapon emel igényt. Ez állami és nem forradalmi politika" — mondja a riport. — A szovjet forradalmi politikának az az alapelve, hogy a forradalmaknak a nagy népeknél magukból kell kiváltódni. Az ilyen forradalmi fejlődésnek elömozdítása nagyon komplikált, *de nem lehet hatalmi politikai módszerekkel keresztülvinni*. Európa nagy népeinek a forradalma Moszkva véleménye szerint csak akkor lehetséges, hogyha ezt a forradalmat éppen úgy, mint Oroszországban 1917-ben a forradalmi *pártok* harcolják ki. Moszkva a kommunistáktól azt kívánja, hogy ilyen forradalmi pártkoalíciókat hozzanak létre. A Komintern ezen a vonalon elhasználódott, diszkreditálva van a középosztály és a parasztok szemében, sőt a munkások szemében is. Ezzel Moszkva nem tud forradalmat csinálni." Minden országban — folytatja Basseches, — a forradalom előkészítésének más-más módszerei vannak, s a Szovjetúnió *külső* képéből ezért el kell tünnie minden olyan képletnek, amely a forradalmi gondolatot kompromittálhatná vagy akadályozhatná.

A szovjetpolitika tehát alkalmazkodni akar az új világhelyzethez s a Kreml dialektikus módszerekkel dolgozik. Lehetséges, hogy a Szovjetúnió még újabb meglepetésekkel is szolgál, de semmi valószínűsége sincs annak, hogy valamiő reform vagy módszer a szovjet állam diktatórikus tartalmát, gazdasági rendszerét a jövőben megváltoztatná.

g—l.

Eltemették Szalay Lászlót

Pénteken délután kísérte a farkasréti temetőbe utolsó útjára Zalai *Szalay* László nagyszámú rokonságának, barátainak és tisztelőinek serege. Sok író és művész haladt megindultan a Jókai-lepellel leborított koporsó után. Nagy számban jelent meg a temetésen az Egyesült Női Tábor is, melynek első megszervezői és munkálói közül való az elhúnyt felesége. A gyászbeszédet vitéz *Sréter* Ferenc evangélikus lelkész mondotta, a koporsónál és a sírnál a budai evangélikus egyház kántusa énekelt, *Koch* István karnagy vezetésével. *(MOT.)*

Egy hónap alatt fogyott el

WILHELM RÖPKE

világhírű könyve

A harmadik út

első kiadása

A példátlan sikerű mű második kiadása most hagyta el a sajtót és újból kapható minden könyvkereskedésben

AURORA KIADÁS

A rendjelek és kitüntetések történelmünkben

Nem vagyunk a címek és rangok hódolói és a kitüntetések imádói. Ezt az egyéni véleményt bocsássák meg azok viselői. Sokan vagyunk, akiknek mellét már az első világháborúban szerzett sok magas rendjel díszíti, de Isten látja lelkünket — nem a kitüntetések utáni vágy volt tetteink rugója, hanem egyes egyedül kötelesség érzetünk és lelkiismeretünk. Mégis őszintén beismerjük, hogy az adományozott kitüntetések bennünket annakidején nagyon megörvendeztettek. Nem emelkedtünk arra az erkölcsi magaslatra, mint *Deák* Ferenc, aki minden rangot és rendjelet elhárított magától. Ami nála az emberi nagyság jele volt, azt a szürke utódoknál mindenki különcködésnek, sőt — mivel tényleg szolgáló katonák voltunk —, fegyelmezetlenségnek vehette volna. Emelleit elismerjük a kitüntetések *jogosultságát* és *célszerűségét*.

A kitüntetéseknek kétféle céljuk van. Az első, hogy az, aki tetteivel, de különösen a háborúban vitéz magatartásával és eredményes vezetésével reászolgált, kellő elismerésben, erkölcsi jutalomban részesüljön és ennek látható jelét viselhesse. Ezt már az igazságosság is megkívánja és ezért ismerjük el az adományozások jogosultságát.

A másik cél az *ösztönzés*. Már ezért is a kitüntetések intézménye nemcsak *célszerű*, hanem *nélkülözhetetlen* is.

*

Ezzel a kis elmélkedéssel vezetjük be egy mostanában megjelent igen érdemes és úttörő történelmi mű ismertetését.

„A rendjelek és kitüntetések történelme" címet viseli a hatalmas kötet. A szerkesztőbizottság tagjai vitéz *Felszeghy* Ferenc, vitéz *Rátvay* Imre, nemes *Petrichevich* György és sédeni dr. *Ambrózy* György nyugi állományú tisztek, köztük utóbbi kettő a Mária Terézia rend lovagkeresztes vitéze. Az adatgyűjtés fáradságos, nehéz munkáját nyolc éven át traisenhalmi *Rainer* Rezső végezte, aki mindenekelőtt arra törekedett kutatásában, hogy *a magyar dicsőséget ne más népek javára könyveljék el*. Munkássága az összes államok rendjeleire terjed ki, de a most megjelent kötet részletesen csak az osztrák-magyar monarchia és hazánk kitüntetéseinek történelmét tárgyalja, beleértve a legutóbbi évek rendjelalapításait is. A könyv bevezetésében azonban, midőn az államérdekből történt jutalmazások elvi kérdéseivel foglalkozik, rendkivül érdekes szemelvényeket hoz fel az egész ismert világ történelméből az egyiptomi kortól kezdve napjainkig.

A szerzők rendkívül értékes, úttörő és hézagpótló történelmi munkával gazdagították irodalmunkat. Ilyen tárgyú, ennyire összefoglaló *magyar könyv még nem jelent meg*. Még a külföldi szakmunkákat is főképp csak a XVII., XVIII. és XIX. század elején írták, azok tehát ma már nagyon hiányosak és teljesen *mellőzik a magyar szempontokat*. Történelmi tévedés is csúszott beléjük. A magyar Sárkány-rendet német alapitásnak mondják, holott ezt a történelmi okmányok igazolása szerint *Zsigmond* mint magyar király magyar rendként alapította. Hasonló irányú vita folyt hosszú éveken át a *Mária Terézia-rend* körül is. *Petrichevich* György vitte alapos közjogi diadalra.

Az új magyar könyv tartalma csodálatos módon gazdag. A közismert rendek, rendjelek és kitüntetések történelme, alapító oklevelei, az adományozottak névsora, működésük és életrajzuk följegyzése mellett olyan már megszünt lovagrendekkel és kitüntetésekkel is találkozunk, amilyenekről még soha sem hallottunk. Történelmi csemegeképpen hatnak például az ilyen nevek: „Az Erény Rabszolganői", a „Hajfonat vagy Tincs rendje", „Tiroli Elefánt-rend", „Az Arany Egyszarvú Rendje Magyarországon", stb.

Igen kimerítő a világ legelső katonai érdemrendjének, *Mária Terézia* rendnek tárgyalása. Megtaláljuk benne a történelmi rész után az összes rendvitézek névsorát a rend alapításától kezdve és az első világháborúban felavatott lovagok fegyvertényeit *Julier* Ferenc ezredes összeállítása alapján.

Igen érdekesek a számszerinti kimutatások is. A Mária Terézia-rendet a rend káptalanja kérvények alapján ítéli oda. A rend alapítása óta az első világháborúig 3320 kérvényező közül 713-at (21%), az első világháborúban véghezvitt hadiettekért pedig 2208 kérvényező közül 123-at (5.5%) avattak a rend vitézévé. Az előbb említett időszakban a magyar honosok százalékaránya 27.3, a második időszakban 30 volt, utóbbi esetben 36 magyar honos nyerte el ezt a legszebb katonai kitüntetést.

A Mária Terézia-rend külföldi vitézei közölt feltűnők a következő nevek: *Bernadotte*, a későbbi svéd király, *Blücher*, *Gorcsakoff*, *Kutusov*, *Potemkin*, *Szuvorov*, *Wellington* a napoleoni háborúk idejéből, *Hindenburg* és *Mackensen* a világháború alatt.

A többi rendjelnél is igen érdekes adatokat találunk, de ezekre már helyszűke miatt sem térhetünk ki. Ki kell azonban emelnünk a remek kötet különös díszét, az egyes rendjelek, rendegyenruhák és kitüntetések kitűnő rajzait, a nevesebb adományozottak fényképeit és a kimagasló hadiettek festménymásolatait. Mindent egybevetve melegen ajánlhatjuk e kitűnő forrásmunka tanulmányozását, amit a szakemberek nem nélkülözhetnek. Példányszáma korlátozott, ezért célszerű volna, ha a különböző könyvtárak, beleértve az ifjúságiakat is, sietnének az értékes könyv beszerzésével.

Tombor Jenő.

Porszívó, mint életmentő

Berlinből jelenti az *NST*: Sajátságos módon mentette meg egy mechanikus egyik kartársa életét. Az illető egy zárt helyiségben benzinmotorral dolgozott. A benzingáz elkábította, úgyhogy ájultan zuhant a földre. Amidőn kartársa utána akart nézni, hogy mit csinál, az ajtót zárva találta és a kulcslyukon benézve, észrevette, hogy a szerencsétlen ember eszméletlenül hever a padlón. Rögtön sejtette, hogy mi okozta a szerencsétlenséget és tudta, hogy a szerencsétlen embernek elsősorban friss levegőre van szüksége. *Felkapta a közelben heverő porszívót és azzal a kulcslyukon át friss levegőt szivattyúzott az elzárt helyiségbe*. Amidőn az ajtót feltörték, az élesztési kísérletek gyors sikerrel jártak, mert a beszivattyúzott friss levegő megtette hatását.

Az ABC kiadásában megjelent

Munkácsy Mihály

Emlékeim

A nagy magyar festő-lángész megrázó vallomásai gyötrelmes halálságáról.

Jubileumi kiadás. Munkácsy születésének 100. évfordulója alkalmából.

Francia eredetiből fordította LESTYÁN SÁNDOR

Ára kötve . . 12.80 pengő

FIATAL őskeresztény

bérelszámolókat, építési rajzolókat és magyar gyors-gépírónőket

keresünk

Csakis kitűnő munkaerők ajánlatát kérjük, fizetési igények megjelölésével „DUNA" jeligére a kiadóba.

Magyar Élet Könyvkiadó

újdonságai:

BALLA PÉTER:

A magyar népdal kistükrei

Tudományos megalapozottságú népszerű irás. Tartalmas népdal- és énekes játékgyüjteménnyel.

Ára fűzve 8.— P, kötve 14.— pengő

SZABÉDI LÁSZLÓ:

Ész és bűbáj

Az erdélyi költő és esztétikus fölényes tudással mond ítéletet kora szellemi jelenségeiről.

Ára fűzve 8.— P, kötve 13.— pengő

VERES PÉTER:

Mit ér az ember, ha magyar

Negyedik kiadás.

Ára fűzve 13.— P, kötve 18.— pengő

Szárszó

A szárszói táborozás a magyar élet legégetőbb kérdéseit tárgyalta meg. A nagyhírű találkozó hű beszámolója ez a könyv. Ára fűzve 7.20 pengő

Kapható: **Budapest, IV., Szerb-u. 17** (Tel. 186-058) és könyvesboltokban

Keresünk azonnalra

Kálvin—Berlini-tér között Dunáig eső területen

3-5 szobás irodahelyiséget

főbérletbe, esetleg bútorozva albérletbe, egy emeleten felül lifttel. Ügynököt díjazunk. Ajánlatot „Világos" jeligére Patak hirdetőbe, Vilmos császár-út 29.

Ünnep

Maxim Gorkij elbeszélése

Egyszer egy volgamenti kiskocsmában üldögéltem. Hogy melyikben, magam sem tudok már visszaemlékezni rá, mert akkortájt kocsmáról kocsmára jártam időnként. Közvetlen mellettem toprongyos csavargó foglalt helyet, ruhája cafatokban lógott, összedrótozott cipőjéből kikandikáltak mezítelen lábujjai. Szikár, szögletescsontú és teljesen kopasz volt az emberem. Fején egyetlen hajszál sem virított, beesett csontos arca szinte fénylett a ráfeszülő bőrtől. Mint afféle két idegen, akiket összehozott a sors szeszélye, vontatottan bár, de beszélgetni kezdtünk. Alig váltottunk néhány szót, nekem enynyi is elég volt, hogy új ismerősöm iránt felkeltse érdeklődésemet. Megkértem hát, hogy mondjon el valami történetet saját életéből.

— Az én életemre kíváncsi? — kérdezte fátyolos hangon. — Igen, igen, beszélek önnek, ha hajlandó megvendégelni... Igaz, hogy hosszú elbeszélés volna, unalmas és cseppet sem mulattató. Hanem tudja mit? Inkább egy anekdótát mesélek el. Parancsolja? Lesz szíves néhány üveg sört rendelni a fáradságomért? .. Ön is tudja, néha az embernek éppoly nehéz visszasüllyedni a multba, mint leereszkedni egy szennyvízcsatornába.

— Ez a kis történet annyira jelentéktelen, semmitmondó, hogy önnek mint íróembernek nem is érdemes meghallgatni. Nekem azonban mindegy, hát elmondom.

— Egyszer régen, ünnep előtti napon történt. Én és barátom, Mityka Pleyescsejev az utcán csavarogtunk, hogy az ünnepi bevásárlásokat végző hölgyek csomagjait hazaszállítsuk. De sajnos, nem volt szerencsénk. A hölgyek felajánlott szolgálatainkat válaszra sem érdemesítették, kocsiba szálltak és elhajtattak. Pénzünk nem volt, munka nem akadt, kénytelenek voltunk kéregetni, hogy nekünk is legyen ünnepünk. Ebből az üzletből összehoztunk valamicskét. Én huszonkilenc kopekát, de egy tízkopekás, melyet egy úrtól kaptam a járásbíróság lépcsőjén, hamis volt. Mityka, aki különben is sokkal tehetségesebb és élelmesebb volt, mint én, estére valósággal Krőzus lett. Meggazdagodott. Neki tizenegy rubel, hatvannyolc kopekája volt. Ezt a temérdek pénzt egyetlen ember ajándékozta neki. Egy hölgy. E nemes adományozó olyan nagylelkű volt, hogy nemcsak a pénzt, hanem az erszényt is Mitykának ajándékozta. Sőt, egy finom, csipkés zsebkendőt is hozzá. Hiába, Mityka mindig a szerencse fia volt. Mikor nekem a jószívű lélek nemes cselekedetét elmondotta, valami okból kifolyólag állandóan körülnézegetett. Bizonyára mégegyszer köszönetet akart mondani a nagylelkű adományozónak.

— Sebesebben, sebesebben — szigezte felém.

Már úgy futottunk, hogy alig bírtuk szusszal. Átfázott testem minden porcikájával futottam, tüdőm zihált, mint egy asztmás betegé. Futottunk, igyekeztünk valami meleg helyre. A szél tombolt, a háztetőkről nyakunkba zúdult a hó, arcunkat, mintha késekkel vagdasta volna a metsző hideg. Sem én, sem Mityka nem voltunk idényszerűen öltözve. De barátomnak az őt ért szerencsétől melege támadt. Én meg egyre inkább fáztam az irigységtől.

És tudja, uram, én bizony nem vagyok valami szerencsés flótás... Egyszer, egyetlenegyszer az életben megtörtént velem, hogy nekem ajándékoztak egy finom, tulai szamovárt. Szerencsétlenségemre az is forró vízzel volt megtöltve. Így történt, hogy amikor szaladtam, leforráztam vele a lábamat. Ebből a szerencsétlenségből kifolyóan rabkórházban töltöttem hat hónapot, másik hatot pedig a bíró jóvoltából a börtönben üdültem.

Bocsánat, hogy eltértem a tárgytól. Mi tehát Mitykával tovább futottunk, míg végre egy keskeny utcában védettebb helyre értünk. Mityka felordított:

— Micsoda ünnepünk lesz! Nagyszerűen fogunk ünnepelni. A házbért is kifizetjük, hadd legyen a vén csoroszlyának ünnepe... És veszünk egy csetverty vodkát.

— Egy sonkát nem veszünk, Mityka? — kérdeztem szerényen.

— Egy sonka! Nem rossz ötlet, cimbora. De félek, kicsit drága lesz.

Én bizony nem tudtam, mi a sonka ára, de ismertem belső értékét. Mindenesetre azonban elhatároztuk a beszerzését. Több hentesüzletbe bekandikáltunk, de sehol sem vásároltunk. Tudja, uram, csak olyan üzletben érdemes vásárolni, ahol sok vevő tartózkodik. Ott jó árut szolgálnak ki... Ilyen helyen az ember ízlése szerint válogathat.

— Egy sonkát kérek! — bömbölte Mityka és befurakodott a tömegbe. — Mutasson nekem egy sonkát. Nem nagyot, de jót. . Mi az? Hogy miért taszítom? Megbocsát, oldalba lökött engem ön is... Én nagyon is megértem, ki a neveletlen, de tudom azt is, hogy itt nem lehet előzékenykedni... Nem tehetek róla, kényelmetlenül szűk a hely.

— Mi-i... micsoda? Hogy én hozzáértem a retiküljéhez. . Bocsánat...

Mityka úgy viselkedett, mintha legalább ötven sonkát akarna vásárolni. Én azonban szerény képességeimhez mérten felhasználtam az alkalmat, elemeltem egy hatalmas lekvárkockát, egy üveg finom olajat és két szál vastag szárazkolbászt.

— Lesz ünnepünk! — örvendeztem.

— Ha sonkánk nincs is, kolbászunk van — tette hozzá Mityka.

Tudja uram, kis embereknek nagy élvezet néha napján ízes falatokat enni.

Most már a lakásunkhoz közeledtünk. A szél süvített, hóvihar tombolt, mintha az ördög menyegzőre menne. Akkoriban kint laktunk a periférián. Lakásadónőnk jámbor, istenfélő öreg asszony volt, ócska ruhával kereskedett Sivár, kihalt volt ez a vidék, olyan puszta, elhagyatott, ahol a madár sem jár. Este hat óra után egy árva lelket sem lehetett az utcán látni. Ahogy a nagy hidegben kékre fagyva futottunk, észrevettünk egy holtrészeg embert, aki csendesen ballagott a kihalt utcában. Meni és botladozott, mint a részegek szoktak.

Mityka megbökött és fülembe sugta a varázsigét:

— Bundát visel!

— Tudja, uram, már azért is élvezet berúgott emberrel találkozni, bundában jár, mert ennek a ruhadarabnak nincsenek gombjai, tehát könnyen lehúzható. Mi szorosan emberünk mögött haladtunk, hallottuk szuszogását, pálinkagőzös csuklásait bűzlött az utca. Hatalmas, szélesvállú férfi volt, dörmögött, mint a medve.

Egyszerre csak hirtelen megállt, olyan gyorsan, hogy majdnem a hátára estünk. Megállt, lapátnak is beillő hatalmas karját az égnek emelte és vastag basszushangján elordította magát:

— É-én az vá-agyok, akit se-enki sem sze-eret.

A hang mindent elsöprő erővel tódult ki a torkán, akár az ágyúdörgés. Mindketten visszahőköltünk, de már későn volt. Észrevett bennünket.

— Kik vagytok? — bömbölte tele torokkal. — Rablók, utonállók?

— Koldusok vagyunk, nagyságos úr, — szólt Mityka szerényen. — Koldusok.

— És hova mentek?

— Az odunkba, — válaszolta Mityka.

— Veletek megyek, fickók! Hova is mehetnék máshova? Nem tudom, hová... Koldusok, — kiabálta a részeg ember. — Vigyetek magatokkal. Adok nektek enni, inni... Fogadjatok vendégül, legyetek barátaim.

— Meghívom, — súgta nekem Mityka.

Majd hangosabban folytatta.

— Jöjjön hozzánk, nagyságos úr.

— Megyek, veletek megyek — ordította az tovább.

Most már hárman bandukoltunk. Lassan, lépésben haladtunk tovább, mert a részeg alig tudott járni. Hallgatagon mentünk egymás mellett, ki-ki saját gondolataiba merülve. A szél tovább süvített, arcunkat csapkodta a hó. A síri csend szinte kikezdte idegeimet. Végre megszólalt újdonsült barátunk:

— Tudjátok, ki vagyok?... Ember vagyok! Egy ember, aki az ünnep elől menekül. Én Goncsarov vagyok. Nikoláj Dimitrevics, az adófelügyelő. Az vagyok bizony én! Feleségem van, gyermekeim. Két fiam, akiket szeretek... Szeretem őket... Otthon képek lógnak a falon, virágok, vázák, könyvek találhatók a lakásomban. Minden az enyém, a sajátom. Nálam minden szép, kellemes az otthonom, melegek a szobák... Gazemberek! Disznók! Ha mindaz a tietek volna, amim nekem otthon van, sok időbe telne, amíg elinnátok... Disznók vagytok, csavargók, elveszett lelkek... De én, Nikoláj Dimitrievics, a cár atyuska szolgája vagyok. Adófelügyelő. Bár leittam magam a sárga földig, mégsem vagyok lator... Leittam magam, mert sajog a szívem fáj a lelkem. Ünnepkor mindig így vagyok vele. Úgy érzem, szorít a gallér, szűk a lakás, lázam van, égek, elhamvadok. Hát leiszom magam. Mély seb ég a lelkemben, ti ezt nem tudjátok megérteni. Ez az én szenvedésem.

Feszült figyelemmel hallgattam kitörését, mert tudtam, hogy igaza van. Tudtam, hogy szerencsétlen. Valahányszor erős, hatalmas embert látok, úgy érzem, az az ember szerencsétlen. Az élet sovány, vézna, kis emberkéknek van teremtve. Dobjon egy bikát az iszapba, megfullad, beledöglik. Biztosan beledöglik. Viszont a békák, varangyok, piócák és más hasonló állatkák tiszta vízben nem élhetnek.

— Mityka — súgtam oda barátomnak —, ez az ember szerfelett érdekel engem.

Mikor végre hazaértünk és bementünk pinceodunkba, háziasszonyunk úgy megijedt a tágbaszakadt jövevénytől, hogy nem tudott szóhozjutni, csak hápogott.

— Ilyen előkelő úr a mi pincelakásunkban! Szörnyűség. Jézus Mária.

Azt hitte szegényke, ki akarjuk rabolni. Rendőrséget emlegetett.

— Nézz csak ránk, vén csoroszlya. Nem látod, milyen sovány, girhes gyerkőcök vagyunk mellette? Nézd ezt a hatalmas emberi szörnyet, a medvemancsait, egyetlen praclijával belénk fojtja a szuszt. Még bele sem izzadna. Hallod, vén szipirtyó, itt a lakbér, mehetsz a kocsmába.

Csak nagynehezen csillapodott le és elcsoszogott.

Vendégünk levetette finom szőrmebundáját, kabátját egy rozoga székre tette és akárcsak saját otthonában, ingujjban az asztalhoz ült. Lassan iddogálni kezdtünk.

— Fickók, hazudtatok nekem, — szólt mély basszusán. — Tudom, érzem, hazudtatok! Nem vagytok koldusok. Koldusoknak nagyon fiatalok vagytok. Nekem ugyan mindegy! Ördög vigyen el benneteket, bátor fickók vagytok és ami fontos, nem szégyenlősek. Én sajnos, már gyermekkoromban is szégyenlős voltam... Nálam odahaza minden olyan polgáriasan rendes. Fickók, tudjátok-e milyen borzalmasan unalmas rendesen élni. A lakásban minden a helyén áll vagy fel van akasztva. Minden odanőtt a helyéhez. Képek, szekrények, vázák, a zongora, virágok. Sok, sok virág... Ezeket a dolgokat még egy földrengés sem tudná elmozdítani a helyükről. Gyökeret vertek a padlóban, a falban, a feleségem lelkében. Fából, porcellánból készült élettelen tárgyak belenőnek életünkbe, gyökeret vernek bennünk. Bennünk, az emberekben és én magam sem tudok nélkülük élni. Az ember annyira hozzászokik az élettelen fadarabokhoz, hogy maga is elfásul tőlük. Feleségem gondozza, ápolja, sajnálja őket. Oh, milyen borzasztó ez! És a falomok nőnek. Élettelenül élnek, holtak és mégis élnek. A lakásban betöltenek minden helyet, elfoglalnak minden falat, fülledtté teszik a levegőt, kiszorítanak saját otthonomból és nem hagynak szabadon lélekzeni.

Ezek az élettelen fadarabok, ezek a bútorok most mind ünnepélyesen ragyognak. Tisztán, gondozottak, fényesek. Kinevetnek engem! Halljátok, fickók? Kinevetnek. Engem, az embert. Régebben csak három fadarab volt belőlük... Egy ágy, egy asztal meg egy szék. Most talán százan is vannak. Fotelek, székek, pamlagok. Követelik, hogy rangjukhoz méltó emberek üljenek rajtuk, hogy megbámulják őket.

Vendégünk ismét koccintott velünk és tovább beszélt:

— Előkelő emberek fordulnak meg nálam. Gazdagok. Jönnek, hogy üljenek a bársonyszékeken. Nekem ez a társaság kimondhatatlanul unalmas. Gyűlölöm őket, megfulladok a beszédjüktől. Már százszor hallottam, amit mondani akarnak. Nyelvük úgy pereg, akár a buddhista papok imamalmai. Leiki tompaságuk visszataszítókká teszi őket. Mind nehézkesek, óriások. Szavaik is nehézek, mint a kövek. Agyonnyomják az embert.

— Gyűlölöm őket, de mégsem dobhatom ki egyiket sem. Éppen ezért félek tőlük. Nem én vagyok az, aki vonzza őket. Én hallgatag, szófukar ember vagyok. Azért jönnek, mert gyönyörködni akarnak a bútoraimban, mert ülni akarnak a bársonyszékeken. A bútorokat sem lehet kidobni. A feleségem szereti őket. A feleségem is csak a bútorok kedvéért él. Higyjetek nekem, fickók! Ő is elfásult. Fabáb lett belőle.

Vendégünk felemelkedett az asztaltól. Hátát a rozoga szekrénynek támasztotta és hangosan felnevetett. Mityka, aki már únta az felügyelő siránkozását, felhasználta a pillanatnyi szünetet és így szólt:

— Nem lett volna jobb, ha nagyságod ezeket a bútorokat az asszony hátán összetöri?

— Na és azután?

— Azután vége. Megszabadult volna tőlük.

A felügyelő mellére horgasztva részeg fejét, tovább siránkozott.

— Holnap ünnep lesz és én olyan egyedül vagyok. Egyedül, mint a magányos ordas a havas sziklatetőn. De hiába, nem tudok, nem bírok otthon lenni.

— Legyen a mi vendégünk, — ajánlotta Mityka. — Szívesen látjuk nagyságos urat.

— Nálatok is unalmas... Hanem hallgassatok ide, ti ördögfiókák. Költözzünk át a szállodába. Igen. Holnap reggel költözünk. Akarjátok? Aztán majd tovább iszunk! Istenem, de okos gondolat. Egyszer fel kell hagyni ezzel a rendes életmóddal végre is. Igen, igen, itt az idő. Tovább nem tudok várni. De ti lumpok vagytok, csavargók, talán tolvajok is. Ti nem tudtok engem megérteni.

— Tudom én miről van szó, — válaszoltam szerényen. — Megértem a nagyságos úr baját.

— Te? Ki vagy te?

— Valamikor én is rendes ember voltam. Élveztem a nyugodt, békés életet. Engem is kicsiny, aprólékos dolgok taszítottak ki a társadalomból. Kiszorították belőlem a lelket és mindazt, ami bennem volt. Én is úgy vágyódtam a szabad élet után, mint a nagyságos úr. És mi lett belőlem? Inni kezdtem, lezüllöttem. Ki vagyok, mi vagyok? Csavargó, lator.

A felügyelő tetőtől talpig végigmért, mereven nézte rongyaimat és vastag ajka megremegett az utálattól.

— Teljesen elvesztetted a lábad alól a talajt? — kérdezte hirtelen.

— Teljesen, nagyságos uram.

— Van valami ünneplő ruhád? — kérdezte ismét, rongyaimat bámulva.

— Omnia mea mecum porto.

— Ki vagy te tulajdonképpen?

— Egy ember. Egy elveszett ember.

— Nagyon bölcsen feleltél, — szólt és úgy nézett rám, mint valami csodára.

— Add ide a bundámat, — parancsolta később szigorúan.

Én csak álltam és néztem ezt a robusztus lényt. Úgy láttam, kijózanodott.

— Hova megy, nagyságos uram?

— Haza.

Hosszúra nyúlt ábrázattal bámultam utána. Néztem és hallgattam. A sors minden ökörnek olyan istállót jelöl ki, amely természetének megfelel. Hátsó lábaival bárhogy is kirúg, mégis megtalálja helyét.

Így ment el a vendégünk...

A csavargó elhallgatott. Én csendesen lehörpintettem egy pohár sört és érdeklődve kérdeztem:

— Mi volt tovább?

— Tovább nincs. Ön bizonyára többet várt.

— Igen. Még nem mondta el, hogyan ünnepelteték.

A csavargó torz mosolyra húzta arcát.

— Persze, persze. A javát elfelejtettem. A felügyelő úr Mitykának ajándékozta a pénztárcáját... Huszonhat rubel, negyven kopek volt benne...

Nagyszerű ünnep volt!...

Orosz eredetiből fordította:
Ungvári Ausch Igor

Oszlopok éneke

Paul Valéry verse

Somlyó György fordítása

Szépséges oszlopok,
fötök napon hevül,
s madár-csapat topog,
élő éketekül,

oszlopok, ó tele
orsók orkesztere!
Egy hagzattá vegyít
hallgatást mindegyik.

— Mi buzdít titeket,
ti fényre szép egyenlők?
— A szorgos szép hitet
hibátlan vágyba vetnők!

Dalolunk, míg a nagy
egeket tartjuk! ó
bölcs egyedüli hang,
a szemnek harsanó!

Nézd tiszta himnuszunkat!
A teli zengzetet,
mit sejlő anyagunk ad,
a fényben rezgeteg!

Ágyunkból arany ívben
a véső bonta ki,
hogy szöknénk szárba itten,
kő liliomai!

Mély, kristályba-fagyott
álmunkat messzeüzték,
a karmos acélfogók
vettek munkába tüstént.

Hogy sápasszuk a holdat,
a holdat és napot,
ragyogóvá csiszoltak,
mint körmöt, ablakot!

Arc nélkül nevetők,
mi, térd-nélküli szolgák,
a Szép színünk előtt
tisztulni érzi combját,

mi, egyek áhítatra,
kötés alatt az orr,
s fülünk hallásra gyatra
fehér terhe alól,

s templom az örökig
feketéllő szemen,
az istenségbe így,
megyünk, istentelen!

Ifjuságunk, a rég-volt,
fakó test fényes árnya,
büszke, amit belénk-olt,
a számok-szülte bájra!

Arany szám lányai,
kit ég rendjébe ránt,
álomba hajlani
egy isten dől reánk.

S alszik békén, a Nap,
kit széles homlokunk
oltárán napra-nap
újból föláldozunk.

Nővérek, nem-romolt
tiszták, hűsen tüzellők,
így vittünk táncba holt
lombot és kósza szellőt,

századok tizeit,
s minden tűnt népeket,
mélységes mult ez itt,
s multtá sosem lehet!

Világnál is nagyobb
szerelmeinktől űzve,
szállunk alá napok
során, mint kő a vízbe!

Az időn vonulunk
s tündöklő alakunk
mondhatatlan nyomában
mondák kelnek csudásan...

Magyar csataképek

A magyar sors: kemény harcok; a magyar mult: csataképek sorozata — írja *Ambrózy* György, a katonai Mária Terézia-rend lovagja a »*Magyar csataképek*« című könyvének előszavában. Könyvének lapjain képekben megelevenedett történelmünkkel foglalkozik a magyar nemzet élethalálharcaival, a magyar és külföldi művészek örökértékű alkotásaival. Ezek a képek túlnyomórészt *mecénások megrendelésére készültek* és lelkes művészetpártolásról tanuskodnak, tekintet nélkül arra, hogy az alkotó művész egyes korokban magyar volt-e vagy idegen. Vitán felül azt bizonyítják ezek a képek, hogy *a mindig eleven magyar kultúrigényeket a háborúk vészes tüzei sem tudták elhamvasztani.* De bizonyítják azt is, hogy a nemzet sokat és hősiesen harcolt. Szüntelen háborúk dúlták fel az országot és nemcsak emberéletet követeltek áldozatul, hanem anyagi javakat is. Ez a könyv a magyar kultúrfölény bizonyítója, de a történelmi elhivatottság mély átérzése is. A vezérek és az Árpádházi királyok kora, az Anjou-idők lovagi romantikája, Mátyás és a reneszánsz, a török idők, a XVII. és XIX. század remekei válnak előttünk élő valósággá. Lelkesítő történelmet ad a könyv írásban és képben, bizonyítva, hogy a magyarság állampolitikai történetének gerincét a háborúk fegyvertényei alkotják. A könyv az *Athenaeum* kiadása.

Sopron megyében újabb 1200 hold fö'd kerül Kereszténykézre

A zsidótörvény végrehajtásával kapcsolatban Sopron megyében már több zsidóingatlant adtak át parcellázás folytán kisgazdáknak, különösen a csepregi járásban. Most a csornai járásban, Egyed községben kerül sor parcellázásra. Itt *az Egyedi-féle birtokból ezerkettőszáz katasztrális holdat osztanak fel* és juttatnak kisgazdáknak, keresztény kézre. Az Egyedi-féle zsidóbirtok parcellázására a napokban kerül sor.

Megalakulás előtt az opera-stagione

Az opera-stagione ügye, amelynek megalakulása valósággal elsőrendű kulturális szükséglet, operakultúránk számára, a megalakulás előtt áll. Endre Béla, a stagione agilis szervezője a következőket mondotta a megalakulással kapcsolatban:

— A stagione megalakítása, sajnos, nem újkeletű probléma, már évek óta foglalkoztatja az illetékes szerveket, az a kérdés, hogy egy művészi színvonalon álló »operaiskolát« teremtsenek a fiatalok számára.

— Tervezetem, amelyet Márkus László igazgató és intézménye, a magyar királyi Operaház teljes súlyával támogat, a napokban kerül elbirálásra. Az eddigi véleményezés alapján kijelenthetem, hogy most már csupán napok kérdése az együttes megalakulása.

— Mi a stagione programja?

— Főleg olyan operák bemutatása, amelyek egyáltalán nem szerepelnek Operaházunk színpadán, továbbá természetesen a népszerű operák előadása. Bemutatónkat minden egyes alkalommal az újonnan átalakított Városi Színház, a Művelődés Háza színpadán tartanánk meg, amelyre a színház a legalkalmasabb lenne és innen indulnának vidéki turnéinkra. Ugyanakkor felbecsülhetetlen értéke lenne ennek az új stagionenak fiatal operistáink számára, akik, sajnos, egyetlen Operaházunk korlátolt befogadóképessége miatt, csak nagyritkán, vagy ami még rosszabb, egyáltalán nem juthatnak szóhoz.

— Mikor indulna a stagione?

— Abban az esetben, ha kedvező döntést kapunk tervezetünkről, azonnal. Ugyanis már rendelkezem megfelelő operagárdával és meglehetősen bő repertoárom van. Különben is a nyári Károlykerti operaelőadásokon már kiállották fiatal művészeink a tűzpróbát. A közönség elismerése és bizalma, amellyel megajándékozta ifjú gárdámat, igazolta ennek az új operagárdának létjogosultságát.

— V. I.

Wirth Károly is belenyugodott az előzetes letartóztatásba

Mint a *Pest* tegnap megírta, az ügyészségre átvitt két nyilasképviselő, *Kovarcz* Emil és *Wirth* Károly előtt *Buzássy* Lajos ügyész tegnap kihirdette az előzetes letartóztatásra vonatkozó határozatot. *Kovarcz* Emil megnyugodott a határozatban, *Wirth* Károly *felfolyamodást* jelentett be ellene.

Ma délelőtt *Wirth* Károly kihallgatásra jelentkezett *Buzássy* ügyésznél és bejelentette, hogy *visszavonja felfolyamodását.* Ez a körülmény lehetővé teszi, hogy a két képviselő ügye minél előbb tárgyalásra kerüljön.

Az angol hivatalos jelentés elismeri a bombázás súlyos hatását

London, november 15 (Reuter)

A légügyi és belbiztonságügyi minisztérium jelenti:

Az elmúlt éjszaka *az ellenség légitámadásai főként Midland ellen irányultak.* Az egyik midlandi város ellen különösen heves támadást intéztek. Itt

több helyen tűz ütött ki és nagyobb károk keletkeztek. Részletes értesülések még nem állnak rendelkezésre, de attól tartanak, hogy a halottak száma igen magas.

A többi midlandi város ellen intézett támadás során *üzletházak és lakóházak rongálódtak meg.*

Különböző időközökben érkező ellenséges repülőgépek

London vidékére is bombákat dobtak. Több épület összedőlt.

Néhányan életüket vesztették és többen megsebesültek.

Anglia több, egymástól igen távolfekvő vidékére is bombákat dobtak. E támadások során lakóházak megrongálódtak és néhányan életüket vesztették.

Leszállították az élőbaromfi árát

Káposztakínálat a vásártelepen

A baromfi ára a vidéken a kereslet és a kínálat szerint alakul, miután ezidőszerint minimális ár csak a libára van megállapítva: 1.50 pengő kilónkint. Az élőbaromfi árszintje a felhozatal emelkedése folytán e héten minden állomáson alacsonyabb. A csirke irányára az Alföldön 171—180, a tyúké 130—143, a pulykáé 121—135 fillér élősúlyban. A vásártelepen is olcsóbban kínálták ma az élőbaromfit. A rántani való csirkét 180—190, a sütni valót 160—180, a tyúkot 160—170 fillérért. A tisztított baromfi ára csak kis mértékben változott.

A *konyhakerti termékek piacán* káposztafélékben kínálat van. A vidéki fejeskáposzta 8—9, a környékbeli 7—8 pengő mázsánként fuvartételekben. A kelkáposzta 8—10, a karfiol levélzettel mérve 26—48 fillér. A gyökérzöldséget 20—26, a sárgarépát 10—14, a vegyeszöldséget 16—22, a zellert 35—45, a céklarépát 10—20, a kalarábét súlyra 10—16 fillérért árusították a lerakatokban. A paraj 22—30, a sóska 25—45, a makói fokhagyma 70—82, a jászsági 60—75, a makói vöröshagyma 28—32, az apró áru 24—27 fillér. A csiperkegomba 260—360 fillér. A vöröskáposzta és a kelbimbó ára nem változott.

A *gyümölcspiacon* a nemesfajú almát 80—160, a közönséges válogatottat 70—110, a közönséges kevertet 38—60 fillérért árusították. A kötözött csemegeszőlő 220—250, a kötözött borszőlő 120—180, a fekete 60—85 fillér. A körte és a héjas dió ára nem változott.

A *tojáspiacon* a friss ládaárut 170—180, a hűtőházi tojást 250—255, a meszestojást 230—240 fillérért árusították a lerakatokban nagyban.

MŰSOROK

A színházak mai műsora

OPERA: *A sevillai borbély; A háromszögletű kalap* (C. 5.; ½8). — **NEMZETI:** *Aranyborjú* (VI.; ½8). — **KAMARA:** *Kalaud* (8). — **MŰVELŐDÉS HÁZA:** *Csáki bíró lánya* (½8). — **VIG:** *Vadmadár* (8). — **PÓDIUM A PESTI SZINHÁZBAN:** *Az érem két oldala* (9). — **MAGYAR:** *Hajnalodik* (8). — **ANDRÁSSY:** *Nehéz ma férjhez menni* (8). — **FŐVÁROSI OPERETT:** *Fiatalság bolondság* (8). — **ROYAL VARIETÉ:** *Royal Cavalcade* (½9). — **KAMARA VARIETÉ:** *Kacagó Expressz* (½6, ½9). — **KOMÉDIA:** *Felitalálat* (½9). — **ERZSÉBETVÁROSI:** *Tokaji aszú* (½6, ½9). — **JÓZSEFVÁROSI:** *Sárgarigófészek* (½6, ½9). — **KISFALUDY:** *Gyurkovics fiúk* (½6, ½9).

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = szombat, V Ü = vasárnap és ünnepnap, M = matiné.

ADMIRÁL (353—707): **Kár volt hazudni.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. ½10 és ½12 órakor: **Vérző vágyak.** — **ALKOTÁS** (355—374): **Vágyak asszonya.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Első csók.** — **ANDRÁSSY** (124—127): **Halálos tavasz.** (½4 ¾6 ¾8 ½10: V Ü 2 4 6 8 10.) Vas. d. e. ¾10 és ½12-kor: **Gibraltár.** — **ATRIUM** (154—024, 173—034): **Cserebere.** (½6 ½8 ½10: Sz V Ü ½4 órakor is.) — **BELVÁROSI** (384—565): **Kár volt hazudni.** (4 6 8 10: V Ü jobb terem 2 4 6 8 10, hátsó rem 3 5 7 9.) — **BELVÁROSI HIRADÓ FILMSZINHÁZ** (181—211): **Az alsózsuki Hubertus-lovaglás. A 3 kis malac legújabb kalandjai** (Walt Disney). **Erdőzúgás — lombsuttogás** (kultúrfilm). **A Hajózs híradó Irországról. Magyar, Ufa, Luce, Fox híradók.** (Folytatólagos előadások 9—21 óráig.) — **BROADWAY** (422—722): Prolongálva! **Oz.** (½4 ½6 ½8 ½10: Sz V Ü ½2-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—560): **Nanette.** (½5 ½7 9: V Ü ½2 ½4 ½6 ½8 ½10.) Vasárnap d. e. ½11-kor: **Hyppolit, a lakáj.** — **CAPITOL** (134—337): **Hazafelé.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) — **CASINO** (383—102): **Schubert-szerenád.** (½6 ½8 ½10: Sz V Ü 3-kor is.) — **CITY** (111—140): Második hétre prolongálva! **A gyáva hős.** (¾6 ¾8 ½10: Sz V Ü ¾4-kor is.) — **CORSO** (182—818): **Broadway Melody 1940.** (½6 ½8 ¾10: Sz V Ü ½4-kor is.) — **CORVIN** (138—584, 188—988): **Z. a korbácsos ember.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. ½11 órakor: **A szerelem ügyvédje.** — **DAMJANICH** (425—644): **Kár volt hazudni.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü 2 4 6 8 10.) — **DÉCSI** (121—343, 125—952): **Aranyváros.** (½6 ½8 ¾10: Sz V Ü 4-kor is.) — **ELIT** (114—502): **Menekülő asszony.** (4 6 8 10: V Ü 2-kor is.) — **FORUM** (189—707, 189—513, 188—528): Harmadik hétre prolongálva! **Hazajáró lélek.** (½6 ½8 ½10: Sz V Ü ½4-kor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Kár volt hazudni.** (½5 ½7 9: Sz ½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2 órakor is.) — **HIRADÓ FILMSZINHÁZ** (322—199): **Az alsózsuki Hubertus-lovaglás. A 3 kis malac legújabb kalandjai** (Walt Disney). **Erdőzúgás — lombsuttogás** (kultúrfilm). **A Hajózs híradó Irországról, Magyar, Ufa, Luce és Fox híradók.** (Folytatólagos előadások 9—24 óráig.) — **HOLLYWOOD** (225—003): Prolongálva! **Mária két éjszakája.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. ½11-kor: **Csapda.** — **HOMBOS** (296—178): **Dél csillaga.** (Előadások: ¾5 7 ½10: Sz ½4-től: V Ü ½2-től folytatólag.) — **IPOLY** (292—626): **Dél csillaga.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **A sárga csikó.** — **JÓZSEFVÁROSI** (134—644): **Kár volt hazudni.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. ½10 és ½12-kor: **Kadettkisasszony.** — **KAMARA** (423—901, 423—968): **Alcazar.** (Mindennap: 11 2 4 6 8 10.) — **KULTÚR** (386—193): **Bécsi történetek.** (5 ½8 ½10: V Ü ½2 ¾4 ¾6 ¾8 ½10.) — **LLOYD** (131—884): Prolongálva! **Juarez.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2 órakor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Vágyakozás.** (½5 7 ½10: Sz 4 6 8 10: V Ü 2-kor is.) — **ODEON** (422—785): **Vágyakozás.** (Folyt. előadások: ½5 ½7 ½10: Sz ½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. 10-kor: **Döntő pillanat;** ½12-kor: **Zivatar Kemenespusztán.** — **OLYMPIA** (423—188): **Vágyakozás.** (Mindennap: 11 2 4 6 8 10.) — **OMNIA** (130—125): Második hétre prolongálva! **A garadi legény.** (5 ½8 ½10: Sz V Ü 4 6 8 10.) — **ORIENT** (114—826): **A láthatatlan ember visszatér.** (Folytatólagos előadások: ½5 ½7 ½10: V Ü ½2 ½4 ½6 ½8 ½10.) — **PALACE** (221—222): Második hétre prolongálva! **Erzsébet.** (Mindennap: 11 2 4 6 8 10.) — **PÁTRIA** (145—673): **Mária két éjszakája.** (4 6 8 10: V Ü 2-kor is.) Vas. d. e. ½11-kor: **A holnap hősei.** — **PHÖNIX** (223—242): **A veszedelmes lány.** (Folytatólagos előadások: 11 1 3 5 ½8 ½10.) — **RÁDIUS** (122—098, 120—564): Negyedik hétre prolongálva! **A notredamei toronyőr.** (½6 ¾8 ½10: Sz V Ü ½4-kor is.) — **RIALTÓ** (224—448): **Kár volt hazudni.** (11 1 3 5 ½8 ½10: V Ü 10 12 2 4 6 8 10.) — **ROYAL APOLLÓ** (232—002): **Cserebere.** (½6 ½8 ¾10: Sz V Ü 4 6 8 10.) — **SAVOY** (146—040): Második hétre prolongálva! **Mária két éjszakája.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. ½11-kor: **A holnap hősei.** — **SCALA** (114—411): **Szökevények.** (Előadások kezdete: ½6 ½8 ½10: Sz V Ü 3-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Paródia-matiné.** — **SIMPLON** (268—998, 268—999): **A postamester.** (½4 ½6 ½8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. 11 órakor: **Isten vele, tanár úr!** — **STUDIÓ** (225—276): Harmadik hétre prolongálva! **Csak egyszer élünk.** (Mindennap: 11 2 4 6 8 10.) — **TIVOLI** (225—602): **Vágyakozás.** (Folytatólagos előadások: ½5 7 ½10: Sz ½4 ¾6 ¾8 ½10: V Ü ½2-kor is.) Vas. d. e. ½10-kor: **Zivatar Kemenespusztán;** ¾12-kor: **A döntő pillanat.** — **TURÁN** (120—003): **Kár volt hazudni.** (4 6 8 10: V Ü 2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Vérző vágyak.** — **URÁNIA** (146—043): Prolongálva! **A Rotschild-család.** (5 ½8 ½10: Sz V Ü ½3-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: **Bangha Béla-emlékünnepély.** — **VESTA** (282—401): **Kár volt hazudni.** (11 ½2 ½4 ½5 ½8 ½10: V Ü 11 • 4 6 8 10.)

Bárczay János földmívelési államtitkár

Lukács Béla, akit a *Magyar Élet Pártja* legutóbbi értekezletén pártelnökké választott, lemondott földmívelésügyi államtitkári tisztéről.

Politikai körökben beszélik, hogy a földmívelésügyi minisztérium új politikai államtitkára *Bárczay* János lesz. Mint a *Pest* értesül, Bárczay János államtitkári kinevezése holnap jelenik meg.

Emily Bronte: ÜVÖLTŐ SZELEK

Az Athenaeum kiadása

Egy pusztító, síron túl is tartó végzetes szerelem regénye ez a könyv. Anglia legkódösebb vidékén, az örökké szürke yorkshirei mocsarak között játszódik le és tipikus kifejezője a multszázadvégi angol regényirodalomnak. A lélekábrázolásra veti a fősúlyt és olyan jellemeket rajzol meg, amelyekben a gyermetegség és csak ördöginek nevezhető rosszakarat keveredik, úgyhogy alakjai nagy része szinte démoni. Rögeszméktől megszállottak élnek és mozognak a könyv lapjain, a mocsarak sürü lila ködéből kísértetek járnak fel az éjféli órákban az omladozó kastély ablakain kopogtatni s a való élet a túlvilággal határvonal nélkül folyik össze. A regény írója maga is féligmeddig elveszett, egyedülvalóságában a világtól eltávolodó lélek volt, aki egy szegényes paplakban élte le rövidke létét s nem tudni róla, hogy regényét csupán lidérces éjszakai álmából alkotta-e meg, vagy pedig egy nehéz, kísértő emlék örökös mardosása kényszerítette rá, hogy papirra vesse. Különben ebből a regényből írták meg a nemrégiben nagy sikerrel játszott *Örökké* című film meséjét. —i —ő

— **November utolsó vasárnapján világszerte imádkoznak a békéért a katolikus templomokban.** *XII. Pius* pápa Krisztus Király ünnepén, október 27-én apostoli levelet intézett a katolikus világhoz és november utolsó vasárnapjára, 24-ére nyilvános imákat rendelt el világszerte mindazokért, akiket a háború érintett: a háború megpróbáltatásától szenvedő minden egyes katonáért és népért s a foglyokért, akik távol vannak családi tűz helyüktől.

A magyar püspöki kar e pápai rendelkezésnek megfelelően úgy intézkedett, hogy a Szentatya által jelzett napon az ország valamennyi templomában a papok erre a szándékra ajánlják fel szentmiséiket, nyilvánosan imádkozzanak a hivekkel a pápa szándékára, a szentbeszédekben is emlékezzenek meg erről, délután pedig minden katolikus templomban tartassék szentségimádás. A magyar püspökök egyházmegyénként is elrendelik a püspöki kar által előírt ájtatosságokat.

Expressz hirdetések

Ebbe a rovatba délelőtt 9 óráig fogadunk el hirdetést.
A legkisebb hirdetés ára 4 pengő.

Svábhegyi Majestic
Lomnic, Kis Majestic, 5-emeletes, luxuspenzió, a Fogasmegállónál.
Az üdülők paradicsoma
Legn. komfort. Fürdőszobás, erkélyes lakosztályok. Hid.-mel. folyó víz. Tündéri kilátás. Diétás konyha.
Árak P 9-től. Tel.: 165-416 v. 165-286.

Használt ruhákért
csodálatos árakat fizet
Fischbein, Dob-utca 25. Tel. 423-582

Áramvonalas **BÉRAUTÓK**
órára, túrára, temetőbe.
Elite bérautó-üzem *144-558
3790

Használt férfi és női
ruhákért, EGYENRUHÁKÉRT, cipőkért legtöbbet fizetek. **Freund,** Dobozi-utca 27. Telefon: **142-673.** Hívásra jövök. **Szövetcsere.**

TÓTH BÉRAUTÓ
modern **nagy-** és **kiskocsik**
120-324 Tóth József Katona József-u. **8**

Használt férfi, női ruháért
egyenruháért szenzációs árat fizetek vagy **divatos szövetre** becserélem. Gerstl, István-út 28. Telefon **426-547**

Modern személyautót
veszek, részben lefuvarozom, készpénz. — Mercedes Kapitán előnyben. **Bérautófuvarozó,** tel. 380-160.

„Autócsere"
Régi kocsijáért modernet, újat adok. Az összes márkából választhat. B.M.W.-ék, D.K.W. használt állapotban eladók. Tóth Elemér, Lehel-u. 4/b

Jókarban levő
Opel kadett autó eladó Szondy-utca 33. Telefon 2—5-ig 128-331. 3799

4 darab **700/20-as**
teherautóköpeny és tömlő
Ia állapotban **eladó.** Tel. d. e. 268-401

ELVESZETT
a Petőfi Sándor-utcában vagy az 53-as villamoson, csütörtök délben egy
briliáns fülbevaló két kővel.
A becsületes megtaláló jutalomban részesül Tenzer hirdetőjében, Szervita-tér 8.

Perzsa ebédlő- és kisebb szőnyegek
eladók. Váci-utca 18. szám, I. em. 1.

Keresek Pesthez közel 15—20 holdas
birtokot
amely alkalmas tyúkfarm létesítéséhez. Jelige »Pesttől 1 órányira« a főkiadóba.

Különbejáratú, elegáns, központi fűtéses
utcai szoba szenzációra kiadó.
Erzsébet-körút 13, IV. 5. Tel.: 220-590.

Tömör bronzcsillár
Jutányos áron eladó.
Klein Iván, Akácia-utca 27. szám alatt

Találtam hétfőn éjjel a Margit-körúton egy barna-sárga foltos, szálkás-szőrű ***taeskót*** (ném). Igazolt tulajdonos jelentkezzen. Telefon: 167-175.

Budai villában kis családnak
2 bútorozott szoba penzlószerűen vagy konyhahasználattal **kiadó.**
Fürdőszoba, telefon, zongora, német társalgás! **XII., Széher-út 9.**

Öröklakásos társasház
épül a Margit-körútnál, a Jurányi-utcából nyíló **Bajvívó-utca 8.** Bajvívó-tér sarkán elsőrendű kivitelű kifejezetten déli és keleti fekvésű közp. fűtés és melegvízszolgáltatással ellátott I. 2 és 3 szoba hallos, valamint garazsönöklakásokkal és garázsokkal. Leköthetők Mikle Károly építészmérnöknél, IV., Veres Pálné-u. 31. Telefon 188-260

Tartós ondulálás!
Kiváló munka
Legújabb párisi eljárás szerint
Továbbra is leszállított árak
Fritsch V. hölgyfodrász Dorottya-u. 1 Tel.: 181-449

VISELT RUHÁIT
és egyenruháit legmagasabb áron **megveszem Wertheimer** Teréz-körút 29 T. 426-727

Székek minden mennyiségben
ROSENFELD, Népszínház-utca **31**

Használt férfiruhákért
egyenruhákért óriási árat fizetek. **Spiegel,** Teréz-krt 2, I. 9. T. **224-842**

Párnalapok
(occasio!)
Lakástextil
Régiposta-utca 10.

Használt és új **irodabútor**
óriási választékban legolcsóbban
Klauzál-utca 26. sz.

Használt ruhákért
legtöbbet fizet **„Zoltán"** ruhaüzlet, Népszínház-utca 16. Telefon 135-208.

10 pengő napi kereset
Szervezésnél: Erzsébet-krt 8t.

Használt oppozonbélést
jó áron veszek »Azonnali« jeligére Haasenstein, Dorottya-utca 8. szám.

Fiatal, kezdő **keresztény gép- és gyorsírónőt keresek**
Telefon: 111-555.

Vidéki városban 30 éve fennálló
fűszerüzlet és vendéglő
betegség miatt **átadó.** Az üzlethez 10.000 P forgótőke szükséges. Leveleket »Nagyforgalmú« jeligére a kiadóba.

Angol, német
tanítás, társalgás, fordítás levelezés. Vilmos császár-út 76, II. 3

Szép nagy, abszolút tiszta
bútorozott utcai szoba hálófülkével, fürdőszobahasználattal egy vagy két személy részére **kiadó.** VI., Ó-utca 11, II. 6.

Angol kereskedelmi levelezést tanít gyakorlati szakember, egyéni módszer szerint. **Nagyatádi Szabó-u. 20, III. 17. Telefon: 222-660**

Mátyásföldön jó helyen, 252 □-öles
TELEK ELADÓ!
Cím a kiadóhivatalban

Házfelügyelői állást
vállalna fiatal házaspár jó referenciával vagy esetleg óvadékkal. Szíves értesítést: »Bádogos és szerelő« jeligére a kiadóhivatalba kérek.

1 doboz 1/6-os
szardínia 1.18 pengő
a Párisi Nagyáruházban
IV. emelet, élelmiszerosztály.

Veszek hócipőt hócsizmát sárcipőt
minden tételben. **Tel.: 130-604**

GEIGER IV., Szervita-tér 10. szám.

OROSZ
fűzőszalón
Tökéletes fűzők, haskötők, melltartók.
VII., Erzsébet-körút 18. szám, I. em. 5.

2 könyvet küld
egyszerre hetenkint kölcsönkönyvtár havi 2 P-ért, újdonságbérlet 3 P. Telefon: 117-863.

Veszek használt íróasztalokat
iratszekrényeket, üzletberendezést, üvegfalat, pénzszekrényt bármilyen állapotban. **Tel. 135-876**

Új házban **2 szoba-hallos, bútorozott lakásom azonnalra** vagy **december 1-re kiadnám.** Német-utca 9. I. emelet 2

Bankoknál és iparvállalatoknál
elsőrendű **összeköttetéssel rendelkező,** esetleges tanusítványos hölgy vagy úr üzleti kapcsolatok létrehozására keresteik. »Jól bevezetett üzlet 3904« címre a kiadóhivatalba.

Express Heating kályha majdnem új **eladó**
Szerb-utca 2, házfelügyelő.

Székely menekült
fiatal cipészmester, szakmabeli vagy bármilyen altiszti **elhelyezkedést keres azonnali belépésre.** Ajánlatot »Sürgős kenyérkeresete« jeligére a kiadóba.

Különbejáratú, garantáltan tiszta, szépen berendezett **utcai szoba** fürdőszoba-használattal, egy személy részére **kiadó.** Peterdy-u. 3, II. em. 32.

Elcserélném
Margithíd közelében négyszobás, komfortos családi házamat **hegyvidéken lévő** hasonló házzal. Ajánlatokat »Családi ház« jeligére a kiadóhivatalba kérek. Ügynökökkel nem tárgyalok.

Bérletbe vennék
4—5-szobás magánvillát
lehetőleg bútorral, esetleg bútor nélkül is. »Központi fűtéses« jeligére a kiadóba

5000 P kölcsön ellenében
teljes ellátást adnék két személy részére. Jelige »100%-os ingatlanfedezet«.

Nyert
ügye van, ha akvirációs munkára jelentkezik, mert új akció keretében kezdők is
naponta nyolc pengőt keresnek
BARTL Berlini-tér nyolc

A német tüzérség ismét lőtte Dovert

Zürich, november 15
(A Pest külön tudósítójának telefonjelentése)

Csütörtök este a Csatorna partvidékén elhelyezett német ütegek *ismét rendkívül hevesen lőtték Dovert és környékét.* A messzehordó ütegek ágyúzása *több mint egy órán át szakadatlanul tartott* és hevesebb volt minden eddigi hasonló akciónál.

A hőmérséklet még emelkedik

— A Meteorológiai Intézet előzetes jelentése —

BUDAPESTEN MA DÉLBEN 14 C. FOK VOLT A HŐMÉRSÉKLET.
Várható időjárás a következő 24 órára: Élénk délnyugati, nyugati szél, felhőátvonulások, több helyen, főleg az északi megyékben záporszerű eső. A hőmérséklet ma még emelkedik, holnapi alakulása bizonytalan.

Rendkívüli enyheség

- A Pest meteorológiai tudósítójától -

Ma déli hőmérséklet

Egész Közép-Európában *tovább tart a meleg délnyugati légáramlás uralma és az enyheség már szinte rendkívüli mértéket ölt.* Nálunk a hőmérséklet tegnap *helyenként a 20 fokot is megközelítette.* Elsősorban a déli és a dunántúli megyékben volt meleg és csupán a Felvidéken és a Kárpátalján volt egy árnyalattal hűvösebb az idő. Az égbolt változóan felhős volt, kisebb átvonuló esők, főként az északi-északkeleti megyékben hullottak. Igen enyhe volt az éjjel, a hőmérséklet sokfelé *a 10 fok alá sem süllyedt.*

A helyzet további fejlődése *kissé bizonytalan.* Nem valószínű, hogy a rendkívüli enyheség soká tartson, de nincs kizárva, hogy *holnap még enyhe szél, nyugati légáramlás marad uralmon,* és csupán egy árnyalattal lesz alacsonyabb a hőmérséklet. Átvonuló záporszerű eső ismét többfelé lesz.

Az időjárási elemek várható értékei Budapesten: Legalacsonyabb éjjeli hőmérséklet 7—9 fok, a déli hőmérséklet holnap: bizonytalan.

T. G.

FORRÓ VÍZ ÉS ISZAP TÖR ELŐ ROMÁNIA MEGREPEDEZETT FÖLDJÉBŐL

Bukarest, november 15
(Magyar Távirati Iroda)

Az éjszaka újabb földrengés volt Romániában, amely a meteorológiai intézet jelentése szerint 3 fokos volt. A tegnapi nap folyamán *a Carlton palota romjai alól 8 holttestet szedtek ki.*

A holttestek teljesen felismerhetetlenek voltak. Éjjel félkettőkor

sikerült még egy holttestre bukkanni, amelynek azonban csontjairól a hús teljesen lefött,

hiányzott a jobblába és a jobbkarja. Ilyen körülmények között természetesen a holttest kilétét megállapítani nem lehetett.

A törvényszéki bonctani intézet vezetősége felhívta *Szabó* Pétert, *András* Margarétát, gondoskodjanak hozzátartozóik holttestének elszállításáról, amelyek most a bukaresti bonctani intézetben vannak és akiknek személyazonosságát sikerült megállapítani. A jelen pillanatban a törvényszéki bonctani intézetben még több olyan hulla van, amelynek nem tudják megállapítani a kilétét.

A Carlton-palota másik két építészét, Cantacuzino és Achim mérnököket szintén letartóztatták,

mert az ügyész szerint súlyos felelősség terheli őket a palota összeomlásáért.

A bukaresti német követ a német Vöröskereszt részéről 100.000 márkát adott át a földrengéssujtotta emberek felsegítésére, ami 5 millió leinek felel meg. A német követ felesége 100.000 leit, az olasz követ 100.000 leit, az amerikai követ pedig 150.000 leit nyujtott át.

Buzau megyében a földrengés következtében

súlyos földcsuszamlás

volt, amely a Brassó—Buzau közötti útvonalon 200 méter hosszúságban az országúton hatalmas repedést okozott. A forgalom teljesen szünetel. Számos községben földcsuszamlás volt. Az egyik földcsuszamlás eltorlaszolta a Buzau patak medrét.

Olt megyében több községben a föld szintén megrepedt s a repedésekből forró víz és iszap tört elő.

Ramnic és Sarat községben szintén földrepedések történtek, amelyekből forró víz tör elő.

A tettenért csábító megölte a férjet

Szolnok, november 15

Kovács Sándor szolnoki pozsonyiúti hentes tegnap késő este egy közeli vásárba akart indulni autón. Azután úgy határozott, hogy csak ma reggel megy el vonattal. Kora hajnalban tehát *váratlanul hazament.* Feleségénél találta segédjét, *Tar* Lajost. Felelősségre vonta, majd pofonvágta. A segéd kiszaladt a műhelybe, egy késsel tért vissza és hasbaszúrta. *Kovács* Sándor meghalt. *Tar* elmenekült, később önként jelentkezett a rendőrségen. Letartóztatták.

PEST
POLITIKAI NAPILAP
Megjelenik minden hétköznap délben
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 54.
TELEFON: *222-630, *222-220, 222-688, 222-635

Felelős szerkesztő: BAKOS ÁKOS
Felelős kiadó: DIETZGEN GÁBOR

Készült a könyvnyomtatás föltalálásának 500. évében

Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat nyomása. Felelős: Kárpáti Antal igazgató.

MDK

Ambrózy Iván, ép.

hálófülke lakószobaterve III.dijat/loo.-P/ nyert.

Társulati közlemények."Saját otthon" c. bútor- és kislakás -tervpályázat. - MIP. 1940.10.sz.

MDK

Ambrózy Iván ép.ipm.

Megnyitották Kassán az ... iparm. tárlatot.
Uj Magyarság, 1943. máj. 11.

M.D.K.

Ambrózy Iván

A Nemzeti Szinház Shaw: Warrenné mestersége c. előadásához tervezett diszleteket.

A hét szinlapjai c. rovat.
Szinház és Mozi. Bp. 1948. okt. 6. I. évf. 8. sz. 26-27. l.

Ambrózy Iván díszlettervező

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 3. sz. 46.o.

Színpadművészet. Katona Ferenc és Ambrózy Iván díszlettervezések bírálata.

Ambrózy Iván MDK

díszlettervező

Mandragora
Pest 1940. jan. 3.

Ambrozy Iván MDK

diszlettervező

Mandragora
Magyarország Reggeli lap, 1940.febr. 4.

M.D.K.

Ambrózy Iván

G.B. Shaw: Warrenné mestersége c. színmű diszleteit tervezte.
Katona József Szinház előadása.

Szinház és Mozi. Bp. 1951. nov. 30.-dec. 6.
IV. évf. 48. sz. 8. lap.

MDK

Ambrózy Iván, ip.müv.

az uj magyar otthon tervei közt szerepelnek munkái.

Schalk-ház. Kassa.- ?: A kassai iparmüvészeti kiállitás. Népszava. 1943.máj.9. 10.1.

M.D.K.

Ambrózi Iván

Friedmann és Jenbach: Diadalmas asszony c. müvéhez,-melynek zenéjét Csajkovszkij müveiből J. Klein állitotta össze,- tervezett szinpadképeket.
Az operettet a Bányász Szinház a Józsefvárosi Szinházban mutatja be.

P.M. Pesti Müsor c. melléklet.
Szinház és Mozi. Bp. 1950. febr. 12. III. évf. 6. sz. XI. lap.

M.D.K.

Ambrózy Iván

A Bányász Szinházban bemutatott "Zichy-palota" c. vigjáték -Gyárfás Miklós és Örkény István darabja- és a Józsefvárosi Szinházban előadott "Nebántsvirág" c nagyoperett diszleteit tervezte. A Nebántsvirág szövegét H. Meilhae és A. Milhaud, irta, zenéjét Hervé szerezte.

P.M. Pesti Müsor
Szinház és Mozi. Bp. 1950. január 15. III. évf. 2. sz. 68-69. l.

Ambrázy Iván MDK

díszlettervező

Mandragora
Magyarország 1940. febr. 3.

Ambrózy Iván

butortervező

1923-26

Éminsk 1930. 81. l.

Losoncz

1904. VII. 7.

butortérv

Apja ny. városi főjegyz

Losoncz

Szaktanár Kacsz

a gyakorlati m

A *New York Times* — mint a newyorki rádió jelenti — arról ad hírt, hogy *a moszkvai értekezlet jó úton van a gyakorlati megegyezés felé.* A nézetkülönbségek ugyan még mindig igen nagyok, de az ellentétek néhány ponira korlátozódtak, ami megkönnyíti az álláspontok összeegyeztetését.

Amerikai vélemény a moszkvai megegyezés lehetőségéről

A newyorki rádió moszkvai megfigyelője közli, hogy *előreláthatólag gyors megegyezés jön létre* az értekezlet egyik fontos kérdésében. Mind a négy külügyminiszter — bár különböző okokból — helyesli a német békeipar termelésének fokozását.

„Amerika támogatása elősegíti a surlódási felületek csökkentését"

A londoni rádió jelenti: Az amerikai szenátus külügyi bizottságának ülésén *Acheson* helyettes külügyminiszter kijelentette, hogy rendkívül súlyos következményekkel járna a Közelkelet számára, ha Görögországban és Törökországban összeomlás következnék be. Az Egyesült Államok által Görögországnak és Törökországnak nyujtandó segítség *nem fog háborúra vezetni, sőt hozzájárul a demokrácia és szabadság erőinek megszilárditásához.* Amerika támogatása elősegíti a

meetingjén tartotta, ahol már Budapesten Hasch Zoltánnal végzett vizsgálatáról számolt be. Ezenkívül számos tudományos egyesület munkájában hozzászólással vett részt. A következő intézetekben részben az élettan gyakorlati tanításának módszereit tanulmányozta, részben pedig tudományos eszmecseréit folytatott: University College London, Institute of Physiology (Prof. C. Lovatt-Evans és Prof. A. V. Hill), Institute of Biochemistry (Prof. J. C. Drummond), Institute of

1942. márc. 22.

temen nem adják elő, ezirányú előadásokat a Council of Legal Education és a Law Society's Law School vezetőségének engedélyével a barrister- és solicitor-jelöltek tanfolyamain hallgatott. Legtöbbet azonban a bírósági tárgyalásokon való részvételből tanult, amelyeken mint az eljáró bíró vagy master vendégeként vett részt és ezeknek felvilágosításai nagyban előmozdították megfigyeléseinek eredményességét. Az egyetemre research studentként iratkozott be. Itt főleg Prof. R. S. Theodore Chorley, a London School of Economics and Political Science tanárától nyert értékes útbaigazításokat, különösen fizetésképtelenségi jogi tanulmányaiban. Ezirányú érdeklődésében nagy segítség volt számára Mr. Camplingnek a kereskedelmi minisztérium csődjogi osztálya vezetőjének, továbbá a London Chamber of Commerce főtitkárának Mr. E. G. Roscoenak támogatása is. A csődönkívüli kényszeregyesség gyakorlati megismerését Mr. A. A. Garett, a Society of Incorporated Accountants and Auditors titkárának segítsége tette számára lehetővé. Szorosan vett szaktanulmányai mellett általánosságban is igyekezett megismerni az angol politikai, gazdasági és szellemi életét. Ecélból beiratkozott egyesületekbe, sűrűn látogatott ilyen irányú előadásokat, beutazta az ország fontosabb helyeit és a tanév végén két hetet Észak-Angliában töltött. Több előadást is tartott, amelyekben a magyar életről számolt be az angol közönségnek. Hazatérése után az iparügyi minisztériumba nyert beosztást.

Ambroży Iván

~~Kenitéke~~ jervezte a Shaw-Szerelmi-
házasság c. darabjá-
nak diszleteit.

Benedek András

Szinházi esték.
Budapest
1947. 429. l.

Ambrózy Iván

az Opera dísz-
let mutermében
minkodik

Az Iparmuvész
1939. 154. l.

56).

027

'ban 19 (1007),

Festmény Ambrózy László képe

a Képzőművészeti Főiskola növendék

kiállítása.

Szabad Nép 1947. dec. 24.-40.-

Díszlet

Déry Tibor: „Tükör" c. darab d.-i

Ambrózy Iván

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 3. sz. 46. o.

Színpadművészet. - Katona Ferenc és Ambrózy Iván díszletterveinek bírálata.

Ambrózy Iván

építőiparunkban

az Új Magyar Otthon

pályázatán, melyet az

Ipartan. Társulat rendezett

II. díjat nyert

Magyar Építőművészet

1943. 120. l. (Az

Új Magyar Otthon.)

felsőolasz protoreneszánszba és huma-
gzik itt ki váratlanul, hanem az udvar
lményeit őrizték meg számunkra egy
templomai és kincstárai.
a és Buda kapcsolatait sem. Mindkét
ülönböző alapokon fejlődtek. A magyar
ökértelen, hanem szerves folytatása a
an megközelítőleg sem találunk annyi
entősebb műalkotások, mint a képes
magyar művésznevekkel kapcsolhatók

kapcsolatokra is támaszkodott és így
lenségek átültetésében a kerülő prágai
Secretum secretorum története is. Ezt
smerték és olvasták, talán követték is
lított királytükörnek kiinduló forrása
i hadjárat alkalmával Budára küldeti
égtelenül az udvarban jólismert Sec-
dán másolja le udvari könyvmásolója.
s a munkának Budára kerülését Prágán
Károly budai tartózkodása alatt ismeri
s termékét és a magyar király hatására

Ambrózy János

ötvös

Totenregister der Stadt Wien.

1728 szept. 8 Johann Ambrosy, 69 Jahre alt, bürgerl. Goldschmied in der Schullergasse.

Meghalt 1728 szept. 8.

1728
69
1659
1728

Starzer VI. B. No 12829

Vigyázz, lehet, hogy itt sajtóhibából kimyzik a vezeték név és a „Johann Ambrosy" csak János Ambrust jelent. „Ambrosy" – többször előfordul a könyvben mint Ambrus keresztnév.

A Register szerint Ambrózy vezeték név.

Veszprémi régi Kaszinó-épület

V. 230.

Kolozsvári ötvösérek V. 14.

Ambróry János

ötvös

Johann de Ambrosi
bürgerl. Goldschmied
Beesben 1698 nov. 18.
tanu Johann Bern-
hard Zwölffbott
festö házassága alkal-
mával.

Starzer VI. B. No 7135

1698
165.9
39
1698

megirva

Ambrózy János

ötvös Bécs

1722. főcéhmester,
1723 és 1724. inast
fogad fel.

irod

Horomagy ötv Bécsben

5. l.

Stul. 1659, megh. 1728 hazasok
Sept. 18. Bécsben. 1698. ~~hazasok~~ Anna Johanna Bernhard Zwölffbott festő ~~hazasoglo~~ nez.
1722. a bécsi ötvösök főcéhmestere. 1723 és 1724. inast fogad fel.

Ambrózy László festő

A képzőművészeti Főiskola növendék kiállítása.

Szabad Nép 1947 dec. 24. - 4o.

Ambrózy Lóránló

A Stúdió tagja

A budapesti pedagógusok képzőművén stúdiója 1953-1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963
37.o.

Ambrózy Láulóné, Toray Olga

A Stúdió tagja

A budapesti pedagógusok képző művén stúdió-ja. 1953-1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963. 37 o.

Pedagógus képzőművészek felszabadulási kiállítása

1021

Felszabadulásunk 30. évfordulója tiszteletére a Pedagógusok Szakszervezetének elnöksége Országos Pedagógus Képzőművészeti Kiállítást rendezett az építők székházában. A kiállítás gazdag anyagából felvételünk Ambrózy László: Kakukk Marci című olajfestményét ábrázolja.

méretekben kibontakozni.

De ami a föld alatt megkezdődött, *folytatódott, kiszélesedett a föld felett a felszabadult hazában.* A szakszervezetek e harcban vállalták és sikerrel teljesítették az úttörők felelős szerepét. A felszabadulás első napjaitól a munkásegység megteremtésének jegyében kezdtek a munkához.

A fokozatosan felszabaduló országrészek városaiban és falvaiban már az első hetekben, hónapokban *valóságos népmozgalom zajlott le,* a magyar munkások és parasztok szá[illegible] rei egy új ország, egy új társad[illegible] felépítéséhez láttak hozzá. *Meg[illegible] dultak a nagy hagyományokkal [illegible] delkező szakszervezetek. Szente[illegible]* a város felszabadulásának harma[illegible] napján, október 11-én már megke[illegible] te működését a Földmunkások Sza[illegible] szervezete. *Szegeden* október 18-[illegible]

[illegible] re sokasodó feladattal, és már több tucat szak[illegible] [illegible]ezettel rendelkező mozg[illegible] [illegible]ására, politikai, szerv[illegible] [illegible]a. Szervezeti téren [illegible] a múlt század [illegible] [illegible]yilas uralom[illegible] [illegible] Tanács f[illegible] [illegible] S az elsőként felszabadult nagyvárosokban, *Szegeden, Debrecenben meg is kísérelték az országos jellegű szerv megteremtését.* Akadt olyan [illegible] mény is, hogy a megalak[illegible] [illegible]özpontok »országos közp[illegible] [illegible]nélkül is életképesek[illegible] [illegible] világossá vált, h[illegible] [illegible]éretű irányítás [illegible] [illegible] politikai és [illegible] [illegible]ntő fővá[illegible]

1965 MÁR
MUNKA
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 11.
Telefon: 188-296, 188-307

Nov. 1. Hétfő

Nov. 2. Kedd

Nov. 3. Szerda

Nov. 4. Csütörtök

MŰEGYETEMI KÖNYVTÁR

è limitata da una cornice, forte e ben profilata, che mentre da un lato serve a racchiudere la scena principale, dall'altro lato forma una specie di attico all'architettura stessa. Ai quattro lati sono incuneati dei baldacchini, e nella parte superiore delle loro arcate ben profilate e dei loro cornicioni dipinti, a destra ed a sinistra, si eleva un paio di colonne per parte su cui riposano ampi architravi. Sul timpano a volute spezzate di questi architravi, siedono figure allegoriche piene di movimento. Viene a formarsi così come un portico circolare, limitato nella parte inferiore da una balaustra spezzata. Il valente pittore di vedute costruì ancora col suo pennello un altro portico, con grandi mensole e pose nello spazio fra i due portici, degli angeli suonatori di liuto (fig. 5). Nel mezzo della cornice interna, su d'un cartiglio circondato di fiori, si legge un'iscrizione latina; nella parte inferiore altri angeli appendono corone di fiori su finte finestre.

L'allegoria centrale è chiara. Le forme sono in generale sicure e graziose. Nelle scene e nelle figure l'artista non ha dimen-

MDG

Ambrózy-Migazzi gróf (park-építő)

ő alkotta a barsmegyei Malonyán a kastély körül elterülő parkot. (Neve szóba került a Gellérthegy déli lejtőjének parkosításával kapcsolatban. A név másodszor Ambrózy-Migazzi-nak írva fordul elő.)

– Vö.: A Szent Gellérthegy déli oldalának parkírozása.
Városi tanács, Bp. 1928. 323. l.

0104

Migazzi gróf, Ambrózy

(vagy: Ambrozy)

l.: Ambrózy-Migazzi gróf

Vákori Szemle, Bp. 1928. 323. l.

MDK

Ambrozy-Migazzi gróf

l.: Ambrózy-Migazzi gróf

Vakvaki Szemle, Bp. 1928. 323. l

megirva

Ambrózy-Migazzi

István

sirja a jeli parkban.

cod

Vasi Szemle

1937. 187. l.

képpel

Mielőbbi válaszukat várjuk és vá

Ambrózy-Migazzi
István gróf

Lásd

Vasi Szemle
1935. 410, 411-C.
Polgár Sándor:
Kiegészítések:

Bearbeitet von Dr. F. Hirsch, G. Schaumann und Dr. F. Bruns.

I.–XI. + 1. – 511. ll., 38 kepér tábla ——— Lübeck

B. Nöhring, 1906

Ambrózy-Migazzi
István gróf
~~kertmüvész~~
1869 – 1933
lásd teljes élet-
rajzát archeggel
Vasi Szemle
1935. 1–2. 4.
1–27. lap
lásd
Moesz Gusztáv cikkét
Kertészeti Szemle
1933. nov
Rédl R. dr. cikkét
Veszprémi Hirlap
1933. 38. 4

Bróz Lukódesvál lásd Gulyást
14 is közölve (olvé) mivel és A. ra vonatk-
irodalom.

1901

Atlas. I. – XII. + 1. – 347. rejes tábla. — u.o.

Band II. Kreis Fritzlar. Im Auftrage ... bearbeitet von C. Alhard von Drach

Text. I. – VIII. + 1. – 215. ll. — u.o., 1909.

Atlas. 1. – 244. rejes tábla. — u.o.

Band III. Kreis Grafschaft Schmalkalden. Im Auftrage ... bearbeitet von Heinrich Sieben

I. – VIII. + 1. – 112. ll., 1. – 146. rejes tábla — u.o., 1907.

Band IV. Kreis Cassel-Land. Im Auftrage ... bearbeitet von Dr. A. Holtmeyer

Ambrózy-Migazzi
István

Lázd malonyai partja

Rapaics Raymond
A magyarság virágai.
Bp. 1932. (XVIII. t.
403 l.)

Lyka Károly: A
malonyai park
Magyar Figyelő
1913

B.

A gyulafehérvári
vékeszegyház helyreállítás

pénztári naplója

1914 év II félévről.

97. árb. melléklettel

Ambrozy-Migazzi

István

Ambrozy Lajos gr.:

A kertalkotó gróf Ambrózy-Migazzi István Bp. 1933

✓

is lásd még

Rapkert

~~285.~~ l.

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szállítam sze
mely a mai veszedelmes külpolitikai
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a ké
pártjából.

Az ország sorsáért való mélysége
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a ga

Én tehát felveszem a harcot,
ki az országot a mai szörnyű helyzetéb

kibontom a legitimizı

„Istenért, K

Ambróży István báró

mindestett

lárd

Revai Lex

I k. 530 l

aronos

Ambróży-Migazzi

István gróffal

I. 1. Die vor- und frühgeschichtlichen Denkmäler des Kreises Westprignitz. I. – XII. + 1. – 54. ll., I. – V. Rejes tábla _____ u. o. 1912.

I. 2. Die vor- und frühgeschichtlichen Denkmäler des Kreises Ostprignitz. I – VI. + 1. – 68. ll. I – II. Rejes tábla _____ u. o., 1907

nál főkép a szövegek tekintetében eléggé eltér a római ritustól.

Ambrozovics *Béla*, műszaki és közgazdasági író, *1835. †1905. Alapos tudású technikus volt, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyét szerkesztette 1869—1878. Baross Gábor zónatarifájának megteremtésében fontos szerepe volt.

Ambrozovics *Dezső*, író, *1864. †1919. Több költeménykötetet adott ki, írt zenekritikákat, szerkesztette a Műcsarnok c. képzőművészeti folyóiratot, számos regényt fordított oroszból.

Ambrózy (Sédeni) család. *Gergely*, *János*, *Balázs* és *Bálint* testvérek 1610-ben kaptak címeres nemeslevelet. A család sokfelé elszármazott. *Lajos* 1838-ban, *István* és *György* nevű testvérei pedig 1845-ben bárságot kaptak. *Béla* bárói rangja 1889-ben örökbefogadott fiára, *Vetter* Andorra ruháztatott át. *Lajos*, a későbbi rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, valamint fivére *Gyula* koronaőr 1918-ban *Sédeni* és *Remetei* előnévvel grófi rangot nyertek. *István* grófi rangja szintén 1918-ban kelt.

Ambrózy *György*, ev. szuperintendens. *1694. †1746. Vallásáért 1721-ben fogságot szenvedett, 1733-ban bujdosni kényszerült. 1741-ben a tiszai ev. egyházkerület szuperintendenssé választotta. Latin és tót egyházi műveket írt.

Ambrózy *Gyula*, kabinetirodai osztályfőnök, nemzetközi jogi író. Főkép a Nemzetek Szövetségével és a trianoni szerződéssel kapcsolatos nemzetközijogi kérdésekkel foglalkozott.

Ambrózy *Sámuel*, ev. lelkész, *1748. †1806. Selmecbányán leány- és fiúnevelőintézetet alapított. Művei egyházi beszédek és neveléstani értekezések. 1793—1803-ig prot. teológiai évnegyedes folyóiratot szerkesztett.

Ambrózy *Sándor*, szobrász, *1903. Kisplasztikai munkáival tűnt fel.

Ambrózy-Migazzi *István* gróf, *1869. †1933. Az örökzöld növények kitűnő ismerője. Nevezetes alkotása a malonyai örökzöld park Barsmegyében és a jelii botanikus kert Vasmegyében.

Ambrus (*Ambrosius*), *szent*, *Trierben 333 körül, mint Gallia helytartójának fia, †Milanóban 397. Fiatalon császári helytartó lett Milanóban, ahol a nép 374-ben püspökké választotta. Megtörte az arianizmust és a pogányságot, nagy erélyel védelmezte az egyház jogait. Theodosius császárt kényszerítette a mezopotámiai keresztények ellen kiadott büntetőparancs visszavonására és Szalonikiben elkövetett vérengzései miatt csak nyilvános vezeklés után engedte belépni a templomba. A. kiváló szónok, himnuszköltő és író volt, Milanó védőszentje. Ünnepe: december 7.

Ambrus *Zoltán*, író és kritikus, *Debrecen 1861, †Budapest 1932. Jogi pályára készült, de a Sorbonne és a Collège de France előadásai teljesen az irodalomnak hódították meg. Párisból hazatérve egy ideig tisztviselő volt, azonban 1897-ben megvált az állásától és ettől kezdve csak az irodalomnak élt. 1917 és 1922 között a Nemzeti Színházat vezette. Szerkesztette a Klasszikus Regénytárat. Mint szépíró, kritikus és műfordító egyaránt a legkiválóbbak közé tartozott. Pszichológiai regényein, tősgyökeres magyar eredetisége mellett, a francia irodalmi kultúra, különösen Maupassant és France hatása érzik. Újabb irodalmunknak egyik legegyetemesebb szellemű kritikusa és legművészibb stilisztája volt; színikritikái valóságos tanulmányok. Fordításai közül Flaubert Bovaryné-ja klasszikus tökéletességű. Legfontosabb munkái: *Midás király* (regény), 1894; *Giroflé és Girofla* (regény), 1901; *Berzsenyi báró és családja* (tollrajzok), 1902; *Solus eris* (regény), 1906; *Vezető elmék* (irodalmi karcolatok), 1913; *Színházi esték* (kritikák), 1917.

Ambrym, az Uj Hebridák egyik vulkanikus eredetű szigete Melanéziában, Oceániában. Angol birtok. Ter. 644 km², kb. 10,00 főnyi bennszülött lak.

Ambud, l. *Ombod* (Románia).

Ambulatorium, orvosi kifejezés, olyan helyiség, ahol járó betegeket vizsgálnak és kezelnek, fekvőbetegek ápolására nincs berendezve. Rendszerint kórházzal, klinikával van kapcsolatban.

Amdrup *Georg Karl*, dán tengerésztiszt és utazó, *1866. Nevezetes tudományos kutatásokat végzett 1898—1900-ban Grönland K.-i partvidékén.

Ameghino *Florentino*, argentinai őslénykutató. *1854, †1911. D.-Amerika ősvilágáról alapvető munkákat írt (*Palaeontologia Argentina*, 1904). Kimutatta, hogy Amerika és Európa emlősvilága a fiatal harmadkorban azonos volt s így a két földrész között szárazföldi kapcsolatnak kellett lennie.

Ameiva, a gyíkok egyik nemzetsége; fajai Közép- és D.-Amerikában élnek. Leggyakoribb fajuk a zöldhátú A. (*A. surinamensis*).

Amelanchier, *fanyarka*, a rózsafélék családjába tartozó növénynemzetség; fajai az északi félgömb hidegebb tájain élő cserjék. *A. ovalis* a Bakony- és a Vértes-hegységben is előfordul. Egyes fajait cserjecsoportok alakítására a kertekben szívesen alkalmazzák korataveszi dús virágzásáért és szép őszi levélszíneződéséért. Legjobban laza, mésztartalmú talajban fejlődik. Szaporítása magról, később tőosztással és gyökérsarjakról történik. Az *A. alnifolia* 4 méter magasra nő, májusban ontja fehér, fürtös virágait. Az *A. rotundifolia* és *A. vulgaris* különösen szép narancssárga őszi lombjával. Az *A. canadensis* (cserje, vagy kis fa), 1½ m-től 5 m-ig nő meg.

Ameland, a nyugati Fries-szigetek egyike É.-Hollandia partján, 57 km². A sziget négy települése közösen Friesland tartomány egy községe. Kb. 2000 lak.

Amelia, az ókori Ameria, olasz városka Terni provinciában, a Tevere egyik mel-

Uj Idők Lex. II. K.

lékfolyója mellett. 340 óta püspöki székhely. Mazsolatermése ismert. (1931) 10,272 lak.

Amélineau [—nó] *Émile Clément*, francia egyiptológus. *1850. †1915. 1895—1898-ban elsőízben ásta ki az I.—II. dinasztia sírjait és az ú. n. Ozirisz-sírt. A kopt irodalom és kereszténység, kivált a szerzetesség kiváló szakértője. Kutatásait a *Prolégomènes à l'étude de la religion Égyptienne* c. műben foglalta össze (1908).

Ameloblastok, v. *adamantoblastok*, a fogak fejlődésében szereplő azon sejtek, amelyek a fogzománc lerakódását idézik elő.

Amelung *Walter*, német műtörténetíró. *1865. †1927. Nagyértékű műve a vatikáni és firenzei antik szobrok tudományos katalogizálása.

Amelungok (amalok), a német hőskölteményekben *Amala* utódai, a történelemben fejedelmi család, amelynek tagjai a IV. sz.-ban Hermanrich alatt a gót birodalom felett uralkodtak. Az A. 536-ban Theodattal haltak ki. Leghíresebb tagja Nagy Theoderich volt.

Ámen, héber szó, a. m. igaz, biztos, úgy legyen. A bibliában imának, áldásnak zárószava; a zsidó liturgiából vette át Krisztus s az apostoli időktől fogva átment a keresztény szertartásba.

Amenemhat, több egyiptomi fáraó neve a XII. dinasztiából. 1. A. a dinasztia megalapítója (Kr. e. 2000—1970), megdöntötte a XI. dinasztia uralmát, leverte a fellázadt kerületi fejedelmeket és saját híveivel cserélte ki őket. Nubiát Koroskóig meghódította és az ÉK.-i határt fallal zárta el. Élete végén gyilkos merényletet terveztek ellene, ez indította „Intelmeinek" megírására, melyeket fiának és társuralkodójának, I. Sesostrisnak ajánlott. 2. A. (Kr. e. 1938—1903), trónörökös korában hadat vezet Nubiába, egyébként uralma békés és dicsőséges volt. 3. A. (Kr. e. 1849—1801), a Fajjumban levő Kárun-tavat zsiliprendszerrel a Nilus áradásának szabályozására használta (Moeris-tó), emellett van piramisa (Havaránál) és a görögök által Labyrinthnak nevezett óriás templom.

Amenhotep (görögösen *Amenophis*), több egyiptomi király neve. 1. I. A. (XVIII. dinasztia, Kr. e. 1557—kb. 1547), Nubia felkelését és a libyaiak támadását leverte, elsőnek érte el a fáráók közül az Eufrateszt. Később istenként tisztelték. 2. II. A. (XVIII. dinasztia, Kr. e. 1448—kb. 1420), leverte Szíria és Nubia lázadását. Egyebekben uralkodása békés és virágzó volt. III. és IV. A. l. *Amarna*.

Amenophis, l. *Amenhotep*.

Amenorrhoea, az orvostudományban a nők havi tisztulásának hiánya. L. *Havi tisztulás*.

Amentia, *kóros zavartság*. Tünetei: álomszerűen derengő tudat, változatos érzékcsalódások, összefüggéstelen cselekvések és eszmetársítások, lelki és mozgási nyugtalanság. Oka legtöbbször lázas fertőzés, a bélcsatornából kiinduló önmérgezés, szülés, gyermekágy. Többnyire gyógyul, lefolyása 4—8 hónap.

Amentum, *barka-virágzat*. Vékony tengelyű lecsüngő fűzérvirágzat.

American Express Ltd [emerikn expressz limájted], a világ egyik legnagyobb utazási vállalata. Utazási csekkeket is ad ki és ezek a világ minden országában beválthatók.

American Federation of Labour, [emerikn federésn of lebör], az amerikai munkásság átfogó, nagy szervezete. 1881-ben alakult Pittsburgban. Az É. Egy. Áll. minden államában fiókja van. Hivatalos közlönye az *American Federationist*.

American Railway Association [emerikn relvé esszoszésn], amerikai vasutak érdekképviselete egyesülete. 1891-ben alapították. Az É. Egy. Áll., Kanada és Mexikó mintegy 500 vasútja, több mint 500.000 pályakilométer hossza hozzátartozik.

Amerighi *Michelangelo*, olasz festő, l. *Caravaggio*.

Amerika, a Föld nyugati szárazulata. Mivel a K.-i szárazulatokon csak később vált ismertté, Újvilágnak is nevezik. Kettős kontinens: É.- és D.-Amerikára tagolódik. A két kontinens földrajzi és kultúrtörténeti viszonyai, bár szerkezetükben hasonlók, egymástól teljesen különböznek. Területileg is csak a keskeny középamerikai földszoros fiatalharmadkori kiemelkedése és hegyképződése köti egymással össze a kettős kontinenst. Neve M. *Waltzemüller* német kartográfustól származik. Waltzemüller Amerigo *Vespucci* utazásai eredményeinek közzététele után Amerigo-ról nevezte el az „Újvilág"-ot A.-nak. A kettős kontinenst az Atlanti- és Csendes-óceán fogja közre. Ázsiától a 35 km széles Bering-szoros választja el. Kiterjedése ÉD.-i irányban 14,500 km. Legészakibb pontja a Cap Murchison a Boothia Felix félszigeten, az északi szélesség 72° alatt, legdélibb pontja Patagóniában a Cap Froward a déli szélesség 58°54' alatt; legnyugatibb pontja É.-A.-ban a Cap Prince of Wales a nyugati hosszúság 157°59' alatt és a legkeletibb pontja Labradorban a Cap Charles a nyugati hosszúság 55°37' alatt. Az utóbbi két pont egymástól 5950 km távolságban van. D.-A. szélessége csak 21 hosszúsági fok. A kettős kontinens területe 42.3 millió km², tehát a Föld összes szárazulatainak 29%-a. Ebből É.- és Közép.-A. területe: 20.8 millió km², az arktikus szigetek és Grönland területe: 3.7 millió km², D.-A. területe: 17.8 millió km². Lakossága (1930) 243 millió, tehát a föld lakosságának $^1/_8$-a, amiből É.-A.-ra 133 millió, Közép.A.-ra 32.5 millió és D.-A.-ra 77.5 millió esik.

Hogy É.- és D.-A.-át kettős kontinensnek tekinthetjük, annak oka elsősorban a két földrész szerkezetének a hasonlósága nagy vonásokban. Mindkét kontinens Ny.-i partján fiatal, gyürt lánchegység húzódik

Ambrózy-Migazzi

István gróf

kertmüvész

l.

Rankert

226 — 234. l.

238. l.

Bul. Nizzában, 1869.

Életrajza gróf Ambrózy

Lajartól czulitve

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szálltam szen
mely a mai veszedelmes külpolitikai h
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a kép
pártjából.

Az ország sorsáért való mélysége
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább k
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a ga

Én tehát felveszem a harcot, a
ki az országot a mai szörnyű helyzetébő

kibontom a legitimizn

„Istenért, K

Ambrosi Gustinu

M. 933. X. 22.

Ikarus
(*Bronz kompozíció*)

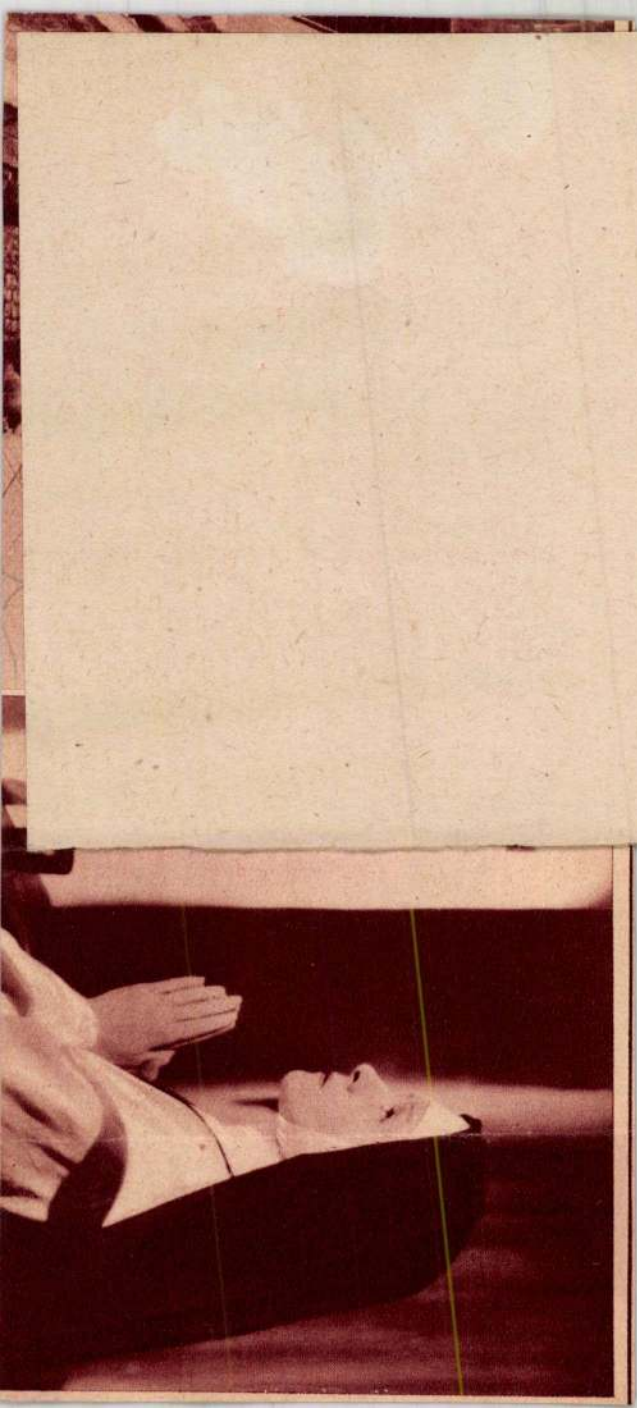

Ambrosi Gustinus

B.H.933.X.22

B.K.933.X.22

MAGYAR ESEMÉNYEK

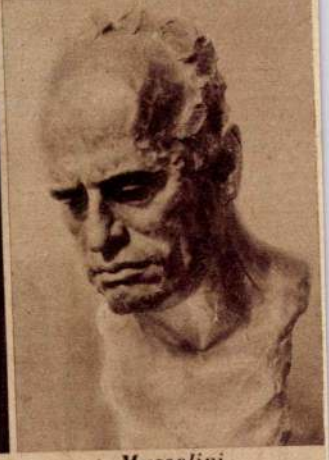

Strindberg mellszobra. *Mussolini.*

Gustinus Ambrosi siketnéma olasz szobrászművész pesti kiállításáról:

Ambrosi Gustinus

M.933.X.22.

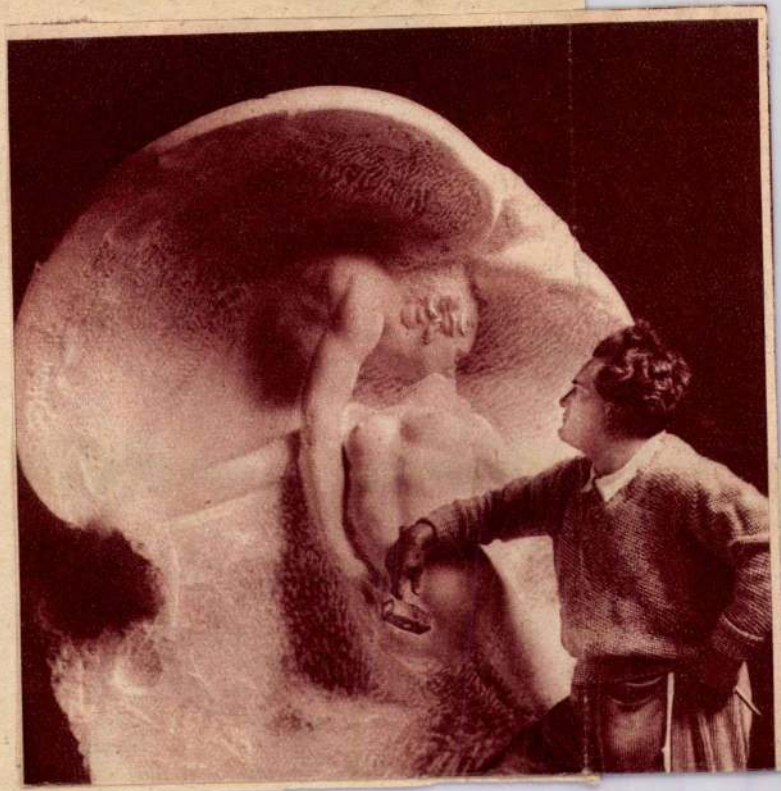

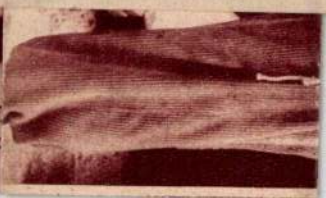

cubai forradalom furcsaságokban i
öldöznek, köréjük a polgári lakoss

Ambrosi Gustinus

M.933.X.22.

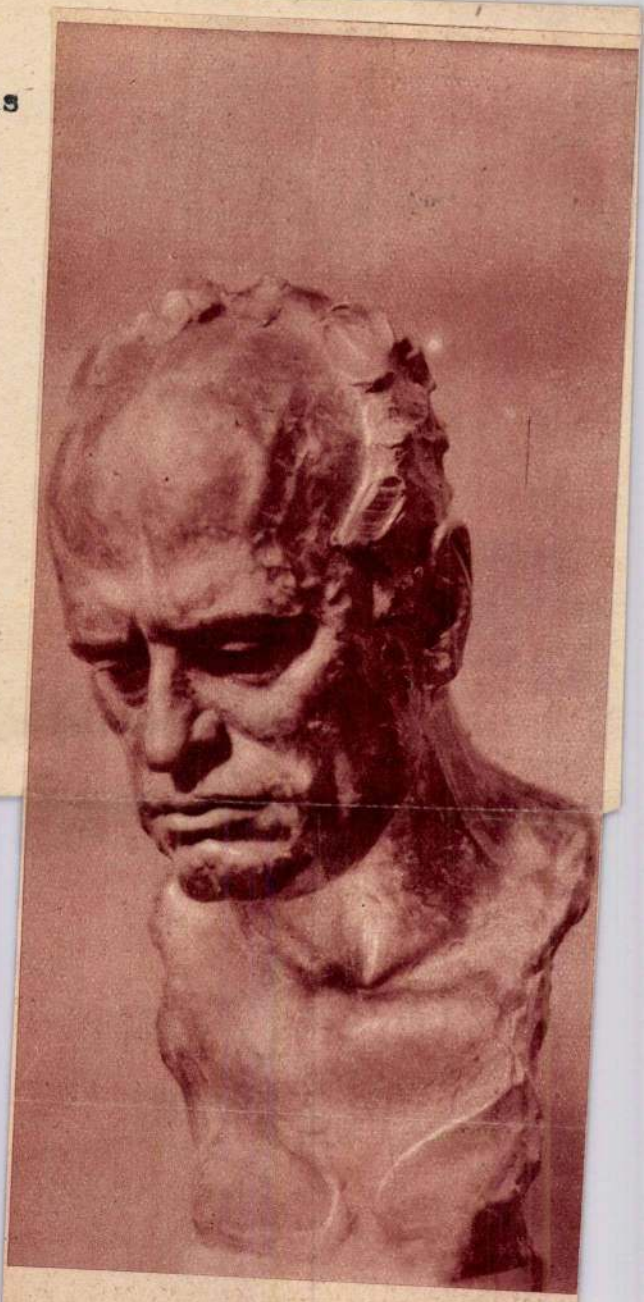

Mussolini portraitja,
melyet az olasz állam vásárolt meg

...yes, Amerika legnagyobb tragikája a Metro-...-Mayer „Fehér apáca" című legközelebb megjelenő darabjában

Ambrosi Gustinus

NEMZETI UJSÁG 933. X. 15

csendéletei, erős szinérzékről tesznek tanuságot. Sokkal érdekesebb a kiállitás másik része. *Ambrosi* Gustinus, a süketnéma, anyai ágon magyar származásu szobrászművész művein erősen érezhető Rodin és Michelangelo egymással ellentétes hatása, azonban sok eredetiséget is találunk alkotásaiban. Izmos tehetségről tanuskodnak különösen képmásai, melyek közül kiemelkednek XI. Pius pápa, Mussolini, Clémanceau és Gerhardt Hauptmann nagy erővel megmintázott fejei. A művész másik kiválósága az emberi test sokszor tökéletes interpretálásában rejlik. „Promenida-sors", „Ikaros", „Anyaföld", „Két roncs" és a „Virágzás" cimü szobrai a bronz- és a márványtechnika minden lehetőségének kihasználásával komoly és maradandó értéket képviselnek. *(M. P.)*

N.U. 933. X. 15.

Gustinus Ambrosi

sobrász 1893-ban Eisenstadt-ban

született.

Allgemeine Landestopographie

des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/a kötet 4141

AMBROSI GUSTINUS, szobrász

Ő mondta Pfeffer Róbert pozsonyi születésü Szobrász
ról, hogy :Pfeffer Európa legjobb bronzöntője és res-
taurátora.". 20/236/.old.

SZIGETI ISTVAN: Pfeffer Róbert szobrászmüvész érmei
és plakettjei 20/236/.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------- XVI. 1960. 14.sz. Bp.

Ambrosi Gustinus

kobrák 1893. február 24-én szüle-
tett Eisenstadt-ban; apja Ambrosi
Friedrich.

Allgemeine Landestopographie des
Burgenlandes, Eisenstadt 1963
II/a kötet

3721

Ambrosi Gustinus

M.933.X.15.

933. X. 15. MAGY

SZINHÁZ MŰVÉSZET

Ambrosi Gustinus

(Kiállitás az Ernst-Muzeumban.)

Az utóbbi évszázad egyik legnagyobb szobrász-zsenije és a mostani évtized legkiválóbb szobrásza. A neve Ambrosi Gustinus és a közönség nyilván alig hallott róla. A kritika és a müvészi élet azonban figyelemmel kisérte őt s innen is, onnan is hallani lehetett már, hogy nől, növekedik itt valaki, aki a legtöbbet jelenti majd a kilencszázas évek közepe felé a szobrászatban. És most itt áll a maga teljességében előttünk, lehet analizálni, nézni a munkáit és egyben csodálni. Az ember első érzése az: robusztus erő, gigantikus lény lehet az, aki ilyen alkotásokat készíteni képes. A második érzés valami mély, lágy harmónia az emberi lélekben: itt van egy embertárs, aki uralkodik az anyag felett és szellemi hatalmával, kezének csodálatos, varázslatos erejével megformázza a nyers márványt, kialakitja a nedves anyagot... Maga az ember is érdekes. Beszélni alig lehet vele: süketnéma és csakis irásban tud felelni, az irásban feladott kérdésekre. A sorsa regénybe való: apja olasz származásu osztrák katonatiszt, régi renaissance, polgari katonai és müvészi család sarja, az anyja pedig magyar lány, akiben francia és spanyol vér csörgedez. Maga Ambrosi Gustinus muzsikusnak készült, nyolc éves korában agyvelőgyulladást kapott és attól kezdve elvesztette hallását és beszélőképességét. A néma fiu semmire sem volt használható, kőmüvesnek adták. Itt, az épületek magas állványain, a kövek keménysége felett óriási erőt szerzett és egy alkalommal, amikor a társa lezuhant az emelvényről s összetörte magát, Ambrosi Gustinus lelkében feltámadt a müvészet! Igy irja le a sorsát, ha kérdezik tőle: a halálban vergődő munkás arca azt követelte tőle, hogy megörökitse az emberi fájdalomnak ezt a borzalmas eltorzulását és kihozza a maga lelkéből azokat a gondolatokat, melyeket nem mondhat el, csakis a kőbe faraghat be! Ez Ambrosi Gustinus elindulása a müvészet felé, mely szinte csodával határos módon a nagy Beethoven közelébe hozta őt. Ugyanaz, ami a zenetitánt megihlette, ihleti meg őt is: a lelki és testi fájdalmak kinyilatkoztatása, a néha ellágyuló vonalak, melyek mindig robusztusan hatnak.

Ezek a szobrok, melyek itt felsorakoznak, beláthatatlan perspektivát nyujtanak ennek a süketnéma embernek a lelkéből azok számára, akik határvonalat tudnak szabni a szobrászat eddigi fejlődéséig és Ambrosi Gustinus munkásságáig. Szinte nehéz egyszerü szavakkal kifejezni, miben rejlik az ő varázsa. Feltétlenül abban, hogy szobrászszelleme van, tehát érzi, hogy a márványtömbök és a bronz nem kiván semmi puhaságot, csak erőt, semmi mást. Lelkének belső feszülését, gondolatait másképpen nem tudja kifejezni, hiszen nem hall és nem tud beszélni, tehát erős karjaival megragadja az anyagot, öklével belevág s igy alakul ki nála az a döbbenetes szobrásztechnika, kifejezésmód és stilus, mely egyedül az övé. Fejeinek, portréinak egész sora látható itt, olyan tipusok és alakok, akiket ha másképpen nem, fényképek után jól ismerünk; igy például *Clémenceau, Strindberg, Pius* pápa, *Mussolini, Fogazzaro,* a csillagász. Ezek a fejek oly realisztikusak, tehnikájukban annyi a karakter, hogy azonnal átérzi az ember, mi itt a müvészet, mi a lenyügöző erő. Az, hogy ezekre a fejekre nemcsak a külső habitust, hanem a belső lelki töprengéseket is beleviszi. Kompozicióinál az anyag ereje, tehát a bronz és a márvány dominál és a fantázia. Hatalmas *Ikarosa,* ez a lendülő, zuhanó, félelmetes görcsben fetrengő emberi alak és az *Anyaföld,* ez a pantheisztikus kompozició, feltétlenül a legnagyobb munkái közé tartozik, eddig még nem érzett megoldásokkal, erővel. De nehéz lenne igy végiganalizálni őt, hiszen száz mütárgyat hozott magával erre a kiállitásra. Mindenesetre a legnagyobb élmények közé tartozik ennek a kiállitásnak látogatása.

*

Sajnálatos hiba az *Ernst*-muzeum részéről, hogy Ambrosi Gustinus mellé egy dilettáns festőt állitott, aki ha szeretettel is volt a festőmüvészet iránt, festeni azonban nem tudott.

Dékány András

nek hitt remekműve, a „Keresztfát vivő Krisztus", melyről a szakértők megállapitották, hogy a nagy olasz mester egyik legkiválóbb alkotása.

* **Emlékkönyv Báthory Istvánról.** A Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király születésének négyszázéves fordulójának megünneplésére alakult bizottság (Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 4.) emlékkönyvet adott ki Báthory Istvánról. A népszerü formában kiadott könyv Báthory életrajzát tartalmazza, előszavát *Lukács* György dr. irta, anyagát *Szádeczky* K. Lajos kutforrásainak felhasználásával *Erdős* László állitotta össze.

* **Muzsikáló versek.** Irodalmi értékü előadás lesz vasárnap este 7 óra 25 perckor a rádióban. *Ignácz* Rózsi és *Csanády* György régi és mai költők verseit fogják elmondani a versek hangulatához kiválasztott klasszikus zeneszámok kisérő muzsikájával. *Ignácz* Rózsa előadásában *Balassa* Bálint: „Kegyelmes Isten..." (orosz templomi vegyeskarral), *Kaffka* Margit: „Laczkó" (Borodin: Au convent jából motivumokkal), *Kosztolányi* Dezső: „Ódon önémet óra" (egy spieldorni szimfónia feldolgozásával), *Miklós* Jenő: „Esti ut" (Grieg: Aase halála). *Csanády* György előadásában, *Ady* Endre: „Egyedül a tengerrel" (Mendelssohn: Hebridák), *Juhász* Gyula: „Anna örök" (Beethoven: Mondscheiń szonáta), *Csanády* György: „Most születik a fiam" (Rachmaninov: Prelude), *Áprily* Lajos: „Szilencium" (Chopin: Gyászinduló). Az uj és értékes előadás iránt igen nagy az érdeklődés.

HANGVERSENY

* **Milstein-est.** Szombaton a *Vigadó* nagytermében tartotta *Milstein* Natániel ezévi budapesti hangversenyét. A nagyterem csaknem háromnegyed részben megtelt ebből az alkalomból. A kiváló hegedümüvész parádés müsort játszott végig. Kezdte egy *Händel*-szonátával, majd előadta *Bach* d-moll Partitáját, utolsó tételében a hires *Chaconneval*, majd *Mendelssohn* hegedüversenyére került a sor. A müsor második felében virtuóz apróságokat halmozott egymásra. *Milstein* négy évvel ezelőtt mutatkozott be Budapesten, amikor *Nedbal* vezényletével eljátszotta *Csajkovszki* hegedüversenyét. Ez est forró sikerével indult meg világhirneve. Játékának legfőbb ékessége a ragyogó, tiszta éneklő hang, telitve a fiatalság hóditó erejével. Ennek a hegedühangnak üdesége és csillogása mellett már szinte nem is fontos: hogyan és mit játszik a müvész. Lehet, hogy mire tapasztalatokban gazdagodik és elmélyül felfogásában, azzal is le fog bilincselni, amivel most még nem tud: a mondanivalóval. De annak, aki *Mendelssohn* hegedüversenyét ilyen szédítő irammal, tündöklő csillogással szólaltatja meg, őszintén tapsolni kell és csak másodsorban érdemes kiemelni a fogyatékosságait. Mert ezek is bőven vannak. *Milstein* a *Heifetzek*, Misccha *Elmanok* hegedüstipusából való. A tökéletes tehnika, a már alig fokozható dologbeli tudás nyomja rá bélyegét erre a hegedülésre. Az egyéniség nem játszik szerepet. *Milstein* lebilincselő hegedühangja addig, amig fiatalságát megőrzi, nem fogja sohasem eltéveszteni hatását. De ha megkopik ez a hang, üresen fog kongani a játék, mert hiányzik a szív, amely mele-

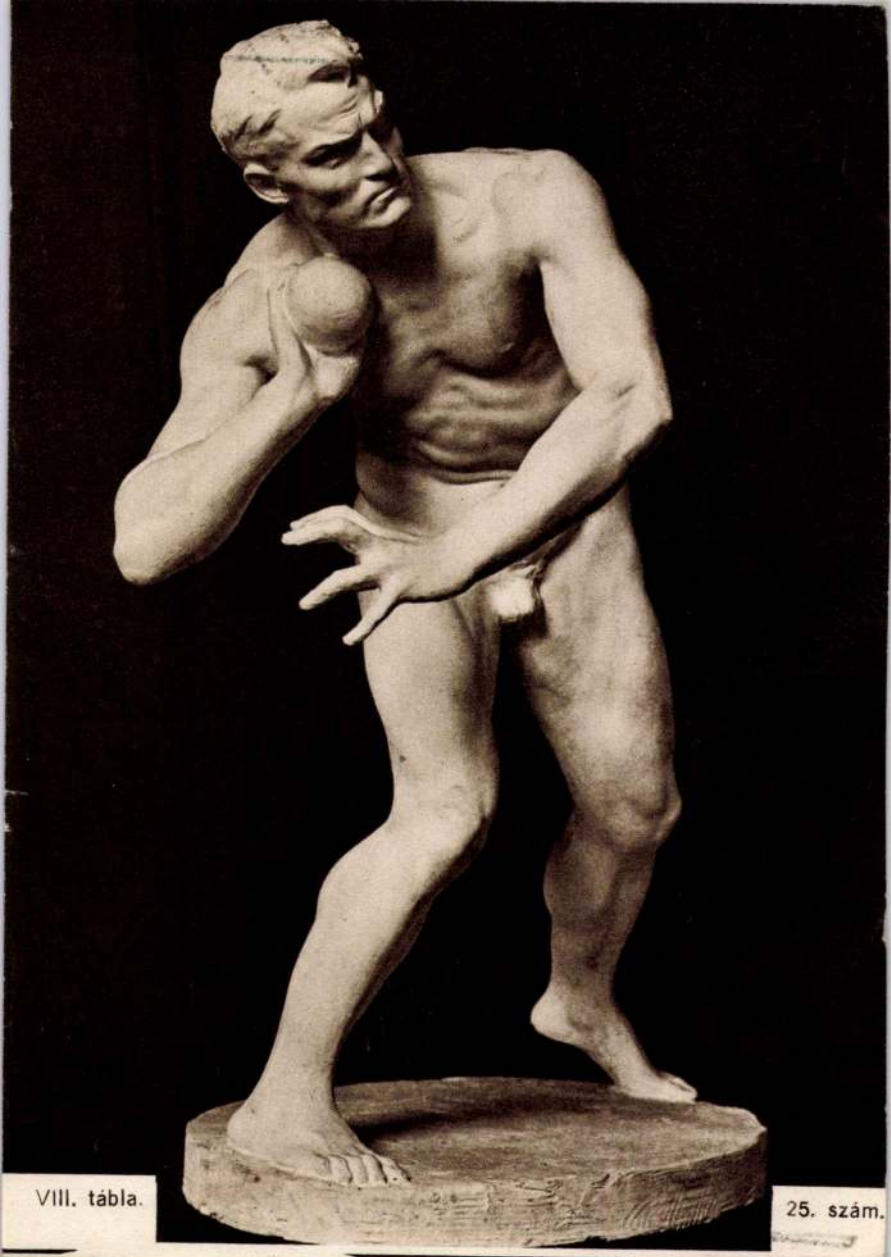

VIII. tábla. 25. szám.

Ambrózy Sándor

Sifitő, gipsz

VII. tábla. VKM. Sportdíjkiáll. 1940. 4. szám

Ambrózy Sándor

VKM Sportdijkiáll - 1940

Kiállítva: Súlydobó, Gerelyvető, Célbafutó, Diszkosz-nó, Sifutó, dobó, valamenyi gipszi-

Ambrózy Sándor

~~nobrász~~

V. Bálvány u. B.

Célbafutó nő

gipsz

Repr

VkM. Sportdíj kiáll

1940. VI. t.

[illegible] Lanlone [illegible]

Limay L. u G.

Ambrózy Sándor

5 Tánc, gipsz bronzban 350.—

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1932

~~3526 Lotz Károly:~~

3526. Múzsa lanttal.

~~[illegible]~~ Kissé jobb zére ~~[illegible]~~ nehére dik és baljával ~~[illegible]~~ masztott lantot tartja, melynek ~~szárnyas~~ szőke gyermek pengeti. bontott sötétbarna ~~haját~~ aranykarika és ba kezdve fehér kendő takarja. Ámo nyilat tart. A háttér égboltja K.

Vászon, méretei 110.5:86.
Vétetett az 1905: III. 7-
(213-905)

A szárnyas

és a kép hátán két sorban ~~[illegible]~~

Vét. 20578-905

Ambrózy Sándor

Nemzeti Szalon

Ambrózy Sándor.

Nemzeti Szalon

1932. Tavaszi Szalon.

Tánc,gipsz.

1934. Sportművészek kiáll.

Ijjazó leány,gipsz,
Kesztyühuzó bocoló,gipsz.

Ambrózi Sándor

kisplasztikus
1921 — 22

Émisk 1930. 81. l.

✓

Ambrózi Sándor

1924/25 - 1926/27,
1928/29 - 1930/31

Tarképzőmfőistérk

62. l.

sari ír, elveszett, sokan az Uffizi egy későbbi németalföldi mestertől festett képében véltek reáismerni. Akkor festette a Verrocchio Krisztus keresztelésén (Uffizi) az egyik Krisztus ruháját tartó angyalt is, melynek bájos lénye Vasari anekdotája szerint mesterét arra bírta, hogy több képet ne fessen. E korai korszak sajátkezű munkájának tartják ma általában a Louvre kis *Angyali üdvözletét*, mely lelki tartalmában és az alakok egymáshoz való viszonyában már L. szellemét mutatja. Második korszaka (1480—1500) a nagyobb figurális kompozíciók kora, melynek legtöbbjéhez az előkészítő tanulmányok egész sora készült. Élükön a csak barna aláfestésben ránk maradt *Királyok imádása* (1481, Uffizi) áll. A piramidális kompozíció, a fény és árnyék játékának első alkotása ez, melyen a Madonna arcán már ott van a „leonardeszk" mosoly. Ugyancsak az aláfestés állapotában van a *Szt. Jeromos* (1482, Vatikáni képt.), az anatómia és az erős rövidülés problémájával. A barlangos háttér, az előtér aprólékos kivitelű virágai, a kilátás a romantikus sziklás tájra még a quattrocentóra emlékeztetnek, míg a fejek és kezek formanyelve, még inkább a négy alaknak piramisba való összefoglalása, a fény és árnyékkal való modellálás, az oldalról jövő világítás már a cinquecentóra utalnak a Louvre *Sziklabarlang Madonnáján*. A kép londoni későbbi ismétlése Ambrogio da Predis kezére vall. E korszak és életének főmunkája azonban az Utolsó vacsora freskója (1495—98, Milánó S. Maria delle Grazie, refektórium). Raffael Sixtus-Madonnája mellett ez az olasz művészet legnépszerűbb alkotása. A jelenet már nem az előbb szokásos lakoma. Középpontjává Krisztus szavainak hatását tette: „ti közületek egy elárul engemet". Krisztus egészen nyugodt, karjait kitárta, hallgat s mint a hullám terjed a kimondott szó hatása. Az apostolok kétoldalt 2—2 hármas csoportra oszolva tárgyalják az Úr szavainak értelmét,

AMBRÓZY SÁNDOR, szobrász, szül. Budapest, 1903 szept. 7. A bpesti iparművészeti iskolában Orbán Antal osztályán és külföldön tanult. Kisplasztikai munkáival tűnt fel. A Szinyei-Társaság tavaszi szalónjában kitüntető elismerésben részesült. Szoborművei közül kiválnak a Keztyűhúzó boxoló és az Ijazó leány.

E. Gy. I. 25. 1

ad

1438.

ussal.

dig abrázolt (Madonna) fejét kissé balra hajtja és
s fogja, jobb karjáu tartja. Mária bőújú
ája piros. A eredeti keretben lévő kerek me-
i üdvözletből még e szavak olvashatók:
„IE-ET-PIA"

ü, méretei 23.8:23.8 cm. 260. Ka

1-én az Iparmüvészeti Muzeumban helyezte-

Elisenti?

Ambrózy Sándor

szobrász

Szül. Budapest 1903 szept. 7.
1921–22. a kisplasztikai on-
sályon tanult Orbán Antal
rekrétése alattzar iparmű-
vészeti iskolában.

Az iskola közlése.

Ambrózy Sándor

vobrán

Műcs. kiáll, 1931 től

Pipics 109. l.

Nagyságos

Dr Szentiványi Gyula

ornak

a Műeml. Orz. Biztos. titkára

Budapest.

IX., Högyes Endre u. 10.

NYOMTATVÁNY

Ambrózy Sándor

~~Múcs. kiáll, tól~~

Pipics 62. l.

A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárából

kölcsönvettem a következő munkát:

Szerző, vagy rendszó	czím, rész	darab-szám	alak	kötés	

Kelt 1.....

Határidő 1.....

Hivatalos jegyzet: .....

Sajátkezü aláirás: .....

Állás: .....

Lakás: .....

Ambrózy Sándor

Ambrózy Sándor szobrászmű-
vész, V. Bálvány-u. 13. **113-828**

Bptaób. 1940. sept

" 1942 jan

Ambrózy Sándor

Nobrán

Bpest

Gr Teleki Pál utca

13.

MKSz 1947

Ambrózy Sándor

zobrász

Műcsarnok

1931/32. téli kiáll. 105, 134

1932. tav. kiáll. 231

1936. máj-pm. 75. č. pib.

kiáll. 64.

Ambrózy Sándor
Nobrász

tanársegéd
a Nobrászat
C. tárgymal

Képzőm.
Főisk. Erh
1925-27

14. l.

FELJEGYZÉSEK.

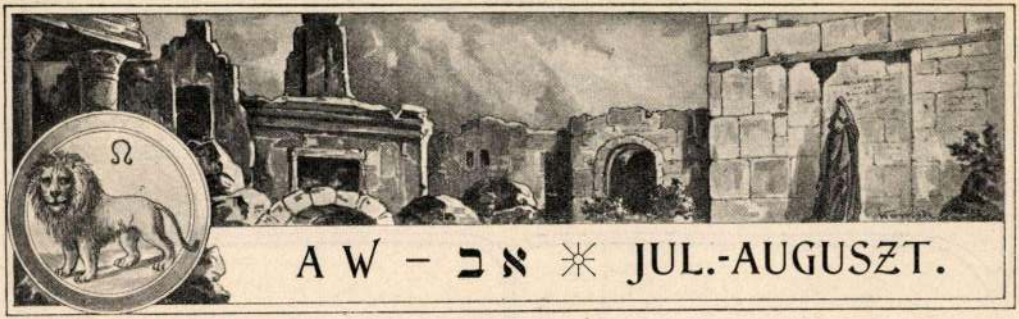

A W – אב ✳ JUL.-AUGUSZT.

Heti sz. M.-Masz'éh (ujhold szomb.)	מ'ומסעי שר"ח	1	א	Szombat	25	Jakab apost.
		2	ב	Vasárnap	26	**D. 8. Anna assz.**
		3	ג	Hétfő	27	Pantaleon vt.
		4	ד	Kedd	28	Incze pp.
		5	ה	Szerda	29	Márta sz.
		6	ו	Csütörtök	30	Abdon és Szennen
		7	ז	Péntek	31	Loyola Ign. hv.
Heti sz. D'vórim	דברים שבת חזון	8	ח	Szombat	1	**Auguszt.** V. sz. Pét.
Tischóh b'áw bőjt	תשעה באב	9	ט	Vasárnap	2	**D. 9. Lig. Alfonz**
		10	י	Hétfő	3	István feltal.

Ambrózy Sándor

V. évés szobrán-
növendek a Magyar
Ökölvívó Szövetség
érempályázatán
pályadíjat nyert

Képzőm. Fölsk. Évk
1929/30. 42. l.

✓

. . . . . .október . . .hó . . . 10 . - n. A

M. Kir. Vallás- és K

340 - 11
----------szám.
53 - 1930.

utiszámlája.

melléklet száma. 0

A Müemlékek Országos Bizottságának,

B u d a p e s t .

Folyó ..... évi szeptember hó

25 -n 443 szám alatt kelt

felterjesztésére, tudomás és to-

Ambrózy Sándor

Szobrán

l.

Képzőm. Főisk. Évk.

1930-31. 5. l.

1930 ápr. 28.

Telefono 53899 - Telegrai

risposta in merito a quanto da noi richiesto.

Distinti saluti

ISTITUTO GIOVANNI TRECC...
UFFICIO ARTISTICO

Pregasi indirizzare corrispondenza
impersonalmente
ISTITUTO TRECCANI
Piazza Paganica, 4
ROMA (115)

Ambróży Sándor

nobrász

MAGYAR MŰVÉSZET

1932. 196.

Díszérő elismerés

a VII. kávészi

szalon

a Szinyei Tár-

sasról

die Pflege des Buches.L./Pl2.-/	"	5.20
MMER.Kulturgeschichte der /P 4.5o/	"	1.90
Beispiele neuzeitlicher ndrissen,Innenräume und Abb.Quart.Leinen /P 25.-/	"	10.80
INSELN von August Leiss. n 1930. /P 10.50/	"	3.60
eschichten von Jack London eitgenössischen Schrift- einen /P 7.50/	"	3.50
SEN.Mit 7 Bildbeigaben. se auf Fusswanderungen in en /P 9.75/	"	2.20
Fabeln.Lateinische,Französische,Italienische,Spanische Ausgabe in Leinenband mit ildern /P 18.-/	"	7.80
reich und England.Vom VII-XV. ediegene Ausgabe in Leinen- arzen Bildern /P 18.-/	"	7.80
Heiligen.Mit farbigen Bilusgabe.Leinen. /P 15.-/	"	7.80
n Friedrich Ranke.Gediege- u.schwarz.Bildern.L. /P 15.-/	"	7.80

Ambrózy Sándor

a Kényei Társaság
Tavasi halonjaban
kitüntető elismerést kapott.

1932

ványon alkalmazhatunk

* * *

A tek. Ig

színüleg elkerülte, hogy a mult

500 pld. "Kérelem" után számla

mai napig nem nyert kiegyenlité

Tisztelet

összeget pénztárunkhoz átutalni.

Legújabb szedőgépekkel felszerelt, nagyobb m
Saját üzemű Könyvkötészet ◎ Betűöntőde ◎

Ambrózy (~~Béla~~) S.

22

vrd

HuPrmagyarem. 118. l.

Életrajzi adatok mincsenek.

A közölt signatura: „AMBRÓZY. S."

Érme:

A magyar ökölvivó szövetség boxbajnoksági érme 1930.

Több nincs.

Érkezett 1905 okt. 3.

867/1905 sz. (Kiskunhalas, 1905 okt. 1. 76 sz. a.)

A halasi ev. ref. főgimn. igazgatósága beterjeszti a f. évi áll. segély felhasználási tervezetét. (válasz. X. 11.)

Ambrózy Sándor

c

Szépmüvèszet

1942. 289. l.

Sándorfyné

dr Ruzicska Gloria

Orsz. Magyar Kerámikai Kísérleti

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Ambrózy Sándor
nobrász

Lásd
Szépmüvészet
1940. 23. l.
(Sport díj Ki-
állítás.) ✓

(Kiakrtott minvét
a vall. és Erzsébet
Minutenn
Vásárolta meg
✓

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

SIKLÓS

Ambrózy Sándor

Nebrasz

l. Szépmüvèszet

1943. 34. l.
(Vásárlás)

Sidló c. művek
a Ermakai
[illegible]
[illegible]
a vall. és
[illegible]
[illegible]

AMBRÓZY SÁNDOR

1	Ijjazó leány	gipsz 1000.—
1/a	Kesztyűhuzó boxoló	gipsz 150.—

Nemzeti Szalon
Sport-műv kiáll. 1934 máj

őrt helyettesitő feleségének javára

Mély tisztelettel

möllerné

megrva

Ambrozy Sándor

Repülő

Sielő (Sportdíj)

herendi porcellán figurák, mutatta fenti, repr

Európa. 1943. I. évf.

4. sz. 254, 255. l.

Ambrózy Sándor

Műve szerepel a Nemzeti-szalonban rendezett Sport-művészeti Kiállításon

Kiemelik „Kerlyűhúzó boxoló" c. művét.

P. H. 934. v. 20.
B. H. 934. v. 20. ujság, 935. v. 20.

Ambrózy Sándor 9

Am a szépségnek nemcsak formai és normai léteznek, hanem időszerűsége is. És Ambrózy sportszobrainak éppügy megvan a szépségük, az időszerűségük, mint a milliokat szorakozható sportnak.

Kokai Imre: A szobornak nemcsak szépsége van...

II. 7.

Ország-Világ 1968/~~6~~ 27 old.

Ambrózy Sándor 8

Pályafutása során mindig arra törekedett, hogy alkotásait a közvetlenség, az egyszerűség és a világosság jellemezze. Azt vallotta, a szobrász legnagyobb öröme, ha másoknak örömet szerezhet. Hogy szépek-e ezek a szobrok? Az okori olimpiák idejéből ismert Myron Diszkoszvetőjét nagyon szép alkotásnak tartom.

Szókai Imre: A szobornak nemcsak szépségevan...

Ország-Világ 1968/6 27old

Ambrózy Sándor 7

Talán azért is van sikerük szobraimnak a sportolók körében. Ám a sportolók elismerése még nem emelt volna a művészek sorába, így a portrészobrászatban pótoltam mindazt, amit sportszobraimból hiányoltak: a zártabb komponálást és mintázást. Így, főleg a két stílus váltakozásában kamatoztatom immár fél évszázada azt a tudást amit meg Szentgyörgyi István és Orbán Antal tanítómestereim alapoztak meg.

Kokai Imre: A szobrnak nemcsak szépsége van

Ország - Világ 1968/6 27 old.

Ambrózy Sándor 6

A jelenlegi alláspontot valahogy így lehetne meg fogalmazni: sportszobrászat nincs, de vannak sportszobrok, amelyeket műveszileg is el lehet fogadni. Ezt persze elsősorban a régi, klasszikus szobrokra értik, amelyek még zárt kompozicióban készültek. Az én szobraimban viszont mindenekelőtt a a sportszerű testtartás, a mozgásgazdagság dominál a kölöttség rovására.

Mokai Imre: A szobornak nemcsak szépsége van.

Ország-Világ 1968/6 27 old.

Ambrózy Sándor 5

lla is szerelmese és művelője vagyok különösen a vizi és téli sportoknak. Tulajdonképpen ez, az évtizédek óta tartó vonzalom segített hozzá, hogy műveim közöttma is előkelő helyet foglalnak el a sportszobrok. A mai képzőművészetben hol és egyáltalán van e helye a sportszobrászatnak? Ez állandóan visszatérő vitatéma a szobrászművészek között - mondja Ambrózy Sándor.

Szokai Imre: A szobornak nemcsak szépsége van...

Országs-Világ 1968/6 27 old.

Ambrózy Sándor 4

Mi adta az inspirációt sportszobrainak megmintázására, alakjai milyen környezetben fogantak meg a fejében?
Gyerekkoromba magam is bokszoltam, később pedig mint futó, az FTC atléta gárdaját „erősítettem" – emlékszik sportpálya-jának kezdetére Ambrózy mester. A Képzőművészeti Főiskola elvégzése után a versenyszerű sportolást természetesen abbahagytam, ám a sporthoz a mai napig sem lettem hűtlen.
Kokai Imre: A szobornak nemcsak szépsége van...

Országi-Világ 1968/6 27 old.

Ambrózy Sándor 3

És már mondja is a Fáncsics Mihály a Bencze János nejsmesekutató és a Vaiban nemrég felállított „Irodalom" címet viselő szobor születésének körülményeit. S ha a kilonyi sülyü kapáló nőalakjáról nem is lehet hosszú történetet kanyaritani, de annyit eidemes róla feljegyezni: a modellt a művész egy bolgár kertben látta meg a villamosról, a róla készült skiccet a villamosjegyen örökítette meg... Nókai Imre: a szobornak nemcsak szépsége van...

Országs Világ 1968/6 27 old.

Ambrózy Sándor

2

Hány szobor van itt a műtermében?
kérdem a művészt. Tekintete gyorsan kör-
befut a szépség műhelyében, majd kissé
csodálkozó arccal – mint aki maga sem
érti hogyan lehetséges ez – kijelenti, hogy
nem tudja. Pedig mindegyikhez fűződik
valami történet, az ölesekhez éppúgy, mint
az arasznyiakhoz.

Kókai Imre: A szobornak nemcsak
szépsége van...

Országy-Világ 1968/6 27 old.

Ambrózy Sándor 1.

Négy sportszobor fény-képével aktatáskám-
ban ballagok Ambrózy Sándor szobrász-
művész lakása felé, és közben azon töpren-
gek, hogy a sport, a szépség és a művészet
„egy kalap alatt" emlitése önkényes társítás
e.? Mire, a minterem ajtaján csengetek, mai
el is dönöttem: nem. Hiszen a szépség meg
mintázói hosszú évszázadok óta választa-
nak a sportvilágból modelleket. A szobrá-
szok is.
Szókai Imre: A szobornak nemcsak szép-
sége van...

27 old.

Ország-Világ 1968/6

MDK

Ambrózy Sándor

Tanulmányfej. Patinázott gipsz.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója. 1936. máj-jun. 11.o.

AMBRÓZI SÁNDOR

SZP 45.0.

MD K

Ambrózy Sándor,

a herendi porcellánművészek közé is tartozik.

Schalk-Béz. Kassa.- /?/: A kassa-i ip.müv.-ti kiáll.
N.Ns. 1943.május 9. 10.1.

MDK

Ambrózy Sándor, ip.müv.

/Herend. Porcellánművészet./

Repülö sportdij.

OMIP.Tárc. Bp.-Művészet az iparban. 1943. Üveg- és Fémkiáll. Kat. 20.l.

MDK

Ambrózy Sándor, ip.müv.
/Herendi porc.gy./

132. Sielö. Fest.Bándi Brandt A./1942/
160. Sielö /1942/

MIP Társ.Ip.-Orsz.M.Ker.Kiáll. 1942. Kat. 18.1.

MDK

Ambrózy Sándor, szobrász

Leányfej.	Gipsz.
Fiúfej.	"

Mücs.-IV.M.Képzm.Kiáll. 1954.jan.-febr. Kat. 18.1.

MDK

Ambrózy Sándor

Sifutó, gipsz

Diszkoszdobó, gipsz

Sportdij-kiáll. képes tárgymutatója. Iparm. Muz. 1940. márc.

MDK

Ambrózy Sándor

Gerelyvető, gipsz

Sulydobó, gipsz

Célbafutó nő, gipsz

Sportdij-kiáll. képes tárgymutatója. Iparm. Muz. 1940. márc.

Ambróry Sándor

Férfifej, gipsz, 30 cm

Budapest Munkácsy Kiállítás,
1957. Kutinesz. Kisolejné,
kiszini Jenes

17.

Ambrózi Sándor, [nobrán]

A egri nékesegyház kent István szobrát restaurálta.

(→ fényképe.)

— : Új szobrok készülnek

3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. febr. 19.

Ambrózy Sándor

szobrász minesz és sportszobrai.

II. 7.

mi ez, hogy 6.
ez hetilap nem
hasi fejérnat
27 old.

Orszáig - Vilaig 1968/6

Ambrózy Sándor MDK

Tanulmányfej, gipsz

Műcsarnok 1936. máj.-jun. Jub. kiáll.

Ambrózy Sándor,szobrász MDK

Az Orsz.Testnevelési Tanács szűkebbkörü pályázatot hirdetett. Kilenc művészt szólitottak fel a részvételre. Ezek közé tartozott festnev.művész is.

Turcsányi Erzsébet: Kocsis András: Q nemzeti Sportcsarnok pályázatának nyertese. Szépmüvészet. 1941. 6.dz. 149 15c.l.

Az Orsz. Testnevelési Tanács szakbizottsági pályázat
ára Miskolcott. Kilenc műveszt szállítottak fel a rög
vételre. Ezek közé tartozott Fentnov.művésznő is.

Turcsányi Istvánné: Kocsis Andrea: Q mesterei
Sportcsarnok pályáztérnő nyertese.
Szépművészet. 1941. 6.sz. 149 lap.

MDK

Ambrózy Sándor, szobrászm.

Női arcmás.	Gipsz.
Fürdés után.	" le.l.

Mücs.-OMKT 1931-32.évi téli kiáll. dec.2o-jan.17. Kat. 9.l. és le.l.

Ambrózy Sándor

MDK

Női arcmás, gipsz

Műcsarnok 1931/32 téli kiállitás

Ambrázy Sándor

Fürdés után, gipsz

Műcsarnok 1931/32 téli kiállítás

Ambrózy Sándor

MDK

Ijjazó, gipsz

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállitás

Ambrózy Sándor MDK

Tanulmányfej, gipsz

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

MEK

Ambrózy Sándor

Üveg és fémipari kiáll. Új Magyarság, 1943. nov.7.
13 l.

MDK

Ambrózy Sándor

Sielő, repr.

Say Géza dr.: A müvészi sportdijak.

Ambrózy Sándor MDK

Sielő, gipsz

Műcsarnok 1935 III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

MDK

Ambrózy Sándor

kitüntető elismerés

N.Szal. Tavaszi Szal. 1937.

Ambrózy Sándor

szobrász

Téli Tárlat - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.
Szép női feje.

Pesti Hirlap 1931.XII.19.

Ambrózy Sándor

Aktot állitott ki, a Műcsarnok tav. tárlatán.

B.H.932.IV.24.

Ambrósy Sándor

Ambrózy Sándor

Szobormüve, a Képzőm.Társ. tav. tárlatán.

P.M.932.IV.24.

Ambrósy Sándor

M.D.K.

Ambrózy Sándor kerámikus
herendi szobra :

sielő nő 260x345 fehér és sines

É.M. Árjegyzék. Herendi porcelán szobrok és dombormüvek. Bp. 1959. 42. old

M.D.K.

Ambrózy Sándor kerámikus
herendi szobra :

Sielő 260x370 mm fekvőcsónak

É.M. Árjegyzék. Herendi porcelán szobrok és dombormüvek. Bp. 1959. 31. old.

M.D.K.

MDK.

Ambrózy Sándor

A Vallás-és Közokt.Min. megvásárolta a munkáját.

Spertdijkiállitás és és spertdij-szeberpályázat. Szépmüvészet 1940. 23.l.

MDK

Ambrózy Sándor

Résztvett az 1934.maj.-ban rend.Sportmű-
vészeti kiallitason.

-io: Sportművészeti kiallitas.

Pesti Napló,1934.maj.20. 5.o.

Negatív

Zilahi István Hegedűsné

Ambrózy Sándor: (Honvédek)

Relief

év?

MDK

Ambrózy Sándor

Sielő

Képzőművészet 1935. 83-84. sz. 81.1.

MDK

Ambrózy Sándor

Sielő. Patinázott gipsz.

III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.1935.
Márc.24-Máj.15. Műcsarnok. Kat. 9.1.

MDK

Ambrózy Sándor

kitüntető elismerésben részesült.

XII. Tavaszi Szal. N. Szal. 1937. máj.

4 l.

Ambrózy Sándor

Az 1932 évi tav.szalonnak a Nemzeti Szalonban rendezett tárlatán a Szinyei-Merse Társ.biráló-bizottsága, dicsérő elismeréssel tüntette ki.

P.H.932.V.7.

Ambrózy Sándor
szobrász

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat kiállítása Műcsarnokban - szobrával szerepel.

Esti Kurir 1931.VII 19.

Ambrózy
szobrász

Téli Tárlat a Mücsarnokban - portréval szerepel

Magyarság 1931.XII.20.

Ambrózy Sándor

szobrász

Műcsarnok Téli Tárlata - szobrával szerepel. Akt.

8 Órai Ujság 1931.VII.20.

Ambrozi Sándor

„Kislányfej" – lírai szobra.

A. Tyihomirov: Iszkussztvo Vengrii IX–XX

164. l.

Moszkva 1961.

Ambrózy Sándor
Róza, gipsz

Nyári Tárlat. Ernst Múz. 1954. jul. 9

MDK.

Ambrózy Sándor

Tudomány c.szobra

Magyar Hirek 1967 jan.

Ambrózy Sándor
Ijjazó, gipsz

Tavaszi Tárlat. Mücsarnok, 1932. április,
~~xxxx~~ 15 l.

Ambózy Sándor MDK

Szt Anna templom /Batthyány tér/ :

a főkapu dekorativ díszét restaurálta
1960.

repr: 7. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 12.l.

Ambrózy Sándor

„Gyümölcs szedő asszony" c. műve a Béke kiüvelődési ház (Inota) jobb oldali homlokzatán látható, az éllemi bejárat fölött a légfalba rézsűsen bevésve.

Szij Rezső, Műemlékt á műalkotást Várpalotán, Bp. 1965.

103 l.

Ambrózy Sándor

Gyümölcsszedő asszonyt ábrázoló falvésete az Inota-i Művelődési Ház étterem bejárata fölött.

említve.

Jelenkor, 1965 2. szám, 157. l.

M.D.K.

Ambrózy Sándor
szobrász

„Gyümölcsszedő asszonya"

Kontha Sándor: Képzőművészeti alkotások Szolán:
Művészet, 1960. október. – 15 kap.

MDK

Ambrázy Sándor, szobrász

Férfifej. Gipsz.

Műcsarnok.-Tavaszi Tárlat. 1957. Kat.17.1.

MDK

Ambrózi Sándor, szobrász

Munkás atléta. Gipsz.

Mücsarnok. -I.Magyar Képzömüvészeti Kiállitás. 1950.
Kat. 11.1. aug.

Ambrózy Sándor szobrász.

Szab.Nép.1952.87.sz.ápr.13. 6.l.

Ambrózy Sándor

kiállított mobra:

Férfifej. gipsz. 30 cm.

Tavaszi tárlat. A Mücsarnok kiállitása 1957. Kat. szerk.: Kisdiginé Kirimi Irén. Bp. 1957. 19 l.

17.1.

Ambrózi Sándor

A Tavaszi Találaton művével szerepelt.

Kis Újság, Budapest, 1952. Június 1.

Ambrózi Sándor

szobrászművész.

A földaladtti gyorsvasút Népstadion állomására „Honvédelem" c. domborművét kérsíti Sapsoni Stöcker Károly-lyal együtt. (emlitve.)

Erti Budapest, 1952. Okt. 1.

Ambrózi Sándor

[illegible]

A fölöl alatti agarvonut Néptaelion
állomásra „Pannédelem" v. dombor-
műet Vérti Sapronni Stöcker Karolyi
Ugal együtt. (emlitve)

Kali Budapest, 1972. Oct. 1.

Ambróry Sándor

A földalatti gyorsvasút állomásépületek csarnokába tatai köből faragott dombornű terrezésére kapott meglúvást.

Magyar Nemzet, 1951. Aug. 9.

Mit freundlichen Grüßen
Ihr
Hermann Hesse

MDK

Ambrózi Sándor

Versenyben, gipsz

II. Képzőm. Kiáll. 1951. nov. 12 l.

Ambróni ~~X~~ Sándor.

rzobrázzművész.

„Honvédelem" dombornűvét Kérzíti Gaprozi Stöcker Károllyal együtt a rasádosúti művérztelepen.

Esti Budapest, 1952. Okt. 1.

Ambrózy Sándor.

A földalatti vasút állomásának kupolacsasnokaiban felállítandó dombormüvön Pál Mihállyal közösen dolgozik.

Világosság, 1951, Okt. 5.

Ambrózi Sándor.

A földalatti gyorsvasút állomásépület belső csarnokában elhelyezendő dombor-művű frízek pályaművét elfogadták.

Magyar Nemzet, 1951. Szept. 21.

Ambró: Sándor, [nobsán?
...staurátor]

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Ambrózy Sándor
MAGYAR NEMZET
1966 DEC 23

Az irodalmat szimbolizáló másfélszeres életnagyságú női figurát mintázott Ambrózy Sándor a budai Vár Hunyadi-udvarára.

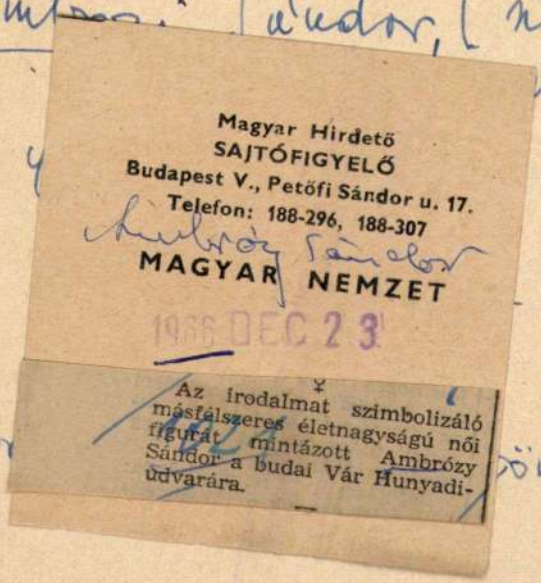

...méteres művét,
...restaurálta.

Hor... ...ömb egy Király 3,

ESTI HIRLAP, Bp 1973 nov. 20.

AMBRŐCZI Sándor

és Stöckert Károly 21 m hosszú rreliefje a Népstadion állomáson: A béke őre.

PRAKFALVI Endre: A budapesti földalatti gyorsvasút tervei és épitése.= Pavilon 6(1991) 69.p. é sill.

MTI

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA Úri utcai székházában őszentségét Kosáry Domokos, az MTA elnöke, Láng István, az Akadémia főtitkára, Szentágothai János akadémikus és Dankó László kalocsai érsek fogadta. Göncz Árpád köztársasági elnök, Antall József kormányfő, Szabad György házelnök, valamint a kormány számos tagja ugyancsak megjelent a találkozón. A szentatyát az egybegyűlt tudósok, művészek, alkotók nevében Kosáry Domokos köszöntötte, előrebocsátva abbéli reményét, hogy II. János Pál látogatása bővelkedni fog olyan élményekben, tapasztalatokban, amelyek tanúsítják majd hazánk Európa iránti ragaszkodását, elkötelezettségét.

Az európai népek összetartozásának, egymásra utaltságának felismerése és elismerése —. vélekedett — legmélyebben talán a tudomány és a művészet hivatott művelőit hatja át. Ez utóbbiak nevében fejezte ki őszinte köszönetét a kitüntető látogatásért. A hazai szellemi körökben — folytatta — élénk visszhangot és — felekezeti,

MDK

Ambrózy Sándor

Sportdijkiállitás. Uj Nemzedék XXII. évf. 51. sz. 5.1.

Amorózi Sándor

Munkás atléta, gipsz

Műcsarnok 1950.I.Nagy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Ambrózy Sándor

Tavaszi szalon... Képzőművészet, 1932. 51.sz.
133.l.

MDK

Ambrózi Sándor

Tamás Ernő: Az I. Magyar Képzőművészeti Kiáll. kisebb szobrai és kisplasztikai művei. Kis Újság. 1950. szept. 13. 4 l.

Ambrózy Bándor

MDK

Férfifej, gipsz

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

K. P. K.

AMBROZY Sándor szobrász

1903 –

Leányfej.

A M. N. Galéria állagjegyzére I./a r.

Bu. 1959. 2. l.

MDK

Ambrózy Sándor keramikus ?

Sielő porcelán ?

Siklóssy L: Hatalmas fejlődésről tanuskodik az orsz.keramikai kiáll. Pesti Hirlap, 1942. nov. 7. 6 l.

Szombathely

Perint, Szent István király_utc
nyılásos tornáccal. Épült 1886-
/Szombathely V és mV. Bp. 1951.

M.D.U.

AMBRÓZY Sándor szobrász

A Batthyány téri Szt Anna templom helyreállítása (szobrászmunkák)

Epítész: Rados Jenő
szobrásztárs: Grandtner Jenő

Slovler Miklós: Budapesti műemléhnedelem
Magyar Építőművészet 1959. 5/6. sz. 196. l.

MDK

Ambrózi Sándor

Katonanő, gipsz

Magyar katona a szabadságért. Főv. Képt. 1951. szept. 4 l.

Ambrózi Sándor.

szobrászművész

domborművén dolgozik a második műtermében.

Népszava, 1952. okt. 2.

Ambrózy Sándor

szobrász

M.D.K.

A nyiregyháza új zavatalazó
épületére két domborművet
kiszetett.

—:—

Művészet, 1964. julius – 23 kep

Fényképész

Magyar Foto: GK 1029/12 Hegedüsné

Ambrózi Sándor: Versenyben

Gipsz

1951. X. 29.

Neg. van

Fénykép

Magyar Foto: GK 1029/12

Hegedüsné

Ambrózi Sándor: Versenyben

Gipsz-szobor

1957. X. 29.

Neg. van

Negativ

Petrás:287-302 Kerényiné

Ambrózy Sándor-Stökker Károly:Földalatti Vasut Stadion-
állomás /kupola/ dombormü.1951.
/részletek/

Ambrózy Sándor
nobrán

A herendi gyár 1943-ban Kussán
rendezett Magyar Országos Iparmüvé-
meti Tárlatra vesít vett

Nékám Lajosné: A herendi porcelángyár..
Müvészet, 1971. április - 43.lap

Ambrózy Sándor

„Sielő" – porcelán, 1941

/Herendi Múz./ Repr.

dr. Sikota Győző: Herendi porcelán 100.
Műkaki Kiad. 1970.

Ambrózy Sándor

„Sieb" – herenok porcelán

dr. Sikota Győző: Herenok porcelán 72
Műszaki Kiad. 1970 –

Ambrózy Sándor

Herendi figurái szerepeltek az Kassai

Magyar Orsz. Iparmű. Tárlaton /1943/

Dr. Sikota Győző: Herendi porcelán 77.

Műszaki Kiad. 1970.

MDK

Ambrózi Sándor, szobrász

Versenyben. Gipsz.

Bp.Műcs.-II.Magy.Képzöm.Kiáll. 1951.nov.4.-dec.2.

Kat.12. 1.

Ambrózy Sándor MDK

Leányfej, gipsz

Fiufej, gipsz

Műcsarnok 1953-54 XV. Magy. Képzőm. Kiáll.

M.D.K.

Ambrózy Sándor szobrász

A Hunyadi-udvar szobrai

G.J.: Kiváló szobrászmüvészeink készitik a Budavári Palota szobrait

Magyar N emzet 1967. jan. 22. 4.1.

Ambrózi Sándor MDK

Futó, gipsz

Mücsarnok 1952 Tavaszi Tárlat

Ambrózi Sándor MDK

Versenyben, gipsz

Mücsarnok 1951.II. Magy. Képzőm. Kiáll.

Ambrózi Károly.

A földalatti gyorsvasút állomásának nagycsarnokába dombornüvet készít.

Szabad Nép, 1952. ápr. 13